

Mathem: gr: 49 m

ΟΝΟΣΑΝΔΡΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ
ONOSANDRI
STRATEGICVS

SIVE
DE IMPERATORIS
INSTITVTIONE LIBER
AD CODICVM MANVSS. FIDEM EXPRESSVS
ET
EX ANTIQVORVM TACTICORVM
POTISSIMVM COLLATIONE
NOTIS PERPETVIS CRITICIS EMENDATVS,

NEC NON

Figuris aeri incisis illustratus.

ACCEDVNT DVO INDICES, VNVS RERVM, ALTER
VERBORVM ET LOCVTIONVM
GRAECARVM

VNA CVM

VERSIONE GALLICA
LIBERI BARONIS DE ZVR-LAVBEN
AD CALCEM LIBRI ADIECTA.
CVRA ET STUDIO

M. NICOLAI SCHWEBELII

GYMNAS. PATRII RECT. ET PROF. PVBL.

VT ET

ACADEMIAE IMPERIALIS THERESIANAE SCIENTIARVM
ROBORETANAE COLLEGAE.

NORIMBERGAE 1761
SVMPTEBVS GABRIELIS NICOLAI RASPE.

19. f. B.

ONOSANDROS STRATEGVS
ONOSANDRI
STRATEGVS
SIVE
DE IMPERATORIS
INSTITVTIONE LIBER
AD CODICVM MANVS. FIDEM EXPRESST
ET
EX ANTIQVORVM TACTICORVM
POTISSIMUM COLLATIONE
NOTIS PERPETVVS CRITICIS EMENDATVS

FIGVRAE VBI VBIQUE INSCRIPTAE
ACCEDVNT DVO INDICES, VIVS RHEVM, ALTER
VERBORVM ET LOCVTIONVM
GRAECAEVM

VERSIONE GALLICA
LIBERI BARONIS DE ZUR-FAVREN
AD CALDEM LIBRI ADIECTA
CURA ET STUDIO

M. NICOLAI SCHWABII
GYMNAS. PATRII RECT. ET RHOE. PUBL.
ACADEMIAE IMPERIALIS THERESIANAE SCIENTIARVM
BOHEMICAER COLLEGIAR

NORIMBERGAE
SYNDICVS GABRIELIS NICOLAI RASPE

AEQVO ET BENEVOLO LECTORI

S. P. D.

NICOLAUS SCHWEBELIUS.

Bene sapienterque POLYBIUS, (a) grauiſſimus ille Annalium ſcrip-
tor, duas uniuerſis mortalibus ad proficiendum propositas eſſe
uias docet: *per proprios caſus, aut per alienos*: quarum illa quidem,
quae per propria ducit infortunia euidentior; at moleſtior
periculoſiorque: altera uero, qua per aliena mala nobis con-
ſulere diſcimus, facilior expeditiorque, *ſemperque cuiſlibet expetenda*. Quod
longe prudentiſſimum ſummi uiri praeceptum quamquam in omni uitae hu-
manae conditione locum habet: maxime tamen in re militari, ſapientiſſimi
cuiusque conſenſu non poteſt non comprobari. Quae eum ita ſint, magnum
tamen, neſcio quo modo, ſemper fuit certamen inter Martis atque Muſarum
alumnos, utrum ſola experientia militiaeque uſu; an ſtudioſa optimorum ſcri-
ptorum lectione, rei militaris ſcientia magis procederet, feliciusque perciperet.
Nec uero iſta lis adhuc plane deſeruit. Siquidem hac noſtra quoque
aetate multi Marii (b) reperiuntur, qui caſtrenſem rationem ac militarem diſci-
plinam non litteris, ſed militando ſtipendiisque, diſci debere arbitrantur. (c)
Verum enim uero, quamquam facile concedamus, uirum inter caſtra armis
fulgentia, quotidianumque tormentorum fragorem uerſatum, animo magis
eſſe imperterrito ad pericula belli ſubeunda, et ad res maioris momenti ge-
rendas promptiore, quam qui intra muſei parietes contracti et ab omni ſtre-
pitu remoti, uirorum fortium facta tantum audire uel legere ſolent: dubitari
tamen

(a) T. I. p. 51.

(b) Salluſt. bell. Iug. c. LXXXVIII.

(c) Art de la Guerre par principes et par regles
de M. le Marechal de Puyſegur T. I. p. 2.

(**)

tamen non potest, ad exactam suisque numeris absolutam rei bellicae scientiam, praeter experientiam rerum usu subactam, assiduam quoque optimorum librorum lectionem plurimum conferre. (d) Quis est enim tam extento uitae spatio, ut omnes belli casus ipse experiri; possit? uel si possit, ingenio tam peruerso, ut nulla exemplorum pristinae aetatis ratione habita, omnium rerum experimenta suo periculo ipse capere uelit? Quis est adeo diuina in consiliis capiendis moderandisque prudentia, ut ad subita belli communemque Martem ipse optima semper consulere atque prouidere possit? Huc accedit, quod uis a natura insita, optimarum artium doctrinarumque studiis mirifice promouetur; adcurataque praestantissimorum scriptorum lectione multa cognosci, multa ad praesentem usum adhiberi possunt, quae frustra a sola experientia exspectantur. Sic uel unicus ARCHIMEDES, mirabilis ille inuentor ac machinator bellicorum tormentorum, sua ingenii sollertia per tres annos patriam aduersus Romanos defendit, utilioremque eidem operam praestitit, quam omnes reliqui, quantumuis fortissimi ciues, qui ad eam defendendam arma tunc ceperant (e). Quare omnium optime ii iudicare uidentur, qui nec praecepta sine caitrensi usu multum proficere; nec usum absque doctrina quidquam laude dignum consequi: sed utrumque per se indigens, alterum alterius demum auxilio uigere, rationi pariter atque ueritati conuenienter contendunt. Qua de re ingeniosa olim uetustas ad declarandum commune illud mansuetiorum Musarum cum seuerioribus Martis studiis commercium, Mineruam non litterarum solum; sed bellorum quoque Praesidem finxit; (f) eamque ut ΝΙΚΗΦΟΡΟΝ in nummis aliisque monumentis repraesentauit. (g) Quod arctissimum litterarum cum bellicis artibus uinculum, cum praestantissimi quique omnis aetatis Principes ac duces exploratum habuissent: ipsi quoque laudabilissimo exemplo Musas cum Marte feliciter coniunxerunt; suamque inde in re militari scientiam mirum in modum amplificauerunt (h). LVCVLLVS, cum Roma, rei militaris rudis, aduersus Mithridatem esset profectus, itinere in Asiam facto, partim percontando a peritis, partim optimis libris legendis, tantus euasit imperator, in omni genere belli, praeliis, oppugnationibus, naualibus pugnis, totiusque belli instrumento et apparatu, ut ille Rex post Alexandrum maximus, hunc a se maiorem ducem cognitum, quam quemquam eorum, quos legisset, fateretur (i). Nec minus SCIPIO ille, qui immortale sibi a domita Africa nomen peperit, celebratissimam illam omnis antiquitatis consensu Xenophon-tis Κόρυς παιδείαν, uel inter bella armorumque strepitus, numquam de manibus dicitur deposuisse. (k) Praeterea uero alii alios utilissimos scriptores, Tacticos potissimum et Strategicos diurna nocturnaue manu uersasse memorantur. Sic BRVTVS, ultimus ille et acerrimus Romanae libertatis uindex, Polybii lectioni tantum studii impendit, ut uel inter grauissimas belli sibi atque Rei-
Publicae

(d) de Folard in Prooem. ad Polybii T. I. p. 94. de Puysegur l. c. Articl. III. p. 20. sqq.

(e) Liuius L. XXV. c. 31. et L. XXIV. c. 34.

(f) Homerus Iliad. E. u. 430. Cicero de Nat. Deor. L. III. c. 21. Museum Etrusc. p. 87.

(g) Ezech. Spanhemius ad Callim. hymn. in Pallad. u. 74.

(h) Prooem. ad Polybii Excerpt. T. II. p. 1081. Dio Chrysostr. p. 65.

(i) Cicero Academ. Quaest. L. II. c. I.

(k) Idem ad Q. Fratrem L. I. ep. I. §. 8. coll. ad diuers. L. IX. ep. 25.

publicae fatalis curas, Annalium eius epitomen confecerit. (l) In primis PYRRHI et CYNEAE libros militares a Romanis ducibus fuisse lectitatos, ex illo Ciceronis ioco in Papirium Paetum recte colligitur. (m) Quid? quod etiam maximi Reges atque copiarum duces: ALEXANDER, CASSANDER, AL-CIBIADES, PHILOPOEMEN, POMPEIVS, CAESAR, Homeri Iliadem, tamquam optimam uirtutis bellicae institutionem assidue legerunt, atque in rebus geren-dis exprimere studuerunt. (n) Quam quidem nos, inter alias, praecipuam causam fuisse arbitramur, cur apud Romanos quoque, gentem armorum et Martis semper studiosissimam, uel pueri in scholis ab Homeri lectione sua stu-dia auspicarentur: (o) quo nimirum exinde utilissimis artis militaris praeceptis imbuti, e ludo atque pueritiae disciplina, in militiae statim disciplinam profi-ciscerentur: quippe apud Martiam gentem nulli ciuium aditus ad maiores ho-nores magistratusque capeffendos patuit, nisi consueta legibusque fixa stipen-dia absoluisset. Quam ob laudem in re militari singularem, hic princeps Poe-tarum, iam olim a quibusdam primus Tacticae auctor atque magister fuit ha-bitus: (p) adeo ut Polyaeus sua strategemata ab eo exorsus fuerit; (q) STRA-TOCLES autem, HERMIAS ac FRONTINVS Tacticam Homeri tempore usitatam, litteris consignarint. (r) Ex ardentissimo autem hoc, cum apud ueteres Graecos, tum Romanos, rei militaris studio, tamquam uberrimo quodam fonte, tot praestantissima ingeniorum monumenta, in omnibus militiae partibus, ema-narunt: quorum quidem alia, temporum iniuria interciderunt; alia uero, in-ter tot licet tantasque rerum conuersiones, ad nostra usque tempora perue-nerunt. Vt enim celeberrima illa PYRRHI, eiusdemque filii ALEXANDRI, CYNEAE THESSALI, CLEARCHI, PAVSANIAE, EVANGELI, EVPOLEMI, IPHI-CRATIS, POSIDONII, STRATOCLIS, HERMIAE: (s) CATONIS CENSORII, TARRVTENI PATERNI, MACRI, MENANDRI ARRII, CORNELII CELSI, (t) aliorumque scripta, quae aetatem non tulerunt, silentio praetermittamus: quis nescit praestantissimos AENEAE, XENOPHONTIS, POLYBII, ONOSANDRI, ARRIANI, AELIANI, IULII AFRICANI, POLYAENI, MAVRICII, LEONIS, CON-STANTINI PORPHYROGENNETAE, FRONTINI, VEGETII, aliorumque scripto-rum Poliorceticorum et Mechanicorum libros? qui si non omnes et integri; ex parte tamen manibus hominum adhuc teruntur; alii uero intra bibliothecarum claustra, non citra inuidiae crimen, continentur. Praeterea uero per-multa, eaque eximia ueteris Strategicae Tacticaeque uestigia, apud ueteres quoque historicos, Graecos pariter atque Latinos, hic illic dispersa reperiuntur: quorum diligenti lectione, et adcurata exemplorum singularium collatio-ne, ueterum quoque Tactica, quam amissam et obliuione sepultam, omnes, quibus res militaris curae cordique est, adhuc dolent, non infelici forsan au-fu possit restaurari, et tamquam discerpta Hippolyti membra ex inferis quasi reuocari. (u) Hic uero obiiciat aliquis praeiudicata opinione abreptus, longe aliam esse hac nostra aetate belli gerendi rationem; ac neutiquam Strategicae

(**) 2

illius

(l) Plutarchus in Bruto T. I. p. 985. F.	(q) Polyaeus Strat. L. I. p. 5.
(m) Cicero ad diuers. L. IX. ep. 25.	(r) Aelianus Tact. c. I.
(n) Fabricii biblioth. Gr. L. II. c. 6. p. 347.	(s) Idem l. c. et Arrianus Tact. c. I.
(o) Plinius L. II. ep. 14. §. 2. Quinctilianus	(t) Vegetius de re militari L. I. c. VIII. Nau-
Instit. Orat. L. I. c. VIII.	dae bibliogr. milit. §. VIII. p. 483. sqq.
(p) Aelianus Tact. c. I.	(u) de Folard T. I. p. 96.

uel *Tacticae* ueteris regulas nostris temporibus adcommodari posse. At enim uero graui errore teneri eos, qui ueterum Graecorum atque Romanorum militiam, quod ad principia attinet, ab hodierna prorsus diuersam faciunt, nulliusque utilitatis eam hodie iudicant, uiri prudentissimi, qui maximam uitae suae partem in armis transegerunt, et in bellis consenuerunt, satis abundeque comprobauerunt. * Quis enim nescit, uniuersam illam ueteris militiae disciplinam a priscis illis doctoribus *Tacticis*, certis regulis praeceptisque comprehensam, et in formam artis redactam fuisse? Cum enim Graecia olim omni disciplinarum genere esset florentissima, Principes eiusdem acciuitates, Professores quoque *Tacticos* publicis sumptibus aluerunt, qui armorum reique bellicae scientiam iuuentutem docerent. Quo prudentissimo instituto cuncta Graecia, officina quasi et ludus rei militaris fiebat, ex quo tot principes domi militiaeque uiri prodierunt: donec Macedones tandem maiorem terrarum orbis partem sub suam potestatem redegerunt. Hunc laudabilissimum autem morem postea etiam secuti Romani, Martii operis praecepta, et usu retinuerunt, et litteris prodiderunt; gentiumque uictores exstiterunt. Quemadmodum enim istae regulae ex innumeris fere casibus, secundum bonos malosue rerum praeliorumque euentus, olim a maximis uiris et in imperiis multum et saepe uersatis, deriuatae fuerunt: ita dubitari non potest, easdem sua comprehensione et ambitu, omni tempore et in omni militia, non posse non maximam utilitatem praestare. Quamquam certe Romanorum ratio militaris in multis diuersa fuit ab illa Graecorum: nihilo tamen secius summi quique, reique bellicae peritissimi apud eosdem duces, quorum res gestas uel hodie non sine summa admiratione atque stupore legimus, mirabilem scientiam ex Graecorum *Tacticorum* atque historicorum lectione sibi compararunt: id quod sane fieri nullo modo potuisset, nisi regulae istae *Tacticae* atque praecepta strategica ultra Graecorum acies et castra suam utilitatem extendissent. Quantum uero momentum ad uictoriam obtinendam habuerit *Tactica* illa ueterum scientia; quidue exercitus secundum eiusdem regulas instructus ualuerit, luculentissimum illud XANTIPPI Lacedaemonii exemplum probat; qui cum imperio accepto, Carthaginensium copias scienter regulisque *Tacticis* conuenienter instruxisset, eorum animos tot cladibus fractos ac debilitatos non solum ad uirtutem erexit; sed perditas quoque inscitia priorum ducum profligatasque res, mirabili felicitate restituit. (x) Nec aliam ob causam FABIANI olim milites apud Romanos; et IPHICRATENSES apud Graecos inuicti habiti, quam quod perpetua exercitatione τακτικώτατοι euaserunt et a prudentissimis suis ducibus ad motus concursusque in eam consuetudinem adducti fuerunt, ut cum praelii signum esset datum, sine ducis opera sic ordinati consisterent, ut singuli a peritissimo imperatore dispositi uiderentur. (y) Quare aeterna laude dignissimus merito suo censendus est inter militiae castrorumque Praefectos, de quibus Gallia sagata uere gloriatur, uirtutis rerumque gestarum gloria nemini secundus, MARCHIO DE PUYSEGVR, qui praestantissimam hanc disciplinam obliuioni dudum traditam ex ueterum monumentis,

(x) Polybius T. I. p. 47.

(y) Nepos in Iphierat. c. II.

* (z) de Folard in Prooem. ad Polyb. T. I. p. 5.
p. 96.

(a) de Puysegur T. II. p. 423.

(b) de Zurlauben in Praefat. ad Onofandrum

mentis, atque diuturnae experientiae ope, (c) hac nostra aetate reuocare conatus est. Nec uero aliter generatim de utilitate ueteris Strategicae eiusdemque praeceptis posse iudicari, cum grauissimis uirorum disciplinae militaris peritissimorum sententiis constat; tum uero ipsa re, nullo negotio potest confirmari. Hac nostra enim aetate non minus ac olim ducibus opus est uirtute prudentiaque praeditis. Hac nostra quoque aetate magni copiarum duces, qui gratam posteritati nominis sui memoriam relinquere cogitant, non crudelitate ac saeuitia; sed humanitate et clementia hostem gloriosius uinci, sibi persuadeant; rerumque gestarum gloria non ad unius diei gratulationem, quo caesorum hostium sanguine campos infecerunt; sed uera ac solida laude ad immortalitatem contendant necesse est. Agmen in hostico aequae ac pacato aduersus repentinos hostium impetus tutum ducere; castra fossis operibusque communire; stationes atque uigilias ubique disponere; urbem corona cingere; munitiones exstruere; machinas atque tormenta expedire, cuniculos agere; in insidias hostem adduere; ac denique prouide scienterque manu cum eodem configere: et quae sunt alia egregii ducis munera, nostris temporibus boni imperatores non minus curare debent, quam prisca illi AEMILII atque SCIPIONES. Quorum omnium cum luculentissima exempla apud ueteres scriptores ubique reperiantur, quae sapienti ac sollerti duci data occasione mirum in modum prodesse possunt: nihil attinet dicere, quam inique aduersus semetipsos censeant, qui falsa plenaque erroris persuasione inducti, solam experientiam in bellis omne punctum ferre clamitant; nec quidquam commodi ex praestantissimis illis antiquitatis monumentis sperari posse, temere arbitrantur. Quanto prudentius contra ii agunt, qui ex prisca illa saeculorum memoria uera atque integra scientiae militaris principia repetunt: animum ex optimorum scriptorum lectione utilissimis praeceptis exemplisque imbuunt; atque adeo ex iis, quae olim aliis bene maleue euenisse didicerint, absque ullo periculo uel incommodo, suis rationibus consulunt prospiciuntque? Hanc certe uiam ueterum exemplo omnes, quotquot etiam recentiore memoria exstiterunt militiae duces, rerum bene fortiterque gestarum gloria insignes secuti fuerunt, et adhuc laudabilissime sequuntur. (d)

In hunc autem censum merito uenire aureum prorsus illud ueteris Strategicae *Ἐγχειρίδιον*, quod Onofandrum habet auctorem, non est, quod dubitemus. Vt enim reliquos omnes litterarum pariter atque artis militaris peritissimos uiros, qui istud certatim laudibus extulerunt, in praesenti silentio praetermittamus: (e) unicus isque omni exceptione maior testis nobis fidem faciat heros ille, natalium splendore atque rei militaris scientia illustrissimus, MAVRIGIVS, COMES SAXONIAE, summis olim Graeciae Latiiue ducibus merito comparandus: qui cum insignem libelli huius utilitatem perspexisset, in perpetuam auctoris nostri strategici laudem, se plurimum ex eius lectione profecisse, profiteri

(c) Avertissement de l'Art militaire de Puysegur.

(d) Discours preliminaire aux Memoires militaires de Guischart, p. 1.

(e) Suendi in epistol. ad Camerar. edit. Lat. Onofandri. Norib. A. 1595. 8. Guillimannus in epistolis ed. Francof. 1698.

((***)

fiteri non dubitavit. (f) Quae cum ita sint, non male me facturum esse existimaui, si utilissimum hoc ueteris Strategicae compendium, in quo regulae atque praecepta rei militaris generaliora ex antiquis Graecis atque Romanis scriptoribus delibata continentur, noua editione in lucem publicam denuo emitterem. Hic quidem commoda sese offerat occasio, de RIGALTII, PORTI, GRVTERI, CHOKIERII notis in Onofandrum atque editionibus; nec non de uariis eiusdem uersionibus atque interpretibus plura differere: nisi Viri illustris atque generosissimi, BARONIS DE ZURLAVBEN, adcurata diligentia mihi in hoc quidem operosioris praefationis gratiam fecisset. Illud uero generatim hic monendum duximus, ex editoribus Onofandri solum Rigaltium, qui eum primus Graece in lucem edidit, codices Mss. consuluisse; reliquas uero omnes editiones, nullis uetustis libris adhibitis, ex principe ista expressas fuisse: nisi quod Portus breuibus, iisque *αυτοσχεδιασικαῖς* obseruationibus, corruptis quibusdam locis, sola ingenii ope mederi conatus est. CHOKIERIVS autem et GRVTERVS nullam omnino uerborum atque deprauati textus; sed rerum tantum rationem in suis commentationibus habuerunt. Quod uero ad illum uberiorem Gruteri ad Onofandrum commentarium attinet, quem inscriptio editionis Commelinianae prae se fert; et quem Fabricius *ὁ πάνυ* in libri exemplis, in quae incidit, frustra se quaesuisse memorat, (g) eum re uera existere, ipsa libri *αυτοψία* et usus nos dubitare haud sinunt. Prodierunt nimirum isti uarii discursus; siue prolixiores commentarii Gruteri ad insigniora loca Taciti atque Onofandri in bibliopolio Commeliniano A. 1604. 4. in qua ipsa officina, eodemque anno, Onofandrum quoque ad Rigaltianam editionem Graeco et Latino habitu, cum dictis paullo ante Porti obseruationibus excusum nos ipsi ad manus habemus. Saepius quidem ab hoc tempore plenioris alicuius atque correctioris editionis Onofandri spem a Viris eruditis hic illic factam reperimus. Id ipsum certe consilium etiam Rigaltium in animo habuisse: cum ex eiusdem ad auctorem nostrum praefatione; (h) tum maxime ex Hugonis Grotii ad Io. Gerh. Vossium; (i) et Isaac. Casauboni ad Gruterum literis (k) non obscure colligitur. Postquam uero Rigaltius aliis negotiis impeditus ab hoc instituto deflexit: Gruterus non Onofandrum solum; sed reliquos quoque Tacticos atque Strategicos e Palatinis Codd. publicare in animum induxit. (l) At enim uero, cum nec Gruterus hoc de Tacticis consilium, quod animo intenderat, perfecisset: Salmasius quoque, uir *κριτικώτατος* et Onofandri, et reliquorum antiquae militiae scriptorum edendorum orbi erudito spem fecit. (m) Quod propositum cum per multos annos serua mente agitasset; ut inedita eius ad rem militarem pertinentia aduersaria; nec non scriptores Tactici atque Strategici Aelianus, Athenaeus, Apollodorus cet. et ipse Onofander, notis eiusdem Mss. ornati; et post uarios casus tandem Parisios

in

(f) de Zurlauben in Praefat. ad Onofandrum p. 5.

(g) Fabricii Bibl. Gr. L. III. c. XXX. pag. 767.

(h) Praef. edit. Paris. A. 1599. 4. p. 13.

(i) Epistol. 163. p. 62. edit. Amstelod. A. 1687. F.

(k) Epistol. 441. edit. Roterod. A. 1709. F.

(l) Scaliger Ios. in Epistol. p. 420. Fabricius in Bibl. Gr. L. V. c. 5. p. 370.

(m) Naudaeus in bibliogr. milit. p. 496. et p. 504. edit. Cren. Lugd. Bat. 1699. 4.

in bibliothecam Regiam translati testari possunt: (n) id ipsum tamen mors tandem rescidit et irritum fecit. Dolendum sane, laudabiles tantorum uirorum conatus, iniquiori Onofandri fato, successu caruisse: qui et ingenii felicitate atque praestantia, et optimorum procul dubio subsidiorum apparatu, prae aliis Onofandrum pristinae integritati suae restituere potuissent. Quamquam mihi neutiquam eam ingenii uim esse atque facultatem probe intelligam, ut istorum principum uirorum uestigia consequi possim: laudabilissimo tamen eorum exemplo admonitus, et ipse uirium periculum facere, limamque huic corrupto librariorum incuria Strategico intendere cogitavi. Quam curam in eo expoliendo limandoque adhibuerim; quidue laboris exhausserim, alii aequi bonique iudices aestimabunt. Id uero absque iactantiae nota adfirmare possum, me nulli operae, nulli labori pepercisse, ut utilissimus hic libellus melior correctiorque in lucem prodiret; nec hosce meos conatus uiris quibusdam magnis, quibuscum consilium operis communicavi, prorsus displicuisse.

Quod ad uitam Onofandri ipsumque eius strategicum attinet, iis, quae uiri docti, ac in primis uir generis dignitate atque scientiae militaris laude illustris, BARO DE ZVRLAVBEN attulerunt, pauca saltem addere, a re non prorsus alienum uidetur. Verum enim uero, quam patriam habuerit Onofander, quosue parentes, nos quidem cum ignarissimis nescire fateamur necesse est: nec ullam omnino eius mentionem, si Leonem atque Suidam excipiamus, in ueterum monumentis nominatim reperimus: quamquam re ipsa tantum non omnes scriptores Tactici, qui post eum de re militari scripserunt, succum ex eo traxerunt. Quare etiam minime mirum debet uideri, si in tanto ueterum silentio, uel ipsa nominis eius ratio in dubitatione uersatur; nec certi quidquam de eo licet pronunciare. Quamquam enim uetusti codd. Mss. nomen Onofandri praefixum habent: in Tacticis (o) tamen Leonis constitutionibus diserte *Ονοσάνδρος* appellatur: quam eandem scripturam etiam exhibet Codex olim Busbekianus, qui nomina auctorum, per quos profecit Leo, operi praefixa habet; quique nunc in Augustissima bibliotheca Caesarea Vindobonae adseruatur. (p) Nec tamen ideo hoc uerum Philosophi nostri nomen fuisse contenderim, quod uerendum sit, ne illud alterum *Όνοσάνδρος*, ab urbanis scurris forte in uitium, uel risum uerti possit; siquidem etiam inter clariores Romanorum familias, ASINAE, CANINAE, BRVTI, BESTIAE in uetustis Annalium monumentis memorantur: sed quod codex ille paullo ante dictus, iudice Lambecio, ipsa Leonis aetate exaratus est; ac ueritati ualde consentaneum uidetur, LEONEM, litteratissimum Principem et aetate propiorem Onofandri optimos procul dubio et correctissimos codices habuisse. Altera uero illa scriptura, in Codd. Mss. et libris excusis obuia, ex Suida originem traxisse; et in alios deinde codices transiisse uidetur. Id uero ut credam eo facilius adducor, quod Lexicographus ille ipsa quoque Onofandri scripta minus adcurate referre uidetur, dum *Τακτικά* uocat; quae forte *στρατηγικά* ab eo dici oportuit; saeculi sui more, quo contra ueterum auctoritatem, propriamque uocis significationem, omnia ad rem militarem pertinentia scripta *τακτικά* appellata fue-

(***) 2

fue-

(n) Niceron in uita Salmasii. T. II. p. 428.
442. 452. edit. Germ.

(o) C. XIV. §. 112.

(p) Fabricii bibl. Gr. L. V. c. 5. p. 371.

fuerunt. Quare uix dubitem, in illo Suidae loco per uoces, *Τακτικά περὶ στρατηγμάτων*, non duo Onofandri scripta; sed unum eundemque hunc auctoris librum *στρατηγικόν* significari; rectiusque in principe Suidae editione; (q) nec non in Aldina, (r) illa uerba coniunctim exhiberi, quae in Kusteri (s) *ἐκδόσει* disiuncta leguntur. Philosophum autem Platonicum fuisse Onofandrum, non est, quod solo Suidae (t) testimonio, qui eius *ὑπομνήματα εἰς Πλάτωνος πολιτείας* memorat, nitamur; siquidem id ipsum multo potius ex ipso eius Strategico potest commonstrari: in quo passim ita *πλατωνίζει*, ut huius Philosophi *γνώριμον* facile agnoscere possis. Quemadmodum enim satis inter eruditos constat, omnes fere Platonicos recentiores maximi fecisse Homerum, atque in illustrandis eius scriptis operam collocasse: ita quoque ex omnibus scriptoribus, quos excussit Onofander, *Poeta hic solus est*, quem in ipsius Strategico nominatim laudatum (u) reperimus. Praeterea etiam praeceptum illud Strategicum, in quo auctor docet, *familiares cum familiaribus, notos cum notis, in acie esse collocandos*, (x) sine ulla dubitatione ex Platone esse deriuatum, nos quidem in notis declarauimus. Denique uero *definitiones illas Φθόνος et Ζήλας*, quas sub finem operis sui affert, (y) esse item Platonicas manifestum est. Qua uero aetate uixerit, inter eruditos semper certatum fuit; et adhuc sub iudice lis est. Alii ipsum NERONIS; (z) alii CLAUDII aetate; (a) alii aequalem VEGETIO (b) circa THEODOSIUM. forte tempora floruisse censent. Quid? quod Maturantius (c) eum ad ANASTASII aetatem retulit: qui uero ipsum cum Urbicio Tactico confudisse uideatur. Verum enim uero, cum Onofandri temporibus summa adhuc fuisset Imperii Romani maiestas atque *ἀκίνητος δυνάσεία*, (d) quae uero paullo post barbararum gentium motibus atque incursionibus non parum fuit concussa; insuperque etiam LEO (e) ipsum Tactico *τοῖς παλαιῖς* accenset; mihi quidem in tanta sententiarum diuersitate, ea potissimum adridet, qua Vir illustris atque generosissimus DE ZURLAUBEN, (f) Onofandrum Claudii aetate uixisse; suumque Strategicum, anno post Christum natum quinquagesimo tertio, VERANIO dedicasse, erudite non minus, quam eleganter comprobauit. Quod autem Salmasius (g) censet, eum Graecis potissimum haec praecepta Strategica scripsisse, non uidetur esse causa, cur in eius sententiam transeamus. Quamquam enim ista non ex Romanis tantum scriptoribus sunt deprompta; sed satis magnam eorundem partem Graeci quoque sibi uindicant: sunt tamen ita comparata, ut in Romana quoque militia, pro temporum rerumque conditione, a sollerti copiarum duce facile in usum conuerti potuerint. Qua re etiam neutiquam diuersas militiae aetates miscuisse; sed ex qualibet potius optima quaeque, apud Matinae more modoque collegisse, atque prudenti ducum consilio reliquisse existimandus est; an et quomodo ea, data occasione, ad

(q) Prodiit cura Demetrii Chalcondylae, Graece tantum, Mediolani A. 1499. F.

(r) In aedibus Aldi, Graece solum, Venetiis A. 1514. F.

(s) Cum perpetuis Kusteri notis, Gr. et Lat. Cantabrigiae. A. 1705. F. III. Tom.

(t) In u. *Ὀνήσανδρος*.

(u) Cap. I.

(x) Cap. XXIV.

(y) Cap. XLII. p. 130.

(z) Salmasius de re milit. Rom. p. 147.

(a) de Zurlauben in praef. ad Onofandr. p. 6.

(b) de Guischart in praef. ad Onof. p. 6.

(c) In notis ad II Philippicam Ciceronis pag. 488. edit. Oporin.

(d) Onofander in praefat. p. 4.

(e) Cap. VII. §. 24. et Cap. XVI. §. 16. coll. Onofandr. c. XXVIII. et c. XXXVI.

(f) In praef. ad Onofandr. l. c.

(g) Salmasius de re milit. Rom. p. 147.

ad usus suos denūo adhibere uellent : perinde ac nostra quoque aetate disciplinae militaris peritus dux, qui ex Romana militia utilissima quaeque reuocare conatur, non ideo turbare utramque militiam censerī possit. Quod enim ad regulam illam Tacticam attinet, qua Velites ante primam aciem collocandos docet Onosander : (h) ea non minus in Romana, quam Graeca militia locum habere possit. Nam cum uelitatione pugnam auspicarentur uelites; ac post tergum positi uim suam artemque non aequē bene, ac in fronte explicare possent : etiam in Romana acie hunc ipsis locum recte attribuit; nisi forte e superioribus locis tela in hostem conicere potuissent. Neque nos moueat uocabulum *Φάλαγξ*, quo utitur Onosander: cum satis constet, istud non de Phalanx solum Graecorum; sed de Romano quoque exercitu eiusdemque legionibus hic illic a Graecis Romanarum rerum scriptoribus usurpari : (i) ut non dicamus, illam subsidiarum rationem, quam noster c. XXII. docet, Romanae potius, quam Graecae esse militiae; et Peltastarum (k) insuper nullam omnino mentionem ab eo fieri, quorum tamen frequenter Graeci scriptores meminerunt. Ecquis denique uel cogitando concipiat, Philosophum hunc, qui Romanorum uirtutem bellandique rationem tantis laudibus extulit; ipsique Romano senatui opus suum (l) dedicauit, in componendo suo Strategico, Graecorum magis, quam Romanorum militiam respexisse; ipsosque adeo Graeciae uictores, Graecis potius quam Romanis institutis praeceptisque militaribus erudire uoluisse? Sed redeamus ad rem, a qua, non intempestiua quidem digressione, paulum discessimus. Quanti hunc Onosandri Strategicum iam olim fecerint uiri pace belloque clarissimi, longum foret, si per singulas aetates eundo ostendere uellemus. Quotquot enim scriptores Tactici Graeci pariter atque Latini; IULIUS AFRICANUS (m), MAURICIUS, (n) LEO PHILOSOPHUS, (o) CONSTANTINUS PORPHYROGENNETA, (p) FRONTINUS, (q) VEGETIUS, (r) alique post eum de re militari scripserunt, paene omnes eius uestigia persecuti fuerunt. In primis uero LEO, Princeps rei militaris studiosissimus, omnem fere eiusdem Strategicum in opus suum transtulit; nisi quod pro temporis sui ratione, uerbis plerumque barbaris tradidit, quae a nostro satis eleganter expressa fuerunt. Cum enim Onosander, inter alios praestantissimos scriptores Graecos, XENOPHONTEM sibi potissimum ad imitandum proposuisset; id quod ex suauissimo Strategici huius cum celebratissima illa Cyropaedia

(h) C. XXII. et Iulius Afric. c. LXIII. Salmastius de re milit. p. 217.

(i) Dionysius Hal. L. VI. p. 365. Herodianus L. III. c. VII. §. 8. et L. III. c. VI. §. 15.

(k) Arrian. Tact. c. IV. coll. Vegetio L. I. c. XX.

(l) u. Praefatio Onosandri p. 3.

(m) Prodiere illi *Κεσόι* Africani inter ueteres Mathematicos Graecos a Theuenoto editos, cum notis Io. Boiuinii Parisiis A. 1693. F.

(n) Mauricii Artis militaris L. XII. una cum Arriani Tactica in lucem emerferunt cum notis et uers. Lat. Io. Schefferi Vpsaliae. A. 1664. 8uo.

(o) Leonis Tactica edita sunt cum uers. Lat. et not. Io. Meursii, Lugd. Bat. A. 1612. 4.

(p) Constantini Tactica inter alia, quae quidem tunc haberi poterant, prodierunt cum uers. Lat. et not. Io. Meursii. Lugd. Bat. A. 1617. 8.

(q) S. Iulii Frontini L. IV. Strategematum cum notis integris uariarum adnotationibusque cl. Franc. Oudendorpii excus. Lugd. Bat. A. 1731. 8.

(r) Flauii Vegetii de re militari L. V. aliorumque aliquot ueterum de re militari libri cum God. Stevvechii et Fr. Modii commentariis, cura Petr. Scriuerii editi exstant ex off. Plantin. A. 1607. 4to.

(****)

paedia concentu aperte elucet : fieri non potuit, quin et ipse diligenti ἀττι-
κωτάτῃ scriptoris lectione, scribendi genus elegans ac uenustum nancisceretur.
Ob duplicem igitur hanc dotem, qua et Attico dictionis nitore, et rerum
utilissimarum cognitione hoc ἐγχειρίδιον Strategicum sese commendat, omni-
bus omnino et Martis, et Palladis cultoribus non potuit non semper esse
gratissimum.

Vt uero, LECTOR BENEVOLE, scias, quam uiam in noua hac editione
adornanda inierim; quibusque subsidiis instructus ad laborem me accinxerim,
paucis TIBI instituti rationem reddere, mearum partium esse existimaui. Cum
enim praesens editio magnam partem priuatis sumtibus esset facienda: ne in
nimiam molem excresceret, conditiones olim publico iudicio propositas re-
linquere coactus sum. Ante omnia ipsum Onofandri textum legendo ac rele-
gendo familiarem promptumque mihi reddere studui: eum quidem in finem,
ut cum in ipso auctore; tum in reliquis excussis postea scriptoribus, non fa-
cile elaberetur locus; qui ad corruptelas in Strategico tollendas aliquid con-
ferre posset. Nullam enim, praeter Codd. Mss. certiolem medelam locis
apud ueteres scriptores morbo laborantibus adhiberi posse, uiri prudentissimi
artisue criticae scientissimi censuerunt, quam quae ex similibus apud probatos
auctores occurrentibus locutionibus peti solet. Quam utramque rationem mi-
hi quoque in recensendo atque emendando hoc scriptore, partim temporum
iniuria; partim librorum ignorantia miserum in modum deprauato, tanta
religione, uel si mauis, superstitione seruandam duxi, ut, ubi subsidiis hiice
palmariis me destitutum uidi, nullam ueterem lectionem e sede sua deturba-
rim: nisi ipsa contextus necessitas; uel nimis aperta uerae scripturae uestigia
aliud iuberent: in quibus ipsis tamen iusto parcior quibusdam uideri possim.
Iam uero cum ex ipso Onofandri testimonio, (s) atque eiusdem Strategici
lectione cognouissem, eum praestantissimos quosque historicos atque rei mili-
tari scriptores in concinnando suo libro consuluisse: ego quoque eadem ue-
stigia secutus, illos uenerandae antiquitatis auctores, HOMERVM, HERODO-
TVM, THUCYDIDEM, XENOPHONTEM, potissimumque eius CYROPAEDIAM,
optimum illud ueteris Strategicae exemplar, POLYBIVM aliosque, non exi-
guo quidem, dulci tamen semper labore peruolutaui. Quibuscum etiam
porro Tacticos recentiores, qui uel aequales fuerunt Onofandro; uel eidem
aetate successerunt, ARRIANVM, AELIANVM, IULIUM AFRICANVM, PO-
LYAENVM, MAURICIVM, LEONEM, CONSTANTINVM PORPHYROGENNE-
TAM, et ex Latinis FRONTINVM, et VEGETIUM pari studio curaue con-
iunxi; ut ipsae notae adiectae pluribus docebant: partim ut Strategicam ue-
terem ab Homeri aetate usque ad Constantini Porphyrogenetae tempora in-
de concinnarem; partim quae ad corruptum Onofandri textum restituendum
facere uidebantur, studiose adnotarem. Quemadmodum enim ex iudicio do-
ctissimorum uirorum (t) hic Tacticorum quasi proprius mos fuisse uidetur,
ut se mutuo exscriberent: ita paene omnes recentiores Tactici ex Onofandri
fontibus, magis minusue, hauserunt. Hoc stadio decurso, textum auctoris
Grae-

(s) In Praefat. p. 8.

(t) Casaubonus ad Aeneae Tact. c. XXII. et
XXXIV. Schelius ad Hygin. p. 120. Arcerius ad

Aeliani Tact. p. 91. Crenius ad Naudaei biblio-
graph. milit. p. 483. et 499.

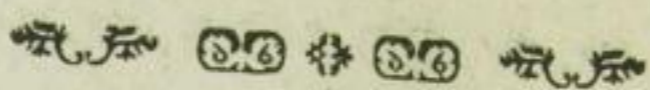
Graecum porro cum uariantibus lectionibus ex quatuor codicibus Mss. excerptis, et ad calcem editionis Rigaltianae reiectis contuli; quorum unum in uetustis membranis scriptum; alterum recentiore Mediceum ex bibliotheca Reginae Catharinae; tertium itidem recentiore; et denique quartum Frederici Morelli fuisse eruditissimus Rigaltius memorauit. Praeter hosce uero, ex libro quodam ueteri Vaticanae bibliothecae, ut nota Mss. eidem adiecta docet, descriptum, quem ex splendidissima SERENISSIMI ET POTENTISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS BAVARIAE bibliotheca, perquam gratiose ad me perferendum curauit Vir illustris atque generosissimus VALENTINVS GODEFRIDVS S. R. I. Liber BARO DE SCHÜCKHER, in ante dicta Electorali Aula Dapifer, Confiliarius Cubicul. Aul. et ad illustrissimos Francon. Circul. Ordines legatus, etc. cui pro insigni hoc gratiae humanitatisque exemplo me obstrictissimum publice hic profiteor. Alterum item chartaceum codicem recentiore IOANNES ANDREAS MICHAEL NAGELIUS, uir amplissimae eruditionis laude conspicuus, pro ueteri amicitia atque fauore, perquam beneuole mecum communicauit. Vterque hic codex, quem Bauaricum et Nagelianum uoco, in multis cum recentioribus illis a Rigaltio excussis conuenit: in plerisque uero, si non omnibus ipsi inter se tam adcurate conspirant, ut ex uno eodemque fonte profuixisse uideantur. Nec minus Florentini cuiusdam codicis uarias scripturas Vir celeb. DOM. MAR. MANNI sua manu descripsit; easque per ANDREAM ZIEGLERVM, ueterem amicum interque primos mihi memorandum, beneuole mecum communicauit, quas etiam data occasione ad partes uocaui. Inter haec etiam non exigua affulsit spes de aliis eiusmodi subsidiis ex Ambrosiana bibliotheca, quae Mediolani est; et Vaticana, quae Romae seruatur, Maecenatum commendatione obtinendis: sed spes ista ob uaria impedimenta, quae superari non poterant, postea in fumum abiit. (u) Quod ad editiones typis excusas attinet, eas quidem consulere non negleximus; quamquam ex ista opera, cum omnes, ne Romana quidem Chokierii excepta, Graecum textum editionis Rigaltianae sine ulla, notabili saltem, mutatione referant, nullum commodum in Onofandrum redundauit. Subsidiis igitur paullo ante memoratis instructus initium operis iam feceram, cum eximium illud non Belgii solum, sed totius orbis litterati decus atque ornamentum, FRANCISCVS DE OVDENDORP pro beneuola in me uoluntate atque insigni sua ad prouehenda optimarum artium doctrinarumque studia propensione, ex instructissima Academiae Batauae, quae Lugduni est, bibliotheca, Iosephi Scaligeri et Isaaci Vossii ad Onofandrum emendationes, propria manu ex Autographis descriptas humanissime ad me transmisit. Dicit non potest, quam laetabilis mihi haec summi uiri humanitas fuerit, cum ob tantorum nominum in omni eruditionis genere auctoritatem; tum multo magis ob eximiam utilitatem, quam Onofandro inde accedere statim animaduerti. Non dubito quidem, fore plerosque, qui integras haec

(****) 2

(u) Interim uero notitiam istorum Codicum Bibl. Vatican. ex ipsis a uiro erudito datis ad me litteris, tecum, beneuole lector, communicare non alienum iudicauit:

Di Onofandro existono nella Vaticana tre Codici, uno Membranaceo, che si stima del Secolo decimo, et di cui non si possono leggere le

due prime pagine, per essere i caratteri logori et andati a male: il secondo cartaceo non molto antico, ma corretto, proveniente da buon fonte, et con emendazioni nel margine (sono questi due primi della Vaticana antica) e il terzo della Palatina, parimente cartaceo e recente, non dispregeuole, e da consultarsi insieme cogli altri due.

emendationes, una cum reliquorum codicum uariantibus lectionibus, et uiro-
rum eruditorum notis atque commentationibus in noua hac editione reperire
exoptent. At enim uero, cum eo facto uoluminis magnitudo nimis creuisset,
insuperque multa minus necessaria; et inter Rigaltii notas integrae saepe paginae
Tacticorum tunc quidem ἀνεκδόται; iam uero typis excusorum temere afferri
debuissent: (ut non dicamus, quam in aliena saepe in notis suis uir cetero-
quin eruditissimus deflectat) nos ueniam impetraturos non spero solum, sed
prorsus confido, si et libri magnitudini et sumtibus sine causa augendis par-
cere apud animum constituimus; cum nos ipsi ex studiosa ueterum Tacticorum
comparatione, quae ad textus restitutionem illustrationemque pertinerent, at-
tulisse nobis uideamur. Nec tamen praetermisimus indices rerum et uerborum
in Onofandro occurrentium adiicere: quorum ille satis plenus ex editione Ri-
galtiana est sumtus; in altero uero conficiendo operam beneuole commodauit,
uir cultissimae eruditionis humanitatisque M. IOANN. CHRISTOPH. GOTTLIEBER,
Chemnicensis, cuius diligentiam in eo praestitam grata mente agnoscimus. Quan-
doquidem uero non omnibus uel litterarum; uel rei militaris cultoribus sem-
per ad manus sunt libri, in quibus res ad Antiquitatem pertinentes, nummis
uetustis atque imaginibus aeri incisis illustratae exhibentur; ac teste Venusino
Poeta: (x)

*Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quae sunt oculis subiecta:*

LICHTENSTEGERS, uir honestissimus atque peritissimus artis chalcog-
raphicae artifex, non inutilem; uel ingratam operam sese harum rerum cu-
riosis aestimatoribus praestitutum existimauit, si in eo quoque, et eorum deside-
rio, et operis elegantiae pariter a se satis fieret. Denique uero, cum teste Po-
lybio, summo et pacis et belli artibus uiro, rei militaris cognitio tam pulchra
sit tamque honesta, ut a nullo prorsus elegantioris ingenii homine aliena esse
debeat: tantum abest, ut hic libellus Strategicus solis litterarum rerumque bel-
licarum cultoribus conueniat; ut potius omnes, quotquot in suis de re militari
iudiciis ab inficeta plebe excipi et secerni cupiunt, non sine insigni usu atque
uoluptate eundem euoluere possint. Qua de causa utilitati publicae atque fae-
culi nostri genio conuenientius iudicauit, loco uersionis Latinae, Gallicam sub-
iicere: quae lingua, nostra hac aetate, aequae ac olim Graeca, per omnes cul-
tioris orbis partes regnat: quo et ii, qui litterarum Graecarum et Latinarum
sunt expertes, utilissimo hoc Strategicae compendio non carere cogantur. Mi-
raberis quidem, beneuole lector, quod contra promissa tam sero ad manus tuas
hoc opusculum deferatur, et licet omnino mireris. Ut ne uero huius morae
culpam in me transferas; uel me negligentiae postules, tribus tantum uerbis
habeto, hunc meum laborem, quem Onofandro impendi, per integrum iam
triennium in scriniis meis confectum a me seruari. Quid autem causae fuerit,
cur Onofander tam diu sub prelo sudare coactus fuerit, equidem cogitando fa-
cilis concipere, quam uerbis dicere possum. Quod si denique me, Lector be-
neuole, ut in longiore campo, quem emensus sum, interdum titubantem repe-
reris, aequum te ut iudicem praebes oro rogoque; certo persuasus, me patientem
monitis tuis aurem adcommodaturum; dummodo id, ut inter bonos
bene agier oportet, bono more ac citra conuicium fiat.

Vale, Lector, et faue.

Norimbergae IV Cal. Decembr.

CLIO CCLXI.

ELEN.

(x) Art. Poet. u. 180.

ELENCHVS CAPITVM STRATEGICI.

- ΚΕΦ. α. Περὶ αἰρέσεως στρατηγῆ.
β. Περὶ ἀγαθῆ στρατηγῆ διαίρεσις.
γ. Περὶ τῆ ἔχειν τὸν στρατηγὸν βαλευτάς.
δ. Περὶ τῆ ὅτι δεῖ τὴν ἀρχὴν τῆ πολέμου ἐξ εὐλόγου αἰτίας ἐπάγειν.
ε. Περὶ τῆ ἐξιλεῶσθαι πρῶτον ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν τὸ Θεῖον. * Ὁ στρατηγὸς ἐξάγων εἰς πόλεμον.
ς. Περὶ τῆ ἀγειν ἐν τᾷ στρατόπεδον.
ζ. Περὶ τῆ, ὅτε διὰ σενῶν μέλλῃ τὸ στρατόπεδον ἀγειν.
η. Περὶ τῆ ποιεῖν χάρακα.
θ. Περὶ τῆ συνεχῶς ὑπαλλάσσειν τὰ ἀπληκτα.
ι. Περὶ τῆ δεῖν γυμνάζειν τὸν στρατὸν, τῆς ἀδείας ἕσης.

- β. De Pabulationibus.
γ. De Exploratoribus.
δ. De Excubiis, siue Vigiliis.
ε. De Castris clam mouendis.
ς. De Imperatorum hinc inde colloctionibus.

(*****)

ζ. De

ΚΕΦ.

ζ. De Transfugis.

η. De hostilium castrorum metatione consideranda.

θ. Arcana esse debere Imperatorum consilia.

ι. Hostiarum exa ante pugnam religiose inspicienda.

ιβ. Περί τῶ, ὅτι δεῖ, τῶν πολεμίων σχηματιζομένων φεύγειν, μὴ ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἔχεσθαι τῆς διώξεως.

β. De Nuntiis admittendis.

ιβ. Περί ἀριστοποιίας.

ιγ. Περί τῶ εἶναι τὸν στρατηγὸν ἔυθυμον ἐν ταῖς δυσπραγίαις.

ιδ. Πότε δεῖ φόβον ἐμβάλλειν τῷ στρατεύματι τῷ ἰδίῳ τὸν ἀπὸ τῶν ἐναντίων.

β. Militum animos ex captiuorum adspectu excitari posse.

ιε. Ὅτι διαφοραὶ πολλὰ τῶν τάξεων.

ισ. Ὅτι πρὸς τὸ ἀντιπύλεμον καὶ τὸ ἰδίον συντάσσει.

ιζ. Ὅτι τὰς ψιλὰς, ἀκοντιστὰς, καὶ τοξότας, καὶ σφενδονιστὰς πρῶτας στήσει τῆς φάλαγγος.

ιη. Περί τῶ ἐν τοῖς τραχέσι τάττειν τὰς ψιλὰς.

ιθ. Περί τῶ χωρία ἔχειν τὰς παρατάξεις, δι' ὧν ὀφείλωσιν οἱ ψιλοὶ ἐν τῷ τῶν κόντων εἰσερχόμενοι ὑποσέλλεσθαι.

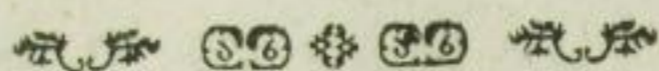
κ. Ὅπως δεῖ, ἐὰν ἀπορῇ ψιλῆς συμμαχίας ὁ στρατηγός, οἱ δὲ πολέμιοι εὐπορῶσιν, ἐπιφέρεισθαι αὐτοῖς.

κα. Περί τῶ μὴ εἰς πολὺ μῆκος ἐκτείνειν τὴν φάλαγγα τὰς κυκλώσεις τῶν ἐναντίων φοβέμενος.

κβ. Περί τῶ ἔχειν κεχωρισμένους ἐπιλέκτας εἰς βοήθειαν τῶν καταπονημένων. Περί τῶ ἔχειν ἐγκεῦματα.

κγ. Περί τῶ ἐν καιρῷ αὐτῷ τῆς μάχης ἐκφωνεῖν χαρμόσυνα τοῖς ὑπηκόοις· εἰ καὶ ψευδῆ, ὅμως συμφέρει.

κδ. Περί

ΚΕΦ. κδ. Περί τῶν οἰκείων πρὸς οἰκείους, καὶ γνωρίμων πρὸς γνωρίμους λατ-
τειν.

κε. Περί τῶν μὴ δι' ἑαυτῶν δίδοναι τὸν στρατηγὸν τὰ σημεῖα, ἢτε τῆς
συμβολῆς, ἢτε ἄλλης τινὸς πράξεως, ἀλλὰ διὰ τῶν ἡγεμόνων.

κς. Περί τῶν μὴ μόνον συνθήματα, ἀλλὰ καὶ παρασυνθήματα δι-
δόναι.

κζ. Περί τῶν μὴ λύειν τὰς τάξεις, μήτε ἐν ταῖς διατάξεσι, μήτε ἐν
ταῖς ὑποχωρήσεσιν.

κη. Περί τῶν δι' ἐπιμελείας ἔχειν τὸν στρατηγὸν λαμπρὸν ἐκτάττειν
τὸ στράτευμα.

κθ. Περί τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς συμβολῆς ἀλαλάζειν.

λ. Ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν πρὸ τῶν πολέμων συλλογίζεσθαι, τίς ὀφείλει ὑ-
παλήσσει κατὰ τὴν συμβολὴν τῷ δεῖνι, καὶ τίς τῶν ἄλλων, καὶ ἔτω
καθ' ἑξῆς ἐξετάζειν τίς ἰδίους ἀρχοντας πρὸς τῶν ἐναντίων.

λα. Περί τῶν, ἐὰν οἱ ἐναντίοι πρῶτερεύουσι τῷ ἰππικῷ, ἐκλέγεσθαι γε-
νὴς ἰόπας.

λβ. Περί τῶν μὴ δέν παρακεκινδυνευμένον ποιεῖν τὸν στρατηγὸν.

λγ. Περί τῶν μὴ τὸν στρατηγὸν αὐτοχειρὶ πολεμεῖν.

Officium Imperatoris pugna dirempta.

λδ. Περί τῶν ἐνεργεῖν κατὰ τὸ μέτρον ἕνα ἕκαστον τὸν ἀνδραγαθῆντα.

λε. Οὐ χρεὴ πάντοτε ἐπιτρέπειν τὰς ἀρπαγὰς, καὶ ὅτι τὰ σώματα
ἔχρη ἀρπάζειν, ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν πιπρᾶσκειν.

De Captivis.

λς. Περί τῶν θάπτειν τῶς ἐν πολέμῳ ἀναιρεμένους.

De Cladibus acceptis farciendis.

λζ. Περί τῶν ἐν καιρῷ εἰρήνης μὴ ἀφυλάκτως εἶναι.

λη. Περί τῶν τὰς πρῶσαγομένας πόλεις ἐν ἀδείᾳ ἔχειν καὶ φιλαν-
θρωπία.

(****) 2

Fidem

ΚΕΦ.

Fidem Proditoribus esse seruandam.

- λθ. Περὶ τῶν στρατηγῶν ἐν γνώσει εἶναι τῆς ἀσφῶς κινήσεως.
 μ. Περὶ πολιορκίας.
 μα. Περὶ τῶν ἔχειν ἐνέδρας τὸν πολιορκεῖντα πρὸ τῶν πυλῶν.
 μβ. Περὶ τῶν, ὅτι ὁ φόβος ψευδῆς μάντις ἐστίν.

Imperator suo exemplo milites prouocet.

De machinis ad oppugnationem.

Quomodo oppugnatio acriter urgendo continua-
ri possit.

Quo pacto Imperator quiescere a laboribus ali-
quando possit.

Loca, quae obsessi inaccessa existimant, obsiden-
tibus saepenumero prodesse.

Quantum ualeat Tubicinis opera in expugnatione.

Quid debeat agere Imperator in urbem expugna-
tam inuadendo.

Imbelles captiuos remittendos, si fame urbs pre-
menda sit.

Qualis esse debeat Imperator parta uictoria.

Quamquam inepta est horum capitum dispositio, nec
ab Onofandri stilo profecta: neque ego tamen, propter reliqua-
rum omnium editionum exemplum; maxime uero ob uersio-
nem Gallicam, quidquam uolui mutare: quemadmodum
etiam in ipsis notis rarius iisdem limam placuit adhibere.

ONO-

Corrigenda in Contextu.

In Notis.

Pag.	Lin.	pro	Scribe.	Pag.	N.	pro	Scribe.
24	1	στρηγός.	στρατηγός.	16	22	προδέντα	προδέντα.
29	7	-----	-----	28	10	ἔτος	ὄντος.
36	1	τω	τῶ.	31	2	ἀπερικέπτως	ἀπερισκέπτως.
54	15	περιελημένως	περιελημμένως.	51	3	expungendur	expungendus.
55	5	ἐξαγέτων	ἐξαγέτω.	78	4	ἰσχυροποιεῖν	ἰσχυροπ.
55	13	πραγμάτω	πραγμάτων.				
79	3	ἀποκωλύσοντας	ἀποκωλύσοντας.				
125	9	ἀκκαθῆσαι	ἀκκαθῆσαι.				

1) ΟΝΟΣΑΝΔΡΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ
ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ἰππικῶν μὲν λόγων, ἢ κυνηγετικῶν, ἢ ἀλιευτικῶν τε αὖ καὶ γεωργικῶν συνταγμάτων πρὸς φώνησιν ἠγέμαι πρέπειν ἀνθρώποις, οἷς 2) πόθος ἔχουσθαι τοιῶνδε ἔργων. Στρατηγικῆς δὲ περὶ 3) θεωρίας, ὧ 4) Κόιντε Οὐρανίε, Ρωμαίοις, καὶ μάλι-

1) Ὀνοσάν γε Στρατηγικός) Titulus huius libri in antiquis codicibus mirum in modum uariat. Bau. et Nag. h. ne prae se ferunt ἐπιγεγραφέν: ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΟΝΟΣΑΝΔΡΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ. ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΟΥ Η ΑΡΧΗ: ἸΠΠΙΚΩΝ ΜΕΝ ΛΟΓΩΝ, Η ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΩΝ, quibus alii quoque libri accedunt uti uir doctissimus, Bernhardus de Montfaucon in Bibliotheca Bibliothecarum hic illic testatur; ubi quidem subaudiiri solet ὑπομνήματα, quam uocem in recensendo Aeneae Tactici opere adhibet Polyh. s. T. 1. p. 856. Αἰνεῖται --- ὅτι περὶ τῶν στρατηγικῶν ΤΠΟΜΝΗΜΑΤΑ συντεταγμένος: uel βιβλία, ut de eodem Aenea habet Aelianus Tac. c. 1. Αἰνεῖται τε διὰ πλειόνων καὶ ΣΤΡΑ-

ΤΗΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ συνταξάμενος. Sic γεωπονικά, βεκοδικά, Ερωτικά, Τακτικά, alii libris suis inscripserunt. In eodd. autem Mediceo, Paris. aliisque legitur στρατηγικός sub: λόγος; quam lectionem confirmat Leo c. XIV. § 112. Ὀνόσανδρος δὲ καὶ αὐτὸς ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΝ συντάξας ΛΟΓΟΝ: nec non ipse Onofander in προοιμ. ἰππικῶν μὲν λόγων, ἢ κυνηγετικῶν cet: qua inscriptione quidam Xenophontis libri, u. g. λόγος οικονομικός, ἰππικός, κυνηγετικός inscripti adhuc leguntur. Denique uero, teste Rigaltio, libri recentioris titulus est στρατηγική sub: ἐπισήμη, cui non minus illa Onofandri fauere uidentur in προοιμ.: ἀλλὰ καὶ στρατη-

A

μάλιςα Ρωμαίων τοῖς τὴν συγκλητικὴν 5) ἀριστοκρατίαν 6) λελογχῶσι,
καὶ κατὰ τὴν τῆ 7) σεβασῆ Καίσαρ 8) ἐπιφροσύνην τοῖσι 8) ὑπάτοις,
καὶ

γινῆς ἐσοχασάμην. De ipso Onofandro nos plura in Praefatione. Quod uero ad hoc προοίμιον nostri auctoris attinet, Dionysii Halicarnassensis uestigia in Prooem. mihi quidem haud obscure pressisse uidetur.

2 πόθος) Vere enim Poeta, Odysf. Z. 228.

"Ἄλλος γάρτ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρεται ἔργοις.
et Lucianus epigr. I. T. III. p. 674.

Ἐοὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι διακρίδὸν ἐστὶ νόημα

Ἄλλ' ὁ σὺ θαυμάσεις, τῆτ' ἑτέροισι γέλως.

3 θεωρία) στρατηγικὴ θεωρία, quae a Polybano L. I. p. 3. στρατηγικὴ ἐπιστήμη; a Leone in Prooem. p. 6. στρατηγικὴ μέθοδος; et ab Onofandro in Prooem. p. 2. στρατηγία appellatur, est scientia rei militaris, qua imperator omnibus numeris perfectus, instructus esse debet; de qua ita Leo c. XX. §. 236. "Ἐνδοξόντι πρᾶγμα καὶ λίαν ὀνήσιμόν ἐστιν ἡ στρατηγικὴ ἐπιστήμη. Καὶ γὰρ ἀνευ μάχης πολ- λάκις νικᾷ τὰς πολεμίας. Sic Tacticam quoque, τακτικὴν θεωρίαν, dicit Aelian. Taet. c. I. De uocabulis hisce, eorundemque differentia multa lectu digna congesserunt Casaubon. ad Aeneam Tacticum in opere Polybiano T. II. pag. 1717. Arceus ad Aelianum Taet. p. 89. Schefferus ad Mauric. p. 384. 459. quae uero huc nolumus transferre.

4 Ουρηάνις) L. R. Bau. et Nag. minus recte exhibent ὑρηάνις: quemadmodum apud ueteres Iurisconsultos, teste Cuiacio; et in Arnobii libris, Vranus et Veranus frequenter inter se confunduntur; uti notat Casaubonus ad Sueton. in uit. August. c. LXXXVI. Equidem cum Rigaltio, Salmasio aliisque cenfeo, hunc esse Quintum illum Veranium, qui Didium Gallum in Britannia excepit Legatus; ibidemque sub Nerone extinctus est. Alius quoque ab hoc fuit Veranius, cuius crebrior fit mentio apud Macro- bium et Festum.

5 ἀριστοκρατίαν) Hanc Reipublicae Romanae formam, ante Caesarum tempora, ob senatus potissimum dignitatem, Polybius, Dionysius Halicarnassensis aliique tribuerunt: cum ceteroquin respectu consularis imperii μοναρχικόν; popularis uero potestatis, δημοκρατικόν πολίτευμα posset haberi, ut habet Polybius T. I. pag. 640. 642. Quamquam quidem Augustorum imperio ualde imminuta fuit Senatus auctoritas: tanta tamen adhuc apud exteras gentes floruit, ut eundem ἰσθμὸν σύγκλητον, Θεὸν σύγκλητον, ἀγορὰν Θεῶν, Θεὸς σωτήρας dicere non dubitarint; ut probat illustris Spanhemius de Praest. et Vsu Numismat. T. I. p.

139. In dedicatione stat. Regillae Herodis u. 34. "Ἀνασσα Βαλὴ appellatur.

6 λελογχῶσι) Ita in omnibus libris, quorum conferendorum copia data est, legitur: inquinata tamen, nisi me omnia fallunt; prorsusque mihi persuadeo, reponendum esse λελογχόσι. Sic certe eodem librariorum uitio ω pro o positum apud nostrum c. X. f. 6. περὶ αὐτῶν pro περὶ αὐτὸν. c. XXI. καταπεπληγμένων pro καταπεπληγμένων; c. XXIII. ὠρωρεν, pro ὄρωρεν, uel per metathesin ὄρωρεν. C. XXXVII. ἔτως pro ἔτος. C. XXXIX. ὅπως τὴν pro ὀπως: ut alia exempla, in quibus uersa uice o pro ω prae scriptum reperitur, in praesenti omittamus. Quid? cum o et ω ante Simonidis aetatem unico charactere o scriberentur, uti Plato probat in Cratylō T. I. p. 410. factum est, ut in antiquis quoque monumentis frequenter hae litterae inter se permutarentur, ut ostendit Clericus ex Galeno, in Art. Crit. T. II. p. 122. et illustris Spanhemius de Praest. et Vsu Numismat. T. I. p. 119. Quam frequenter autem insequenti aetate, mera oscitantia, litterae uel diphthongi sono ac pronuntiatione similes; cuiusmodi sunt η, ι, υ, ο, ω, ει, οι, inter se fuerint turbatae; inscriptiones, numismata et antiqui libri satis abundeque testantur. Quae cum ita sint, centies, ne durius dicam, in excutiendis uetustis codicibus et monumentis impingat necesse est, qui proprios quasi hosce et peculiare rudium scribarum et artificum errores nescit: cum contra ea, turbido hoc uitiorum fonte detecto, innumera pacne corrupta ueterum scriptorum loca suae integritati feliciter restitui possunt. Quod denique ad ὕ ἐφελκυστικόν attinet, tanta ubique est in codicibus Mss. uitio librariorum, inconstantia, ut cum apud Onofandrum; tum alios temere uel adiectum; uel omissum saepissime reperiamus. Quae de re auctoritate Codd. Bau. et Nag. istud hic expungendum duximus.

7 Σεβασῆ Καίσαρος) Qualis hic sit Caesar Augustus, pro certo definiri haud potest. Cum enim Octavius, primus testamento maioris auunculi, Caii Caesaris; et deinde Munatii Planci sententia, uolente ita S. P. Q. R. sanctum augustumque AVGVSTI nomen adsumsisset, ut Suetonius prodit in uita Aug. c. VII. insequenti aetate omnes eiusdem in imperio Romano non solum successores; sed et eorundem uxores omnisque familia eundem honorem acceperunt; quod plurimi Nummi aperte adhuc testantur, quorum aliquot saltem ex Vaillantii Numism. Imperat. Gr. loquent. delineatos hic exhibere non abs re prorsus iudicauim.

καὶ στρατηγικαῖς ἐξουσίαις κοσμημένοις· διατέ παιδείαν, ἧς ἔκ ἐπ' ὀλίγον ἔχουσιν ἐμπειρίαν, καὶ προγόνων ἀξίωσιν. Ανέθηκα δ' ἐ 9) πρῶτοις σφίσι τόνδε τὸν λόγον, ἔχ ὡς ἀπείροις στρατηγίας, ἀλλὰ μάλιστα τῆδε 10) θάρ-

A 2

ρήσα-

Primus est Alindensium Cariae, qui in honorem Augusti cum signandum curarunt. In anteriore eius parte sistitur imago Augusti, cum inscriptione ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. In auersa eiusdem parte exhibetur nomen Αλινδέων, cum pharetra, arcu et clauauid. pag. 3. Secundus refert in aduersa parte caput Drusi laureatum, ante quod simpulum, pone uero lituus, cum uerbis: ΔΡΟΥΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΥΣΤΟΣ; in auersa autem, capita Tiberii, Drusi F. et Germanici sibi aduersa. ibid. p. 9. Tertius exhibet caput Octauiae, uxoris Neronis, additis uocibus ΟΚΤΑΟΥΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ; in auersa parte caput Neronis in templo distylo cum inscriptione ΝΕΡΩΝ ΤΗΩΝ. p. 18.

De aliis titulis honorum, quibus in antiquis monumentis ornantur Romani Imperatores differit ill. Spanhemius de Praest. et Vsu Numism. T. II. p. 434. seqq. Verum redeamus ad rem, a qua paululum decessimus. Salmasius, Criticorum facile princeps, Augustum hunc Caesarem fuisse Neronem arbitratur, ut uidere licet in eius Libro de re militari Romanor. p. 147. quod etiam ante ipsum Rigaltius censuisse uidetur in not. ad Onofandr. p. 2. adde, si lubet, nostram praefationem ad hunc Onofandri Strategicum.

8 ὑπάτοις) Oppressa nimirum Reipublicae libertate, consules pro lubitu Caesarum datos fuisse constat. Quare Caesarem, pridie Cal. Ianuarias, repentina consulis morte cessantem honorem in pauca horas petenti dedisse memorat Suetonius in uit. Caes.

Mirum autem omnino, quod, teste Bandurio in Bibl. Nummar. pag. 91. nummi reperiuntur, in quibus Principes coniunctim "Αυγαστοι Σεβαστοι dicuntur, quo uir doctissimus differentiam aliquam innui arbitratur; Interim tamen nec ipse, in quo differentia illa sita sit, ostendit. Si quis coniecturae locus est, equidem crediderim, priore uoce, "Αυγαστος, indigitari AVGVSTATVM, a quo nomen hoc primam originem traxit, et quo Romani quidam Imperatores usi fuerunt, uti nummi Graeci Titi atque Domitiani, in quibus plane διωνιστος legitur, possunt declarare; uid. Froelich in re nummar. uet. p. 21.

e. LXXVI. Qua etiam de causa Augusti Caesaris sacrosanctam illam Δημαρχικὴν ἐξουσίαν, tribuniciam potestatem consulari dignitati praetulerunt; nec facile eam cum quopiam communicarunt, nisi quem imperii successorem designassent. Ex quo uero factum est, ut in antiquis Nummis et Inscriptionibus Augustorum Tribunatus et Consulatus anni non semper conuenirent. Quod cum non animaduertisset doctissimus Seldenus, illam inscriptionem Hadriano factam, quae est inter marmora Oxoniensia p. 293. male teutauit; ut recte iam obseruauit Sponius in Itiner. T. III. p. 96.

ρήσασιν, ¹¹⁾ ἢ τὸ μὲν ἀμαθὲς τῆς ψυχῆς, καὶ παρ' ἄλλω κατορθούμενον ἠγνόησεν· τὸ δὲ ἐν ἐπισήμῃ τῷ καλῶς ἔχοντι προσεμαρτύρησεν. Ὅθεν, εἰ καὶ παρὰ πολλοῖς φανείη νενοημένα τὰ παρ' ἐμῆ συντεταγμένα, καὶ κατὰ τῆτο ἀν' ἠδείν, ὅτι μὴ μόνον στρατηγικὰς συντεταξάμεν ὑφηγήσεις, ἀλλὰ καὶ στρατηγικῆς ἐσοχασάμεν. Καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς φρονήσεως εὐτυχοῖν ἂν, εἰ ἄδῃ ¹²⁾

Ρω-

9 πρώτοις σφίσι) Pro corrupta antea scriptura Φησί, reponendam censemus ueram lectionem σφίσι, quam L. R. Bau. et Nag. diserte exhibent. Sic πρώτοις σφίσι est apud Thucydidem L. V. c. 49. Varie enim ac frequenter peccatum fuit a librariis in uocibus, quae iisdem litteris se contingunt. Sic apud Onof. c. XLII. f. 9. pro τὰς τροφὰς, quidam codices male habent τὰς σροφὰς. Porro prius in σφίσι ab imperito librario, ob similem pronunciationis sonum, post male omisam primam uocis litteram, nempe σ, in η est deprauatum.

10 Δαρρήσασιν) Antea Δαρρήσας: quod non placet. Rectius omnino Δαρρήσασιν L. R. Florent. Bau. Nag. exhibent. Κατ' ἀντίθετον nimirum procedit oratio, ita ut τοῖς ἀπείροις στρατηγίας et τῆδε Δαρρήσασιν sibi opponantur. Ultima autem syllaba absorpta uidetur a sequenti ἢ uel ῆ, ob similem pronunciationis sonum; cuiusmodi quid paullo ante in πρώτοις σφίσι factum deprehendimus.

11 ἢ τὸ μὲν ἀμαθὲς) Codd. Bau. et Nag. habent ἢ perquam conuenienter; dummodo pro ἠγνόησεν et προσεμαρτύρησεν uetusti libri ἠγνόησαν et προσεμαρτύρησαν exhiberent. Ita sane ἢ pro ῆ minus recte occurrit c. X. f. 11. ut ibi notauī. Cum uero omnes, quos quidem adhuc consulere licuit, codices priorem scripturam unanimi consensu tueantur, alteram L. R. lectionem, ῆ, non temere forsitan censendam praefendam; Abstracto nimirum posito pro Concreto, quod optimis scriptoribus non infrequens esse omnes norunt. Sic apud nostrum c. IV. πρὸς βεβαίαις pro πρὸς βεβυταῖς positum uidetur; uti apud Florentum L. I. XVIII. f. 5. Aderat sine mora querelam ferens legatio. Eodem modo τὸ ἀντίπαλον pro ἀντίπαλοι; τὸ ὄπλον pro ὄπλιται; τὸ διάφορον pro διάφοροι; Ἀυδάδεια pro ἀυδάδεις apud Thucydidem reperiuntur. Nec tamen eo facto, loco huic sua constat integritas; sed inferenda porro est particula ἐκ: quod orationis series cuiuslibet, ut opinor, facile persuadebit. Id uero peculiare quasi esse huius uoculae fatum, ut librariorum incuria multis aliis ueterum scriptorum locis exciderit, aliquot saltem allatis exemplis probare conabimur. Sic apud nostrum auctorem c. I. καὶ ὡς χερσὶ uel particula μὴ interciderit; uel legendum ἀχρηστοί, quod posterius probat Leo, qui cum alibi, tum in hoc quoque loco Onofandrum κατὰ πόδα sequitur c. II. f. 22.

καὶ εἰσιν ἀχρηστοί. Porro apud eundem c. XX. f. 167. παρ' εὐδὺ τὴν μάχην συνάψεις, ubi itidem legendum ε̄ uel μὴ παρ' εὐδὺ: nisi tamen, ut uult Meursius, scribarum oseitantia ob antecedens σ in uoce στρατιώτας, ex ε factum est male σε; cuiusmodi erroris exemplum paullo ante ex Onof. c. XLII. f. IX. ad u. πρώτοις attulimus. Et apud eundem Leonem c. IV. f. 4. in codice, quo usus est Rigaltius, ita legebatur: βεβαίως τὰ εαυτῆ μόνος δίκειται; ubi Meursiana editio rectius ita habet: τὴν δὲ ἰδίαν βελὴν βεβαίως ε̄ δύναται. Ex quo quidem loco, (ut ὡς ἐν παρόδῳ notemus) nec non aliis multis satis apparet, ueteres Leonis codices ualde inter se differre, quod etiam ex Lambecii biblioth. Vindob. L. VII. annotauit Fabricius in Bibl. Gr. L. V. c. 5. p. 369. Porro in illis Aeneae Taet. c. XXVII. χερὶ τὰς φύλακας εὐδὺ ἀφίεναι, doctissimus Casaubonus μὴ addendum suadet; quemadmodum etiam apud Sextum Empiricum L. III. c. 5. Pyrrhon. Hypotypos. pro κατ' εαυτὸ ex Mss. legendum μὴ κατ' εαυτὸ uult Fabricius ὁ πάνυ. Omnino etiam apud Xenophont. L. I. K. II. p. 9. pro ἦκιστα orationis contextus postulat ἐχῆκιστα, quo Attici utuntur pro μάκιστα, de quo nos ad c. XIV. Sic apud Suidam ex II. ad Corinth. c. XII. 7. legitur ἵνα ὑπεραίρωμι; ubi in ipso fonte hodie recte habetur ἵνα μὴ ὑπεραίρωμι: ut alia non addamus. In eodem hoc προοιμίῳ, ἐκ ἠγνόησαν, habet Onofander. Quare seriem orationis ita putem resingendam: ἢ τὸ μὲν ἀμαθὲς τῆς ψυχῆς καὶ παρ' ἄλλω κατορθούμενον ἐκ ἠγνόησεν. Τὸ ἐν ἐπισήμῃ autem per periphrasim dictum uidetur pro τὸ τῆς ἐπισήμης, uel τὴν ἐπισήμην: quemadmodum Thucydides dicit L. III. 28. οἱ ἐν πράγμασι. L. VIII. 14. οἱ ἐν θάυματι καὶ ἐκπλήξει: et Onofand. c. X. f. 1. οἱ ἐν μελέτῃ τῆς Μασικῆς. Ad quorum imitationem recte dicitur: οἱ ἐν ἐπισήμῃ, (pro quo Aeneas Taet. c. XVI. οἱ μετ' ἐπισήμης;) et in neutro genere τὸ ἐν ἐπισήμῃ.

12 Εἰ ἄδῃ) Camerarius legisse uidetur, εἰ ἄδῃ Ρωμαίοις δυνάμει καὶ δι' ἔργων πρᾶξαι. Non male, mea quidem sententia. Δεῖ enim, quando significat opus est, conuenit, Datuius iungi solet. Sic Xenoph. L. I. K. II. p. 66. τάττε σοι δεῖ μέλειν: et apud Onofandr. c. XXXIII. ἄδῃ τοῖς νύταις

Ρωμαίοις δυνάμει καὶ δι' ἔργων πρᾶξαι, ταῦτ' ἐγὼ ¹³⁾ λόγῳ περιβαλεῖν
ικανὸς εἶναι δόξαιμι· εἰ δὴ παρὰ τοιούτοις ἀνδράσι δοκιμασθῆναι. Τὸ δὲ σύν-
ταγμα ¹⁴⁾ θάρρῆντί μοι λοιπὸν εἰπεῖν. Ὡς στρατηγῶντε ἀγαθῶν ¹⁵⁾
ἀσκη-

(πράττειν), αὐτὸς πράττοι. cf. not. adh. I. Rigal-
tius legendum putat: εἰ ἂν δὴ Ρωμαῖοι δυνάμει καὶ δι'
ἔργων πρᾶξαιεν. Parum abest, quin ad uiri doctissimi
sententiam accedam, maxime cum duobus aliis in lo-
cis eadem corruptio textum Onofandri inuasisse ui-
deatur: nimirum c. XXII. ubi pro ὀρμησαι Cod. Fr.
Mor. rectius legit ὀρμησαιεν; et c. XXV. κρατῆσαι,
ubi idem liber habet κρατῆσαιεν. Verum enim
uero, cum et Camerarius legisse uideatur δεῖ; ;
nec minus Cod. Fr. Mor. qui proinde etiam pro
Ρωμαίοις hñit Ρωμαίως; equidem ita censeamle-
gendum: εἰ ἂν δεῖ Ρωμαίως δυνάμει καὶ δι' ἔργων
πρᾶξαι. Δὲ autem et δεῖ in uetustis libris fre-
quenter inter se confundi, omnes norunt; nec ex-
empla in nostro desunt. uid. not. ad u. ὡσετε δεῖ.
c. III. Praeterea οἱ et οὐ non raro confundi a scri-
bis solebant. Sic c. I. f. X. μόνοις pro μόνως.
c. XIV. γενναίοις pro γενναίως. c. XXI. βελομέ-
νοις pro βελομένως. et maxime c. IV. τὰς ἀξίως
τοῖς ἐναντίοις. pro τοῖς ἀξιωμαίοις τὰς ἐναντίως.
Quodsi tamen haec minus placeant, oratio recte
se habebit, si uel unica littera σ abiecta, pro Ρω-
μαίοις legatur Ρωμαῖοι. Sunt enim cum apud Grae-
cos, tum Romanos scriptores exempla haud rara,
in quibus, si sententia fuerit bimembris, praedica-
tum, quod utrique parti conuenit, ad posterius
membrum transfertur. Sic Thucyd. L. I. c. 134.
καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδων, ἔπερ-
τὰς κακέρως ΕΜΒΑΛΛΕΙΝ εἰώθεισαν. Idem L.
I. c. 137. ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσφαλῆι μὲν ἐμοί, ἐκεί-
νω δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ πάλιν Η ΑΠΟΚΟΜΙΔΗ
ἐγίνετο. Xenophon L. IV. K. Π. p. 240. Καὶ
νῦν εἴαν μὲν Κύρος βέλῃται· εἰ δὲ μὴ, ὑμεῖς γε
τὴν ταχίστην ΠΑΡΕΣΤΕ. Praetulerim enim hoc
quidem in loco, quod subauditur παρέσω, illi
καλῶς ἐστὶ, quod in ἀνανταποδότῳ alias locum
habet. Dionysius Halic. Ant. Rom. L. VIII. p. 502.
καὶ τέτων ἔχοι δρώντες, ἀλλ' ὁ τὴν ἀνάγκην
αὐτοῖς ἐπιτιθεῖς ΑΙΤΙΟΣ ἔση. Sic etiam Ci-
cero in somnio Scipion. c. VIII: et ut mundum ex
parte quadam mortalem ipse Deus aeternus: sic
fragile corpus animus sempiternus mouet. Tacitus
de mor. Germ. c. II. Ac nunc Tungri, tunc Germani
uocati sint: ut alia multa exempla potissimum in
Plinii Panegyrico; et alibi obuia praetermittamus.
Interdum uox illa utrique membro communis, in
priori quoque locum occupat. Sic Onofand. c. II.
ἔ γὰρ ὡς ὀλίγως ἀίετμένως στρατηγὸς ἐκ τρέπε

ΔΟΚΙΜΑΣΑΙ ΡΑΘΝ ---- ἔτως πε καὶ λο-
χαγῶν καὶ ταξιαρχῶν πληθος. Quo facto ita fo-
ret legendum: εἰ ἂν δὴ Ρωμαῖοι δυνάμει καὶ δι'
ἔργων πρᾶξαι (ικανοὶ ἦσαν) cet. Recte autem ικα-
νὸς δρᾶσαι uel πρᾶξαι dici, exemplis facile com-
probatur. Thucyd. L. II. c. 35. ικανὸς εἶναι
δρᾶσαιτίων ἦκασε. Xenoph. L. I. K. Π. p. 66.
τέτο πρᾶττειν ικανὸς εἶσομαι. Iudicium sit pe-
nes eruditiores, cui lectio prae aliis locus debeat-
ur. Mihi sufficit coniecturas attulisse, quibus loco
huic corrupto medela parari possit.

13 λόγῳ περιβαλεῖν.) Miro consensu hanc
scripturam uentur codices, quamquam usitatus
longe et huic loco conuenientius foret περιλαβεῖν.
Sic Dionys. Hal. Ant. Rom. L. II. p. 124. περιλα-
βῶν γραφαῖς. et p. 133. τὰ ἐγγράφοις περιλη-
φθέντα νόμοις. Dio Chryso. p. LXXX. ὡς ἐν
βραχῆι περιλαβεῖν. Diodor. Sic. L. XIII. p. 169.
καὶ Ξενοφῶν μὲν περιέλαβε χρόνον ἐτῶν. Po-
lyb. T. II. p. 1379. τὰ πεπραγμένα Φιλίππου
συμπεριλαβεῖν. Phrynichus p. 2. πάσας μὲν
ἔχ' οἷόςτ' ἐγενόμην τὰ νῦν περιλαβεῖν. Dici qui-
dem solet περιβάλλειν uel περιβάλλεθαι λόγον
ut in Fragm. Polyb. T. II. p. 1535. quando significat
circumdūcto et amplo orationis genere uti, (unde
περίβολος et ἐμπερίβολος λόγος apud Philostrat-
um Hermogenemque occurrit); uel uti Cicero
loquitur de Oratore L. I. c. 31. uesire atque or-
nare oratione. Quae significatio an hic locum com-
mode habeat, aliorum iudicio relinquo. Certe
βαλεῖν et λαβεῖν, aequae ac uerba inde composita,
in uetustis libris per saepe turbati satis pro-
bant doctissimus Doruille in animadu. ad Charit.
pag. 195. Hemsterhusius ὁ πάνυ, ad Lucian. Cau-
cas. T. I. p. 196. Sylburg. ad Dionys. Hal. p. 316.

14 θάρρῆντι) Vtrumque θάρρῆν et θαρρῆν,
θάρρῆνεν et θαρρῆνεν apud Atticos scriptores oc-
currere contra quam censet Thomas Magister, larga
satis exemplorum copia probat cl. Trillerus in not.
ad eumd. p. 434. Vnde et Onofander promiscue his-
dem utitur in προοιμ. θάρρῆσας. c. XII. θάρρῆν
c. XXIII. θαρρῆσαν ὄψιν. c. XIII. ἀναθαρρῆν. c.
XIV. ἐπαναθαρρῆν.

15 ἀσκησις) Hinc recte Polyaeus in προοιμ.
ad L. VIII. scripta militaria dicit ἐν τῷ πολέμῳ
τῆς νίκης γυμνάσματα· ἐν δὲ εἰρήνῃ γνώμης παι-
δέυματα. Adde Polybium T. I. p. 763. Sic et The-

B

ἀσκησις ἔσται, παλαιῶν τε ἡγεμόνων κατὰ τὴν σεβαστὴν εἰρήνην ἀνάθημα εἰσόμεθαίτε, καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο, παρ' ἣν αἰτίαν οἵτε πλάσαντες ἐσφάλησαν τῶν στρατηγησάντων, οἵτε ἐψαγήσαντες ἡγέρθησαν εἰς δόξαν· μάλιθα δὲ τὴν Ῥωμαίων ἀρετὴν ἐννοήσομεν, ὡς ἔτε βασιλεὺς, ἔτε πόλις, ἔτε ἔθνη, μείζον ἡγεμονίας ¹⁶⁾ ἐκρατύναλο μέγεθ'· ἀλλ' ἔθ' εἰς ἴσον ἤλασεν, ὡς εἰ τοσούτοις βεβαιώσασθαι χρόνοις ἀκίνητον δυναστείαν. Οὐ γὰρ ¹⁷⁾ τύχη μοι δοκῶσιν ¹⁸⁾ ὑπεράραντες τὴς τῆς Ἰταλίας ὄρας ἐπὶ ¹⁹⁾ πέρατα γῆς

mistiis orationem in laudem Constantii habitam ἀνάθημα ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας appellavit. pag. 18. A. et p. 30. B.

¹⁶ Ἐκρατύνατο) Mirum corruptam antea procul dubio lectionem ἐκρατύνατο a nullo editorum adhuc fuisse notatam Legendum, nisi me omnia fallunt, ἐκρατύνατο, cuius scripturae uestigia servant adhuc Bau. et Nag. qui legunt ἐκρατύνατο. Sic Thucydid. L. IV. c. 114. αὐτόσπε τὰς ἐγγὺς οἰκίας ἐκρατύνατο. Idem L. IV. c. 52. καὶ κρατυνάμενοι αὐτὴν. Dionysius Hal. Ant. R. L. IV. p. 250. ἐκρατύνατο τὴν ἀρχὴν. Error hic ex simili τῆς η, et u sono ortus uidetur, ut supra iam monuimus ad u. πρώτοις.

¹⁷ Οὐ γὰρ τύχη) Longe prudentius hic Onofander, quam alii gentiliū, qui tantum non omnia, in bellis potissimum, ad Fortunam referre solebant. Sic Caesar, quantumvis alias maximi animi acerrimique ingenii uir de B. C. L. III. c. 68. Fortuna quamplurimum potest, inquit, cum in reliquis; tum praecipue in bello. Cicero pro Marcello c. II. Et certe in armis, militum uirtus, locorum opportunitas, auxilia sociorum, classes, commeatus multum iuuant: maximam uero partem quasi suo iure fortuna sibi uindicat, et quid quid est prospere gestum, id paene omne ducit suum. Verius omnino cum Onofandro causam magnitudinis Romanae censet Polybius T. I. p. 220. τὴν τῆς πολιτεύματος ἰδιότητα, reipublicae formam: cui etiam μυρίας ἀνδρῶν ἀρετὰς, innumeras ciuium uirtutes addit Dionysius Halic. L. I. p. 5. Adde Plutarchum de Romanorum fortuna T. II. p. 316. Ex uana illa ueterum superstitione factum est, ut boni ominis causa, in quibuscumque ad rempublicam pertinentibus rebus u. g. in pace faciendis, foederibus sancendis, decretis promulgandis cet. formula Ἀγαθὴ Τύχη praefixa uterentur; quae tamen, rarius licet, etiam clausulae loco adiecta reperitur; ut in illo Smyrnaeorum et Magnetum foedere, a doctissimo Prideaux inter marmora Oxoniensia allato p. 3. et 14. quod ita hinc: ταῦτα δὲ ἀμφοτέρωτοις τοῖς πλάσσειν συντετελεῖσθαι Τύχη τῆς Ἀγαθῆς. Quem morem etiam secuti sunt Romani, qui aeque ac Graeci, rebus paullo maioris momenti su-

sciendiis praemittere solebant illa: quod felix faustumque sit. In nummis et inscriptionibus Τύχη etiam Genium seu fortunam Caesaris urbiumque significat. Sic in illa a Perinthiis in honorem Adriani facta inscriptione apud Sponium in Itiner. T. III. p. 95.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟ
ΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΠΑΡ
ΘΙΚΟΥ ΤΙΟΝ ΘΕΟΥ ΝΕΡΟΥ
ΤΙΩΝΟΝ ΤΙ ΑΙΑΝΟΝ ΑΔΡΙΑ
ΝΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ
ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟ ΙΤΗΑΤΟΝ ΤΟ Γ

Eiusmodi Accusatiui cum in hac, tum in aliis inscriptionibus uetustis pendet a suppressa uoce ἐτίμησε, uel ἐτίμησαν, quam etiam saepe expressam habent; quod in tironum gratiam monere uisum est. Aliam cum eadem formula inscriptionem exhibet idem Sponius ibid. p. 97.

¹⁸ ὑπεράραντες.) C. M. ὑπερβάντες. utrumque recte dicitur. Sic Polyb. T. I. p. 2. ὑπερβάναι τὰς τῆς Ἀσίας ὄρας. Idem p. 279. ὑπερβάντας τὰς Ἀλπεῖς. Xenoph. L. VII. K. Π. p. 457. ὑπερβάντες τὴν Ἰδὴν. Equidem uero nostram lectionem merito retinendam existimem tamquam genuinam, pro qua illa altera notior forsitan fuit substituta. Sic enim Polyb. T. I. p. 36. τὸν πάχυνον ὑπερῆραν; et p. 154. ὑπεράραντες τὰς Ἀλπεῖς. p. 278. ἄς (ἀκρωρείας) τόδ' ὑπεράρας Ἀννίβας. Philostrat. p. 358. ὑπεράραντες δὲ τῆς πελάγους. Eodem modo Latini quoque superare usurpant; ut superare amnem, angustias, iuga montium; u. g. Plin. in Paneg. c. LXXXI. superare immensa montium iuga. Alias ὑπεράρειν τινα, uel τινὸς proprie est longe superare; unde Commodus ὑπεράρειων dici uoluit, tamquam πάντας ἀνθρώπους κατ' ὑπερβολὴν νικῶν; uti prodit Dio Cassius L. LXXII. p. 824.

¹⁹ πέρατα γῆς) Hanc locutionem apud sacros scriptores obuiam, Ebraeorum propriam minus recte habitam fuisse, uariis ex optimis auctoribus ex-

γῆς ἐκτεῖναι τὴν σφετέρην ἀρχὴν, ἀλλὰ πρᾶξισι στρατηγικαῖς. Συνεπιλαμβάνεσθαι μὲν γὰρ εὔχεσθαι δεῖ καὶ τὴν ἰσχύην· ἔμην τὸ παράπαν οἰεσθαι ταύτην κρατεῖν. Ἀλλ' ²⁰⁾ ἀνόητοι, οἱ καὶ τὰ σφάλματα τῆς τύχης ἐγκλήματα μόνως ποιούμενοι, ἔ τῆς τῶν στρατηγόντων ἀμελείας· καὶ τὰ ²¹⁾ κατορθώματα, ταύτης, ἔ τῆς ἐμπειρίας τῶν ἠγεμένων· ἔτε γὰρ ἐπιεικῆς, ἀνεπιλήμων ἔως ²²⁾ ἀπολείπειν τὸν ²³⁾ πταίοντα τοῖς ὅλοις, ὡς πάντων αἰτιάσθαι τὴν ἰσχύην, ἔτε δίκαιον, ἀμάρτυρον ἐπιλοσῆτον ἐπαίνου τὸν κατορθῶντα περιορᾶν, ἐφ' ὅσον ἀπάντων ἀναλιθῆναι τῆ ἰσχύι τὴν χάριν· ἐπειδὴ δὲ φύσει

B 2

πάντες

emplis probat Georg. in Vindic. N. T. p. 302. quibus hunc etiam Onofandri locum addere licet. De urbe Roma ita Diodor. Sic. L. I. p. 5. ἡ μὲν γὰρ ταύτης τῆς πόλεως ὑπεροχὴ διατείνεσθαι ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΕΡΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ. Athenaeus L. I. p. 20. Romam dicit οἰκισμένης δῆμον, et οἰκισμένης ἐπιτομὴν: et Martialis L. XII. ep. 8. *Terrarum Deam gentiumque*: unde Graeci in suis nummis ΘΕΑΣ ΡΩΜΗΣ titulo eandem saepe condecorarunt, ut probat ill. Spanhem. de Praest. et Vtu Numism. T. I. p. 138.

in h. u. quibus nos addimus Xenoph. Ephes. p. 2. ἠγάλλετο μὲν τοῖς τῆς ψυχῆς κατορθώμασι. Chariton. p. 76. l. 9. τὸ μέγα τῆς φύσεως κατορθώμα. Eiusmodi uero quid accidit Timotheo Cononis filio, cum ipsi dormienti inuidorum studio Fortuna urbes capere pingeretur ad gloriam ipsius minuendam. Plutarch. in Sull. p. m. 454. B. Aelian. V. H. L. XIII. c. 43.

²² ἀπολείπειν) Bau. Nag. ἀπολιπέιν. Malim tamen hic ἀπολείπειν, quod apud nostrum c. XI. ἀπολείπειν τὰς παραφυλάττοντας et cap. I.

Per πέρατα γῆς autem non tam ultimae, quam remotissimae regiones intelliguntur. Quamquam enim longe lateque populus Romanus arma sua per terrarum orbem circumtulit, neutiquam tamen uerum est, omnem habitabilem orbem Romano imperio subiectum fuisse.

²⁰ ἀνόητοι) Eiusmodi iudicium *μυτᾶίων ἀνδρώπων* dicit grauiissimus scriptor Polybius T. II. p. 1062. 1064. atque horrendi illius naufragii, quod in mari Siculo passi sunt Romani, causam ipsis ducibus, non fortunae tribuendam esse censet T. I. p. 53. cf. Thucyd. L. I. c. 140. Iul. Afric. c. II.

²¹ κατορθώματα) Damnant immerito hanc uocem Grammatici, Phrynichus, Thomas Magister, optimis scriptoribus familiarissimam, ut uel ex solo Polybio multis exemplis probat Raphelius in not. Polyb. p. 389. sqq. item aliis scriptorum locis Elsnerus p. 478. Trillerus in not. ad Thomam Mag.

ἀπολείπει τὴν Φροντίδα. Frequenter autem haec tempora in ἀπολείπειν, καταλείπειν cct. in uetustis libris turbari, abunde notum est. Sic apud Thucydidem L. III. c. 9. est ἀπολείποντας, cum apud Corinthum legatur ἀπολιπόντας, ut notauit Stephanus de Dial. p. 37. Nolim uero exempla ubiuis fere obuia excitare. Eundem accentus errorem habemus in inscriptione cap. XIV. apud Onofandrum in ἐμβαλλῆιν pro ἐμβάλλειν; uel ἐμβαλλῆιν.

²³ πταίοντα τοῖς ὅλοις) Sub: πράγμασι, quae uox expressa legitur apud nostrum cap. XLII. ὡς τοῖς ὅλοις ἐπιθεῖναι τὰ πολέμου πράγμασι τέλος. et c. VI. ἔστιν ὅτε τὰ ὅλα συνέτριψαν τῶν ἐναντίων πράγματα. Polyb. T. II. p. 1098. τοῖς δ' ὅλοις πράγμασιν ἀγνοεῖν ἔφη. Id. T. I. p. 63. ἀπολέσαι τὰ πράγματα; quod idem ac πταίειν,

πάντες ἄνθρωποι, τοῖς μὲν δὲ ἐμπειρίας συντετάχθαι δοκῶσι, καὶ ἀδενῶς ²⁴⁾ ἀπαγγέλληται, τὸ πιστὸν εἰς ἀλήθειαν ἀπονέμει· τοῖς δὲ ἀπειράτοις, καὶ εἰ δύναται πραχθῆναι, διὰ τὸ ἀδοκίμασον ἀπισῶσιν ἀναγκάσιον ἡγῶμαι, περὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ στρατηγημάτων ἡθροισμένων τοσούτον προειπεῖν. Ὅτι πάντα ²⁵⁾ διὰ πείρας ἔργων ἐλήλυθεν, καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν τοιούτων, ὧν ἀπόγονον ὑπάρχει Ρωμαίων ²⁶⁾ ἅπαν τῷ γένει, καὶ ἀρετὴν μέχρι τῆς δευτέρας προεῖπον. Οὐδὲν γὰρ ²⁷⁾ ἐσχεδιασμένον ἀπολέμῳ καὶ νεωτέρα γνώμη τόδε περιέχει, τὸ σύνταγμα, ἀλλὰ πάντα διὰ

πράξε-

σφάλλαται. Sunt autem πταίειν τοῖς ὅλοις, σφάλλαται τοῖς ὅλοις, locutiones Taciticis frequentissimae, ac significant de summa rerum periclitari; summam rerum perdere. Polyb. T. I. p. 63. σφαλῆναι τοῖς ὅλοις. Idem T. II. p. 1478. ἐσφάλλοντο, καὶ τοῖς ὅλοις ἔπταιον. Onofand. in pr. ὅτε πταίσαντες ἐσφάλλασαν.

^{24) ἀπαγγέλληται}) Antea ἀπαγγέλληται legabatur. Quamquam uero Passiva uocis mediae significatione haec lectio quodammodo defendi posse uideatur, quam Atticam uenustatem esse nouimus: ueriores tamen lectioem equidem esse putem, quam Bau. et Nag. exhibent, ἀπαγγέλληται. Ita enim omissione alterius consonantis saepe peccatum esse a librariis, multa exempla probare possunt. Sic apud Onofand. c. X. S. VII. ἐπαγγέλλονται pro ἐπαγγέλλονται. ibid. S. III. ἀγγελόμενα pro ἀγγελλόμενα: uid. cl. D' Orville ad Charit. anim. p. 37. Sylburg. ad Dionys. Hal. L. II. p. 124. Idem error apud nostrum in inscript. c. IX. ubi pro ὑπαλάσσειν scribendum ὑπαλλάσσειν. ib. pro ἐκρήσειν legendum ἐκκρήσειν. Cum plurima exempla uel apud solos Tacitos, Mauricium imprimis occurrant, temporis parcam, ne taedium lectori erudito afferamus.

^{25) διὰ πείρας ἔργων}) Eadem dicendi ratio apud Xenophont. L. I. K. II. p. 16. διὰ πάντων καὶ καλῶν ἐλήλυθότες. Dionys. Hal. L. VII. p. 459. διὰ πολλῶν πείρας κακῶν τε καὶ καλῶν ἐλήλυθότες πολέμων. Hic quoque obseruandum, ἔργων apud Tacitos scriptores saepe significare pugnam, praesertim concursum. Thucyd. L. VIII. c. 61. ἐκ ἐλασσον ἔχοντες ΕΝ ΤΩ ΕΡΓῳ οἱ χίριοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. Id. L. VIII. c. 105. ΤΩ ΕΡΓῳ πολὺ περισχόντες. Polyæn. L. II. p. 152. τὸ ἔργον ἰσόρροπον ἦν. Item opera et machinas bellicas. Polyb. T. I. pag. 491. προσάγειν ἔργα τῷ τείχει καὶ μηχανάς et p. 492. τῆδε διανοεῖτο προσάγειν ἔργα. In rem ipsam ele-

ganter canit Pindarus Olymp. Od. VIII. u. 77. 199.

^{26) ἅπαντῶ γένει}) L. R. Bau. Nag. ἅπαν τὸ γένος. Sic quidem etiam Dionys. Hal. L. I. pag. 63. ὅντὸ Ρωμαίων γένος ἰσμεῖται. Praeferendam tamen merito arbitror nostram lectioem; in cuius locum altera forte, ut notior, demum fuit surrogata. Hanc certe loquendi rationem optimi secuti sunt scriptores. Sic Thucydides L. VI. pag. 320. τὸ πελοποννήσιον habet pro οἱ πελοποννήσιοι, τὸ ἄλλο pro οἱ ἄλλοι. L. VI. c. 39. p. 435. πᾶν τὸ ἐναντιόμενον pro πάντες οἱ ἐναντιόμενοι. L. VI. c. 90. μετὰ ταῦτα καὶ τῶ ξύμπαντος Ἑλληνικῆς ἀρεξείν pro ξυμπάντων τῶν Ἑλλήνων. L. VIII. c. 28. τὸ παρὰ Ἀμόργου ἐπιχειρῶν pro τὰς ἐπιχειρῶν τὰς περὶ τὸν Ἀμόργου, ut ipse paullo ante lin. 32. loquitur. L. VI. c. 78. τὰ μείζω pro οἱ μείζονες. Dionys. Hal. L. VI. p. 384. τὸ ἡρεθισμένον ἅπαν. pro ἡρεθισμένοι ἅπαντες. Xenoph. Ephes. pag. 13. πᾶν μὲν τὸ Ἐφεσίων παρῆν pro πάντες οἱ Ἐφεσίοι. Hanc Atticis familiarem loquendi formam pluribus facile exemplis uel ex Onofandro probare possemus, nisi allata iam sufficerent; apud quem τὸ ἐπιβλεῦσον, τὸ ἐπιβλεπούμενον, τὸ κινδυνεύσον, τὸ πολιορκῆσον, τὸ ἀντίπαλον, τὸ φίλιον et πολέμιον aliaque leguntur. Απόγονον autem τῷ γένει recte dicitur, ut προσῆκον τῷ γένει apud Diodor. Sic. p. 15. D. Βοιωτίος τῷ γένει Plutarch Tom. II. p. 774. quamquam etiam τὸ ἀπόγονον et οἱ ἀπόγονοι absque uoce, τῷ γένει dicatur.

^{27) ἐσχεδιασμένον}) Bene recteque hinc apud Aelianum in Taet. c. XXI. δεῖ δὲ ὡς ἐν πράγμασι περὶ τῶν ὄλων διαφέρειν καὶ ἈΠΕΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΗΝ γενέσθαι τὴν παράδοσιν. Αυτοσχεδιάζειν in laudem Themistoclis dicitur a Thucydide L. I. c. 138. κράτιστος δὲ ἄτος αυτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο; quae Nepos reddit: celeriterque, quae opus erant, reperiebat, in Themist. c. 1. §. 3.

πράξεων, καὶ 28) ἀληθινῶν ἀγώνων κεχωρηκότα, μάλιστα Ρωμαίοις. Ἄτε γὰρ ποιήσαντες 29) ἐφυλάξαντο παθεῖν, καὶ 30) δι' ὧν ἐμηχανήσαντο δρᾶ-

28 ἀληθινῶν ἀγώνων) Vocem ἀληθινῶν hic ideo addit auctor, ut distinguantur a ludicris illis certaminibus, campestribusque exercitationibus, quae ab imperatoribus ad exercendos milites uel in castris instituta fuerunt; cuiusmodi elegantem descriptionem reperimus apud Xenophontem L. II. K. Π. p. 121. et Onosandrum c. X., ubi accurate Xenophontis uestigia premit; atque σωμαίων ἀσκησιν et ἀληθινὸν ἀγώνισμα diferte distinguit. Sic Polybius uera illa certamina ac praelia peculiari quadam ratione ἀλήθειαν appellat T. I. p. 563. κατὰ ποσὸν ἐννοίαν ἔιχον τῆς ἀλήθειας. Et T. I. pag. 828. ἵνα δὲ μηδέτι τῶν πρὸς τὰς μελέτας ὀπλίων, μήτε τῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν μηδὲν ἐλλείπη. Et ibidem pag. 829. κρινῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν εἶδὲν ἀναγκαιότερον εἶναι cet. Ad eundem modum Virgilius loquitur Aeneid. L. XII. 435. Dilce, puer, uirtutem ex me, uerumque laborem. Quantaue uero utilitatis sint eiusmodi praecepta; quantumque ad exactam suisque numeris absolutam rei militaris cognitionem frequens optimorum scriptorum lectio conferre possit, prudentissimi omnis aetatis uiri dudum agnouerunt. Qua de re Alexander, maximus ille post hominum memoriam rex, Homeri libros, ob eximiam, quam in re militari praestant utilitatem, tanti fecisse memoratur, ut iisdem pretiosissimo Darii parthecio inclusis indormiisse; maximamque partem memoria tenuisse dicatur, uid. Plutarch. T. I. p. 668. Dion. Chrysof. p. 65. Nec minus Scipio Africanus libros Xenophontis de Cyro, uel inter armorum strepitus, legendo contriuisse, ac nunquam de manibus posuisse fertur. u. Cicero ad Q. Fratrem L. I. ep. I. §. 8. Quid? quod Lucullus, cum esset Roma profectus rei militaris rudis, itinere in Asiam facto, partim percontando a peritis; partim rebus gestis legendis, tantus euasit imperator, ut Mithridates, rex bellicosissimus, hunc a se maiorem ducem cognitum, quam quemquam eorum, quos legisset, fateretur. u. Cicero Academ. Quaest. L. II. c. 1. Adde Polybium T. I. p. 1. et Diodorum Sicul. L. I. p. 1. seqq. Dionysium Halic. Antiquit. Rom. p. 2.

29 ἐφυλάξαντο) Antea male ἐφύλαξαντο. Verum C. M. L. R. Bau. Nag. recte habent ἐφυλάξαντο; Vt enim praua uocum coniunctione; ita earumdem diuisione multae corruptiones ueteres libros inuaserunt, Thomas Mag. in u. ἀγνοήσομαι; et Moeris in u. ἄξομαι uolunt, elegantius futurum medium, quam adiuuum more Atticis familiari usurpari: quos ut in aliis; ita in hac quoque uoce secutus est Onosander, cap. VII. X. XIV. XXI. XXXVII. Sic Euripides in Eragm. pag. 450. ὁ σε φυλάξαι χερῶν, ut

alios omittamus. Certe in cauendi significatione perpetuum esse uerbi φυλάσσεσθαι apud Thucydidem usum, uiri eruditi ad L. VI. c. 87. obseruauerunt; quibus adde Cl. D'Oruille ad Chariton. p. 347. et 442. Sicuti uero Attici poetae saepius hanc formam negligunt: ita contra alii eandem expriment. Sic Pindar. Olymp. Od. VII. u. 73. Μελλόν ἐντειλεν ΦΥΛΑΞΑΣΘΑΙ χερῶς παισὶν Φίλοις, et Od. VIII. u. 77. Τὸ ΔΙΔΑΞΑΣΘΑΙ δέτοι, εἰδότε ῥαΐδερον. Quod denique ad ipsam hanc loquendi formam attinet, frequens eius usus apud Tacitos imprimis reperitur. Onosand. c. XXI. τὸ δὲ αὐτὸ μὴ μόνον φυλαττέσθω ΠΑΘΕΙΝ, ἀλλὰ καὶ ζητεῖτω ΠΟΙΕΙΝ. Herodot. L. III. c. 59. πρότερον γὰρ Σάμιοι --- μεγάλα κακὰ ΕΠΟΙΗΣΑΝ Αἰγινήτας, καὶ ΕΠΙΠΘΟΝ ὑπ' ἐκείνων. Id. L. V. c. 89. πολλὰ μὲν σφέας ἐν τῷ μετὰξὺ τῶ χρόνῳ ΠΕΙΣΕΣΘΑΙ, πολλὰ δὲ καὶ ΠΟΙΗΣΕΙΝ; quibus addi possunt Polyb. T. I. pag. 341. Iul. Afric. p. 279. et 309. Herodian. L. IV. c. 13. et qui non? Diuersum autem sensum haec uerba inuoluunt, prout in contextu εἶ uel κακῶς subauditur; quas particulas simul iunctas uidemus apud Thucydidem L. IV. c. 63. τὸν ΕΤ ΚΑΙ ΚΑΚΩΣ δρῶντα ἐξ ἴσῃ ἀρετῇ ἀμυνόμεθα. Sic etiam apud Xenophontem L. V. K. A. p. 284. Ἀγαθὸν μὲν τι πάσχειν, κακὸν δὲ μηδέν. Eadem dicendi ratio obtinet quoque in uerbis ἀπολάυειν et ἀπαυρεῖν, quae cum in bonam, tum in malam partem accipi solent; unde etiam ἀγαθὸν, uel κακὸν in iisdem, prouti sensus postulat, saepe expressum reperitur.

30 δι' ὧν ἐμηχανήσαντο) δίκαιον ἐμαχήσαντο. B. Nag. Flor. aliique Codd. deprauatam procul dubio lectionem tuentur. Cod. Med. in melius δι' ὧν ἐμαχήσαντο. Equidem uero optimam puto eam esse, quam C. Fr. Mor. exhibet: δι' ὧν ἐμηχανήσαντο; ex qua forsitan, scripturae compendio, modo allatae lectiones originem suam duxerunt. Dici enim non potest, quae errorum monstra nobis pepererint illi tachygraphorum in describendis codicibus ductus, iam inde a saeculo nono frequentati, de quibus Montfauc. in Pal. Gr. p. 342. sqq. Constat inter omnes, consilio magis solertiaque, quam uiribus res maximas in bello geri, numerosissimosque exercitus ab exiguis saepe copiis suos profligatosque fuisse. Sic Troiam per decem annos frustra obsessam, non uel et armis; sed fraude astutiaque demum expugnatam fuisse, uetusti scriptores memorant. Quae cum ita sint, haec uerba eo pertinere uidentur, quibus consiliis artibusque, Romani hostes superarint. In hac uero significatione τὸ μηχανᾶσθαι frequentissime

C

δραῖσαι, πάντα μοι συνείλεται. Καίτοι ἐκ ἠγνόηκα, ὅτι μᾶλλον ἀνίς 31) εἶλατο πάντα ἐαυτῷ, καὶ τῆς ἰδίας ἀγχινοίας τὰ στρατηγήματα δοκεῖν εἶναι πλείονα θηρώμενος ἔπαινον ἀπὸ τῶν πισευσάντων, ἢ ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίας ἐπινόιας. ἐγὼ δὲ ἔπαρὰ τῆτο ἐλαίτῳδοι δοκῶ. καθάπερ, εἴτις ἐν πολέμοις ἀύλοστρατευσάμενος συνείλατο τοιόνδε λόγον, ἐκ ἂν παρὰ τῆτο ἤττονος ἠξίῳτο μαρτυρίας, ὅτι μὴ μόνον φυσικῆς ἀγχινοίας ἰδίαν εὐρεσιν εἰσηνέγκατο στρατηγημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰ δι' ἄλλων εὐπραχθέντα μνήμη παραθέμενος εἰς σύλλαξιν ἤγαγεν· ἔτως ἔδ' ἐμαυτὸν οἶομαι τῆλαττον ἐπαινῶν οἶσεθαι, παρὰ τῆτο, ὅτι μὴ πάντα τῆς ἐμῆς ὁμολογῶ συνέσεως τῆναντίον δὲ προείληφα τόντ' ἔπαινον ἀνεπίφθονον ἔξεν, καὶ τὴν πίσιν ἀσυκοφάνησον.

ΑΡΧΗ

apud scriptores occurrit, Polyb. T. I. pag. 513. ΕΜΕΜΗΧΑΝΗΝΤΟ δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι καὶ τοιῶτόντι Λακεδαιμόνιοι. Aelian. Taet. c. XLVI. καὶ αὐτῆ ΜΕΜΗΧΑΝΗΤΑΙ πρὸς δόλον. Xenoph. L. VIII. K. Π. p. 491. δοκεῖ μίαν τῶν τεχνῶν εἶναι τῶν ΜΕΜΗΧΑΝΗΜΕΝΩΝ: ex quo quidem loco Ellipsis apud nostrum in δι' ὧν, nimirum τεχνῶν, commode suppleri potest. Hinc μηχανήμα Suidas recte per στρατηγήμα explicat; quo sensu etiam apud Xenophontem legitur in K. Π. L. I. p. 79. πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς μᾶλλον τὰ καινὰ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ εὐδοκιμεῖ. ταῦτα γὰρ μᾶλλον καὶ ἑξαπατᾶν δύνανται τῆς πολεμίας. Inde etiam στρατηγεῖν pro μηχανᾶσαι aliquoties occurrit apud Chariton. L. I. p. 19. L. II. p. 34. cum alias proprie solertia ducum facta στρατηγήματα soleant appellari.

31 εἶλατο) Pro hac scriptura C. Fr. Mor. praefert εἶλετο. Codd. autem Bau. et Nag. εἶλετο, uti etiam Chokierii editiones Roman. et Mogunt. exhibent; ac iam ante ipsum legendum censuit Portus in notis ad h. I. Neutiquam uero opus est, ut loco suo moueamus τὸ εἶλατο, quod et Analogia in aliis eiusmodi uocibus, et optimorum scriptorum auctoritas facile possunt comprobare; quamquam eius compositum ἀφείλατο temere item reiecit Phrynichus pag. 78. qua tamen forma etiam Xenophon, ἀπτικιώτατος scriptor usus est, L. I. K. A. pag. 66. ἔδεναν ἂν πώποτε ἀφείλατο. Usus est simpliciter εἶλατο Simonides, Poeta Melicus, apud Diodorum Sicul. L. XI. p. 10. Οδὲ σηκὸς οἰκετᾶν εὐδοξίαν Ελλάδος εἶλατο; et retinuit Fulvius in collectione Poetar. Lyric. apud Plantinum 1568. edita. p. 171. nisi quod ibi habet εἶλατο; spiritu deprava-

uato. Huc accedit Hesychii auctoritas, qui reddit hanc uocem per ἐλαβεν, ἠγάπησεν, ἠθέλησεν. Praeterea II. Thessal. II. u. 13 pro εἶλετο quidam codices legunt εἶλατο. Compositum eiusdem ἀφείλατο apud Suidam in principe Mediolanensi et Kusteri editionibus seruetur: quamquam Porti coniecturam probare uidetur; uel ipse potius hunc locum tentat editor doctissimus. Αφείλω est apud Charitonem L. III. p. 57. ad quem locum plura de hac uoce commentatur doctissimus Doruillius; qui ibidem imprimis laudat uiros praestantissimos, Alberti ad Hesychium in ἀφείλατο et εἶλατο; Abreschium in Miscellan. Vol. V. T. III. Eandem autem formam alia quoque uerba sequuntur, quae cum Grammaticorum filiis neutiquam pro Aoristis contractis sunt habenda; ut in quibusdam eorum, Profodiae ratio manifeste euincit: ut recte obseruat Clarkius ad Iliad. α. u. 338. Sicuti uero antiqua forma apud nostrum est εἶλατο: ita habetur quoque apud Homerum Iliad. E. u. 61. ἐφίλατο; et K. u. 280. φίλαι. P. u. 25. ὦνατο, quam uocis huius flexionem adeo temere reprobat Phrynichus p. 6. Apud Pindarum Pyth. III. u. 34. ἤρατο. Sic etiam ἔυρατο; et alia huiusmodi multa: quamquam τὸ ἔυρατο denuo sollicitat Phrynichus p. 56. Neque Indicatiuus Modus scrupulum nobis moueat ob particulam ἂν, utpote quo Attici potissimum cum particula hac pro Optatiuis uel subiunctiuis frequenter uti solent. Sic apud Themistium Orat. IV. p. 54. C. εἰ οἶδ', ὅτι ἀπρίξ ἂν με ἐλάβοθε. et apud nostrum in προσιμ. ἐκ ἂν παρὰ τῆτο ἤττονος ἠξίῳτο μαρτυρίας. Cum Optatiuo nostra uox occurrit apud Themistium Orat. XXII. p. 65. A. ἄνευ δὲ Φιλίας ἔδεις ἂν ἔλοιτο ζῆν. Maximum Tyr. Orat. XVIII. p. 209. ἔτος ἔλοιτο ἂν ποτε ἀδικηθεῖς ἀμύνασαι ἐκ τῆς ἰσῆς.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ

ΚΕΦ. Α.

ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ,

ΦΗΜΙ τοίνυν αἰρεῖσθαι τὸν στρατηγὸν, ἔ 1) κατὰ γένη κρι-
νοντας, ὡς περ τὰς ἱερέας, ἔδὲ καὶ ἑσίας, ὡς τὰς 2)
γυμνασιάρχας· ἀλλὰ σώφρονα, ἐγκρατῆ, νήπτην,
λίον, διάπονον, νοερὸν, ἀφιλάργυρον, μήτε νέον, μή-
τε πρεσβύτερον, 3) ἀντύχη, καὶ πατέρα παίδων, ἱκα-
νὸν λέγειν, ἐνδοξόν.

C 2

α. Σώ-

Ad Cap. I.

Easdem Ducis uirtutes iisdem quoque uerbis re-
cenfet Leo in Τακτ. c. II. qui in aliis quoque totum
paeue hunc Onofandri Strategicum ad uerbum trans-
scripsit; unde multa loca ex eo emendari suaeque
integritati restitui possunt. Hisce uero memoratis
Ducis uirtutibus Leo merito addit pietatem, quae ut
in omnibus rebus, ita in re militari omne fert pun-
ctum. Qua dere bene sapienterque Cyrus apud Xe-
nophontem L. I. K. Π. p. 55. πολλὰ γὰρ μοι συ-
νόντες ἐπίστασθε, ἔ μόνον τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ
τὰ μικρὰ πειρώμενοι ΑΠΟ ΘΕΩΝ ΟΡΜΑΣΘΑΙ
ΑΕΙ.

I κατὰ γένη.) Fuerunt nimirum non solum
apud Graecos, atque Romanos; sed alias quoque gen-

tes certae familiae, quae dignitate reliquas antecel-
luerunt, priuilegiaque sibi sacerdotia habuerunt, quae
πατρικαὶ; αὐτ κατὰ γένος ἱεροσύνας appellarunt.
Sic apud Athenienses clarissimae erant Eumolpi-
darum, Cerycum; apud Argiuos, Acestoridarum
familiae; apud Romanos Poritii et Pinarii, qui
Herculis sacra curabant. Harpocration in uoce
γεννηται memorat ἱεροσύνας cuilibet familiae Athe-
nis προσηνάσας, quarum triginta erant in quali-
bet Φρατρία seu curia; adde Dionys. Hal. L. VIII.
p. 510. Polluc. p. 910 Aelian. V. H. L. XIV. c. 5.
Petitum in leg. Att. p. 86. Vnde lex apud Platonem
L. VI. de leg. T. II. p. 759. ἱερῶν δὲ ἱερέας, οἷς
μὲν εἰσι πάτριαι ἱεροσύναι καὶ αἷς, μὴ κινεῖν.

ε. Διάπνον δὲ, ἵνα μὴ πρῶτος τῶν στρατευομένων, ἀλλ' 9) ὕσερος κάμνη.

ς. Νοερὸν δὲ, ὅξυν γὰρ εἶναι δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐπὶ πάν 10) ἄττοντα δὲ ὠκυτήος ψυχῆς, κατὰ τὸν Ομηρον

- - - 11) ὡσεὶ πλερὸν ἢ νόημα.

Πολυ

ἐκυτῆς κατασκελετεύουσι. Vtramque uero, tam propriam, quam translata[m] significationem huic loco conuenire dubium non est: cum luxurioso uitae genere et corporis et animi uires frangantur. Hinc Athenienses suis classariis ternos tantum obolos in stipendium diurnum dederunt; non ob paupertatem, sed ἵνα μὴ ἐκ περισσίας ὑβρίζοντες τὰ σώματα χεῖρω ἔχωσι δαπανῶντες ἐς τοιαῦτα, ἀφ' ὧν ἡ ἀσθένεια συμβαίνει, ut prodit Thucyd. L. VIII. c. 45. Fuisse autem duces interdum iusto lautiores exinde colligitur, quod ΕΣΤΙΑΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑΙ quasi in proverbium abierunt, Aelian. V. H. L. II. c. 18. Athenaeus L. X. p. 419. coll. Thucyd. L. VI. c. 12. Xenoph. L. I. K. II. p. 60. aequae ac coenae *Saulares, Augurales, Pontificales* apud Ciceron. ad Att. V. ep. 9. et Horat. L. I. Od. XXXVII. 2. et L. II. Od. II. 28 pro opiparis exquisitissimisque epulis proponuntur. Occurrit haec uox etiam apud Suidam: *βίνοι καὶ κατασκελετευμένοι*. Dionysium Longin. Sect. II. pag. 6 *ταῖς τεχνολογίαις κατασκελετευόμενα*. Rarior eius est alias apud Lexicogra hos auctoritas. *Δαπανῶν* autem χρόνον recte dici iuto, cum sit ueteri dicto μέγιστον ἀνάλωμα χρόνος: *Maximum impendium tempus*. Vnde Seneca de Tranquillit. c. I. p. 339. *Nemo uilium aufera dilem, nihil dignum tanto impendio redditurus*. Xenoph. L. I. K. II. p. 60.

8 Πολυτελεῖς Στραπέται) Quae consistunt ἐν σιτίοις καὶ ποτίοις, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περὶ τὸ σῶμα κατὰ σκευῇ, ut est apud Hieroclem in Pythagor. p. 144. cuiusmodi luculentum exemplum est coena regis Persarum, quam merito derisit Alexander ὡς μακρὰν ἀχολίαν ἔχουσαν, Polyae[n]. L. IV. c. III. §. 32. Vere autem eiusmodi ducem τρυφήτην Leo cap. XX. §. 211. *λύμην στρατῶ, pestem ex cibus*, et Mauricius, p. 192 *κοινὸν ὄλεθρον* appellarunt. Quam facile uero ducis exemplum alii quoque sequantur, probat Aelian. in V. H. L. IX. c. 3. Vnde Nicias Atheniensium dux recte censet, *τὰς τοιαύτας τὰ μὲν δημόσια ἀδικεῖν, τὰ δὲ ἴδια ἀναλῶν*. uid. Thucyd. L. VI. c. 12. et Lycurgus ad commendandam ciuib[us] frugalitatem Φειδίτια il a instituit, existimans laborem militiae assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Vid. Iustin. L. III. c. 2. Suidam in *λυκῆργος* et *Φιλίτια*;

ei ad eum Kusterum: Sylburgium in not. ad Dionys. Hal. p. 93. l. 24. Τῇ Στραπέτῃ autem τῆ σώματος opponi solet ἀδραπευσία τῆ σώματος, uti habetur apud Diodor. Sic. L. III. p. 181. D Sin uero per *Στραπέταιν famulitium, seruitium* malis intelligere, quo sensu saepe haec uox occurrit, huius quoque luxus exemplum habes apud Polyae[n]. L. IV. c. III. §. 24. Priori tamen interpretationi fauet Leo c. II. §. 43.

9 ὕσερος) Sic habent etiam Bau. Nag. Flor: ὕσερος C. M. male pro ὕσερος. Perinde est, ὕσερος an ὕσερον legas: utrumque enim optimorum scriptorum auctoritate nititur; nisi quod hic quidem ob πρῶτος, quod praecessit, malimus ὕσερος. Sic apud Herodot. L. VI. c. 117. ὕσεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς. Thucyd. L. III. c. 38. μὴ ὕσεροι ἀκολαθῆσαι δοκῆν τῇ γνώμῃ. Idem L. III. c. 49. ἡ δ' ὕσερα αὐτῆς ἐπικατάγεται. Idem L. IV. c. 90. ὕσερος ἀφινεῖται ἐπὶ τὸ Δῆλιον. Aristides. Orat. T. II. p. 1. ὕσεροι δὴ πᾶς τῶ διώκοντος λέγασιν. p. 2. τὰς ὕσερας ἠγείσθαι. Dionys. Hal. p. 121. l. 1. *τέσσαρσι γενεαῖς ὄλαις ὕσερος ἐγένετο*. Herodot. L. VI. c. 56. *στρατευομένων δὲ, πρῶτος εἶναι τὸς βασιλῆας, ὑσάτας δὲ ἀπιέναι*. Dionys. Hal. p. 86. l. 44. *πρῶτοῖτε ἀρχοντες τῆς μάχης, καὶ τελευταῖοι τῶν ἄλλων ἀφιστάμενοι*.

10 Ἄττοντα) L. R. Bau. Nag. ἄγοντα; C. M. ἄττοντα. Quamquam τὸ ἄγοντα locum quodammodo habere posse uideatur, si respiciamus formulam illam, qua milites ad fidem obsequiumque Imperatoribus praestandum se obstrinxerunt; ἀκολαθῆναι, ὅποι ποτ' ἂν ἄγωσιν, uti est apud Dionys. Hal. p. 723. l. 28. quamque ueteres scriptores ad alia saepe transtulisse uidentur, ut probant Hesiod. Eργ. u. 206. Epictetus c. LII. Horat. L. I. ep. 3. u. 27. in superque milites ἐπὶ πάν ἄγεσθαι recte dici possint, ut discimus ex Xenoph. L. I. K. II. p. 82: merito tamen alterum, ἄττοντα, quod C. M. exhibet, longe praefereudum existimem; maxime ob illa δὲ ὠκυτήτος τῆς ψυχῆς, quae statim sequuntur; ipseque Leo, qui nostri denuo uestigia pressit, confirmat cap. II. §. 7. qui reddit per *πανταχῶ περιφέροντα τὸν σκοπὸν διὰ ταχύτητα ψυχῆς* coll.

D

Πολλάκις γὰρ ἀπροσδόκητοι λαραχαὶ προσπεσῶσαι σχεδιάζειν ἀναγκάζουσι τὸ συμφέρον.

ζ. Ηδ' ¹²⁾ ἀφιλαργυρία δοκιμαθήσεται καὶ πρώτη. Τῆ γὰρ ἀδωροδοκίῳ καὶ μεγαλοφρόνῳ προϊσαδαίων πραγμάτων αὐτῇ ¹³⁾ παραίλια. Πολλοὶ γὰρ, καὶν διὰ τὴν ἀνδρίαν ἀσπίσι πολλαῖσι καὶ δόρασιν ¹⁴⁾ ἀνιβλέψωσι, περὶ τὸν χρυσὸν ἀμαυρῶνται. Δεινὸν γὰρ πολεμίοις ὄπλον τῆτο, καὶ ¹⁵⁾ δραστήριον εἰς τὸ νικᾶν.

η. Ὅυίε

c. XX. §. 2. Haec illustrant illa Virgillii de Aenea Aeneid. L. VIII. u. 20. Vnde non male augurari licet, ἄγσειν pro ἄττειν ab imperito librario inferum; cuiusmodi exemplum deprehendimus etiam apud Philostratum in uit. Apollon. L. I. c. 31. ut bene obseruauit Olearius in not. n. 8. Ἄττειν autem facrius cum de corporis, tum de animi celeritate usurpari exemplis probauit Budaeus in Commentar. Gr. L. p. 643. quibus aliquot saltem addere haud alienum uideretur. Proprie de serpentum lapsu dici asserit Hesychius in ἄττειν. Etruscorum Dea, Valentia cum serpente fingitur, qui et Heroibus tribuitur, ueluti uigilantiae, ac prouidentiae symbolum, quas praecipuas esse in magno Duce uirtutes, nemo, opinor, dubitabit. uid. Museum Etrusc. p. 29. De homine armato celeriter aduersus hostem promumpente apud Aelian. in V. H. L. II. c. 43. τὰ δὲ ὄπλα ἀρπάσας, ἔοικεν, ἢ ποδῶν ἔχει, ἐπὶ τὰς πολεμίας ἄττειν. Themistius Orat. I. p. 17. ἄττειντες Φέρονται ὑπὸ τῶν παθῶν Idem XXIII. p. 292. D. ἄττειν δὲ ἐπὶ τὴν ζώνην καὶ χλαμύδα. Dio Chrysost. p. 80. A. ἔτι δὲ αὐτὸν πολὺ μᾶλλον ἄττειν. Maxim. Tyr. Orat. XXVI. §. 4. καὶ ὄρεξις τῆ ὁμοία πρὸς τὸ ὁμοιον ἄττειντος φύσει: et apud eundem Orat. XXXVII. §. 5. τὸ ἐξ ἄττειν τῆς ψυχῆς. animi affectus. Male autem uulgo in ἄττειν Iota negligi ostendit ac probat cl. Valckenaer ad Eurip. Phoen. p. 467. ubi simul alia ex Platone afferuntur loca, in quibus uox haec legitur.

II ὥσει πτερὸν) Haec uerba frequentē scriptorum usu in prouerbum fere abierunt; ut aliis ex Homero petitis locis contigit. Sunt enim sumta ex Homeri Odyssaea, H. u. 36.

Τῶν νέες ὠκεῖαι, ΩΣΕΙ ΠΤΕΡΟΝ, ΗΕ ΝΟΗΜΑ.

quibus quidem Θεῖαν λαχυτήτα innuī dicit Eustathius in παρεκβ. p. m. 269 Hanc igitur loquendi rationem alii scriptores secuti sunt, cum singularem celeritatem indicare uoluerunt, Hesiod. in Asp. u. 222. ὁ δ' ὥσε νόμα ἐποτατο. Themist. Orat. XIII. p. 168. B. αἱ δὲ (νεφέλαι) ὠκύτερον πτε-

ρῶ, καὶ νόματος - διαπτᾶσαι. Id. Orat. XVIII. p. 221. B. νῦν δὲ θᾶττον πτερῶ καὶ νόματος ἐκείνου καὶ αὐτοκέλευτος ἀφικνεῖται. Ceterum notandum est, optimos quosque scriptores sententias ac uersus ex Homero in sua transtulisse, modo expresso, modo suppresso eiusdem nomine; quia nimirum diuini Poetae scripta erant notiora, quam ut citari nomine deberent. De hoc ueterum imitationis Homericæ studio consuli potest Plutarchus de Poesi Homericæ; et Lucianus in Encom. Demosthenis. In re autem militari quoque magnam afferre utilitatem lectionem Homericam ueteres quoque Duces, imprimisque Alexander Magnus, probe agnouerunt; qui, teste Plutarcho, in eiusdem uita p. 668. τὴν Ἰλιάδα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον νομίζων καὶ ὀνομάζων - - εἶχεν αἰετὰ μετὰ τῆ ἐγχειριδία κειμένην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον. Adde Pautaniam L. IV. c. XXVIII.

12 Αφιλαργυρία) Mirum, ni hic exciderit ἀφιλάργυρον δὲ; sicuti in reliquis quoque §. §. uocem generaliter praefixam uidemus. Sic certe a Leone, perpetuo Onofandri sectatore factum deprehendimus c. II. §. 2. Ἀφιλάργυρον δὲ. καὶ γὰρ ἢ ἀφιλαργυρία τῆ στρατηγῆ δοκιμάζεσθαι. cet.

13 παραίλια) Huius uocis frequens usus est apud Polybium; cuius aliqua saltem loca afferre haud proflus erit alienum. T. I. p. 449. παραίτιον τῆς σωτηρίας. p. 583. παραίτιον γέγονε τῆς ἀπωλείας. p. 789. τοῖς ἀγαθῶν μὲν μηδενὶ μηδενὸς παραίτιοις γεγρονόσι. T. II. p. 1428. τοῖς πλείστοις κακῶν παραίτιος πέφυκε. pag. 1172. παραίτιοι γεγρονάσιν αὐτοῖς τῆς ἐλευθερίας. T. I. pag. 598. ὥσε τοῖς μὲν τὰς ἐπιτυχίας βλάβην ἐπιφέρειν, τοῖς δὲ καὶ τὰς περιπετείαις ἐπανορθώσεως γίνεσθαι ΠΑΡΑΙΤΙΑΣ. Quantum apud Romanos ἀφιλαργυρίας fuerit studium, docet Polybius T. I. pag. 693. adeo, ut honores largitionibus redimere, apud eos crimen fuerit capitale plane: contra quam hodie apud multos fieri solet, quibus id saeculum uocatur. Sic Dinarchus in grauiissima illa oratione, qua Demosthenis auari-

η. Ὁύτε δὲ Νέον, ἔτε πρεσβύτερον. ἐπειδὴ ὁ μὲν ἄπιστος, ὁ δὲ ἀδενής· ἐδ' ἕτερος γὰρ ἀσφαλής. 16) Οὐ μὲν νέος, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀλόγιστον πλῆσιν ἰόλμαν. Οὐ δὲ πρεσβύτερος, ἵνα μὴ διὰ τὴν φυσικὴν ἀδένειαν ἐλλείπη. Κραδίση δ' ἡ αἵρεσις 17) Ἰὼ μέσος· καὶ γὰρ τὸ δυνατὸν ἐν Ἰῶ μηδέπω γεγηρακότι, καὶ τὸ φρόνιμον ἐν τῷ μὴ πάνυ νεάζοντι. ὡς ὄβινές γε ἢ σώματος ῥώμην ἀνευ ψυχῆς ἐμφρονος ἐδοκίμασαν, ἢ ψυχὴν φρόνιμον ἀνευ σωματικῆς ἐξέως, ἐδ' ἐν 18) ἐπέβαναν. ἢ γὰρ ὑπερήσασα φρόνησις ἐδ' ἐν ἐνόησε κρείττον, ἢ ἐλλείψασα δύναμις ἐδ' ἐν ἐτελείωσεν. Οὕγε μὴν εὐδοκιμῶν ἔμικρά τ' ἐς ἐλομένους ὤνησεν. ὅτινα γὰρ ἄνθρωποι φιλεῖσιν αὐτομάτῳ δια-

D 2

νοίας

tiam infestatur p. 92. edit. Steph. eam omni Græciae causam exitii fuisse contendit.

14 ἀντιβλέψωσι) Solet hæc uox cum ad personas, tum ad res difficiliōres, quas audemus, referri; pro qua frequenter apud Polybium ἀντοφθαλμῶν; ut T. II. p. 1097. τῷ πλήθει τῶν χρημάτων ἀντοφθαλμῶν. et p. 1182. largitionem illam Attali dicit habuisse δυσαντοφθαλμητόν ἵε διὰ τὸ πλῆθος τῶν προτεινομένων χρημάτων. Eleganti metaphora apud eundem T. II. pag. 1097. πρὸς ἀργύριον παρατετάχθαι. Sine ν ἐφελκυστικῶν recte Bau. et Nag. exhibent.

15 δραχμήριον) Hinc uenuste dictum apud Plutarchum in uit. Aemilii pag. 261. ἐρρέθη γὰρ, ὅτι τὰς πόλεις τῶν ἐλλήνων ἔφίλιππος, ἀλλὰ τὸ φιλίππος χρυσίον αἰρεῖ. Refert etiam oraculum eidem datum Diogenianus Centur. II. 81. ἀργυραῖς λόγχαις μάχεσθαι, καὶ πάντα νικήσεις. *argenteis lanceis pugna, et omnia uincas.* Et Horatius L. III. Od. XVI. u. 9.

Aurum per medios ire satellites
Et percurrere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo.

16 Οὐ μὲν νέος) *Quod ad iuuenem attinet.* Videtur enim hoc loco Nominatiuus absolute positus, qua structura cum alii probatissimi quique scriptores gaudent; tum imprimis Aelianus, haud contemnendus Atticarum Venerum sectator. Ut exemplis afferendis superfedeam, facit uirorum praestantissimorum diligentia, qui de hac loquendi ratione, quantum satis est, egerunt; Hemsterhusius, ὅ πάνυ in not. ad Lucian. Contempl. T. I. p. 493. cl. Valckenaer in not. ad Eurip. Phoen. p. 102. Quo sensu etiam *Accusatiuus absolutus* reperitur; uti notat D'Oruille in anim. ad Charit. p. 669. Ad explendum uero sensum in nostro loco subaudiri debent uerba, ἔφημι αἰρεῖσθαι; quae initio capitis leguntur.

17 Μέσος) Idem Mauricius L. VIII. pag. 187.

usurpat uocabulum, quod ut explicatius redderet Leo, addit μήτε νέος ὄντος, μήτε γέροντος. c. II. §. 9. Μέσος igitur hic Onofandro est, qui *stata ac media est inter iuuenem ac senem aetate*, qualem Latreum describit Ouidius Metam. L. XII. u. 464.

membrisque et corpore Latreus
Maximus. huic *aetas inter iuuenemque senemque.*

uel, ut canit Claudianus carm. XVIII. u. 469.

Mista duplex aetas. inter puerumque senemque.

Haec aetas a Cebete dicitur μέση καὶ κεκριμένη ηλικία. p. 37. et a Platone L. VII. L. L. p. 802. D. ηλικία ἐσηκῦια; a Plinio in Paneg. c. LVIII. §. *medius annus.* Huius aetatis homines Κατεσειῶτες dicuntur Herodoto L. VII. c. 205. uel addita uoce ηλικία Charitoni Aphrodisiensi p. 17. l. 9. ad quem locum confer. cl. D'Oruille in animadu. p. 125. *Quod si igitur militiam spectemus; μέσος, μέση ηλικία ἀνὴρ* is est, quem Xenophon. L. I. K. II. p. 8. τέλειον ἄνδρα appellat, et distinguit ab iis, qui sunt παῖδες, uel ὑπὲρ τὰ σερατένσιμα ἔτη. *qui militiae annos egressi sunt; uel ἄνδρα absolute* ibid. pag. 3. Τέλειον Onof. c. I. n. 9. κεκριμένον ἄνδρα περὶ τὰς πολεμικὰς πράξεις Polybius L. V. Aetas autem haec, secundum Eranium Philonem p. 165. a tricesimo aetatis anno incipit; atque ex Varronis sententia sexagesimo definitur, ut auctor est Censorinus de Die nat. c. XIV.

18 ἐπέβαναν) Thucyd. L. VI. c. 18. καὶ νομίσατε, νεότητα μὲν καὶ γῆρας ἀνευ ἀλλήλων μηδὲν δύνασθαι. Cum hisce faciunt illa Sallustii B. C. cap. I. Sed diu magnum inter mortales certamen fuit, uine corporis, an uirtute res militaris magis procederet. Nam et prius quam incipias, consulto, et cum consulueris, mature factu opus est: Ita utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio ueget.

νοίας 19) ἐμπλώσει, γὰρ ἰαχὺ μὲν ἐπιτάττουσι πείθονται, λέγοντι δὲ ἐκ ἀπισθεσι, κινδυνεύοντι δὲ συναγωνίζονται.

θ. 20) Πατέρα δὲ πρῶκρινα μάλλον, εἰδὲ τὸν ἀπαιδα παραϊέμενος, ἀν ἀγαθὸς ἢ. ἄντε γὰρ ὄντες τύχῳσι νήπιοι, ψυχῆς εἰσιν ἰσχυρὰ φίλτρα περιτὴν εὐνοϊαν ἐξομηρέυσασθαι δυνάμενα 21) στρατηγὸν πρὸς πατρίδα, δεινοὶ καὶ ὀξεῖς 22) μύωπες πατρὸς, οἷοίτε ἀναστῆσαι θυμὸν ἐπὶ πολεμίας. ἄντε τέλειοι, σύμβουλοι, καὶ στρατηγοὶ, καὶ πιστοὶ τῶν ἀπορρήτων ὑπηρεταὶ γιγνόμενοι, συγκαλοῦσθεσι τὰ κοινὰ πράγματα.

ι. 23) Λέγειν δὲ ἱκανὸν. ἔνθεν γὰρ ἠγέμαι τὸ μέγιστον ὠφελείας 24)

19) Ἐμπλώσει) Vox nulla auctoritate in Theophr. Steph. munita, nisi quod Scotus in Appendice Eustathium in Iliad. A. pag. 10. 51. et Ciceronem ad Att. L. II. ep. 3. allegat.

20) πατέρα πρῶκρινα.) Apud Athenienses certe rege cautum fuit, ut στρατηγοὶ legitimae proles suscipiendae curam haberent, quae pignorum instar foret Reipublicae. Legis huius meminit Dinarchus aduersus Demosthenem p. m. 99. καὶ τὰς μὲν νόμους προλέγειν τῷ Ῥήτορι καὶ Στρατηγῷ, τὴν παρὰ τῆ δῆμῳ πίσιν ἀξιῶντι λαμβάνειν, παιδοποιεῖσθαι κατὰ τὰς νόμους, γῆν ἐντὸς ὄρων κειτῆσθαι. Haec confirmant illa Aeneae Tacit. c. V. p. 1650. ἐτι δὲ καὶ εὐπόρος καὶ οἷς ἐνέχυρα ἐν τῇ πόλει ὑπάρχει. Τέκνα καὶ γυναῖκας λέγω. Quid? quod eorumdem liberi delicta parentum saepe immeriti licet luere cogebantur. Qua de re ita scribit Cicero ad Brut. XV. In qua (sententia) illud est crudele, quod ad liberos, qui nihil meruerunt, poena peruenit. Sed id antiquum est, et omnium ciuitatum, si quidem et Themistocli liberi egerunt. Quod Commodus sibi dictum putauit, uti auctor nobis est Herodian. L. III. c. 4. Ἐδοξὴν τῷ Κομμώδῳ, κατέχειν τὰς παῖδας τῶν εἰς τὰ ἔθνη πεμπομένων ἡγεμόνων, ΩΣ ΕΧΟΙ ΟΜΗΡΑ ΤΗΣΤΕ ΕΤΝΟΙΑΣ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΕΩΣ.

21) στρατηγὸν) In editis libris est στρατηγῶ; ac praeterea in L. R. Bau. et Nag. aliter haec uerba interpuncta leguntur, siquidem post δυνάμενα est ὑποσημνή; reliquis sine ulla distinctione coniunctis: nisi quod L. R. post στρατηγῶ insertam habet uocem παῖδες, quam lectionem ueriores et auctiores censet Rigaltius. Mihi uero a glossatore potius textui praeter necessitatem uox haec intrusa uidetur, ex ipsa orationis serie facile subaudienda. Hinc forte uel hunc in modum scribi possit: Ψυχῆς εἰσιν ἰσχυρὰ φίλτρα, περὶ τὴν εὐνοϊαν ἐξομηρέυ-

σασθαι δυνάμενα, στρατηγῶ πρὸς πατρίδα δεινοὶ καὶ ὀξεῖς μύωπες πατρὸς: uel, quod omnino malim, pro στρατηγῶ reponendum στρατηγὸν, uocibus ita interpunctis: Ψυχῆς εἰσιν ἰσχυρὰ φίλτρα, περὶ τὴν εὐνοϊαν ἐξομηρέυσασθαι δυνάμενα στρατηγὸν πρὸς πατρίδα, δεινοὶ καὶ ὀξεῖς μύωπες πατρὸς. Sic apud Aristotelem in Oecon. τὰς δὲ τὰς ἐξομηρέουσιν. et Plutarchum in Sertor. T. I. p. 575. τὰς γὰρ εὐγενεστάτας ἀπὸ τῶν ἔθνων συναγαγὼν ἐξομηρέυσαστο. Quam facile autem ac frequenter ob formae similitudinem u et u intet se permutantur in uetustis libris, omnes norunt.

22) Μύωπες) Frequens haec est comparatio apud scriptores. Anacreon Od. III. u. 52. καὶ μετύπτει Μῆσον ἤπαρ, ὥσπερ οἷσρος. Musaeus u. 129.

Θηλέης δὲ Λέανδρος ἐπεὶ κλύεν οἷσρον ἀπειλῆς. Themistius Orat. I. pag. 14. καὶ ἐντίθησι κέντρον πρὸς ἀρετὴν, παντὸς ὀξύτερον μύωπος. Pro stimulis uel calcaribus, quibus equos pungimus, est apud Polyb. T. I. p. 886. τροσθέντα τὰς μύωπας, βία τὸν ἵππον ἐπάγσειν καὶ διαπερᾶν.

23) λέγειν ἱκανόν) Quodsi uerum est, alacritatem militum atque pugnandi ardorem in proeliis plurimum ad uictoriam conferre; dubium non est, illam animi incitationem naturaliter omnibus innatam, a peritis ducibus non reprimi, sed quouis modo augeri debere. Quare recte Homerus ducem omnibus numeris perfectum Μύθωντε ῥήτῃρ' ἔμμεναι, πρηνετῆρά τε ἔργων esse iubet Iliad. I. 443. qui etiam suos duces hic illic a dicendi facultate laudat. Sic Menelaum dulcem illum quidem tradit, sed pauca loquentem; ex ore Nestoris autem dixit dulciorem melle profluxisse sermonem. Iliad. Γ. u. 13. sqq. et Δ. u. 294. Hinc crebrae illae apud ueteres ducum conciones et adlocutiones militares, de quibus ita Cicero Philippica IV. c. 3. Faciam

24) ἵξεσθαι διὰ στρατεύματος. εἴαντε γὰρ ἐκτάττη πρὸς μάχην στρατηγός, ἢ τῷ λόγῳ παρακείμενοι τῶν μὲν δεινῶν ἐποίησε καταφρονεῖν, τῶν δὲ καλῶν ἐπιθυμεῖν. Καὶ ἔχ' ἔτιως ἀκοαῖς ἐνηχῆσα σάλπιγγ' ἐγείρει ψυχὰς εἰς ἀμιλλαν μάχης, ὡς λόγος εἰς προτροπὴν ἀρετῆς ἐν ἀγῶνι ῥηθεὶς ἀκμάζουσαν ἀνέστησε πρὸς τὰ δεινὰ τὴν διάνοιαν· ἀλλ' ἐσυμβῆ 25) πλᾶισμα περὶ τὸ στρατόπεδον, ἢ τῷ λόγῳ παρηγορία τὰς ψυχὰς ἀνέβρωσε. Καὶ πολὺ δὴ χρησιμωτέρως ἐστὶ στρατηγῷ λόγος ἐκ ἀδύνατος, ὥστε παραμυθεῖσθαι τὰς ἐν τοῖς στρατοπέδοις συμφορὰς, τῶν ἐπομένων τοῖς τραυματίαις 26) ἰατρῶν. οἱ μὲν γὰρ ἐκείνης 27)

igitur, ut imperatores instructa acie solent; quamquam paratissimos milites ad proeliandum uideant, ait eos tamen adhortentur. Quem morem cum optimi quique duces sibi accurate semper obseruandum existimassent, factum est, ut eiusmodi concionibus animos militum non solum ad pugnandum alacriores promptioresque redderent; sed fractas quoque ac paene amissas res feliciter saepius restituerent; ut ueterum annalium monumenta ubique fere testantur; ac uel ex Caesaris commentariis abunde perspicui potest, quem uel in summa rerum trepidatione id non praetermississe reperimus. uid. de B. G. L. II. c. 25. et de B. C. L. III. c. 73. sqq. ut alia exempla, tamquam in re trita et ubiuis obuia, non addamas. Hunc milites e suggestu uel aggere adloquendi morem, quem tamquam peculiarem sibi praerogatiuam postea Augusti uindicauerunt, nummi adhuc seruant, quorum duo ex illustr. Spanhemii eruditissimo opere de Praest. et Vsu Numism. T. II. p. 628. delineatos hic exhibere uisum est.

p. 3. ῥήξας pro ῥίψας p. 30. Dionys. Hal. μήτραις pro μίτραις. p. 129. l. 36. De hac literarum permutatione, praeter alios, etiam cl. Dr Oruille in animadu. ad Charit. p. 86. et 681.

25 ἄντε συμβῆ πταῖσμα) Rotundius, inserta uocula τι, utitur hac locutione Demosthenes Philipp. IV. pag. 54. ἀλλ', εἴανποτε συμβῆτι πταῖσμα. Eadem similitudine, de oratione affectibus uarie mouendis apta, Maximus Tyrius utitur Orat. VII. §. 8.

26 ἰατρῶν) Medicorum in exercitu utilitatem necessitatemque omnes Tacitici fatentur. Qua re iam heroica illa aetate ἰητῆρ' ἀγαθῶ, ποδαλείριος ἡδὲ Μαχάων ab Homero celebrantur Iliad. B. 372. Aelian. in Taet. c. II. omnem exercitum distinguit in μάχιμον et ἄμαχον, quale erat ΤΩΝ ΙΑΤΡΩΝ, ἀγοραίων, ὁ τύλων (leg. δέλων) quae Arcerii coniectura magis arridet, quam illud καπέλων Schefferi; atque etiam Arrianus probare uidetur

24 ἵξεσθαι.) Antea ἠξεσθαι. Equidem uero uix crediderim, hoc Futurum Medium auctoritate probari posse. Vnde nullus dubitem, ex C. Frid. Mor. reponere ἵξεσθαι, quod frequentissimum. Nam η, ει, ι, saepissime confundi, supra iam monuimus ad προσιμ. in πρώτοις σφίσι. Hinc ἔτι pro ἔτη apud Xen. Ephes.

p. 6. qui τὸ Δητικὸν ἐτὶ καπηλικὸν diserte disiungit. Αγοραῖοι autem Aeliani; et τὸ καπηλικὸν Arriani procul dubio unum idemque sunt; a quibus uero οἱ δέλτοι, seu τὸ Δητικὸν, calones erant diuersi, quorum omnino, luxu crescente, magna erat in exercitu multitudo. Maximam uero aegro-

E

27) μόνως τοῖς φαρμάκοις θεραπεύουσιν· ὁ δὲ καὶ τὸς κάμνοντας ἐνθυμολέρως ἐποίησεν, καὶ τὸς ἐρρωμένως ἀνέστησεν. Καὶ, ὡς περὶ τὰ αἰσθητὰ νοσήματα τῶν ὀρωμένων δυσχερεστέρα ἔχει τὴν θεραπείαν· ἕτως ψυχὰς ἐξ ἀθυμίας ἰάσασθαι λόγῳ παρηγορήσαντα, δυσκολώτερον, ἢ σωμάτων φανεράν ἐξ 28) ἐπιπολῆς θεραπεύειν νόσον. Εἰ δὲ χωρὶς στρατηγῶν ἐδεμία πόλις ἐκπέμψῃ στρατόπεδον· ἐδὲ δίχα τὸ δύνασθαι λέγειν 29) αἰρήσειν στρατηγός.

ιά. Τὸν δὲ ἐνδοξόν· ὅτι τοῖς ἀδόξοις ἀσχάλλει τὸ πλῆθος ὑπολατόμενον. ἐδεῖς γὰρ ἐκὼν ὑπομένει τὸν αὐτῷ χείρονα κύριον ἀναδέχεσθαι καὶ ἡγεμόνα. Πᾶσα δὲ ἀνάγκη, τὸν τοιοῦτον ὄντα, καὶ τοσαύτας ἀρετὰς ἔχοντα

rum ac fauciorum curam Romanos in primis habuisse abunde constat; adeo ut saepe ipsi Imperatores hanc curam a se haud alienam putarent; ut de Traiano praedicat Plinius in Paneg. c. XIII. §. 2. cum ea alias ad Tribunos Praefectumque castrorum pertineret; ut scribit Vegetius de Re milit. L. II. c. 10. et L. III. c. 2. ad quae uid. Stevvechium.

27 Μόνως) C. M. μόνως, quod omnino praefendum. Ita certe Leo c. II. §. 14. οἱ μὲν γὰρ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΜΟΝΟΥΣ τὸς τραυματιοθέντας θεραπεύουσιν; ipsaque sequentia proxime uerba probant. Eodem errore ἀλλήλοισι pro ἀλλήλων legitur apud Xenophontem Ephes. p. 4. et apud nostrum c. IV. τὸς ἀξίως τοῖς ἐναντίοις pro τοῖς ἀξιωμαίοις τὸς ἐναντίως et c. XXI. βελομένοις pro βελομένως.

28 Ἐπιπολῆς) Incertus Portus haeret in hac uoce. Equidem mihi prorsus persuasum habeo, legendum ἐπιπολῆς; alteramque lectionem ex librarii incuria ortam esse; cui forsitan ἐπιπολλῆς, diuisis uocibus, a πολλὸς menti obuersabatur; qualis error, teste Iungermanno, ad Polluc. L. IX. §. 119. in Ms. quodam occurrit, ubi pro ἐπιπολῆς legitur disiunctim ἐπιπολλῆς. Nec minus apud Theophrastum de C. Pl. c. VI. p. 239. eodem ac apud nostrum errore, pro ἐπιπολῆς habetur ἐπιπολλῆς, ut illustr. Spanhemius obseruat ad Aristophanis Plut. u. 1208. quod quidem ipse tyrothetarum errorem putat, quem ego librariorum esse censeo, qui in aliis quoque λ falso geminarunt. Sic in Ἐπιπολλῆς apud Thucydidem L. VI. c. 96. in Cassel. aliisque codicibus λ falso duplicatum reperitur, ac forsitan in ἐπιπολλῆς, i. e. κερποφόρος epitheto Cereris apud Hesychium in h. u. quem uide et eruditiss. Alberti notas. Quod uero ad nostrum ἐπιπολῆς attinet, apud Thucydidem, Hesychium, Phrynichum, Diodorum Siculum aliosque cum simplici λ recte scriptum occurrit. Εξ ἐπιπολῆς autem male damnant Phrynichus,

Thomas Magister, quod omnino optimorum scriptorum auctoritate munitur; ut cl. Trillerus in not. ad Thomam M. p. 325. et Graevius ad Lucian. Soloc. p. 742. allatis exemplis abunde comprobant. Etymologiam huius uocis tradit Thucydides L. VI. c. 96. de Epipolis; διὰ τὸ ΕΠΙΠΟΛΗΣ τῶ ἀλλῶ εἶναι, qualis, ut canit Virg. Aen. L. VII. u. 171.

Urbe fuit summa Laurentis regia Picci.

ex quo uero orthographiae ratio simul liquido constat in ἐπιπολῆς. Denique ab hoc loco non alienum uidetur obseruare, Aegyptios, uti singularum corporis partium; ita quoque πῶν ἀφανέων νέσων medicos bene sapienterque constituisse. Herodot. L. II. c. 84. Eadem similitudine utitur etiam Themistius, Orat. VI. p. 81. C.

29 αἰρήσειν στρατηγός) Forte coniciat aliquis, legendum esse αἰρεθήσειν στρατηγός. Nam medias syllabas librariorum negligentia saepe excidisse, uiri eruditi dudum obseruarunt. Canter. in Synt. p. 627. cl. D'Oruill. in anim. in Charit. p. 505. 693. cuiusmodi exemplum apud nostrum c. XLII. n. 8. sub fin. in ἀνταγωνίσειν, pro quo ἀνανταγωνίσειν legendum, occurrit. Nolim tamen contra Codd. auctoritatem aliquid immutare, qui magno consensu nostram lectionem tuentur; nisi quod C. Frid. M. exhibet στρατηγόν. Nec uero unica huius codicis auctoritas nos mouere potest, ut στρατηγός de sua sede deturbemus. Constat enim satis, tempora Media frequenter induere significationem Passiuam cum in Aoristis, tum etiam Futuris, quam Atticam uenustatem dicunt. uid. cl. D'Oruill. ad Charit. p. 692. 693. Ahresch in lect. Aristae. p. 178. Stephan. Henr. de Dial. Att. p. 147. Sic apud Xenophont. L. I. K. Π. p. 60. καταλύσεται σκ ἐνθὺς ἢ ἀρχῆ. Suidam. εὐρήσεται, ἀντὶ τῶ εὐρεθήσεται; et, quem ibi laudat, Sophoclem, Kusterus Oedip. Colon. u. 608. ποίω γὰρ ἢ σὴ προσφορᾷ δηλώσεται; ad quem locum Scholiast. τὸ δὲ δηλώσεται, ἀντὶ τῶ δηλωθήσεται.

ἔχοντα ψυχῆς, ὅσας ἔισηκα, καὶ ἔνδοξον εἶναι. Φημί δὲ, μήτε τὸν πλέσιον, εἰάν ἐκλὸς ἢ ἴστων, αἰρεῖσθαι στρατηγὸν διὰ τὰ χρήματα· μήτε τὸν πένητα, εἰάν ἀγαθὸς ἢ, παραλείδαι διὰ τὴν ἔνδειαν. 30) Οὐ μὴν χρήγε τὸν πένητα, εἰδὲ τὸν πλέσιον· ἀλλὰ καὶ τὸν πλέσιον, καὶ τὸν πένητα. εἰδ' ἕτερον γὰρ εἰδ' αἰρετέον, εἰτ' ἀποδοκίμασέον διὰ τὴν τύχην, ἀλλ' ἐκλεκτέον διὰ τὸν τρόπον. Ο δὲ πλέσιος ἀγαθὸς ὢν, ἴσῃτον διοίσει ἴσ' γενναίαις πένητος, ὅσον αἱ ἐπάργυροι καὶ κατάχρυσοι πανοπλία τῶν καταχάλκων καὶ σιδηρῶν. αἱ μὲν γὰρ καὶ τῷ κόσμῳ πλεονεκτῶσιν, αἱ δ' αὐτῷ μόνῳ τῷ θρασυρῶ διαγωνίζονται· Εἶγε μὴ 31) χρηματισῆς εἴη. τὸν δὲ χρηματιστὴν, εἰδ' αὖν πλεσιώτατος ὢν τύχη, συμβαλέσσω ποτὲ αἰρεῖσθαι. Λέγω δὲ 32) ὀβολοσάτην, μετάβολον, ἔμπορον, ἢ ἴσ' παραπλήσιόν τι τέτοις πράττουσας. ἀνάγκη γὰρ ἴσ' τοιαύτας μικρόφρονας εἶναι, καὶ περὶ τὸ κέρδος 33) ἐπτοη-

E 2

μέ-

30) Οὐ μὴν χρήγε) Intricatior loquendi forma, quam uero explicare possunt illa Leonis c. II. §. 17. et ipse Onosander initio Cap. II. Eadem loquendi forma utitur noster c. XXXV. Αλλ' ὢν μὲν, ὢν δὲ εἰ. Ita etiam Themistius Orat. XV. pag. 187. Αλλ' εἰ γὰρ θάττερον θάττερον. Quae Onosander hic de Duce habet, eadem de philosopho dicit Maxim. Tyr. Orat. VII. p. 75. De praeecepto hoc strategico conferri omnino merentur Max. Tyr. Orat. X. §. 7. Aelian. V. H. L. XIII. c. 39. Horat. L. I. Od. XII. u. 41.

31) χρηματισῆς) Bene in sequentibus statim uocis huius explicationem addit Onosander, qualis nimirum intelligatur dux χρηματισῆς: siquidem alias in bonam quoque partem uox haec accipitur. Sic Xenophon in Oecon. c. II. pag. 16. δεινὸν χρηματιστὴν dicit, quem ab initio eiusdem capituli οικονομὸν ἀγαθόν, εὐοικῶντα τὸν ἑαυτῷ οἶκον et L. I. Κυρ. Αναβ. c. IX. §. 11. δεινὸν οικονομὸν appellat. Alius uero ab hoc est χρηματισῆς, qui sacra auri fame nullum quaerendi facit finem; sed maioribus subinde diuitiis inhiat, φιλοχρηματισῆς, ἀισχροειρδῆς u. Pollux L. III. c. 23. Qua re Persae Cyrum πατέρα, Cambysen δεσπότην, Dariūm κἀπῆλον nominarunt. Ποιεῖ δὲ πατέρα μὲν δικαιοσύνη, θυμὸς δὲ δεσπότην, κἀπῆλον δὲ φιλοχρηματία; ut est apud Themistium Orat. XIX. p. 233. A.

32) ὀβολοσάτην) ὀβολογιατήν antea fuit, corrupta procul dubio uoce ex ὀβολοσάτης, quae uox legitur apud Pollucem L. III. c. 23. Hesychius explicat per δανεισῆς, causamque eius appellationis addit. ἐδίδαν δὲ σαθρῶ οἱ δανείζοντες, διὸ ΟΒΟΛΟΣΤΑΤΑΙ προσηγορέθησαν. Frequens eius

usus imprimis fuit in Comoedia, ut notat Harpocration in ὀβολοσατέι. Adhuc occurrit apud Aristophanem in Nub. u. 1154. Vnde uerbum ὀβολοσατέιν, quod Suidas, Hesychius, Harpocration reddunt per δανείζειν; quia nimirum antiquissimis temporibus, antequam pecunia signabatur, argentum ad libram uel trutinam dabatur. Salmasius explicat per minorum gentium foeneratores, qui drachmas pauperibus foeneri dabant, statuta in diem mercede aliquot obolorum; unde quilibet foeneratores odio rei ita dicti fuerunt; uid. de usur. pag. 583. Idem pag. 520. Onosander in strategico tria facit genera χρηματιστῶν, i. e. hominum quaestuaras artes exercentium, ὀβολοσάτην, μετάβολον, et ἔμπορον. Vbi uocat μετάβολον, qui Xenophonti est κἀπῆλος. Neque dubium est, quin omnes artifices eo nomine complectatur: ὀβολοσάτην, i. e. foeneratorem uideatur nominare, quasi pessimum; deinde μετάβολον, negotiatorem cuiuscumque artis ac mercimonii sellularium et forensium. Tertium, ut honestiorem, ἔμπορον siue mercatorem. Neque uero militibus, nedum copiarum duci fas erat utilitatibus uacare priuatis, uti auctor est Vegetius L. II. c. 19. ex quo lucem foenerantur illa Pauli II. ad Timoth. u. 4. εἰδὲς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τῆ βίβ' πραγματείαις.

33) ἐπτοημένως) Eadem loquendi forma utitur Mauricius p. 185. δειλοῖτε καὶ ὅσοι περὶ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν ἐποίηται, ubi legendum ἐπτοίηται. Hesiod. Erg. u. 447.

Κερρότερος γὰρ ἀνὴρ μὴθ' ὀμήλικας ΕΠΤΟΙΗΤΑΙ

Themist. Orat. III. p. 47. ἀπόλαυσις ἐρασῆ, καὶ

μένους, καὶ 34) μεμωρημένους περί τὸν πορισμὸν τῶν χρημάτων, ὅπως δὲ μηδὲν ἐσχηκέναι τῶν καλῶν ἐπιηδευμάτων. 35) Προγόνων τε λαμπρὰν ἀξίωσιν ἀγαπᾶν μὲν δεῖ προσῆσαν, ἔ μὴν ἀπῆσαν ἐπιζητεῖν· ἐδ' ἐκ ταύτης τινας κρῖνειν ἀξίους εἶναι τῆ στρατηγεῖν. ἀλλ' ὡσπερ τὰ ζῶα ἀπὸ τῶν ἰδίων πράξεων ἐξελάζομεν, 36) ὅπως εὐγενείας ἔχει· ἔτω χρὴ σκοπεῖν καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐγένειαν. Καὶ γὰρ ἀνόητον, τί τοῖς ἐμπροσθεν ἐπράχθη καλόν, ἐξετάζειν, ἐλί ποιήσασιν οἱ νῦν αἰρεθέντες· ὡσπερ τῶν πάλαι γεγονότων σώζειν ἡμᾶς δυναμένων, 37) καὶ τὰ νῦν καὶ πρόθεν. Εκείνο δὲ πῶς ἐκ ἀπαίδευτον,

τῆς

ἀποπλῆσαι τὴν ὄψιν ΕΠΤΟΗΜΕΝΟΥ. Idem Orat. XXXII. p. 360. ὅσα δὲ ἐπτόηται περί τιμᾶς, καὶ δυνάμεις καὶ προσδρίας, τῶν ἐσὶ τὸ μέτρον μεγαλοψυχία. Heliodor. Aethiop. L. VI. p. 276. ἡ δὲ Χερικλεια τόντε Κνήμονα ἐκ πολλῶν ἤδη συμβάλλεσα τῆ Ναυσικλέας ἐπὶ τὸ θυγάτριον ἐπτοημένον.

34 Μεμωρημένους) Absit haec uox in C. Fr. M. nec mihi, si uera fatear, satis liquet. Non enim, quantum equidem scio, reperitur μωρέω, sed μωραίνω, et μεμωραμένος *insaniens*: nisi quod scholia Graeca ad Iliad. B. u. 692. ἐγγχεσιμώρης explicant per τῆς περί τὰ ἐγγχεα μεμωρησιότηας: quae uero eandem uocem ibid. u. 840. reddunt περί τὰ δόρατα μεμωρημένων, uti quoque Eustathius ad I. c. p. 244. l. 14. et ad Odyss. Γ. u. 188. p. 121. l. 31. Ferri posset, haec lectio, si Codd. auctoritas accederet. Vere enim auaris inter insanientes locum dat Horat. Sat. L. II. III. u. 82.

Danda est Ellebori multo pars maxima auaris Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem. Ita certe saepius uocabulo *insanire* utitur Horatius de amatoribus, nepotibus, auaris aliisque. Veriorem tamen hisce allatis lectionem putem, quam Bau. et Nag. prae se ferunt μεμωρημένους, per Enallagen Atticam pro μωρέντας: *male laborantes in coaceruandis opibus*. Sic enim hanc uocem explicant Schol. minora ad Homeri Iliad. ξ. u. 183. περί τὰ ΕΜΟΡΗΣΕΝ ὁ τεχνίτης. τὰ τῆς ἐν καμῆ et ad Odyss. Σ. u. 297. τὰ μετὰ πολλῶν μόρη καὶ κηκοπαθείας κατεσκευασμένα. Vnde Leo, secundum Rigaltii lectionem, locum nostrum ita expressit: μεμεριμνημένους περί τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων. In Meurfiana enim editione est περί τὰ κέρδη σπυράζοντα. Quanto certe animi capitisque labore deuitent exiguum censum; ac contra diuitias subinde maiores quaerant multi hominum, eleganter exprimit Horat. L. I. ep. I. u. 45.

Impiger extremos curris mercator ad Indos.
Per mare pauperiem fugiens per saxa, per ignes.

idemque L. I. Sat. I. u. 38.

- - Cum te neque feruidus aestus
Demoueat lucro, nec hiems, ignis, mare, ferrum
Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter.

Supra autem iam euicimus ω et ο saepe in uetustis libris inter se permutari, ad uocem λελογχόσι in prooim: Enallages autem huius exempla inferius c. III. ad uocem προηρημένος afferemus.

35 προγόνων) Mirum, uitiosam antea uocum distinctionem editoribus non fuisse notatam. Dubium non est, uerborum seriem ita esse instituendam: προγόνων τε (δὲ) λαμπρὰν ἀξίωσιν ἀγαπᾶν μὲν δεῖ προσῆσαν, ἔ μὴν ἀπῆσαν ἐπιζητεῖν; eamque confirmant uerba Leonis c. II. §. 21. Bene Fufetius apud Dionys. Hal. p. 146. ἔ γὰρ ἐν ἄλλω τι νὶ τὴν ἀνθρώπων εὐγένειαν ὑπάρχειν νομίζομεν, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ. et Plutarch. π. ἀγωγ. παιδ. c. VIII. §. 3. Εὐγένεια καλὸν μὲν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν.

36 ὅπως εὐγενείας) Atticis scriptoribus frequens locutio. Thucyd. L. II. c. 90. ὡς εἶχε τὰς ἑκάστος. Themist. Orat. XXVI. p. 318. Α. ὅπως ἔχει ἡ γῆ θεσειώστε καὶ σχήματος. Onofand. c. XXXII. εἰ πάντας ἔτως ἔχειν γνώμης πείσει στρατηγός. Iul. Afric. p. 309. ὅπως προσέξεως ἔχουσι. Subauditur autem in eiusmodi locutionibus uel χρεῖμα; uel περί: ut adeo praefens locus plene ita se habeat: ὅπως περί εὐγενείας ἔχει ἑαυτὰ: uti est apud Aelian. V. H. L. XII. c. I. ὅτι μὴ ἐσπαρδασμένως περί παιδείας εἶχον. Quae quidem non notassem, nisi conitaret, ellipticam hanc dicendi rationem, praesertim in illis: ὡς ἔχει, ὡσπερ εἶχον, scrupulum interdum interpretibus mouisse.

37 καὶ τὰ νῦν, καὶ πρόθεν) Bau. et Nag. addunt articulum καὶ τὰ πρόθεν, quod opus non putamus. Ita enim etiam apud Aristidem T. II. p. 2. καὶ νῦν καὶ πρότερον. Thucydidem L. I. c. 86. ἡμεῖς δὲ ὅμοιοι καὶ τότε, καὶ νῦν ἐσμεν. Longius

Τὸς μὲν στρατιώτας τοῖς ἀριστείοις Τιμαῖν, ἔτις ἐκ προγόνων λαμπρὸς, ἀλλὰ τὸς αὐτὸς τι γενναῖον ἐργασαμένους· τὸς δὲ στρατηγὸς διὰ τὸς προγόνους αἰρεῖσθαι, 38) καὶ ὧσιν ἄχρηστοι; καὶ μὴ διὰ τὴν σφῶν αὐτῶν ἀρετὴν, καὶ μὴ γένει λαμπρύνονται. 39) Προσόντων μὲν δὴ τῶν, εὐτυχὴς ὁ στρατηγός. ἀπόντων δὲ ἐκείνων, καὶ παρῆ ταῦτ', ἀπρακτός. Ελπίσαι δ' ἄντις τάχα καὶ ἀμείνους ἔσεσθαι στρατηγὸς, τὸς ἐκ ἐχούλιας ἐνσεμνύνεσθαι προγόνους. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ παύρασι κυδαινόμενοι, καὶ ἐλλείπωσιν, οἰόμενοι τὴν ἐκ τῶν πρόθεν ἔκλειαν σφίσι φυλάττεσθαι, πολλὰ καὶ ραθυμότερον διοικῶσιν· οἷς δ' ἐδεμία προὔπαρχει δόξα προγόνων, ἔτοι τὴν ἐκ προγόνων ἐλάττωσιν 40) ἐλθόντες ἀναπληρῶσαι τῆ σφείερα προθυμία, φιλοκινδυνότερον ἐπὶ τὰς πράξεις ἀμιλλῶνται. καὶ καθάπερ οἱ πένεστροι τῶν εὐπορωτέρων λαλαπωρότερον ἐπὶ τὴν τῆ βίβη κτῆσιν ὄρμηται, τὸ ἐλλείπον ἀναπληρῶσαι τῆς

τῆς

praeter necessitatem, ut mihi quidem uidetur, a uerbis auctoris uersiones, Itala, Camerarii atque Rigaltii recedunt; cum sensus plane procedat: *tamquam prisci illi duces nos ita nunc seruare possint, ut olim maiores nostros seruauerunt.* Nam καὶ - - καὶ idem significant, ac ὡς - - ὡς, *quemadmodum, ita.* Hesiod. in Scut. li. 120.

σὺ δ' ὦς πάρος ἦσθαι δαίφρων

ὦς καὶ νῦν μέγαν ἵππον Ἀρείονα κυανοχαίτην Πάντη ἀναστρωφῶν.

Xenoph. L. II. K. II. pag. 93. ὑμεῖς τε τοξόται καὶ ἀκοντισαὶ ἦτε, καὶ ἡμεῖς, Polyb. T. I. p. 793. ὁμοίως δοῦναι τὰ πράγματα ὑμῖν ὑπάρχειν νῦν καὶ προτερον: *sicuti antea.* Onofanderc. XVII. εἰς αὐτὰ τὰ σώματα, καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκτοξέυσαι: *uelut ad scopum iacula dirigunt.* Ceterum, quae sit uera in re militari nobilitas, eleganter ostendit Marius apud Sallust. in Jug. c. LXXXIX. *Non possum fidei causa, imagines, neque triumphos aut consulatus maiorum meorum ostentare; ut, si res postulet, hastas, uexillum, phaleras, alia militaria dona, praeterea cicatrices aduerso corpore. Haec sunt meae imagines, haec nobilitas non haereditate relicta, ut illa illis; sed quae ego meis plurimis laboribus et periculis quaesivi.*

38 ἄχρηστοι) In quibusdam libris Mss. nec non omnibus adhuc impressis χρηστοὶ habetur. Verum longe ueriores scripturam prae se fert Cod. Frid. Mor. καὶ ὧσιν ἄχρηστοι, καὶ μὴ cet. quam nos merito amplectimur, tamquam contextui adcommo-datior, Leonisque auctoritate confirmatam c. II. §. 22. καὶ εἰσιν ἄχρηστοι.

39 προσόντων μὲν δὴ τῶν) Inquinatae adhuc pro τῶν habetur τῶν, in libris typis excusis. Feliciter uero corruptelae huic medentur Codices, Mediceus, Bau. Nag. qui pro τῶν legunt τῶν, hunc in modum: προσόντων μὲν δὴ τῶν. Quam scripturam et antithesis membrorum tuetur; et Leo c. II. §. 23. ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΜΕΝ ΔΗ ΤΟΥΤΩΝ, καὶ προγόνων λαμπρῶν, εὐτυχὴς ὁ στρατηγός. ἀπόντων δὲ τῶν ἀρετῶν, καὶ παρῆ ταῦτα, ἀπρακτός.

40 ἐλθόντες) C. Fr. Mor. ἐθέλοντες habet: cum quo etiam facit Leo, qui haec Onofandri κατὰ πόδα denuo sequitur C. II. §. 24. ἔτοι τὴν τῶν πατέρων ἀδοξίαν ἀναπληρῶσαι θέλοντες τῆ ἰδίᾳ προθυμίᾳ. Vnde forte ex coniectura aliquis, pro ἐλθόντες, scribendum putet θέλοντες: qualis quidem litterarum et syllabarum traiectio non infrequens in uetustis libris. At enim uero, multo est elegantior nostra lectio, et quae optimorum scriptorum nititur auctoritate. Nimirum Participia ἐλθῶν, ἰῶν, cum aliis uerbis coniuncta celeritatem aliquam animique promptitudinem ad rem aliquam gerendam indicant; unde etiam noster auctor infra σπεύδοντες habet. Ita Herodot. L. I. p. 3. ἔρχομαι ἐρέων. L. II. p. 92. ὡς ἔρχομαι φερέων. et aliquot uersibus interiectis: τὸν ἔρχομαι λέξων. L. VII. pag. 249. ἦν λέξων. L. IV. pag. 254. τὸ δὲ ἀπὸ Ἰσραὲ ἔρχομαι σημάνων. Xenoph. T. V. p. 20. λέξων ἔρχομαι. Polyæn. L. III. pag. 235. παραταξάμενος ἔρχετο. Maxim. Tyr. Orat. XXIX. pag. 353. πάντες ἐλθῶν μετὰ ἀσφαλείας γεωργῆ.

F

τῆς τύχης σπένδοντες· ἔτιωσ' οἷς μὴ πάρεισι κληρονομημένη προγόνων ἀποχρη-
σαῖται δόξη, τὴν ἀρετὴν ἰδιόκτητον οἰκειώσαται προαιεῖνται.

Κ Ε Φ. Β.

ΠΕΡΙ ΑΓΑΘΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

1) Διαίσεις.

Ζηλώσω μὲν δὴ ἡμῖν στρατηγὸς ἀγαθὸς, εὐγενὴς, πλέσιος· μὴ ἀποδοκιμαζέ-
σθω πένης μετὰ ἀρετῆς, 2) εἰ μὴ καὶ ἀπόλαμπρῶν. Αἰρεθεὶς δ' ὁ στρατηγὸς,
ἔσω χρηστὸς, εὐπροσήγορος, ἔτοιμος, ἀτάραχος. μὴ ἔτιωσ' ἐπικεικῆς, ὥσε καλα-
φρονεῖσθαι, μήτε φοβερὸς, ὥσε μισεῖσθαι. ἵνα μήτε ταῖς χάρισιν ἐκλύσῃ τὸ στρα-
τόπεδον, μήτε τοῖς φόβοις ἀλλοτριώσῃ. 3) Λοχαγὸς δὲ καθεστῶ καὶ ταξίαρ-
χος, καὶ χιλιάρχος, καὶ ἑβνῶν ἄλλων ἡγεμόνων 4) προσδεῖν αὐτῷ δόξει,
ἴσ' εὐνεστάτης ἢ παλίδι, καὶ πισοτάτης, ἐρωστολιάτης. ἔνθεν εἶδεν ἂν κω-
λύη, καὶ ἴσ' εὐπορωλιάτης, καὶ ἴσ' εὐγενεστάτης. 5) καὶ ἀπὸ χρημάτων
μεί

CAP. II.

1 διαίσεις) Ante hac uulgo editum est διαίρε-
σεις; pro qua scriptura rectius διαίσεις reponen-
dum cenſeo, Codd. Bau. et Nag. auctoritate ſuffultum.

2 εἰ μὴ καὶ) Leo, qui in hiſce Onofandri ue-
ſtigia denuo ſequitur, habet εἰ καὶ μὴ. Neutiquam
tamen ideo noſtram puto leſionem mouendam eſſe;
ut quae apud optimos ſcriptores occurrit. Sic Thu-
eydid. L. II. c. XI. εἰ μὴ καὶ νῦν ὠρμηγται L. VI.
c. LX. εἰ μὴ καὶ δέδρακεν. Arrian. Taſt. pag. 38.
εἰ μὴ καὶ αὐταῖς ταῖς ſαρίσαις. Dionyſ. Hal.
pag. 503. l. 38. εἰ μὴ καὶ τοσαῦτα.

3 λοχαγὸς) Cod. F. Mor. recte addit καὶ
χιλιάρχος. Λοχαγοὶ, qui et πρωτοστάται, du-
ces erant τῶ λόχῳ; ſicuti ταξίαρχοι duces
τῆς τάξεως. Erat autem λόχος turma octo, ali-
quando decem, duodecim, uel etiam ſedecim uiro-
rum a tergo conſtitutorum τῶ πρωτοστάτη, uſque ad
poſtremum, qui ἔραγὸς appellatus eſt; uti tradunt
Arrian. in Taſt. pag. 18. Aelian. in Taſt. c. IV.
Lexicon. Taſt. in bibl. Coiſlin. pag. 505. ΤΑΞΙΣ
autem uiros, centum et duodeciginta complecte-
batur. Aelian. c. IX. Lexic. Taſt. p. 506. Notandum
uero λοχαγὸς et ταξίαρχος ex minoribus ducibus
a ueteribus plerumque coniungi: quorum hos, ue-
teres rerum Romanarum Scriptores Graeci, Tribu-
nos; illos autem Centuriones ſaepe uocarunt. De hiſce

conferri merentur uiri ſummi Perizon. ad Aelian.
V. H. L. II. c. XLIV. D' Oruille ad Charit. p. 454.
Spanhemius ad Iuliani Orat. I. p. 236. Hudſon. ad
Thueyd. L. IV. c. 4. Duker. ad eumd. L. VII. c. 60.
Salmaſ. ad Vopiſc. T. II. p. 763.

4 προσδεῖν) Minus recte in quibusdam libris an-
tiquis et editione Rigaltiana diuiſim, πρὸς δεῖν,
legebatur. Veram autem ſcripturam, qua coniun-
ctim legendum eſt προσδεῖν, Codd. Medic. Bau.
Nag. Lib. recent. uindicant. Saepe ſane uel in con-
iungendis male, uel diſiungendis uocibus librarios
peccaſſe, cum ex aliis, tum ex ipſo Onofandro ab-
unde liquet. Sic c. IV. pro ἐπ' οἰκοδομημένων
coniunctim reſingendum eſt ἐποικοδομημένων. c.
VI. pro παρὰ βοηθείας; παραβοηθείας. c. X. pro
καὶ ὄντων; καίωντων. et ibidem pro ἀπὸ μάχεσ-
θαι; ἀπομάχεσθαι. c. XXXV. pro πάλιν τρέ-
πον; πάλιντροπον. c. XXXIX. pro ὅπως τὴν;
ὁπόσῃν. Quae uoces, ut euilibet facile apparet, li-
brariorum incuria male diuulſae, in unum redigen-
dae ſunt. Contra ea uero interdum duae uoces ma-
le in unum coaluerunt, u. g. apud noſtrum c. X.
ſ. IX. eſt ἤδη: pro quo legendum εἰ δεῖ. Iulium
African. c. LXIII. ὑψηλοὶ pro οἱ ψιλοὶ. Sextum
Empiricum pag. 138. οἰόνται pro οἰόντε: ut loci
et inſtituti noſtri memores alia non addamus.

5 καὶ ἀπὸ χρημάτων) Quamquam fatis con-

μει ἐυγενείας ὄγκος. Οὐ γὰρ, ὡς ὀλίγους αἰρεμένους στρατηγὸς ἐκ τρέψε δο-
κιμάσαι βῆσον· ἔτως πε καὶ λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν πλήθος. ὅθεν τὸ μὲν
ἐυγενὲς ἐπιτέτων προκρίβον, εἰς πρόχειρον 6) ἐν ὄξει καιρῷ δοκιμασίαν· 7)
τὸ δὲ ἔμπορον, ἐν ἀπορίᾳ· ἐπειδὴ ἀναλωσαίτε καὶ δῆνα στρατιώταις οἱ ἐκ
περισσίας δυνατοί. χορηγία δ' ἀποτέων ἡγεμένων ὀλίγη πρὸς τὰς ὑπολείαγα-
μένους, ἐνδύστερα παρασκευάζει τὰ πλήθη. καὶ 8) ἀσφαλῆς αἱ μειζόνων πί-

F 2

στεις

stat. uaria traiectionis exempla apud ueteres scri-
ptores hic illic reperiri: mihi tamen potius haec
uerba librarii alicuius negligentia sua fede mota ui-
dentur, qui male oscitanterque omiſſa huic loco in-
trufit: quo faſto deinde forſan in alios libros, turbato
ita ordine, fuerunt tranſcripta. Camerarius quidem
ita reddit: *et habent diuitiae cum nobilitate coniun-
ctae magnitudinem atque ſpeciem.* Quamquam ue-
ro ὄγκος *amplitudinem etiam grauitatemque* ſigni-
ficat; atque in bonam ſaepe partem accipitur: ui-
dentur tamen mihi haec uerba per ἐπιſυναψιν, ut
Rhetores loquuntur, adiecta, atque hunc potius
referre ſenſum: *quamquam diuitiae cum nobilitate
coniunctae, faſtum ſaepe parere ſoleant.* Prudens
commentum, quo Iphicrates probatae uirtutis uiris
χιλιάρχης et ταξιάρχης conceſſit, refert Polyae-
nus L. III. c. IX. §. 10. Romani ταξιάρχης,
*ordinum ductores ἀριſίνδην: pro cuiusque uirtute
elegunt;* ut teſtatur Polyb. T. I. p. 654.

6 ἐν ὄξει καιρῷ) Praue antea exaratum fuit ἐν
ὄξει καιρόν. Rectius autem multo L. R. Bau. et Nag.
habent ἐν ὄξει καιρῷ, quibus etiam Cod. Fr. Mor.
et Florent. adſtipulantur; qui hunc locum ita ſcri-
ptum exhibent: εἰς πρόχειρον ἐν ὄξει καιρῷ δο-
κιμασίαν. Ita certe Onofander c. XI. ἐν ὄξει τὸ
δυναμένον καιρῷ φαδῆται. et c. XII. ὅταν μὴ ἐν
ὄξει καιρῷ κρινῆται τὰ τῆς μάχης. Quamquam
huic ſcripturae ob codicum ipſiusque Onofandri au-
thoritatem locum lubens conceſſerim: non tamen te-
mere, opinor, coniciat aliquis, ueram lectionem
eſſe ἐν ὄξει καιρῷ, quae etiam apud noſtrum infra
c. VI. ἵνα μὴ EN OΞEI KAIPOY δουβύμενοι
cet. et Leon. c. XX. §. 2. ἐν αὐτῷ ΤΩ ΟΞΕΙ
ΤΟΤ ΚΑΙΡΟΥ, occurrit. Quo enim propior ſcri-
ptura inſiſtit priſtinis ueſtigiiſ, eo nobis uidetur
ueriſſimior. Iam uero, v et u, ob formae ſimili-
tudinem in antiquis libris ſaepe inter ſe turbari,
abunde notum eſt. Praeterea uero haec loquendi ra-
tio aliis quoque probatiſſimorum ſcriptorum exem-
plis facile comprobatur. Sic Xenoph. L. I. K. Π.
p. 47. ἐν τοιάτῳ κινδύνῳ. Lucian. T. I pag. 105.
ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ. et T. I. p. 137. cum articulo in-
ſerto, ἐν ἀκαρεῖ τῷ χρόνῳ. Euripid. Hippol. u.

785. ἐν ἀσφαλεῖ βίᾳ. Alciph. L. I. ep. 24. εἰς
ſενὸν τῷ καιρῷ. Onofand. c. X. f. IX. τὸ παρὸν
καιρῷ. Quamquam enim Phrynichus pag. 122. et,
qui cum perpetuo ſequitur, Thomas Magiſter pag.
502. contendunt, ἀττικώτερον cum articulo u. g.
ἐν ὄξει τῷ καιρῷ, dici: facile tamen allata exempla
euincunt, hanc legem a ſcriptoribus non ſemper ni-
mis religioſe fuiſſe obſeruatam. Huic coniecturae
quodammodo fauet Leo, qui Onofandrum haec in
loco denuo ſequitur c. IV. §. 3. ἵνα ὡς πρόχειροι
ἐν ὄξύτητι τῷ καιρῷ. Eſt denique ὄξυς καιρός, fre-
quens apud Taſſicos potiffimum ſcriptores, *praeceps
rei gerendae occaſio*, quae in bello eo maiori cura
eſt obſeruanda, quo grauiiores eam ſemel amiſſam
calamitates atque incommoda ſequi ſolent; uti do-
cent Xenoph. L. VIII. K. Π. pag. 523. Polyb. T. I,
pag. 496.

7 Τὸ δὲ ἔμπορον) Rigaltius pro ἔμπορία antea;
reponit ἀπορία, quod omnino textus ſuadet. Tunc
enim uel maxime ducum liberalitate opus eſt,
cum rerum neceſſariorum inopia milites laborant.
At enim uero, aliud praeterea ulcus latere puto. Forte
τὸ ἔμπορον librariorum incuria excidit; ut adeo
locus integritati ſuae ita ſit reſtituendus. τὸ δὲ ἔμ-
πορον, ἐν ἀπορίᾳ: quo quidem faſto ſenſus ple-
nior redditur; omniſque Periodus ſua luce gaudet.
Cum enim in priori membro τὸ ἐυγενὲς poſuit;
non uideo, cur alterum τὸ ἔμπορον omiſerit. No-
ſtrae coniecturae fauet Leo c. IV. §. 3. ΤΗΝ ΜΕΝ
ΕΥΓΕΝΕΙΑΝ ἔχειν, ἵνα ὡς πρόχειροι ἐν ὄξύ-
τητι τῷ καιρῷ - - ΤΗΝ ΔΕ ΕΠΠΟΡΙΑΝ,
ἵνα δύνωνται τοῖς στρατιώταις ἐκ τῆς περιſίας
πολλάκις, εἰ δεήσει, χορηγεῖν. Sic etiam Ae-
neas Taſſ. c. XIV. p. 1663. τῶςτε ἐν ἀπορίᾳ ὄντας
τῶν ἀναγκαίων εἰς ἔμποριαν καθιſάναι. Adde
Xenophontem L. III. K. Π. pag. 175.

8 ἀσφαλῆς) Omnes fere codices adhuc excuſ-
ſiſſimus recte habent ἀσφάλεια. Ego uero ni-
nihil ſecius longe meliorem ac ueriores ſcriptu-
ram habeo, quam C. Fr. M. praefert: καὶ ἀ-
σφαλῆς αἱ μειζόνων πίſεις πραγμάτων τῶς περι-
πλειόνων κινδυνεύουσιν, quam etiam in textum re-

στεις πραγμάτων τοῖς περὶ πλειόνων κινδυνεύουσιν, εἰ πάνυ σταληγὸς ἐκ τῆς ἰδέας παρέχοίτο.

ΚΕΦ. Γ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΧΕΙΝ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΒΟΥΛΕΥΤΑΣ.

Αἰρεῖσθαι δὲ αὐτὸν καὶ συνέδρους, οἳ καὶ ¹⁾ μετέξουσιν αὐτῶν πάσης βελήης, καὶ κοιωνήσονται γνώμης αὐτοῦ· ἢ ἴσως ἕνεκα ἀκολοθησόντες, ἢ ἐξ αὐτῶν τῶν ἡγεμόνων τὰς ἐντιμοτάτας μεταπεμπόμενος συνεδρευέτω, ²⁾ ὥς δὲ, ἂ ἐννοήσαι μὲν,

cipere non dubitavi. Nam, auctore Polybio, T. I. p. 822. οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων κηκοπαθεῖσι, καὶ κινδυνεύουσι κέρδους ἐνέκεν. cui adsentitur etiam Thucydides L. I. pag. 8. Omnium optime hunc locum illustrant illa Dionysii Halic. L. IV. pag. 223. ἐποίει δὲ τῶν ἐκαστον ἐν ἄτερ αἰτίας, ἀλλὰ πεπεισμένος, ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις ἄλλα τῶν πολέμων ἐστὶ τὰ χεῖρα, καὶ περὶ τῆς τέτων φυλακῆς ἅπαντες κηκοπαθεῖσιν, ὁρῶντες ἔχειν ὡς τὸ, τὰς μὲν περὶ μείζονων κινδυνεύουσας ἄλλων, μείζονας ὑπομένειν κηκοπαθείας τοῖς τε σώμασι καὶ τοῖς χεῖρασι. Qua de re prudentiores duces, ut ad subeunda pericula atque labores promptiores redderent milites, praemia ipsis polliciti fuerunt. Polyb. T. I. pag. 563. et p. 311. Xenoph. L. I. K. II. pag. 63. L. VIII. pag. 478. seqq.

CAP. III.

Ἰ συνέδρους) Bene sapienterque de communi hominum vita pronuntiat Demosthenes, μέγιστον μὲν εἶναι τῶν ἀγαθῶν τὸ εὐτυχεῖν. δεύτερον δὲ καὶ εἰ ἐλαττον, τὸ εὖ βελέεσθαι, ὅπερ, οἷς ἂν μὴ παρῆ, συναναιρεῖ πάντως καὶ θάτερον, ut citat Longin. de Subl. Sect. II. §. 5. Vnde non sine ratione ingeniosa antiquitas finxit, Iouem primam uxorem duxisse Μῆτιν, ut canit Hesiod. Theog. u. 885. 886. ipsique Ioui Consentes deos consiliarios tribuerunt. Magnis autem bellorum ducibus iam herōica illa aetate moris fuisse, consilia sua cum uiris prudentiae laude conspicuis communicare, testis est Homerus et aliis in locis, et Iliad. B. u. 53.

Βελὴν δὲ πρώτον μεγαθύμων ἴζε γερόντων. coll. Γ. u. 150. Α. u. 785. Σ. 107. Ω. 651. Apud Romanos Legati imprimis atque Tribuni hoc honore gaudebant; id quod multa ueterum scriptorum loca probant. Sic de Poplio Polyb. T. I. p. 270. καὶ δι-

νοεῖτο μετὰ τῶν χιλιάρχων. Non raro tamen accidit, ut grauiori imminente periculo etiam Centuriones in consilium adhiberentur, quod factum legitur a Caesare de bell. Gall. L. I. c. 40. §. 1. cum alias non nisi is, qui in eorumdem electione primus fuerat, honore τῶν συνεδρῶν participabat, ut testatur Polyb. T. I. pag. 654. Sic apud Graecos quoque, cum maius incidisset periculum, ταξίαρχοι consilio interfuisse memorat Thucyd. L. VII. c. 60. p. 485. cum alias, obseruante cl. Duckerio ad h. l. ex L. VI. c. 47. et L. VIII. c. 43. non alii, quam στρατηγοὶ consultarint. Cumque consilio plurimae effici possit, quam robore armorumque ui: praetquam scite scripsit Polybius T. II. pag. 1521. recte dici posse τὰς μελέτας τῶν Ρωμαίων, χωρὶς αἵματος παρατάξεις: τὰς δὲ παρατάξεις, μετ' αἵματος μελέτας. nisi potius haec uerba sunt Iosephi, uti notat Kusterus ad Suidam in h. u. Add. Iul. Afric. p. 292. Herodot. L. VII. c. IV. Leon. c. II. §. 45. Themist. pag. 108. Max. Tyr. p. 269. Diod. Sic. pag. 126. B. Hesiod. Eργ. u. 293. 295.

2 ὡς δὲ) Antea ὡς τε. Codd. Frid. Mor. Bau. Nag. L. R. alterum τῶν non habent: et pro ἐννοήσαι porro Cod. Med. habet ἐννοήσαι. Vnde hic locus mihi quidem ita refingendus uidetur: ὡς δὲ, ἂ ἐννοήσαι μὲν, μελετῶν. ut nimirum, quae solus antea animo conceperit, in hoc consilio commentetur, et cum reliquis meditetur. Nec est, quod dicitur in ὁδῷ mutatum nos moueat, quod millies in antiquis libris factum nouimus. Sic apud Iul. Afric. pag. 311. l. 12. ἄτε δεῖ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν πεπονητάς. ubi sane δὲ legendum: sicuti l. 5. pro δὲ, δεῖ est restituendum, nisi dicere malimus, Infinitiuum loco Imperatiui positum. Et apud nostrum c. I. S. XI. προσόντων μὲν δεῖ τέτοις; ubi pro δεῖ legendum est δὲ. c. XLII. n. 3. ὁθεν δεῖ πᾶσα ἀνάγκη; ubi leg. δὲ. nec minus c. XIII. ὁ στρατηγὸς τότε δεῖ μάλις, male δὲ in δεῖ est mutatum; ut bre-

μὲν, μελετᾶν· μόνος δὲ ἐπὶ αὐτῷ βεβαίως οἰκειῖται. γνώμη γὰρ, ἢ μὲν ἀνεπικέρητος μονεμένη, πλάει περὶ τὴν ἰδίαν αἵρεσιν· ἢ δὲ ὑπὸ τῶν πέλας ἐπιμαρ τυρηθεῖσα πισθῆται τὸ μὴ σφαλερὸν. ἐμὴν ἀλλὰ μήθ' ἔτως ἀσάλος ἔσω τὴν διάνοιαν, ὡς αὐτὸς αὐτῷ πάμπαν ἀπισεῖν· μήθ' ἔτως αὐθάδης, ὡς μήτι καὶ παρ' ἄλλω τῷ παρ' αὐτὸν κρεῖττον οἶεσθαι νοηθῆναι. ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιῶτον, ἢ πᾶσι προσέχοντα, καὶ μηδὲν αὐτῷ, πολλὰ καὶ ἀσύμφορα πράττειν· ἢ μήθ' ὀλίγων ἀκρόντα, πάντα 3) δ' αὐτῷ, πολλὰ καὶ ἀμαρτάνειν.

ΚΕΦ. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΔΕΙ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
ΕΞ ΕΥΛΟΓΟΥ ΑΙΤΙΑΣ ΕΠΑΓΕΙΝ.

Τὰς δὲ ἀρχὰς τῷ πολέμῳ μάλιστα φησὶ χρῆναι φρονίμως συνίστασθαι, καὶ 1) μετὰ τῷ δικαίῳ πᾶσι φανερόν γίνεσθαι πολεμῶντα. τότε γὰρ καὶ

uitati odio multa alia, quae de hac uoce in promptu sunt exempla, omittamus. Est autem usus huius particulae δὲ in primis frequens apud Thucydidem. Quod uero ad τὸ μελετᾶν attinet, est quidem illud Rhetorum proprium; ut apud Aristaeum: L. II. ep. 3. ἄς ἐδιδάχθη δίκας, μελετᾶν. Lucian. Prometh. c. V. l. 85. καὶ τὰ τοιαῦτα ἔπαρέρως μεμελέτηται αὐτῷ: non minus tamen eadem uox ad rem militarem est translata. Sic apud Xenoph. L. I. K. II. pag. 81. εὐ δὲ αἱ πολεμικαὶ τέχναι μεμελετημέναι ὄσιν. Thucydid. L. II. c. 86. pag. 254. μελετῶντές τε καὶ παρασκευαζόμενοι τὴν ναυμαχίαν. L. I. c. 142. p. 94. ἐκ παρέρως μελετᾶσθαι: unde rei bellicae studia ab eodem L. II. c. 39. αἱ τῶν πολεμικῶν μελέται dicuntur: et L. I. c. 18. μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιέμενοι. L. V. c. 69. ἔργων (πολεμικῶν) μελέτη. Leon. in Prooem. p. 9. τὰς τακτικαῖς καὶ στρατηγικαῖς ἐνδιατρίβειν μελέταις. et c. I. §. 3. μελέτη μετὰ στρατηγημάτων συνειρητισμῶ. Ita etiam Plinius in Paneg. c. XIII. cum in illa meditatione compestri militaribus turmis imperatorium puluerem sudoremque misceret. Veget. L. I. c. XXVI. Haec si iuniores assidua meditatione perceperint, facilius in ipsa dimicatione seruabunt.

3) δ' αὐτῷ) Antea male δι' αὐτῷ editum fuit in

libris impressis. Verum C. Fr. M. rectius δ' αὐτῷ. Eodem errore apud nostrum c. VI. occurrit δι' ὅμως; pro quo ex L. R. restituendum δ' ὅμως. Hanc locutionem reperimus quoque apud Themist. Orat. VIII. p. 105. Β. Μᾶλλον ἀκρόμεν Πλάτωνος, ἢ αὐτὸς ΕΛΥΤΟΥ. Sic etiam Romani: u. g. Cicero ad Fam. L. II. ep. I. Nemo est, qui tibi sapientius suadere possit te ipso: numquam labere si te audies. et ibid. te adhibe in consilium, te audi, tibi obtempera.

CAP. IV.

I Μετὰ τῷ δικαίῳ) Leo c. XX. §. 71. ellipsin supplet μετὰ τῷ δικαίῳ λόγῳ. Ἐλλειπῶς occurrit etiam apud Polyb. T. I. pag. 469. cuius oppositum παρὰ τὰ δίκαια apud eundem T. II. p. 1238 Eodem modo Onofander c. XII. S. 7. μετὰ τῷ κινδύνῳ. Alias διὰ τῷ δικαίῳ apud Xenoph. L. VIII. K. II. p. 471. σὺν τῷ δικαίῳ ap. eundem p. 488. Hoc praecceptum in primis obseruauerunt Romani: qui ne iniusta arma inferrent hostibus, priusquam bellum susciperent, ἐιρηνοδίκας, *Feciales*, more Graecis ignoto, cum foederum oblatione miserunt, ut testatur Dionys. Hal. L. I. pag. 17. coll. L. II. p. 131. Polyb. T. II. p. 1558. Formulam ac ritum, quibus *Fecialis* in contestatione de bello hostibus non iniuste illato usus est, prodit Dionys. Hal. p. 741. Item-

G

καὶ θεὸς 2) συναγωνιστὴς τοῖς στρατεύμασιν εὐμενὴς καθίσταται καὶ ἀνθρώποι προθυμότερον ἀντιτάττονται τοῖς δεινοῖς. εἰδότες γὰρ, ὡς 3) ἐκ ἀρχῶν, ἀλλ' ἀμύνονται, τὰς ψυχὰς ἀσυνειδήτους κακῶν ἔχοντες, ἐνελθὴν τὴν ἀνδρίαν εἰσφέρουσαι. ὡς, ὅσοι γε νομίζουσι 4) νεμεσήσειν τὸ θεῖον ἐπὶ τῷ παρὰ τὸ δίκαιον ἐκφέρειν πόλεμον, αὐτῇ τῇ οἰήσει, καὶ μῆτι δεινὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀπανθήσειν μέλλει, προκατορρώδ' ἔσιν. διὰ τῆτο δ' αἴτιον στρατηγόν, ὧν τε βέλεται ἰσχυεῖν, καὶ ὧν μὴ παραχωρήσαι, λόγῳ καὶ πρῆσβείαις 5) προσκαλεῖται

ἴται

que Archidami, Regis Lacedaemoniorum, Thucyd. L. II. c. 74. Vnde apud Herodot. L. V. c. 81. et Xenoph. L. III. K. A. p. 16. πόλεμος ἀκήρυκτος bellum haud indictum.

2 συναγωνιστὴς) Optimorum scriptorum, Thucydidis, Polybii, Dionysii Halicarnassensis ac potissimum Xenophonis uestigia secutum fuisse Onofandrum in componendo suo strategico, iis ignotum esse non potest, qui praestantissima illa antiquitatis monumenta paullo studiosius evoluerunt. Forfan praefens locus luculento nobis poterit esse exemplo. Ita uero Dionys. Hal. L. II. p. 131. ἀπάντων γὰρ αὐτῶν τὰς ἀρχὰς καὶ ὑποθέσεις εὐσεβεστάτας φανήσονται ποιησάμενοι, καὶ διὰ τῆτο μάλιστα τὰς θεὰς ἐσχηκότας ἐν τοῖς κινδύνοις εὐμενεῖς. L. VII. p. 459. καὶ, εἰ δὴ περὶ δράστες τὰ ὅμοια οἷς λέγετε, ἀμυνάμεθα, δεκτέ συναγωνιστὰς ἔχοντες, οἱ νεμεσῶσι τοῖς ἀρχῶσι πόλεμος ἀδίκος. Polyb. T. II. p. 1236. ἐάντε μὴ δεξωνται θυμομαχῶντες ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἐκείνοις μὲν δικαίως νεμεσήσειν τὸ δαιμόνιον, αὐτῷ δὲ διὰ τὴν μετρίότητά, συναγωνιστὰς ὑπάρξουσιν τὰς θεὰς, καὶ τὰς ἀνθρώπων. Vid. Xenoph. L. I. K. II. pag. 55. et L. III. K. A. p. 148. quae in primis cedro dignissima sunt uerba, altaque mente a quolibet; maxime uero copiarum duce, reponenda. Polyb. T. II. p. 869. 1522. Leo c. II. §. 48. c. XX. §. 58. 169.

3 ἐκ ἀρχῶν) Est haec locutio cum aliis scriptoribus, tum in primis Taciticis frequentissima. Ἀρχεῖν uel ὑπάρχειν χειρῶν ἀδίκων dicitur, qui prior alteri iniuriam infert: ἀμύνασθαι, qui se contra iniuriam illatam defendit; ac saepe apud scriptores coniunctim reperiuntur. Frequenter autem haec uerba ἑλλειπτικῶς posita leguntur. Thucyd. L. VI. c. 34. ὁρᾶτε ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ὅτῳ τρέπω κάλλιστα ἀμυνεῖτε αὐτὰς. Liban. T. I. p. 196. ἐκ ἀρχῶν, ἀλλ' ἀμυνόμενοι. T. II. p. 207. τὸ δὲ ἀμύνασθαι τὰς ὑπάρχοντας, εἰς τὸ δίκαιον τελεῖ. Interdum additur ἀδίκων. Aelian. V. H. L. I. c. 14. ἀμύνασθαι γε μὴν αὐτὰς, ἀλλ' ἐκ ἀρχῶν ἀδίκων. Plena autem locutio, ἀρχεῖν χει-

ρῶν ἀδίκων, occurrit apud Xenoph. L. I. K. II. pag. 55. νῦν γὰρ ἔρχονται μὲν οἱ πολέμιοι, ἀρχόντες ἀδίκων χειρῶν. Polyb. T. I. pag. 184. πολυπραγμονεῖν καὶ χειρῶν ἀρχεῖν ἀδίκων. T. I. pag. 790. σαφῶς εἰδότες, ὅτι τὰς ἀδικίας καὶ ζημίας ἀπαντες τοῖς ἀρχῶσι χειρῶν ἀδίκων ἐπιφέρουσι. T. II. p. 1558. Οἱ γὰρ Ρωμαῖοι ἐπὶ τὴν ἰσχυρὰν πρόνοιαν ἐποιῶντο, τὸ μὴ κατὰρχοντες φαίνεσθαι χειρῶν ἀδίκων.

4 νεμεσήσειν) C. Fr. M. μὴ omittit. recte quidem. Quamquam enim particula negatiua Attice interdum abundet: non tamen id in eiusmodi locis fieri solet, ubi sensus ea uel corrumpetur, uel contrarius plane contextui euaderet. Quomodo enim pauere ac formidare possit, qui sibi persuadet, Deum ob bellum iniuste illatum non irasci, equidem mente mea concipere haud possum. Reliquum de particula negatiua. Attice interdum reliquae orationi inserta uid. commentatores ad Aelian. V. H. L. III. c. XLIII. et Abresch ad Aristaenet. L. II. ep. XVIII. u. 48. Duker. ad Thucyd. L. III. c. 36. l. 9. Nisi tamen dubios illos adhuc in utramque partem conscientiae motus intelligere uelimus, uel in ipsa eiusmodi opinione τῶν λογισμῶν μεταξὺ ἀλλήλων κατηγορεύοντων, ut est in ep. ad Rom. c. II. u. 15. Mihi tamen, si uerba fatear, prior adridet sententia.

5 προσκαλεῖσθαι) Perpetuus Codicum consensus in asserenda hac uoce animum fere ancipitem reddit, genuina sit lesio, nec ne, τὸ προσκαλεῖσθαι. Quod si enim coniecturae contra tot codicum auctoritatem adhuc locus foret, omnino pro eo, προσκαλεῖσθαι substituendum censerem; quod perpetuum fere eadem in re apud Thucydidem. Sic L. II. c. 74. l. 48. προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ ἐικότα, ἐτυχάνομεν. L. V. c. 43. l. 56. ὡς ἰάχισα ἐπὶ τὴν θυμομαχίαν προκαλεσάμενος ἦκειν. L. V. c. 88. l. 29. καὶ ὁ λόγος, ὃ προσκαλεῖσθε τρέπω, εἰ δοκῆι, γιγνέσθω; L. IV. c. 19. l. 1. Λακεδαιμόνιοι δὲ προκαλεῖνται ἐς σπονδὰς καὶ διάλυσιν πόλεμος: qui locus concisam Onofandri locutionem in προσκαλεῖσθαι egregie supplet. Equi-

ἔσται πρῶτον, ἢ ἐν τῷ μὴ συγκαταβαίνειν ὅ τοις ἀξιωμαίοις τὰς ἐναντίας, ἀνάγκη ἢ δοκῆ, καὶ μὴ προαιρέσει τὴν δύναμιν ἐξάγειν πολεμῶσαν, ἐπιμαρτυρόμενος τὸ θεῖον, ὡς ἔτε καταφρονῶν, ὧν συμβαίνει τὰς πολεμῶντας πασχειν, ἀνεμεσήτως ἐπεισιν· ἔτ' ἐκ παντὸς ἰδέσθαι τὰ δεινὰ δράσαι ὃ προη-

G 2

ρημέ-

dem dissimulare haud possum, in ipso Thucydide loca esse obuia, in quibus pro προκαλεῖσθαι, quod adhuc asseruimus, legitur προσκαλεῖσθαι. At enim uero in illis ipsis locis obseruare licet, optimos codices illud προκαλεῖσθαι tueri; quod recte defendit cl. Duckerus in not. ad uocem προκαλέμενοι apud Thucyd. L. V. c. 37 l. 15. ubi et alia affert exempla, quae nostris addi possunt, non enim lubet ea huc transferre. Nostram uero sententiam etiam Helychius et Suidas probare uidentur, quorum ille προκαλεῖται reddit per καλεῖ, προτρέπει; hic εἰς συμβάσεις καὶ συνθήκας adhiberi τὸ προκαλεῖσθαι, disertè testatur. Ceterum πρός et πρό a librariis in codicibus frequenter fuisse turbata, pluribus euincemus c. XIV.

ὅ τοις ἀξιωμαίοις τὰς ἐναντίας) Τὰς ἀξίους τοῖς ἐναντίοις corrupte prorsus prae se ferunt Vet. Medic. L. R. Bau. Nag. Contra ea uero C. M. et C. Fr. M. τοῖς ἀξιωμαίοις τὰς ἐναντίας recte seruant. Quam lectiōnem idoneam omnino iudicauī, cui prae corrupta illa in contextu darem locum. Eam autem sine dubio ueram esse, allatis exemplis facile ostendemus. Ut autem prius in fontem corruptionis huius inquiramus; eam ex compendio scribendi atque librariorum ignorantia, qui uim uerborum non perceperunt, originem suam habere, lubentes nobis persuademus. Praeterea οἱ et οὐ inter se fuerunt conturbata; quod frequenter factum supra monuimus ad uocem μόνοις cap. I. S. 10. Nimirum ἀξιωμαία subint: συμβόλαια apud Tacticos sunt *conditiones belli ac pacis propositae*. Sic apud Polyb. T. I. p. 696. ποιῆσαι τὰ ἀξιωμαία. pag. 907. εἰ μὴ συγχωρῆ τοῖς ἀξιωμαίοις. et p. 549. συνεχώρησε τοῖς ἀξιωμαίοις: quemadmodum est *concedere in conditiones* apud Liuium L. III. c. 33. T. II. pag. 1043. καὶ μὴ προσέχειν τοῖς ἀξιωμαίοις, pag. 1317. εἰς ἑδὲν τῶν ἀξιωμαίων προσελήλυθεν ὁ ἀδελφός. Idem uero cum allatis significat. τὸ, συγκαταβαίνειν τοῖς ἀξιωμαίοις; si quidem συγκαταβαίνειν in hoc potissimum significatu proprium ac pae-ne peculiare est Polybii. Sic T. I. p. 230. τὸ μὲν πρῶτον εἰς πᾶν συγκατέβαινον. p. 570. καὶ περὶ τῶν ὄλων εἰς πᾶντα συγκαταβήσεσθαι τὰ Φιλάνθρωπα. T. II. p. 1162. οἱ δ' ἀπλῶς εἰς ἑδὲν συγκαταβαίνοιν Φιλάνθρωπον. Ad eundem modum Dionys. Hal. L. II. p. 105. οἱ δὲ ἑδὲν τῶν ἀξιωμαίων ὑπακίσαντες. L. V. p. 293. ὅτι τῶν

ἀξιωμαίων ἑδὲν τὴν παρ' αὐτῶν ἔτυχεν. L. VI. p. 407. πρός ἑδὲν τῶν ἀξιωμαίων ἐναντιωσόμεθα. Diodor. Sic. L. XI. p. 56. D. ἔτε ἄλλως προσέντων τοῖς ὑπὸ περσῶν ἀξιωμαίοις. L. XIV. pag. 280. C. συγκατέθεντο τοῖς ἀξιωμαίοις ὑπὸ Διονυσίω. Hanc Onofandri locutionem Latine expressam habemus apud Frontinum Strateg. L. II. c. X. §. 1. *nictos se esse secundum eam dinumerationem argumentati, ad conditiones imperatoris descendunt.*

7 δοκῆ) Ita quidem pro δοκῆ, quod adhuc obtinuit, exarandum curauī. Quamquam enim, teste Lesbonacte p. 178. ἵνα cum Indicatio iunctum reperitur, quod σχῆμα Κορίνθιον appellat; idque uiri eruditissimi, Budaeus in Commentar. Gr. L. pag. 46. 954. cl. Valkenaer ad Euripid. Phoen. p. 35. Doruillius ad Chariton. pag. 43. allatis exemplis comprobantur; haec tamen constructio in reliquis quidem Temporibus praeteritis, non autem in Praesenti, uel rarissime prorsus, obtinuisse uidetur. Quare persuasum mihi est, hoc quoque in loco τὸ δοκῆ, librariorum incuria atque pronuntiationis forte errore, pro δοκῆ in orationem inuectum fuisse. Reperiuntur quidem alia huius structurae exempla apud nostrum c. VI. ἵνα παρακομίζωσι; c. X. S. IV. ἵνα αἰρῶνται. c. XXXIII. ἵνα τὴν προθυμίαν ἐκκαλεῖται. Verum, quod ad priora attinet, alii Codices, Medicus L. R. Bau. et Nag. disertè habent παρακομίζωσι; et αἰρῶνται; tertium uero ex eodem turbido librariorum fonte profluxisse crediderim. Dies nos deficeret, si uel potiora exempla afferre uellemus, in quibus scribarum incuria εἰ, ε, η inter se turbata reperiuntur. Sic apud nostrum c. I. S. XI. δεῖ pro δὴ. c. X. S. III. εἰπερ pro ἵπερ. c. IX. ἐκρήσεις pro ἐκρήσεις. c. X. S. 1. λητὸν pro λιτὸν. c. X. S. 1. παραψίλαι pro παραψήλαι cet. deprauata habentur; ut alia non addamus. Vid. Salmastii not. ad inscriptionem Herodis pag. 25. ubi alia afferuntur huius turbationis exempla.

8 προηρημένος τὰς πολεμίας) Corrupte in plerisque libris antiquis collatis scriptum legitur προηρημένοις τοῖς πολεμίοις: pro quo multo rectius nostram scripturam exhibet Cod. Frid. Mor. προηρημένος τὰς πολεμίας, Sunt quidem exempla, in quibus ποιεῖν, δράσαι, Datio iuncta reperitur, u. g. apud Isoerat. de Bigis. p. 446. εἰ Τισίας μὲν μηδὲν ἀγαθὸν ποίησας τῇ πόλει. Dicaearch. pag.

ρημένος τῶς πολέμους. Ειδέναι δὲ χρὴ, καθότι ἔ μόνον οἰκίας καὶ 9) τείχους ἑδραυότερον ὑφίστασθαι δεῖ τὸν θεμέλιον, ὡς, 10) ἀφενῆς γε ὄντος, συγκαταρρύψομενων καὶ τῶν ἐποικοδομημένων· ἀλλὰ καὶ τῷ πολέμῳ τὰς ἀρχὰς δεῖ κατασκευασάμενον ἰσχυρῶς, καὶ κρηπίδα περιθέμενον ἀσφαλείας, ἕτως ἐξάγειν τὰς δυνάμεις. ὦν γὰρ ἀφενῆ τὰ πράγματα ἐσὶν, ἐπειδὴν ἔτοι μέγα βάρος ἀναλάβωσι πολέμῳ, ταχὺ θλίβουλα, καὶ ὑσερεσίν. Ὅθεν, ὡς περ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ λιμένος ἐξαρτυσάμενον σκάφος, καὶ τὰ 11) παρ' αὐτῷ ἅπαντα ποιήσαντα, τότε 12) ἐπιτρέχειν χερῶν τύχη· ὡς

ἀσχι-

92. l. 17. ed. Steph. ἔ λόγους, ἀλλὰ ἔργοις μεγάλα τῇ πόλει ἀγαθὰ ποιήσας. Diodor. Sic. p. 109. C. τί ἀγαθὸν πεποίηκε τοῖς Λακεδαιμονίοις. In Act. Apost. c. XVI. u. 28. μηδὲν πράξης σεχυτῶ κακόν. Quae cum ita sint, auctoritate tamen Cod. Morelliani adducti, ἀπτικώτερον illud δεῖσσι τινά τι, insolentiori illi phrasi praefere non dubitauimus. Quod uero ad προσηρημένος in significatione Aetiva attinet, abunde constat, *Tempora et Participia Passiui generis saepe ἐνεργητικῶς usurpantur*; id quod aliquot huius saltem uocis exemplis comprobare haud fuerit alienum. Sic Dionys. Hal. L. VI. p. 386. l. 26. ὡς ἀπὸ παντὸς χερματίζεσθαι προσηρημαὶ τρέπεται. Strabo L. I. p. 1. ἢ νῦν προσηρημεῖα ἐπισκοπεῖν. Diodor. Sic. L. XIV. pag. 236. D. ἔδει τὰς ἡρημένους βαλόντες καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καταστῆσαι. Xenoph. Ephes. p. 27. μηδὲ ὑβρίσης τὴν τὰ σὰ ἡρημένην.

9 Τείχους) Cod. Med. corrupte τοίχους: uti contra male τείχων pro τοίχων occurrit apud Aristacnet. L. II. ep. XIV. quod recte correxisse Doruillium monet Abresch in lect. Arist. p. 258.

10 ἀφενῆς γε ὄντος) Inquinata in quibusdam libris, et in edit. Rigalt. ἀφενῆς γε ὄντας scriptum legitur. Veram lectionem restituunt Cod. Med. L. R. Bau. et Nag. ἀφενῆς γε ὄτος sub: θεμελίς, quam adeo in textum uolui reuocare. Hanc similitudinem Onosander deduxisse uidetur ex Xenophontis L. VI. K. II. pag. 384.

11 Παρ' αὐτῷ) Corrupte antea fuit παρ' αὐτῶν. Verum L. R. Bau. et Nag. sanam sistunt scripturam παρ' αὐτῷ sub: σκάφει. Idem uitium occurrit apud Scriptorem de Obsidione toleranda pag. 361. αὐτῶν τῷ σκάφει pro αὐτῷ et εἶπετο αὐτῶν pro αὐτῷ. De eadem re breuius Onosander c. XXXII. ἐξηρητύμενοι τὰ κατὰ τὴν νῆον, quem locum hic afferendum duximus, quod ibi deprauate ἐξηρητύμενος legitur.

12 ἐπιτρέχειν) In omnibus libris, quorum conferendorum copia data est, unanimi consensu legitur ἐπιτρέχειν: adeo ut ab hac scriptura discedere paene sit religioni habendum. Si sana est lectio, τὸ ἐπιτρέχειν uidetur ἐλλιπῶς positum; uti Matth. c. IX u. 1. διαπερῶν, suppressa uoce θάλασσαν, inuenitur, idemque est ac *nauigare*, quo sensu τὸ τρέχειν occurrit apud Polybium T. I. pag. 434. ἀντε γὰρ ἀφ' Ἑλλησπόντου τρέχει τις τοῖς νότοις. Sic apud Latinos est *currere* pro *nauigare*. Horat. L. I. ep. I. u. 45.

Impiger extremos curvis mercator ad Indos

Idem Sermon. L. I. l. 29. 30.

Persidus hic caupo, miles, nautaeque per omne. Audaces mare qui currunt.

Certe τὸ συνεκτρέχειν cum ἴσχη iunctum deprehendimus apud Polybium T. I. p. 850. τῆς ἴσχης αὐτῷ συνεκτρέχειν. Quae licet uulgatam lectionem factis probabilem reddere posse uideantur; equidem tamen quouis pignore contendere ausim, ueram et ab Onosander manu profectam scripturam fuisse ΕΠΙΤΡΕΠΕΙΝ, quam adhuc seruat Leo c. XX. §. 170, ubi nostrum denuo sequitur: τότε ἐπιτρέπει τῷ θεῷ τὸ πᾶν τῆς ἐμβάσεως. Est sane τὸ ἐπιτρέπειν uox nautica. multis optimorum scriptorum exemplis facile comprobanda. Sic Strabo, ubi de nauigatione Alexandri agit L. XIV. p. 666. καὶ τὸ πλοῖον ἐπιτρέπων τῇ ἴσχη. Lyfias p. 457. εἰδέναι ἂν ὑμῶν ἐπιτρέψαι τὰς νῆους. Lucian. T. II. p. 74. ἐπιτρέψαντες ἂν τῷ πνεύματι. Alciphron. L. I. ep. X. τῇ ἴσχη τὰς οἰκίας ἐπιτρέψαντες φέρεσθαι. Heliodor. Aethiop. L. I. p. 43. καὶ τῇ ἴσχη κυβερνῶν ἐπιτρέψαντος. De naue acta praecipiti Borea ita quoque canit Ouidius L. II. Metam. u. 184. sqq.

- - - - ita fertur, ut acta
Praecipiti Pinus Borea, cui uicta remisit
Frena suus rector, *QVAM DIS VOTISQVE
RELIQVIT.*

αἰσχισόντε καὶ σφαιλερὸν ὑποδείξαντα πολέμου κίνησιν, ὥσε καὶ διὰ θαλάττης ἤδη καὶ διὰ γῆς ἄγειν τὸ στρατεύμα, 13) κᾶπειτα 14) πρύμναν κρέεσθαι. τῆς μὲν γὰρ ἀνοίας καὶ προπετείας ἕκαστος κατεγέλασε, τῆς δ' ἀδυνείας κατεφρόνησεν. οἱ δ' ἐχθροί, οἵτινές ποῖ ἂν ᾧσι, καὶ μὴ πάθωσιν, ὡς ἔχι μὴ βυβληθέντας, ἀλλ' ἔδυνηθέντας 15) διαθεῖναι, δικαίως ἐμίσησαν.

ΚΕΦ. Ε.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΞΙΛΕΟΥΣΘΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ
ΑΜΑΡΤΙΩΝ 1) ΤΟ ΘΕΙΟΝ Ο ΣΤΑΤΗΓΟΣ
ΕΞΑΓΩΝ ΕΙΣ ΠΟΛΕΜΟΝ.

Εξαγέτω δὲ τὰς δυνάμεις ὁ στρατηγὸς καθαράς· ἢ ὡς 2) οἱ νόμοι οἱ ἱε-
ροί,

13 Κᾶπειτα) *Ridiculum omnino, ineptos Sophistas, ut magni philosophi aliis uiderentur, subinde uoculas quasdam in ore habuisse, quibus Plato frequenter usus est; quas Ammianus Poeta complexus est Anthol. L. II. p. 273.*

Ἔ γὰρ δὲ, καὶ μῶν ἔν, καὶ ποῖ δὴ, καὶ πόθεν ᾧ
καὶ θαμά, καὶ φέρε δὴ, καὶ κομιδῆ, καὶ
ἴδι.

Hicce addit Themistius δὴ πᾶθεν, κᾶπειτα, τῷ Διοσκώρω Orat. XXI. p. 253. D. Quemadmodum etiam Quintilianus aetate quidam fuerunt, qui se pulchre expressisse Ciceronis, illius caelestis in dicendo uiri, genus sibi uiderentur, si in clausula posuissent, esse uideatur; ut ipsis hicce uerbis testatur Quintil. Instit. Orat. L. X. c. II.

14 πρύμναν κρέεσθαι) Est phrasis nautica, idemque, ac Latinorum *inhibere remis*; uel ut Cornelius Nepos loquitur in uit. Hannib. c. XI. §. 6. *ripas auertere*: quod fiebat, uel cum ingressi portum applicare ad littus uellent nauem; uel in praelio nauali, cum ui hostium cedere coacti, se paulatim subtraherent pugnae, ne manifestae fugae speciem praerberent; id quod multis allatis locis probat Gronou. Obs. L. IV. cap. XXVI. Est uero πρύμναν κρέεσθαι sub: τὴν νᾶυν, τὸ πλοῖον, in re nauali, quod alias in pugna terrestri dicitur ἀναχωρεῖν, ἡρέμα ὀπίσω χωρεῖν: uel ὑπὸ πόδα τῷ στρατεύματι χωρεῖν, uti est apud Onofandr. c. XXI. Poetae dicunt ἐπὶ σκέλος πάλιν χωρεῖν, ut apud Euripid. in Phoen. u. 1409. et ἐντροπαλι-

ζόμενον ὀλίγον γόνυ γανὸς ἀμείβειν Hom. Iliad. Λ. u. 546. Hinc Schol. Euripidis l. c. ἐπὶ σκέλος λέγω τὸ ὀπίσω χωρεῖν, μὴ δόντα τοῖς πολεμίοις τὰ γόνυ. Ὁμοιον δὲ, ὀλίγον γόνυ γανὸς ἀμείβειν. Τῆτο δὲ ἐν ναυμαχίαις πρύμναν κρέεσθαι φασὶν οἱ συγγραφεῖς. Huc conferrī meretur cl. Valcken in not. ad Eurip. Phoen. p. 768. Festiua Metaphora, πρύμναν ἀνακρέεσθαι, dicitur de eo, qui redire, unde uenerat; uel ab incepto abfistere cogitur, apud Aristophan. in Vesp. u. 398.

15 διαθεῖναι.) Frustra denuo hunc locum asterisco notarunt librarii, qui omnino recte se habet. Eodem modo poster auctor c. XI. κυρίως ἐποίησε τὰς πολεμίας, τῆ, ὅ, τι βέλονται, διαθεῖναι. et c. XXXII. ἅπαν, ὁβέλεται, διαθεῖναι. Sic etiam δρᾶται interdum absolute ponitur. Onof. c. XXXVI. ἦν ἄρ' ἐς τὸ δρᾶσαι τὰς ἐχθρὰς ῥαθυμῆντας εἰσηνέγκατο. Διατίθειται nimirum in utramque partem; saepius tamen in malam adhibetur: modo absolute; modo κακὸν uel κακῶς adiecto. Onof. c. XLII. n. 7. τί χρὴ διαθεῖναι τὰς ἐκλωκότητας. Ibidem. S. 8. ὅ, τι περὶ ἂν αὐτῷ δόξη, διαθείτω. Dionys. Hal. p. 104. l. 2. ἀνδρας ἀγαθὰς κατὰ τὸν ἀγῶνα γενομένους ἄδεν ἔτι διαθεῖναι ἠξίωσεν. Xenoph. L. V. K. Π. p. 294. διατίθει αὐτῷ ἔτως, ὡς ἂν τῷ ὑμετέρῳ Φύλῳ πλείους ἄξιον ἦ. Alciphron. L. II. ep. I. p. 200. καὶ ὄψομαι, τί με διαθήσει. Et expressa uoce κακῶς apud Polyb. T. I. p. 837. κακῶς διατίθησαν τὰς βαρβάρ-

H

ροί, ἢ οἷς μάνεις ὑφηγῶνται καθαρσίους, 3) πᾶσαν, εἴτις ἢ δημοσία κηλὶς, ἢ διαμόλυσμα ἐκάσω, σύνεσιν 4) ἀποδιοπομπέμενος.

ΚΕΦ. 5.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΕΙΝ ΕΝ ΤΑΞΕΙ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ.

Αγέτω δὲ τὸ εἶναι πᾶν ἐν τάξει, καὶ μήπω μέλλῃ συμβάλλειν, ἀλλὰ διὰ μακρᾶς ὁδῶ περιεῖσθαι, καὶ πολλῶν ἡμερῶν ἀνύειν πορείαν,

ρξς. T. II. p. 1338. κακῶς διετίθει τὴν χῶραν. Diodor. Sic. p. 230. D. διέδησαν κακῶς. Heliod. in Aeth. L. I. p. 28. l. 24. καὶ δὴλη παντοίως ἐγένετο κακόντι διαδήσασα τὴν θίσβην. Xenoph. in Ephes. pag. 34. ἐμὲ μᾶλλον κακῶς διαδήσει. Iul. Afric. c. XXXIII. ἐπὶ πολὺν χρόνον δύναται τάτας κακῶς διαθεῖναι. Chariton p. 109. u. 12. διαθεῖναι χαλεπωτέρων. Presso pede denuo nostrum sequitur Leo. c. XX. §. 171. Huc omnino faciunt dulcissimi nostri Seruatoris uerba Luc. XIV. 31. 32.

CAP. V.

1) Tituli lacuna implenda est ope C. M. τὸ θεῖον.

2 ὡς νόμοι) C. Fr. M. ἢ εἰς νόμοι. L. R. Bau. Nag. οἱ νόμοι οἱ ἱεροί. quae lectio probatur. Non enim apud omnes eadem leges sacrae obtinent; sed aliae apud alias gentes obseruantur: quam uim articulus habet. De uoce ὑφηγεῖσθαι uid. Bud. Comment. Gr. L. p. 192.

3 Πᾶσαν, εἴτις) Hunc locum optime mea quidem sententia restituit Cod. Nag. hunc in modum: πᾶσαν, εἴτις ἢ δημοσία κηλὶς, ἢ διαμόλυσμα ἐκάσω, σύνεσιν ἀποδιοπομπέμενος. Est autem σύνεσις, conscientia: quo sensu occurrit apud Herodian. L. IV. c. VII. §. 1. ὑπὸ τε τῆς τῶν ἔργων συνέσεως ἐλαυνόμενος, ubi quidem frustra Sylburgius reponit συνειδήσεως. Sic enim etiam est apud Menandrum in fragm. p. 216.

Ὁ συνισορῶν αὐτῶτι, καὶ ἢ θερασύτατος,
Ἡ ΣΤΝΕΣΙΣ αὐτὸν δειλότατον εἶναι πειθεῖ.

Euripid. in Orest. u. 396.

Τί χρεῖμα πάσχεις; τίς σ' ἀπόλλυσιν νόσος;
Ἡ ΣΤΝΕΣΙΣ, ὅτι σύνεσις δεινὸν ἐργασμένος.
ubi Gr. Schol. ἀντὶ τῆς συνειδήσεως. Notanda uox διαμόλυσμα, quae in Thesuro Stephani, aliisque Lexicis est omissa, nec ullibi facile reperitur.

4 Αποδιοπομπεῖσθαι) In Timaei Lexico uocum Platoniarum explicatur haec uox per ἀποπέμπεσθαι καὶ διωθεῖσθαι τὰ ἀμαρτήματα, συμπράκτορι χρώμενος τῷ Διὶ. Vnde Kuhnius reddit: Iouis, caedium scelerumque ultoris, iram a se depellere certis sacrorum ceremoniis in not. ad Polluc. L. I. c. l. segm. 32. Ruhnkenius in not. ad Timaei Lex. p. 29. scelus, uel prodigium depellere, auertere. Moeris p. 7. inter uoces Atticis proprias refert explicatque per ἀποκαθαίρεσθαι: sicuti etiam Pollux L. I. c. 1. per καθαίρεσθαι: quia nimirum eiusmodi expiationes cum lustrationibus erant coniunctae. Sic Agamemnon apud Homer. Iliad. A. u. 313. iussit λαὸν ἀπολυμαίνεσθαι.

Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἀλαλύματ' ἔβαλλον. Quae uerba Virgilius imitatur Aen. L. V. u. 238. Extaque salsos Porriciam in fluctus. Vnde mihi quidem ἀποδιοπομπεῖσθαι reddi posse uidetur Porricere, quod per καθάρσια siue sacrificia piacularia fiebat; per quae omnino crimina s. piacula porro i. e. procul iaci dicuntur. uid. Festus in h. u. cum quo sane Etymon τῆς ἀποδιοπομπεῖσθαι optime conuenit, quod ex ἀπο procul, Διὶ Ioui et πέμπεσθαι conflatum. Vnde etiam Iupiter καθάρσιος apud Apollon. Arg. L. IV. u. 708.

Μερίσσειεν χύτλοισι ΚΑΘΑΡΣΙΟΝ ἀγκαλέσασα
ΖΗΝΑ παλαμνάων τιμήορον ἱεσιάνων.
Sacra autem illa, quae ante expeditionem suscipiendam duces pro salute exercitus faciebant, ἐξιτήρια appellabantur; unde ἐξιτήριοι εὐχαὶ apud Suidam in ἐξίτηρ: p. 774. Plura bonae frugis plena affert cl. Ruhnkenius ad Tim. Lex. p. 29.

ρείαν, ¹⁾ καὶ ἐν τῇ Φιλίᾳ, καὶ πολεμίᾳ. διὰ μὲν τῆς Φιλίας, ²⁾ ἵνα ἐδίξηται τὰ στρατεύματα μένειν ἐν τάξει, καὶ συμφυλάττειν τὰς ἰδίας λόχους, καὶ ἐπεῖθαι τοῖς ἡγεμόσιν· διὰ δὲ τῆς πολεμίας, πρὸς τὰς ἐξαίφνης ³⁾ ἐπιβολὰς γιγνομένας, ἵνα μὴ ἐν ὄξει καὶ ῥυθόμενοι καὶ ⁴⁾ ἐπαναθέοντες, καὶ ἄλλοι πρὸς ἄλλους φερόμενοι, μηδὲν μὲν ἀνύσωσι φθάσαντες, πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ πάθωσιν· ἀλλ' ἅμα καὶ εἰς πορείαν ὧσιν ἐπιδέξιοι, καὶ εἰς

H 2

μάχην

CAP. VI.

I Καὶ ἐν τῇ Φιλίᾳ) Pleniorē lectionem ex codice Fr. Mor. merito reuocandam cenſeo: καὶ πολεμίᾳ. διὰ μὲν τῆς Φιλίας, ἵνα ἐδίξεται. Cui lineis aliquot interiectis optime respondet διὰ δὲ τῆς πολεμίας. Pro ἐδίξεσθαι etiam Cod. Nag. et L. R. habent ἐδίξεται. Nouimus enim, quam multas lacunas librorum incuria in optimos scriptores inuenerit; quae dein in alios quoque codices translatae fuerunt. Hoc supplementum feliciter etiam confirmat Leo c. IX. § 28. ἐὰν δὲ διὰ μακρᾶς ὁδῶ μελλῆς πορεύεσθαι, καὶ πολλῶν ἡμερῶν διανύειν πορείαν ΕΝ Τῇ ΙΔΙΑΙ ΧΩΡΑΙ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΑΙ. διὰ μὲν τῆς ἰδίας χώρας, ἵνα ἐδίξῃς τὰ στρατεύματα. Hisce addimus Constantinum, qui non minus Onofandrum in hoc loco imitatus uidetur in Taft. pag. XXX. ὅταν δὲ μελλῆς ὑπάγειν μακρὰν ὁδὸν, καὶ περιπατεῖν πολλὰς ἡμέρας, καὶ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΜΕΤΕΡΑΝ ΧΩΡΑΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΕΜΙΑΝ, ἵνα συνεδίξῃς τὰ στρατεύματα. Sic Xenophon. L. I. K. Π. pag. 63. utrumque coniungit: ΜΗΤ' ΕΝ ΦΙΛΙΑΙ, ΜΗΤ' ΕΝ ΠΟΛΕΜΙΑΙ. et expressa simul ellipsi Idem L. V. K. A. p. 272. πρότερον ὡς διὰ Φιλίας ἢ ὡς διὰ πολεμίας πορεύσονται τῆς χώρας. Gemina fere Onofandri praeccepto uerba apud eundem reperimus L. III. K. Π. p. 179. μηδ' ἐν τῇ Φιλίᾳ καθήμενος ἡμᾶς ὑπομένειν, ἀλλ' ἵεναι ὡς τάχιστα εἰς τὴν πολεμίαν --- ἢ δ' εἰς τὴν πολεμίαν ἴωμεν. Quamquam uero curam diligentiamque in itinere faciendo adhibere debeat imperator, docet Vegetius L. II. c. 6.

2 ἵνα ἐδίξεται) Antea ἐδίξεσθαι fuit in libris impressis. Cod. Fr. Mor. L. R. Bau. Nag. ἐδίξεται. Cui scripturae locum in contextu concedere non dubitauit. Idem Leo cap. XVIII. §. 12. ἵνα ἐδίξεται ὁ στρατός. Est tamen alia constructio Infinitiuui uel absolute positi; uel cum particulis καὶ, ἐπεὶ, ὡς non prorsus infrequens apud Graecos scriptores; uoce aliqua per Ellipsin suppressa. Sic Paeon. L. I. c. IX. καὶ ἕτερον Φαῦλον εἶναι. Herodotus. L. II. c. 118. ἐπεὶτε ἐσελθεῖν εἰς τὸ τεῖχος. Id. L. III. c. 108. εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτῶν. Ibid. c. 110.

ἄτω δρέπειν τὴν Κασσίην. Thucyd. L. II. c. 102. ὅτε δὴ ἀλαῶσαι αὐτὸν μετὰ τὸν Φόνον τῆς μητρὸς. in quibus omnibus συμβαίνει commodē subaudiri potest. Forſan eadem uerborum collocatio eum ἵνα, quamquam rarius, locum quoque habet. Ita certe apud Aen. Taft. p. 1647. ἵνα μὴ ἀπεριπέπτως τι ἕτερον αἰρήσαιο sub: γένοιτο cf. Schol. ad Theocriti Id. XIV. u. 1. uel συμβαίη. Casaubonus tamen cenſet scribendum αἰρήσαιο; uel αἰρήσαις. Leo c. VI. § 6. ἵνα τῶ ἐνός ἀσοχήσει ἔχειν τὸ ἄλλο εἰς χεῖρσιν. Id. c. XII. §. 4. ἵνα ἀπατῶν τὰς ἐχθρᾶς.

3 ἐπιβολὰς) Quamquam omnes mirum in modum codices in asserenda uoce ἐπιβολὰς conspirant; non tamen dubito, ἐπιβολὰς, esse ueram scripturam. Idem error occurrit apud nostrum cap. VIII. διὰ τὰς αἰφνίδιους καὶ ἀπροσδοκῆτας ἐπιβολὰς, ubi denuo legendum ἐπιβολὰς, uti recte apud nostrum legitur c. XXII. αἰφνίδιος ἐπιβολή; licet L. R. Bau. et Nag. ibi quoque habeant ἐπιβλή. Sic Polyb. T. I. p. 196. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρατὸν θεωρῶντες τὸν μὲν καιρὸν ὄξυν ὄντα τῆς ἐπιβολῆς. Αἱ ἐξαίφνης ἐπιβολαί, uel αἰφνίδιοι ἐπιβολαί sunt *repentinae incursiones*, quae minus prouisae grauisimum damnum inferre solent. Pro hac uoce saepius ἐπίθεσις, ἔφοδος eodem modo apud scriptores reperuntur. Sic Diodor. Sic. p. 112. A. Νυκτὸς ἀπροσδοκῆτως τὴν ἐπίθεσιν ἐποίησαντο. Leo c. XI. §. 2. διὰ τὰς αἰφνίδιους καὶ ἀπροσδοκῆτας ἐπιβολὰς, pro quo leg. ἐπιβολὰς, quas Idem in προοίμ. dicit τὰς δι' ἐγκυρμμάτων ἀπροσδοκῆτας ἐφόδους. Sic etiam Latini loqui amant. Caesar de B. Ciu. L. I. c. 41. *ne repentino hostium incursu exterrerentur.* L. II. c. VIII. *quam (turrim) primo ad repentinos incursus humilem paruatque fecerant.* Vegetius L. II. c. 6. *in itinere autem minus armatus minusque attentus est miles, et SUPERVENIENTE IMPETU uel fraude repente turbatur.* Conturbari saepissime inter se ἐπιβολή et ἐπιβλή, multis docent cl. Duker. ad Thucyd. L. VII. c. 65. D'Oruille ad Charit. pag. 34. et 509. adde not. ad Onof. cap. XXXIX.

4 ἐπαναθέοντες) Επαναθέσις, quod etiam c.

μάχην 5) εὐτρεπεῖς ἔχοντες καὶ τὸ σύνθημα καὶ ἀλλήλους ἐντάξει βλέποντες. Συσέλλειν δὲ πειράσθω 6) τὴν πορείαν τῆς στρατεύματος ὡς ἐνι μάλισα πρὸς ὀλίγον· καὶ διὰ τοιούτων, ἂν δυνατὸν ἦ, χωρίων ἀγέτω τὰς τάξεις, δι' ὧν ἔκ ἀν ἐκθλιβόμεναι, σεναι, καὶ ἔκ ἔχουσαι πλάτος ἐκ πλευρᾶς ἐπὶ μήκισον ἐκλαθεῖεν. Καὶ γὰρ εὐπαθέστεροι γίνονται πρὸς τὰς αἰφνιδίως τῶν πολεμίων ἐπιφανείας αἱ τοιαῦτα, καὶ ἤκιστα δραστήριοι. ἄνε γὰρ σφισι κατὰ μέτωπον ὑπαντήσωσιν οἱ πολέμιοι πλατύτεροι τελαγμένοι, ῥαδίως αὐτὸς 7) τρέπονται, καθάπερ οἱ τῆς ἐπὶ κέρως ὄντας ἐν ταῖς μάχαις κυκλόμενοι· ἄνε κατὰ μέσσην τὴν δύναμιν ἐκ πλευρᾶς ἐπιβάλλωσιν, ταχὺ διέσπασαν αὐτῶν τὴν πορείαν καὶ διέκοψαν. ἐπισρεψάντων γὰρ αὐτῶν εἰς φάλαγγα πρὸς ἀμυναν, ἀσθενὴς ἡ μάχη γίνεταί, καὶ ἔκ ἔχουσα βάθος

XVIII. occurrit uox ἰδιόζουσα uidetur esse Onofandro, nec in Lexicis occurrit.

5 εὐτρεπεῖς) C. Fr. M. ueram seruat scripturam εὐτρεπεῖς, cum antea fuit εὐπρεπεῖς. Accedit auctoritas Leonis cap. IX. §. 28. cui haec ita habet. καὶ εἰς μάχην εὐτρεπισμένοι. Eadem corruptio in hac uoce obsidet Mauric. Strat. p. 192. στρατηγὸς εἰρήνης ἐπιθυμῶν εὐπρεπῆς ἔσω πρὸς πόλεμον. ubi itidem legendum εὐτρεπῆς. Dici autem non potest, quam frequenter utramque uocem conturbabit librariorum incuria; cuius magnam exemplorum copiam affert Hemsterhusius ὁ πᾶσι, ad Lucian. Dial. Mar. X. T. I. p. 316. ubi et nostrum hunc locum uindicat. Quibus pauca addere non alienum uidetur. Sic Dion. Hal. pag. 613. u. 26. ὡς δὲ ΕΥΤΡΕΠΗ ἀμφοτέροις τὰ εἰς μάχην ἀπαντα ἦν. Polyb. T. II. p. 947. ἐπειδὴ δὲ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἀντὶ ἐνεσώσαν. Diod. Sic. L. I. p. 16. B. πάντων δ' εὐτρεπῶν γενομένων. Id. L. XI. p. 16. D. ὡς δ' εὐτρεπῆ πάντα αὐτοῖς ὑπῆρχε. L. XII. p. 105. D. ὡς δ' ἀντὶ τὰ πρὸς τὴν στρατείαν εὐτρεπῆ κατεσκεύασε. Hinc etiam uerbum εὐτρεπίζειν, *parare, instruere* apud Dionys. Hal. L. III. p. 139. u. 20. ἔ μόνον τὰς οἰκείας εὐτρεπίζοντες δυνάμεις. Iul. Afric. cap. LXVI. δεῖ πρὸς πόλεμον εὐτρεπιζομένους ἀναιρεύναν.

6 πορείαν τῆς στρατεύματος) In antiquis libris et impressis est στρατείαν. In Cod. Bau. στρατείαν. Quamquam apud Leonem c. IX. §. 53. στρατεία et ὁδοιπορία fere synonymos posita uideantur: malim tamen ad eorum accedere sententiam, qui hic πορείαν, ex C. Frid. Mor. amplectuntur, quam

uocem in eodem hoc capite adhibuit Onofander. ἡ δὲ συνεσαλμένη πορεία: et διέσπασαν αὐτῶν τὴν πορείαν: et in exprimendo hoc loco usus quoque est Leo c. IX. §. 29. τὴν δὲ πορείαν τῆς στρατεύματος ὀλίγην ποιῆσαι σε δεῖ. Pro quo Constantin. Taft. p. 31. τὴν δὲ ὁδὸν τῆς στρατείας ἵνα ποιῆς cet. Συσέλλεσθαι ἡ πορεία τῆς στρατεύματος dicitur, quando *pilatim exercitus ducitur*, id est, stridim et dense. Vnde *agmen pilatum* uocatur, quod sine iumentis incedit, ac inter se densum est, quo facilius per iniqua loca transmittatur, ut auctor est Varro apud Seruium ad Aeneid. Virg. L. XII. u. 121. Sic in acie quoque agmen nec nimis conglobandum, nec laxandum monet Veget. L. II. c. 26. Nam ut constipati perdunt spacia pugnandi, et sibi inuicem impedimento sunt: ita rariore atque interlucentes aditum percurrere hostibus praestant. Instar eruditum commentarii ad hoc Onofandri caput esse possunt, quae differit Schellius ad Polybium de castris c. XI. p. 270.

7 Τρέπονται.) Elliptica locutio Tacticis imprimis perquam familiaris: plene τρέπειν uel τρέπεσθαι εἰς φυγὴν. Expresse apud Polyæn. L. III. c. IX. §. 27. καὶ τὰς πολεμίας ὡσάμενοι, εἰς φυγὴν ἔτρεψαν Paean. L. II. c. 21. τὸν μὲν στρατηγὸν ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, et alibi. Eodem modo etiam κλίνειν et ἐγκλίνειν absolute ponuntur. Homer. Iliad. E. u. 37. Τρῶας δ' ἐκλίναν Δαναοί; ubi Schol. Gr. εἰς φυγὴν ἔτρεψαν. Polyb. T. II. pag. 977. πέρως ἐνέκλιναν εἰς Βάρβαροι. Hanc uero dicendi formam etiam Latini imitantur. Frontin. Strateg. L. II. c. III. §. 3. Totam circuit aciem hostium et auertit. Id. L. II. c. V. §. 31. scutati erumpunt e saltu, et redeuntes in ordinem consternunt, *uertuntque*.

Die hier beschriebenen sind
 1775
 1776
 1777
 1778
 1779
 1780
 1781
 1782
 1783
 1784
 1785
 1786
 1787
 1788
 1789
 1790
 1791
 1792
 1793
 1794
 1795
 1796
 1797
 1798
 1799
 1800

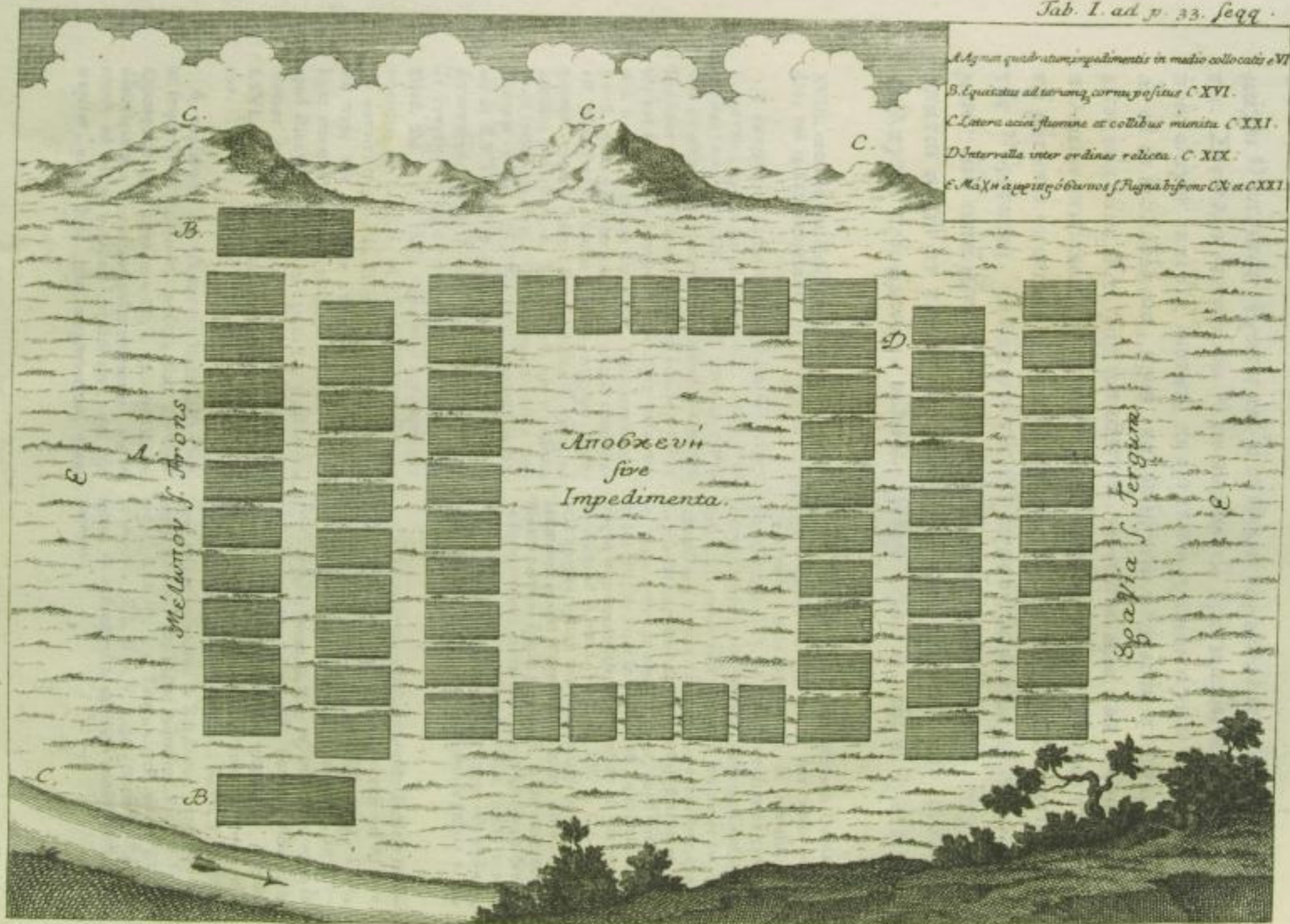
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

Handwritten text at the top of the page.

Handwritten text in the middle of the page.

Handwritten text at the bottom of the page.

Tab. I. ad p. 33. seqq.

θος. εἴαν τε τοῖς κατόπιν, ἢ κατὰ νώτε δεινὴ μάχη ὁμοίως, καὶ προφανῆ ποι-
εῖται τὸν ὄλεθρον, ὡσαύτως ἐκ ἔχουσα βάθος. καὶ ἐπιστρέψαι δὲ τολμή-
σωσιν εἰς μέτωπον, ἢ αὐτὴ γίνεσθαι μάχη τοῖς ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ τεταγμέ-
νοις· ταχὺ γὰρ αὐτὲς περισήσουσιν. συμβαίνει δὲ καὶ τὰς παραβοηθείας
δυσχερεῖς καὶ ἀπράκτους γίνεσθαι. τῶν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐραγίας, τοῖς εἰς τὴν
πρωτοπορείαν βυλομένων βοηθεῖν, ἢ τῶν πρώτων τοῖς κατόπιν, βραδεία ἢ
ἄφιξις, καὶ ἔκατὰ καιρὸν γίνεσθαι· διὰ πολλῶν, ὧν ὑσερῶσιν, ἢ προηγῶν-
ται, σαδίων ἵνα προθυμημένων.

Ἡ δὲ συνεχάλμενη πορεία καὶ τελευτήγωνος, ἢ περὶ ἢ πάνυ παραμήκης,
εἰς πάντα καιρὸν ἐμμεταχείρισός ἐστι καὶ ἀσφαλής. ἐστὶ δὲ, ὅτε συνέβη τι
λοιπὸν ἐκ τῶν ἐκλεινομένων στρατευμάτων, 8) πανικὰ καὶ 9) πτοίας ποίας τι-
νάς ἀμφιδόξως ἐμπίπλιν. ἐνόησε γὰρ οἱ πρώτοι καταβεβηκότες ἐξ ὄρεινῶν
εἰς ψιλὰ καὶ ἐπίπεδα χωρία, θεασάμενοι τὰς κατόπιν ἐπικαταβαίνοντας,
ἔδοξαν εἶναι πολεμίων ἐφοδόν, ὡς 10) μελλῆσαι προσβάλλειν ὡς ἐχθροῖς,
τινάς δὲ καὶ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἤδη.

Λαμ-

8 Πανικὰ) πανικὰ uel πάνεικ absolute dicuntur
Terrores Panici, quos *Pan*, uel *Fannus diurno*,
uel frequentius nocturno tempore hominibus repente
immittere credebatur, ut produnt Aen. Taft. cap.
XXVII. et Dionys. Hal. L. V. p. 290: ex quo qui-
dem loco intelligitur, commode subaudiri posse
Φάσματα; uel δέγματα. Sane πανικῶ δέγματι
apud Suidam occurrit. Onofander c. XLI. appellat
eos πανικὰς ταραχὰς. Polyæn. L. I. c. 2. τὰς κε-
νὰς καὶ νυκτερινὰς τῶν στρατευμάτων φόβας.
Vnde τὸ κενὰ τὰ πολέμου, prouerbii uicem obtinuit.
L. II. c. I. §. 10. νυκτερινὸν φόβον et φόβον
νύκτωρ γενόμενον. Eiusmodi πανικὰ in numero-
sioribus maxime exercitiis, praesertim et noctu et
per hosticum, et hoste non procul distante, iter fa-
cientibus excitari solere, censet Thucydides L. VII.
c. 80. p. 500. Quae ut compesceret Clearchus, ut
nemo rebus conlurgeret, praecipit; qui uero no-
ctu conlurgeret, interficeretur, teste Polyæno I. c.

9 πτοίας) C. M. πτύας ποίας L. R. πανικὰς
πτοίας ποίας Bau. et Nag. πτοίαν. Vera lectio ex
hiscæ facile elicitur, πτοίας ποίας τινὰς, quam uo-
cem postremam in aliis libris omissam, Bau. et Nag.
exhibent. Multis certe uocabulis, Atticorum more,
elegantè additur τις. Vt exempla saltem aliquot
proferamus, Xenoph. L. I. K. II. p. 5. καὶ ΠΟΙΑΝ

ΤΙΝΑ φύσιν ἔχων, καὶ ΠΟΙΑ ΤΙΝΙ παιδεία παι-
δευθεῖς. p. 36. πόσον τι et πόσοι τινές. pag. 105.
ποίας τινὰς. p. 101. ὅποιοι μὲν τινές. L. IV. K. II.
pag. 201. καὶ ΠΟΙΑΝ ΤΙΝΑ ἔδον τὸ νικῶν-
παρέχει. Polyb. T. II. p. 1346. ἐνέπεσέ τις πτοία
τοῖς νέοις παράλογος. Aristoph. in Nub. u. 763.
ποίαν τινὰ; Diod. Sic. L. XII. p. 97. αἰτίαι τὰ
πολέμου τοιαῦταί τινες ὑπῆρξαν. L. XIII. p. 134.
πολύς τις ἀριθμὸς ἦν. Onofand. c. X. τοίοις δὲ
τισι τρέποις. c. XXIX. ὅποια τίς ἐστὶ. Quin cum
articulo quoque saepe haec uox coniuncta reperi-
tur. Heliodor. L. V. p. 248. u. 20. καὶ ὁ μὲν τις τὴν
πρώταν ἀδοκίμαστος ἐκλήθητο. Xenoph. L. I. K. II.
p. 38. τὸν δὲ τινὰ.

10 μελλῆσαι) In libris impressis adhuc fuit με-
λλῆσαι. In C. M. ὡς σπαδάσαι. Vtraque lectio, nisi
me omnia fallunt, spuria, quarum posterior glos-
sema est textui postea a librario male insertum. Omni-
no legendum μελλῆσαι, a μέλλειν; non a με-
λέειν. Creberrima autem est in uetustis libris mul-
tisque impressis utriusque uocis permutatio, cuius
aliquot saltem exempla proferre non abs re erit. Sic
apud Thucydidem L. I. c. 134. u. 83. καὶ αὐτὸν
ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν. ubi pro ἐμέλλησαν
Cod. Reg. ἐμέλησαν, alii ἐμέλισον; η forte, ut

I

Λαμβανέτω δὲ τὴν θεραπείαν, καὶ τὰ ὑποζύγια, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν, ἐν μέσῃ τῇ δυνάμει χωρὶς· ἂν μὴ τὰ κατόπιον ἀσφαλῆ ¹¹⁾ πάλιν καὶ ἐρηναῖα νομιζῆ· ¹²⁾ εἰ δὲ καὶ μὴ, ¹³⁾ τὴν ἐραγίαν ἐκ τῶν ἐρρωμενεσάτων καὶ ἀνδρειολάτων συνισάτω, μηδὲν διαφέρειν αὐτὴν οἰόμενος πρὸς τὰ συμβαίνοια, τῆς πρωτοπορείας.

Προπεμπέτω δὲ ἱππεῖς τὰς διερευνησομένους τὰς ὁδοὺς, καὶ μάλισθ', ὅτ' ἂν ὑλώδεις, καὶ ¹⁴⁾ περικεκλεισμένας λόφοις ἐρημίας διεξίη. πολλάκις γὰρ ἐνέδραι πολεμίων ¹⁵⁾ ὑπερκαθέζονται. καὶ λαθεῖσαι μὲν, ἔστιν ὅτε τὰ
ὅλα

saepe, in i mutato. Et L. III. c. 12. u. 30. ἀντεπιμελλῆσαι, uti Schol. Gr. ad h. l. legit, atque ἀντιβραδύσαι interpretatur: alterum enim scholion non moramur, quod etiam C. Cass. non agnoscat. Sic etiam apud Lucianum in Dialog. Mort. XXIX. antea habebatur ἐμέλλησας, pro quo uiri eruditi recte reposerunt ἐμέλλησας, quos consulere operae pretium putamus; nec non doctiss. D'Oruillium in animadu. ad Chariton. p. 581.

^{11) πάλιν}) Suspectum mihi est hoc πάλιν. Quamquam enim Attico more eiusdem significationis uoces saepius coniungantur; id uix tamen puto locum hic habere. Vnde mihi in mentem uenit, annon potius pro πάλιν legi debeat πάνυ, quas particulas interdum a librariis turbatas nouimus. Sic apud Lucianum in Lucio T. II. p. 611. pro πάλιν in quibusdam codicibus est πάνυ. Est autem μὴ πάνυ apud Latinos non admodum, parum; ut adeo hic foret sensus: si ea, quae a tergo sunt, parum secunda existimet. Sic Dio Chrysof. Orat. IV. p. 60. B. ὁ δὲ μόνος ἀπῆει ΠΑΝΤ ΑΣΦΑΛΩΣ. Forte alii πολὺ malint, quod idem ac πάνυ; ut in formula πολὺτι pro πάνυτι apparet: et inde πολλῶν aduerbialiter per πάνυ Suidas interpretatur. Quae cum ita sint, non tamen fede sua prorsus mouendam puto nostram lectionem, cum τῆ ἐπίσω et πάλιν iuncta uideam in Schol. Gr. ad Euripidis Phoen. u. 1409. τῆ ἐπίσω ΕΙΣ ΤΟΤΠΙΣΩ ΠΑΛΙΝ τὸ σκέλος ἀνήκε. τὸ δὲ πάλιν, ἀντὶ τῆ ἐπίσω, χωρεῖν. Ipsum tamen iudicium de hoc loco aliis relinquo.

^{12) εἰ δὲ καὶ μὴ}) Frequentius εἰ δὲ μὴ, καὶ. Sunt tamen eiusmodi uocum transpositiones non prorsus inusitatae; de quibus uidebis D'Oruill. ad Charit. p. 92. et quem ibi laudat Markland. ad Lysiae Orat. VII. 142. et XII. 209. Duker. ad Thucyd. L. VII. c. 47.

^{13) ἐραγίαν}) Unica uoce σερροποιεῖν haec effert Polyb. T. I. p. 518. προῆγε σερροποιησάμενος τὴν

ἐραγίαν. Hoc Onofandri praeceptum probat etiam Arrian. p. 21.

^{14) περικεκλεισμένας}) C. Fr. M. περικεκλεισμένας. Vox Polybiana, quae occurrit T. I. p. 778. ὅτι γὰρ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ΤΑΣ ΠΕΡΙΚΕΚΛΑΣΜΕΝΑΣ καὶ βενόδεις πλείους οἰκίας ὑπολαμβάνουσι κατέχεσθαι τῶν ἐπιπέδων. Equidem uero praetulerim nostram lectionem, quam etiam probat Onofand. c. X. S. XI. περικεκλεισμένας ὄρεσι τόπος. Dionys. Hal. L. X. p. 650. ὄρεσι περικλεισμένα τῶ τέπε. Sic Virgil. Aen. L. VIII. 89. --- undique colles Inclusere caui. Ouidius L. I. Metam. u. 568.

Est nemus Haemoniae, praerupta quod undique claudit Silua.

Leo. c. IX. §. 38. καὶ μάλισθ', ὅταν ὑλώδεις καὶ περικεκλεισμένας βενόδεις ἢ ὄρεσι διόδευεις ἐρημίας. Constantin. Taft. pag. 32. uocat τὰς τόπας ἐρημίας ἔχοντας δάση, καὶ ἐνθεν καὶ ἐνεῖθεν βενόδεις ἢ ὄρη.

^{15) ὑπερκαθέζονται}) C. Fr. Mor. ὑποκαθέζονται: quam lectionem probat Salmasius de re milit. p. 121. qui non ὑπερκαθέζεσθαι, sed ὑποκαθέζεσθαι, de insidiis in occulto positis usurpari contendit. Recte quidem, mea sententia, de locis in planitie positis. Ὑπὸ certe et ὑπὲρ saepe inter se permutari ad cap. XXIX. ostendemus. Praeterea Suidas ὑποκαθέζεσθαι, pro quo alii ὑποκαθῆσθαι, explicat per ἐγκρύπτεισθαι; unde et ἐνέδραι et ἐγκρύμματα, συνονύμως a Taciticis adhibentur. Verum, cum hic agatur de locis collibus circumseptis, quos occupare solent hostes, nescio an reicienda sit nostra scriptura. Tunc enim ὑπερκαθέζεσθαι idem est, ac Latinorum iuga occupare, instare, insidere iugis, ut canit Virgilius Aen. L. XI. u. 529.

Sive instare iugis, et grandia uoluerē saxa
 Huc iuuenis nota fertur regione uiarum
 Arripuitque locum, et siluis insedit iniquis.

ὄλα συνέτριψαν τῶν ἐναλίων πράγματα· μὴ λαθῆσαι δὲ, διὰ μικρᾶς φροντίδος, φρόνησιν μεγάλην ἐμαρτύρησαν τῷ πολεμίων στρατηγῷ.

Τὴν μὲν γὰρ πεδίαδα καὶ ψιλὴν, πάντων ὄψις, καὶ μὴ προερευνησαλὸς ἴνιος ἐδήλωσεν. καὶ γὰρ κοινορτὸς ¹⁶⁾ ἀναφαινόμενος ¹⁷⁾ μεθ' ἡμέραν, ἐμήνυσε τὴν τῶν πολεμίων ἐφοδὸν· καὶ ¹⁸⁾ πυρακλίμενα νύκτωρ ἐπύρσευσαν τὴν ἐγγὺς στρατοπεδείαν.

Ἀγέτω δὲ τοὺς δυνάμεις, μὴ μέλλων μὲν ἐκλάξαι εἰς μάχην, μεθ' ἡμέραν. εἰ δὲ ἐπείγηται ἡ φθάνειν συντομώτερον, εἰ ἀσφαλὲς εἶναι νο-

12

μίζοι,

Sic etiam ὑπερκειμένως λόφος dicit Diodor. Sic. L. XI. pag. 18. A. Sic de Colchis Xenophon. L. V. K. II. p. 259. καὶ ὑπερεκάθητο ἐπὶ τῶν ἀκρων: et ibidem p. 256. ὑπερεκάθηται δ' ἡμῶν: Qua de re Alexander Ciliciam ingressus, et contemplatus locorum situs, non alias magis dicitur admiratus esse suam felicitatem: obrui potuisse uel saxis confitebatur, si fuissent, qui in subeuntes propellerent; Curtius L. III. c. IV.

16 ἀναφαινόμενος) Hanc lectionem omnes collati adhuc codices tuentur, praeter C. Fr. Mor. qui habet ἀναφαιρόμενος: quam scripturam probat Leo c. IX. §. 39. καὶ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ κοινορτὸς ἀναφαιρόμενος cet. Nec tamen ideo nostra lectio uidetur deserenda; si quidem utraque uox a contextu non est aliena. Sic certe etiam Thucydides. L. IV. c. 36. καὶ ἐπὶ τῷ μετεώρῳ ἐξαπίνης ἀναφανείς. Iul. Afric. c. LXXVI. γνωρίμα δὲ ἀναφανέντος. Praeterea alii scriptores aliter in eadem re loqui amant. Sic Xenoph. L. VI. K. II. p. 376. μετεωρίζομενος κοινορτὸς. Thucydides. L. IV. c. 34. ὁ κοινορτὸς τῆς ὕλης νεωστὶ κενουμένης ἐχώρει πολὺς ἀνω. Iul. Afric. l. c. καπνὸν δασύντε καὶ εἰς ὕψος ἀιρόμενον. Homer. Iliad. Γ. u. 13. ὑπὸ ποσσὶ κοινορταλὸς ὄρνυτ' ἀελλῆς. Denique eiusdem uarietatis exemplum occurrit apud Dionysium Halic. L. VI. A. R. p. 374. καὶ περιέσηκεν --- ἀπέχθεια φερομένη; quo quidem in loco imitatus est Thucydides, qui uero habet L. I. c. 32. καὶ περιέσηκεν --- ἀδένεια φαινομένη: nisi dicere malimus, φαινομένη et φερομένη, in antiquis libris inter se fuisse permixta.

17 μεθ' ἡμέραν) In plerisque libris Mss. et omnibus impressis adhuc fuit καθ' ἡμέραν. Verum enim uero insolens plane est dicendi ratio, qua

καθ' ἡμέραν ponitur pro μεθ' ἡμέραν, interdum: nisi quod aliud eiusmodi exemplum exstat apud Theophrast. de causis plant. L. VI. c. 25. αὐτὴ γὰρ τῆς νυκτὸς ὄζει μᾶλλον, ἢ καθ' ἡμέραν: et Thomam Mag. in u. νυκτὸς p. 631. τὸ δὲ νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέραν; ubi tamen alii Codd. Mss. habent μεθ' ἡμέραν. Hinc ueriores omnino puto scripturam Cod. Fr. Mor. qui seruat μεθ' ἡμέραν; uti habet Onosander post aliquot lineas interiectas. et c. X. S. IX. c. XI. c. XLII. S. 4. Quod denique ad ipsam locutionem, μεθ' ἡμέραν, attinet, quam tamquam minus Atticam Grammatici temere damnant, cl. Oudendorpius ad Thomam. Mag. l. c. eam allatis exemplis satis comprobauit: quibus nos addimus Xenophontem L. IV. K. A. p. 231. ἢ μεθ' ἡμέραν μαχόμενος. L. VII. pag. 410. μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις cet. et Xenophont. Ephes. pag. 44. ἄτε νύκτωρ, ἄτε μεθ' ἡμέραν. Aeneam Tacl. c. XXVII. νυκτὸς ἢ μεθ' ἡμέραν: Polyb. T. II. pag. 1424. καὶ νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν. et Lucian. T. I. pag. 746. Quae et alia innumera fere optimorum scriptorum exempla satis abundeque euincunt, quam oscitanter etiam τὸ νύκτωρ ab iisdem fuerit reprobatum.

18 πυρακλίμενα.) Cod. Fr. Mor. habet πυρακλίμενα νυκτὸς, quibus adstipulatur Leo c. IX. §. 39. At enim uero hanc scripturae uarietatem ex glossate ortam, atque a librariis in quibusdam libris textui insertam, mihi quidem dubium non est. Est enim πυρακλίτω, uel πυρακλίτω uox satis proba, optimorumque scriptorum auctoritate munita. Certe exemplis ab Henr. Stephano in Thes. Gr. L. allatis nos addere possumus Diodor. Sic. L. III. p. 160. B. καὶ χρώμενοι ξύλοις πεπυρακτωμένοις. Heliodor. in Aethiop. L. II. p. 73. ὕφ' ὧν οἰδεμένη τῷ χόλω, καὶ ζύλω πυρακτωμένη. Quam uo-

μίξοι, καὶ νύκτωρ. μέλλων δὲ κρίνειν, εὐθύς ¹⁹⁾ ἅμα τῷ σύνοπτον γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, τὰ πρᾶγματα διὰ μάχης, ²⁰⁾ σχολῆ προίτω, καὶ μὴ πολλὴν ἀνυέτω. πολλάκις γὰρ πρὸ τῶν κινδύνων ὁ κόπος ἐδαπάνησε τὴν ἀκμὴν τῶν σωμάτων.

Διο-

cem Etymologicum M. Hesychius, Suidas per ἐμπυρσεύειν, σφόδρα καίειν explicant. Hinc in praesenti loco πυρακτῆμενα sunt, quae ab aliis scriptoribus πυρσοί, uel Φρυκτοί appellantur. Habuerunt nimirum ueteres suos speculatores, qui aduentum, uel alia coepta hostium, certis signis, suis nunciauerunt; erantque uel *διυρνή*, ἡμεροσκοποί, qui interdiu excubias in locis editioribus egerunt; uel *νοκτιυρνή*, Φρυκτωροί et πυρσευταί διήσι, qui facibus sublati, ex arboribus uel turribus ad id excitatis, res hostium significarunt. Sic Aeneas Taft. c. VI. παραγγέλλομαι δὲ τοῖς ἡμεροσκοποῖς αἰρεῖν τὰ σύστημα ἐνίοτε, καθάπερ οἱ πυρσευταί τὰς πυρσὰς. et Herodotus L. VII. c. 182, Fronti-

nus L. II. c. V. §. 16. Fuerunt autem ignes isti uel Φίλιοι, uel πολέμιοι, quorum differentiam explicat Schol. Gr. ad Thueydid. L. III. c. 22. οἱ γὰρ Φίλιοι (Φρυκτοί) ἀνετείοντο, καίόμενοι μὲν, ἰσάμενοι δὲ οἱ δὲ πολέμιοι, καίόμενοι μὲν καὶ αὐτοί, σιόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἀνατειρόντων. κίνησις γὰρ ὁ πόλεμος; quae uerba sua fecit Suidas in u. Φρυκτοί. Adde Aen. Taft. c. VII. Polyb. T. I. pag. 855. sqq. Polyæn. L. II. c. XXVIII. §. 2. L. III. c. IX. §. 55. L. VI. c. XIX. §. 2. Iul. Afric. c. LXXVI. Veget. L. III. c. V. Imaginem huius rei ex Lipsii libris de re militari depraemtam addita figura potest exhibere.

¹⁹ Εὐθύς ἅμα τῷ) In Codicibus a Rigaltio excussis; nec non in Bau. et Nag. desuit particula ἅμα, quam uero recte seruat Cod. Fr. Mor. qui ita habet: ἅμα τῷ σύνοπτον γενέσθαι. Frustra agerem, si hanc constructionem τῷ ἅμα cum Infinitiuo ubique obuiam, multis exemplis probarem. Sic Onosand. cap. XXXIII. ἅμα τῷ δέξασθαι. cap. XXXVII. ἅμα τῷ τὰς ἐχθρὰς ἀπόλλυσθαι. Polyb. Legat. LXIV. ἅμα τῷ φανερόν γενέσθαι.

²⁰ σχολῆ) Mirum omnino corruptam lectionem σχολῆ in omnibus codicibus, teste Rigaltio, reperti; quam etiam typis excusi libri retinuerunt. Ve-

ram tamen lectionem σχολῆ seruant adhuc Codd. Bau. et Nag. quam merito reuocandam censui. Est enim Datiuus, suppressa praepositione σύν: ut in aliis u. g. σιγῆ, σιωπῆ, κραυγῆ cet. Sic noster c. XLII. S. VII. σχολῆ γὰρ βελεύεται. Xenoph. L. IV. K. A. p. 190. σχολῆ πορεύεται. Thueydid. L. VIII. c. 95. σχολῆ πληραμένων. Eius oppositum est δρόμω; pro quo plene σύν δρόμω. Sic noster c. X. σύν δρόμω καταλαμβάνεται. c. XXIX. ποτὲ δὲ καὶ σύν δρόμω. Eandem uero praeccepti huius rationem affert Iul. Afric. c. I. ὡς μὴ ἀμβλύνασθαι τὴν σπᾶδὴν τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ. Adde not. ad u. δρόμω c. XXIX.

Διοδέων δὲ συμμαχίδα γῆν, παραγγελλέτω τοῖς στρατεύμασιν ἀπέχεσθαι τῆς χώρας, καὶ μὴ θίγειν ἱνός, μηδὲ φθείρειν. Αφειδὲς γὰρ πλήθος ἅπαν ἐν ὀπλοῖς, ὅτ' ἂν ἔχη τὴν τῆ δύνασθαι τι ποιεῖν ἐξουσίαν· καὶ ἡ ἐγγύς ὄψις τῶν ἀγαθῶν, δελεάζει τὰς ἀλογίστες ἐπὶ πλεονεξία· μικρὰ δὲ προφάσει ἢ ἀπηλλοτριώσαν συμμαχίης, ἢ παντελῶς ἐξεπολέμωσαν.

Τὴν δὲ τῶν πολεμίων φθείρέτω, καὶ καίετω, καὶ τεμνέτω. Ζημίαι γὰρ χρημάτων, καὶ καρπῶν ἔνδεια μειοῖ πόλεμον, ὥσπερ ἡ ἐστία τρέφει.

21) Προανατεινέσθω μέντοι πρῶτον, ὃ μέλλει ποιεῖν. πολλάκις γὰρ ἡ τῆ μέλλοιτος δεινῆ ἔσεσθαι προσδοκία, συνηνάγκασε, πρὶν ἢ παθεῖν, ὑποσχέσθαι τι τὰς κινδυνεύουσας, ὧν πρότερον ἐκ ἠβελήθησαν ποιεῖν. ἐπειδὴν δὲ ἅπαξ πάθωσιν, 22) ὡς εἰδὲν ἔτι χειρόν ὄψόμενοι, τῶν λοιπῶν καλαφρονέσθω. Ἄν δὲ πολὺν ἐν τῇ πολεμίᾳ μέλλῃ καλαφροπέδεν χρόνον, ἴσασαυτα καὶ ἴσασαυτα φθειρέσθω τῆς χώρας, ὧν αὐτὸς ἐχ' ἔξει χρεῖαν. 23) ἅττα δὲ ἀναγκαῖα φυλαχθέντα τοῖς 24) φίλοις ἔσαι, τῶν 25) φείδεσθαι. Τῶν
ὅτι

21 προανατεινέσθω) In quibusdam codicibus; nec non libris adhuc excusis obtinuit προανατιδέσθω, sensu quidem non refragante. Codd. uero Bau. et Nag. habent προανατεινέσθω, quod ipsum in ora ueteris membranæ adscriptum deprehendit Rigaltius; cuique in contextu, præ altero illo, locum dare censui. Nam ostentato tantum bello hostem superare, ac *terrore minarum* sine sanguine perdomare, omnino pulcherrimum genus uictoriae, pulchriusque omnibus triumphis, ut scribit Plinius L. II. ep. VII. Sic Scipionem, uel *solo belli terrore*, plurima peregrisse, auctor est Liuius L. XXIX. Sic Dolabella, *terrore nominis Romani*, primo sui incessu Numidarum soluit obsidium. Tacit. Annal. L. IV. c. 24. Et Alexander praefectus Darii non tam armis quam terrore nominis sui uicit. Iustin. L. XI. c. 6. In ἀνατεινέσθαι autem sub: ἀπειλὰς, quam uocem saepe etiam iunctam habet. uid. Diodor. Sic. L. XIV. pag. 236. D. Dionys. Hal. L. IX. pag. 561. ubi ἀπειλὰς et ἀνατάσεις coniungit: eademque ellipsis hic quoque obtinet in προανατεινέσθω.

22 ὡς εἰδὲν ἔτι χειρόν.) C. Fr. M. recte addit ὡς, quam uoculam saluo sensu abesse non posse, quibus uidet: quae uero in aliis libris deest.

23 ἅττα) Recte se habet locus hic, quamquam

asterisco antea notatus. Nam ἅττα et ἄττα inter se differunt, ut docet Ammonius p. 27. ἄττα idem est ac ἄτινα; ἅττα autem τινά. Huic et reliqui Grammatici; Hesychius, Etymol. M., Thomas Magister aliique adstipulantur. Notandum uero haec uoces perquam frequenter inter se fuisse conturbatas.

24 τοῖς φίλοις) C. Fr. M. Φιλίοις, non male: Φίλοι enim et πολέμιοι sibi inuicem opponuntur. Nec tamen ideo nostra lectio est mouenda; siquidem hoc loco φίλοις commode reddi potest *suus*, ut saepe haec uox apud Homerum inprimis, Hesiodum aliosque occurrit; ut omnibus notum est. Sic certe paullo infra denuo hac uoce utitur: καὶ ζημιώσεται πλέον τὰς φίλων, ἢ τὰς πολεμίων. Et adstipulatur Léoc. IX. §. 23. καὶ ζημιώσεται πλέον τὰς φίλων σὲ μᾶλλον, ἢ τὰς πολεμίων.

25 φείδεσθαι.) Est haec constructio Infinitivi pro Imperatiuo, cum apud alios probatissimos quosque scriptores; tum ipsum nostrum Onosandrum frequentissima; uariisque uocibus contextui sermonis conuenienter explicanda; cuiusmodi sunt potissimum δεῖ uel χρὴ; nec minus θέλησον, μέμνησο cet. quam Eustathius ad Iliad. A. u. 582. pag. 117. ἡμίμα ἐλλειπτικὸν Ἰωνικὸν ἢ καὶ Ἀττικὸν appellat. coll. pag. LXXXIII. l. 22. Sic Onof. cap. IX. ὅθεν εἰ μακρὰν ἀπάγειν τὰς ἀνδρας τῶν πόνων.

K

λίαν ἔλυμανεῖται. πολλὰ δ' 28) ὅμως καὶ 29) ἀπ' ἔλαμπρᾶς τῆς ἀλλοτρίας ἔξει πλεονεκλήματα. Φροντιζέτω δὲ περὶτε ἀγορᾶς, καὶ τῆς τῶν ἐμπορῶν, καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν, παραπομπῆς· ἵνα ἀκινδύνῃ τῆς παρυσίας 30) σφίσιν ἔσης, ἀόκνως παρακομίζωσι τὸν εἰς τὰ ἐπιτήδεια Φόρτον.

ΚΕΦ. Ζ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, * ΟΤΕ ΔΙΑ ΣΤΕΝΩΝ ΜΕΛΛΗ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΑΓΕΙΝ.

Επειδὴν δὲ εἴτε διὰ σενῶν μέλλη ποιῆσθαι παράδοον, ἢ δι' ὀρεινῆς καὶ δυσβάτης χώρας ἀγεῖν τὸν 1) στρατὸν, ἀναγκαῖον, προεκπέμποντά τι μέ-

Κ 2

ρος

28 δ' ὅμως) Male antea δι' ὅμως. L. R. Bau. et Nag. recte habent δ' ὅμως. Idem uitiū scripturae supra adfuit apud nostrum c. III. in δι' αὐτῶ. Sic Leo c. IX. §. 23. πολλὰ δὲ ὅμως καὶ ἀπὸ τῆς πολεμίας. Perinde sane est δ' ὅμως, an δὲ ὅμως legas. Sine apostropho habet etiam Chariton L. VI. p. 101. u. 21. ἡπίσεν δὲ ὅμως.

29 ἀπ' ἔλαμπρᾶς.) ἀπὸ λαμπρᾶς in tribus Manus. teste Rigaltio, quibus nos aliam trigam, Flor. Bau. et Nag. addimus: neque tamen fecius quiuis uidet scripturam esse corruptam, ac legendum cum Rigaltio ἀπὸ μὴ λαμπρᾶς; uel ἀπ' ἔλαμπρᾶς; ita quidem, ut ex ἀπ' ἔ forsan factum fuerit ἀπὸ: uobis uetustatem deleto. Ut ne uero exemplis deesse uideamur huic coniecturae, fateamur necesse est, particulam ἔ uel μὴ, propriae quasi fato, ex multis ueterum locis excidisse. Ut aliquot saltem exemplis fidem faciamus. Leo c. IX. §. 24. ἐν δὲ τῇ πολεμίᾳ γῆ, ἀφίης, ubi addi debet μὴ: μὴ ἀφίης: ut euincit Constantin. Taft. p. 30. πλὴν μὴ ἀφίης τὰς στρατιώτας. Idem c. IX. §. 56. ἔτως αὐτὰ δεῖ περιπατεῖν (μὴ) συγκεχυμένως. Id. c. XII. §. 19. (μὴ adde) ἀτάκτως ἰσαμένης. Id. c. XXI. §. 14. (μὴ) ἀμέλει. ut alia omittam. Λαμπρὸν autem generatim dicitur, quidquid in suo genere eximium est et magnū. Sic apud Polyb. T. I. p. 86. ἀνεμος λαμπρῆς. uentus uehemens. Id. T. I. p. 65. λαμπρότερος κίνδυνος. p. 888. λαμπρὰ τύχη. p. 880. λαμπρὰ ἐλευθερία. T. II. p. 1220. ψυχρὸ λαμπρὰ. Maxim. Tyr. Orat. XXXII. p. 387. κῦμα λαμπρὸν Dionys. Hal. p. 365. ἀγὼν λαμπρὸς. Id. pag. 411. λαμπρὸν ἔργον. Id. pag. 613. κἀνυχημα λαμπρὸν. Diod. Sic. L. XII. p. 75. Β. λαμπρὰ νίκη. Alciph. L. I. cp. 38. λαμπρὰ ἔσια. Eadem igitur ratione

λαμπρὰ χώρα dici potest regio optima, fertilis, et quae alias frugum ubertate antecellit. Optima tamen lectio mihi uidetur, quam in Cod. Fr. M. ad oram scriptam deprehendit Rigaltius λυπρᾶς. Sic Herodot. L. IX. p. 554. λυπρὴν οἰκέοντες. Dionys. Hal. L. I. p. 45. ἐκ ταύτης ὀρεώμενον τῆς λυπρᾶς καὶ ὀλίγης οἰκήσεως. Id. p. 747 λυπρὴν γῆδιον. Diodor. Sic. L. IV. p. 227. D. γῆν λυπρὰν νέμονται. In Timaei Lexico uoc. Platon. p. 49. μικρὰν καὶ λυπρὰν γῆν ἔχοντες. Constantin. in Taft. p. 29. ubi ad uerbum feré, nostrum denuo sequitur, ita habet: καὶ ἐν ὑπάρχει τοιαύτη ΛΙΠΠΑΡΑ καὶ πλεσία. et Leo, qui itidem nostrum exprimit c. IX. §. 23. εἰ καὶ μὴ ΛΙΠΠΑΡΑ ἔσιν. Fruatur quisque suo iudicio, quam lectionem uelit amplecti. Veniam me impetraturum confido ab aequis lectoribus, si in exemplis afferendis iusto interdum longior quibusdam uideat, cum In restituendis ueterum auctorum locis corruptis, haec procul dubio tutissima et certissima uia reperiat.

30 σφίσιν ἔσης cet.) Corrupte antea fuit ἔτως pro ἔσης. Codd. Bau. et Nag. ἵνα ἀκινδύνῃ τῆς παρυσίας σφίσιν, ἔτω ἀόκνως παρακομίζωσι. C. Med. τῆς παρυσίας σφίσιν ἔσης, ἀόκνως παρακομίζωσι. Quam lectionem probat Leo c. IX. §. 25. ἵνα ἀκινδύνῃ τῆς παρυσίας αὐτῆς (errore soni, pro quo leg. αὐτοῖς) ἔσης, ἀόκνως καὶ ἀφόβως κομίζωσι τὸν εἰς τὰ ἐπιτήδεια Φόρτον. Hanc igitur C. M. lectionem textui inferendam, non inuitis forte Onofandri Musis, curauī.

CAP. VII.

I στρατὸν) In Mss. quibusdam et editis corrupte στρατηγόν. C. M. στρατὸν, quod omnino praefere-

ρος τῆς δυνάμεως, προκαταλαμβάνεται τὰς ὑπερβολὰς, καὶ τὰς τῶν γενῶν παρόδους, μὴ φθάσαντες οἱ πολέμιοι, καὶ κατασάντες ἐπὶ τῶν ἄκρων, κολύσωσι τὴν διεκβολὴν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ αὐτὸ πεφρονῆσθαι, καὶ αὐτὸς δεδῆ πολεμίων εἰσβολὴν. ἔ γάρ 2) δὴ δρᾶσαι μὲν χρήσιμον, φυλάξασθαι δὲ, μὴ παθεῖν ἐκ ἀναγκαῖον. ἔδὲ φθάσαι μὲν αὐτὰς εἰσβάλλοντας εἰς τὴν πολεμίαν ἐπεῖγον, ἀποκεκλείσθαι δὲ τὰς πολεμίας ἐπὶ σφᾶς ἰόντας εὖ προνοητέον.

Κ Ε Φ. Η.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΙΕΙΝ ΧΑΡΑΚΑ.

Εν δὲ δὴ τῆ τῶν ἐχθρῶν καταστρατοπεδύων, 1) χάρακα περιβαλλέσθαι καὶ 2) τάφρον, ἂν ἐφ' ἡμέραν μέλλῃ τὴν παρεμβολὴν θῆσειν. ἀμετανόητος

dum uulgatae lectioni. "Αγεν στρατὸν ἐστὶν locutio Tactis frequens, ubi uero στρατὸς et στρατηγὸς persaepe inter se confunduntur. Sic apud Leonem cap. XI. §. 10. et c. IV. §. 31. στρατηγὸν legitur pro στρατῷ. Constantin. Tact. pag. VI. VII. XX. XLVIII. στρατηγὸν pro στρατῷ. Contra uero στρατὸς pro στρατηγῷ apud Leon. c. XVI. §. 10. Ceterum notandum, Leonem c. IX. §. 26. et 27. et Constant. Tact. pag. 30. hoc Onosandri caput ad uerbum fere in sua transtulisse.

2. ἔ γάρ δὴ δρᾶσαι.) Codd. Bau. et Nag. pro δεῖ, quod antea obtinuit, rectius, mea quidem sententia, exhibent δὴ: et pro ἀποκεκλείσθαι seruant ἀποκεκλείσθαι: quibus adeo in ipso textu locum concedere nulli dubitamus. Sic enim omnia membra optime se inuicem respicere uidentur. Δεῖ autem pro δεῖ aliquoties uel in Onosandro, scribarum incuria positum reperimus. Sic c. XXIII. καὶ γὰρ δεῖ τὸ ψεῦδος cet. ubi pro δεῖ, omnino δεῖ reponendum. Adde, si lubet, not. ad c. III. ὡς δὴ cet. Quare equidem hanc Periodum ita legendam atque interpungendam esse censeo. ἔ γάρ δὴ δρᾶσαι μὲν χρήσιμον, φυλάξασθαι δὲ, μὴ παθεῖν ἐκ ἀναγκαῖον. ἔδὲ φθάσαι μὲν αὐτὰς εἰσβάλλοντας εἰς τὴν πολεμίαν ἐπεῖγον, ἀποκεκλείσθαι δὲ τὰς πολεμίας ἐπὶ σφᾶς ἰόντας εὖ προνοητέον. Adde Thucydidem L. VI. c. 87. Onosandr. c. XXI. Eodem fere modo Xenoph. L. I. K. Π. c. 10. πάειν μὲν γὰρ δεῖ τὸ ὄμοσε γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐπιφερόμενον. Post δρᾶσαι autem subaudiri debet particula μόνον, de qua ellipsi uide Henr. Stephanum de Dial. Att.

p. 104. 105. Vptonum in Arriani dissert. in Epict. p. 19. Ducker. ad Thucyd. L. IV. c. 92. Sic in illis Paull. ad Philem. u. 16. ἐκ ἐτι ὡς δᾶλον, ἀλλ' ὑπὲρ δᾶλον ὑπολαβῆ. Eadem ellipsis apud Latinos quoque est usitata. Sallust. lug. c. XVII. Non enim regnum, sed fugam, exilium, egestatem, et omnis has, quae me premunt, acrimnas, cum anima simul amisisti: ibi uidesis Wasseum; et Gronou. ad Senecae Troad. u. 148. Quod ad τὸ ἐπεῖγον, attinet, ita quoque occurrit apud Herodian. L. IV. c. 12. §. 13. εἶτι ἐπεῖγον εἶη. Cum hoc praeccepto facit memorabile illud dictum Scipionis apud Polyb. T. II. p. 1519. δεῖν πλείω προνοεῖσθαι πρόνοιαν τῷ μηδὲν παθεῖν, ἢ τῷ δρᾶσαι κακίως τὰς ἐχθράς. nec non illa Fabii Cunctatoris apud eundem T. I. p. 341. Μὴ τοιαύτην ποιεῖσθαι σπερδὴν ὑπὲρ τῷ βλάψαι τὰς πολεμίας, ἢ λίαν ὑπὲρ τῷ μηδὲν αὐτὰς παθεῖν δεῖνόν. Quam prouidentiam, πρῶτον ἀνδραγάθημα, appellat Iul. Afric. c. II.

CAP. VIII.

1) De castrorum forma atque munitione tantum non omnes rerum militarium scriptores agunt; imprimisque Schelius in eruditissimis ad Hygini et Polybii castra notis, quem euoluisse numquam poenitebit. Id saltem hic notare fas fit, non eandem castrorum formam Graecis fuisse atque Romanis: siquidem illi, cum loca potissimum a natura munita eligerent; seque iis adcommodarent, atque laborem fossae ducendae fugerent, quamlibet formam assumerunt. u. Polyb. T. I. p. 677. Potissimum tamen, modo locorum ratio ferret, rotundam: hi uero, antiquioribus certe temporibus, quadratam, uel quadram

νότος γὰρ ἢ τοιαύτη καὶ ἀσφαλὴς στρατοπεδεία, διὰ τὰς αἰφνιδίως καὶ ἀπροσδοκίτας 3) ἐπιβολὰς. Καθιστάτω δὲ φύλακας, καὶ μακρὰν εἶναι νομίζητις πολεμίαις, 4) ὡς ἐγγυὲς ὄντας. ὅπερ δ' ἂν μέλλοι πολυχρόνιον τίθεσθαι τὴν παρεμβολήν, ἢ 5) κατεπειγόντων τῶν πολεμιῶν, ἢ ἐπὶ τῷ φθείρειν τὴν χώραν ποιέμενος τὴν 6) μονήν, ἢ καιροῖς ἐφεδρέων βελτίοσιν, ἐκλεγέτω χωρία μὴ 7) ἐλώδη, μηδὲ νοσερά. τὰ γὰρ τοιαῦτα ταῖς ἀναφοραῖς, καὶ

oblongam amplexi fuerunt; ut probat Polyb. T. I. p. 658. De differentia ualli Graecanici et Romani, huiusque prae illo praerogatiua differit Polybius T. II. p. 1049. seqq. Maxime uero Graeci, interdum etiam Romani, castra probarunt in collibus posita; uel paludibus fluuiisque munita. Quorum exemplo Hannibal. cum frequentibus praeliis a Claudio Marcello fuisset superatus, nouissime sic castra metabatur, ut aut montibus, aut paludibus, aut simili locorum aliqua opportunitate adiutus, aciem eo modo collocaret, ut uincens quidem Romanis, paene indemnem recipere posset exercitum; cedentibus autem instandi liberum haberet arbitrium; uti auctor est Frontin. L. II. c. 3. §. 9. Et Agesilaus, cum multo maiorem hostium manum intelligeret, dixit, se responso Deum ex collibus pugnare iussum. Id. L. I. c. X. §. 3.

2 τὰ φρον) Iam Troiani belli tempore morem obtinuisse, muro, turribus altis, fossisque potissimum communire castra, testatur Homerus Iliad. H. u. 436. M. u. 53. 55. E. u. 66. et alibi: Varia autem pro rerum atque hostium ratione earumdem fuit latitudo et altitudo; prouti uel legitimae erant; uel tumultuariarum. Fossa opere tumultuario facta ad minimum lata pedes quinque; alta tres ducebatur: altera illa legitima, latitudinem duodecim pedum; altitudinem nouem habebat, teste Vegetio L. I. c. 24.

3 ἐπιβολὰς) Antea corrupte ἐπιβαλὰς, uti supra ostendimus ad hanc uocem c. VI.

4 ὡς ἐγγυὲς ὄντας) Est idiotismus Atticis frequens, Accusatiuo cum ὡς, uel ὡσπερ pro Genitiuo posito. Sic apud Thucyd. L. IV. c. 5. ὡς, ὅταν ἐξέλθωσιν, ἢ ἔχ' ὑπομενάντας σφᾶς, pro ὑπομενάντων, ut uult Scholiastes. In Excerptis Valerian. p. 658. sub fin. ὡσπερ τινα ἀρετὴν ἔσαν. Xenoph. L. I. K. II. p. 56. ὡς ἔδεναν ἂν λήσαντα τὰ τῶν μεγίστων θεῶν σημεῖα. Idem pag. 344. ὡς ἔντα μὲν οἰκοὶ στρατιῶν ἔσαν, τὰ δ' ἐρετὴν. De hac loquendi forma consuli possunt Henr. Stephanus de Dialectis p. 22. et Vigerus p. 273. una cum additionibus cl. Hoogeucen, qui uaria huius locutionis affert exempla. Pro eo est apud Leonem c. XI. §. 2. et Constantin. p. 47. ὡς ἐγγυὲς ὄντων.

5 ἐκατεπειγόντων) Non placet uulgata lectio, quae sistit κατεπιόντων. Pro κατεπιόντων reponendum κατεπειγόντων; quae scriptura Codd. Bau. et Nag. auctoritate comprobatur; atque frequenter apud Polybium occurrit; uel ex Cod. Fr. M. ἐκ ἀντεπιόντων, qua uoce et Thucydides aliquoties utitur, et ipse Onosander c. XXI. ἀντεπιέναι τοῖς ἐπιέσιν. Et in eodem capite πρὸς τὴν-κλώσιν ἔτως ἀντεπιών. c. XLII. n. 7. ἐνθεν ἀντεπίοιεν.

6 τὴν μονήν) Rigaltius ex L. R. scribendum suadet νομὴν, cui etiam Bau. et Nag. fauent. Verum frustra hunc locum sollicitat uir eruditus. Facit nimirum mora, quam in hostico agitat imperator, ad frumentum pabulumque consumendum, quo hostes eo facilius ad rerum necessariorum inopiam, indeque ad deditioem faciendam redigantur. Sunt autem μονή, ἐπιμονή, καταμονή uoces apud optimos auctores frequentes. Thucyd. L. I. c. 131. ἐκ ἐπ' ἀγαθῶ τὴν μονήν ποιέμενος, L. II. c. 18. ἢτε ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐπιμονή γενομένη. L. VII. c. 47. τὰς στρατιώτας ἀχθομένους τῇ μονῇ. L. VII. c. 50. διὰ τῆτο ἢ μονὴ ἐγεγένητο. Xenoph. L. V. K. A. pag. 255. ὅσα ἔν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποιεῖν ἐν τῇ μονῇ. Dionys. Hal. p. 43. χρόνιοί τινες καὶ Φιλάνδρωποι μοναί. Pro hac uoce est quoque apud Thucydidem ἐπίσχεσις, ἔδρα, καδέδρα, διατριβή, ἀναβολή, σχολή, μέλλησις, ὄκνος; quam auream plane ubertatem dicit Wasseus ad L. II. c. 18. Pro ipsa hac phrasi Constantin. Taeti. p. 47. habet χρόνισαι et Leo c. XI. §. 3 ποιεῖσθαι χρόνιον τὸ ἀπληκτον. Onosand. c. X. n. 6. ἐπὶ τῶν αὐτῶν μένειν. Xenoph. L. I. K. II. pag. 66 ἂν μὲν δὴπερ χρόνον τινὰ μέλλης ἐν τῷ αὐτῷ μένειν. cuius uestigia uti in aliis; ita in hoc quoque Onosander, reliquique Taetici presserunt.

7 ἐλώδη.) C. M. et L. R. ἐλλώδη. corrupte, ut bene monet Rigaltius. Pro eo recte Codd. Bau. et Nag. ἐλώδη. Est enim ab ἔλος, τὸ, quod secundum Hesychium est τελευτωδὴς τόπος. locus palustris. Thucyd. L. VII. c. 47. καὶ τὸ χωρίον ἄμα, ἐν ᾧ ἐστρατοπεδεύοντο, ΕΛΩΔΕΣ καὶ χαλεπὸν ἦν.

L

καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν λόπων δυσωδίαις, νόσους καὶ λοιμὰς ἐμβάλλει τοῖς στρατεύμασιν, καὶ πολλῶν μὲν ἐκάκωσε τὰς ἐυεξίας, πολλὰς δὲ ἀπώλεσεν ὥς μὴ μόνον ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενὲς ἀπολείπειται τὸ στρατεύμα.

ΚΕΦ. Θ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΧΩΣ ¹⁾ ΥΠΑΛΛΑΣΣΕΙΝ ΤΑ
ΑΠΛΗΚΤΑ.

Χρήσιμον δὲ πρὸς καὶ σωτήριον στρατοπέδω, μηδὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν παρεμβολῆς, εἰ μὴ ²⁾ χειμαδέυη, καὶ τοῖς σκηνώμασι διὰ τὴν ἄραν τῆς καιρῆς πεπολισμένη τυγχάνη. αἱ γὰρ τῶν ἀναγκῶν ³⁾ ἐκκρίσεις, ἐπὶ τῶν αὐτῶν γιγνόμεναι χωρίων, ἀτμὰς διεφθορότας ἀναπέμπουσαι, συμμεταβάλλουσαι καὶ τὴν τῆς περιέχοντος ἀέρος χύσιν. Ἐν δὲ ταῖς ⁴⁾ χειμαδείαις

Iul. Afric. c. LXXV. τὸ δὲ ἀπληκτον μὴ ἐγγυὲς ἔστω ὄρεσ, ἢ ἘΛΟΤΣ δασείως. Hinc Clearchus, cum multos civium perdere voluisset, ἐν ἘΛΩΔΕΙ χωρίῳ καὶ νηνέμῳ καὶ μεσῶν σασίμων ὑδάτων, iussit castrametari; et perdidit sane eos τὸ ἐλῶδες καὶ ἐπίνοσον τῆς στρατοπέδου, ut Polyaeus loquitur L. II. c. 30. §. 3.

CAP. IX.

1 Ὑπαλλάσσειν) Ita bene habent Bau. et Nag. cum antea corrupte fuisset ὑπαλάσσειν. conf. not. ad u. ἀπαγγέλλεται in Prooem. p. 8.

2 χειμαδέυη) Vox rarior, cuius tamen exemplum affert cl. Scotus in Append. ad Henr. Stephani Thef. pag. 1278. ex Strabone L. IV. p. m. 205. C. Μεσσαλάς δὲ πλησίον αὐτῶν χειμαδέυων, τιμὴν ξύλων κατέβαλε. *Statiua hiberna* innuit, in quibus milites sub pellibus hiemare solebant, more quidem antiquis Romanis ignoto, ac in Veienti demum bello recepto, ut produnt Livius L. V. 2. Flor. L. I. c. XII. §. 8. Memorabile est tentorium Achilli a Thessalis factum, cui valde similia sunt hibernacula, quae nostri milites, hiemando bellum continuantes, facere solent. Homer. Iliad. Ω. u. 449. sqq. Perquam autem adcommodate auctor utitur voce πεπολισμένη, a πολίζειν urbem condere, quod eiusmodi castra statiua non solum propter dimensa viarum spacia ac directos tentorium ordines urbis speciem repraesentant, teste Polyb. T. I. p. 673. et 676, ubi castra Romana πόλει παραπλησίαν ἔχειν διάθεσιν affirmat: sed maximae etiam urbes

ex iisdem originem suam duxerunt. Ita vel Tarquinii Prisci tempore *Signiam* ortam scribit Dionysius Halic. L. IV. p. 260. ἢ κατὰ προαίρεσιν, ἀλλ' ἐκ ταυτομάτου, χειμασάντων ἐν τῷ πεδίω τῶν στρατιωτῶν, καὶ κατασκευασμένων τὸ στρατόπεδον, ΩΣ ΜΗΔΕΝ ΔΙΑΦΕΡΕΙΝ ΠΟΛΕΩΣ. Et Psammitichi aetate exercitus eius castra in urbem fuere commutata, ut memorat Diodorus Sicul. L. I. pag. 61. D. quod *Stratopedon* nomen habuisse videtur; ut postea a Romanis castris, Labieni castra in Gallia Belgica; castra alata siue exploratorum in Britannia, castra Hannibalis in Bruttiiis nomen acceperunt. Ut alias inclutas urbes ad Danubii et Rheni ripas sitas, quae eandem originem habent, silentio praetermittamus.

3 ἐκκρίσεις) Male adhuc in libris editis ἐκρήσεις. L. R. ἐπικρίσεις. Veram lesionem procul dubio exhibent Codices Fr. M. Bau. Nag. ἐκκρίσεις. Corruptela orta videtur ex κ, sono praecedentis litterae κ, absorpto; et ι in η, mutato; u. not. ad πρώτοις σφίσι. p. 4. et ad ἀπαγγέλλεται p. 8. "Ἐκκρίσεις quamlibet corporis excretionem significat. vid. Didion. Med. Henr. Stephani p. 519. Hippocrat. Aph. S. II. 18.

4 χειμαδείαις) Forte χειμασίαις; unde frequens apud Polybium παραχειμασία. Sic apud Herodotum L. II. c. XXII. pro χειμαδίην ex Codd. Mss. reposuit Henr. Stephanus χειμασίην; suffragante Gronovio in notis ad h. l. p. 865. Quodsi tamen haec scriptura, ob codicum dissensum non probatur, subaudiatur necesse est uel χώραις; uel ὄραις;

δείαις γυμναζέτω τὰ στρατόπεδα, καὶ πολεμικὰ, καὶ 5) σύντροφα ποιείτω τοῖς δεινοῖς· μὴτ' ἀργεῖν 6) ἑῶν, μῆτε ῥαθυμεῖν. ἡ μὲν γὰρ ἀεγία, τὰ σώματα μαλθακὰ καὶ ἀδενῆ κατεσκεύασεν· ἡ δὲ ῥαθυμία τὰς ψυχὰς ἀνάνδρους καὶ δειλὰς ἐποίησεν. αἱ γὰρ 7) ἠδοναὶ δελεάζουσαι τῷ καθ' ἡμέραν συνήθει τὰς ἐπιθυμίας, διαφθείρουσι καὶ τὸν ἐυτολμώτατον. ὅθεν ἔμακράν 8) ἀπάγειν τὰς ἀνδρας τῶν πόνων. ἐπειδὴν γὰρ μετὰ χρόνον ἀναγκάζονται πρὸς τὰ πολεμικὰ χωρεῖν, ἔχ' ἠδέως ἐξίασιν, ἔτ' ἐπὶ πολὺ μένεσιν· ἀλλ' 9) ἐκδεδιητημένοι ταχὺ μὲν ὀρροῦσιν, πρὶν ἢ καὶ πειράσαι τὰ δεινὰ·

L 2

ταχὺ

quemadmodum apud Suidam est τόπος χειμάδιος. et Heliodor. in Aethiop. L. V. p. 231. ὡς χειμαδία χρέσσονται τῇ νύκτι: qui uero ibidem etiam habet u. 7. ἐν χειμερίῳ τῇ ὥρᾳ. Nec minus apud Pollucem L. I. c. VII. §. 36. χωρία χειμάδια loca hyberna. Leon. c. VI. §. 1. εἴτε παρὰ χειμαδία, εἴτε παρὰ φουσατὰ. Vnde etiam simpliciter χειμάδια et παραχειμαδία hoc sensu reperiuntur. Mauric. L. VI. c. 2. οἱ καβαλλάριοι ἐπαιζον ἐν τοῖς παραχειμαδίοις.

5 σύντροφα) Libri Mss. et impressi sistant σύντροφα; quae uero scriptura uicio uidetur laborare. Malim pro ea σύντροφα, quam uocem seruat adhuc Leo, c. VII. §. 2. ποιεῖν τὰς στρατιώτας πολεμικὰς, καὶ ὡσπερ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ τῶν πόνων διὰ τῆς ἐδισμῆς. Sic Polyb. T. I. p. 403. habet Μασικὸν τοῖς παισὶ καὶ νεανίσκοις σύντροφον. Xenophon. Ephes. pag. 23. σωφροσύνην ἐκ παιδὸς μοι σύντροφον.

6 ἑῶν) Lectio antea manifeste corrupta fuit ἑῶν: pro qua C. M. optime ἑῶν. Sic Polyb. T. I. p. 297. τῆτο δ' ἔστι τὸ μηδέποτε Εἶν ἐπὶ πολὺ ῥαθυμεῖν καὶ χολάζειν. Dionys. Hal. p. 198. καὶ πολλὰ ἐπιτήδεια λαμβάνειν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν ἐκ ἑῶν. Adde Leon. c. VII. §. 2. et Constant. in Taet. p. 5.

7 ἠδοναὶ) Varie hunc locum tentarunt uiri eruditi, absque uero urgente. ut mihi quidem uidetur, necessitate; cum nostrae scripturae uestigia etiamnum aperte appareant apud Leon. L. VII. §. 2. αἱ γὰρ ἠδοναὶ τὸ καθ' ἡμέραν δελεάζουσαι, καὶ τὸν ἐυτολμώτατον (leg. ἐυτολμοτάτον) διαφθείρουσι. Rigaltius ita legendum putat: αἱ γὰρ ἠδοναὶ δελεάζουσαι τῷ καθ' ἡμέραν συνήθει, τὰς ἐπιθυμίας διαφθείρουσι καὶ τῶν ἐυτολμοτάτων. cum quo in sua uersione fecisse uidetur Camerarius. Salmasius quoque in not. ad Spartiani Adrian. c. X. p. 96. praefert τῶν ἐυτολμοτάτων.

8 ἀπάγειν) Minus recte in editis adhuc ἐπέγειν. Codd. Bau. et Nag. ἐπάγειν. in ora Cod. M. ἐπάγειν ὄμιαι. Intellexit quidem errorem iste, quisquis fuerit, at minus feliciter correxit. Reponendum omnino ex C. Fr. M. ἀπάγειν, cui etiam ad stipulatur Salmasius, et ipse loci huius sensus. Ἀπάγειν et ἐπάγειν sunt uoces Taclicis perquam frequentes, quorum hoc ducere copias aduersus hostem significat; illud uero reducere ab hoste. Sic ἐπάγειν ἐπὶ τὰς πολεμικὰς habet Polyæn. L. IV. c. III. §. 21. Polyb. T. I. p. 595. ἐπήγον. Xenoph. L. I. K. II. p. 82. ἢ ὅπως πρὸς πολεμικὰς προσάγειν, ἢ ἀπάγειν ἀπὸ τῶν πολεμίων. Thucyd. L. VIII. c. 48. ἐκ ἔφθ' ἀπάξειν τὴν στρατιάν. Id. L. VIII. c. 49. εἰ δὲ δεῖ μὴ ἀπάγειν τὴν στρατιάν. Id. L. VII. c. 3. ὁ Νικίας ἐκ ἐπήγε τὰς Ἀθηναίους - ἀπήγαγε τὴν στρατιάν. Sciendum uero, hasce uoces, librariorum oscitantia, frequenter inter se fuisse olim permutatas: id quod etiam τῷ ἐπέγειν contigit, quod saepe cum ἐπάγειν uel ἀπάγειν fuit confusum. Sic apud Aelian. in Taet. c. XI. ἀπάγειν est pro ἐπάγειν et c. LIII. ἐπέγειναι pro ἐπάγειναι. et apud nostrum c. XXXII. pro ἐπέγονται C. M. habet ἐπάγονται. Recte adeo dici ἀπάγειν τῶν πόνων, nulli potest esse dubium. Sic Herodian. L. V. c. VII. §. 9. ἡ Μαμαῖα ἀπήγεν μὲν τῶν αἰσχυρῶν καὶ ἀπρεπῶν βασιλεῦσι ἔργων. L. I. c. VIII. §. 3. τῆς τε Φροντίδος καὶ τῶν βασιλείων καμάτων ἀπήγεν ἑαυτὸν. L. III. c. XIV. §. 4. ἀπαχθέντες τῆς τρυφῆς.

9 ἐκδεδιητημένοι) In libris editis antea fuit ἐκδεδιτημένοι. L. R. ἐκδεδιττόμενοι, quam uerriorem lectionem pronunciat Rigaltius; quod equidem haud putem. Verissima certe est lectio quam habent C. M. Bau. et Nag. ἐκδεδιητημένοι, ut olim etiam Salmasio uisum in not. ad Spart. Adrian. c. X. p. 96. Graeci enim ἐκδεδιητημένον, interprete eodem, uocant hominem peruersum, malae uitae et prauis instituti, delicate luxurioseque uiuentem, quasi extra commu-

ταχὺ δὲ πειράσασθαι ἀποχωρῆσιν, ἅτ' ¹⁰⁾ ἐλπίζειν, ἅτε φέρειν τὰς κινδύ-
νας δυνάμενοι.

ΚΕΦ. Ι΄.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ¹⁾ ΔΕΙΝ ΓΥΜΝΑΖΕΙΝ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ,
ΑΔΕΙΑΣ ΟΥΣΗΣ.

Διόπερ ἀγαθῶς στρατηγῶν, καὶ τὰ χρήσιμα τότε κατασκευάζειν, ὅτε ἐκ ἐπεί-
γασιν αἰτῶν ἐκ παρατάξεως ἀγώνων ἀνάγκαι, καὶ τὰ ἀχρησά δια-
τῆν τῶν σωμάτων ἀσκήσιν ἐπιτάττειν. ἱκανὴ γάρ ²⁾ στρατοπέδοις ἀνεσις,
καὶ σφόδρα ταλαίπωροι ὦσιν, ἢ μὴ διὰ τῶν δεινῶν εἰς τὸ ἀληθινὸν ἀγώ-
νισμα ³⁾ πείρα. γυμναζέτω τοίοις δὲ τισὶ τρόποις. Ἐκταττέτω πρῶτον
ἀνα-

nem uiuendi ordinem et morem positum. Locis a
uīro doctissimo allatis, quae mihi sese inter legen-
dum obtulerunt, addere non abs re uideatur. Maxim.
Tyr. Orat. IX. p. 99. ἐκδεδιγημένον ὑπ' ἐξουσίας.
Thucyd. L. I. c. 132. εἴτι περ ἐξεδεδιγητό. Sy-
nefius Orat. I. p. 2. ὑπὸ τῶν ἐπαίνων, ἅς ἀνέειν
εἰώδατε, τὰ ὅσα ἐκδεδιγηταί. Dionys. Hal. p.
337. καὶ μηδὲν ἐκδικαιτώμενος τῶν πατρίων. Cle-
mens Alex. Paedag. L. II. c. 4. p. 166. εἰς θρύψιν
καὶ βωμολοχίαν ἐκδικαιτῶνται. Homo eiusmodi
ἐκδεδιγημένος, ἅτ' ἐλπίζειν, ἅτε φέρειν τὰς
κινδύνους δυνάμενος ab Horatio Epod. XVI. u. 37.
mollis et exspes appellatur.

¹⁰⁾ Ἐλπίζειν) Idem hic est, ac καλὰς ἔχειν ἐλ-
πίδας, ut Onofander habet c. XLVI. uel Polyæn.
L. IV. c. III. §. 14. ἀγαθὰς ἔχειν περὶ τῶν κινδύ-
νων τὰς ἐλπίδας.

CAP. X.

¹⁾ Codd. Bau. et Nag. ita habent: περὶ τῶν δεῖν
τὸν στρατηγόν. Recte autem sic habet στρατὸν, male
cum στρατηγόν, ut saepe alibi, commutatum; de
quo errore nos ad c. VII. aliqua notauimus. Vide-
tur autem ita legendum: περὶ τῶν δεῖν γυμνάζειν
τὸν στρατὸν; uel περὶ τῶν, ὅτι δεῖν γυμνάζειν.

²⁾ στρατοπέδοις) Στρατοπέδον secundum Am-
monium p. 131. differt a στρατῶς, uel στρατεύμα; idemque est ac παρεμβολή, *castra*; unde Portus
ualde dubius fuit in illo Thucydidis loco explicando,
qui occurrit L. V. c. 55. ἀφ' ἐνατέρων ἐλθόντας
τὰ στρατοπέδα. At enim uero frustra hic sibi seru-

pulum mouisse uirum doctissimum; nec ubique ua-
lere illud edictum Grammaticum, multa ueterum
exempla facile probare possunt. Vtrumque enim
στρατοπέδον significat; *exercitum et castra*; id quod
dudum monuit Schol. Gr. ad Thucydides L. I. c. 46.
δύο σημαίνει τὸ στρατοπέδον. τὸν λαὸν τῶν στρα-
τῶν, καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὁ λαός. et in priori sig-
nificatione idem Thucydides usus est L. IV. c. 94.
et L. V. c. 58. ut notat cl. Duckerus ad L. V. c. 55.
adde Lex. Coislin. Bibl. p. 483. et Moschopulum
p. 210. qui καταχρηστικῶς ita adhiberi dicit. Sic
Polyb. T. I. p. 828. τῶν μὲν περὶ τῶν στρατοπέδων
κατὰ τὴν περὶ τῆς πόλεως τόπος χρωμένων ταῖς με-
λέταις καὶ ταῖς γυμνασίαις. Quibus iunge Onofan-
dum c. I. §. 10. ἐκπέμψει στρατοπέδον. c. II. ἐκ-
λύσει τὸ στρατοπέδον. et c. IX. χρήσιμον δέπε καὶ
σωτήριον στρατοπέδω. Praeterea in ταλαίπωροι
ὦσιν, Synthesis est obseruanda, qua rempotius uer-
bo significatam, quam uocem respiciunt scriptores,
quaeque uel uiris eruditissimis interdum nebulam offu-
dit. De hac consuli possunt, praeter Grammaticos, ui-
ri cl. D' Oruille ad Charit. p. 353. Abresch ad Ari-
staenet. L. II. ep. V. p. 213. Oudendorpius ad Fron-
tin. L. I. c. XI. §. 18 In primis autem ταλαίπωρος
fuisse milites Romanos, docent Vegetius L. I. c. 9.
et 19. Cicero Tuscul. Quaest. L. II. c. 16. Frontin.
Strateg. L. IV. c. I. §. 7.

³⁾ πείρα) Ita etiam, teste Rigaltio, in Cod. Med.
legitur. Sed nec ineptam idem censet scripturam L.
R. εἰμὴ πείρα. quam etiam Bau. et Nag. confirmant.
πείραν certe de *alea Martis* s. *fortuna belli* usur-
patur. Sic Herodot. L. VII. c. 9. ἐξευρίσκειν χερῶν,
τῇ ἐνάτερόι ἐἴσι δυσχειρώτατοι, καὶ ταύτη

ἀναδ' ἔς τὰ ὄπλα πᾶσιν ἴν' ἐκ μελέτης σφίσιν ἢ τὸ μένειν ἐν τάξει· καὶ ταῖς ὄψεσι, καὶ τοῖς ὀνόμασι συνήθεις ἀλλήλοις 4) γίνωνται· 5) καὶ τίς, ὑπὸ τίνα, καὶ πῶς, καὶ μετὰ πόσους, 6) ὑπ' ὅξυ παράγγελμα πάντες ὧσιν ἐν τάξει. καὶ τὰς τε ἐκλάσεις, καὶ συσολὰς, καὶ ἐγκλίσεις ἐπὶ 7) λαῖα καὶ δεξιά, καὶ λόχων μεταγωγὰς, καὶ διασήματα, καὶ 8) πυκνώσεις, καὶ τὰς δι' ἀλλήλων ἀντεξόδους, καὶ εισόδους, καὶ τὰς κατὰ λόχους διαιρέσεις καὶ κατατάξεις, καὶ τὴν ἐπὶ φάλαγγα, καὶ τὴν ἐπὶ βάθος ὑποσέλλεσσαν, καὶ τὴν ἐπὶ μῆκος ἐκτείνεσσαν, καὶ τὴν 9) ἀμφιπρόσωπον μάχην, ὅτ' ἂν οἱ καὶ ἐρᾶν ἐπιστρέψαντες πρὸς τοὺς κυκλωμένους μάχονται, καὶ τὰς ἀνακλήσεις ἐκδιδασκέτω. Καθ' ἅπερ γὰρ ἐπὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, οἱ μὲν ἀρχὴν ἔχον-

765

ΠΕΙΡΑΙΝ. Πειρῶν διὰ τῶν δεινῶν adeo hic idem foret, quod apud nostrum c. IX. πειράσαι τὰ δεινά. Unde etiam utrumque, ἀπείρατος κακῶν Iacob. I. u. 13. et ἀπείρατος κακῶν Diodor. Sic. L. I. p. 1. B. recte usurpatur. Verum non opus videtur, pro nostra aliam reponere lectionem. Est enim usus ille particulæ εἴ uel μή non infrequens Thucydidi, Dionysio Halicarnassensi aliisque probatis scriptoribus. Sic L. I. c. 137. καὶ τὴν τῶν γεφυρῶν -- εἴ διαλύσιν. ubi alia exempla huius locutionis affert cl. Duckerus. Illud autem ἢ εἴ περιτείχισις, quod idem uir eruditus ex Eustathio ad Hom. Iliad. A. p. 111. affert occurrit apud ipsum Thucydidem L. III. c. 95. διὰ τῆς Λευκάδος τὴν εἴ περιτείχισιν. L. V. c. 50. ἢ εἴ ἐξοσία τῆς ἀγωνίσεως. L. V. c. 35. διὰ τὴν τῶν χωρίων ἀλλήλοις εἴ ἀπόδοσιν. Dionys. Hal. p. 669. καταφρονήσαντες -- τῆς εἴ προεπιχειρήσεως. Πείρα μάχης est apud Dionys. Hal. p. 610. et πείρα κακῶν apud Maximum Tyr. Diss. V. pag. 45.

4 γίνωνται) Ita ex antiquo libro legendum suadet Scaliger, cui et nos adsentimur. L. R. Bau. et Nag. pro γιγνόμεναι, quod antea obtinuit, seruant γιγνόμενοι, quae scriptura non est contemnenda.

5 Καί τις, ὑπὸ τίνα) Haec Onofandri ita imitatur simulque explicat Leo: καὶ τις στρατιώτης, ὑπὸ τίνα εἰσιν ἄρχοντα, καὶ ἐν ποίῳ βάνδῳ, καὶ μετὰ πόσους ἄνδρας τάσσεται. Quae uerba in Meursiana editione haud obuia ad hunc locum in notis affert Rigaltius. Adde Constantin. Taft. p. 7.

6 ὑπ' ὅξυ παράγγελμα) L. R. ὑπότι παράγγελμα, omissa uoce ὅξυ; nisi illud corruptum ὑπότι ex ὑπ' ὅξυ ortum dicamus. Ὄξυ autem bene suum locum occupat. Sic Arrian. Taft. pag. 64. χερὶ δὲ τὰ παραγγέλματα ἐδίξασθαι τὴν στρατιάν ὀξέως δέχεσθαι. et p. 71. οἱ ὀξέως κατα-

κεῖν ἐιδισμένοι τῶν παραγγελημάτων. pag. 73. ὀξέως παραγγέλλεσθαι αὐτὰ, ἢ δὲ στρατιὰ ὀξέως δέχεται τὰ ἐνδιδόμενα.

7 ἐπὶ λαῖα) Alias Taftici id expriment per ἐπὶ δόρυ καὶ ἀσπίδα in peditatu. u. Arrian. Taft. p. 54. In equitatu ἐπὶ δόρυ et ἐφ' ἡνία. Aelian. Taft. c. XIX. Varias exercitationum species recensent Arrianus p. 53. seqq. et Aelianus c. XXIV. et LIII.

8 πυκνώσεις.) Πύκνωσιν eiusmodi densationem κατὰ μῆκος et βάθος: seu, ut Polybius loquitur T. II. p. 1064. κατ' ἐπιστάτην καὶ παραστάτην, eleganter ob oculos ponit Homerus Iliad. N. u. 132.

Φράξαντες δόρυ δαρή, σάκος σάκει προδελύμνω

Ἄσπις ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυιν, ἀνέρε δ' ἀνέρε

Ψαυθὸν δ' ἵπποκόμοι κόρυδες λαμπροῖσι φάλοισι

Νευόντων· ὡς ΠΥΚΝΟΙ ἐφέεσσιν ἀλλήλοισι.

9 ἀμφιπρόσωπον μάχην) Qualis haec pugnae forma sit, ipse docet Onofander et hoc in loco et c. XXI. ubi συνονύμως eandem ἀμφίσωπον appellat. Adde Polybium T. I. p. 161. ubi aciei huius formam dicit ἐκταξιν πρὸς ἐκατέραν τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὴν ἀπ' ἐρᾶς, καὶ τὴν κατὰ πρόσωπον. Periculosa quidem, at efficax ad uictoriam est haec aciei forma, in qua non, nisi in manibus spes salutis est relicta. Idem T. I. p. 163. De Phalange ἀμφισόμῳ ita Lex. Taft. Bibl. Coislín. p. 512. ΑΜΦΙΣΤΟΜΟΣ ΦΑΛΑΓΞ καλεῖται ἢ τὰς ἡμίσεας ἐν τοῖς λόχοις ἀνδρῶν ἀπεσραμμένους ἀπὸ σφῶν ἔχουσα, ὡς ἀντιώτης εἶναι: quae uerba excerpta uidentur ex Aelian. Taft. c. XXXVIII. qui hanc distinguit ab ἀντισόμῳ aciei, quam alii unam eam-

M

τες τῶ μανθάνειν, ἐπιτιθέμενος τὰς δακτύλους ἐπὶ τὰ τρημάτα τῶν αὐλῶν, καὶ διαστήματα τῶν χορδῶν, πολλάκις ἄλλον ἔθεσαν ἐπ' ἄλλη, καὶ ἔκατὰ τὴν ἀρμονικὴν διάτασιν· εἶτα μόλις ἐπεκτείνουσι βραδύ μὲν αἶρασι τὰς δακτύλους, βραδύ δὲ τρεῖσιν· οἱ δ' ἐν μελέτῃ τῆς μουσικῆς, ἀνεπιτηδύτως, ἤδη ¹⁰⁾ ἐρρυθμισμένη τῇ χειρὶ, δι' ὀξύτητος μελαφέρουσι, ὅπη τε βέλονται παραθλίψαι τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἀνόξιμα, καὶ ¹¹⁾ παραψῆλαι χορδῆς· τῆτον δὲ πρὸς τὸν τρόπον οἱ μὲν ἀσυνήθεις καὶ ἀνάσκητοι τῆς τάξεως, διὰ ταραχῆ πολλῆ, μόλις ἀλλήλων διαμαρτάνοντες ἐγκατατάσσονται, πολὺν ἀναλίσκοντες χρόνον. οἱ δὲ συγκεκροτημένοι, διὰ τάχους, ὡς εἰπεῖν, αὐτόματοι φέρονται πρὸς τὴν τάξιν, ἐναρμονιὸν τινα καὶ καλὴν ἀποπληρῶντες ὄψιν.

Εἶτα διελὼν τὰ στρατεύματα πρὸς ἀλλήλους ¹²⁾ ἀσιδῆρω μάχῃ συναγέτω, νάρθηκας ἢ σύρακας ἀκοντίων ἀναδιδῶς. εἰ δὲ τινα καὶ ¹³⁾ βεβωλασμένα πεδία εἴη, βώλους τε κελύων αἶροντας βαλεῖν. ὄντων δὲ καὶ ἱμάντων ἐκ ¹⁴⁾ ταυρείων, χρήσθω ἐπὶ τὴν μάχην. Δείξας δὲ αὐτοῖς
καὶ

demque fuisse censent, de qua uberius differit Salmasius de Mil. Roman. c. XI. p. 109. seqq. et Schef-ferus ad Mauricium p. 415. Arcerius ad Aelian. p. 157.

10 ἐρρυθμισμένη) Quidam libri Mss. et omnes impressi habent ἐρρυθμισμένη. L. R. ἀρρυθμισμένη, ἃ cum s librarii incuria male commutato. Cod. Fr. Mor. Bau. ἐρρυθμισμένη, cui lectioni, ut probatissima locum dare haud dubitavi. Equidem haud ignoro, optimos quosque scriptores, uocibus ac locutionibus interdum poeticis, inprimis ex Homero derinatis, uti solere; idque maxime, cum excellentioris alicuius poetae uel imitantur locum; uel eiusdem uerba sua faciunt solutae orationis scriptores. Quod quidem cum in praesenti loco haud uideamus, ualde dubito, an Onofander Atticarum uenerum perquam studiosus auctor, enormi illa formatione potius, quam ad regulas praestantissimorum auctorum exacta uti maluerit. Quamquam enim apud Homerum reperitur ἐρρυθπόμενα Odysl. Z. u. 59. metri tamen necessitate id factum, probe obseruat Eustathius pag. 257. lin. 20.

11 παραψῆλαι) L. R. Bau. et Nag. παρατίλαι; uti etiam legisse uidetur Camerarius, qui reddit increpando uellendoque fides. In editis libris adhuc fuit παραψίλαι. C. Fr. M. autem rectius habet παραψῆλαι, ex cuius prononciatione, ut in aliis factum nouimus, uitiosa nostra lectio in textum irrepsit; uti

etiam infra λιτὸν eodem errore corruptum est in λιτόν. Ceterum παραψάλλειν νευρὰν reperitur apud Plutarchum T. I. pag. 897. C. et T. II. pag. 133. A. Nec nos moueat diuersum regimen. Recte etiam παραψάλλειν χορδῶν dicitur. Verba enim composita ex praepositionibus omne admittunt regimen, quod praepositio, ex qua componuntur, nisi peculiaris quaeriam uerbi significatio obstat, ut recte docet cl. Abresch ad Aristænet. p. 86. Sic ipse Onofander paullo ante παραθλίψαι τῆς ἀναπνοῆς.

12 Ἀσιδῆρω μάχῃ.) Haec Onofandri deriuata uidentur ex Xenophont. L. II. K. Π. p. 121. Quomodo inprimis tempore hibernorum exercendi sine milites, docent Mauricius L. VI. p. 127. Leo c. VII. qui §. 18. 19. 20. 21. ad uerbum fere nostrum rursus sequitur. Vegetius L. II. c. 23. Iulius Afric. c. XX. Inter militares autem eiusmodi exercitationes Taciti in primis commendant uenationem, quod bellicarum rerum isthaec exercitatio uerissima uidetur esse, ut habet Xenophon. L. I. K. Π. p. XI.

13 Βεβωλασμένα) Verbum βωλάζειν Lexica praetermiserunt. de ω in h. u. cf. Xenoph. K. Π. p. 121.

14 ἐκ ταυρείων) Bau. et Nag. tantum exhibent ταυρείων; quam scripturam equidem facile praetulerim; nisi forte subaudiamus, δερμάτων; ut ΤΑΥΡΕΙΗΝ Hesychius explicat per uoces: ἐκ ταυρείου δέρματος κατεσκευασμένην περιεφεαλαίαν. Si

καὶ λόφος, ἢ ὀρθίος ¹⁵⁾ βενός, ἢ τόπος, κελεύετω σὺν δρόμῳ καταλαμ-
βάνεσθαι· ποτε δὲ καὶ ἐπισήσας ἐπὶ αὐτῶν ἴνας τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἀνα-
δῆς, ἃ μικρῶ πρόθεν ἔφην ὄπλα, τρίτος ἐκβάλλοντας ἐτέρους ἐκπεμπέτω.
καὶ ἢ τῆς ¹⁶⁾ μείναντας ἐπαινείτω καὶ μὴ ἐκπεσόντας, ἢ τῆς ἐκβαλόντας.
Ἐκ γὰρ τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως καὶ γυμνασίας ὑγιαίνει μὲν τὸ στρατεύμα.
πᾶν δ', ὅ, τι ἔν, ἢδιον ἐδίει καὶ πίνει, ¹⁷⁾ κᾶντι λιτὸν ἢ, πολυτελέσερον
ἐδὲν ἐπιζητῆν. Ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν πόνων λιμὸς καὶ τὸ δίψος, ἱκανὸν ὄψον
ποιεῖ, καὶ γλυκὺ ¹⁸⁾ κῆμα· σερρότερά τε τὰ σώματα σφίσι γίγνεται καὶ ¹⁹⁾

M 2

ἀγμη-

cuti enim ἰμάς κύνειος, βόειος: ita etiam ταύρειος
recte dicitur; unde Latinorum *Taurica*, scutica e
corio taurino facta, nomen habet, cuius meminit lu-
uenalis Satyr. VI. u. 492.

15 Βενός) Monet Phrynichus βενόν esse ὀθ-
νεῖαν Φωνήν τῆς Ἀττικῆς; cui notae fauet Aeschylus
in Suppl. u. 123. cum enim dixisset Ἀπίαν βῆ-
νιν, statim addit, κερβάννα δ' ἀυδὴν εὐακοῦσις.
Barbara uero uocem facile intelligis: ubi Scholia-
stes: βῆνιν, τὴν γῆν κατὰ βαρβάρους. Λέξιν βάρ-
βαρον, et quidem λιβυκὴν dicit Eustathius in Ho-
meri Odyss. T. p. 680. l. 37. Nec est tamen, quod
ideo hanc uocem tamquam impuram et barbaram ha-
beamus, quae, licet olim peregrinae fuerit originis,
postea tamen ciuitate Graeca, ut alia multa eiusmodi
uocabula, fuit donata. Ecquid tandem de Latina lin-
gua fieret, quae innumeras uoces ex lingua Graeca
suas fecit, quas tamen nemo ideo dixerit impuras am-
plius aut peregrinas. Neutiquam igitur censoria uir-
gula notanda haec uox est apud D. Lucam e. III. 5. et
XXIII. 30. Quamquam enim Atheniensium propria
non fuerit, non tamen alii probati satis scriptores ab
eius usu prorsus abstinerunt. Ut enim, teste eodem
Phrynicho, frequens fuit in Syracusana poesi: ita Phi-
lemo quoque unus ex scriptoribus Comoediae no-
uae; nec non Herodorus, ut obseruat Eustathius l. c.
ea usi fuerunt. Quibus nos addimus nunc Onosan-
dram et Heliodorum in Aethiop. L. VI. pag. 291.
βενῶ τινι χαμαιζήλῳ προστυχάνεσι. Vnde He-
sychio Βενίς. ἡ γῆ. terra collibus frequens expli-
catur.

16 Μείναντας) Bau. et Nag. μένοντας. Quam-
quam diuersa tempora saepe iuncta reperiuntur:
malim tamen hoc quidem in loco μείναντας, ut con-
uenientius proxime sequenti ἐκπεσόντας: idque eo
magis, cum Leo quoque, citante ex Cod. Ms. Rigal-
tio, habeat μείναντας. In editione Meursiana pro-
fus abest haec uox e. VII. 5. 20.

17 κᾶντι λιτὸν ἢ) Vitiosa antea fuit lectio in

libris typis excusis: ἀντι λιτὸν ἢ. - - L. R. ἀντε
λιτὸν ἢ πολυτ: Bau. Nag. ἀντι λιτὸν ἢ πολυτ:
Rigaltius ex Cod. Med. legit ἀντε λιτὸν ἢ. Equi-
dem, duce Leone c. VII. 5. 21. καὶ πᾶσαν τροφὴν
ἡδέως ἐδίει καὶ πίνει, κᾶν λιτῆ, legendum existi-
mem: κᾶντι λιτὸν ἢ, πολυτελέσερον ἐδὲν ἐπιζη-
τῆν. Λιτότατα προσοψήματα habet Diodor. Sic.
L. III. p. 141. B. Ceterum hoc praecceptum Tacticum
uidetur deriuatum ex Xenophont. L. I. K. Π. p. 13.
ἀναμνησθήτω, πῶς μὲν ἡδὺ μᾶζα καὶ ἄρτος πει-
νῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν.
Adde L. IV. p. 238. et L. VII. pag. 457. Hinc illa
Fabricii apud Dionys. Hal. pag. 747. l. 7. ἀλλὰ καὶ
τροφὴ πᾶσα ἡδεῖα μοι, ἢν ἂν ὁ λιμὸς σκεδάσῃ
καὶ ποτὸν ἅπαν γλυκὺ, ὅτ' ἂν ἢ δίψα πορίσῃ.
Adde Polyæn. L. VIII. c. 23. 5. 24. Maxim. Tyr.
Diff. V. p. 47.

18 Κῆμα) C. M. male κῆμα. Bau. et Nag.
κῆμα, quae uera est scriptura. Κῆμα autem, non
κῆμα, ut adhuc fuit in editis libris, scribendum esse
α longum euincit; idemque est, secundum Hesy-
chium, ac κῆρασμα, καὶ εὐκρατον: quaelibet μί-
κτου, potissimum tamen *minim aqua mixtum*: Sic
apud Iul. Afric. c. XXV. εἰς ἂν τὸ δέκατον τῆ κῆ-
ματος ἀπαναλωθῆ. Alciphron. L. III. ep. 7. ὁ δὲ
κῆμα, ἐκ οἴνου, ἀλλὰ νάπυ καὶ γάρον καὶ ὄξος
ἐργασάμενος, καθάπερ εἰς πίθον ἐνέχει. Aceto
aqua mixto in potum utebantur Romani milites,
quod κῆμα dictum fuit *Pofca*. Hic noster ob o-
culos denuo habuisse uidetur Xenophontem L. I. K.
Π. pag. 54. πόνος δὲ τῆ ζῆν ἡδέως ἡγεμόνας νο-
μίζετε, λιμῶ δὲ ὅσαπερ ὄψω διαχεῖσθε: coll.
p. 13. et p. 99. ubi memorat, Cyrum in primis cu-
rasse, ut milites numquam ἀνιδρωτὶ ἐπὶ τὸ ἄριστον
καὶ τὸ δεῖπνον εἰσίοισιν.

19 ἀγμητᾶ) Rigaltius legere iubet ἀγμητᾶ,
quam scripturam firmant Codd. Bau. et Nag. ut et
Arrian. Tact. p. 107. qui habet ἀγμητῆς τοῖς ἵπ-
ποις. Equidem uero nihil mutandum censeam, cum,

ἀγμηλὰ καὶ συνεδίξεται τοῖς μέλλουσι δεινοῖς, ἰδρῶτι, καὶ πνεύματι, ²⁰⁾ καὶ ἄσματος, καὶ θάλπειν ἀσκιάσους καὶ ²¹⁾ κρυμοῖς ὑπαίθεροις συγγυμναζόμενα. Παραπλησίως δὲ γυμναζέτω καὶ τὸ ἵππικόν, ἀμίλλας ποιέμενος καὶ διώγματα, καὶ συμπλοκάς, καὶ ἀκροβολισμὸς ἐν τοῖς ἐπιπέδοις, περὶ αὐτὰς τὰς ρίζας τῶν λόφων, ἐφ' ὅσον δυνατόν ἐστὶ καὶ τῶν ἱραχέων ἐπιψάυειν. ἢ γὰρ οἰόντες βιάζεσθαι πρὸς ἀνάτη, καὶ κατὰ ²²⁾ πρηνῶς ἵππάζεσθαι.

β.

Eustathio teste, ἀττικώτερον scribatur κρημηκότας, quam κρημηκότας, ἀγμηλῆτες, quam ἀγμηλῆτες, et οἰγμένον apud Sophocli. Aj. u. 1260. pro οἰγμένον, ut notat Wasse ad Thucyd. L. III. c. 59. de qua tamen scriptura uir doctissimus ampliandum putat. Litteras Γ et Κ promiscuas quandoque fuisse, ex antiquis Agrigentinarum nummis apud Parutam, in quibus ΑΓΡΑΓΑΣ et ΑΚΡΑΓΑΣ occurrit, probat illustris Spanhemius de Praest. Numism. T. I. p. 119.

²⁰ ἄσματος) Antea in libris impressis fuit, σώματι, quod non probatur, nisi per ἐν διὰ δυῶν, pro ἰδρῶτι τῆ σώματος positum dicamus; uti supra fuit apud nostrum c. VI. τροφὴν καὶ ἀφθονίαν pro τροφὴν ἀφθονον. Thucyd. L. II. c. 77. ἀνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας. Aristophan. in Plut. u. 334. τῆ βαδίσει καὶ τῷ τάχει. Aesop. XIV. u. 13, τὰ ὑρῆς καὶ ζέματα. Quae figura in uerbis quoque obtinet. Luc. VI. 48. ὅς ἐσκαψε καὶ ἐβάδυνε. Camerarius et Rigaltius τὸ, σώματι reddunt nitendo: forte, ut olim apud Zamam milites Romani corporibus acerrime nisi dicuntur a Sallustio, B. Jug. c. LXIV. uel uti apud Dionem L. XXXVIII. p. 91. Germani, duce Ariouisto, τοῖς σώμασι τὸ πλεῖον, ἢ τῶν ὀπλοῖς, pugnasse dicuntur. Nondum tamen, si uera fatear, placet illud σώματι. Inuectum potius librarii περὶ ἄλλα ἐπτοημένον incuria, ex antecedenti uoce σώματα putem; reuocandumque ex C. Fr. Mor. pro σώματι, ἄσματος. Sic ἄσματος et ἰδρῶς coniuncta leguntur apud Homer. Iliad. O. u. 341.

- - - ἀτὰρ ΑΣΘΜΑ ΚΑΙ ΙΔΡΩΣ

Πάυετ', ἐπεὶ μιν ἔγειρε Διὸς νόος ἀγιόχοιο.

Quem in finem etiam illam exercitationem militarem, ambulationem militari gradu, institutam fuisse existimem, de qua Vegetius L. I. c. XXVII. Sudor autem κατ' ἐξοχὴν de bellico sudore dicitur, cum apud Graecos, tum Latinos scriptores. Homer. II. B. u. 388.

ΙΔΡΩΣΕΙ μὲν τευ τελαμῶν ἀμφὶ σήθεσσιν
 Ασπίδος ἀμφιβρότης, περὶ δ' ἔγχει χεῖρα
 καμείται.

ΙΔΡΩΣΕΙ δὲ τευ ἵππος, εὐξοον ἄρμα τι-
 τάνων.

quem locum Horatius uidetur imitatus L. I. Od. XV. 9. 10.

Eheu, quantus equis, quantus adest uiris
 Sudor!

Sic Plinius Paneg. c. XIII. §. 1. quum in illa meditatione campestri militaribus turmis imperatorum puluerem sudoremque misceres. c. XV. §. 4. quis sudores tuos hauserit campus.

²¹ κρυμοῖς ὑπαίθεροις) Bau. et Nag. κρημοῖς, quod dubio procul errore pronuntiationis ex κρημοῖς fuit factum. C. M. habet κρημοῖς, quod facile reposuisset, nisi et alterum Hesychii auctoritas iueretur. Leo, qui hunc denuo locum in sua transtulit, c. VII. §. 21. ita legit. καὶ συνεδίξεται τοῖς μέλλουσι πόνοις, ἰδρῶτι, καὶ θάλπει, καὶ κάυματι ἀσκιάσῳ καὶ ΚΡΤΜΟΙΣ καὶ χειμῶσι γυμναζόμενοι. De uoce ὑπαίθερος uid. Casaubon. in commentar. ad Polybium T. III. p. 148.

²² κατὰ πρηνῶς ἵππάζεσθαι) Corrupte antea in editis legebatur: κατὰ πρηνῶς ἵππάζεσθαι. L. R. Bau: et Nag. κατὰ κρημνῶς ἵππάζεσθαι. Quod ad priorem uocem attinet, male ex corrupta lectione πρηνῶς factum est κρημνῶς: altera uero ἵππάζεσθαι recte omnino se habet. Melior est lectio C. M. καταπρηνῶς, nisi quod, accentu mutato, diuisim scribendum est κατὰ πρηνῶς: suppressa uoce χωρὶς: uti apud Latinos in praecipere, rari, ferri. Πρηνῶς, teste Moeride, est uox Attica, quam Timaeus in Lex. Plat. explicat per κάταντες. Sic apud Homer. Iliad. B. u. 414.

Πρὶν με ΚΑΤΑ ΠΡΗΝΕΣ βαλέειν Πριάμοιο
 μέλαθρον.

nec minus apud Dionysium Halic. pag. 412. l. 46. ὠδόμενοι ΚΑΤΑ ΠΡΑΝΟΤΣ ΧΩΡΙΟΥ, qui lo-

β. DE PAVLATIONIBVS.

Σωφρονείτω δὲ περὶ τὰς προνομίας, καὶ μὴ ἐφίετω ταῖς δυνάμεσιν, ἐπειδὴν εἰς εὐδαίμονα πολεμίων εἰσβάλη χώραν, ἀτάκτως φέρεσθαι πρὸς τὰς ὠφελείας. αἱ γὰρ μέγισται συμφοραὶ καὶ τοῖς τοιοῖς δὲ γίνονται. πολλάκις γὰρ ἀτάκτοις καὶ σποράσι περὶ τὴν λείαν σεσοβημένοις ἐπιπεσόντες οἱ πολέμιοι, καὶ διὰ τὸ ἀσύντακτον τῆς πλήθους, καὶ διὰ τὸ βαρεῖς εἶναι τὰς ἀποχωρῶντας ταῖς ὠφελείαις, ἔτε τοῖς ὅπλοις χρῆσθαι δυναμένοις, ἔτε ἀλλήλοις ἐπιχειρήσασιν, πολλὰς διέφθειραν. Εἰ δὲ λίνες, δίχα τῆς τὸν στρατηγὸν κελεύσασιν, προνομέουσιν ἐπιχειρήσωσιν, ἔτοι κολαζέσθωσαν. αὐτόσγε μὴν, ὅτ' ἂν ἐπὶ τὴν λείαν πέμπῃ, τοῖς ψιλῶσι καὶ ἀνόπλοις ἐνταττέτω μαχίμους ἰππεῖς καὶ πεζοὺς, οἱ περὶ μὲν τὴν λείαν ἐκ 1) ἀσχολήσονται, μένοντες δὲ ἐν τᾷ ξεί παραφυλάξωσι τὰς προνομέουσας, ἢ ἢ σφίσιν ἀσφαλῆς ἢ ἀποχώρησις.

γ.

cus simul Ellipsis supplet. et p. 494. l. 15. ἔφευγον κατὰ τῆ πρηνῆς. p. 495. l. 36. κατὰ τῆ πρηνῆς ἐώθεν βία τὰς ἐφισκαμένους. Xenoph. L. I. K. A. p. 36. κατὰ πρηνῆς γηλόφου. Id. L. IV. K. A. p. 252. κατὰ τῆ πρηνῆς ἐλάσαντας.

L. II. ep. 17. πρὶν ὑπ' ἐκείνου φεραθῆς, καὶ δι' ἐμὲ τεθνήξεται νεανίας. Hesiod. Erg. u. 293. 295.

Ἵουτος μὲν πανάριστος, ὅς αὐτὸς πάντα νοήσεται

Εὐθλὸς δ' αὖ νεανίος, ὅς εὖ εἰπόντι πιθήσεται.

SECT. II.

I Ασχολήσονται) Scaliger Ios. ex antiquo codice uariam scripturam notat ἀσχολήσονται, cui quidem cum παραφυλάξωσι conuenit. Noli tamen ideo a communi Codicum consensu recedere, cum et nostra lectio locum sibi recte uindicare possit. Mirum enim uideatur, quo modo diuersorum temporum ac Modorum, in eodem orationis contextu, coniunctio, non dicam fraudi esse quibusdam uiris eruditiss; uel saltem dubios eos habere potuerit; cum ubique, tam apud Latinos, quam Graecos scriptores eiusmodi exempla reperiantur, quae eam satis abunde probare possunt. Sic Thucyd. L. II. c. 44. ἐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον, ἢ παραμυθήσομαι. Idem L. VI. c. 24. ἐντε τῶ παρόντι ἀργύριον οἴσειν, καὶ προσκτήσασθαι δύνανται; nihil enim hic mutandum, quamquam Arundel. Cod. habet προσκτήσασθαι. Aelian. L. I. V. H. c. 16. καλῶν ἐνταφίων μὴ ἀμοιρήσειν, εἰ ἐν αὐτοῖς ἀποθάνοι. καὶ γὰρ ἐν καὶ προκείσθαι σὺν τῶ κόσμῳ. Matth. XXV. u. 26. ἐκλασε καὶ ἔδιδε. Eadem ratione modorum diuersitatem reperimus apud Aristacnet.

Chariton L. I. c. XII. p. 17. εἴτε θέλει --- εἴτε ὑπολαμβάνοις. L. V. c. VII. p. 91. πρότερον ἀφίσταται, ἢ ἐμμένει. Vnde etiam recte censet Dornilius l. c. non opus esse mutare apud Lucian. T. II. pag. 568. τρέφει in τρέφοι, eo quod praecedat ἔχοι. Eadem temporum diuersorum coniunctio est quoque apud Latinos. Virgil. Aen. L. IV. 228.

Non illum nobis genitrix pulcherrima talem Promisit, Graiumque ideo bis uindicat armis

ubi Seruius eiusmodi temporum mutationem ad maiorem significationem figurandam adhiberi censet. Cicero ad diuers. L. I. ep. IX. Sed quod de illo acceperant. aut etiam suspicabantur. Plin. L. II. ep. XVIII. n. 2. coram multis ordinis nostri clare loquebantur. intraui, conticuerunt. Id. L. VI. ep. XVI. n. 8. Egrediebatur domo, accipit codicillos. Ita etiam diuersos modos iungunt. Plin. L. I. ep. XVI. n. 2. Omnia haec mire placent, cum impetu quodam et flumine praeuehuntur: placent, si retrahentur,

N

γ. DE EXPLORATORIBVS.

Εἰ δὲ συλλάβοι ποτε κατασκόπες, μὴ μιᾷ κεχρήσθω γνώμη, ἀλλ' εἴαν μὲν ἀδυνέστερα τὰ ἴδια, ¹⁾ ἢ περὶ τῶν πολεμίων, εἶναι νομίζη, κτεινάτω ἴσως. εἴαν δὲ καὶ ὀπλισμῷ καλῷ κεχρημένος ᾗ, καὶ παρασκευαῖς ἐνέλεσι, καὶ δυνάμει πολλῇ, καὶ ἐνεξία σωμαίων, καὶ πειθηνίῳ στρατεύματι, καὶ ἡγεμόσιν ἀρίστοις, καὶ ἐμπειρία μεμελετημένη, παραλαβὼν τὰς κατασκόπες, καὶ ἐν κόσμῳ τὴν ²⁾ στρατιὰν ἐπιδειξάμενος, ἐκ ἀναιμάρτοι ποτε καὶ ἀδώς ἀποπέμψας. Τὰ μὲν γὰρ πλεονεκλήματα τῶν ἀνιπάλων ³⁾ ἀγγελλόμενα, φοβεῖσθαι συνηνάγκασε· τὰ δὲ ἐλαττώματα θάρρειν παρεσήσατο.

δ. DE EXCVBIIS, SIVE VIGILIIS.

Φύλακας δὲ κατὰ τὴν φύσιν καὶ πλείους, ¹⁾ ἢ ἐν μέρει διελομένοι τὴν τῆς νυκτὸς ὥραν, οἱ μὲν ὕπνου, οἱ δὲ ἐγρήγορον ²⁾ αἰρῶνται. ἔτε γὰρ ἀναγκασέον, εἴθ' ὑπὸ χυμμένοις πισευτέον, ὅλην ἀγρυπνήσασθαι νύκτα ἕως αὐτῆς. εἰκὸς ἂν ποτε καὶ παρὰ γνώμην, ἐνδιδόντων τῶν μελῶν, ἀλόματον ὕπνον ἐπελθεῖν. Ὁρθοὶ δ' ἐσῶτες ³⁾ φυλασσόντων. αἱ γὰρ καθέδραι καὶ ἀνα-
πτώ-

S. III.

I ἢ περ) Vitiose adhuc in editis fuit ἔπειρ, quod nullum habet sensum hoc loco. Bau. et Nag. itidem hanc corruptam sequuntur lectionem. Cod. Med. autem recte habet ἢ περ: η in ει, simili sono, corrupto. Sic Onof. c. X. S. 8. ἐλάττες δὲ, ἢ κατὰ τὴν ὄψιν ἀνδρας περιέχουσιν. c. XXXIII. προμηθεύσον, ἢ πολυμηρότερον. Contra male legitur ἢ pro ει apud Constant. Taft p. 29. ἢ δὲ ἐκ ἐστὶ τοιαύτη ἢ πολεμικ. pro ει δὲ, quod probant illa Onofandr. c. VI. sub fin. ex quo Constantinus sua deriuauit. Reliquum, haec hausisse uidetur noster ex Xenophont. L. III. K Π. c. III. § 7.

2 στρατιάν) Hanc lectionem pro illa uulgari στρατείαν reponere non dubitavi. Στρατεία enim significat ipsam expeditionem, militiam: στρατιὰ uero exercitum. Dici autem non potest, quam frequenter uoces hae in Mss. inter se confundantur. Quare de iis etiam Ammonius p. 130. ἐναλλάσσει δὲ πολλάκις ἐν τῇ χρήσει.

3 ἀγγελλόμενα) Libri editi ἀγγελλόμενα. Ve-

rum rectius multo Bau. et Nag. ἀγγελλόμενα, iudice etiam Porto. Quem scripturae errorem in hac potissimum uoce, tum alibi, tum imprimis apud Mauricium deprehendimus perquam frequentem uid. not. ad u. ἀπαγγέλληται. p. 8.

S. IIII.

I ἢ ἐν μέρει) Membranae ueteres et libri typis uulgati habent ἢ ἐν μέρει. L. R. ἢ ἐν μέρει. C. M. ἢ ἐν μερίδι ἐλλόμενοι: quae lectiones nullum sensum admittunt. Reponendum omnino Cod. Bau. et Nag. auctoritate ἢ ἐν μέρει διελομένοι: siquidem η hic quoque cum ι male est confusum. cf. not. ad u. ἰξεσθαι c. I. p. 17.

2 αἰρῶνται) Quidam libri Mss. nec non omnes editi sistunt αἰρῶνται. Nos merito praeferendam putamus scripturam L. R. Bau. et Nag. αἰρῶνται. De constructione tamen τῶν ἰνα cum Indicatio nos quaedam monuimus ad u. δοκῆ c. IV. p. 27.

3 φυλασσόντων) Miror omnino Codicum Mss. consensum in tuenda uitiosa lectione, quae in libris

πλώσεις, συλλύσαι τὰ σώματα, μαραιίνουσιν εἰς ὕπνον· ἢ δὲ 4) ἀνάτασις τῶν σκελῶν, καὶ ὁ ἴονος, ἐγρήγορσιν ἐνλιθῆσι τῇ διανοίᾳ. 5) Καίωντων δὲ οἱ Φύλακες πυρὰ πορρωτέρω τῆς στρατοπεδείας. ἕτως γὰρ ἴδεν μὲν 6) προσιόντας διὰ τῆς φωτὸς ἐκ πολλῶν συνόψονται τοῖς δ' ἐκ τῆς φωτὸς, ἐν σκότῳ τυγχάνοντες ἐκ ἀθρήσονται, μέχρις ἂν εἰς χεῖρας ἔλθωσιν.

ε. DE CASTRIS CLAM MOVENDIS.

Εἰ δὲ βέλτοιό ποτε νύκτωρ ἀνασῆσαι τὸ στρατεύμα, λάνθανων τὰς πολεμίους, ἢ τόπας προκαταλαβέσθαι προαιρέμενος, ἢ τὰς ὄντας

N 2

1)

quoque excusis adhuc obtinuit, τῶν φυλασσόντων cum articulo, cum uel apud Onofandrum tot Atticis huius exempla occurrunt. Articulus τῶν absque ulla dubitatione est expungendus. φυλασσόντων enim, ἄπτικῶς est pro φυλασσέτωσαν. Sic Iul. Afric. c. LVII. ἐνθεν καὶ ἐνθεν ΦΥΛΑΣΣΟΝΤΩΝ ὑπάρχοντες ἀνδρωποιοι. Arrian. Taft. pag. 100. ΦΥΛΑΤΤΟΝΤΩΝ ἐκπέρωθεν οἱ ἰππεῖς. Aeneas Taft. c. III. τὸ μέγεθος τῶν τεύχεων ΦΥΛΑΤΤΟΝΤΩΝ. Sic apud nostrum paullo infra καίωντων. c. X. S. X. ἀκολοθῶντων. c. XX. ἐχόντων. c. XXVII. λεγόντων. c. XXXIX. ἀνατεινόντων. c. XL. S. IV. προαγόντων. Thucyd. L. V. c. 47. κατὰ πόλεις ὀμνύοντων. Quam loquendi rationem explicat Thomas Mag. in u. χερῶν, per subauditam uocem ἔσωσαν: λαμβάνοντες, inquit, ἔσωσαν τὸ ΕΣΤΩΣΑΝ, ἀντὶ τῶν ἔσωσαν τῶν ποιόντων, ἢ λεγόντων. Cui calculum adiicit Eustathius ad Iliad. B. u. 438. p. 190. l. 19. Non autem imperitis tantum librariis hic loquendi modus imposuit; sed uiris quoque eruditissimis interdum fraudi fuisse deprehenditur. Sic Blancardus τὸ, ἰόντων apud Arrianum in descript. aciei contra Alanos pag. 99. corruptum putat, quo ipso utitur Xenophon K. A. L. 1. ἰόντων ἂν. pro ἰέτωσαν.

4 ἀνάτασις τῶν σκελῶν.) Pro eo εὐτονίαν σκελῶν habet Diodor. Sic. L. IV. pag. 311. D. In rem ita quoque Seneca epist. XXXVI. ut, si necesse fuerit, stans etiam aliquando saucius, pro nullo peruisilet, et ne pilo quidem incumbat: quia solet obrepere interim somnus in aliquod adminiculum reclinatis.

5 καίωντων) Lectio uulgata adhuc fuit καὶ ἔντων δὲ τῶν φυλάκων: καίωντων nimirum male in duas uoces καὶ ὄντων disiuncto; et Φύλακες

eadem Atticis ignorantia, in φυλάκων mutato. Huic tamen librariorum oscitantiae feliciter medetur liber Frid. Mor. qui habet καίωντων δὲ οἱ φύλακες πυρὰ. Prae autem, quod in editionibus Rigaltii et Porti legitur, per scribendi compendium esse πυρὰ, probat Xenophon L. III. K. II. p. 183. unde sua deriuauit Onofander. Vtilitatem huius praeepti declarat exemplum Plataeensium apud Thucyd. L. III. c. 23.

6 προσιόντας) Omnes, quos excutere adhuc datum fuit, Codices Mss. et libri impressi habent ὄντας, nisi quod Cod. Fr. Mor. seruat ἰόντας, quae lectio sane propius ad uerae scripturae uestigia accedit. Si attendamus animum ad contextum orationis, et maxime ad fontem, ex quo haecce hausit Onofander, dubitandum non est, ueram esse Scripturam προσιόντας, quam proinde, non inuitis forsitan Onofandri Musis, postliminio quasi in suum locum restitui. Sunt enim haec uerba deriuata ex Xenophon. L. VII. K. A. p. 394. κατέμαθεν, ὅτι τῶν ἐνεκα τὰ πυρὰ προεικασμένα εἶη τῷ Σέυδη πρὸς τῶν νυκτοφυλάκων, ἕπως οἱ μὲν Φύλακες μὴ ὄρωντο ἐν τῷ σκότει ὄντες, μὴ δ' ὄπρ' εἶεν. οἱ δὲ ΠΡΟΣΙΟΝΤΕΣ μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς εἶεν. Vel potius ex eiusdem L. III. K. II. p. 183. ὅπως ὄρωεν μὲν, εἰτινες νυκτὸς ΠΡΟΣΙΟΙΕΝ ΔΙΑ ΤΟ ΠΥΡ, μὴ ὄρωεντο δὲ ὑπὸ τῶν ΠΡΟΣΙΟΝΤΩΝ. Sic apud eundem L. III. K. II. p. 185. νῦντε ΠΡΟΣΙΟΝΤΑΣ ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θεάσονται. Aeneas Taft. c. IV. ἀφ' ὧν μὴ ἀγνοήσῃς τὰς ΠΡΟΣΙΟΝΤΑΣ αὐτοῖς. et c. XXII. τὰς γὰρ ΠΡΟΣΙΟΝΤΑΣ τῶν πολεμίων ἐν τῷ σκότει προειδάνεσθαι. Onofandr. cap. XI. τὰς ΠΡΟΣΙΟΝΤΑΣ ἀνακόπτειν κελύοντες. c. XXXIX. καὶ ἔτι ΠΡΟΣΙΟΝΤΑΣ ἀνέσθαι. Adde Thucyd. L. VII. c. 3. et L. VI. c. 65.

1) φεύγων, ἢ μηδὲ 2) βεβλόμενος εἰς ἀνάγκην ἐλθεῖν τῷ μάχεσθαι, πρὸ πολλὰ κήσας ἀναχωρεῖτω. βλέποντες γὰρ οἱ πολέμοι τὰ φῶτα, δοκῶσι κατὰ χώραν αὐτὸν μένειν. ἀφώλις δὲ γενομένης τῆς παρεμβολῆς, ὑπόνοιαν λαβόντες ὡς φεύγουσιν, ἐνέδρας τε προεκπέμπουσι καὶ διώκουσιν.

5. DE IMPERATORVM HINC INDE COLLOCVTIONIBVS.

Ἐὰν δ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν μένων εἰς ὄψιν ἔρχηται ποτε τῷ 1) τῶν πολεμίων στρατηγῷ 2) κοινολογησόμενος, ὡς αὐτὸς εἶπειν, ἢ ἀκῶσαι τι βεβλόμενος, 3) ἐκλεξάμενος τῆς κρατίστες καὶ ἀξιοπρεπεστάτας τῶν νέων, εὐρώστες, καλὰς, μεγάλας, ὅπλοις διαπρεπέσι κοσμήσας, ἔχων περὶ 4) αὐτὸν, ἀπαν-

S. V.

1 τῆς ὄντας φεύγων) In ueteribus Membranis huiusmodi est lacuna τῆς ὄντας *Φ****. Codd. Frid. Mor. et Medic. habent τῆς ὄντας φεύγων, quae scriptura uel Leonis auctoritate comprobatur c. XI. §. 24. ἢ τῆς ὄντας τοιάτας φεύγης.

2 βεβλόμενος) In editis adhuc libris inquinatae fuit βεβλόμενος. Nostram autem scripturam, quam tamquam ueram in contextum recipere non dubitauimus, Codd. Bau. et Nag. auctoritas tuetur; ac respicit ad προαιρέμενος et φεύγων, quae proxime antecesserunt.

S. VI.

1 τῶν) Hic articulum τῶν, qui forte excidit, ex Cod. Nag. reponere non dubitauimus, quem etiam S. VIII. ab initio additum deprehendimus: δράτω δὲ καὶ τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολήν.

2 κοινολογησόμενος) Placuit hic Cod. Med. auctoritatem sequi, qui commodiorem contextui lectio-nem sistit κοινολογισόμενος; cum reliqui codices habeant κοινολογησάμενος; nisi quod librariorum incuria: male pro η posuit uideatur. Non enim, quantum mihi quidem constat, κοινολογίζομαι dicitur, sed κοινολογέομαι; de rebus ad commune pertinentibus dissero. uti loquitur Frontin. Strat. L. III. c. II. §. 6. Sic apud Polybium T. II. pag. 959. κοινολογησόμενος. T. I. pag. 310. κοινολογηθεῖς. T. II. p. 966. κοινολογηθῆναι: ut alia exempla non addamus. Plura autem apud scriptores occurrunt exempla, in quibus α et ο inter se uidentur permutata. Sic apud nostrum c. X, S. IX. pro δράσαντα

Cod. Frid. Mor. et Scaligeri Cod. D. sistunt δράσαντα. Apud Diodor. Sic: L. XIV. p. 242. πολυησάντων legitur pro πολυησόντων. Apud Polybium T. I. p. 597. ἐπικυρώσαντα pro ἐπικυρώσαντα. Nec minus in Alciphronis L. I. ep. XXI fuit θρέψαντος, quod Berglerus Cod. Mss. auctoritate in θρέψοντος mutauit.

3 ἐκλεξάμενος) Participia haec ἀσυνδέτως coniungit auctor, ad indicandam animi promptitudinem atque celeritatem, quae in rebus bellicis imprimis omne punctum ferre solet. uid. Longinus Sect. XXI. Eiusmodi ἀσυνδέτε exemplum est apud Xenophont. Ephes. p. X. ἔκειντο δὲ ὑφ' ἡδονῆς παρεμειμένοι, αἰδόμενοι, φοβόμενοι, πνευσιῶντες, ἡδόμενοι. p. XXII. πρὸς ἀλλήλους εἰπόντες - καταβαλόντες ἑαυτὰς ἐκλαίον, ἠδύροντο. Hesiodus Erg. : u. 431.

Εὐτ' ἂν Ἀθηναίης δμῶδες ἐν ἐλύματι πήξας.
τόμφοισιν πελάσας πρᾶσαρῆσται ἰσοβοῆι.

Haec ideo notare uolui, quod frustra saepe eiusmodi locis particula καὶ inferri solet: quo uero impetus et affectus orationis mirum quantum infringitur.

4 περὶ αὐτὸν) Inquinatae adhuc in codicibus quibusdam Mss. et libris impressis legebatur περὶ αὐτῶν. Verum Codd. Med. Bau. et Nag. exhibent περὶ αὐτὸν, quae uera omnino est scriptura. Pro αὐτὸν Portus uult αὐτὸν uel ἑαυτὸν. Non opus autem est hac mutatione, cum ἀττικῶς recte se habeat illud αὐτὸν, quod etiam imitati sunt Latini, qui eorum pro sua; et ipsum pro se ipsum saepe posuerunt.

ἀπαντάτω, πολλάκις γὰρ τοῖόνδε τοῦ πᾶν, ἀπὸ μέρους ὀφθῆναι, ἠλπίσθη· καὶ ἐκ ἐξ ὧν ἤκασεν ὁ στρατηγός, ἐπειδὴ λί δέει ποιεῖν, ἀλλ' ἐξ ὧν εἶδεν, ἐφοβήθη.

Ζ. DE TRANSFUGIS.

Τῶν δὲ ἀυτομόλων εἴ τινες ἢ καιρὸν ἀφικνεῖσθαι μηνύσουσιν, ἢ ὥραν ἐπιθέσεως, ἢ ὁδὸν ¹⁾ ἐπαγγέλλουσαι ²⁾ καθηγήσασθαι, καὶ διὰ ³⁾ σκοπῶν ἀοράτων τοῖς πολεμίοις ἄξιν, δήσας αὐτὸς ἀγέτω· ἴστω ποιῶν φανερόν, ὡς εἰάν μὲν ἀληθεύσωσι καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ νίκῃ πάντα ποιήσωσι τῷ στρατεύματι, λύσει τε σφᾶς, καὶ δωρεὰς δώσει κατ' ἀξίαν. εἰάν δὲ ἐξαπα-

τήσω-

S. VII.

¹ ἐπαγγέλλονται) Corrupte antea ἐπαγγέλλονται: quod uero recte Portus ἐπαγγέλλονται scribendum censuit, ut τῶν ἀφικνεῖνται praecedenti respondeat. Nos alibi de hac scriptura ad u. ἀπαγγέλλεται pag. 8.

² καθηγήσασθαι) Hic diuersorum temporum coniunctio notanda, quae incautis nouatoribus uel integerrimis optimorum scriptorum locis corrumperendis saepe occasionem dedit. Cum enim ἀπτικῶς saepius Futurum pro Praesenti uel Aoristo positum reperitur, e. g. Thucyd. L. VIII. p. 538. διανοῦντο βοηθήσειν pro βοηθεῖν uel βοηθήσαι: et uice uersa Aoristi pro Futuro: mirum haud potest uideri, si ἀπτικώτατοι scriptores in eadem orationis serie Aoristos saepe et Futura coniunxerunt. Sic coniunctim apud Xenophont. Ephes. p. 75. εὐρήσειν τε καὶ τῶν λοιπῶν συγκαταβιώσασθαι. Diodor. Sic. L. XIV. p. 269. A. εἶξιν et χερέσασθαι. Eodemque modo etiam τὸ μέλλειν, pro Futuro saepe Aoristum secum coniunctum habet. Hesiod. Ασπ. u. 126.

ὁπότε ἐμελλε
Τὸ πρῶτον ζονόντας ἐφορμήσασθαι ἀέθλας.
Homer. Iliad. Σ. u. 99.

Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ κ' ἄρ' ἐμελλον εἰταίρω
Κτεινομένῳ ἐπαμῦναι,

quamquam hanc uerborum σύνταξιν ἐχάτως βάρεβαρον temere dicit Phrynichus p. 162. et qui cum perpetuo sequitur Thomas Mag. p. 607. Exinde uero factum uidetur, ut Aoristis simpliciter pro Futuris frequenter uterentur optimi quique scriptores. Sic leguntur apud Polyb. T. I. p. 183. καταγωνί-

σασθαι. p. 504. ἐξέψασθαι. p. 726. ἐπισκέψασθαι. p. 749. κρατῆσαι. T. II. p. 964. προσκατακλήσασθαι. p. 1020. ἀποτρέψασθαι. Diodor. Sic. L. XII. p. 126. B. διορθώσασθαι. Herodot. L. II. c. 162. μέμψασθαι. Xenophont. L. I. K. II. pag. 50. κατασρέψασθαι. L. I. K. A. pag. 6. πάνσασθαι. Onofandr. c. XXXVI. ἐπανορθώσασθαι. Quare sine ratione Sylburgius sollicitat illa Dionys. Hal. L. X. p. 645. l. 6. χερέσασθαι et L. XI. pag. 734. l. 1. ἀπολύσασθαι. Quod idem facit Berglerus ad Alciphron. L. I. ep. XXI. ubi pro ἐργάσασθαι mauult ἐργάσεσθαι. Sic enim eodem modo hac uoce utitur Xenoph. Ephes. p. XXV. ἀπειλεῖ δὲ, εἰ μὴ τύχη, δεινὰ ἡμᾶς ἐργάσασθαι.

³ διὰ σκοπῶν) Ita in omnibus codicibus, quos consulere adhuc licuit, habetur. In ora Cod. Frid. Mor. est ἴσως τόπων, quam uocem etiam Scaliger in emendationibus notat. Bene autem uulgata lectio locum sibi uidetur posse uindicare. Σκοπαί et σκοπιαί secundum Hesychium et Etymolog. p. 718. l. 53. sunt τόποι ὑψηλοί, montium iuga, uel quae libet alia celsiora loca. Eandem etiam Leo confirmat c. XVII. §. 117. καὶ διὰ ΣΚΟΠΩΝ ἀοράτων. Sic etiam Dionys. Hal. p. 643. l. 5. εἰδεμῖα ὄννησις πρὸς ἐρθεῖς βιαζομένοις ΣΚΟΠΑΣ. Inde quoque loca editiora, e quibus hostium aduentum speculabantur, σκοπᾶς appellarunt. Xenoph. L. VI. K. II. p. 376. μένοντας ἐπὶ ταύταις ταῖς σκοπαῖς. Huc faciunt illa Virgil. Aen. L. XI. u. 525.

Hanc super in speculis summoque in uertice montis Planities ignota iacet, tutique receptus.

Sic Epialtes, patriae suae proditor, Persas per montium iuga ad Thermopylas duxit: quo facto Leonides cum suis caesus est, aditusque ad reliquam Grae-

O

τήσωσι καὶ ψεύσονται, τοῖς σφετέροις 4) ἐγχειρίσαι βεβλόμενοι τὸ σφάτευμα, παρ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐν δεσμῶσι ὑπὸ τῶν κινδυνευόντων κατασφαγήσονται. πίστις γὰρ αὐτομόλῃς ἢ μνηύοντος αὐτῆ βεβαιολάτῃ, τὸ μὴ αὐτὸν εἶναι τῆς ἐαυτῆ ψυχῆς κύριον, ἀλλὰ τῆς ἠγχαμένους.

η. DE HOSTILIVM CASTRORVM METATIONE CONSIDERANDA.

Οράτω δὲ καὶ τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν ἐμπείρως. Μήτε γὰρ εἰάν 1) ἐν ἐπιπέδῳ, καὶ κατὰ κύκλον ἴδη κειμένην, τάχα ἐν περιμέτρῳ καὶ συνεσαλμένῳ χάρακι, δοκείτω τῆς πολεμίας ἐλάττω εἶναι. πᾶς γὰρ κύκλος ἐλάττω τὴν τῆς γῆμαλος ὄψιν ἔχει, τῆς ἐξ ἀναλόγῃ σφερομετρεμένης θεωρίας, καὶ πλείους δύναιται δέξασθαι τὸ ἐν αὐτῷ περιγραφόμενον ἔυρος, ἢ ἰδὼν τις ὄψει τεκμήραϊο· μήτε, ἀν' αἱ πλευραὶ τῆς χάρακος ἐπὶ μῆκος ἐκτείνωσι, καὶ κατὰ πᾶ μέρους γεναὶ τυγχάνωσι, ἢ σκολιαὶ καὶ πολυγώνιοι, πολὺ πλῆθος ἐλπίζετω. τῆς μὲν γὰρ σφαιροπεδείας ἢ ὄψις μεγάλη φαίνεται, τῆς δ' ἐν αὐτῇ περιειλημένους ἀνδρας ἔ πάντως πλείονας ἔχει τῶν ἐν κύκλῳ περιγραφόμενων. Οἱ δ' ἐπὶ τῶν ὄρων καὶ λόφων χάρακες, εἰάν μὴ συμφυεῖς ὦσιν πάντη, μείζους μὲν ὄρωνται τῶν ἐν τοῖς ἐπιπέδοις, ἐλάττω δὲ, ἢ κατὰ τὴν ὄψιν ἀνδρας περιέχουσιν. πολλὰ γὰρ ἀνθρώπων ἐνὸς ἀπολείπειται γυμναῖ μέρη. τῶν γὰρ τοιούτων τόπων ἀνάγκη πολλὰ μὲν εἶναι βάρεα, πολλὰ δὲ καὶ ἱραχέα, καὶ ἀκατασκήνωτα. τῆς δὲ χάρακος πρὸ τῶν ἀνθρώπων τιθεμένους, 2) τέττω τὸ μῆκος ἐυλόγως ἐπεκλείουσι. Μήτ' εἰν, ἐπειδ' ἂν ἴδη 3) βραχὺν καὶ συνεσαλμένον, καταφρονείτω, συλλογιζόμενος καὶ τὸν

ciam apertus, uti memoriae prodidit Herodotus L. VII. c. 213.

4) ἐγχειρίσαι) Ita bene pro uulgata adhuc scriptura ἐγχειρῆσαι ex antiquo codice reponit Scaliger, cui in contextu locum dare nulli dubitamus.

S. VIII.

I) Μήτε γὰρ εἰάν ἐν ἐπιπέδῳ.) Ita quidem Codicum Frid. Mor. Medic. Bau. Nag. auctoritate, pro uulgata lectione, μήτε γὰρ εἰάν ἐπιπέδῳ, in contextu excudendum curauimus; siquidem particula εἰν per praecedens εἰάν facile potuit absorberi. Fa-

uet ipse Onofander, qui c. X. S. I. habet EN τῶς ἐπιπέδοις. et c. X. S. VIII. μείζους μὲν ὄρωνται τῶν EN ἐπιπέδοις. Eadem particula excidisse uidetur in ὄξει καιρῶ c. XII. quam in eadem locutione ubique expressam habet auctor. c. II. c. VI. et XI. uid. not. ad c. XII.

2) Τέττω) Pro τέττω, quod antea in libris excusis obtinuit, ex L. R. τέττω reponendum censuimus.

3) Βραχὺν) In Codd. Mss. aequae ac impressis corrupte adhuc fuit βραχύ, quod omnino refingendum est in βραχὺν, ut ad χάρακα referatur,

τὸν τόπον, καὶ τὸ σχῆμα μὴτ', ἀν καὶ παραμήκη, καταπλητέω. ταῦτα μέντοι γιγνώσκων, εὐκαίρῳ ποτὲ στρατηγία χρῆσάω, καὶ καταστρατοπεδέυσας ἐν ὀλίγῳ κατὰ τὸ προειρημένον σχῆμα, καὶ, εἰ δεῖ, καὶ συνθλίψας τὸ στρατεύμα, μὴ προαγέτω, μήτε 4) δεικνύτω τοῖς ἀντιστρατοπεδευκόσι καὶ δὴ προκαλεμένοις εἰς μάχην, καὶ ἐξαγέτων δοκείτω δὲ καὶ δεδιέναι. Πολλάκις γάρ οἱ πολέμιοι καταφρονήσαντες ὡς 5) ὀλίγων ὄντων τῶν ἐναντίων, ὄψει καὶ ἐκ ἐμπειρίας στρατηγικῆς τὰ πράγματα κρίνοντες, ῥαθυμότερον ἀνεστράφησαν, ἀφυλάκτως καὶ ἀτάκτως τῆς ἰδίας προϊόντες παρεμβολῆς, ὡς ἐ τολμησόντων σφίσι τῶν πολεμίων ἐπεξελεύσεσθαι· ἢ καὶ τῷ χάρακι 6) περισάντες πολιορκῆσιν, ἀπροσδόκητοι τῷ μέλλοντος ἐκχυθήσεσθαι πλήθους· ἢ δ' ἀνελπισία τῶν δεινῶν ἀμελεσέρας ἐποίησε τὴν στρατιώτας. ἐνθα δὲ τὸν καιρὸν ἀρπάσαντας, κατὰ πολλὰς ἐκδραμόντας τῷ χάρακος πυλίδας ἐν τῷ τάξει, τῶν ὑποκειμένων ἀνδρείως ἔχεσθαι πραγμάτων. Ο δὲ εἰδὼς 7) ἔτω στρατηγεῖν, εἴσεται 8) καὶ εἰ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐν τοῖς αὐτοῖς καταστρατηγήσαι καὶ δρᾶσαί τι φρόνιμος ἔσαι καὶ φυλάξασθαι προμηθῆς. ἐξ ὧν γὰρ αὐτὸς εἴσεται, τί δεῖ ποιεῖν, ἐκ τῶν, ἐτέρου ποιῆντος, γνώσειαι, τί χρὴ μὴ παθεῖν. αἱ γὰρ ἴδια πρὸς τὸ λυπεῖν ἐμπειρία, καὶ τὰς τῶν πέλας ἐπινοίας τεκμαίρονται.

9. ARCANA ESSE DEBERE IMPERATORVM
CONSILIA.

Προάγειν δὲ 1) εἰ δεῖ νύκτωρ, ἢ μεθ' ἡμέραν, ἐπὶ τι τῶν ἀπορρήτων, ἢ φερέριον,

Ο 2

quod et sequens uox ἐπιμήκη; et ipse contextus facile probant.

4 δεικνύτω.) Hanc uocem, quae in aliis codicibus desideratur, bene seruat Cod. Med. quam etiam textui inferendam curauī.

5 ὀλίγων) Ita rectius in Codd. Med. L. R. Bau. Nag. legitur, quam ὀλίγον, quod in uulgatis adhuc fuit; id quod orationis contextus abunde probat.

6 περισάντες) Haec uox in reliquis Codicibus non apparet, quam uero recte sistit Cod. Fr. Mor.

7 ἔτω στρατηγεῖν) Pro edito adhuc ἔτως, Codd. Bau. et Nag. rectius ἔτω seruant. Quam scripturam probant Hesychius in u. ἔτωσι et Thomas Mag. p. 965.

8 καὶ) Pro καὶ in emendationibus habet Vof-

fius ēi. Equidem uero potius crediderim particulam εἰ excidisse, quam saepius cum καὶ iunctam apud optimos scriptores reperimus. Quo facto proxime sequens καταστρατηγήται tot codicum consensu comprobatum recte locum sibi uindicat; quamquam C. Fr. Mor. pro eo habet καταστρατηγήται, quae lectio absque illa particula εἰ omnino foret praeferranda.

S. IX.

1 προάγειν δὲ εἰ δεῖ) Nisi me omnia fallunt pro τὸ ἤδη, quod ex pronuntiationis errore ortum, adhuc obtinuit, reponendum est εἰ δεῖ; quo facto sensus est planus, orationisque structura optime procedit. De confusione autem litterarum η, ει, ι, υ,

ριον, ἢ πόλιν, ἢ ἄκρην ἢ παρόδους καταληψόμενον, ἢ πῖ τῶν 2) ἄλλων δρᾶ-
σοντα διὰ τάχους λαθεῖν τὰς πολεμίας, ἄλλως δὲ ἐκ ἑσσι πράξαι, 3) μήδ'
ἐνὶ προλεγέτω, μήτ' ἐπὶ τί, μήτε τί ποιήσων, 4) ἄγει τὴν στρατιάν· εἰ μή τις
τῶν ἡγεμόνων ἀναγκαῖον εἶναι νομίζοι προειπεῖν. Γενόμενος δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν
τόπων ἐγγύς ὄντων, 5) παρ' ὃν δρᾶσαί τι δεῖ καιρὸν, διδότη τὸ παράγγελμα,
καί τι δεῖ πράττειν σημαίνετω. ταχὺ δὲ τῆτο ἔσαι, καὶ δὲ ὀλίγης ὥρας. ἅμα
γὰρ οἱ ἡγεμόνες ἀκέραι, καὶ 6) οἱ ὑποτεταγμένοι τέτοις ἴσασιν. Ἄφρων δὲ
καὶ ἀέλθης, ὅσις ἂν πρὸ τῆ δέοντος εἰς τὸ πλῆθος ἀνακοινώσηται τὴν πράξιν.

ὅι

nos quaedam attulisse meminimus p. 2. et 5. Saepe
uero duas uoces, scribarum incuria, in unam co-
luisse, multa et alibi, et in nostro Onofandro exem-
pla produnt. u. not. ad προσδεῖν c. II. p. 22. Προά-
γειν autem absolute saepe occurrit, idemque est ac
προάγειν τὸν στρατὸν, τὰς δυνάμεις, uel etiam
μετὰ τῆς δυνάμεως. Polyb. T. I. p. 546. ἀνέρευξε
νυκτὸς, καὶ προῆγε. Id. T. I. p. 456. προῆγαγε
δύναμιν. Diodor. Sic. L. XII. p. 105. D. προῆγαγε
τὴν δύναμιν ἀπᾶσαν. Id. L. XIV. p. 250. A. αὐτὸς
δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως προῆγεν. Eadem Ellipfi
ἀνάγειν occurrit apud Xenoph. L. I. K. II. p. 44.

2 Τι τῶν ἄλλων δρᾶσοντα) C. M. τῶν ὄλων,
non male. Τὰ ὅλα enim significat rerum summam
uel res summas; ut habet Virgil. Aeneid. L. IX. u.
199.

Mene igitur socium summis adiungere rebus.

unde illae locutiones τοῖς ὅλοις σφάλλεθαι, πλᾶ-
ειν. Sic Polyb. T. I. p. 770. κινδυνεύειν τοῖς ὅλοις.
Polyaen. L. VIII. c. XIV. ἀποκυβεύσαι περὶ τῶν
ὄλων. Ὅλος autem et ἄλλος saepe inuicem com-
mutantur. Sic infra c. XI. pro ὄλοις Cod. Nag. ha-
bet ἄλλοις, ubi uero ad oram γρ. ὄλοις. ut alia ex-
empla non dicamus. Reliqua ita exhibet Cod. Fr. Mor.
δράποντα, ἢ διὰ τάχους λαθεῖν τὰς πολεμίας,
et Scaliger pro δρᾶσαντα itidem in emendationibus
ex Cod. D. habet δρᾶποντα; quam lectionem equi-
dem ob praecedens καταληψόμενον duxi praefe-
rendam.

3 Μήδ' ἐνὶ) Nihil ob asteriscum mutandum. Re-
cte distincte scribitur εἰδ' ἐνὶ, μήδ' ἐνὶ, quod du-
dum obseruauit Corinthus de Dial. ex Thucydidis
L. II. c. 51. Conferri hic omnino merentur, quae de
hac coniunctione uel separatione uocum attulit Dor-
uillius in animadu. in Chariton. p. XLVIII. Ra-
tionem utilissimi huius ac Duci inprimis maxime
necessarii praeccepti reddit Polybius in Fragm. T.
II. p. 1541. οἱ πλείους τῶν ἀνθρώπων τὸ καθ᾽ ἑα-

τὸν ἕκαστα φέρειν δύνανται. λέγω δὲ ΤΗΝ ΣΙΩ-
ΠΗΝ.

4 ἄγει) Ἄγειν adhuc fuit in libris impressis,
pro quo rectius Cod. Fr. Mor. habet ἄγει, quod et-
iam in emendationibus probat Scaliger. Idem uerum
est apud Xenophontem Ephes. p. LXXVIII. ubi λέ-
γειν est pro λέγει, quod sequens ἀναμνησκει fa-
ctis probat. Peculiare quasi hoc fatum est litterae ν,
quod librariorum incuria male saepe ultimis sylla-
bis adiectum; uel etiam minus recte omissum de-
prehendimus; cuius rei uel solus Onofander mul-
ta nobis suppeditare potest exempla.

5 παρ' ὃν) In editis adhuc fuit τὸ παρὸν - καιρῶν.
Sensus uerborum hic foret: quid in praesenti pro
data a fortuna occasione factu opus sit. nisi quod ma-
lim scriptum cum articulo τῶ καιρῶν. Est autem el-
liptica loquendi ratio, suppressa praepositione πρὸς;
quae saepe expressa legitur. e. g. Ebraeor. c. XII.
u. II. πρὸς μὲν τὸ παρὸν. Cleomed. in fin. Κυκλ.
Δειωρ. πρὸς γε τὸ παρὸν εἰρηθῶ: idemque est, ac ἐν
τῷ παρόντι, ἐπὶ τῷ παρόντι, πρὸς τὰ παρόντα.
impraesentiarum, in praesenti. Eodem modo apud
Aclephronem L. I. ep. 24. εἰς σενὸν τῶ καιρῶν. et He-
rodotum L. I. c. 24. πολλὸν τῶ χρόνον. Lucian. T. I.
p. 137. ἐν ἀκέρῃ τῶ χρόνον. Thucyd. L. I. c. 5. τὸν
πλείστον τῶ βίῃ. Id. L. VII. c. 5. ἄγων τὸν μὲν πλεί-
στην τῆς στρατίας. Xenoph. L. III. K. II. C. I. p. 162.
πολλὴν τῆς χώρας. Sic aduersus quoque haec uox
in Genitiuo iuncta reperitur. Aelian. V. H. L. X.
c. 18. ἐνθά τῶ χρόνον. Idem Hist. Anim. L. VIII. c.
10. ἐνταῦθα τῶ καιρῶν. De significatione τῶ πράτ-
τειν uid. Casaubon. ad Polyb. T. III. p. 185. cl. Duke-
rum ad Thucyd. L. IV. c. 90. Prae nostra tamen
scriptura, placet illa, in emendationibus Scaligeri
allata: παρ' ὃν - καιρῶν, quam tamquam contextui
conuenientissimam eligendam duxi.

6 οἱ ὑποτεταγμένοι τέτοις) Ita, duce C. M.,
reponendum censui pro τέτοις ὑποτεταγμένοι,
ut antea legebatur. Sensus uerborum est: quamprī-

οἱ γὰρ πονηροὶ μάλιστα παρὰ τὰς τοιαύτας ἀπομολῶσι καιρῶς, παρ' ἧς ἐρεῖν ἔτι καὶ μηνύσοντες, οἷονταί τιμῆς καὶ δωρεῶς 7) Τεύξεσθαι παρὰ τῶν πολεμίων. ἔκ ἐστι δ', ἀφ' ἧς στρατεύματος ἐκ ἀποδιδράσκουσι πρὸς ἀλλήλους, 8) δῆλοί τε καὶ ἐλεύθεροι, κατὰ πολλὰς προφάσεις, 9) ἅς ἀνάγκη παρέχεσθαι πόλεμον.

I. HOSTIARVM EXTA ANTE PVGNAM
RELIGIOSE INSPICIENDA.

Μήτε δὲ εἰς πορείαν ἐξαγέτω τὸ στρατεύμα, μήτε πρὸς μάχην ταττέτω, μὴ πρότερον θυσάμενος· ἀλλ' ἀκολουθῶντων αὐτῷ θύται καὶ μάντις. ἄριστον μὲν γὰρ καὶ αὐτὸν ἐμπείρως ἐπισκέπτεσθαι δύνασθαι τὰ ἱερά. ῥᾶςόν γε μὴν ἐν τάχει μαθεῖν ἐστίν, καὶ αὐτῷ σύμβουλον ἀγαθὸν γενέσθαι. Γενομένων δὲ 1) καλῶν τῶν ἱερῶν, ἀρχεῶτω πάσης πράξεως, καὶ καλείτω τὰς ἡγεμόνας πάντας ἐπὶ τὴν ὄψιν τῶν ἱερῶν, ἵνα θεασάμενοι, τὰς 2) ὑποτατ-
τομέ-

tum enim Duces audiunt, etiam ii, qui ipsorum imperio parent, sciunt. De particula ἄμα eiusque significatione, sequente καὶ, uid. Viger. c. VII. sect. II. p. 419. et ad eum cl. Hoogeveenium, qui insigni exemplorum copia aureum hunc libellum locupletauit.

7 Τεύξεσθαι) Alii Codices, teste Rigaltio, τεύξασθαι; quibus etiam Bau. et Nag. licet adnumerare. Minus tamen recte; ut ad c. XXXVIII. pluribus ostendemus.

8 δῆλοί τε καὶ ἐλεύθεροι) Persaepe has uoces coniungunt scriptores cum sacri, tum profani. Sic Polyb. T. I. p. 664. τὰς ἐκ τῶν στρατοπέδων πάντας ἐλευθέρους ὁμοῦ καὶ δῆλους δεκτικῶσι. Xenoph. L. II. K. A. p. 117. ἢ δῆλῶ, ἢ ἐλευθέρῶ. Adde scriptores sacros I. Corinth. XII. 13. Galat. III. 18. et alibi. Cum enim luxu inualecente apud Romanos quoque uel gregario militi liceret, seruum secum habere, magna horum hominum multitudo in Romano fuit exercitu. Vnde Arrianus in Taft. p. VI omnem exercitum diuisit in μάχιμον et τῶν μαχιμῶν ἕνεκα ἡθροισμένον, ad quod posterius refert τὸ θητινόν. Quod idem facit Aelian. in Taft. c. II.

9 προφάσεις, ἢ ἀνάγκη) Vbiq̄ue cum in libris scriptis, tum impres- abest uocula ἄς, nemine quidquam contra moue- . Verum mihi quidem plane est persuasum, exci- se eam, simili praecedentis uocis sono absorptam, quam adeo loco suo restituen-

dam duxi. Sic noster c. XXXII. ἐπιζητεῖ τὰς ἐκ τῶν καιρῶν ἐπινοίας, ἅς ἢ ἀνάγκη τῆς τύχης μάλλον, ἢ ἢ μνήμη τῆς ἐμπειρίας ὑποβάλλει.

S. X.

I καλῶν τῶν ἱερῶν) Καλὰ ἱερά dicebantur, quibus litatum esset. Sic Xenoph. L. III. K. Π. pag. 162. ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ ἱερά αὐτῶ. Herodot. L. IX. c. 35. τοῖσι μὲν νυν Ἑλλήσι καλὰ ἐγένετο τὰ ἱερά ἀμυνομένοισι. Hesiod. Θεογ. u. 416.

Καὶ γὰρ νυν, ὅτε πρὸς τὴν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων

ἔρδων ἱερά καλὰ κατὰ νόμον ἰλάσθηται.

Pro quo unica uoce saepe καλλιερῆιν dixerunt scriptores. Artem μαντικὴν, quam uero rectius dixeris μανικὴν, exemplo Platonis sui magni fecisse Onofandrum, clare ex hisce elucet; quam uero alias uiri prudentiores, tamquam rem uanam merito riserunt, quod Accianum illud probat apud Gellium L. XIV. c. I.

Nihil credo auguribus, qui aures uerbis diuitant Alienas, suas ut auro locupletent domos.

Adde Ciceronem de Leg. L. II c. 13. Ipsum uero hoc praecceptum ex Xenophontis L. I. K. Π. pag. 52. uidetur deriuatum.

2 ὑποταττομένους) C. M. ὑποστταμένους

P

τομένους θαρρεῖν λέγοιεν, ἀπαγγέλλουτες, ὡς οἱ θεοὶ κελεύουσι μάχεσθαι. πάν-
 νυ γὰρ ἀναθαρρεῖσιν αἱ δυνάμεις, ὅτ' ἂν μετὰ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ἐξιέναι
 νομίζωσιν ἐπιτὸς κινδύνους. αὐτοὶ γὰρ 3) ὅ, τι τεύξονται καὶ ἰδίαν ἕκαστος, καὶ
 σημεῖα καὶ φωνὰς παρατηροῦσιν. ἢ δ' ὑπὲρ πάντων καλλιέρησις καὶ τὸς ἰδίᾳ
 δυσφημῶντας ἀνέρρωσεν. Ἐὰν δ' ἐπὶ τὸν ἀνθιόν τὰ ἱερά γίγηται, μένειν ἐπὶ
 τῶν αὐτῶν, καὶ σφόδρα τι ἐπείγῃ, πᾶν ὑπομένειν τὸ δύσχευτον. ἔθεν γὰρ
 δυναταὶ παθεῖν χεῖρον, ὧν προμηνύει τὸ δαιμόνιον. ὡς, ἂν γέ τι κρεῖττον ἔσε-
 θαι τῶν παρόντων μέλλῃ, ἀνάγκη καλλιερῆν. θύεσθαι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας

πολ-

corrupte pro ὑποτεταγμένους, ut paullo ante n.
 IX ὑποτεταγμένοι ἴσασιν. Ὑποτεταγμένος et
 ὑποτεταγμένος interdum turbari, uiri eruditi du-
 dum obseruauerunt. Satis bene se habet nostra lectio.
 Sic Polyb. T. I. pag. 803. προθυμοτέρους κατε-
 σπένουσε τὰς ὑποταττόμενος πρὸς
 τὰ δεινὰ τῶν ἔργων. et noster c. I. ὑποταττόμε-
 ρον τὸ πλεῖστον.

3) ὅ, τι τεύξονται) Quamquam omnes, quos
 consulere adhuc licuit Mss. codices; itemque libri
 impressi hanc nobis exhibent scripturam; mihi ta-
 men nescio quid ulceris in iisdem latere uideatur.
 Interpretes, quos quidem uidi, sine ulla haesitatio-
 ne consequendi notione hanc uocem reddunt; ex
 quo satis elare colligitur omnes integram ac sanam
 hanc scripturam habuisse. Quodsi uero coniecturae
 locus est, equidem legendum putem ὅ, τι τ' ἐυ-
 ξονται; atque ita interpretandum: quodcumque
 Deos inter uota nuncianda exposcerint: Futuro ni-
 mirum Indicatiui, more Atticis familiari, pro Or-
 tatiuo uel subiunctiui posito, de qua loquendi forma
 agit Vigerus de Idiot. c. V. S. II. §. I. seqq. "Ὅτι
 autem pro ὅ, τι librariorum incuria saepe positum,
 exempla uel in Onofandro obuia docere possunt, uid.
 not. ad ὅτι βέλονται sub finem huius capituli. Nam
 apud Graecos pariter atque Romanos non Duces
 solum atque Imperatores, sed milites quoque, ante
 quam in bellum proficiscerentur; uel praelium au-
 spicarentur, uota facere Diisque sacrificare solebant.
 Ac de Graecis quidem Iuulenus exstat locus apud
 Homer. II. B. 400. seqq.

"Ἄλλος δ' ἄλλω ἕρως θεῶν ἀειγυνοτάων
 ΕΥΧΟΜΕΝΟΣ θάνατόν γε φυγεῖν καὶ μῶ-
 λον Ἄρηος

"Αὐτὰρ ὁ βῆν ἰέρυσεν ἀνὰ ἀνδρῶν Ἀγαμέμ-
 νων.

qui quidem uersus usque ad u. 418. uotum Agamem-
 nonis complectuntur. Xenoph. L. III. K. A. p. 147.
 δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες - - "ΕΥΧΑΣΘΑΙ τῶ θεῶ
 τῷ τῷ θύσειν σωτήρια. Adde L. IV. K. II. p. 248.

Sic Virgilius de Turno, Rutulorum rege, Aeneid.
 L. VII. u. 471. Haec ubi dicta dedit. Diuosque
 in uota uocauit: ubi Seruius: quia nunciatis uo-
 tis bella sumebant. Id quod tanta cura obseruauerunt
 Duces prisca, ut Caeneum a Centauris, Iouis iussu,
 occisum finxerint Poetae διὰ τὸ μῦθε θύειν τοῖς
 θεοῖς, μῦθε ΕΥΧΑΣΘΑΙ, ἀλλὰ τῶ ἐκὼν δόρατι,
 ut prodit Scholiast. Gr. ad Apollonii Argonaut. L. I.
 u. 63. Sic etiam Cicero ad diuers. L. VI. ep. 7.
 Nemo nostrum est, ut opinor, quin uota uictoriae
 suae fecerit. Sacrificia, quae a priuatis, uel uulgo
 militum fiebant, ἰδίαι θύσεις, fuerunt appellata;
 ut est apud Diodor. Sic. L. XVI. p. 415. A. et Pla-
 ton. de Republ. T. II p. 419. Imaginem satis con-
 cinnam militis sacrificantis exhibet Begerus in The-
 sauro gemmarum et numismat. ex Palatino Thef. col-
 lecto pag. 105. quam hic exhibendam duxi.

Superstitiosa autem antiquitas ideo oculos atresque
 in fallacia illa exta defixas habebat, quod ea signari,
 commoueri et animari quasi a Diis existimarunt. Ti-
 bullus L. II. El. V. u. 14.

Tuque regis sortes: per te praesentit Haruspex
 Lubrica signauit quum Deus exta notis.

Propertius L. IV. El. I. u. 100.

Nec sibi commissos fibra locuta Deos.

Virgil. Aeneid. L. IV. u. 63.

Instauratque diem donis; pecudumque reclusis
 Pectoribus inhians spirantia consulit exta.

πολλάκις. ὥρα γὰρ μία, καὶ 4) ἀκαρῆς χρόνος, ἢ φθάσαντας ἐλύπησεν, ἢ ὑπερήσαντας. Καί μοι δοκεῖ, τὰς κατ' ἔρανὸν ἀσέρων κινήσεις, καὶ ἀνατολάς, καὶ δύσεις, καὶ 5) σχημάτων ἐγκλίσεις, ἰσχυρώνων, καὶ τετραγώνων, καὶ διαμέτρων, ἢ θυτική διὰ σπλάγχχνων 6) ἀλλοιομόρφω θεωρία προσσημαίνει, ὧν αἱ παρὰ μικρὸν διαφοραὶ καὶ δυνάμεις, καὶ ἀποθειώσεις, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, μᾶλλον δὲ ὥρα καὶ βασιλεῖς ἐποίησαν καὶ αἰχμαλώτους.

ΚΕΦ. ΙΑ΄.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΔΕΙ, ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙ-
ΖΟΜΕΝΩΝ ΦΕΥΓΕΙΝ, ΜΗ ΑΠΛΩΣ, ΚΑΙ ΩΣ
ΕΤΥΧΕΝ, ΕΧΕΣΘΑΙ ΤΗΣ
ΔΙΩΞΕΩΣ.

Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις θυομένοις ὡς μὲν εἰς μάχην καλὰ γίνεταί τὰ ἱερά, διὰ δὲ μάχης ὄλον ἐνίοτε στρατευμάτων ὄλεθρον προσσημαίνει, Ἰῶν ἀναγκαίων ἠγῆμαι περὶ Ἰάτῃ φεῖσθαι. Τῆς γὰρ συμπάσης οἰκισμένης πολλὰς καὶ παντοίας εἶναι συμβέβηκεν ιδέας Ἰόπων, ἀδηλον δὲ, ἐν ποίοις ἕκαστοι πολεμήσουσιν. καὶ τῆς μὲν 1) σφῶν αὐτῶν ἐμπειρίαν ἔχουσι χώρας ἀν-

P 2

θρω

4 ἀκαρῆς χρόνος) Hinc elegans illa ac plane Attica est locutio; ἐν ἀκαρῆϊ; *momento vel puncto temporis*. Ἐν ἀκαρῆϊ τῷ χρόνῳ est apud Lucian. T. I. p. 105. et 137. Pro eo D. Paullus habet I. Cor. XV. v. 52. ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ. et Luc. IV. v. 5. ἐν στιγμή χρόνου. Gemina hisce habet Cicero Philipp. V. c. 10. *Minimis momentis, P. C. maximae inclinationes temporum sunt, cum in omni casu reipublicae, tum in bello, et maxime civili*. Et Polyb. T. I. p. 521. βραχεῖς μὲν δὲ πάνυ καὶ ῥοί, πάντας μὲν ἀνθρώπους ὡς ἐπίπυον ὑψῶσι καὶ πάλιν ταπεινῶσι.

5 σχημάτων ἐγκλίσεις) Sunt autem σχήματα positiones signorum atque constellationes, quibus se inuicem uel figura *diametra, trigona, quadrata, hexagona* adspiciunt; quas in res inferiores, ipsasque hominum liberas actiones praecipuum influxum habere ueteres crediderunt. Vnde etiam uentosum illud atque superstitiosum Astrologorum genus, ex ista uana siderum configuratione fata humana futuri que temporis exitum, quem tamen Deus prudens caliginosanocte premit, ut cum Venusino Poeta loquamur, in-

terpretari satis temere conati fuerunt. Quae uero omnia, tamquam πλάνη uiri prudentiores merito exploferunt. Atque aduersus eiusmodi genethliacos egregia olim atque illustri oratione dissertit Fauorinus philosophus Romae, ut auctor est Gellius L. XIV. c. I. Vnde etiam Horatius L. I. Od. XI. *numeros illos Babylonios tentare nefas putauit*. Verum his diutius immorari non lubet, uide hac de re, Sextum Empiricum L. V. pag. 339. Procli Paraphr. p. 5. et 79. Vossium de Scient. Mathem. c. XXXVI. §. 9. 10. Salmaf. de annis climacter. pag. 132.

6) Notari meretur uox ἀλλοιομόρφος, quam praetermisit Henr. Steph. in Thes. et Scotus in Append.

CAP. XI.

1 σφῶν αὐτῶν) L. R. Bau. et Nag. σφῶν αὐτῶν. et ita legendum in nostro recte censet Rigaltius, cui nos merito adscripulamur. Sic c. I. n. XI. μὴ διὰ τὴν ΣΦΩΝ ΑΤΤΩΝ ἀρετὴν. c. XXIII. οἷτε ἔχθροι τὰ ΣΦΩΝ ΑΤΤΩΝ ἐλαττώματα πυνθανόμενοι. Thucyd. L. V. c. 47. ὑπερ

θραυτοι, τὴν δ' ἀλλοτρίαν ἐκ ἴσασιν. πολλάκις δὲ στρατηγός, ἀκέραια μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν ἀπέχειν ἕως πολεμίας, 2) ἀναστῆσας ἄγει τὸν στρατὸν, ἐπειγόμενος διὰ μάχης ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις. τῶν δ' ὑποχωρέντων ἐπιτήδες, καὶ μὴ μενόντων, ὡς 3) κατορθώδῃσιν ἔπεται. τῶν δὲ αὐτῶν ἔπιτο ποιόντων, ἕως ἐλθῶσιν εἰς 4) δυσκολίας καὶ περικεκλησμένους ὄρεσι τόπαις, ἐπικείται μηδὲν ὑφορώμενος· εἶτα ἐμβαλὼν εἰς τὰς τόπαις, ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπεκλείσθη 5) τῆς ἐμβολῆς, ἢ τὸ στρατεύμα εἰσῆλθε, καὶ καταλαβόμενοι τάσ τε εἰς Ἰμπροθεν διόδους, καὶ κύκλω τὰ μετέωρα πάντα καλασχόντες, ὥσπερ ἐν 6) ζώ-

σφῶν αὐτῶν. *ibid.* lin. 89. ὁμοίαι δὲ τὰς σπονδὰς Ἀθηναίαις μὲν ὑπέρετε σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων. Polyb. T. II. pag. 1150. περὶ πλείους ποιούμενοι τὴν σφῶν αὐτῶν σωτηρίαν. *uid.* Thomam Mag. p. 625. Quamquam equidem hanc lectio-nem sine dubio praetulerim: reperitur tamen in im-pressis, σαφῶς quoque, quae particula cum uerbis con-noscendi saepius est coniuncta. Sic Xenophon L. I. K. II. pag. 54. εἰς ἐγὼ σαφῶς ἐπίσταμαι αὐτὸς ἰδῶν. Thucydid. L. VIII. c. 48. σαφῶς αὐτὸς εἰ-δέναι. *Id.* L. VIII. c. 54. σαφῶς δὲ διδασκόμε-νος ὑπὸ τῶ Πισιστάνδρῳ. Polyb. T. I. p. 576. σαφῶς γινώσκοντες. *Id.* p. 70. σαφῶς εἰδότες: ut alia exempla praetermittamus.

2 ἀναστῆσας) Manca antea erat oratio, nec uer-
ba satis inter se cohaerebant. Hiatum uero hunc felici-
ter supplet Cod. Frid. Mor. qui post πολεμίας
sequentia addit uerba: ἀναστῆσας ἄγει τὸν στρατὸν,
ἐπειγόμενος διὰ μάχης ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις.
τῶν δ' *et.* quo facto optime procedit orationis stru-
ctura. Sic Dionys. Hal. L. X. p. 649. ὁ δὲ Γράγχοις
ἐπειδὴ τὰς Ρωμαίους προσιόντας ἐμάχθη, ἀναστῆ-
σας τὴν δύναμιν, ἀπῆγε προσοτέρω. Quare non
abs re iudicavi, haec uerba, librorum forte in-
curia omitta, in pristinam sedem restituere.

3 Κατορθώδῃσιν) κατορθώδῃσιν nulla auctoritate
in Lexicis: nec in Steph. Thes. munitum uocabu-
lum: quo tamen praeter nostrum usus fuit etiam Lu-
cianus T. III. p. 493.

4 δυσκολίας) C. Fr. M. δυσχωρίας: quae uox
occurrit apud Xenophont. L. I. K. II. pag. 78. Dio-
nyf. Hal. L. XI. p. 701. et 707. aliosque. Glossēma
putem esse, quo uocabulum rarius δυσκολία, notio-
ri isto δυσχωρία uoluit interpretari Glossator, quod
postea a librario, exturbata genuina scriptura, textui
est intrusum. Certe reperitur haec uox cum in an-
tiquis Glossis, ubi redditur *difficultas*, *morositas*;
tum apud Constantinum, perpetuum Onosandri imi-
tatores, in Taet. p. 33. διαβαίνειν ἐκ ἐχρσι ΔΥΣ-
ΚΟΛΙΑΝ et p. 39. καὶ ἐν ἐυρωσιν οἱ ἐμπροθεν

ἐχθρὸς καὶ ΔΥΣΚΟΛΙΑΝ τόπαις. Est uero δυσκο-
λία τόπαις, idem quod Latinis loci iniquitas, *diffi-*
cultas, cuiusmodi loca Graeci alias quoque dicunt
τέπαις δυσκόλαις, ut est apud Diodor. Sic. L. II. p.
94. D. Mauricium p. 223. Constantinum in Taet. p.
33.

5 τῆς ἐμβολῆς) Mss. omnes et impressi ταῖς
ἐμβολαῖς. At enim uero suspecta mihi haec uide-
tur lectio, legendumque τῆς ἐμβολῆς, ai cum η
conturbato, quod interdum factum probat Canterus
in Syntagm. p. 622. Eodem errore μεγάλοι pro με-
γάλη occurrit apud Xenophontem Ephes. pag. 12.
Hanc coniecturam porro confirmat sequens ἢ, quod
in L. R. pro ἢ, ut male in reliquis quidem libris
scriptis est atque excusis, recte reperitur: uti apud
Polyb. T. I. p. 504. ποιούμενος τὴν αὐτὴν ἐπάνοδον,
ἢ καὶ παρεγένετο. Qua re totus locus ita descri-
bendus: ἀπεκλείσθη τῆς ἐμβολῆς, ἢ τὸ στρατεύ-
μα εἰσῆλθε. Εμβολή autem, alias *impressionem*
ipsam significat; ut in fragm. Aeschyli p. 649. Θι-
νὸς ἐμβολῆς ἀλός. *illisiones fluctuum maris*: hic
uero pro loco *impressionis* usurpatum uidetur. Varia
autem uerbi ἀποκλείειν est structura; diciturque
ἀποκλείειν τὰς πολεμίας τῆς χώρας et ἀπο-
κλείειν τοῖς πολεμίοις τὴν χώραν. Sic apud Pau-
saniam L. VIII. c. I. male ἀποκλειόμενοι θαλάσση
legitur, quod recte in θαλάσσης mutandum censuit
Kuhnus. Eadem uero locutio est apud Diodor. Sic.
L. XIV. p. 248. μήποτε ἀποκλεισθῆ τῆς εἰς τὴν χώ-
ραν ἐξόδῳ. Herod. L. III. c. 55. ἀποκλεισθέντες τῆς
ὀπίσω ὁδῷ. Xenoph. L. VI. K. A. p. 367. ἡμᾶς Βυ-
ζαντίαις ἀποκλείσει. Hoc praecceptum luculenter il-
lustrat exemplum Gracchi apud Dionysium Hal. L. X.
p. 649. adde Frontin. Strateg. L. II. c. V. seqq. Sic
Virgilius Aen. L. IX. u. 379.

Obiiciunt equites sese ad diuortia nota

*Hinc atque hinc, omnemque aditum custode co-
ronant.*

6) ζωγρείω τινὶ συνεπέδησαν τὰς πολεμίας. ὁ δὲ παρῶν μὲν ὑπὸ τῆς ὀρμῆς ἐφέρετο, δοκῶν ἐπικεῖσθαι φυγομαχῆσι τοῖς πολεμίοις, 7) οἱ προελθῶν ἐκ ἔγνω. μετὰ δὲ ταῦτα περιβλεψάμενος πρόσω καὶ ὀπίσω, καὶ παρὰ πλευρῶν, καὶ πάντα πλήρη θεασάμενος πολεμίων, ἢ συνηκοντίσθη μετὰ τῶν στρατεύματος, ἢ ἀπομάχεσθαι μὴ δυνάμενος, καὶ μὴ παραδίδῃς, λιμῶν διέφθειρε πάντας. ἢ παραδῆς, κυρίως ἐποίησε τὰς πολεμίας 8) τῶν, ὅ, τι βέλονται,

6 ζωγρείω) Antea ζυγώθρῳ legebatur. Rigaltius testatur, se in ora vet. membr. repperisse γρ. ζ γρ. in L. R. ζωγρείω: indeque ζώγρῳ, uel ζωγρείω, legendum censet. Vetus Glossarium ζωγρείον, caniola; itemque ζώγρῳ, teste Hesychio. Ita etiam legit Italus interpres, qui reddit: *quasi in una gabbia rinchiuso*. Camerarius forte ζωγρείω legerit, dum uertit: *ubi ab hostibus capiuntur uivi*. Praetulerim autem priorem lectionem, ζωγρείω, quam Codd. Bau. et Nag. confirmant. In B. quidem, ne quid dissimulem, repperi ἐν ζωγρῳφείω τινὶ; ad oram uero scriptum erat γρ. ζωγρείω. Sic quoque Plinius L. IX. ep. XXV. §. 3. Tu passerulis et columbulis nostris inter aquilas uestras dabis pennas, si tamen et sibi et tibi placebunt: si tantum sibi, *continendos canea*, nidoue curabis. Ouidius Epist. ex Pont. L. III. u. 39.

Cum bene sit *clausae canea* Pandione natae.

Eodem modo de uentis quoque canit Lucretius L. VI. u. 196.

- - - magno indignantur murmure clausi Nubibus, *in caneisque* serarum more minantur.

Quamquam in hac lectione facile adquiescere possemus: cogitavi tamen aliquando, annon in corrupta hac uoce ζυγώθρῳ uerae scripturae uestigia lateant; legendumque forte sit ζυγώθρῳ, quae quidem mutatio propius omnino ad nostram scripturam accedit: pro qua uero uoce rariore, alterum illud notius ζωγρείον ab imperito librario potuit facile substitui. Certe eiusmodi uoces rariores, in Onofandri libro reperiri, exemplis facile patet, quamquam et haec tamen aliorum scriptorum auctoritate non prorsus destituantur: e. g. κατασκευετέυειν, κατορρωδέειν, ὑπερκαθέζεσθαι, ἐπαναθέειν, βωλάζειν, πυρακτῆμενα, δυσκολία, ἀλλοιόμορφος, συμπεδάω cet. quibus etiam liceat adnumerare ζύγωθρον. Est autem ζύγωθρον secundum Eustathium in Odyss. Z. p. 245. l. 7. ὁ συνέχων τὰς δύο θύρας μοχλῶς, ὁ καὶ ὄχευς ἐν Ἰλιάδι: quibus uerbis etiam Suidas explicat, ex Eustathio dubio procul deriuatis. Inde uerbum ζυγωθρίζειν; cuius Imperaticus est ζυγώθρισον apud Aristophan. in Nub. u.

743. ac pro κλείσθον poni docet Pollux L. X. 26. p. 1172. Quod igitur proprie dicit Dionysius Hal. p. 701. v. ll. ἐς δυσχωρίας κατακλείσαι: Onofander elegantissima Metaphora reddit ἐν ζυγώθρῳ συμπεδάω. *Intra locorum difficultates hostes, obditis quasi clathris uel pessulis, clausos tenere*. Ita etiam Florus L. III. c. VI. §. 10. ipsas Propontidis fauces Porcius Cato, sic *obditis nauibus quasi portam obserauit*. Et Virgil. Aen. L. X. 377.

Ecce maris magna claudit nos obiice pontus.

Nec repugnat huic interpretationi τὸ συμπεδάω, quod significat *compede quasi uinctum clausumque tenere*. Sic simpliciter utitur Polyæn. L. I. c. I. §. 3. *πεπεδημένως τῶν ῥέυματι*.

7 οἱ προελθῶν) Corrupte ante fuit οἱ. L. R. ὡς προελθῶν. Bau. et Nag. ὅς προελθῶν. C. Fr. M. οἷς προελθῶν. quae lectio prioribus facile est praeferranda. Ita etiam Polyb. T. I. p. 323. *προσιέναι τοῖς ὑπεναντίοις*. Quia uero in reliquis omnibus libris est προελθῶν, nolim sine iusta causa ab eo discedere. Forsan accentu mutato οἱ, possit retineri. Sic Thucyd. L. I. c. 50. *οἱ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν βαρβάρων προσεβεβροθῆκει*. Id. L. I. c. 136. *οἱ χωροῖν*. L. IV. c. 42. *οἱ κατὰσχῆσιν*. Aristophanes Acharn. u. 830. *οἱ προβίνει τὸ πρᾶγμα τῶν βελέματος*. Xenoph. L. I. K. Π. pag. 2. *οἱ ἂν αὐτὰς εὐθύνοσιν οἱ νομίς*. Quemadmodum hic ἔγνω: ita Virgil. Aen. L. II. u. 377. *Sensit medios delapsus in hostes*. Optime in rem Frontin. Strateg. L. II. c. 5. §. 24. *Flaminius uelut fugientem insequens, quam angustias esset ingressus, non ante prouidit insidias, quam simul a fronte, lateribus, tergo circumfusus, ad internecionem cum exercitu caederetur*.

8 τῶν, ὅ, τι βέλονται διαθῆναι) Corrupte antea legebatur, τὰς ὅτι βέλονται. Codd. Bau. et Nag. habent ἐς ὅτι, quod non placet. Rectius uero diuissim L. R. ὅ, τι seruat. Frequentissime ὅτι et ὅ, τι: nec non ὅ, τε et ὅ, τε, inter se confunduntur. Locus itaque ita est refingendus: τῶν, ὅ, τι βέλονται, διαθῆναι. Sic apud nostrum c. XIII. *ἀνάγκην ἐπιτιθέειν τοῦ τῶ*

Q

ται, διαθεῖναι. Δεῖ τοίνυν τὰς ὑποχωρήσεις ὑφορᾶσθαι τῶν πολεμίων, καὶ μὴ ὅ) ἀπειροκάλως ἔχεσθαι· περιβλέπεσθαι δὲ μᾶλλον τὰς τόπας, ἢ τὰς πολεμίους, καὶ δι' ὧν ἄγει χωρίων ¹⁰⁾ ὁρᾶν, ὑπολογίζεσθαι δὲ, ὅτι ταύτη πάλιν ὑποσρέψαι δεῖ· καὶ εἴτε μὴ εἰσβάλλειν, ἀλλ' ἀποτρέπεσθαι τῆς πορείας· ἢ εἰσβάλλοντα προορᾶν, καὶ εἰς τὰς ὑπερβολὰς, καὶ τὰς συνάπτοντας ἀνχένας τῶν ὁρῶν, ἀπολείπειν τὰς παραφυλάττοντας, ἵν' ἀσφαλῆς σφίσι ἡ ἀνακομιδὴ γίγνηται. Ταῦτα δ' εἰρήσῳ καὶ περιττῷ καταστρατηγεῖν ἔτως, ¹¹⁾ ὡς ἔνεκα καὶ τῷ μὴ καταστρατηγεῖσθαι. Καλὸν μὲν γὰρ καὶ τὸ λαβεῖν ἔτως δύνασθαι πολεμίους· ἀναγκαῖον δὲ τὸ μὴ ληφθῆναι.

β. DE NVNTIIS ADMITTENDIS.

Προπέσῳ δὲ καὶ πάντα τὸν βεβλόμενον ἀπαγγέλλειν, καὶ δῆλον καὶ ἐλεύθερον, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ ἐν πορείᾳ, καὶ κατασκηνώσει, καὶ ἀναπαυόμενος, καὶ ἐπὶ λατρῷ, καὶ ἐπὶ τροφῆς. οἱ γὰρ ¹²⁾ ἀναβαλλόμενοι

ὅπλα λαμβάνειν. c. XIII ἐπισήμη ΤΟΥΤΕ εἰπεῖν. c. XXXII. ἅπαν, ὁβλονται, διαθεῖναι τὰς φεύγοντας. Polyb. T. II. p. 1099. γινομένης κρήνης, ὁ βεβλήθεισιν, πρᾶξι. Quod ad τὸ ὅ, τι attinet, in eadem formula habet Thucydides. L. IV. c. 69. χρῆσθαι Ἀθηναίους, ὅ, τι ἂν βέλωνται. Xenoph. L. VIII. K. II. p. 464. χρῆσθαι Κύρω, ὅ, τι ἂν δέη. Aelian. V. H. L. III. c. 22. ὅ, τι καὶ βέλεται. Hinc apud Xenophont. Ephes. pag. VII. pro ὅτι reponendum est ὅ, τι disiunctim scribendum: ὅ, τι εἴη τὸ συμβᾶν. et apud eundem pag. LXXXVII. ὅ, τι πρᾶξι βεβλόμενος. Sic apud Onofandrum quoque c. XI. ὅ, τι ἂν μέλλωσι et ὅ, τι κατὰ χεῖρας. c. XIX. ὅ, τε γὰρ μόλιβδος disiunctim scribi debet.

9 ἀπειροκάλως) Vocabulum hoc nulla auctoritate est iussitum in Henr. Steph. Thes. Gr. L. Occurrit tamen, obseruante Scoto in Append. apud Lucianum T. I. p. 294. et in schol. ad Sophocl. Aiac. u. 1219. quibus etiam hunc Onofandri locum accensere licet.

10 χωρίων) In quibusdam Codicibus Mss. nec non impressis adhuc fuit δι' ὧν ἄγει χώρον, corrupte sane. L. R. δι' ὧν ἄγει χώρον: quae scriptura ferri possit; siquidem non Poetae tantum; sed Attici quoque scriptores διὰ, quando et significat per cum Accusatio coniungere solent; cuius structurae exempla uaria uel apud Charitonem reperiuntur. Opti-

ma tamen lectio mihi quidem videtur Cod. Mor. δι' ὧν ἄγει χώριον. Sic ipse Onofander c. VI. διατοικίων, ἂν δυνατόν ἦ, χώριον. c. XXIX. ἐφ' οἷων ἴσαται χώριον. Quod si tamen codicum auctoritas accederet, legendum censerem χώρων, qua uoce optimi scriptores; et maxime Herodotus et Thucydides saepius utuntur. Quam frequenter autem ob eundem pronunciationis sonum ο et ω inter se confundantur, nos probauimus ad u. λελογχόσι p. 2.

11 ἔτως, ὡς ἔνεκα) Excidit librariorum incuria inter ἔτως et ἔνεκα particula ὡς, a praecedentis forte uocis ultima syllaba absorpta. Sic Onof. c. I. ΟΥΧΟΤΤΩΣ ἀποῖς ἐνηχῆσα σάλπιγξ ἐγγείρει ψυχὰς εἰς ἀμιλλὰν μάχης, ὧς λόγος. etc. XVI. ἔχ ἔτως, ὡς βέλεται. c. XXIII. βοῶν ἔτως, ὡς θᾶυμα. Xenoph. L. V. K. II. c. 3. διατίθει αὐτὸ ἔτως, ὡς ἂν - ἄξιον ἦ. Idem L. VII. K. A. p. 384. καταπολεμήθημεν ἔτως, ὡς πάντες ἐπίστασθε. Xenoph. Ephes. p. 83. ἔτως, ὡς Ἀνθίαν βεβλόμενος.

12 ἀναβαλλόμενοι) Si vlla in re, certe in bello periculosissima semper est mora, uti variis exemplis probat Aeneas Tacit. p. 1705. Vere enim apud Euripidem Heracl. u. 721. καὶ μάλιστα Ἄρης εὐγεί μείλλοντας: indeque perquam prudenter Nestor Agamemnonem monet apud Homerum Iliad. B. u. 435.

μενοι καὶ δυσπρόσοι, καὶ τοῖς ὑπηρεταῖς τὰς προσιόντας ¹³⁾ ἀνακόπτειν κελύοντες, πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ εἰκότως, διαμαρτάνουσι πραγμάτων. ἢ καὶ τοῖς ὅλοις ῥαθυμῶντες σφάλλουσι. πολλάκις γὰρ ἐν ὄξει τὸ δυνάμενον καιρῶ ¹⁴⁾ φραδῆναι πάρεισι τινὲς μηνύοντες.

ΚΕΦ. Β΄.

ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΟΠΟΙΙΑΣ.

Αριστοποποιῶν δὲ πολεμίων χάρακι, μηδὲ τῆς κατὰ καιρὸν ἀριστοποιίας ἀμελείτω. εἰ μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτῶ νομίζῃ, τὸ ὅτε βέλεια τὸ στρατεύμα πρὸς μάχην ἐκλάττειν, ¹⁾ εἶναι, καὶ ἠνίκα ἀν' ἐλθῆ, παραγγελλέτω ταῖς δυνάμεσιν ἀριστοποιεῖσθαι. εἰ δὲ εἰς τοσάυτην ἀνάγκην ἐληλυθὼς ἰσχυρῶς, διὰ τινὰς λόπυρας, ἢ χάρακος ἀδένειαν, ἢ ἴνας ἄλλας αἰτίας, ὡς ἐπὶ τοῖς πολεμίοις ἀπολελείφθαι ἐξάγειν, ὅποτε προαιρένται, καὶ τὴν ἀνάγκην σφίσι ἐπιθέσθαι τὰ ὅπλα λαμβάνειν, καὶ ἀντιπαρατάττεσθαι, μὴ ὀκνεῖτω καὶ ἕωθεν ἀριστοποιεῖσθαι σημαίνειν, μὴ φθάσῃ νήσιον ἐπιθέντες οἱ πολεμιοὶ τὴν ἀνάγκην τῆς μάχεσθαι. καὶ τὸ σύνολον ἐκ ἐν σμικρῶ φετέον, εἰ δὲ παρορατέον τὴν τῶν τοιούτων πρόνοιαν. ²⁾ ἐμφαγόντες γὰρ στρατιῶται με-

Q 2

τρίως,

Μηκέτι νῦν δὴδ' αὖθις λεγόμεθα, μηδέτι θεῶν ἀμβαλλόμεθα ἔργον, ὃ δὴ θεὸς ἐγγυαλίξει.

quoque rariora apud Onosandrum occurrant. L. R. f. 11. Φραδῆναι, quod praefert Rigaltius.

Quid? quod magnus ille Alexander, interrogatus, quomodo Graeciam in servitutem redegit, respondit: ΜΗΔΕΝ ἈΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ, ut notat Gr. schol. ad l. c. Hinc Cyrus ipse de se praedicat apud Xenoph. L. VII. K. Π. p. 444. ὅτι ἕωθεν ἀρχαίμενοι ἀκέραι τῶν προσιόντων, ἐκ ἐλήξαμεν πρόδον ἐσπέρας. Ac ipse Xenophon hoc praecceptum sibi imprimis datum existimavit, ut testatur L. IV. K. A. p. 204 ἠδὲσαν γὰρ πάντες, ὅτι ἐξείη αὐτῶ καὶ ἀριστώντι, καὶ δεῖπνῶντι προσελθῶν, καὶ εἰ καθεύδοι ἐπαγείραντα εἰπῶν, εἴτι τις ἔχοι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον.

CAP. XII.

1 εἶναι) Pertinet τὸ εἶναι ad ἐφ' ἑαυτῶ. Est autem haec traectio vocum familiaris Atticis, ut vel ex Thucydide facile apparet, qui eadem fere verba habet L. II. c. 84. καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ἐφ' ἑαυτῶτε νόμιζεν εἶναι, ὅποτε βέλεια. Sic quoque apud Onof. c. XXXI. ἀπολελείφθωσαν δέ τινες στρατιῶται. c. XXXII. Τὰς γὰρ ἢ τὰ ἴδια καθαιρέντας ἐρύματα στρατηγῶν. c. XLII. n. 6. καὶ τινὰς τῶν ἐντολμοτάτων παρακαλέσας ἐπαγγελείαις καὶ τιμαῖς ὀλίγαις.

13 ἀνακόπτειν) L. R. ἀνακόπτειν nullo plane sensu. Bau. et Nag. ἀνακόμπειν. Verum bene se habet ἀνακόπτειν, quod etiam habet Leo c. XVI. §. 21. et ep. ad Galat. c. V. v. 7.

2 ἐμφαγόντες) Quamquam dubitari non potest, μ et ν in lapidibus aliisque vetustis monumentis interdum promiscue posita reperiri: facile tamen credo, hanc scripturam, hic quidem κακόζηλω librarii orthographiae deberi, cuius plura in hoc libro occurrunt exempla. Scribendum potius auctoritate Codd. Bau. et Nag. ἐμφαγόντες. et paullo infra pro ἐνφροτίσαι, ἐμφροτίσαι. pro ἐνλειπέσης; ἐλ-

14 φραδῆναι) Quia a φημί etiam πέφικται, πεφάσθω, πεφασμένος reperiuntur: hoc etiam φραδῆναι, suo loco mouere non sustinui, cum alia

τρίως, ὥστε μὴ πολὺν ἐμφορτίσαι τῇ γαστρὶ κόρον, δυναμικώτεροι πρὸς τὰς μάχας εἰσὶ. πολλάκις γὰρ καὶ παρὰ τῆτο ἠττήθη στρατόπεδα, τῆς ἰσχύος ἐλλειψῆς διὰ τὴν ἐνδειαν· ὅταν μὴ 3) ἐν ὀξείῳ καιρῷ κρινῆται τὰ τῆς μάχης, ἀλλὰ 4) δι' ἡμέρας ὅλης λαμβάνει τὸ τέλος.

ΚΕΦ. 17.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΕΥΘΥΜΟΝ
ΕΝ ΤΑΙΣ ΔΥΣΠΡΑΓΙΑΙΣ.

Ὅτ' ἂν δέ τις ἐμπέσῃ δυσθυμία στρατεύμασι καὶ φόβος, ἢ συμμαχίας τοῖς πολεμίοις 1) ἀφειγμένης, ἢ πρῶτερήματος εἰς τι γεγονότος, 2) ὁ στρατηγὸς τότε δὴ μάλιστα τοῖς στρατιώταις ἰλαρὸς καὶ γεγηθὼς, καὶ ἀκατάπληκτος φαίνεται. αἱ γὰρ ὄψεις τῶν ἡγεμόνων συμμετασχηματίζουσι τὰς ψυχὰς τῶν ὑποβλαγμένων. καὶ στρατηγὸς μὲν εὐθύμω, καὶ 3) ἰλαρὸν βλέποντος,

λειψῆς uel ἐκλειψῆς: uti etiam pro ἐνλίπῃ in Hesychio ἐκλείπει legendum suadet b. Alberti.

3 ὀξεί καιρῷ) Melius C. Fr. Mor. ἐν ὀξεί καιρῷ, uid. not. ad u. ἐν ὀξεί etc. p. 23. Pro κρινεῖν τὰ τῆς μάχης est apud Polybium T. II. p. 766. κρινεῖν τὰ πράγματα διὰ μάχης.

4 δι' ἡμέρας) Alijs Ἐλλειπτικῶς, δι' ἡμέρας loqui amant Graeci. Thucyd. L. VII. c. 82. δι' ἡμέρας βάλλοντες: et cum alii dicunt διὰ νυκτός, plene habet Achilles Tat. p. 363. δι' ὅλης νυκτός. διὰ hic significat post: uti apud Marc. c. II. 1. δι' ἡμερῶν ἢ τινῶν, post dies aliquot. Pro nostri uerbis est apud Thucydidem L. I. c. 51. ἢ ναυμαχία ἐτελεύτα εἰς νύκτα. et Homerum Iliad. B. u. 385.

Ὡς κε πανημέριοι συγερῶ κρινώμεθ' Ἀρηί.
Diodorum Sic. L. XI. p. 63. B. διημέρευσαν ἐν τῇ μάχῃ.

CAP. XIII.

1 ἀφειγμένης) Lectio pronunciationis errore uisiosa antea fuit ἀφειγμένοις; et η turbatis: pro qua ueram scripturam seruant L. R. Bau. et Nag. ἀφειγμένης, ut ad proxime praecedens συμμαχίας referatur. Sic apud Leonem contra η pro οι positum reperitur. c. IX. §. 6. τῆς κατασκοπῆς pro τοῖς κατασκοποῖς. ibid. §. 22. τῆ-τα pro τοι-τα: est enim hic legendum τοῖαυτα, utpote quem locum

Leo ex Onofandri c. VI. hausit. ubi legitur τοῖαυτα καὶ τοῖαυτα. Ibid. §. 25. pro αὐτῆς legendum αὐτοῖς, uti sensus postulat. Pro eo Onofander, ex quo denuo sua duxit Leo, habet σφίσι.

2 ὁ στρατηγὸς τότε δὴ) Dudum mihi suspicionem mouit quae prius fuit lectio δεῖ, antequam codicis alicuius copia mihi facta est; legendumque putauit δὴ, quod quam frequenter cum δεῖ confundatur in antiquis libris, nemini ignotum esse potest. Hanc uero meam coniecturam multum confirmauit C. M. qui, omissa hac particula, legit: ὁ στρατηγὸς τότε μάλιστα εἶσεσθαι pro φαίνεσθαι. Donec tandem omnem scrupulum animo exemerunt Bau. et Nag. qui discrete exhibent δὴ. Est igitur illa locutio Atticorum propria, de qua Moeris in u. λαμβάνειν ex Aristophanis Auib. u. 1074. λαμβάνειν, ἀπαρεμφάτως οἱ Ἀπτικοὶ τὸ δὲ λαμβανέτω, ἑλληνικῶς. Plura nos ad c. VI. in u. φείδεσθαι.

3 ἰλαρὸν βλέποντος) In excusis antea fuit βλέποντες. Verum enim uero Bau. et Nag. huic uitio medentur, dum seruant βλέποντος, cum στρατηγὸς coniungendum. Est autem ἰλαρὸν βλέπειν, more Graecis perquam familiari, quo adiectiua Neutra ἐλλειπῶς, suppressis Substantiuis uerbo cognatis, ponuntur. Ipsa haec locutio occurrit apud Philostrat. p. 788. ἰλαρὸν βλέπων εἰς τὴν βῆν. in Schol. ad Theocriti Idyll. XIII. u. 45. ἰλαρὸν καὶ ἴδὺ βλέπασα. Sic passim illa Ἀμυδρὸν, Ἰανερὸν, ἄχρῆιον, δεῖ-

πόντος, ἀναθαρσεί καὶ στρατόπεδον, ὡς ἔδενός ὄντος δεινῆ. καλεπτηχότος δὲ καὶ λυπεμένε, συγκαλαπίπτεισι ταῖς διανοίαις, ὡς μεγάλα σφίσι κακῆ προσφαινομένε. διὸ χρῆ πλέον τῷ σχήματι τῆ προσώπε στρατηγεῖν τὴν τῆ πλῆθους ἐυθυμίαν, ἢ τοῖς λόγοις παρηγορεῖν. λόγοις μὲν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠπίσησαν, ὡς τῷ καιρῷ πεπλασμένοις ἔνεκεν. ὄψιν δὲ θαρσῶσαν ἀνυπόκριτον εἶναι νομίζοντες, ἐπισώσαντο τὴν ἀφοβίαν. ἀγαθὴ δὲ ἡ ἐξ ἀμφοῖν ἐπισήμη, τῆ τε εἰπεῖν, ὅτε δεῖ, καὶ ὀφθῆναι, ὅποιον δεῖ.

ΚΕΦ. 18.

ΠΟΤΕ 1) ΔΕΙ ΦΟΒΟΝ ΕΜΒΑΛΛΕΙΝ ΤΩΙ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΙ ΤΩΙ ΙΔΙΩΙ ΤΟΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΕΝΑΝΤΙΩΝ.

Καθάρπε γε μὴν ἐν καιρῷ στρατεύματος ἀναθάρρησις ὤνησεν, ἔτω καὶ φόβος ὠφέλησεν. Ὅτ' ἂν γὰρ ῥαθυμῆ στρατόπεδον, καὶ ἀπειθέσερον ἢ τοῖς ἠγεμένοις, τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων ὑποσημαίνειν δεῖ κίνδυνον. 2) ἔχ ἤκιστα φοβεροποιεῖν τὴν ἐκείνων ἐφεδρείαν. ἔ γὰρ δειλῆς ἐσι ποιεῖν ἔτως, ἀλλ' ἀσφαλεῖς. ἐν μὲν γὰρ ταῖς δυθυμίαις θάρρειν ἀναγκαῖον, ἐν δὲ ταῖς ῥαθυμίαις, φοβεῖσθαι. τῆς μὲν γὰρ δειλῆς, ἀνδρείως ποιεῖ. τῆς δὲ θαρσεῖς, προμηθεῖς. ἀμφοτέρα γὰρ συμβάνει στρατοπέδοις. καὶ ἔτως 3)

κατα-

νὸν, φθονερὸν βλέπειν, δέρεσθαι, ὄσσεσθαι. Huc inprimis facit Lucian. T. I. p. 50. καὶ δεινὸν βλέποντες, καὶ μέγα κερηνότες, μικρὸν φθέγονται, καὶ ἰσχυρὸν, καὶ γυναικῶδες, καὶ τῆς ἑκάβης ἢ Πολυξένης πολὺ ταπεινότερον. Quam loquendi formam Latini quoque saepe imitantur, c. g. Virgil. Aen. L. VI. u. 467.

Talibus Aeneas ardentem et torua tuentem.
Lenibat dictis animum, lacrimasque ciebat.

CAP. XIV.

1 δεῖ) Abest haec uocula in L. R. Bau. et Nāg. et potest etiam saluo sensu abesse: uidesis, quae notauimus ad n. 2. c. XIII.

2 ἔχ ἤκιστα) Attica locutio pro μάλις, qua saepe utitur Thucydides. Sic uero de ea Moeris: ἔχ ἤκιστα, Ἀττικῶς μάλις, Ἑλληνικῶς. Thucyd. L. I. c. 95. οἷτε ἄλλοι Ἕλληνες ἤχθοντο, καὶ

ἔχ ἤκιστα οἱ Ἴωνες. et paucis interiectis: κατηγορεῖτο δὲ αὐτῆ οὐχ ἤκιστα Μηδισμός. Xenoph. L. I. K. II. p. 55. ἔχ ἤκιστα εἶμαι θάρρειν. Vtrumque coniungit Herodot. L. II. c. 43. τῶτων ἔχ ἤκιστα, ἀλλὰ μάλις ἐμελλον μνήμην ἔχειν. Dionysius Hal. p. 148 καὶ διὰ τῆτο ἔχ ἤκιστα, εἰ μὴ μάλις, τὸ πολίτευμα. Sic etiam ἔχ ἤσσον προμῆλλον Attici scriptores amant. Thucyd. L. I. c. 8. καὶ ἔχ ἤσσον λησαί ἦσαν οἱ νησιῶται. L. II. c. 52. καὶ ἔχ ἤσσον τῆς ἐπελθόντας. Adde Priscianum L. XVIII. p. 1195. Ad eundem modum Cicero ad Diuers. L. IX. ep. 9. tum hoc non in postremis, quod idem est ac: tum hoc inprimis. et L. IV. ep. 5. non pessime cum iis esse aditum: id est, optime. Sic Virgil. Aen. L. XI. u. 701. Haud Ligurum extremus: uti apud D. Matth. c. II. u. 6. ἔδαμῶς ἐλαχίστη εἶ.

3 καταπεπληχθαι) Atticorum more Actiue pro timere haec uox usurpatur, ut ostendit Henr.

R

καταπεπληχθαι πολεμίαις, ὥστε μηδέν ἐθέλειν ἰολμαῖν, καὶ ἔτως καταφρονεῖν, ὡς μηδέν φυλάττεσθαι. πρὸς ἑκάτερον δὲ δεῖ τὸν στρατηγὸν ἠρμόσθαι, καὶ εἰδέναι, πότε δεῖ τὰ λαπεινὰ καὶ λόγῳ καὶ χήματι ποιεῖν, καὶ πότε ἂν τὰ δεινὰ καὶ φοβερώτερα.

β. MILITVM ANIMOS, EX CAPTIVORVM ADSPECTV EXCITARI POSSE.

Μελλούσης δὲ μάχης, ὅτε ἀδηλον ἔχον τὸ στρατεύμα τὴν κρίσιν τῆς πολέμου
 4) διαπέπρακται τῷ φόβῳ, εἰ δυνήθῃ ἐφόδῳ λαβεῖν ὁ στρατηγὸς αἰχμαλώτους, ἢ ἀπὸ ἐνέδρας, ἢ διακροβολισάμενος, ἢ καὶ ἀποσαλευντάς τῆς ἰδίας παρεμβολῆς, εἰ μὲν ἴνας 5) γενναίους τοῖς φρονήμασι, καὶ τοῖς σώμασι καταμάθοι, ἴστας ἢ ἀποκλεινάτω παρὰ χρήμα λαβῶν, ἢ δῆσας παραδόντω τοῖς ἐπὶ ταῦτα ἰελαγμένοις, κελύσας φυλάττειν, ὅπως μὴ πολλοὶ θεάσωνται ἴσας ἀνδρας. εἰ δὲ ἀδενεῖς, καὶ 6) ἀγενεῖς, καὶ μικροψύχους, ἐτι
 καὶ

Steph. de Dial. p. 143. et nos ad u. προηρημένος c. IV.

4 διαπέπρακται) Hanc scripturam omnes tventur codices, praeter Medicum, qui habet διατετέρακται; quod sequi iubet Rigaltius: cui equidem nondum adfentiri possum. Hoc διατετέρακται ex Glossa potius profuxisse crediderim, atque textui temere illatum. Vera lectio mihi uidetur fuisse διατέτραπται, quae uox est Polybiana, metusque ac consternationis notionem inuoluit: quae uero postea uel a librario festinante; uel distata oscitanter excipiente in διαπέπρακται fuerit transmutatum. Ut exemplis rem probemus. Polyb. T. I. pag. 362. εὐλαβόμενος δὲ, μὴ ΔΙΑΤΕΤΡΑΠΤΑΙ τὸ πλῆθος ἐν τῷ προγεγονότος ἐλαττώματος: ueritus, ne recens damnatum militum animis aliquam attulisset consternationem. Idem p. 358. ὡς γὰρ καὶ τῇ δὲ πρὸ συνέβαινε ΔΙΑΤΕΤΡΑΦΘΑΙ, καὶ προσδεῖσθαι παραινέσεως τὰς πολλὰς. Id. p. 576. καὶ διατραπείς. Vnde etiam Substantiuum διατροπή. metus, consternatio. Apud eundem T. . p. 21. ὁ δὲ Ἰέρων θεωρῶν ΤΗΝ ΔΙΑΤΡΟΠΗΝ καὶ κατὰ πλῆξιν τῶν Σικελιωτῶν. Id. pag. 1328. τηλικαύτην συνέβη γενέσθαι διατροπήν. et inter fragmenta T. II. p. 1561. διατροπή μεγάλη τὸ συνέδριον ἐπέχε. Non autem Polybii, sed Diodori hoc fragmentum esse obseruauit Pearsonius, ut notat Kusterus ad Suidam in διατροπή. Neque

tamen illud διαπέπρακται omni ratione caret. Διαπέπρακται inter alia significat quoque perimere, enervare: unde illud Euripidis Helen. u. 864. διαπεπράγμεθα, actum est de nobis. Qua re διαπέπρακται τῷ φόβῳ idem foret, quod Latinorum confici timore; uel tanto timore percelli, ut actum quasi de nobis uideatur. Quisque suo stabit iudicio: mihi reliquis τὸ διατέτραπται praefendum uidetur.

5 γενναίους) Pro γενναίοις, uti prius legebatur, seruat L. R. γενναίους, quod probatur. Sic Leo. c. XIII. §. 4. εἰ μὲν γενναῖοί εἰσι τοῖς σώμασι. Longe enim usitatius γενναῖοι τοῖς σώμασι, quam γενναίοις τοῖς σώμασι habent scriptores. Sic Diod. Sic. L. I. p. 45. c. ἀνδρῶν τὰς ψυχὰς. Id. p. 49. c. εὐρωσοὶ τὰς σώμασι, ἡγεμονικοῖτε καὶ καρτερικαὶ τὰς ψυχὰς. Id. p. 48. B. τῇ ψυχῇ μέγας. Id. L. XIV. p. 253. B. ἀνεραῖες τοῖς σώμασι. Mauricius p. 140. εἰ μὲν γενναῖοί εἰσι τοῖς σώμασι; qui, aequae ac Leo, in hoc loco Onofandrum fuit secutus. Denique notum est, si et ου saepe inuicem in uetustis libris commutari. u. not. ad u. μόνος p. 18. Reliquum hoc strategemate usus est Brennus, cum expeditionem in Graeciam susceperet, uti memorat Polyaeus L. VII. c. 35.

6 ἀγενεῖς) Recte et hic et paullo post legendum ἀγενεῖς, cum antea legeretur ἀγενεῖς. Est enim

καὶ 7) προαπειλήσας σφίσι ἐπὶ τῆς ἰδίας σκηνῆς, καὶ προδελώσας σφῶν τῷ φόβῳ τὰς ψυχὰς, εἰς τὰ πλήθη 8) προσαγέτω δακνύοντας, καὶ δεομένους, ἅμα λέγων καὶ δεικνύμενος τοῖς στρατιώταις, ὡς ἀγενεῖς καὶ ἔδενος ἄξιοι, καὶ ὡς πρὸς τοιαύτους ἄνδρας ἔστιν αὐτοῖς ἡ μάχη, δεδιότας ἕτως τὸν θάνατον, 9) ἀπτομένους γονάτων, καὶ προκυλιόμενους τῶν ἐκάσθε ποδῶν. ἐπαναθάρρει γὰρ ἐπὶ ταῖς ὁ στρατὸς ἤδη προκατανενοηκῶς τῶν πολεμίων ὄψεις τε καὶ πάθη ψυχῆς. 10) αἰεὶ γὰρ, ὃ μηδέπω τις ἐώρακεν, ἐλπίζει

R 2

μῆ-

fane differentia inter ἀγεννῆς et ἀγενῆς. Prius idem est quod ἀδενῆς, δειλός, timidus, imbellis, ut bene ἀδενεῖς et ἀγεννεῖς coniunxit hic Onofander; unde etiam Suidae ἀγεννίχ, ἢ ἀνανδρία, καὶ ἡ δειλίχ; nisi quod male τὸ ἀγεννῆς aequè dici putat ἐπὶ τῷ ἀδενῆς, καὶ ἐπὶ δυσγενῆς. Alterum uero τὸ ἀγενῆς, idem est, quod ἀπαις, uel δυσγενῆς atque generis et natalium conditionem respicit. Sic apud Lucian. T. III. pag. 316. ἔκ ἀγεννῆς πράξις strenuum factum: et ἔκ ἀγεννῆς ἄνθρωπος. non ignauus, strenuus uir. Xenoph. L. II. K. II. p. 117. ἔκ ἀγεννῆς ἄνδρὶ εἰσινός. Hanc differentiam non animaduertit Stephanus in Thes. Gr. L. indeque cum cautione accipiendus, ubi de his uocibus agit, Suidam et Hesychium secutus, qui itidem eas non satis accurate distinxerunt. Confundi autem saepius inter se haec uoces, cum ex aliis; tum ex hisce Onofandri satis apparet.

7 προαπειλήσας.) Bau. et Nag. hanc scripturam confirmant. In cod. Med. legitur προσ λήσας. et in ora libri ad lacunam hanc supplendam -- ομι -- ut sit προσομιλήσας; uti est apud Lucian. T. I. p. 155. καὶ τὸ προσομιλήσαι τιμὴ αὐτῶν. Verum malim cum Rigaltio praeferre nostram lectionem. Sic etiam Polyæn. L. VII. c. 35. eadem hac uoce in simili re utitur: ἡπειλήσατο θάνατον ἅπασιν, εἰ τῆτο πρὸς ἄλλους ὁμολογήσασιν.

8 προσαγέτω.) Equidem Porti coniecturae uolentis προαγέτω facile subscriberem, si codices Mss. fauerent. Varia est in eadem re huius uocis structura: προαγειν τινί, πρὸς τινι, εἰς τινι. De homine tamen clauso antea, nunc uero in conspectum aliorum producto, longe conuenientius adhibetur προάγειν: ut de Paulo et Sila carcere inclusis D. Lucas Actor. c. XVI. u. 30. καὶ προαγαγὼν αὐτὸς ἔξω. cum u. 20. dixisset καὶ προσαγαγόντες αὐτὸς τοῖς στρατηγῶσι. Polyæn. L. VII. c. 35. προήγαγεν ἀιχμαλιώτας Ἕλληνας. Πρὸς autem et πρὸ cum per se; tum in compositione saepissime inter se permutantur; e. g. in προάγειν et προσά-

γειν, προβάλλειν et προσβάλλειν, προπέμπειν et προσπέμπειν, προπίπτειν et προσπίπτειν, προιέναι et προσιέναι, multisque aliis; qui errores ex scribendi compendio profuxerunt; siquidem in uetustis codicibus syllaba os, per solum o superne positum, expressa fuit hunc in modum, προ pro πρὸς; et in compositione προλαμβάνειν pro προσλαμβάνειν, ut docet ὁ πάνυ Montfaucon in Palaeogr. Gr. pag. 343. Hinc apud Xenophontem Ephes. pag. 45. male τῶν ποδῶν αὐτῷ προκυλίετο, ubi leg. προκυλίετο, uti occurrit pag. 30. et 49. ἢ δὲ τῶν ποδῶν αὐτῶν προκυλιόμενη. Sic Aristænet. L. I. ep. XXVII. ἰνα τῶν προκαλινδύμενη τῶν ποδῶν. Aelian Taet. c. XVIII. pro οἱ πρὸς ἡμῶν, leg. οἱ πρὸ ἡμῶν. c. LIII. pro πρόσχυς recte ex Leone emendat Arcerius in πρόσχυς. ibid. pro προσκομίσασα leg. προκομίσασα. et p. 69. pro προπίπτει leg. προσπίπτει. In Fragm. de Obsid. toler. inter ueteres Mathemat. pag. 361. pro προβάσει leg. προσβάσει.

9 ἀπτομένους γονάτων.) Αδελφῶς plane Onofandro canit Virgil. Aen. I. III. u. 607.

Dixerat: et genua amplexus genibusque uolutans Haerebat.

De hoc autem ritu ita Seruius ad I. c. Physici dicunt, esse consecratas numinibus singulas corporis partes; ut aurem Memoriae -- Frontem Genio -- Dextram Fidei -- Genua Misericordiae, unde haec tangunt rogantes. Vnde Homerica illa ἀπτεοθαί γονάτων, λαβεῖν γόνων, γονάζεσθαι. c. g. Iliad. A. u. 427. et 500.

10 αἰεὶ γὰρ, ὃ μηδέπω) In prioribus editionibus hunc in modum legebatur: εἰ γὰρ, ὃ μηδέπω τις ἐώρακεν, ἐλπίζει, μῆϊζον γίνεται ταῖς ἀληθείαις. quae lectio ferri quodammodo possit; nisi quod pro ταῖς ἀληθείαις tum malim τῆς ἀληθείας: pro quo noster habet c. XLI. τῶν κατ' ἀλήθειαν ἐνεργημένων. Praeferendam tamen et ipse censeo

μείζον γε ταῖς ἀληθείαις, ἔτι καὶ τῷ ἔ μείλλοντος φόβῳ τὴν ἐλπίδα μείρει πρὸς τὸ χαλεπώτερον.

ΚΕΦ. ΙΕ.

1) ΟΤΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΠΟΛΛΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ.

Τάξις δὲ ἓ μίᾳ πολέμῳ, 2) πολλαὶ δὲ καὶ διάφοροι καὶ παρὰ τῆς ὀπλισμῆς, καὶ παρὰ τῆς στρατευσαμένων, καὶ παρὰ τῆς ἀντιπολεμίας, ὧν τὰς διαφορὰς ὁ στρατηγὸς 3) ἐπ' αὐτὸν εἰσεται τὸν καιρὸν. ἃ δ' ἔχ ἤκιστα πολ-

scripturam C. Mor. qui ita habet: αἰεὶ γὰρ, ὃ μὴ δῖπῳ τις ἐώρκειν, ἐλπίζει μείζον γε ταῖς ἀληθείαις. quam adeo in textum recipiendam curavi. Hic uero τὸ ἐλπίζειν, quod inter μέσσα est, significat *metuere*; ut apud Virgil. Aen. L. IV. u. 419.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

ubi hunc uocis usum ἀκυρολογίαν dicit Seruius, qui uero praestantissimorum scriptorum utriusque linguae exemplis potest comprobari; quorum insignem numerum laudat cl. Trillerus ad Thomam Mag. in u. ἐλπίς p. 300.

CAP. XV.

1) Quae nunc sequuntur capita, ad Τακτικὴν strictè sic dictam pertinent, quae est στρατηγίας, artis imperatoriae pars, docetque πλῆθος ἀνθρώπων ἀδρόν καὶ ἀτακτον εἰς τάξιν καὶ κόσμον καταστῆσαι, ut definit Aelian. in Tacl. c. III. uel ut Aeneas ibidem habet, est ἐπισήμη πολεμικῶν κινήσεων; quam eandem definitionem affert Leo. c. I. §. 1. uel habet §. 11. τέχνη στρατηγικὴ παρατάξεων καὶ ὀπλισμῶν καὶ κινήσεων στρατιωτικῶν. Graeci peculiare huius artis doctores habuerunt, quos Τακτικὰς appellarunt, quorum munus scite non minus quam eleganter describit Xenoph. L. VIII. K. II. p. 525. Quamquam haec scientia, eodem auctore L. I. K. II. p. 65. est μικρὸν τι μέρος τῆς στρατηγίας, tantae tamen est necessitatis, tantae utilitatis, ut eius ope uel numerosissimos exercitus a quantumuis exiguis copiis caecos saepe profligatosque sciamus, quod multis exemplis probat Frontinus Strateg. L. II. c. 3. et 4. Non enim tam multitudo et uictus indocta in omni praelio, quam ars et exercitium solent praestare uictoriam. Nulla certe alia re populus Romanus orbem terrarum subegit, nisi armorum exercitio, disciplina

castrorum, usuque militiae; ut his ipsis uerbis affirmat Vegetius de Re milit. L. I. c. 1. Summam denique huius artis apud Graecos quidem antiquitatem facile exinde est coniectare, quod Homerus in sua Iliade non uulgarem eiusdem peritiam declarauit Iliad. Δ. u. 299. Λ. u. 51. N. u. 152. ut loca praeter necessitatem non accumulamus. Qua re etiam Aelianus Tacl. c. I. πρῶτος μὲν ἴσμεν, δοκεῖ τὴν Τακτικὴν θεωρεῖν Ὅμηρος ἐπεγνωκέναι, ipseque de Τακτικῇ Homeri tempore uerba, scriptores, Stratoclem, Hermiam, ac Frontinam legisse testatur ibidem: et Aristophan. Ran. u. 1066. ὃ δὲ θεῖος Ὅμηρος ἀπὸ τῆς τιμῆς καὶ κλέος ἔρχε, πλὴν τῆς, ὅτι χρέος ἔδιδάξε, Τάξεις, ἀρετὰς, ὀπλισμοὺς ἀνδρῶν.

2 Πολλαὶ δὲ) In prioribus editionibus exulant haec uerba: Τάξις δὲ ἓ μίᾳ. At enim uero quisque, uel me non monente, uidet, ἀνεφθλον ita esse hoc caput, atque eius initium librariorum incuria excidisse. Feliciter tamen hoc a corpore suo quasi auulsum caput restituit C. Fr. Mor. Τάξις δὲ ἓ μίᾳ πολέμῳ, πολλαὶ δὲ καὶ διάφοροι. Sic Mauricius p. 254. ἔ γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ΜΙΑΙ ΤΑΞΕΙ καὶ τοῖς αὐτοῖς τρόποις μάχονται, ἵνα τις ὁσάντως ἐπὶ πᾶσι χερήσῃται. Arrian. Tacl. p. 10. αἱ πεζικαὶ καὶ ἵππικαὶ τάξεις, καὶ ὀπλισμοὶ πολυειδεῖς καὶ πολύτροποι εἰσιν. Hoc tamen cod. Mor. supplementum non ex ingenio eritici alicuius eruditi; sed reuera Onosandri profuxisse, extra omnem dubitationem ponit Leo c. XX. §. 182. qui hoc Onosandri caput ad uerbum in sua denuo transcripsit: Τάξις ἓ μίᾳ ἐστὶν πολέμῳ, ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διάφοροι. Ceterum rationem huius praeccepti discere licet ex Mauricio p. 196.

3 ἐπ' αὐτὸν τὸν καιρὸν) C. Fr. Mor. ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν. Parum abest, quin ueram hanc scripturam credam, cum etiam Leo, qui hic uer-

πολλαῖς ἰσχυρόζαι παρατάξεσιν, δίχα τῶν ἐπ' αὐτῶν ἰῶν πραγμάτων ἀνάγκην ἔχουσιν νοεῖσθαι, ταῦτα 4) ὡς ἐν κεφαλαίῳ δίδειμι.

Κ Ε Φ. 15'.

1) ΟΤΙ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΙΔΙΟΝ ΣΥΝΤΑΣΣΕΙ.

Ἰππεῖς μὲν δὴ στρατηγὸς ἔχ' ἔτως, ὡς βέβηται, μᾶλλον δ' ὡς ἀναγκάζεται, ἰάξει. πρὸς γὰρ τὸ ἀντιπόλεμον ἰππικὸν καὶ τὸ ἴδιον σῆσει. Ταττέτω δ' ὡς ἰὰ πολλὰ κατὰ ἰὰς ἐκ παρατάξεως μάχας 2) ἐπὶ κέρως· ἵνα καὶ κατὰ πρόσωπον, καὶ ἐκ πλαγίων 3) προσβάλλοντες, καὶ ἰόπῳ μείζονι χρώμενοι, μεθ' ἔς ἔκ

botenus sequitur nostrum. ut modo monuimus, c. XX. §. 182. habeat ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Verum cum non minus recte se habeat nostra lectio, nihil quidquam mutamus. Ἐπὶ certe cum Accusatiuo saepe occurrat, ubi frequentior alias Genitiui uel Datiui usus est, ut satis docuit exemplis cl. A. bresch ad Luc. .XXIII. u. 28. et Aristacnet. p. 97. Hinc ἐπ' αὐτῶν τὸν καιρὸν idem est, quod παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, uel πρὸς τὸν καιρὸν. ut habet Polyb. T. II. p. 359. καὶ παρ' αὐτὸν τὸν τῆς χρείας καιρὸν συμφρονήσας, ὃ δέον εἶη ποιεῖν. et T. I. p. 894. εἰδέναι μὲν γὰρ δεῖ τὸ γιγνόμενον, χρῆσθαι δὲ ταῖς πρὸς τὸν καιρὸν ἀρμοζέσαις κινήσεσιν.

4. Ἐν κεφαλαίῳ) C. M. κεφαλαίῳ. Vtrumque recte dicitur κεφαλαίῳ et ἐν κεφαλαίῳ, ut probat Budaeus Comment. Gr. L. p. 134. Pro hoc, κεφαλαιωδῶς habet Dionys. Hal. p. 5.

CAP. XVI.

1) Titulus parum concinnus forte ita refingi posuit. ὅτι δεῖ πρὸς τὸ ἀντιπόλεμον καὶ τὸ ἴδιον συντάσσειν, ut in inscriptionibus c. XIV. et c. XXX. Nolim uero morari has minurias, ab imperitorum potius librariorum, quam Onosandri manibus profectas.

2 Ἐπὶ κέρως) C. M. ἐπικαίρω, quod aptius, satis quidem inconuenienter, dicit Rigaltius, cum uet. Membr. fide tuto niti potuisset. Sic Robortellus apud Aelianum Taet. c. XL. pro ἐπὶ κέρως temere substituit ἐπικαίρω. Nec minus Palmerius in Exercit. p. 58. pro ἐπὶ κέρως apud Thucydidem L. VIII. c. 104. legendum putat ἐπιχέρω, quod sane mirum foret, nisi ipse errorem suum p. 77. ubi apud Xenophontem Ἑλληνικ. : Ἰσορ. : L. VII. p. 509. ἐπι-

καίρω repperit pro ἐπὶ κέρως, denuo correxisset. Quo ipso uero agnouit, non κατὰ κέρως tantum, sed ἐπὶ κέρως quoque ueteres dixisse. Non abs re forte fuerit, exempla quaedam proferre, ubi librariorum ignorantia hae scripturae inter se fuerunt commutatae; eruditorum autem virorum solertia suo quaeque loco restituae. Sic apud Thucyd. L. VI. c. 32. et c. 50. in quibusdam codicibus est male ἐπικαίρω, ubi rectius in aliis ἐπὶ κέρως: et Arrian. in Taet. p. 63. ubi recte pro ἐπικαίρω, ἐπὶ κέρως legendum suadet Schefferus; nisi malimus ἐπὶ κέρως, ne longius a litteris praeter necessitatem recedamus. Porro apud Suidam ἐπικαίρω recte Kusterus in ἐπὶ κέρως mutat, qui in notis alium locum affert ex fragmento Eubuli apud Athenaeum L. XIII. pag. 568. Hinc quisque uidet ἐπὶ κέρως, κέρωτος, κέρως, κέρωτων, esse locutiones Tacticorum proprias, de quibus ita Palmerius p. 77. Est quod dicimus uerbo militari a la file; εἰς μέτωπον uero dicimus; de front; quod non intelligentes exscriptores ἐπὶ κέρως non intellectum mutauerunt in uocem ἐπικαίρω, magis solitam et ab illis intellectam. Hoc Onosandri praeeptum, ex quo equites ad cornua plerumque solebant collocari, innumeris fere exemplis cum ex Graeca, tum Romana historia potest comprobari; ut adeo sigillatim ea recensere, superuacuum omnino uideatur u. Thucyd. L. V. c. 67. Polyb. T. I. p. 312. T. II. p. 274. Iulius Afric. c. LXIII. Leo. c. IV. §. 60.

3 προσβάλλοντες) Non dubito pro προσβάλλοντες, quod adhuc fuit in editis, reponere προσβάλλοντες, ut ubique loqui hac in re amant scriptores; et ipse Onosand. c. XXI. κατὰ κέρως προσβαλλέτω τοῖς πολεμίοις. c. XXXIX. ἀλλ' ὡς

S

ἐκ ἔτι ἄλλοι τεταγμένοι συγχάνουσιν, ἔχουσιν 4) ἀποχεῖσθαι τῆς ἰππικῆς ἐπισήμης.

ΚΕΦ. ΙΖ.

ΟΤΙ ΤΟΥΣ ΨΙΛΟΥΣ, ΑΚΟΝΤΙΣΤΑΣ, ΚΑΙ ΤΟΞΟΤΑΣ, ΚΑΙ ΣΦΕΝΔΟΝΙΣΤΑΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΣΤΗΣΕΙ ΤΗΣ ΦΑΛΑΓΓΟΣ.

1) Ψιλὸς δὲ, ἀκοντιστὰς, καὶ τοξότας, καὶ σφενδονιστὰς πρῶτους πρὸ τῆς Φά-

ῶτι μάλιστα φθάνειν προσβάλλοντα. Xenoph. Ell. VII. p. 511. κελύσας γὰρ ἢ προσέβαλεν. conf. not. ad c. XIV. ad u. προσαγέτω. Sic etiam pro προβολὴν uidetur legendum προβολὴν apud Polyb. T. II. p. 1065.

4 ἀποχεῖσθαι) ἀποχεῖσθαι etiam in malam partem accipitur pro *abuti*. Hic uero pro simplici χεῖσθαι positus, idemque est, ac *liberius uti*; quod imprimis stili Polybiani est, qui compositis pro simplicibus uti solet. Sic apud nostrum c. I. S. XI. προγόνων ἀποχεῖσθαι δόξη. c. XLII. S. III. ἀποχεῖσθαι. Polyæn. L. III. c. 9. §. II. ἀποχεῖσθαι pro simplici χεῖσθαι. Idem apud Latinos quoque obtinet. Sic *abuti* pro uti habet Cicero ad Fam. L. IX. ep. 6. Lucret. L. V. p. 1032. Contra ea uero simplicia quoque pro compositis usurpant scriptores, maxime Poetae. Sic apud Homer. Iliad. B. u. 98. σχοίατο pro ἀποχοίατο et 302. κῆρες φέρουσαι pro ἀποφέρουσαι. Pindar. Olymp. Od. VIII. u. 51. πνοὰς βάλον pro ἀπέβαλον. et Pyth. IX. u. 54. ἄγει, quod Schol. Gr. reddunt per ἐπάγει. Sic Aclian. V. 21. ἀχθῆναι pro προσαχθῆναι. et apud Aclian. V. H. I. 30. ἀγομένους ἐπὶ θανάτῳ pro ἀπαγομένους, uti occurrit Aclian. XII. 19. ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι.

CAP. XVII.

1 Ψιλοὶ) Ψιλοὶ ἢ στρατιῶται, generaliori nomine appellati sunt apud Graecos omnes *leuis armaturae milites*, ψιλῆ ὀπλίσει ὀπλισμένοι: τοξόται, ἀκοντισταί, σφενδονῆται uel σφενδονισταί, quae tria genera postea hic memorat; quibus uero addimus ex Thucyd. L. VI. c. 69. ΤΟΥΣ ΛΙΘΟΒΟΛΟΥΣ, quos ὁ Συγγραφεὺς diferte distinguit a Funditoribus, quos fundis lapides iecisse constat ex Vegetii L. I. c. 16. qui inde fundiballii et lapidatores ex Glossis proprie dici possunt. Sic etiam Polyb. T. I. p. 835. συστήσας αὐτῶ τοξότας

καὶ σφενδονῆτας, καὶ τῶν ὀρείων τὰς ἀκοντίζουσαι καὶ ΛΙΘΑΖΕΙΝ δυναμένους. Vnde illa Tacita locutio: μέχρι λίθου καὶ ἀκοντίου βολῆς χωρεῖν apud Thucyd. L. V. c. 65. Hi omnes tela habebant a grauis armaturae militibus diuersa; τοξέματα, ἀκόντια, σφενδόνες, quibus cum in suis uelitationibus eminus tantum peterent hostem; ipsi inde ἐκβόλοι: et eorum arma, ὄπλα ἐκβόλα, appellata fuerunt. uide Arrian. p. XI. seqq. Aelian. Tacl. c. XV. Iul. Afric. p. 306. seqq. Frontin. L. II. c. 3. Ob armorum autem horum leuitatem κέφι στρατιῶται Polyæn. L. V. c. XVI. §. 2. εὐζωνοὶ Polyb. T. I. p. 107. et ἐλαφροὶ. T. I. pag. 128. dicti fuerunt. Velites olim ante primam aciem positi praelia inchoabant, ut probat Thucyd. L. VI. c. 69. postea uero non uno, sed uariis modis, pro regionis atque hostium conditione: modo ante Phalangem, aliquando a latere dextro, aliquando a sinistro; immo a tergo quoque grauis armaturae militum collocatos fuisse auctor est Arrianus Tacl. p. XXXVIII. Non minus autem ac reliqui milites, apud Romanos certe, suos habuerunt campidoctores, uti probat Vegetius L. I. c. XIII. seqq. et uetus inscriptio apud Sponium in Itiner. T. III. p. 36.

D. M.
T. FLAVIO
EXPEDITO
DOCTORI
SAGITTAR.
FLAVIA
EUPHROSINE
ET
ATTICA
FILIAE
PATRI
B. M.

Φάλαγγος 2) γήσει. 3) κατόπιον μὲν γὰρ ὄντες, πλείονα κακὰ διαθήσασθαι ἢ ἰδίαις, ἢ ἰδίαις πολεμίαις. ἐν μέσοις δ' αὐτοῖς, ἀπαρακτον ἔξασθαι τὴν ἰδίαν ἐμπειρίαν, ἐθ' ὑποχωρεῖν ἀνάποδα δυνάμενοι, κατὰ τὴν ἀνάτασιν τῶν ἀκοντιῶν, ἔτ' ἐξ ἐπιδρομῆς βάλλειν, προηγεμένων ἄλλων, καὶ παρὰ ποσὶν ὄντων. ἐδὲ μὲν οἱ σφενδονήται 4) κύκλῳ τῶν λίνων ἀποτελεῖν τῆς σφενδόνης, παρὰ πλευρὰν ἐσώτων Φιλίων ὀπλιῶν, καὶ πρὸς τὸν ῥόμβον ἀνιπιπτόνων.

S 2

Οἴτε

De triplici hoc uelutim genere multa scitu non inuicunda afferunt Arrius ad Aeliani Tact. c. II. p. 109. Schelius in not. ad Hygin. p. 36. Salmasius de Milit. Rom. p. 33. et 157. sqq. Lipsius de Milit. Rom. L. III. et alibi. Quae uero decies iam ab aliis repetita huc denuo transferre nec uacat, nec lubet. Imagines tamen quasdam utriusque armaturae militum in gratiam eorum, quibus eiusmodi libri non semper ad manus sunt, hic afferre non dubitauimus.

ἀλλ' ἢ, τὸ λεγόμενον, κατόπιον ἐορτῆς ἠκομεν, καὶ ὑσερῶμεν. Heliodor. Aethiop. L. III. pag. 126. ὡσπερ κατόπιον ἐορτῆς ἠκοντα (τὸ τῆ λόγα) παρὰ τρέχεις.

4 κύκλῳ τῶν λίνων) Poetica est locutio κύκλῳ τῶν λίνων ἀποτελεῖν τῆς σφενδόνης pro σφενδονίζειν; uti Homerus Iliad. N. u. 716. τὴν σφενδόνην per periphrasin dicit ὑσερῶμεν οἶος ἄω-

2 γήσει) Pro eo habet C. Fr. M. τάξει. Nil mouere libet, cum utrumque apud nostrum c. XVI. ἰππεῖς τάξει et τὸ ἴδιον γήσει.

3 κατόπιον) Legendum omnino κατόπιον, pro κατόπι, quod adhuc editum legebatur, uti apud Hesychium, Suidam et quoscumque alios scriptores reperitur. Sic ipse Onosander c. VI. ἐάντε τοῖς κατόπιον; et ibid. θεασάμενοι τὰς κατόπιον. c. XX. καὶ οἱ κατόπιον τέτων. c. XXII. ἵνα κατόπιον αὐτῶν γένωνται πάντες. Est autem, testibus Morige et Thoma Mag. uox Attica atque cum de loco; tum etiam de tempore solet usurpari. De loco id adhiberi testantur exempla allata: de tempore uero illud παρομιχζόμενον apud Platon. in Gorg. p. 447.

τῶν. scite tortam ouis lanam. Sic Virgil. Georg. L. I. u. 309.

Stuprea torquentem Balearis uerbera fundae.

Ouid. Metam. L. IV. u. 516.

Brachia tendentem rapit, et bis terque per auras
More rotat fundae.

κύκλῳ Τῶν λίνων) ideo dicit, quod fundae ex lino uel fetis factae erant, ut scribit Veget. L. III. c. 14. Omnium praestantissimi funditores fuerunt Balears, quos ideo κυρίως ΣΦΕΝΔΟΝΗΤΑΣ appellatos testatur Polyb. T. I. p. 260.

οἷτε τοξόται, προϊόντες μὲν τῶν ἄλλων, εἰς αὐτὰ τὰ σώματα ⁵⁾ καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκτοξεύουσι τὰ βέλη. μετὰ δὲ τὴν λόχος, ἢ ἐν αὐτοῖς τοῖς μέσοις ὄντες, εἰς ὕψος τοξεύουσιν, ὥστε πρὸς μὲν τὴν ἀνω φορὰν ἴονον ἔχειν τὸ βέλος, αὐτοῖς δὲ, καὶ κατὰ κεφαλῆς πίπτῃ τῶν πολεμίων, ἐκλελύσθαι, καὶ μὴ ⁶⁾ πάνυ τι λυπεῖν τὴν ἐχθρὰν.

Κ Ε Φ. ιη'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΤΟΙΣ ΤΡΑΧΕΣΙ ΤΟΠΟΙΣ ΤΑΤΤΕΙΝ ΤΟΥΣ ΨΙΛΟΥΣ.

Εἰ δὲ συμβαίνει γίνεσθαι τὴν μάχην ἐν χωρίοις, ἵνας μὲν χθοναλῆς, ἵνας δὲ βυνοειδῆς ἔχουσι τόπας, τότε δὴ μάλιστα τὴν ψιλῆς ἐν τοῖς τραχέσι ταττέτω. καὶ δὴ, καὶ αὐτὸς τὰ πεδαινα κατειλημμένος ἢ, τῶν δὲ πολεμίων μέρος τινα τῆς φάλαγγος ¹⁾ ὀχθώδεις ²⁾ διακατέχει τόπας, κατὰ τῆς ³⁾ ἐπαγέτω τὴν ψιλῆς. ῥαόντε γὰρ βάλλοντες ὑποχωρεῖ-

σιν

⁵ καὶ κατὰ σκοπὸν) Καὶ idem hic significat, quod ὡς. Sic apud Xenophont. L. II. K. Π. p. 93. τοξόται καὶ ἀκοντισαὶ ἦτε, ΚΑΙ ἡμεῖς. Herodot. L. VII. c. 84. Πέρσαι τὴν αὐτὴν ἐσκευασμένοι, ΚΑΙ ὁ περὶ αὐτῶν. Id. L. VII. c. 86. Ἰνδοὶ δὲ σκευὴ μὲν ἐπεσάχατο τῇ αὐτῇ, καὶ ἐν τῷ περὶ. Pro hoc autem καὶ idem habet ὡς c. 94. ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Nostro plane similem locum reperimus apud Herodian. L. VI. c. 7. §. 19. εἰς σώματα — κατὰ σκοπὸν τοξευόντων. Themistius una uoce dicit ἐπισκοπιώτερα βάλλειν. Iulius Africanus p. 306. et 307. in τοξότη haec tria requirit εὐσόχως, ἰσχυρῶς, ταχέως βάλλειν. Laborat fides, quantum in hac arte ueteres profecerint, nisi ipsae sacrae litterae idem testimonio comprobarent. Stupenda prorsus exempla, et quae omnem fidem superant, Manni, Bardesanis, Syrmi refert Iulius Afric. cap. XXIX.

⁶ καὶ μὴ πάνυτι) Hanc elegantiore omnino ac pleniore lectio, quam Cod. Mor. seruat, merito praefendam duximus, alteri illi πάντη, quae adhuc in libris editis obtinuit, absque particula καὶ; quam uero Codd. Bau. et Nag. nec non Scaliger et Vossius suo assensu comprobant. Nam illud πάντη ex celeriore distantis forte pronuntiatione a librario excerptum, ob similem sonum τῷ η et υ, facile in πάντη potuit commutari; cuiusmodi quid

accidisse nouimus loco illi Xenophonis L. I. K. Π. p. 2. ἃδὲ τοῖς ὀλίγοις τέτοις πάντη δυναμένως χερῶν; ubi, teste Stephano de Dial. Att. p. 74. in codicibus uariis scriptura, aliis τὸ πάντη, aliis πάνυτι praeferebantur, cui posteriori et ipse assentiri uidetur.

CAP. XVIII.

¹ Ὀχθώδεις) Corrupte antea ἔχθώδη habebatur. Rectius sane Codd. Med. et Scaligeri seruant ὀχθώδεις, quod sequens uox τόπας facile probat.

² διακατέχει.) Ubique fuit διακατέχει. Si non errore pronuntiationis, η in ει mutato, pro διακατέχει, ista lectio irrepsit, est Enallage, Modi, cuius supra c. X. S. 2. exempla dedimus ad u. παραφυλάξωσι. Adde Iohann. c. X. u. 5. ubi ἀκολαθήσωσιν et φεύξονται iunguntur.

³ ἐπαγέτω) Corrupta omnino pristina fuit scriptura ἀπαγέτω; pro qua substituendum ἐπαγέτω. Απάγειν, quod frequens est Taciteis, copias ab hoste reducere significat; sicuti contra ἐπάγειν aduersus hostem ducere. Vtrumque occurrit apud Thucydidem non uno loco. e. g. L. V. c. 65. πάλιν τὸ στρατεύμα κατὰ τῆς πρὶν ξυμμίξαι, ΑΠΗΓΕ. L. VII. c. 3. καὶ ὁ Νικίας ἐκ ΕΠΗΓΕ τὴν Ἀθη-

σιν' ἀπὸ τῶν Ἰραχέων, ῥᾶσά τε τοῖς ἀνάντεσιν ἐπαναθέσωσιν, ἀν' ἐλαφροὶ 4) τυγχάνωσιν.

Κ Ε Φ. ΙΘ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΑ ΕΧΕΙΝ ΤΑΣ ΠΑΡΑΤΑΞΕΙΣ,
ΔΙΩΝ ΟΦΕΙΛΟΥΣΙΝ ΟΙ ΨΙΛΟΙ ΕΝΤΟΣ
ΤΩΝ ὙΚΟΝΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΙ
ΥΠΟΣΤΕΛΛΕΣΘΑΙ.

Ἐστω δὲ διάστημα κατὰ τὰς 2) τάξεις, ἢ ἐπειδὴν 3) ἐκκενώσωσιν, ἔτι
πρὸς α-

νάεις. *ibid.* ὡς δ' ἔγνω ὁ Γούλιππος ἔπρὸς ἰόντας αὐτὰς, ΑΠΗΓΑΓΕ τὴν στρατιάν ἐπὶ τὴν ἄκρην. *Arrian. Taet. p. 32.* ΕΠΑΓΩΝ τῇ τάξει τῶν λακεδαιμονίων. *irruens in aciem Lacedaemoniorum.* *Onof. c. XXIX.* ΕΠΑΓΕΤΩ δὲ τὸ στρατευμα. Hanc meam olim coniecturam iam Scaligeri quoque assensu uideo confirmari.

4 τυγχάνωσιν) Hanc lectionem, quam prae se ferunt Codd. Bau. et Nag; merito praefendam duximus alteri τυγχάνωσι, idque eo magis, quod Scaliger quoque et Vossius in suis emendationibus eam uidentur comprobare.

CAP. XIX.

1 κόντων) In quibusdam Codd. Mss. κτον per compendium scriptum: pro quo alii habent κόντων. Bau. et Nag. ἀκοντίων. Melior est scriptura L. R. ἐντὸς τῶν κόντων *inter hastatos: abstracto posito pro concreto.* Alias κοντάρατοι, *Hastati* apud Graecos recentiores, uid. *Leon. c. XII. §. 41. 117. c. XIV. §. 28.* ubi pro κοντάρης scribendum κονταράτης: uel etiam κοντάτοι, ἀκοντός, uti alterum ἀκοντάριον, quae idem significant ac δόρυ, ἔγχος, uti *Schol. Oppiani ad L. II. de Piscat. u. 25. et 329.* explicat: et *Etymol. M. p. 283. l. 23.* Ideo uero inter ordines interualla relinquenda esse docet *Onofander*, quia uelites ante, quam committeretur acies, post tergum stabant exercitus; mox per uias illas patentes prorumpabant ante primam aciem, atque uelitatione pugnam auspicabantur. Qui si inde ab hoste essent repulsi, recedebant, atque per uias illas patentes uel inter manipulos antesignanorum; uel post ordines recipiebantur. De hisce interuallis uide *Aelian. Taet. c. XI.* Nouimus tamen, eiusmodi interualla in acie ideo quoque fuisse facta, ut

equites per ea prorumpere atque denuo se recipere possent; uti probat *Frontin. L. II. c. III. §. 17.* Sic *Scipio* aduersus *Hannibalem* non continuas construxit cohortes; sed manipulis inter se distantibus, quo elephanti ab hostibus acti facile transmitti sine perturbatione ordinum possent, ut memorat *Frontin. L. II. c. III. §. XVI.*

2 τάξεις) C. M. τάξεις: quam uocem reprehendam pro corrupta antea lectione πράξεις suadet *Rigaltius*, et *Scaliger* in emendationibus. Τάξεις est uox πολυσήμος apud recentiores maxime Graecos. In re autem militari est uel ordinatio, qua in certa corpora disponitur legio; uel certus militum numerus, qui duabus tetrarchiis, siue centum uiginti et octo militibus constabat, uti auctor est *Aelian. Taet. c. IX.* qua ratione conuenirent fere τάξεις et *Manipuli* Romanorum, in quos *Polybii* aetate legio Romana fuit diuisa; quorum quilibet centum erat et uiginti uirbrum. Neque uero existimandum est, eiusmodi militaribus uocabulis unum semper eundemque significatum qualibet aetate et apud quosuis populos fuisse; quae omnino pro temporum diuersitate plurimum uariasse satis constat. Vide, quae supra ad u. λοχαγός c. II. notauimus. Lectionem autem C. M. probare uidentur *Xenoph. Hister. Gr. L. VII. c. 5. §. 22.* ἀλλ' οἱ μὲν ἔθειον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο. *Polyb. T. I. p. 368.* ἐπὶ βραχὺ μὲν ἐν τῶν Ἰβήρων καὶ τῶν Κελτῶν ἔμενον αἱ τάξεις. Sic ipse *Onofander* paullo infra: τάρραχον ἐμποιεῖν τὰς τάξεις. *Ordines* Latini dicunt. Sic *Frontin. Strateg. L. II. c. III. §. 10.* et quum se intra suorum ordines recepissent. Alteram tamen scripturam, qua πράξεις pro παρατάξεις corrupte, et inscriptio huius capituli; et *Leo* comprobare possunt, cuius haec sunt uerba c. XIV. §. 106. εἴφειλει δὲ εἶναι διάστημα εἰς ΤΑΣ ΠΑΡΑΤΑΞΕΙΣ. et

T

προαγαγόντων τῶν πολεμίων, τὰ βέλη, πρὶν εἰς χεῖρας ἔλθεῖν τὰς 4) Φάλαγγας, ἐπιστρέψαντες ἐν κόσμῳ δείξωσι μέσῃ τὴν Φάλαγγα, καὶ ἀταράχως ἐπὶ τὴν ἐξαγίαν ἀποκομιθῶσιν. ἔτε γὰρ κυκλεύει αὐτὰς ἅπαν τὸ σφάτευμα, καὶ κατακάμπειν κατὰ κέρασ ἀσφαλές ἐστὶ: τάχα γὰρ πρὸ φθάσωσιν αὐτὰς ἐν τῷ συμμιζαντες οἱ πολέμοιοι καὶ μέσῃ ἀπολαβόντες·

ἔτε

Eustathius ad Iliad. B. u. 558. Φάλαγγας explicat per στρατιωτικὰς παρατάξεις. Exempla huius praecipi peti possunt ex Polyb. T. I. p. 302. ubi iaculatores necdum primis missis iaculis, ruentis in se impetu hostis, fuga se receperunt διὰ τῶν διζυμμάτων ὑπὸ τὰς παρ' αὐτῶν ἰλας. per aciei intervallo intra equitum suorum turmas. et T. II. p. 972. Vegetius L. I. c. XX. Erant apud ueteres inter pedites, qui dicebantur leuis armaturae, funditores et ferentarii, qui praecipue in cornibus locabantur; et a quibus pugnandi sumebatur exordium: sed hi et uelocissimi et exercitatissimi legebantur: nec erant admodum multi, qui cedentes, si praelii necessitas compulisset, inter principia legionum recipi solebant, ita ut acies immota consisteret; quae postrema uerba declarant, quid apud nostrum uerba, ἐν κόσμῳ, significare debeant. Κόσμος nimirum apud Taeticos est ordo cuique militum assignatus, cuius seruantissimi esse debebant; idemque adeo ac τάξις; unde frequenter apud eosdem ἔδειν κόσμῳ φεύγειν. est laxatis atque turbatis ordinibus fugere. Sic Suidas illa Herodoti L. III. ἐφευγον ἔδειν κόσμῳ, ΤΟΥΤΕΣΤΙ ΤΑΞΕΙ, interpretatur. Polyb. T. II. pag. 1560. ὁ δὲ Φίλιππος ΟΥΔΕΝΙ ΚΟΣΜῳ ποιεῖσάμενος τὴν ἀναρχίαν. Polyen. L. V. c. 23. ΟΥΔΕΝΙ ΚΟΣΜῳ τὰς φυλακὰς ἐκλιπόντες ὄχοντο. Vnde coniunctim apud Thucydidem L. III. c. 107. ἀτάκτως καὶ ἔδειν κόσμῳ: contra uero apud Dionys. Hal. p. 46. ἐν τάξει εὐκόσμῳ. Huius autem τάξεως obseruationem, tamquam rem utilissimam maximeque necessariam, tantum non omnes inclusi Duces mirum in modum suis commendarunt. Sic Archidamus, Lacedaemoniorum Rex inter alia suos ita hortatur apud Thucydid. L. II. c. II. ἐπεὶ οἱ ἂν τις ἡγήται, ΚΟΣΜΟΝ καὶ φυλακὴν περὶ πάντων ποιέμενοι - - κάλλισον γὰρ τὸδε καὶ ἀσφαλές αὐτον. Adde Onosandr. c. XXVII. qui itidem dicit μηδὲν ἀμεινον εἶναι τῷ μένειν ἐν τάξει, μηδὲ ἐπισφάλλεσθον, τῷ λύειν.

3 ἐκκενώσωσιν) Male ἐκκενώσας Codices reliqui omnes habent, praeter C. M. qui refert ἐκκενώσωσιν, quod probat etiam Leo c. XIV. §. 106. καὶ οἱ φίλοι ΕΚΚΕΝΩΣΩΣΙ τὰ βέλη αὐτῶν. Eadem locutio occurrit apud Anonymum in tractat.

de toleranda obsidione inter uet. Mathemat. editor. 324. εἰς τὰς Φαρέτρας ΚΕΝΩΣΩΣΙΝ οἱ τοξόται. Excutere tela Latini scriptores dicunt. Sic Xantiprus Lacedaemonius in Africa aduersus Regulum leuem armaturam in prima acie collocauit, in subsidio autem robur exercitus; praecipitque auxiliariis, ut excussis telis cederent hosti, et cum se intra suorum ordines recepissent, confestim in latera discurrerent, et a cornibus rursus crumperent. u. Frontin. L. II. c. III. §. 10. Plura cl. Oudendorpius ad h. l. et Lucan. L. III. u. 710.

4 Φάλαγγας) Haec uerba aliter uidentur distinguenda, quam adhuc lecta fuerunt; hunc in modum: πρὶν εἰς χεῖρας ἔλθεῖν τὰς Φάλαγγας, priusquam acies concurrant. Sic apud nostrum c. XXI. ἐπιστρέψαντα itidem absolute ponitur. Quamquam enim recte alias dicatur τὰς Φάλαγγας ἐπιστρέψαντες; uti apud Thucydidem τὰς νῆας ἐπιστρέψαντες: nescio tamen, quam incommode hoc loco iungantur ob sequentia statim uerba δείξωσι μέσῃ τὴν Φάλαγγα. Sunt autem Φάλαγγας quaelibet confertae peditum grauis armaturae acies, quales iam Troiani belli tempore obtinuisse Iulianus testis est Homerus, qui tot locis Graecorum pariter atque Trojanorum Φάλαγγας memorat. Iliad. B. u. 558. ἰν' Ἀθηναίων ἴσαντο Φάλαγγας. Γ. u. 77. Τρώων ἀνέεργε Φάλαγγας. ut loca praeter necessitatem non accumulemus. Qua de re tam Graeci, quam Romani scriptores postea quaslibet quarumcumque gentium graui armatura instructas acies, Φάλαγγας appellarunt. Sic Vegetius L. II. c. 2. Denique Macedones, Graeci, Dardani phalanges habuerunt. Frontin. L. II. c. II. §. 1. M. Curius, quia Phalangi regis Pyrrhi explicitae resisti non posse animaduertit. Caesar de B. G. L. I. c. 24. Heluetii - - phalange facta, sub primam nostram aciem successerunt. Id. c. LII. At Germani, ex consuetudine sua, phalange facta, impetus gladiatorum exceperunt. In primis tamen et κατ' ἐξοχήν, illud peditum stabile agmen apud Macedonas, quo uir uiro, arma armis conferta erant, robore suo inuisum, Φάλαγγος nomine fuit insignitum; de quo uide Aelian. Taet. c. XIV. Polyb. T. II. p. 1063. Veget. L. II. c. 2. Hanc eius πρόγνωσιν seu συνασπισμὸν ita describit Silius Ital. L. XVII. 419.

ἔτε διὰ τῶν 5) πεπυκνωμένων βιάζεσθαι, καὶ εἰς τὰ ὅπλα ἐμπίπτοντας, τὰραχὸν ἐμποιεῖν ταῖς τὰξαις, ἀλλὰ πρὸς ἄλλον ἐνσεύοντος. Αἱ δὲ κατὰ κέρας ἔφοδοὶ τῶν ψιλῶν, πλείονα λυμαίνονται τῶν πολεμίων, ἐκ πλαγίων ἀκοντιζόντων, καὶ εἰς τὰ γυμνά 6) παραβιαζομένων παύειν. Ἡ δὲ τῆς σφενδόνης ἀμυνα χαλεπωτάτη τῶν ἐν τοῖς ψιλοῖς ἐστίν. 7) ὅ, τε γὰρ μόλιβδος ὀμάχων ὡν τῶ ἀέρι, λανθάνει φερόμενος, ὡς ἀπροοράτως 8) ἀφυλάκτοις τοῖς τῶν πολεμίων 9) ἐμπίπτειν σώμασιν. αὐτῆς δὲ τῆς ἐμπτώσεως σφοδρῆς ἔσης, καὶ ὑπὸ τῆς ῥοίης τριβόμενον ἐν τῶ ἀέρι τὸ βέλος, 10) ἐκπυρωθὲν, ὡς βαθυτάτῳ δύνεται τῆς σαρκὸς, ὡς μὴδὲ ὀράσθαι. Ταχὺ δὲ καὶ τὸν ὄγκον ἐπιμύειν.

T 2

ΚΕΦ.

*Graia' phalanx patrio densarar more cateruas
Innexisque adstat nulli penetrabilis hastis.*

quod etiam in textu exprimentum curavi. vid. not. ad c. X. p. 61. n. 8.

Hinc grauis armaturae milites, ὀπλίται alias dicti, a Dionysio Hal. L. IV. p. 222. φαλαγγίται appelluntur: ubi aperte φαλαγγίται et ψιλοὶ in pedestri exercitu sibi oppuntur. Sic quoque Φάλαγγες pro exercitu pedestri grauis armaturae apud Dion. Hal. L. VI. p. 365. et Onofand. c. XXII. ἰδίᾳ τεταγμένους ἀπὸ τῆς Φάλαγγος. Pro Φάλαγγες diserte ponit στρατεύματα Onofand. c. XXII. Inde apud eundem Dion. Hal. L. IV. p. 225. τάττειν τὰς πεζὰς ἐν Φάλαγγι, instruere pedites in aciem confertam. et L. XI. p. 705. πρὸς Φάλαγγα μάχεσθαι, conferta acie pugnaute; quod alias unica uoce dicitur φαλαγγηδὸν μάχεσθαι; uti φαλαγγηδὸν προσιέναι apud nostrum c. XXI. Sic Aelian. Taab. c. XV. diserte Φάλαγγι tribuit τὰς ὀπλίτας, eosdemque a ψιλοῖς distinguit; quomodo etiam Onofander c. XX. Φάλαγγα grauis armaturae aciem appellat.

8 ἀφυλάκτοις) Antea in libris excusis ἀφυλάκτως, ἀπροοράτως; ubi per ἀσύνδετον, tamquam in re celeri atque inopina, procedere uideatur oratio; adeoque nolim equidem ex Bau. et Nag. inferi particulam καὶ. Sic postea c. XXXIII. προσεῖδῃ τὸν καιρὸν, τὴν ὥραν, τὸ μέλλον. et Hesiod. in Erg. u. 196.

Δυσκέλαδος, κηκόχρητος ὀμαρτήσει στρατεύου-
πης.

Eodem modo Plinius in Paneg. c. XXXIII ac sic quoque *plura inopinata, plura subita*. Quae cum ita sint, praefendam tamen censeo, C. M. scripturam ἀπροοράτως ἀφυλάκτοις τοῖς etc. uti etiam apud nostrum legimus c. XXXIX. ἀλλ' αἰφνιδίως ἀφυλάκτοις ἢ ἐπιφάνειά γίγνηται τῆς στρατεύματος. Thucydid. L. VII. c. 29. ἀφυλάκτοις ἐπιπεσόντων, καὶ ἀπροσδοκίτοις, μὴ ἂν ποτε etc. L. VII. c. 32. ἀφυλάκτοις τε καὶ ἐξ αἰφνης ἐπιγενομένοι. Dionys. Halic. L. II. p. 101. ἀφυλάκτοις ἔσιν ἔτι πολεμίοις ἀπροσδοκίτως ἐπιτίθεται.

5 ἔτε διὰ τῶν πεπυκνωμένων) Paullo obscurior quibusdam primo intuitu uideri possit haec Periodus. Notandum uero τὸ βιάζεσθαι et ἐμποιεῖν pendere ab illo ἀσφαλές ἐστίν; reliquis a τὰραχῃ usque ad ἀπολαβόντες parenthesis inclusis. Melius enim ita fieri putamus, quam in altero membro subaudire δεῖ, quod alias in eiusmodi obtinet.

8 Ἐμπίπτειν) Libri editi ἐμπίπτει, auctoritate quorundam codicum habent. Verum, quamquam particula ὡς cum Indicatio quoque iuncta reperitur; ut apud Dionysium Hal. L. XI. pag. 698. ΩΣΘ, ἵνα τέτρες διαβάλλωσι πρὸς ὑμᾶς, ὅλην ὕπνομενοῦσιν ἀνατρέψαι τὴν πατρίδα: malim tamen hic sequi Cod. Fr. Mor. scripturam ἐμπίπτειν: uti etiam paullo post: ὡς μὴδὲ ὀράσθαι. et c. XX. ὡς σκέπειν. c. XXI. ὡς -- ποιῆσαι. et alibi.

6 παραβιαζομένων) In quibusdam libris Mss. et omnibus impressis antea fuit corrupte παραβιαζομένειν. Recte autem in L. R. Bau. et Nag. παραβιαζομένων, quam scripturam etiam Scaliger et Vossius probant. Pertinet enim, ut quisque, uel me non monente, uidet, ad superius ψιλῶν et ἀκοντιζόντων.

10 ἐκπυρωθὲν) Similia plane hisce sunt illa Ouidii Metam. L. II. u. 727.

7 ὅ, τε) Bau. et Nag. rectius diuifim ὅ, τε,

ΟΠΩΣ ΔΕΙ, ΕΑΝ ΑΠΟΡΗ ΨΙΛΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ Ο
ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ, ΟΙ ΔΕ ΠΟΛΕΜΙΟΙ ΕΥΠΟ-
ΡΩΣΙΝ, ΕΠΙΦΕΡΕΣΔΑΙ ΑΥΤΟΙΣ.

Εἰ δὲ αὐτὸς μὲν ἐνδεὴς εἴη τῆς τῶν ψιλῶν συμμαχίας, οἱ δὲ πολέμιοι ταύ-
την πλεονεκτοῖεν, οἱ μὲν πρῶτοςάται πυκνοὶ πορευέσθωσαν, ἔχοντες
ἐπιμήκει 1) θυρεὸς, ὡς σκέπειν ὅλα τὰ σώματα τοῖς ἀνδρομήκεσιν. οἱ δὲ
μετὰ τρίτης, καὶ οἱ κατόπιν τρίτων, ἄχρι τῶν τελευταίων, 2) ὑπὲρ κεφαλῆς
ἀράμενοι τῶν θυρεῶν, τῶν ἔχόντων, ἄχρις αὖ ἐντὸς γένωνται 3) βέλεις.
ἔτω γὰρ, 4) ὡς εἰπεῖν, 5) κεραμωθέντες, ἔδεν πείσονται δεινὸν ὑπὸ τῶν ἐκη-
βόλων,

*Non secus exarsit, quam cum balearicaplumbum
Funda iacit. nolat illud et incandescit eundo,
Et quos non habuit, sub nubibus inuenit, ignes.*
et L. XIV. u. 825.

--- -- -- -- -- *ceu lata plumbea funda
Missa solet medio glans intabescere caelo.*

CAP. XX.

1) θυρεὸς) Dudam obseruarunt uiri eruditi dif-
ferentiam inter θυρεὸς et ἀσπίς, quamquam uete-
rum scriptorum loca nos dubitare haud sinunt, utram-
que uocem saepe promiscue fuisse usurpatam uid.
Phrynichus pag. 160. Thomas M. in u. ἀσπίς. Θυ-
ρεὸς nimirum *scutum* fuit *oblongum*, eaque magni-
tudine, ut fere hominem tegerē posset; quales Ro-
manorum, Gallorum ac imprimis Germanorum fue-
runt. Ἀσπίς autem *clypeus* fuit *figurae orbicularis*,
unde ab Homero subinde ἐνκυκλος, πάντοσς ἴση
appellatur. Ἀσπίδα antiquiorem esse θυρεῶν exin-
de colligimus, quod nullam certe θυρεῶν, pro *scuto*
mentionem apud Poetam nec in Iliade, nec in Odyss-
sea reperimus. Fuerunt autem ἀσπίδες antiquissi-
mis illis temporibus aequali cum θυρεῶν magni-
tudine, unde Hom. II. B. u. 389. ἀσπίδα δicit ἀμφι-
βρότην: ad quem locum schol. Gr. ἀνδρομήκεσι
γὰρ ἔχρωντο τῶν ἀσπίσιν οἱ παλαιοί. Ἀσπίδες
Ἀργολικαὶ omnium praestantissimae habebantur, ab
Argiuis primum inuentae. uid. Aelian. V. H. L. III.
c. XXIV. Pollux L. I. c. X, §. 13. Spanhem. ad Iul.
Orat. 4. p. 242. ubi ὁ πᾶν, uarias ἀσπίδος tradit
significationes utique non uulgares. Insequentī uero
tempore ἀσπίδες magnitudine cedebant τοῖς θυ-
ρεῶν. Qua re cum θυρεὸς ob suam magnitudinem

ad motus conuersusque minus essent apti Philopoe-
men usum eorum abiecit, docuitque suos milites
ἀντὶ θυρεῶν, ἀσπίδα λαβεῖν, ut auctor est Polyae-
n. L. VI. c. IV. §. 2. Accuratam τῶν θυρεῶν descrip-
tionem tradit Polyb. T. I. p. 652.

2) ὑπὲρ κεφαλῆς.) Pro ὑπὲρ Vossius in emen-
dationibus habet ἐπι: frustra quidem. Sic enim Po-
lyb. T. II. p. 1557. τῶν θυρεῶν ὑπὲρ τῆς κεφα-
λῆς ποιήσαντες. Arrian. Tacl. p. 33.

3) βέλεις) In locutionibus ἐντὸς uel εἰσω γίγ-
νεσθαι βέλεις; nec non ἐντὸς εἶναι βέλεις subau-
ditur βολῆς: uti Latini plene dicunt; *intra*, uel
extra teli iactum esse.

4) ὡς εἰπεῖν) In editis libris legitur εἶπον, abs-
que ὡς. Particula ὡς in eiusmodi locutionibus mo-
do exprimi, modo subaudiri solet: ut in illis Φα-
σί, λέγασσι: pro ὡς Φάσιν, ὡς λέγασιν ἀνθρώποι.
Nimirum cum in his, tum in aliis uocibus, scripto-
res Graeci pariter atque Latini tertiis personis uer-
borum utuntur, omisso nomine, quod orationis fe-
ries postulat: sic εἰπεῖν pro ὡς εἰπεῖν apud Dionys.
Hal. L. XI. p. 693. nisi tamen librorum incuria
et hic excidit particula ὡς. Quodsi tamen uera fa-
tear mihi potius adridet scriptura C. Frid. Mor.
ὡς εἰπεῖν, quae optimis scriptoribus est longe fre-
quentissima; cuiusque uestigia adhuc seruat Cod.
Med. qui habet ὡς εἶπον. quae uerba reliquae ora-
tionis interfertur, ut apud Latinos: *ut ita dicam*;
ut ita dixerim. Sic Thucyd. L. I. c. I. καὶ μέγισ-
τινὶ τῶν βαρβάρων, ΩΣ ΔΕ ΕΙΠΕΙΝ, καὶ ἐπὶ
πλείστον ἀνθρώπων. Id. L. III. c. 38. ζητῶντες τὰ
ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶμεν. Dionys. Hal.

βόλων, Ἐι δὲ παρ' ἑκατέροις ἡλῶν ψιλῶν εἴη βοήθεια, πρῶτοι πρὸ τῆς ἐκ χειρὸς μάχης ὁ ἀκροβολιζέσθωσαν τοῖς ἀντιπάλοις, ἢ μετὰ τὴν συμπλοκὴν τῆς φάλαγγος, ἐκ πλαγίων ἐπιθέντες, ἀποχρήσθωσαν τοῖς βέλεσιν. 7) συνελάνονται γὰρ εἰς ὀλίγον, καὶ ἔχ ἦττον θορυβῶνται τοῖς τοιούτοις ἀμυντηρίοις.

ΚΕΦ. κα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΙΣ ΠΟΛΥ ΜΗΚΟΣ ΕΚΤΕΙΝΕΙΝ ΤΗΝ ΦΑΛΑΓΓΑ ΤΑΣ ΚΥΚΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΑΝΤΙΩΝ ΦΟΒΟΥΜΕΝΟΣ.

Τὰς δὲ κυκλώσεις φυλάττεσθαι βεβλόμενος, μήτ' ἔτις ἐπὶ 1) μῆκος ἐκτείνετω τὴν δύναμιν, ὥστε πᾶμπαν ἀσθενῆ καὶ ἀβαθῆ ποιῆσαι τὴν φάλαγγα. Ἰαχὺ γὰρ περὶ συμβαίνει τὸς πολεμῖκας διαρρήξαι τὴν αὐτὴν, διόδον ποιῆσαι, καὶ μηκέτι παρὰ κέρας ἐνεργεῖν ταῖς κυκλώσεσιν, ἀλλὰ διεκπεσόντας μέσας κατὰ νότον γίνεσθαι τῶν ἐναντίων. τὸ δὲ αἰετὸ μὴ μόνον φυλαττέσθαι παθεῖν, ἀλλὰ καὶ ζηλείτω ποιεῖν, εἰάν ἀσθενῆ, καὶ λεπτὴν κατανοήσῃ τὴν 2) τῶν πεζῶν φάλαγγα. Μήτ' ἔτις ἐπ' ἔραν συσελλέτω τὴν παρὰ

p. XXIX. ἀλλ' ἔσι πάσης, ὡς εἶπεν, ἡδονῆς τε καὶ ὠφελείας ἐμπλεως. Polyb. T. I. p. 526. καὶ σχεδόν, ὡς εἶπεν, μεγίστη τῶν προγεγονότων ἐπιβολῆς κεχρημέσθαι τῆς ἰσορείας. Et ipse Onosand. c. X. f. I. διὰ τάχους, ὡς εἶπεν, αὐτόματοι.

5 κεραιωθέντες.) Κεραιωθέντες per metaphoram didi sunt milites, cum sublatis supra capita scutis continuatisque inter se, aduersus hostium tela se munierunt, ita ut testudinem, uel testa aedificiorum ista specie referrent. Liuius L. XXXIV. c. 39. et L. XLIV. c. 9. Polyb. in Fragm. T. II. p. 1557. ὡς ἐτὶ τῶν ὀπλῶν πυκνότητι ΚΕΡΑΜΩΤΩΙ ΚΑΤΑΡΡΥΤΩΙ γίνεσθαι παραπλήσιον. Adde Arrian. Taft. p. XXXIII. Iul. Afric. c. I. et XX. Leon. c. XX. §. 183. Tanta autem eiusmodi testudinis fuit firmitudo, ut et iaculatores superne, uelut in testo possent uersari, et saxa quantumuis ingentia eam percurrere nequirent, uti auctor est Arrian. Taft. p. 33. Aristid. Orat. T. I. p. 220.

6 ἀκροβολιζέσθωσαν) ἀκροβολίζεσθαι est uelutari, siue eminus uelitaribus armis pugnare, atque

τῆς αὐτῆς μάχης ὁρροήνιται. Inde apud Tacitos ἀκροβολισαί, οἱ πόρρωθεν ἀκροβολισμοῖς διαχρηόμενοι, de quibus uide Aelianum Taft. c. II. Arrianum. pag. XV.

7 συνελάνονται) Pro συνελάνονται, uti in quibusdam libris legitur, Bau. et Nag. aliique, teste Rigaltio, συνελάνονται habent: quam scripturam etiam Scaliger in emendationibus sequitur ob sequens θορυβῶνται merito praefendam; quamquam istiusmodi Modorum permutatio apud ueteres saepius obtinet.

CAP. XXI.

1) Scriptores Taftici non eadem semper longitudine; sed pro loco ac numero hostium aciem instituendam esse tradunt. Arrian. Taft. p. 32. Est autem tunc potissimum necessarium, aciem in longitudinem extendere, cum uel nos cornu hostium circumire cupimus; uel cauemus, ne ipsi nos circumueniant; ut idem tradit p. 61. Mauric. p. 325. Leo. c. VII. §. 83. c. XIV. §. 108. Plutarch. T. I. p. 557.

2 πεζῶν) Camerarius uidetur legisse ἐχθρῶν,

V

ράταξιν εἰς πολὺ βάθος ἀποσέλλων, ὡς ἐκ τῆς ῥάσεως τῆς πολεμίας 3) ὑπερκεράσαντας ἐντὸς αὐτὴν λαβεῖν. 4) ἰσχυροποιεῖτω μὲν γὰρ τὴν ἐραγίαν, καὶ τῆς παρὰ πλευρὰν τῶν κεράτων, μὴ ἔλαττον τῶν 5) πρῶτοςαιῶν. ἔχῃ ἥττον μὲν γὰρ ἀποκωλύουσιν οἱ κατ' ἐρὰν τὰς κυκλώσεις, τῶν ἐπὶ κέρασ ἐκλεινομένων, εἰάν ἤδη φθάσας ὁ στρατηγὸς τὸ μέλλον, ἀπλώσας τὴν ἐραγίαν, καὶ τὰ παρὰ κέρατα τῆς φάλαγγος ἀναβιβάσας ἐκατέρωθεν, παραστήσῃ τῆς καλόπιν εἰς τὸ πρῶσωπον τῶν πολεμίων, ἢ καὶ παραγγείλη τοῖς ἐφθασμένοις ἤδη κυκλωθῆναι, τὰ νῶτα τοῖς τῶν προηγουμένων νώτοις ἐγκλίνοντας, ἀμφίσομον ποιῆσαι τὴν μάχην. ἀγγίχουσ μὲν γὰρ, ὅσις ὄρων τῆς πολεμίας πολλὰς, αὐτὸς ἐλάττοσι στρατιώταις μέλλων κινδυνεύειν, ἐξελέξατο καὶ ἐπετήδευσε τοιούτων ἐπιτυχεῖν τόπων, ἐν οἷς 6) ἢ παρὰ ποταμίαν ὄφρυν λαξάμενος ἀπο-
θεῖται

uertit enim *aduersariorum*: ut et Cotta: *contra il nemico*. Vterque sane optime, quod ad sensum attinet. Non tamen sine Codd. auctoritate uolui quidquam audere.

3 ὑπερκεράσαντας) Ὑπερκεράσαι est, cum unico cornu hostem superamus; sicuti ὑπερφαλαγγῆσαι, cum utroque cornu eundem circumuenimus, omnique ex parte claudimus. Aelian. *Tact.* c. XLIX. et *Lexicon Tact. Bibl. Coisl.* p. 513. Arrian. *Tact.* p. 70. Sic Alexander ad Granicum Persas ἐξ ὑπερδεξιῶν ἐπιόντας αὐτὰς, αὐτὸς ἐπὶ ὑδῶρ τῆς Μακεδόνος ἀναγαγὼν, ΤΠΕΡΕΚΕΡΑΣΕΝ. Et Cleandridas in bello cum Lucanis gesto ποιήσας ὑπερμηκεσέρων τὴν τάξιν, ΤΠΕΡΕΦΑΛΑΓΓΗΣΕ τῆς Λευκανῶν, οἱ δὲ κυκλωθέντες βαλλόμενοι πανταχόθεν, πάντες ἀπώλοντο teste Polyæn. L. IV. p. 335. et L. II. pag. 177. Sic Xenophon. L. VI. K. II. p. 382. ἐβέβητο γὰρ ὅτι πῆϊσον ὑπερφαλαγγῆσαι τῆς σὲ στρατεύματος - τῶ περιπτῶ κυκλωσόμενος. Id. L. VII. pag. 396. πολὺ ἐκτέρωθεν ὑπερφαλαγγῆντες. De Hannibale ad Cannas ita Frontin. *Strateg.* L. II. c. 3. §. 7. Idem conferto praelio, paullatim inuicem sinuantibus, procedentibusque ad praeceptum cornibus, auide insequentem hostem in median aciem suam recepit, et ex utraque parte compressum cecidit ueterano et diu edocto usus exercitu. Non tamen hanc utriusque uocis differentiam semper obseruarunt scriptores. Sic τὸ ὑπερκεράσαι a nostro hic positum uidetur pro ὑπερφαλαγγῆσαι. Contra apud Arrian. de *Exp. Alex.* L. III. p. 122. ὑπερφαλαγγῆσαι idem est, quod ὑπερκεράσαι; cuius haec sunt uerba: ὑπερφαλαγγῆντες ἐς πολὺ ἐπὶ τῶ σφῶν ἐωνύμω. Fuisse autem diuersa, praeter Arrianum, Aelianum aliosque, docet etiam Iulius Afric.

c. LXVII. qui diserte ὑπερκεράσεις et ὑπερφαλαγγῆσεις distinguit. Notandum uero, uariam esse harum uocum scripturam apud ueteres scriptores. Reperitur enim ὑπερκεράσεις et ὑπερκερώσεις; ὑπερφαλάγγισης, ὑπερφαλαγγίσης et ὑπερφαλάγγωσις. uid. Suidam. Arrian. p. 70. Iul. African. c. LXVII.

4 ἰσχυροποιεῖτω) Ἰσχυροποιεῖν, nec in Stephani Thes. Gr. L. auctoritate ornata. Occurrit tamen apud Diodor. Siculum et Thucydidis Scholiasten, uti Scotus in *Append.* obseruat; quibus nos addimus Mauric. p. 327. καὶ πρὸς συμβολὴν ἰσχυροποιῆσαι et Leon. c. VII. §. 83. πρὸς συμβολὴν ἰσχυροποιῆσαι. Xenophon. L. V. K. II. p. 322. pro eo dicit ἰσχυρότερον ποιῆσαι.

5 πρῶτοςαιῶν) L. R. male προσαιῶν; quae uoces saepius inter se permutantur. προσάτης enim est, *dux maiori dignitate praeditus*, idemque aliquando ac στρατηγός, quo sensu προσάτης τῆς πολέμου occurrit apud Xenoph. L. VII. K. II. Πρῶτοςάτης autem est, qui primus stat in ordine aduersus hostem directo. Quilibet autem λόχος ex πρῶτοςάταις et ἐπισάταις constabat, qui τὸ τῆς φάλαγγος βάθος constituerunt: sicuti λοχαγοὶ et παρασάται eiusdem frontem, siue τὸ τῆς φάλαγγος μῆκος effecerunt. uid. *Lexicon Tact. Bibl. Coisl.* p. 506. Leo. c. VII. §. 77. Arrian. *Tact.* p. 23. Aelian. c. VI.

6 ἢ παρὰ ποταμίαν) Particula ἢ clare ostendit defectum, quo locus hic laborat; quem uero feliciter supplet auctior scriptura C. Mor. ταξάμενος, ἀποτελεῖται (al. ἀπωθεῖται) ταύτη τὴν κύκλωσιν τῶν πολεμίων, ἢ παρῶρειαν ἐκλεξάμενος, αὐ-

θεῖται ταύτη τὴν κύκλωσιν τῶν πολεμίων, ἢ παρώρειαν ἐκλεξάμενος, αὐτοῖς τοῖς ὄρεσιν ἀποκλείσει τὰς 7) ὑπερκεράσαι βελομένους, ὀλίγους ἐπισήσας ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν, τὰς ἀποκολύσσοντας ὑπὲρ κεφαλὴν ἀναβάντας γίγνεσθαι τὰς πολεμίας. ἔ μὴν ἡ στρατηγικὴ φρόνισις ἐνταῦθα συλλαμβάνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰσχύς. δεῖ γὰρ ἐπιτυχεῖν τοιούτων χωρίων. ἔ γὰρ 8) αὐτῶγε κατασκευάσασθαι δυνατὸν τὰς τόπας. τῶν ὄντων μέντοι τὰς ἀμείνους ἐκλέξασθαι καὶ τὰς συνοίσοντας ἐννοῆσαι φρονίμως. Πολλάκις δ' ἐπιώδασιν οἷγε μεγάλη δυνάμει καὶ πολυάνδρῳ κεχρημένοι 9) μηνοειδῆς σχῆμα ποιήσαν-

V 2

ΤΕΣ

τοῖς. etc. quae uerba loco suo euulsa reponere non dubitauī. Hanc lectionem porro confirmare uidentur illa Iulii Afric. c. LXXV. καλὸν δὲ εἶναι ἐὰν ποταμὸς δυσκόλως περιεμβόμενος, ἢ θάλασσα, ἢ κρημνός, Η ΟΡΟΣ ΑΒΑΤΟΝ τὸ τῆ στρατοπέδου ἐν μέρος ἐξασφαλιζέται. Sic Phaneas contra Scipionem euitauit diu praelium προβαλόμενος ΟΦΡΥΝ ἀπότομον. Polyb. T. II p. 1519. Cleomenes huic praeecepto conuenienter castra posuit in loco duobus collibus et fluuio munito, ut auctor est Polyb. T. I. p. 209. Et Hannibal, callidissimus dux contra Marcellum pugnaturus, cauas et praeruptas uias obiecit a latere, ipsaque loci natura pro munito usus, clarissimum ducem uicit, ut scribit Frontin. Strateg. L. II. c. II. §. 9.

7 ὑπερκεράσαι) In typis uulgatis libris legitur ὑπερκεράσας. corrupte. Occurrit quidem ὑπερκεράσας saepe apud Leonem, c. IV. §. 26. VII. §. 47. XII. §. 89. Mauric. p. 54. Constantin. in Taet. p. 21. aliosque. interea tamen non dubitandum, hic potius legendum esse ὑπερκεράσαι, quam lectionem sistunt Codd. Mor. Bau. et Nag. contextui longe conuenientiore, atque, ut iam uidemus, Scaliger et Vossius comprobauerunt. Ad eundem modum Aelian. Taet. c. XXVIII. ὅταν ἦτοι ὑπερκεράσαι τὰς πολεμίας βάλονται. Mauric. pag. 325. ὅταν θέλη ὑπερκεράσαι τὰς ἐχθρὰς. Polyæn. L. IV. c. 3. §. 21. βελομένους ὑπερκεράσαι τὰς ἐναντίας.

8 αὐτῶγε) C. Fr. Mor. Bau. et Nag. aptius αὐτῶγε; ut ad Imperatorem referatur, cum uulgata lectio est αὐτόγε: Sic etiam legisse uidetur Camerarius, qui haec uerba ita reddit: cum imperator illa efficiendo praeparare nequeat. et Cotta, Italus interpres: et non dimeno il Capitano non sapra sciegliere qual sito di luoghi faccia par lui.

9 Μηνοειδῆς σχῆμα) Quando Luna post σύνοδον triduanam cornua reparare incipit, μηνοειδῆς ἀφί-

lophus appellabatur, et ταυροκέρας; uti canit Horatius L. IV. Od. II. u. 57.

Fronte curuatos imitatus ignes
Tertium Lunae referentis ortum.

Exinde igitur ista aciei forma, qua ad κύκλωσιν usi sunt ueteres, apud Taeticos et historicos nomen accepit. uide Aelian. Taet. c. XLIII. Mauric. p. 99. et 379. Leon. c. XX. §. 184. Φάλκγξ eiusmodi μηνοειδῆς lunata acies dicitur Frontin. Strateg. L. II. c. III. §. 4. et acies incurua ad similitudinem Lunae Veget. L. V. c. 15. Eadem similitudine Frontin. L. I. c. V. § I. uallum in modum cauae lunae dixit. Polybius T. I. p. 366. μηνοειδῆς τὸ κύκλωμα habet, quod Leo c. XX. §. 184. τὸ τῆ Σίγματος κοίλωμα appellat. Σιγματοειδῆς σχῆμα etiam appellatur, ab Onofandro paullo infra, quod figuram litterae C, referebat. Vid. Montfaucon. in Palaeogr. Gr. p. 135. et illustr. Spanhem. de Praest. et Usu Numism. T. I. p. 99. De hac etiam Martialis L. XIV. ep. 87. ita canit:

Accipe lunata scriptum testudine Sigma
Octo capit: ueniat quisquis amicus erit.

τες τῆς παρατάξεως ἐπιέναι, νομίζοντες, ὅτι 10) προσάξονται τὰς πολεμίας καὶ 11) κατ' ἄνδρα 12) βελομένους συνάπτειν· εἶλα κατὰ τὸ ἡμικύκλιον εἰς ὁδὸν κυρτέμενοι ἐναπολήψονται τῷ περιέχοντι κόλπῳ, τὰς ἰδίας κέρατας ἐπισυνάπτον-

10 προσάξονται) Antea προσάγονται. C. Fr. Mor. melius προσάξονται, quod ob sequens ἐναπολήψονται equidem praetulerim.

11 κατ' ἄνδρα.) In typis excusis libris legebatur κατὰ ἄνδρας. Rectius autem C. Fr. Mor. κατ' ἄνδρα refert, quod perpetuo fere apud optimos scriptores reperitur. Vt exempla aliquot saltem asseramus Polyb. T. I. p. 65. κατ' ἄνδρα καὶ ζυγὸν εἰσὶν εἰς μονομαχικῆς συνενόσεως περὶ τὰς ἀγωνιζομένους τῆς Φιλοτιμίας p. 214. ἡμιλλῶντο κατ' ἄνδρα καὶ κατὰ τάγμα. p. 835. κατ' ἄνδρα ποιούμενοι τὸν κίνδυνον T. II. p. 976. πάσης δ' ἔσης ἐκ χειρὸς καὶ κατ' ἄνδρα μάχης. p. 1065. ποιῶνται κατ' ἄνδρα τὴν προβολήν. Sic ipse Onofander c. XXVII. κατ' ἄνδρα σποράδες. c. XXXIV. μὴ κατ' ἄνδρα μόνον ἀμοιβὰς ἐκτείνειν. Quod autem ad rem attinet, κατ' ἄνδρα est nullo servato ordine nimirum pugnae, vid. Polyb. T. I. p. 835. et opponitur τῷ ὁμιλαδόν, uel Φαλαγγιδόν μάχεσθαι; uti est apud Homerum Iliad. M. u. 3.

- - - - - οἱ δ' ἐμάχοντο

Ἀργεῖοι καὶ Τρῶες ὁμιλαδόν.

cf. Eustath. παρεμβ. p. 842. Et Iliad. O. u. 328.

Ἐνθα δ' ἄνδρα ἔλεν ἄνδρα κεδκαθείσης ὑσμίνης. Id in acrioribus pugnis factum esse declarant illa Polybii T. I. p. 367. ἔγχε ἦν κατὰ νόμους ἐξ ἀναστροφῆς καὶ μεταβολῆς ὁ κίνδυνος, ἀλλ' εἰσάπαξι-συμπεσόντες, ἐμάχοντο συμπλεκόμενοι κατ' ἄνδρα; quibus verbis primum illum concursum in atroci ac plane barbara ad Cannas pugna describit.

12 βελομένους) Omnes fere codices, quos adhuc consulere licuit, βελομένοις habent. L. R. tamen servat βελομένους: ut nimirum ad πολεμίας referatur. cui scripturae fauet etiam Scaliger in emendationibus; ut et Argerius in notis ad Aeliani Taft. c. XLIII. Lucem loco huic affundit Aelianus, c. XLVI. ubi exponit rationem, cur eiusmodi acies in lunae cauae modum formata, hostes copiis inferiores facile ad confliendum allicere possit; quia nimirum τὰ σφαιροειδῆ μικρὰ μὲν ἐν τῇ κυκλώσει φαίνονται, ἀπλάμενα δὲ εἰς τὸ διπλάσιον ἐκτείνονται. Id quod causae, cur et ipse τὸ βελο-

μένους praeferre, atque in contextum recipere non dubitarim.

13 κυρτέμενοι) Non placet τὸ κυρτέμενος, quod antea in editis fuit ad πολεμίας relatum; sed cum Argerio ad Aelian. c. XLIII. uel κυρτέμενοι; ut cum κεχημένοι; νομίζοντες, quae antecesserunt, cohaereat; uel κυρτέμενον cum ἡμικύκλιον iunctum censeo legendum, quamquam prius praeferam. Camerarii uersio mihi quidem intricatior uidetur, quam ut inde iudicium pro hac uel illa lectione ferri possit. Cotta uero τὸ κυρτέμενοι in animo, uel in suo codice habuisse uidetur; qui hunc locum ita reddit: *nel qual modo mouendosi sperano a poco a poco piegando i corni del semicirculo, et insieme giugnendoli in circolo ferrarui dentro gli nemici.*

Pro κύκλω uero ex C. Med. malim κόλπῳ, tum quia ingrata est statim sequentis eiusdem uocis repetitio; tum quod minus recte eiusmodi aciei lunatae κύκλος tribuitur, atque ipse Onofander uerbis statim subsequenter, *coniunctis demum cornibus circuli formam fieri clare docet, unde etiam paullo post ipse habet εἰς τὸν μέσον κόλπον.* Ac nescio an non apud Arrianum quoque pag. 33. pro ἐν κύκλω melius scribatur ἐν κόλπῳ, in illis: οἱ μὲν ἐν κύκλω τὰ πλινθία ἢ τὰ κύκλα. Quamquam enim minus accurate dicatur ἐν κύκλω τὰ πλινθία; absolum tamen proelus est ἐν κύκλω τὰ κύκλα; cum contra ἐν κόλπῳ ad utrumque commodissime referri possit. Vnde Leo c. XX. §. 184. ubi uestigia Onofandri aperte sequitur, hunc κόλπον, ΤΟ ΤΟΥ ΣΙΓΜΑΤΟΣ ΚΟΙΛΩΜΑ appellat; ut adeo facile sit coniecere, τὸ κύκλω a librario pro κόλπῳ fuisse suppositum. Thucydides pro hoc absolute habet τῷ περιέχοντι L. V. c. 73. ἐκυκλῆτο ΤΩ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΙ ΣΦΩΝ τὰς Ἀθηναίους. Hunc Onofandri locum Mauricius imitatus uidetur p. 379. προκόπτειν τὰ κέρατα, καὶ μνησθεὶς γενομένης τῆς τάξεως, τοσάτον κατὰ μικρὸν συνάπτεσθαι ἀλλήλοις τὰ κέρατα cet. Male autem idem C. M. pro ἐναπολήψονται habet ἐναπολείψονται: non enim ἐναπολείπειν huc quadrat, sed ἐναπολαμβάνειν, quod praeter alios probat Xenoph. L. VII. K. II. pag. 402. ἐν ἀσφελσεῖρω ἔσεσθε ἔξω γενομένοι, ἢ ἐνδον ἀπολαμβάνόμενοι. Sic etiam apud Mauricium p. 379. de fera lunato militum ordine inclusa: εἰς τὸ ἐμπερικυκλῆσθαι αὐτό.

ἀπτοντες ἀλλήλοις εἰς κύκλω σχῆμα. Πρὸς εἰς 41) ἀντιτακτέον εἶχ ὡδε, 15) Τριχῆ δὲ διελὼν τὴν ἰδίαν δύναμιν, τῶν μὲν 16) δυεῖν ἑκατέρω μέρει κατὰ κέρας προσβαλλέτω τοῖς πολεμίοις. τῶ δὲ ἐνὶ, τοῖς 17) εἰς τὸν μέσον κόλπον τῷ μνηοειδῆς ἀντιπαραταττομένοις ἐναντίως 18) ἐσάτω, καὶ μὴ προαγέτω. ἢ γὰρ μένοντες ἐπὶ τῷ κυκλοειδῆς σχήματος, οἱ κατὰ μέσσην φάλαγγα τεταγμένοι τῶν ἐχθρῶν, ἀπσακτοὶ, μηδὲν δεῶντες 19) ἐσῆζονται ἢ προιόντες εἰς τῷμπροθεν, εἰ βέλοιντο προάγειν φάλαγγηδὸν εἰς 20) εὐθεῖαν ἐκ τῷ συματοειδῆς ἀπλέμενοι σχήματος, ἀλλήλους ἐκθλίψουσι, καὶ λύσουσι τὴν τάξιν.

τῶν

14 πρὸς εἰς ἀντιτακτέον) L. R. πρὸς εἰς ἀντιτακτέον, quam lectionem sequitur Salmas. de Mil. Rom. p. 81. omittis uoculis ὡδε et mox sequenti δὲ. Verum, cum recte dicatur ἀντιτάσσεσθαι πρὸς τινε, et contextus in nostra scriptura optime se habeat, tot simul codicum consensu confirmatus, non uideo, cur eam loco suo moueamus.

15 τριχῆ διελὼν) Haec uerba non de triplici acie in fronte ordinata, per hastatos, principes et triarios, qualis in antiqua militia apud Romanos obtinuit, sunt intelligenda, in qua nimirum hae tres acies sibi a tergo subsidiariae fuerunt collocatae, ut satis ex antiquitate notum: sed de tripertita acie, quae in duo cornua diuisa est et mediam, ut bene monet ad hunc locum Salmasius de Milit. Rom. pag. 81. Nam cum ΜΕΡΗ, inquit, in acie nominant Graeci, de partibus aciei accipiunt, quae in fronte separantur, non quibus diuiduntur plures a tergo acies subsidiariae. Hanc τῷ πάνυ sententiam disertè confirmat Mauricius p. 379 τάσσεται δὲ ὁ στρατός ἐπὶ φάλαγγος ΕΝ ΤΡΙΣΙ ΜΕΡΕΣΙ, τατέσιν μέσῳ, δεξιῷ, καὶ ἀριστερῷ. Sic etiam omnis Phalanx, siue exercitus, εἰς δύο τὰ μέγιστα μέρη, fuit dispersita, quarum dextra pars, δεξιὸν καλεῖται κέρας, καὶ κειραλή, τὸ δ' ἐν ἀριστερῷ, εὐώνυμον μέρος καὶ ζεῖ. uid. Arrian. Tac. p. 25. Adde fig. n. 9. p. 79.

16 τῶν μὲν δυεῖν) Codd. Med. Bau. et Nag. ut et L. R. exhibent τῶν μὲν δυῶν; quam scripturam etiam sequitur Salmasius de Milit. Rom. pag. 81. Quamquam et nos, tot codicum auctoritate freti, lubentes hanc praefereamus lectionem: non est tamen, quod illam alteram, quod ad τὸ δυεῖν attinet, profus reiiciamus. Certe δυεῖν saepe reperiri pro δυῶν, exempla scriptorum ἀπτικωτάτων nos dubitare haud sinunt. Sic apud Lucian. T. II. pag. 215. ὑπὸ δυεῖν τῶν μεγίστων στρατηγῶν. Thucyd. L. IV. c. 28. δυεῖν ἀγαθῶν τῶν ἑτέρων τεύξεσθαι.

ubi contra alii δυῶν referunt, notante cl. Dukero, qui uero ad L. IV. c. 8. testem citat Homerum, ad Odyss. Φ. p. 1907. ed. Rom. ubi ex Heraclide probat, ueterem linguam Atticam diphthongum οἰ in εἰ mutare; ut δυεῖν pro δυῶν, οἰκεῖ pro οἰκοι, et πείρος pro πείρος. Sic apud Aeschyl. Prom. u. 777. δυεῖν λόγων διατέρω. Euripid. Electr. u. 536. δυεῖν ἀδελφῶν. Suidam in δυεῖν. δυεῖν προελέσθαι διατέρω, ἢ τὸ, ἢ τὸ. Sic apud Onofandr. c. XXXIX. καπιδυεῖν διατέρω: et c. XLII. pro δυῶν V. M. praefert δυεῖν.

17 τοῖς εἰς τὸν μέσον κόλπον) Cl. Oudendorpius in not. ad Frontin. L. II. c. III. §. 4. notat, male τὸ μέσον κόλπον legi; quo forte tetigit Salmasium, qui, nescio qua auctoritate adductus, hanc refert lectionem in libr. de Mil. Rom. p. 81. Nos merito receptam atque omnium, quos conferre licuit, codicum auctoritate munitam lectionem retinemus.

18 ἐσάτω.) Pro ἐσάτω L. R. sistit ἐσάτω, cui etiam fauet Salmasius. At enim uero ἐσάτω recte Atticis dici pro ἐσακέτω, disertè testatur Thomas Mag. p. 371. Sic Sophocles in Aiac. u. 1103. ἐσάτω. Lucian. T. I. p. 557. ἐσάσιν. Xenoph. K. A. L. I. p. 39. et 53. ἐσάσιν. Id. L. IV. K. A. p. 238. ἐσάσαι, quod etiam apud D. Lucam. c. XIII. u. 25. et Platon. T. II. p. 436.

19 ἐσῆζονται) Ab ἐσῆζω, uoce Syracusana, uti notat Gr. Schol. ad Callimachi hymn. in Apollin. u. 15.

20 εἰς εὐθεῖαν) In gratiam tyronum notamus Ellipsin γραμμῶν, in hac locutione frequentem apud Tacticos ἐπὶ μίαν εὐθεῖαν. u. g. Polyb. T. I. p. 366. ἐπεὶ δὲ πάντ' ἐπὶ μίαν εὐθεῖαν ἐθέτειν. Est nimirum τάξις ἐπὶ μίαν εὐθεῖαν, ordinatio, qua in aciei fronte omnes copiae ad unam rectam lineam collocantur. Sic etiam apud Strabon. pag. m. 32. ἢ Ἀιθιοπία ἐπ' εὐθείας ἐστὶ τῇ Αἰγύπτῳ. et alibi.

X

ἰῶν γὰρ ²¹⁾ ἐπὶ κέρας ἐπὶ τῆς αὐτῆς μενόντων χώρας, καὶ μαχομένων, ἔχ
 οἰόντες, τὸ ἡμικύκλιον εἰς εὐθείαν ἐλθεῖν. ἔνθα δὴ ἰεταραγμένων αὐτῶν καὶ
 λευκότων ἠνὶ ἰάξιν, τῷ τρίτῳ τάγματι καὶ ²²⁾ ἐφέδρω ²³⁾ προσβαλλέ-
 τω τοῖς ἀπὸ τῶ μέσθ κυρτώματος ²⁴⁾ προάγασιν ἀτάκτως εἰς ἴσμπροθεν.
²⁵⁾ εἰάν δὲ δὴ μένσιν ἐπὶ τῶ κοίλῃ σχήματος, ἕς ψιλῆς, καὶ ἐκηβόλης ἐνταῦθα
 κατ' ἀντικρὺ λαίττω. βάλλοντες γὰρ αὐτῆς πολλὰ λυπήσασιν. ἔ μὲν ἀλ-
 λά καὶ εἰ λοξῇ πάσῃ τῇ ἰδίᾳ Φάλαγγι προσβάλλῃ κατὰ θάτερον μέρος ἰῶν
 πολεμίων, ἐκ ἂν ἀμάρτοι, πρὸς ἠνὶ ἐκ τῶ μνηοειδῆς σχήματος κύκλωσιν ἔτως
 ἀντεπιῶν. ἐπὶ πολὺ γὰρ ²⁶⁾ οἱ ἐξ ἐναντίας εἰς χεῖρας ἰέναι πανστρατιᾶ κο-
 λυόμενοι, καὶ ὀλίγῃς κεραθήσονται, ἰῶν ἐπὶ θάτερος κέρατος μόνων μαχο-
 μένων· οἱ καὶ πρῶτοι καὶ ἀνάγκην συμμίξασι διὰ τῆν λοξὴν ἔφοδον. Οὐκ
 ἄχρηστον δὲ ποτε καὶ ἀντιπαραταξάμενον, ὑπὸ πόδα ἰῶ στρατεύματι χω-
 ρεῖν, ὡς ²⁷⁾ καταπεπληγμένων· ἢ καὶ ἐπιστρέψαντα παραπλησίαν φυγῇ
 ποιῆ-

²¹ ἐπὶ κέρας) Mallem, si Codicum auctoritas accederet, ἐπὶ κέρως, uti est apud nostrum a. VI. c. XVI. c. XXIII.

²² ἐφέδρω) In ora L. R. nec non in Bau. et Nag. scriptum est ἐφόδω. Frustra quidem, iudice Rigaltio, cui et ipse assentior. Quamquam enim recte alias dicatur ἐφόδω προσβάλλειν τινί: locum tamen hic merito sibi vindicat τὸ ἐφέδρω: siquidem hoc τρίτον τάγμα immotum primo, subsidio quasi erat duabus illis partibus, quae in utrumque hostium cornu impetum facere debebant. Quare aciem Principum et Triariorum saepius *Subsidiorum* nomine appellant Scriptores Romani. Quae autem *Subsidia* sunt Romanis scriptoribus; a Graecis ἐφεδροί, ἐφεδρα τάγματα, uel ἐφεδρεῖαι appellantur. vid. Dionys. Hal. pag. 613. et Onofand. c. XXII. ubi ipse hanc uocem illustrat.

²³ προσβαλλέτω) Corrupte, ni fallor, antea legebatur περιβαλλέτω. Pro quo recte ex C. Mor. reuocandum προσβαλλέτω: uti paullo ante apud nostrum προσβαλλέτω τοῖς πολεμίοις: et post aliquot lineas: τῇ ἰδίᾳ Φάλαγγι προσβάλλῃ κατὰ θάτερον μέρος. Quam frequenter autem uerba ex praepositionibus πρὸς, πρὸς, περὶ composita, inter se commutentur, supra nos aliquid dixisse meminimus. ad c. XIV. n. 8.

²⁴ προάγασιν) Male antea προάγασιν. Vera scriptura est προάγασιν, qua uoce Graeci Latinorum procedere, uel progredi in aciem expriment. Larva ubiuis est exemplorum copia. Sic Onofand. c.

X. n. 8. μὴ προαγέτω. n. 9. προάγειν δὲ εἰ δεῖ νύκτωρ: et in praesenti capite: καὶ μὴ προαγέτω, et προάγειν Φαλαγγηδόν. Polyb. T. I. p. 504. ἐκ τῶ Θέρμυ προῆγε. p. 505. τῇ δ' ἐξῆς ἄμα προάγων. Idem ergo hic est προάγειν εἰς τῶμπροθεν, quod προδύνει εἰς τῶμπροθεν, quo ipse paullo ante usus est.

²⁵ εἰάν μένσιν) Omnes Codd. hanc scripturam habent: nisi quod in Cod. Nag. supra e scriptum est ω, quod Scaliger in emendationibus et Portus in not. ad h. l. probant.

²⁶ οἱ ἐξ ἐναντίας) Duplicem admittunt haec uerba explicationem. Vel enim ex contextu Ellipsis supplenda est hunc in modum: οἱ ἐξ ἐναντίας ΧΩΡΑΣ ΠΑΡΕΣΤΗΚΟΤΕΣ uel ΤΕΤΑΓΜΕΝΟΙ ΠΟΛΕΜΙΟΙ; uti est apud Onofandr. c. XXII. διὰ τῆς ἐξ ἐναντίας μαχομένης. et D. Marc. c. XV. u. 39. ὁ κεντυρίων ὁ παρεσηκῶς ἐξ ἐναντίας αὐτῶ. Vel est locutio non infrequens periphrastica, οἱ ἐξ ἐναντίας pro οἱ ἐναντίοι: uti etiam occurrit in epist. ad Titum c. II. u. 8. ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ. et Themistium p. 107. A. ἔχ οἰόντες ἐπαινῶν - τὸν πεφυκότα ἐξ ἐναντίας. Eadem ratione est in epist. ad Roman. c. II. u. 8. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας pro τοῖς ἐριστικοῖς, coll. ad Philipp. I. u. 16. et ad Galat. c. II. u. 12. φοβόμενος τῆς ἐκ περιτομῆς pro περιτετμημένος.

²⁷ καταπεπληγμένων) Legendum puto καταπεπληγμένων: ut referatur ad ἐπιστρέψαντα et ἀντιπαραταξάμενον, ut Arcerius olim ad Aelian.

ποιείσθαι τὴν ὑποχώρησιν ἐν ἰάξει, εἶτα αὖθις ²⁸⁾ μεταβαλλόμενον ἀντεπιέναι τοῖς ἐπιῶσιν. ἐνίοτε γὰρ ὑπὸ χαρᾶς οἱ πολέμιοι δ'όξάντες φεύγειν ἰὲς ἐναντίας, λύσαντες τὰς ἰάξεις ²⁹⁾ ἐπικέοντα προσπηδῶντες ἄλλων ἄλλοι. ἐφ' ἧς ἀκίνδυνον ³⁰⁾ ἐπιστρέψαντας μάχεσθαι, καὶ αὐτῶ ἰῶ παρ' ἐλπίδα ἰὲς σῆμα θαρσεῖν καταπληξαμένους, εἰς φυγὴν αὖθις ἰὲς πάλαι διώκοντας τρέπεσθαι.

X 2

ΚΕΦ.

c. XLIII. observavit. Sic Polyb. T. I. pag. 346. ὁ δὲ Ξενοίας ὑπολαβὼν πεφευγέναι τὸν Μόλων κατὰ πεπληγμένον τὴν ἐφοδὸν αὐτῶ. Adde pot. in u. λελογχόσι. p. 2. Altera scriptura, in qua subaudiendum foret στρατιωτῶν; vel δυνάμεων non aequè bene cum reliqua oratione cohaeret. Priorem lectionem secutus est Cotta: *quasi spraventato ruitarti*: posteriorem Camerarius: *quasi perterritis suis*. Non ausim tamen vulgatam lectionem miro codicum consensu comprobata loco mouere, cum ob praecedens collectivum στρατεύματος aequè recte dicatur κατὰ πεπληγμένον, quam κατὰ πεπληγμένους: nisi hanc vocem, quod probabilius, ad ipsum Ducem malimus referre. In rem vide Frontin. Strateg. L. II. c. V. §. 36.

²⁸⁾ μεταβαλλόμενον) Μεταβάλλειν, seu μεταβάλλεσθαι dicebantur hostes, cum siue a vera, siue simulata fuga repente *conuersi* aduersus temere

insecutos praelium redintegrant: quod Parthorum imprimis proprium fuisse ac peculiare, veterum monumenta ubique testantur. Vnde Horat. L. II. Od. XIII. u. 18.

Miles sagittam et celerem fugam Parthi. (perhorrescit)

et L. I. Od. XIX. u. 11.

Et uersis animosum equis Parthum dicere.

quos inde *refugos* alii Poetae appellarunt. Sic Lucan. VI. u. 50.

Moenia mirentur *refugi* Babylonia Parthi

Claudian. IV. Consul. Honor. u. 530.

Refugo quae sit fiducia Partho.

Idem *Nomadas* fecisse, auctor est Polyb. T. I. p. 312.

Abares et Turcas. Mauric. p. 264. Leo c. XVIII. §.

59. Sic *Germani* quoque eedere loco, *dummodorurus instes*, consilii, quam formidinis arbitrabantur,

ut prodit Tacitus *de morib. German. c. VII.*

Pro nostra locutione, alias ἐκ μεταβολῆς habent scriptores. Sic Onofandr. c. XXVII. ἐκ μεταβολῆς αὐτῶν κατὰ πάντας εἰς τάξιν. Polyb. T. I. p. 26. λοιπόντ' ἐκ μεταβολῆς περιχυθέντες ἐπέκειντο τοῖς πολέμοις. et p. 312 ἐπικέονται δὲ πάλιν ἐκ μεταβολῆς. p. 367. ἔγὰρ ἦν κατὰ νόμους ἐξ ἀναστροφῆς καὶ μεταβολῆς ὁ κίνδυνος.

²⁹⁾ ἐπικέονται) L. R. Bau. et Nag. male pro hac uoce referunt ἐπικέρονται, quod cuiusmodi sit, facile quisque uidet. Ἐπικέονται pro *instare*, *imminere* Taciticis est longe frequentissimum; nec opus

est exemplis; nisi tamen conferre libet loca paullo ante ad u. μεταβαλλόμενον citata; et Onofandr. c. XXII. διὰ τὴν κατόπιον ἐπικειμένους. Nec plane nos moueat praesens forma, quam non Poetis tantum, ut quidam Grammaticorum temere contendunt; sed optimis scriptoribus receptam nouimus. Sic Lucian. T. III. p. 476. καὶ οἱ ἦδε ἡ ζημία τῶ ὑπὸν ἐπικέεται. Herodot. L. II. c. 155. ἄλλος ἐπικέεται λίθος. Id. L. IV. c. 62. χεῖρ δὲ, τῆ ἂν πέση, κέεται. Theocrit. Id. V. u. 129. κέονται.

³⁰⁾ ἐπιστρέψαντας) Ita malim ex Cod. Mor. legere pro uulgata lect. ἐπιστρέψαντα.

1) ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΧΕΙΝ ΚΕΧΩΡΙΣΜΕΝΟΥΣ ΕΠΙΛΕΚ-
ΤΟΥΣ ΕΙΣ ΒΟΗΘΕΙΑΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑΠΟΝΟΥ-
ΜΕΝΩΝ. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΧΕΙΝ
ΕΓΚΡΥΜΜΑΤΑ.

Ἐχέτω δὲ πρὸς καὶ στρατιώτας 2) λογάδας, ἰδίᾳ ἰεταγμένους ἀπὸ τῆς
Φάλαγγος, ὡσπερ ἐφέδρους τῶν πολέμων, πρὸς τὰ καταπονόμενα μέ-
ρη τῆς δυνάμεως, ἵν' ἐξ ἐτοίμων τὰς ἐπικερήσοντας ἐπάγη· καὶ ἄλλως ἐκ
ὀλίγον ὤνησαν ἀκμηῆτες ἐπελθόντες ἤδη κεκοπιακῶσι. τὰς τε γὰρ κεκοπια-
κότας ἤδη τῶν φίλων ἀνέλαβον, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐκκελυμένοις ἀκμάζοντες
ἐπέθεντο. Γίγνοιτο δὲ ἂν τι καὶ τῆτο χρησιμώτερον, ἐν τῆς παρατάξεως ἀπω-
τέρω σταθμοῖς, ὅποσοις ἂν ἀποχρηῖν δοκῆ αὐτῶ, ἐκπέμψῃ μέρος τι τῆς αὐτῆς
στρατείας ἀπροόρατον τοῖς πολεμίοις, παραγγείλας σφίσι, ἐπειδὴν συμ-
βάλλῃ τοῖς ἐναντίοις, τότε πυθόμενες παρὰ τῶν 3) σκοπῶν, ἀναστήσαντας
4) ἐπείγουσαι· καὶ μάλιστα τῆτο ποιητέον, ὅταν προσδόκιμος ἦσα συμμαχία
τῆ

CAP. XXII.

1) Titulus alter, quem in V. M. reperisse se te-
stat Riganus, deest in C. M. ut et Bau et Nag. Pro
ἐγκρύματα autem scribendum ἐγκρύματα: ut re-
peritur e. g. apud Leon. c. XII. §. 34. 38. ἐπι δὲ εἰς
ἐνέδρους ἦσαν ἐγκρύματα. Constantin. in Taet. p.
21. ἵνα δὲ ποιήσης πλαγιοφύλακας καὶ ἐγκρύ-
ματα. Veteres dicunt ἐνέδρους, *insidias*; quas, dis-
posita per latebras copiarum parte, hostibus saepe stru-
xerunt, quos cum simulata fuga eo perduxissent, ubi
occultos habebant milites, undique eos adorti effusos
et incautos ceciderunt, ut est apud Frontinum Stra-
teg. L. II. c. V. exemplis comprobatum. Adde Iul.
African. c. LXV. et LXVIII. Mauric. p. 106. Subsidi-
a eiusmodi in acie habere primos Lacones inue-
nisse, imitatos esse Carthaginenses, Romanosque postea
ubique servasse scribit Veget. L. III. c. 17. Nec tamen
Graecos alios hoc more usos: nec inter Taetica Grae-
corum uocabula ἐφέδρους et ἐφεδρεία reperiri, te-
stat Salmas. de Re milit. p. 147.

2) λογάδες) λογάδες, qui et ἐπίλεκτοι, ἐν
ἐπιλογῇ ὄντες, ἐπιλεγόμενοι, ἐκλεκτοὶ ab aliis
Taeticis dicuntur, erant *lectissimi de peditibus et
equitibus*, quos in subsidio collocarunt duces; uel
seorsim post aciem, uel circa cornua; uel etiam

circa medium, quique uel hostibus inopinato super-
uenirent iam congressis; uel, ne rumpere acies ab
iisdem uehementius instantibus, impedirent, loca
supplerent, additaque uirtute inimicorum audaciam
frangerent, ut habet Veget. L. III. c. 17. Sic apud
Lacedaemonios ὁ λόχος Σκιεῖτης, a Sciro Arcadiae
dius, erat ἐξ ἐπιλεκτῶν ἀνδρώπων, et semper
iis partibus, quae premebantur, succurrit: saepius-
que causa uictoriae fuit. Diodor. Sic. I. XV. p. 350.
Thucyd. L. V. c. 66. Sic Athenienses ab uno cor-
nu iam uictores, repentino subsidiorum aduentu,
tanto timore perculsi sunt, ut uniuersus eorum ex-
ercitus se in fugam coniecerit, ut testatur Thucydi-
des L. IV. c. 96.

3) σκοπῶν) Speculatorum in bello antiquitatem
probat Homer. II. E. 792. Utilitatem huius praece-
pti probare possunt exempla apud Diodor. Sic. L. XI.
p. 18. A. Polyen. L. I. c. 15. De Mario ita Frontin.
Strateg. L. II. c. IV. §. 6. *praecipitque, ut, cum ani-
maduertissent, committi praelium, ipsi in terga ho-
stium descenderent. Qui adparatus tantum terro-
ris intulit, ut asperrimi hostes in fugam uersi sint.*

4) ἐπείγουσαι) Forte ἐπάγουσαι: uel sub: ἐπὶ
τὸν ἀγῶνα, uti habet plene Dionys. Hal. p. 740. I.
24. *Ἐπείγουσαι, urgeri et festinare* significat, qua

τῆς καιρῆς καθυστερῆ. δόξαντες γὰρ οἱ πολέμιοι τῆς ἐκείνης εἶναι, καὶ συμμάχους ἤκειν τοῖς ἐναντίοις, ἴσως ἂν ἐτι καὶ προσιόντων, πρὶν ἢ συμμίξαι τῆς ἐπιβάλλοντος, εἰς φυγὴν 5) ὀρμήσασιν, ἔλοσῶτον, ὅσον εἶναι, ἀλλὰ πλεῖον ἐπιέναι πλῆθος νομίζοντες. Ἄλλως τε καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς ἐπιφάνεια πολέμιων 6) ἀπειράσων ἐκπλήττει τὰς ψυχὰς. ὑπολαμβάνουσα γὰρ τι χεῖρον, 7) ὧν πείσονται, φοβερώτερον ἐκδέχονται τὸ μέλλον. Εκπληκτικωτάτη δὲ καὶ δραστηριωτάτη μάστις πάντων ἢ κατὰ νότον τῶν πολέμιων αἰφνίδιος 8) ἐπιβολή, καὶ εἰ δυνατὸν γένοιτο, προσεκπέμψαι τὴν στρατιᾶν σύστημα νύκτωρ, ἐκπεριελθεῖν κελύσαι τῆς πολέμιου· ἵνα καλόπιν αὐτῶν γένωνται πάντες, ὡς εἴωθεν ἀναστάντες ἐκ τῆς ἐνέδρας, μετὰ τὸ συμμίξαι πρὸς μάχην τὰ στρατεύματα, κατὰ τὴν ἐραγίαν ἐπιφαίνεσθαι τοῖς πολέμοις. 9) εἰ δὲ γὰρ
φύ-

posteriore notione saepe apud scriptores occurrit. Herodian. L. VIII. c. 8. §. 14. οἱ Γερμανοὶ λαβόντες τὰ ὄπλα ἠπέριγοντο, ὡς ἀμυνέντες αὐτοῖς. et L. III. c. 4. §. 8. ἐπ' ἀλλήλους ἠπέριγοντο. Plutarch. in Fab. p. 181. A. νῦντις, ὧν στρατιῶται, Μαρκίε Μινικίε μεμνημένος ἐπειγέσθω: et sic alibi passim. Ad Graecorum imitationem *urgueri* pro *festinare* utitur Virgil. Aen. L. VII. u. 705.

aeriam sed gurgite ab alto.

Urgueri volucrum rancarum ad littora nubem.

5 ὀρμήσασιν) C. Mor. pro depravata prius lectione ὀρμήσαι, recte habet ὀρμήσασιν, quod omnino recipiendum existimo. Eadem corruptio, librorum incuria, alia quoque loca inuasit. u. not. ad u. πρᾶξι. p. 5. Scaliger in emendationibus affert etiam Atticam formam ὀρμήσειεν. Verba autem, quae proxime antecedunt, ita coniungenda videntur: πρὶν ἢ συμμίξαι τῆς ἐπιβάλλοντος. Alteram distinctionem, quae in omnibus excusis libris exstat, nullum habere sensum, quisque facile uidet. Per ἐπιβάλλοντες autem intelliguntur milites illi λογάδες, qui in subsidio collocati, impetum iam in hostem faciunt.

6 ἀπειράσων) Hostes dicuntur ἀπειράσοι, *intentati, quorum periculum in certamine nondum fecimus.* Hic locus confirmat sententiam eorum, qui illa Iacob. c. I. u. 13. ὁ γὰρ θεὸς ἀπειράσος ἐστὶ κακῶν, passivam habere significationem contendunt. Pro ἀπειράσος etiam dicitur ἀπειράτος. Sic apud Diodor. Sic. L. I. p. I. B. ἀπειράτος κακῶν.

7 ὧν πείσονται) Pro ὧν, quod in libris editis adhuc fuit, C. Mor. habet εἰ; et in ora: ἢ πείσονται. Verum enim vero, utraque particula commodum locum non habet; sed potius legendum ὧν, quod ex-

emplis facile potest comprobari. Est nimirum elliptica loquendi ratio, hunc in modum supplenda: χεῖρον ἐκείνων, ἢ πείσονται, pro quo uero elegantius ἐλλειπτικῶς, χεῖρον, ὧν πείσονται. Sic apud nostrum c. XXIV. ἀποδῆναι χάριν, ὡς εἰ πέπονθεν, c. XXXVI. φυλάξας τὸ μέλλον ἐξ ὧν ἐπαθεν. c. XXXVII. ἐπὶ τῆς θεῆς ποιῶνται τὴν ὑπὲρ ὧν ἂν πάθωσιν ἐκδικίαν. c. XXXVIII. ὡς φόβος ὧν μέλλουσι πείσεσθαι: et paulo infra εἰ δὲν γὰρ χηρῶτερον ἐλπίζοντες - - - ὧν πείσονται. Xenophont. Ephes. p. 60. καὶ ἀποθανεῖν δέη. καὶ ὦν πέπονθα ΧΕΙΡΩ παθεῖν, quae loca nostram coniecturam facile, opinor, confirmabunt. Nec minus Romani hanc sequuntur dicendi rationem. Sic Cicero ad diuers. L. V. ep. XIV. *Cum scribas et aliquid agas eorum, quorum consuesti.*

8 ἐπιβολή) L. R. Bau. et Nag. minus recte habent ἐπιβολή. u. not. ad u. ἐπιβολάς. p. 31.

9 εἰ δὲ γὰρ φύγασιν εἰάν) Male disiuncta haec leguntur in omnibus excusis libris, hunc in modum: εἰ δὲ γὰρ φύγασιν, εἰάν. cet. quae uero optime coniunctim exhibent Codd. Bau. et Nag. Est enim hic εἰάν particula potentialis, pro εἰ, uti saepe in N. T. occurrit e. g. Matth. VIII. 19. c. XI. 27. Non enim φύγασιν est Indicatiuus, sed participium; uti non solum ipsa orationis series; sed sequens δυναμένοις aperte indicat. Quod sane non notarem, nisi malum hunc errorem, peiorem hanc distinctionem reperisse putarem. Gemina hisce sunt illa Dionysii Halic. L. III. p. 165. ἵνα κατὰ νότον γενόμενος τῶν πολέμιων, ἐπίωσιν αὐτοῖς, - - - οἱ μὲν ἀντικρὺς ἐπιόντες, οἱ δὲ κατόπιν, ἐνθα ἄτε πρόσσω χωρεῖν, εἰτ' ὀπίσω ἐπιστρέφειν δυνάμενοι. et L. XI. p. 584. κυκλωθέντες δὲ ὑπ' ἀμφῶν οἱ

Υ

Φεύγασιν εἰς ἔτι σφίσις ἐλπίς ὑπολείποιο σωτηρίας, εἰς τὴν πίσω δυνάμε-
νοις ἐπιστραφῆναι, διὰ τῆς ἐξ ἐναντίας μαχομένους· εἰς τὸ πρόσω φέρεσθαι,
διὰ τῆς καλόπιν ἐπικειμένους.

ΚΕΦ. κγ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΑΥΤΩ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΕΚΦΩ-
ΝΕΙΝ ΧΑΡΜΟΣΥΝΑ ΤΟΙΣ ΥΠΗΚΟΟΙΣ· ΕΙ ΚΑΙ
ΨΕΥΔΗ, ΟΜΩΣ ΣΥΜΦΕΡΕΙ.

Καὶ δὴ ποτε περιπαζόμενος ἐμβοησάτω τοῖς φίλοις. εἰ μὲν ἐπὶ τῷ δεξιῷ
ἰσχυρῶς κέρως ὦν· Νικῶσιν ἄνδρες οἱ ἐπὶ τῷ λαῖῳ τὸ δεξιὸν κέρασ τῶν πο-
λεμίων· εἰ δ' ἐπὶ τῷ λαῖῳ, νικᾶν λεγέτω τὸ φίλιον δεξιὸν, κἄντε καὶ κατὰ
ἀλήθειαν ἢ ἴστω γιγνόμενον, κἄντε μή. καὶ γὰρ ¹⁾ δὴ τὸ ψεῦδος ἀναγ-
καῖον εἰπεῖν, ὅπερ μέγα ²⁾ νείκος ὄρωσεν. ὅσον βοῆσαι ³⁾ πάλιν αὐτῷ, μαχεῖν
ἀπο-

Τυρῆνοι, καὶ ἔτε πρόσω διεκτορευθῆναι δυνά-
μενοι, διὰ τῆς ὁμοσε χωρῆντας, ἔτε ὀπίσω φεύ-
γειν ἐπὶ τὸν χάρακα, διὰ τῆς κατόπιν ἐπιόντας,
ἀτυχῶς οἱ πλείους κατεκόπησαν. Sic Onosand. c.
XXXII. ὅπερ κατ' ἀλήθειαν καὶ ἔστι σωτηρία τῆς
Φεύγασιν. Polyb. T. I. p. 284. ὡς εἰ εἰς τοῖς διε-
φυγῶσι τὸν κίνδυνον ἔτι σωτηρία.

CAP XXIII.

I καὶ γὰρ δὴ τὸ ψεῦδος ἀναγκᾶιον εἰπεῖν)
Cod. Mor. pro δεῖ, quod est in editis, habet δὴ,
quod rectius puto. u. not. ad p. 24. et p. 40. Vfus
particulae δὴ imprimis frequens est Thucydidi, cui
uocula aliqua eleganter interferitur; u. g. καὶ μά-
λα δὴ. καὶ μὲν δὴ. καὶ γὰρ δὴ cet. Minus recte
haec uerba reddidisse uidentur Rigaltius *necessarium
mendacium*: siquidem τὸ ἀναγκᾶιον per se sensum
absoluit, subaudita uoce εἰς, cuius locutionis uel
apud Onosandrum uaria exempla reperiuntur. Hanc
coniecturam probare uidentur Codd. Bau. et Nag.
qui ita habent transpositis uocibus: καὶ γὰρ δὴ
ψεῦδος εἰπεῖν ἀναγκᾶιον. Sic c. XIV. ἐν μὲν
γὰρ τῆς δυσθυμίας, θαρρῆναι ἀναγκᾶιον. c. VII.
ἀναγκᾶιον προκαταλαμβάνεσθαι τάσπερ ὑπερβο-
λᾶς. c. XXIX. ἀντικαταπλήττειν ἀναγκᾶιον.
c. XXXIV. δελεάζειν ἀναγκᾶιον. Sic etiam Thu-
cydid. L. VI. c. 89. ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ περὶ τῆς ἐμῆς

διαβολῆς πρῶτον εἰς ὑμᾶς Εἰπεῖν. Ceterum
ὡς ἐν παρόδῳ obseruandum τὸ ἀναγκᾶιον, non
semper necessitatis quidem, sed utilitatis notionem
secum habere coniunctam, ut recte notat Schol. Gr.
ad Thucyd. L. III. c. 59. unde Onosander c. XXIX.
συνονύμως fere utramque hanc uocem usurpat;
προκαπλήττειν ἀναγκᾶιον· ἐνίοτε δὲ ποτε ΧΡΗ-
ΣΙΜΟΝ ἐν καιρῷ μὴ φθάνειν ἐκτάττοντα. Lu-
culentus ipsa de re exstat locus apud Herodotum L.
III. c. 72. Heliodor. Aethiop. L. I. p. 50. Insigni
Strategematis huius utilitatem multa ex antiquitate
exempla probant. Sic Myronides, Atheniensium dux,
Thebanos uicit, qui ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρασ δραμῶν,
μέγα ἐβόα, νικῶμεν κατὰ τὸ εὐώνυμον, teste Po-
lytaen. L. I. c. 35. I. Hac arte Quintius Aequos Vol-
scosque, cum ad medium usque diei dubio Marte
fuisset pugnatum, superauit, ut auctor est Dionys.
Hal. L. IX. p. 613. Et Linius de Romanis L. II. 64.
7. Romani, quia paucitas damno sentiendo propior
erat, gradum retulissent, ni salubri mendacio consul,
fugere hostes ab altero cornu clamitans, concitasset
aciem, impetu facto, dum se putant uincere, uicere.
Cuius rei rationem reddit idem grauissimus auctor
L. XXXIV. 12. 3. Adde Herodot. L. III. c. 72. He-
liod. Aethiop. L. I. p. 5.

² νείκος ὄρωσεν) Occurrunt haec uerba per-
quam frequenter apud Homerum in fine uersuum.
Videntur deriuata ex Homeri Iliad. N. u. 122.
δὴ γὰρ μέγα νείκος ὄρωσεν

ἀποσατέντος τῶν πολεμίων ἡγεμόνος, ἢ ἐπὶ θαλάσσης κέρως, ἢ ἐπὶ τὰ μέ-
σα συνέχοντος τῆς φάλαγγος. Τέθνηκεν ὁ τῶν πολεμίων στρατηγός, ἢ βα-
σιλεύς, ἢ ὅσις ἂν ποτε ἦ. καὶ ταῦτα χρὴ βοᾶν ἔτως, 4) ὡς θαῦμα καὶ τῶν
πολεμίων κατακτείν. ὅτε γὰρ φίλιοι, τῶν σφετέρων ἀκρόντες 5) ἐπικυδε-
σέρως, ἀναθάρρῃσι, καὶ διπλάσιοι γίνονται ταῖς προθυμίαις. ὅτε ἐχθροὶ
τὰ σφῶν αὐτῶν ἐλαττώματα πυνθανόμενοι, συγκαταπίπτουσι ταῖς δια-
νοίαις, ὡς ἔστιν ὅτε καὶ εἰς φυγὴν ἅμα τῶν δέξασθαι τοιαύτην φήμην 6) ὄρ-
μαῖν. ἔτως πολλάκις συνήνεγκε καὶ τῶν φίλων ἅμα τοῖς πολεμίοις ἐξαπα-
τῆσαι, τοῖς μὲν τὰ κρείττω, τοῖς δὲ τὰ χείρω ψευδόμενον.

Υ 2

Κ Ε Φ.

Vnde facile apparet, pro ὄρωσεν, quod adhuc in libris typis vulgatis obtinuit, rescribendum esse ex fontibus allatis ὄρωσεν. Quamquam enim per Metathesin etiam dicatur ὄρωσα; in secunda tamen syllaba tunc ω non posset habere locum.

3 πάλιν αὖ) Αττικῶς non sine emphasi saepe aequipollentes eiusmodi particulae solent coniungi. u. g. πάλιν αὖ; αὖτις πάλιν, αὖ πάλιν, αὖτις αὖ. u. id. Henr. Steph. de Dial. Att. p. 72. Vnde τὸ πάλιν αὖ coniunctim idem est, quod Latinorum formulae: iterum iterumque; semel atque iterum.

4 ὡς θαῦμα) Omnes Codices Mss. quos saltem uersare licuit, unanimi consensu hanc tuentur lectionem ὡς θαῦμα. Camerarius tamen uidetur legisse ὡς ἅμα, qui ita habet: simul ut hostes exaudiant. Cum quo conspirat etiam Cotta in sua uersione: con alta uoce, di maniera, che ancora da nemici tu sia udito. Quod si uera fateamur, uerissimam omnino censemus hanc scripturam, dammodo Codicum Mss. auctoritas accederet; quibus uero adhuc destituti, nihil mouere sustinemus. Hanc saltem coniecturam confirmare uidetur Homerus Iliad. B. u. 280.

σιωπᾶν λαὸν ἀνώγει

᾿ΩΣ ΑΜΑ Θ' οἱ πρῶτότε καὶ ὕστατοι ὕμεις
Αχαιῶν

ΜΥΘΟΝ ΑΚΟΥΣΕΙΑΝ καὶ ἐπιφρασσαίατο
βελήν.

Pro quo ἐξάκρσον βοᾶν dicit Heliodor. Aethiop. L. X. p. 511. Ὁρθιον Φωνεῖν Pindar. Nem. Od. X. u. 143. uel ὄρθια αὖειν Homer. II. A. u. II. Nec minus huc faciunt illa Dionysii Halic. L. III. p. 165. ubi de Tullo Hostilio, Romanorum Rege, cum Albanorum defectionem cognouisset, ita scribit: μεγάλη Φωνὴ χρωόμενος, ὡσεὶ καὶ τῶν πολεμίων κτείν. Quae cum ita sint, non est tamen, ut contra

Codd. Mss. fidem a uulgata lectione recedamus. Θαῦμα usurpare solent scriptores Graeci, cum de re magna, mirabili atque insolita loquuntur; qua uoce elatus adeo ac Stentoreus ducis clamor ab Onofandro appellatus uideri possit. Sic Homer. Iliad. O. u. 286.

Ω πόποι, ἦ ΜΕΓΑ ΘΑΥΜΑ τὸδ' ὀφθαλμοῖ-
σιν ὄρωματι.

Idem Iliad. E. u. 725. Θαῦμα ἰδέσθαι. Hesiod. Theog. u. 833. Θαῦματ' ἀκῆσαι. Pindar. Pythior. I. u. 50. Θαῦμα δὲ καὶ παριόντων ἀκῆσαι. Sic Aeschines audaciores illas Demosthenis locutiones non ῥήματα, sed Θαῦματτα appellauit, uti Plinius memorat L. IX. ep. 26. Quae allata loca facile ostendunt, Θαῦμα saepe poni pro θαυμαστὸν; unde etiam Θαῦμα ἔχειν idem quod mirari apud Sophocli. Electr. u. 900. Qualem ἀναρχίαν Persis attulerit mors ducis ipsorum Masistii, docet Herodot. L. IX. c. 22.

5 ἐπικυδесέρως) Est haec uox, quae apud nostrum c. XXXIII. denuo occurrit, frequens in primis Polybio, nec tam gloriosum a κῦδος, gloria, quam superiorem atque prosperiore fortuna usum significat. Polyb. T. I. p. 516. ἐπικυδесέρως μάχεσθαι. Secundiore fortuna pugnae. T. II. p. 1345. ὡς ἐπικυδесέρων αὐτῶν γεγονότων. superiores se e praeliis discessisse. ut docet Casaub. ad Polybium. T. III. p. 160.

6 ὄρμαῖν) Pro uulgata lectione ὄρωᾶν, praeferebam censeo scripturam Cod. Mor. qui multo rectius habet ὄρμαῖν. Sic ipse Onofander c. XXII. εἰς φυγὴν ὄρμασαιεν. Diodor. Sic. L. XI. p. 56. D. τὸ λοιπὸν πληθὸς τῶν βαρβάρων πρὸς φυγὴν ὄρμησεν. Id. L. XIII. p. 141. C. θλιβόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς φυγὴν ὄρμησαν. Id. L. XIII. p. 177. Α. καὶ καταπλαγέντες εἰς φυγὴν ὄρμησαν. Xenoph. L. IV. K. II. p. 219. εἰς φυγὴν ὄρμων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ¹⁾ ΟΙΚΕΙΟΥΣ ΠΡΟΣ ΟΙΚΕΙΟΥΣ, ΚΑΙ
ΓΝΩΡΙΜΟΥΣ ΠΡΟΣ ΓΝΩΡΙΜΟΥΣ
ΤΑΤΤΕΙΝ.

Φρονίμως δὲ στρατηγῶ καὶ τὸ τάττειν ἀδελφῶς παρ' ἀδελφοῖς, ²⁾ φίλους παρὰ φίλοις, ἐρασὰς παρὰ παιδικῶς. ὅταν γὰρ ἢ τὸ κινδυνεύον ³⁾ τὸ πλησίον προσφιλέσθον, ἀνάγκη τὸν ἀγαπῶντα φιλοκινδυνότερον ὑπὲρ τῆς πέλας ἀγωνίζεσθαι. καὶ δὴ τις αἰδέμενος μὴ ἀποδῆναι χάριν ὧν ἔυπέπονθεν, αἰσχύνεται καταλιπὼν τὸν ἐνεργητήσαντα ⁴⁾ πρῶτος αὐτὸς ἀρξάσθαι φυγῆς.

ΚΕΦ.

CAP. XXIV.

Ἦ οἰκέις) Antea corrupte legebatur οἰκίς. Ex L. R. Bau. et Nag. sine dubio rescribendum est οἰκέις, quod etiam Scaliger et Vossius probant.

2) Post uoces φίλους παρὰ φίλοις Cod. Mor. addit ἐρασὰς παρὰ παιδικῶς. Quod sane supplementum Platonico philosopho, qualis fuit Onofander, non indignum. Ipsum certe hoc praecceptum strategicum ex Platone fuisse a nostro auctore deductum, non est, quod dubitemus. u. Plato. T. III. pag. 179. Hinc celebratissimus fuit apud Thebanos ille ἰσθρὸς λόχος συνεσηκῶς ἐξ ἐρασῶν καὶ ἐρισμένων, cuius inter alios mentionem facit Athenaeus L. XIII. pag. 561. et Polyæn. L. H. c. 5. cuiusmodi sacra cohorte inprimis Epaminondas inuictum paene Lacedaemoniorum exercitum superauit. Maximus Tyr. Orat. XXIV. p. 285. Plutarch. T. I. p. 287. Eadem de causa apud Persas seniores consilii principes Cyro fecere potestatem, aequales inter se ducentos allegendi, quorum unicuique concessum fuit, alios quater nos sibi similes adsciscere, et istis denuo alios. Xenoph. L. I. K. Π. p. 51. et 97. Hinc etiam in ueterum Romanorum militia mos obtinuit, ut, cum acerrime esset configendum, *uir uirum legeret*, quae ordinandae aciei ratio omnium ualidissima, et ad uictoriam plurimum conferre credebatur. Virgil. Aen. L. XI. 631. seqq. De Germanis ita Tacitus de mor. Germ. c. VII. *non casus, nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, sed familiae et propinquitates*. Hanc uero aciei ordinandae rationem iam belli Troiani tempore obtinuisse, docet illud Nesto-

ris consilium Agamemnoni datum apud Homer. II. B. 362.

Κεῖν' ἄνδρας κατὰ Φῦλα, κατὰ Φρήτρας,
Ἀγάμεμνον,

Ὡς Φρήτρα Φρήτραφιν ἀρήγη, Φῦλα δὲ Φύ-
λοις.

Cuius ordinationis causam reddit Polybius T. I. p. 18. καὶ γὰρ φιλόφιλον δεῖ εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα.

3 τὸ πλησίον) Ita rectius, opinor, Cod. Mor. seruat pro τῆ πλησίον, ut prius legebatur. Non enim uidere possum, quo modo τὸ κινδυνεύον, *periculum* amici possit esse προσφιλέσθον. Amicus certe, non amici periculum nobis potest esse gratum atque acceptum. Quid? quo maius est periculum, quod amicus incurrit, eo quoque magis de ipsius salute sumus solliciti. De ipsa locutione τὸ κινδυνεύον τὸ πλησίον: pro ὁ κινδυνεύων ὁ πλησίον, Atticis usitata uid. not. ad c. XL.

4 πρῶτος) Absurde initium capitis sequentis in quibusdam codicibus ab hisce uerbis factum est, ut recte notat Rigaltius; id quod etiam in Bau. et Nag. deprehendimus. Sic quidem de Xerxe in perpetuam ipsius ignominiam Iustinus L. II. c. X. *ipse autem primus in fuga, postremus in praelio semper uisus est*. Vere autem Maximus Tyr. dissert. IV. pag. 33. εἰδὲ γὰρ στρατηγῶ ἀνέχομαι τὴν τάξιν ἀπολιπόντος καὶ ἐξηγεμένως τῆς φυγῆς.

Κ Ε Φ. κί.

1) ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΙ ΕΑΥΤΟΥ ΔΙΔΟΝΑΙ ΤΟΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ, ΕΙΤΕ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟ-
ΛΗΣ, ΕΙΤΕ ΑΛΛΗΣ ΤΙΝΟΣ ΠΡΑΞΕΩΣ,
ΑΛΛΑ ΔΙΑ ΤΩΝ ΗΓΕΜΟΝΩΝ.

Πᾶν δὲ παράγγελμα, καὶ 2) σύνθημα, καὶ παρασύνθημα διδόντω διὰ
τῶν ἡγεμόνων. ἐπιόντα γὰρ κηρύττειν ἅπασιν, ἰδιώτῃ καὶ ἀπείρῃ κο-
μιδῇ κατέστηκεν, καὶ χρόνος ἐν τῷ παραγγέλλειν ἀναλίσκειται, καὶ θόρυβος
ὄμῃ, πάντων ἐρωτώντων ἀλλήλους. εἶτα ὁ μὲν προσέθηκέ τι πλεον ὧν ὁ στρα-
τηγὸς εἶπεν· ὁ δὲ ἀφείλετο ἢ ῥηθέντος παρὰ τὴν ἀγνοίαν. Δεῖ δὲ τοῖς πρῶ-
τοις ἡγεμόσιν εἰπεῖν· ἐκείνης δὲ ἀπαγγεῖλαι 3) τοῖς μετ' αὐτῶν· εἶτα ἕτερος
τοῖς

CAP. XXV.

1 Περὶ τῶ μὴ cet) Corrupta fuerunt prius hu-
ius tituli uerba, quae ita uidentur restituenda. Pro
στρατηγῶ, quam lesionem L. R. Bau. Nag. loco
στρατῶ habent, legendum putem στρατηγόν, uti est
in titulo c. XXVIII. XXXIII. XXXIX. Στρατηγὸς
autem et στρατὸς in uetustis libris saepius inter se
permutari, ad c. VII. p. 39. notauimus. Deinde post
uocem συμβολῆς, ex C. M. inferenda sunt uerba:
ΕΙΤΕ ΑΛΛΗΣ τινὸς πράξεως. Et denique pro
ἡμετέρων legendum est ἡγεμόνων, id quod ipsis
Onosandri uerbis ab initio huius capituli probatur:
Quas coniecturas iam Scaligeri, et ex parte Vossii
emendationibus uideo comprobari.

2 σύνθημα) σύνθημα, tessera militaris, erat ta-
bella lignea, cui pro arbitrio imperatoris unum, aut
alterum uerbum erat inscriptum. u. g. Ζεὺς σύμμα-
χος καὶ ἡγεμόν Cyri. Xenoph. L. III. K. Π. p. 195.
ἤβη Leontychidis, Herodot. L. IX. c. 97. Διόσκοροι,
Ἄρτεμις ἀγροτέρα, ἐρμῆς Δόλιος, Ἡρακλῆς, Ἡ-
λῖος καὶ σελήνη, Ζεὺς Σωτήρ. u. Aen. Taft. c. XXIV.
ubi simul docet σύνθημα debere esse ἐυμνημό-
νευτα καὶ μάλιστα ὡς ἀδελφὰ τῶν μελλέσων
πράξεσι. facile recordabiles, et destinatis actioni-
bus maxime conuenientes. Claudius contra morem,
integrum uersum Homericum excubitori Tribuno de-
dit. Suet. in Claud. c. XLII. Mira autem maxime fuit
tessera, quam Aenes, Arcadium dux suis dedit: κτερί-
νειν τὰς τὸ σύνθημα ἐρωτώντας. Polyæn. L. I.
c. XI. Hanc tesseram ab Imperatore accepit Tribu-

nus excubitor, qui eandem dedit tesserario, per
quem deinde ad reliqua etiam contubernia peruenit,
Vegetius L. II. c. 7. Omnem hunc morem diserte de-
scribit Polybius T. I. p. 664. sq. Thucydides L. V.
c. 66. Tessera haec in primis ea de causa fuit data,
ut ea amici ab hostibus possent discerni, quod praeter
Suidam in σύνθημα, docet Scholiast. Gr. ad Euripidis
Phoeniss. u. 1147. Insignem eiusmodi συνθη-
μάτων utilitatem probat illa Persarum strages,
quam praeter alia, ex neglectu τῶ συνθήματος
ortam scribit Diodorus Sic. L. XI. p. 9. C. Ab hac
uoce elegantes illae locutiones originem duxerunt;
ὡσπερ ἐκ συνθήματος. Alciphron. L. I. ep. 22.
ὡσπερ ἐξ ἐνὸς συνθήματος. Heliod. L. V. p. 219.
ὡφ' ἐν σύνθημα. Idem L. IX. p. 427. ὡφ' ἐνὶ συν-
θήματι apud Suidam in σύνθημα. Sicuti autem
σύνθημα est signum uocale: ita παρασύνθημα μι-
tum dicebatur, de quo Onosand. c. XXVI. idque
circitores a uigilibus repetebant; ut si σύνθημα for-
te comperissent hostes, παρασύνθημα saltem igno-
rarent, eoque prodarentur. u. Aeneas Taft. c. XXV.
Hinc Aratus Achaeorum Praetor, cum Cynaethen-
sium urbem per prodicionem quorundam ciuium
capere studisset, non alia re ab incepto depulsus est,
quam quod σύνθημα tantum, non autem παρα-
σύνθημα quoque proditoribus dedisset, ut tradit
Polyb. T. I. p. 773. Quibus uerbis usi fuerint uigi-
les, cum aliquem ad se uenire animaduertissent, col-
ligere licet ex illis Volscensis apud Virgil. Aen. L.
IX. u. 375. sq.

3 τοῖς μετ' αὐτῶν) Antea legebatur τὰς μετ'
αὐτῶν; pro quo C. M. τοῖς μετ' αὐτῶν, quae uera

Z

τοῖς καλόπιν· εἶτα ἐξῆς ἀχρεῖ τῶν τελευταίων· τὸς πρώτους 4) τοῖς ὑπὸ πόδα σημαίνοντας. ἔτι γὰρ ἐν λάχει, καὶ μὲν κόσμη, καὶ μετ' ἡσυχίας εἰσονται, 5) παραπλήσιον τῷ παραγγέλματος τοῖς φρυκτωρῶσι γινόμενα. καὶ γὰρ ἐκείνων ὅταν ὁ πρῶτος ἀρηλὸν φρυκτὸν, ὁ 6) δεύτερος τῷ μετ' αὐτὸν ἐπύρσευσεν, εἶτα ὁ τρίτος τῷ τετάρτῳ, καὶ ὁ πέμπτος τῷ ἕκτῳ, καὶ 7) κατ' ἓνα πάντες ἀλλήλοις, ὡς ἐν ὄξει, διὰ μήκους σαδίων, τὸ σημανθῆν ὑπὸ τῷ πρώτῳ πάντας ἐπιγνώναι.

Κ Ε Φ. κς'.

1) ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΜΟΝΟΝ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ,
ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΥΝΘΗΜΑΤΑ
ΔΙΔΟΝΑΙ.

Τὸ δὲ παρασύνθημα μὴ διὰ φωνῆς λεγέσθω, ἀλλὰ διὰ σώματος γιγνέσθω, ἢ 2) νέυματι χειρὸς, ἢ ὀπλων συγκρούσει, ἢ ἐγκλίσει δορατικῶν, ἢ παραφορᾷ ξίφους· ἵνα μὴ μόνον, γενομένης ποτὲ λαραχῆς, πισυσῶσι τῷ λεγο-

est scriptura; quamque Scaliger quoque probat. Ita nimirum locus hic est concipiendus. ἐκείνης δὲ (δῆ) ἀπαγγεῖλαι τοῖς μετ' αὐτὰς. Sic in eadem re Thucyd. L. V. c. 66. καὶ τοῖς μὲν πολεμάρχοις αὐτὸς (βασιλεὺς) φράζει τὸ δέον. οἱ δὲ τοῖς λοχαγοῖς. ἐκείνοι δὲ τοῖς πεντηκοντατῆρσιν. αὐτοὶ δ' εἰς τοῖς ἐνωμοτάρχαις. καὶ οὗτοι τῇ ἐνωμοτίᾳ.

4 τοῖς ὑπὸ πόδα) Rescribendum puto τοῖς pro τὰς, quod antea obtinuit: *proximis*. Lubens tamen fateor, frigidiusculam mihi uideri hanc ἐπισύναψιν, talemque, ut saluo sensu abesse possit. Ceterum notandum, Accusatiuos hosce, Atticorum more, pro Genitiuis, absolute positos uideri; cuius constructionis exempla uaria apud optimos scriptores occurrunt; uid. Kuhnius et Perizonius ad Aelian. V. Hist. L. II. c. 13.

5 παραπλήσιον) Ordo uerborum hic est: τῷ παραγγέλματος γινόμενα παραπλήσιον τοῖς φρυκτωρῶσι: qui nimirum facibus e specula sublatis (φρυκτοῖς) aduentum hostium significarunt. uid. not. ad c. VI. p. 35. Hinc elegans locutio in Excerpt. Valef. p. 658. ὡσπερ ἀπὸ φρυκτωρῶσι τινός: *signo tamquam facibus sublatis dato*. Παραπλήσιον hic, ut alibi saepe, aduerbialiter ponitur pro πα-

ραπλησίως. Sic etiam Polybius T. I. p. 18. παραπλήσιον τοῖς ἐρωσιν.

6 ὁ δεύτερος τῷ μετ' αὐτὸν) Quamquam scripturam priorem τὸν pro τῷ tenaciter uentur. Codd. Mss. legendum tamen omnino uidetur τῷ, qui sequentia statim uerba aperte declarant. εἶτα ὁ τρίτος τῷ τετάρτῳ, καὶ ὁ πέμπτος τῷ ἕκτῳ. Est autem πυρσεύειν idem quod φρυκτωρῆν, uel αἰρεῖν τὸν φρυκτὸν.

7 κατ' ἓνα πάντες) Ipsa res docet, uulgatam lectionem, in qua τὸ α uocis ἓνα, librariorum incuria, cum πάντες male coaluit, locum habere non posse; sed ueram scripturam κατ' ἓνα πάντες ex Cod. Mor. reuocandam esse.

CAP. XXVI.

1) In titulo, pro περὶ συνθημάτων, ex C. M. Bau. Nag. reponendum est παρασυνθήματα; quod etiam Scaligeri et Vossii emendationes tuentur.

2 νέυματι) Malim ex C. M. νέυματι pro νέυματος, quod antea fuit, rescribere: ut olim etiam censuit Rigaltius, et Crusius ad oram Cod. Mss. quem Nagelianum adhuc citauimus, notauit, et reliqua orationis series probare uidetur.

λεγομένῳ συνθήματι, (ἴστο γὰρ δύνανται καὶ πολέμιοι καταλαβέσθαι πολ-
λάκις ἀκόντες,) ἀλλὰ καὶ ἴῳ παρασυνθήματι. χρησιμώτατον δὲ πρὸς ἴστο
καὶ πρὸς ἴας ἑτερογλώσσους συμμαχίας ἴων ἐθνῶν. ἔτε γὰρ λέγειν, ἔτε
ξυνιέναι δυνάμενοι φωνῆς ἀλλοτρίας, αὐτῷ ἴῳ παρασυνθήματι κρίναι ἴο τε
φίλιον καὶ πολέμιον. Διδόσθω δὲ ἴαυτα καὶ μὴ μάχεσθαι μέλλουσιν, ἐν ἴαις
παρεμβολαῖς, πρὸς ἴας ἀδήλας ἰαραχάς.

ΚΕΦ. κζ΄.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΛΥΕΙΝ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ, ΜΗΤΕ ΕΝ
ΤΑΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΣΙ, ΜΗΤΕ ΕΝ ΤΑΙΣ
ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΣΙΝ.

Παραγγελλέτω δὲ καὶ τὰς ὑποχωρήσεις ἐν ἴαξει ποιεῖσθαι, καὶ διώξεις·
ἵνα ¹⁾ ἥττόν τε σφαλλόμενοι βλάπτωνται, μὴ κατ' ἄνδρα σποράδες
ἐν ἴαις φυγαῖς ὑποπίπτοντες ἴοις πολεμίοις· πλείονα δὲ κατορθύντες βλάπ-
τῶσι, κατὰ ἴαξεις καὶ λόχους ἰσχυρότεροι ἴοις φεύγουσιν ἐπιφαινόμενοι,
πρὸς δὲ, καὶ ἀσφαλέστεροι. πολλάκις γὰρ ἀτάκτως ἐπιφερομένους οἱ πο-
λέμιοι θεασάμενοι, συμφρονήσαντες αὐτοῖς, ἐκ μεταβολῆς αὐτῶν κατα-
σάντες εἰς ἴαξιν, ²⁾ παλίντροπον ἐποίησαντο τὴν διώξιν. ὅπως δὲ μηδὲν σφί-
σιν ἀμεινον εἶναι λεγόντων τῷ ³⁾ μένειν ἐν ἴαξει, μηδὲ ἐπισφαλέστερον τῷ
λύειν.

Z 2

ΚΕΦ.

CAP. XXVII.

Ἰ ἵνα ἥττόν τε σφαλλόμενοι βλάπτωνται)
Antea legebatur βλαπτόμενοι σφάλλονται. At
enim uero C. M. in uerbo uerborum ordine prae se
fert: σφαλλόμενοι βλάπτωνται. quam scripturam
uulgatae merito praefereendam cenfeo. Ex hac enim
cum elegans oritur Antithesis inter βλάπτωνται,
et quod statim sequitur, βλάπτωσι; tum etiam ἴο
ἵνα iustam sibi que conuenientem habet coniunctiui
structuram. cf. not. c. IV. p. 27. Praeterea ἐκ τῷ
σφαλλῶντι demum τὸ βλάπτεισθαι. Sic Thucydi-
des L. VII. c. 68. καὶ κινδύνων ἔτοι σπανιώτα-
τοι, οἱ ἂν ἐλάχισα ἐκ τῷ ΣΦΑΛΛΗΝΑΙ ΒΛΑΠ-
ΤΟΝΤΕΣ.

² παλίντροπον.) Hanc scripturam, pro uulga-

ta illa παλίντροπον, ex Cod. Mor. censui reuo-
candam, qua et alii probatissimi scriptores, et ipse
Onosander c. XXXV utitur: cum contra altera illa,
quantum equidem scio, nullius scriptoris auctori-
tate fulciri potest. Quamquam enim eidem Analogia
haud repugnet, usus tamen in primis accedat ne-
cesse est, si uox aliqua auctoritatem obtinere debet.

³ μένειν ἐν τάξει) Huius praecepti Strategi-
ci utilitatem praeter alios, perspexit Cleandridas
Thuriorum dux, Polyæn. L. II. c. 10. §. 2. Et Fa-
bius ille, qui cunctando Romanam rem restituit,
inter alia, his uerbis cedro dignis exhortatus est mi-
lites: καὶ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν ἕνασος χωρίῳ ταχθῆ,
τῆτον ὑπολαβέτω, καὶ οἶκον εἶναι, καὶ κληρον,
καὶ πατρίδα. Dion. Hal. L. IX. p. 566. Add Plato de
Rep. L. V. p. 468. Polyb. T. I. p. 23. Diod. Sic. L.
XII. p. 115.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΕΧΕΙΝ ΤΟΝ ΣΤΡΑ-
ΤΗΓΟΝ ΛΑΜΠΡΟΝ ΕΚΤΑΤΤΕΙΝ ΤΟ
ΣΤΡΑΤΕΥΜΑ.

Μεμελημένον δ' ἔσω τῷ ¹⁾ στρατηγῷ, λαμπρὸν ἐκτάττειν τὸ στρατεύμα
τοῖς ὅπλοις. ῥαδία δὲ ἡ φρονίσις αὐτῆ, ²⁾ παρακαλέσαντι τὰ ξίφη
θήγειν, καὶ τὰς κόρυθας, καὶ τὰς θώρακας σμήχειν. δεινότεροι γὰρ οἱ ἐπιόι-
τες φαίνονται λόχοι τοῖς τῶν ὀπλων ³⁾ αἰθύγμασιν· καὶ πολλὰ τὰ δι' ὄψεως
⁴⁾ δείγματα, προσεμπίπτοντα ταῖς ψυχαῖς, ταράττει τὸ ἀντιπόλεμον.

ΚΕΦ.

CAP. XXVIII.

In titulo superfluum particulam μὴ delendam sua-
dent Cod. M. Bau. et Nag. quibus etiam Scaliger ac-
cedit, et sensus ipse comprobatur.

I τῷ στρατηγῷ) In uulgatis adhuc fuit τὸν στρα-
τηγόν. Multo autem rectius seruat C. Mor. τῷ στρα-
τηγῷ, quod omnino recipiendum existimaui. Lon-
ge enim conuenientius τῷ στρατηγῷ cum μεμελη-
μένον coniungendum uidetur, quam τὸν στρατηγόν
cum ἐκτάττειν. Haec enim cura non ad alium ma-
gis, quam imperatorem pertinet, uti suo exemplo
probat *Caesar* apud *Polyaen.* L. VIII. c. 23. §. 20.
Cyrus apud *Xenoph.* L. II. K. Π. p. 95. cuius arma
ὡσπερ κἀτοπτρον splenduerunt. L. VII. K. Π. p.
395. *Philopoemen*, magnus ille Achaeorum dux,
apud *Polyb.* T. I. p. 876. Sic *Constantinus Taft.* p.
XII. et *Leo* c. XX. §. 188. imperatori maxime com-
mendant, ut curam suam eo quoque conferat, quo
arma splendeant πρὸς φόβον τῶν πολεμίων: ad
terrorem hostibus incutiendum. Sic *Romani* consu-
les, *Manlius et Fabius*, in bello aduersus *Etruscos*
gesto, conspiciat τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, καὶ
τὴν λαμπρότητα τῶν ὀπλων, magno metu percul-
si sunt. *Dionys. Hal.* L. IX. pag. 562. Ipse *Caesar*,
quis credat? armorum *Pompeianorum* splendorem
metuit, ut testis est *Plutarchus* in *Pomp.* p. 656. et in
Caes. p. 728. Heroica iam illa aetate magnis duci-
bus armorum splendorem curae fuisse multis locis
Homerus testatur, qui cum *Graecis*, tum *Troianis*
tribuit τέυχεα καλὰ, παμφανόωντα, μαρμαί-
ροντα, νώροπα χαλκόν. *Iliad.* B. u. 447. N. u. 340.
et alibi. Quod quidem nimium armorum studium
tandem, ut fieri solet, in luxum deslexit, dum ua-
riae gentes u. g. *Samnites*, *Perfae*, *Parthi*, *Galli*,
armis ex auro quoque argentoque factis usi fuerunt;
uti multi ueterum scriptorum memoriae prodide-

runt. Sic ipse *Alexander* ad luxum magis, quam
magnificentiam exultos instituit *Argyraspidas*. *Cur-
tius* L. VIII. c. V. §. 4. *Alexander Senerus*, ut no-
mine illo dignus uideretur, imo ut *Macedonem* il-
lum uinceret, sibi praeter *Argyraspidas* etiam *Chry-
soaspidas* fecit, ut auctor est *Lampridius.* c. L.

2 παρακαλέσαντι) Exemplo *Agamemnonis* ex-
ercitum ad praelium parantis apud *Homer.* *Iliad.* B.
u. 381.

Ἔν μὲν τις δόρυ θεξάδιω, ἔν δ' ἀσπίδα θέσσω.

Ἔν δέ τις ἵπποισιν δειπνον δότω ὠκυπόδεσσιν.

Qui *Onosandrum* aetate secuti sunt *Taſtici*, non ni-
si paullo ante ipsum praelium arma hostibus osten-
denda esse docuerunt, quos inter *Mauricius* L. VII.
c. 15. *Leo* c. XIV. §. 112. ubi hic quidem nomina-
tim *Onosandri* facit mentionem.

3 Αἰθύγμασιν) Αἰθύγμα, secundum *Suidam*,
de igne dicitur; aequae ac αἰθύσσειν, et ἀπαιθύσ-
σειν; unde λαμπρὰς ἀπαιθυσσομένη, lampas ardens
apud *Diodor.* Sic. L. II. p. 136. Hinc adeo αἰθύγμα
idem est, quod ἀυγὴ uel σπινθήρ, fulgor ignis,
scintilla: quarum νέφος auctor noster c. XXIX.
ἀσραπὴν appellat. Sic apud *Dion. Chrysost.* p. 667.
τὸ μὲν θεῖον φῶς (τῆ ἡλίου) ἐάσαντες, καπνώ-
δὲ ἐπόμενοι, καὶ μικρὸν Αἰθύγμα δεικνόντι
ΠΥΡΟΣ. Hinc per translationem eadem uoce ali-
quoties utitur *Polybius* T. I. p. 422. ἰχυρὰ τῆς πρὸς
αὐτὰς εὐνοίας αἰθύγματα. p. 479. ἐπὶ τῆς πα-
λαιᾶς συνηθείας οἷον αἰθύγμάτων ἐμμενόντων.
T. II. p. 1430. Βραχέος δὲ αἰθύγματος ἐγκυατα-
λειπομένη τῆς προγονικῆς δόξης.

4 δείγματα) Cogitavi aliquando, annon melius
legatur δείματα, terrores, terricula: quae ex
splendore armorum, animis concepta, hosti excu-

ΚΕΦ. κθ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ
ΑΛΛΑΖΕΙΝ.

Επαγέτω δὲ τὸ σφάτευμα καὶ σὺν ¹⁾ ἀλαλαγμῶ, ποτὲ δὲ καὶ σὺν ²⁾
δρόμῳ καὶ γὰρ ὄψις, καὶ βοή, καὶ ³⁾ πάταγος ὀπλων ἐξίσησι τὰς
τῶν

tere solent animi firmitatem constantiamque. Δείματα enim aeque recte dicuntur προσεμπίπτειν ταῖς ψυχαῖς, ac υπέρχεσθαι apud Platon. in Phaedr. p. 251. τί τῶν τότε υπήλθεν αὐτὸν δειμάτων: vel εἰσιέναι; ut apud Euripid. in Orest. u. 1670. καί τοι μ' ἐσθὲι δειμα: vel denique ἐγγίγνεσθαι; ut est apud Thucydidem L. VII. c. 80. φόβοι καὶ δειματὰ ἐγγίγνεσθαι: et ἐπιπίπτειν, apud eundem L. IX. p. 562. πολὺ δέος ἐνέπεσε. Huc facit in primis locus ille apud Dionys. Hal. L. V. p. 290. τάτω γὰρ (Φαύνῳ) ἀνατιθέσθαι τῷ δαίμονι Ῥωμαῖοι τὰ πανικὰ καὶ ὅσα φάσματα, α, ὅτε ἀλλοῖσιν ἴχοντα μορφὰς εἰς ὄψιν ἀνδρώπων ἐρχονται, δειματὰ φέροντα cet. Δείματα autem et δειματὰ in uetustis libris frequenter inter se permutari, multa exempla probare possunt. Sic in Thucydidis loco cit. pro δειματὰ Cod. Graec. habet δειγματὰ. Dion. Hal. L. II. p. 91. ταρχαὸς ἐξαιρέμενοι ψυχῆς καὶ δειματὰ, ubi notante Sylburgio, Cod. Ms. denuo habet δειγματὰ. Et L. VII. p. 472. ταρχαὶ δὲ τινες ἐνέπιπτον ἐν δειγματῶν δαιμονίων; ubi Camerarius et Sylburgius legi uolunt δειματῶν: quibus omnino adfentior. Nam δειματὰ δαιμόνια dicuntur terrores a Diis immitti: unde Ζεὺς δειματίος a Romanis dictus est, ἐπὶ τῇ κατὰρχόντος αὐτῆς δειματος τότε. Id. L. VII. pag. 411. coll. L. X. p. 628. Sic apud Lucianum T. I. p. 511. pro δειματὰ in quibusdam libris est δειγματὰ. Πολλὰ autem ἐλλειπτικῶς positum putem pro κατὰ πολλὰ μέρη: multis ex partibus: undiquaque. uti alias occurrit; u g. Apocal. c. V. 4. καὶ ἐγὼ ἐκκλιον ΠΟΛΛΑ. Aeschyl. in Agamemn. u. 45. Ω πολλὰ μισηθεῖσα χειρωναξίη. Alias quoque, ut obiter dicamus, δειματὰ dicebantur mercium indicia seu probae, uti Ammianus Marcellinus uocat L. XXI. c. 16. In re militari autem Δείματα denique dicebantur signa diuersis cohortibus in scutis diuersa picta, ne milites in tumultu praelii a suis conubernalibus aberrarent. Vegetius L. II. c. 18.

CAP. XXIX.

1 ἀλαλαγμῶ) Recte corruptam antea lectionem, ἀλαγμῶ, nobis restituunt alii Codd. Ms. nimirum C. M. L. R. Bau. et Nag. qui seruant ἀλαλαγμῶ. Ἀλαλαγμῶς, pro qua uoce apud Homerum saepe est βοή, et ἀλαλητός, est clamor, quem milites ante pugnam edere solebant ad terrorem hostibus incutiendum animosque suos confirmandos, ut scribit Leo c. XII. §. 70. Apud plurimos populos, eosque disionctissimos mos hic obtinuit. De Graecis et Troianis passim Homerus Iliad. N. u. 834 sq. coll. Δ. u. 431. sq. De Chaldaeis Xenophon L. III. K. II. p. 164. De Romanis Polyb. T. I. p. 49. T. II. p. 976. De Gallis Id. T. I. p. 163. 273. De Tyrrhenis Pindar. Pyth. Od. I. u. 139. De Persis Curtius L. III. c. X. De Germanis Tacitus, de mor. Germ. c. III ut exempla non cumulemus. Orta est haec uox a Dorica uoce ἀλαλά, qua milites ad pugnam alacriter faciendam se mutuo exhortabantur; aeque ac Galli hodie τῶ la, la, la. pro qua alias ἀλαλή: u. Eustath. ad Hom. II. Δ. p. 377. et pag. 991. Plura bonae frugis plena de hac uoce et hoc ueterum more uide apud ill. Spanhemium ad Iuliani Orat. I. p. 233.

2 σὺν δρόμῳ) Alias sollenne erat ἐν τάξει καὶ βιάδην ποιεῖσθαι τὴν ἐφοδον, ut loqui amat Polyb. T. I. p. 313. in primis apud Graecos, qui graui armatura gaudebant. Iulius African. c. I. p. 277. Primi autem Athenienses in pugna Marathonica δρόμῳ ufi dicuntur ab Herodoto L. VI. c. 112. πρῶτοι μὲν γὰρ ἐλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ΔΡΟΜΩΙ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο. Sicuti Δρόμος alias πελτασάις: ita βιάδην ἰέναι ὀπλίταις conuenire dicitur a Maximo Tyr. pag. 365. Eiusmodi impetus plerumque fiebat ad terrorem hostibus incutiendum; quo modo Athenienses, cum in insula Pylo impetum in Lacedaemonios fecissent σὺν βοῇ, καὶ ἐπιδρομῇ, ἐκπλήξιν iisdem iniectis dicuntur a Thucydide L. IV. c. 34.

3 πάταγος) Corrupta adhuc in libris editis fuit

A a

τῶν ἐναντίων διανοίας. Αναλείνοντων δὲ κατὰ τὰς ἐφόδους ἀφροί, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ὑπὲρ 4) τὰς κεφαλὰς μέλωρα τὰ ξίφη, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον θαμὰ παρεκκλίνοντα. ἐσμηγμένα γὰρ αἰχμαί, καὶ λαμπρὰ ξίφη, καὶ πρὸς ἄλληλα παραμαρμαίροντα πρὸς ἀνταύγειαν ἡλίου, δεινὴν ἀσραπὴν πολέμου ἀντιπέμπει. καὶ 5) ταύτη μὲν εἰ γίγνοιτο καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις, ἀντικαταπλήττει ἀναγκαῖον· εἰ δὲ μὴ, προεκπλήττει. ἐνίοτε δὲ ποτε χρήσιμον ἐν καιρῷ μὴ φθάνειν ἐκλάττοντα τὴν δύναμιν, ἀλλὰ ἕως 6) ἐντὸς

78

scriptura πάγοι, quam etiam Cod. Med. prae se fert. At enim uero, propius ad ueram scripturam accedunt Codd. Bau et Nag. qui sistunt πάταγοι: licet nec haec scriptura plane satisfaciatur, sed potius ex L. R. πάταγος ob sequens ἐξίσησι legendum uideatur. Quamquam enim optimorum scriptorum exempla dubitare haud sinunt, uerbum singularis numeri, pluribus substantiuis, tam in unitatis, quam multitudinis numero positum iungi solere: Substantiuum tamen, quod proxime uel antecedit uerbum, uel idem sequitur, in numero quoque cum uerbo conuenit, nisi forte, more Atticis usitato, neutrum plurale cum uerbo singulari coniungatur. Sic aequid Achillem Tat. p. 7. ἀφρός ἐπεποίητο καὶ πέτραι, καὶ κύματα. Chariton. L. III. c. III. p. 46. I. 19. βρονταὶ καὶ ἀσραπαὶ καὶ νύξ μακρὰ κατελάμβανε. L. V. c. IX. p. 94. I. 8. ἤχετο ποδῶν ψόφος, καὶ κραυγαὶ γυναικῶν, ad quae loca uaria exempla congegit b. Doruillius, quae omnino operae pretium uidere. Est tamen alia quoque constructio, qua Nominatiuis pluralibus tam masculini, quam feminini generis uerbum singulare iunctum reperitur, quod χῆμα πινδαρικὸν a frequentiore eius apud Pindarum usu appellatum tradit Eustathius ad Iliad P. u. 387. fol. 1148. I. 35. et p. 1422. I. 4. Add. Pindar. Olymp. Od. XI. 4. 5. et VIII. u. 10. Homer. Iliad. P. u. 387. et Ψ. u. 381. Temere igitur in schol. Gr. ad Pindari Olymp. Od. XI. et ab Apollonio in Synt. L. III. p. 224. haec constructio negatur. Quae cum ita sint, neutiquam tamen mihi persuadere possum, uulgatam in prioribus scripturam hanc δωρικωτέρην ab Onofandri manu esse profectam, sed potius L. R. auctoritate rescribendum πάταγος; idque eo magis, quod hac uoce, quantum equidem memini, scriptores numquam fere non in singulari numero utuntur. Sic Dionys. Hal. L. V. p. 309. σύνβοη καὶ πατάγω. Id p. 289. σύν ἀλαγμῷ καὶ πατάγω. Aeschyl. VII. ἐπὶ Θηβ: u. 104. κτύπον δέδορκα παταγόν τ' ἔχ' ἐνός δερρός. Praeter sublatum autem ante confictum clamorem ad scuta hastis uel ensibus concrepabant, cum Graeci, tum in primis Romani, quo terrorem eo facto hostibus iniicerent, u. Polyb. T. I. p. 49. T. II. p. 976.

Xenophon Anab: L. IV. c. V. §. 13. Arrian. de exped. Alex. L. I. c. VI.

4 ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς) Libri adhuc editi prae se ferunt ὑπό: pro quo uero Cod. Med. sistit ὑπὲρ, quod conuenientius uidetur: nisi quod ἀττικώτερον, quando pro ἐπάνω ponitur, Genitio iungi solet. Sic iose Onofander c. XX. ὑπὲρ κεφαλῆς ἀράμενοι τὰς θυρεάς aliique. Verum tamen ἑλληνικῶς etiam cum Accusatiuo in hac significatione coniungi, obseruat Thomas Mag. p. 868. Ita etiam apud nostrum reperimus c. XXI. ὑπὲρ κεφαλῆν ἀναβάντας γίνεσθαι. Certe ὑπό pugnat cum ἀνά, quod est in uerbo ἀνατείνειν. Praeterea uero ὑπό et ὑπὲρ perquam frequenter a librariis fuisse in antiquis libris inter se turbata, omnes norunt. Sic etiam apud Polyen. L. VI. c. 22. ὑπό τὰς ὤμων ἐπιθέντες; ubi quidem Casaubonus ὑπὲρ, uel ἐπὶ censet reponendum. Vide tamen, quae notat cl. Oudendorpius ad Thom. Mag. l. c.

5 ταύτη) L. R. Bau. et Nag. omissa particula εἰ, ita habent: καὶ ταύτη μὲν ἐγίγνοντο; corrupte, nisi me omnia fallunt. Recte omnino locum suum occupat εἰ, nisi quod pro γίγνοιτο, rescribendum γίγνοιτο. Nam ταύτη hic ponitur pro ἔτως, τῷ τῷ τρόπῳ, cum alias pro contextus ratione uarias admittere possit significationes hoc uocabulum ἑλλιπῶς positum. Sic in illis Epicteti uerbis ab Aurgiano collectis c. LII. Ὁ Κρίτων, εἰ ταύτη τῆς Θεοῦ Φίλον, ταύτη γινέσθω. Coniunctim cum ταῦτα saepe occurrit apud Scriptores probatissimos. Sic Herodot. L. II. c. 60. ταῦτα μὲν δὲ ταύτη ποίεσται. L. VII. c. 142. ταύτη ταῦτα ἐλάμβανον. Aristides Orat. T. I. p. 1. ὅτι εἰ ταύτη ταῦτα κριθήσεται.

6 ἐντὸς) In prioribus editionibus fuit ἐγγύς, pro quo uero ex Cod. Mor. non temere forsitan reuocandum duximus ἐντὸς, quod etiam ipsa ratio suadet. Copiae enim, dum haec ab Onofandro praescripta ab Imperatore fierent, non prope, sed po-

Ἰὲ χάρακος καλέχεν, ἄχρῃς ἂν καλοπλεύσῃ τὴν τῶν πολεμίων παράταξιν, ὅποια τις ἔστι, καὶ ὡς ἴετακται, καὶ ἐφ' οἷων ἴσεται χωρίων.

Κ Ε Φ. λ'.

ΟΤΙ ΔΕΙ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΕ-
ΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΖΕΣΘΑΙ, ΤΙΣ ΟΦΕΙΛΕΙ ΥΠΑΝ-
ΤΗΣΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΜΒΟΛΗΝ ΤΩ ΔΕΙΝΙ, ΚΑΙ
ΤΙΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ, ΚΑΙ ΟΥΤΩΣ ΚΑΘ ΕΞΗΣ
ΕΞΕΤΑΖΕΙΝ ΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ ΑΡΧΟΝ-
ΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΩΝ
ΕΝΑΝΤΙΩΝ.

Εἶτα, ¹⁾ περὶ Ἰὲ πότε συλλογισάμενον, ἵνας ²⁾ ἴσιν ἀντιτάττειν χεῖρ, καὶ
Α α 2

tius intra uallum, ἐν τῷ τῷ χάρακος contineri debebant. Cum enim in proximo esset hostis, prouidi duces, quamprimum copiae, signis e castris sublati, per portas erumpabant, eas in ordines digesserunt, aciemque instruxerunt: quod innuit Virgil. Georg. L. II. u. 279. 280.

*Vt saepe in zenti bello cum longa cohortis
Explicuit legio, et campo stetit agmen aperto.*

Vnde Tacitica illa et frequens locutio ἐξάγειν τὰς δυνάμεις ἐκ τῷ χάρακος. Dionys. Hal. L. IX. p. 567. Polyb. T. I. p. 354. Sic apud Onofandr. c. XLII. S. 4. προίεναι τῷ χάρακος. Caesar. de B. C. L. III. c. 76. *Militem intra uallum castrorum continuit.* Frontin. Strateg. L. III. c. XVII. §. 2. *Militem diu continuit, deinde fatigato iam hoste, quatuor portis eruptione facta, strauit cepitque Ligures.* ibid. §. 5. *quietum in uallo militem tenuit.*

CAP XXX.

Ἰ εἶτα περὶ τῷ πότε) Vulgati libri habent εἶτα τῷ πότε. Corruptam esse hanc scripturam, quisque opinor, intelliget; nisi pro πότε, legamus πότε: et pro συλλογισάμενον reponamus συλλογισάμενος, quod uero propter unicum subiectum non procedit. L. R. sistit εἶτα τῷ πότε, quae lectio quamquam rectius πότε pro πότε exhibere videatur, adhuc tamen uicere laborat. Qua re Rigaltius ex Cod. Med. emendandum suadet εἶτα πρὸ τῷ. An

uero eo facto luce sua gaudeat hic locus, aliorum iudicio relinquo. Non ita saltem uisum Chokierio, quia adeo, nescio qua auctoritate pro τζ uel πζ in textum recepit τζτο, hunc in modum: εἶτα τζτο ποτέ. Optima mihi quidem uidetur lectio, quam prae se ferunt Codd. Bau. et Nag. εἶτα περὶ τῷ πότε. Nam paullo ante docuit auctor, πότε ἐκτάττειν, quando copiae aduersus hostem in aciem sint educendae. Post hanc uero meditationem porro monet ducem, ut secum reperiet, quos in acie ordinanda hostibus, et quomodo opponere debeat. Id quod Hannibal etiam obseruasse dicitur a Polybio T. I. p. 328. διανοεῖτο μετὰ Ἰὲ ἀδελφῶ καὶ τῶν φίλων, ΠΟΥ καὶ ΠΩΣ δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ὁρμήν. Hanc certe orationis ab uno membro ad alterum transitionem, particula εἶτα, declarat, porro, tum demum significans. Συλλογισάμενον autem est Accusatiuus impersonaliter, et nulla constructionis ratione habita, positus; cuiusmodi multa apud optimos scriptores reperiuntur. Sic Aelian. V. H. L. II. c. 13 εἶτα δὲ καὶ φύσει φθονερός ὄντας, καὶ τοῖς ἀρίστοις βασκάνειν προσηγμένους, ubi doctissimus Perizonius alia ex eodem auctore exempla affert: quibus nos aliquot saltem addimus. Thucyd. L. I. c. 76. παρατυχὸν ἰσχύϊ τι κτήσασθαι. Id. L. V. c. 60. ἐν καλῷ παρατυχὸν σφίσι συμβαλεῖν. et post aliquot lineas: καλλίον παρασχόν. Dionys. Hal. L. VI. p. 398. γενόμενον ἐφ' ἡμῖν. Id. L. V. p. 317.

καὶ ἴνα ἰσόπον. ὡς περὶ γὰρ ἀγαθὸν ἰσὺν 3) προκατανοήσαντα νόσον σώματος ἀντεπάγειν τὰ ἀλεξήματα· καὶ τὴν δύναμιν ἐκλάττειν, ὡς ἂν ἀριστα αὐτῷ δόξῃ συμφέρειν. ἀναγκάζονται γὰρ οἱ στρατηγοὶ πολλάκις καὶ πρὸς τὰς ὀπλισμὰς τῶν ἐναντίων, καὶ 4) πρὸς τὰ ἔθνη, καὶ πρὸς τὰ ἔθνη, τὰ ἴδια στρατεύματα κοσμεῖν καὶ παραλάττειν.

ΚΕΦ. λδ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΕΑΝ ΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΙ ΠΡΟΤΕΡΕΥΟΥΣΙ
ΤΩΙ ΙΠΠΙΚΩΙ, ΕΚΛΕΓΕΣΘΑΙ ΣΤΕΝΟΥΣ
ΤΟΠΟΥΣ.

Ἰπποκρατέων δὲ τῶν πολεμίων, εἰάν ἢ δυνάτῳν, ἐκλεγέσθω χωρία τραχέα,
καὶ

γεγραμμένον ἐπὶ ταῖς συνθήκαις. Eadem ratione positum est illud ἀρξάμενον, Luc. XXIV. u. 47. Plura, Deo uolente, aliquando in Harmonia Ellipseos Graecae et Latinae, quam prelo paratam habemus. Post illud uero συλλογισάμενον porro orationis series ἀπὸ κοινῆ subaudiendum suadet χρῆσιμόν ἐστι συλλογίζεσθαι: cuiusmodi ellipsin apud optimos utriusque linguae scriptores non esse infrequentem facile potest comprobari. Sic apud ipsum Onosandri. ex c. 1. S. 1. in sequentibus subinde repeti debet φημι ἀρεῖσθαι. In eodem cap. S. XI. in uocibus εἰ μὴν χρεῖγε τὸν πένητα cet. ex orationis nexu subaudi debet ἀρεῖσθαι ἢ παραιτεῖσθαι. c. X. S. I. πολλάκις ἄλλον ἔθεσαν ἐπ' ἄλλη ἢ δάκτυλον et χορδῆ. c. XXXV. ἀλλ' ὦν μὲν, ὦν δὲ εἰ. ἢ ἀρπαγὰς ἐπιτρεπτέον. Sic apud Sueton. in uit. Aug. c. 57. item, Kalendis Ianuariis, strenam in Capitolio, etiam absentis: ubi ex orationis sensu subaudi debet contulerunt, qua uoce ipse, aliquot lineis interiectis, utitur. Quod reliquum, uelim aliis liceat esse tam felicibus, ut Codd. MSS. opere certiora ἀντεπάγειν ἀλεξήματα possint.

2 τίνες τίσιν) Priores editiones omnes referunt τίνες σήσειν, quae corrupta scriptura dubio procul ex minus distincta uocum librarii distantis pronunciatione ortum traxit, atque in omnes, quos quidem adhuc excutere licuit, codices, postea male fuit translata. Vnicus uero Cod. Med. ueram scripturam, τίνες τίσιν, seruauit, quam adeo postliminio quasi in suam sedem reuocandam censui. Similem errorem deprehendimus in προοίμῳ: πρώτοις σφίσι: et c. XLII. S. 9. τὰς στραφὰς πρώτοις στραφὰς.

3 προκατανοήσαντα) Libri typis antea excusi exhibent καταπρονοήσαντα, quam scripturam agnoscunt etiam Codd. Bau. et Nag. At enim uero, nihil, quantum mihi quidem scire datur, est exemplum, quo hoc uerbum confirmari possit. Vnde Cod. Med. lectionem προκατανοήσαντα, tamquam genuinam facile praetulerim. Certe eo ipse Onosander utitur c. XIV. p. 67. προκατανοησάντας: et Iosephi auctoritate probat cl. Scotus in Append. ad Stephani Thes. Gr. L. In Protasi denique huius Periodi δεῖ, uel χρεῖ. u. p. 37. n. 25. in Apodosis uero εἴτω debet subaudi, id quod in tironum gratiam monere haud piguit.

4 πρὸς τὰ ἔθνη) Quae post uocem πολλάκις sequuntur uerba, in L. R. Bau. et Nag. nec non in Camerarii uersione desunt, quae uero pleniores codices recte seruant. Ἔθος autem apud Tacticos est ratio disciplinae, uel aciei instruendae apud hunc illustre populum usitata. Sic Polyb. T. II. pag. 953. ὁ μὲν ἔν Πόπλιος ἀπλῶς ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡ ΑΥΤΟΙΣ ΕΘΟΣ ἔθηκε πρώτον μὲν τὰς τῶν ἀσάτων σημαίας. Et de Romanorum disciplina T. I. p. 23. ἢ ΤΩΝ ΕΘΙΣΜΩΝ διαφορὰ καὶ τότε, καὶ πολλάκις ἤδη σέσωκε τὰ Ρωμαίων πράγματα.

CAP. XXXI.

In inscriptione huius capituli Portus mauult προτερέωσι: quam coniecturam confirmat Cod. Nag. Nec ideo tamen nostram lectionem mouendam arbitror. Cum enim, iudice Rigaltio, istae inscriptiones non ab ipsa Onosandri manu, sed a Graeculo quodam recentioris aetatis profectae uideantur: mi-

καὶ σενά, καὶ ¹⁾ παρόρεια ἤκιστα ἰππάσιμα, ἢ Φυγομαχείτω κατὰ δύναμιν, ἕως ἂν ἐπιτηδεύεις ἕνρη τόπος, καὶ τοῖς οἰκείοις ἀρμόζοντας πρᾶγμασιν. Απολειφθῶσαν δὲ τινες καὶ ἐπὶ τῷ χάρακος, οἱ παραφυλάττοντες τὴν παρεμβολὴν στρατιῶται, καὶ πρὸς τὴν τῆς παρασκευῆς φυλακὴν· ἵνα μὴ κατανοήσας ὁ στρατηγὸς τῶν πολεμίων, ἔρημον ὄντα, πέμψῃ τὸς ἀρπασομένους τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ καταληψομένους τὸ χωρίον.

Κ. Ε. Φ. λβ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΜΗΔΕΝ ΠΑΡΑΚΕΚΙΝΔΥΝΕΥΜΕΝΟΝ
ΠΟΙΕΙΝ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ.

Τοὺς γὰρ ἢ τὰ ἴδια καθαιρῶντας ἐρύματα στρατηγὸς, ἢ ποταμὸς διαβαίνοντας, ἢ κρημνὸς καὶ βάραθρα κατόπιν ποιημένους τῶν φίλων, ἢ ἢ ¹⁾ μένοντες νικῶσιν, ἢ βεληθέντες φεύγειν ἀπόλωνται, ἔτε πάνπαν ἐπαινεῖν, ἔτε ψέγειν ἔχω. πᾶν γὰρ τὸ παρακεκινδυνευμένον, ²⁾ τόλμης ἔσιν ἢ γνώμης, καὶ τῆ τύχη κεκοινώνηκε πλέον, ἢ τῆ κρίσει. ὅπερ γὰρ ἢ νικῶντα δεῖ κρατεῖν. ἢ ἠτληθέντα τοῖς ὅλοις ἐσφάλλθαι, πῶς ἐνταῦθα τῆ σῆ φρονήσει τὸ νικᾶν, ἢ προαιρέσει τὸ ἠτληθῆναι μαρτυρήσειεν. ἐγὼ δὲ στρατιώταις μὲν ἐκ στρατεύματος φιλολίμως κινδυνεύειν ³⁾ ἐπιτραπλέον εἶναι νομίζω.

καὶ

rum non est, si non omnia Grammaticorum placitis tam exacte respondeant. Certe recentiores Graeci τὸ, ἔάν, promiscue fere cum Indicatio et Coniunctivo coniunxerunt. u. Leo. c. XII. §. 22. seqq.

1 παρόρεια) Temere παρόρειον, cum i scriptum damnat Henr. Stephan. in Thef. Gr. L. T. II. p. 1462. Sicuti enim ὑπόρειον apud Hesychium; ὑπερρειον apud Aen. Taft. p. 1643. Alciphronem L. I. ep. XI. occurrunt: ita etiam παρόρειον recte dici, dubitandum non est. Huc uero accedit Strabonis auctoritas L. II. p. 122. ἐπὶ τῇ παρορείᾳ. et p. 244. ἀπὸ τῆς παρορείας. quae loca affert Scorus in Append. ad Henr. Steph. Thef. Gr. L. quibus nos addimus Leon. c. XX. §. 189. ubi clare Onosandri denuo uestigia premit: τραχέα χωρία ἐκλέγῃ, καὶ σενά, καὶ ΠΑΡΟΡΙΑ.

CAP. XXXII.

Inscriptio haec deest in L. R. cui nos Codd. Bau. et Nag. addimus. Nec habent eam Camerarii et Cottae uersiones.

1 ἢ μένοντες) Vnde illa Laconum uirtute dignissima uerba, quae paruulis recens natis atque scuto impositis; itemque filiis in bellum proficiscentibus adclamarunt: ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τὰς. teste Plutarch. in Apophth. Lac. p. 241. uel ut est apud Sextum Empiricum p. 181. ἢ τὰυτην, ἢ ἐπὶ τὰυτην: nisi potius hic legendum τὰυτη, ut habet Aristaenet. L. II. ep. 17. Ad haec legi in primis merentur, quae Seruilius a Tribunis Plebis ob παρακεκινδυνευμένον accusatus, affert apud Dionys. Hal. L. IX. p. 587. seqq.

2 τόλμης ἔσιν ἢ γνώμης) Augustus nihil minus perfecto Duci, quam festinationem temeritatemque conuenire arbitrabatur. Sueton. in uit. Aug. c. XXV. Quemadmodum etiam Carthaginenses certa quadam lege Duces ἀρισταβλέυσαντας, καὶ μὴ κατορθώσαντας ἐτίμων. τὰς δὲ προπετές τι ἐγχείσαντας καὶ καταπραξαμένους ἐκόλαζον; uti auctor est Iulius Afric. c. II.

3 ἐπιτραπλέον) Portus in notis ad h. l. nec non Scaliger in emendationibus praeferunt merito recē-

B b

καὶ γὰρ δρώντες ἱ, μείζον ὤνησαν, καὶ παθόντες, ἔθεν ἰοσθέντον ἐλύπησαν. στρατεύματι δὲ παντὶ τὴν ἀδύνητον ἐκκυβέυειν ἰύχην ἐδοκιμάζω. Μάλιστα δ' ἂν ἔτοι μοι δοκῶσιν ἀμαρτάνειν, οἱ ἴνες ἐν μὲν ἰῶ νικᾶν ὀλίγα λυπήσειν μέλλοντες ἰὲς πολεμίους, ἐν δὲ ἰῶ ἠτλιάσασθαι μεγάλα βλάβειν ἰὲς φίλους, ἀποχρῶνται ἰοῖστοις στρατηγίαισιν. εἰ δὲ πρόσδηλος μὲν σφίσι 4) ὄλεθρος εἴη, καὶ μὴ παραβόλοις ἐγχειρήσωσι στρατηγίαις· πρόσδηλος δὲ καὶ ἠτῶν πολεμίων ἠτληθέντων ἀπώλεια, τότε οὐκ ἂν μοι δόξειεν ἀμαρτάνειν ἀποφράτων ἰὲς φυγὰς ἰῶν φίλων. ἀμεινον γὰρ ἐν ἰῶ ἰολμᾶν ἐπ' ἀδύνητον, ἰάχα μὴδὲ πείσεσθαι ἱ δεινόν, ἀμα καὶ δρᾶσθαι ζητεῖν, ἢ ἐπὶ πρόσδηλῳ, ἰῶ μὴδὲν δρώντας ἀπολέσθαι πάντας, ἀτόλμως ἠσυχάζειν. Ὑποδεικνύτω μὲν τοι μὴ μόνον ἐν ἰοῖστοις χωρίοις, ὅπῃ κατ' ἀλήθειαν ἐκ ἑσσι σωτηρία τοῖς φεύγουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ ἰόπῳ, καὶ πάσῃ μάχῃ διδασκέτω διὰ πλειόνων, ὅτι τοῖς μὲν φεύγουσιν πρόσδηλος ὄλεθρος, ὡς ἂν ἦδη μετ' ἐξουσίας ἐπικειμένων ἰῶν πολεμίων, μὴδενὸς ἐτι δυναμείας διακωλύειν ἰὲς διώκοντας, ἅπαν, ὃ 5) βέλονται, διαθεῖναι τὰς φεύγοντας· τοῖς δὲ μένουσιν ἀδύνητος ὁ θάνατος ἀμυνομένοις. οἱ τινες γὰρ πεπεισμένοι τυγχάνουσιν ἐν ταῖς πράξεσιν, ὡς φεύγοντες μὲν αἰσχυρῶς ἀπολῶνται, μένοντες δ' εὐκλεῶς τεθνήσκονται· καὶ χεῖρονα αἰεὶ προσδοκῶσιν ἐκ ἰὲ καταλιπεῖν τὴν τάξιν, ἢ ἐκ τῆ φυλάττειν, ἀριστοὶ κατὰ ἰὲς κινδύνους ἄνδρες ἐξετάζονται. διόπερ ἀγαθὸν μὲν, εἰ πάντας ἔτῳς ἔχειν γνώμης πείσει στρατηγός, ἐπεὶ τοιγε ὡς πλείοι, ἢ γὰρ παντελεῖς περιποιήσαντο νίκας, ἢ μικροῖς ἐλαττώμασι περιέπεσον. Τῶν δὲ ἐκ πολλήψεως, καὶ πρὶν συμβαλεῖν, ἐπινοουμένων τοῖς στρατηγοῖς, αἰ παρ' αὐτὸν τὸν τῆς μάχης καιρὸν ἐπίνοιαι καὶ ἀντιστρατηγήσεις, ἔσιν ὅτε καὶ πλείους καὶ θαυμασιώτεροι γίνονται τοῖς ἑὺ τὴν στρατηγικὴν ἐμπειρίαν ἠσκηκόσιν, ὡς ἐκ ἑσιν 6) ἐπισημᾶναι ἢ προσβλεῦσαι. Ὡσπερ γὰρ οἱ κυβερνήται πρὸς μὲν ἰόν

ptam alias scripturam ἐπιτερεπτόον, qua etiam ipse Onofander utitur c. XXXV.

4 εἰ δὲ πρόσδηλος) Quamquam in utraque lingua non desunt exempla, in quibus unicum Subiectum ad plura membra solet referrī: nescio tamen, quam commode ingratum hunc atque suspensum orationis hiatus expleat Cod. Mor. qui ita habet: εἰ δὲ πρόσδηλος μὲν σφίσι ὄλεθρος εἴη: quare etiam vocem ὄλεθρος, libri huius auctoritate, non male in textum recipi posse iudicavi; idque eo magis, quod ipse Onofander, paucis interiectis, habet: πρόσδηλος ὄλεθρος.

5 ὃ βέλονται) In prioribus libris typis excusis legebatur: βάλονται: rectius uero Cod. Med. habet βέλονται. Respicit enim τὰς διώκοντας πολεμίους, quod proxime praecessit.

6 ἐπισημᾶναι) Quamquam Cod. Mor. lectio ἐπισημᾶναι λόγῳ plenior sit et ἀττικωτέρα: non tamen ideo nostram e sede sua deturbandam censeo, quam tot codicum auctoritate uideo confirmari. In eiusmodi uocibus τὸ, α, antiquam formam esse scribit Phrynichus p. 10.

τὸν πλὴν ἐκ λιμένων ἀνάγονται, πάντα 7) ἐξηρτυμένοι τὰ κατὰ τὴν ναῦν· ἐπειδὴν δ' ἐμπέση χειμῶν, ἔχ' ὁ βέλονται ποιῶσιν, ἀλλ' ὁ ἀναγκάζονται, 8) πολλὰ καὶ πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς τύχης ἐπείγοντα κίνδυνον εὐτόλμως παραβαλλόμενοι, καὶ ἔτιν ἀπὸ τῆς μελέτης ἐπιφερόμενοι μνήμην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ τῶν καιρῶν βοήθειαν· ἕτως οἱ στρατηγοὶ τὴν μὲν δύναμιν ἐκτάξουσιν, ὅπως σφίσι νομίζουσι συνοίσειν· ἐπειδὴν δ' ὁ τῆς πολέμου περιεστῆ χειμῶν, πολλὰ θραύων καὶ παραλλάττων, καὶ ποικίλας ἐπάγων περιστάσεις, ἢ τῶν 9) ἀποβαινόντων ἐν ὀφθαλμοῖς ὄψις ἐπιζητεῖ τὰς ἐκ τῶν καιρῶν ἐπινοίας,

B b 2

αὖς

7 ἐξηρτυμένοι) Mirum omnino, omnes excusos adhuc codices, librosque impressos tueri uulgatam lectionem ἐξηρτυμένοι, uti prius legebatur; nec quidquam de ea monuisse eruditos commentatores. Nisi me omnia fallunt, legendum potius ἐξηρτυμένοι, quae uox de *apparatu inprimis nautico* cum apud alios, tum Thucydidem frequenter occurrit. Sic L. I. c. 13. ναυτικὰ τε ἐξηρτύετο ἢ Ἑλλὰς. Id. L. I. c. 14. ναυτικὰ πλοίοις μακροῖς ἐξηρτυμέναι. L. II. c. 85. ναῦς τε - - ἐξηρτύοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν. Diodor. Sic. L. XIII. p. 198. ναῦς ἕτως ἐξηρτυμέναις τὰ πρὸς ναυμαχίαν. Onofand. c. IV. ὡσπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκλιμένος ἐξηρτυσάμενον σκάφος. Cum praepositione κατὰ est apud Thucydid. L. VI. c. 88. τὰ κατ' ἐαυτὰς ἐξηρτύοντο. Herodian. L. III. c. 1. §. 16. ἐξηρτυε τὰ κατ' ἐαυτὸν. Praeterea dudum obseruauerunt uiri eruditi, ἐξηρτήσαντες et ἐξηρτύσαντες: ἐξηρτημένοι et ἐξηρτυμένοι, in uetustis libris saepe inter se confundi. u. Alciphron L. I. ep. 1. Thucydid. L. VI. c. 37. De ipsa re, huc faciunt inprimis illa Ouidii Trist. L. I. El. XI. u. 21.

*Ipse gubernator tollens ad sidera palmas
Exposcit uotis, immemor artis, opem.*

8 Πολλὰ καὶ) Cod. Mor. habet pro nostra lectione: πολλάκις. Verum bene se omnino nostra habet scriptura, maxime si πολλά ad παραβαλλόμενοι referatur. Sic certe apud Thucydid. L. III. c. 65. πολῖται δὲ ὄντες, ὡσπερ ὑμεῖς, καὶ πλείω παραβαλλόμενοι: nisi forte πολλά καὶ et πολλάκις, quorum alterum librarii incuria facile exciderit, coniungere uelimus, uti saepe coniuncta reperiuntur. u. Aristophan. in Thesmoph. u. 294. Leon. c. IV. §. 5. et alibi. Pro ἐπείγονται, in Cod. Med. est ἐπάγονται. Optima tamen mihi quidem uidetur Cod. Mor. scriptura ἐπείγοντα. Vnde Φράσις haec

foret: πολλὰ πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς τύχης ἐπείγοντα κίνδυνον εὐτόλμως παραβάλλεσθαι: multa aduersus urgens, a fortuna immissum periculum fidenter audere, eademque reluctari. Sic Onofand. c. X. S. I. ὅτε ἐκ ἐπείγουσιν ἀνάγκαι. Κίνδυνος ἐπείγων autem aequè recte dicitur, ac apud Aelian. V. H. L. III. c. 9. ἐπείγουσα μάχη. Quid? quod eadem dicendi ratio apud Latinos quoque obtinet. Plinius Hist. Nat. L. XXVIII. c. 1. periculum urget. Ouid, Heroid. ep. III. 43.

*An miseros tristis fortuna tenaciter urget;
Nec uenit inceptis mollior aura meis.*

Quam saepe autem ἐπάγειν et ἐπείγειν misceantur, u. not. ad c. XIX. n. 8. p. 43. Παραβάλλεσθαι autem hic idem est, quod τολμᾶν, τολμηρῶς ἐπέεργεσθαι, uti Suidas explicat: inde παράβολα maxime periculosa, teste Plinio L. IX. ep. XXVI. §. 4. et παράβολοι dicti sunt homines audacissimi, desperati, qui cum bestiis pugnant, et conficiendis illis operam suam locabant; quo nomine Christiani appellati fuerunt, ut probat Salmasius ad Lamprid. in uit. Commodi c. XVIII. Sic in eod. m. capite: καὶ μὴ παραβόλοις ἐγχειρήσωσι στρατηγίαις. Quare κινδυνεύειν et παραβάλλεσθαι interdum a scriptoribus coniunguntur. e. g. apud Xenophont. Ephes. p. XIX. κινδυνεύοντας καὶ παραβαλλομένους.

9 ἀποβαινόντων) Priores Onofandri editores ἀπομεινόντων euulgarunt: pro quo uero rectius, opinor, Cod. Mor. seruat ἀποβαινόντων, cui etiam prae illo locum in textu concedendum existimaui. Sic Thucydid. L. II. c. XI. ἐπ' ἀμφοτέρω ἐκ τῶν ἀποβαινόντων. Id. L. I. c. XXXIX. κοινὰ καὶ τὰ ἀποβαινόντα ἔχειν. Polyb. T. I. p. 360. τὰ δ' ἐκ τῶν ἀποβαινόντων βραχῆϊαν ἔσχε διαφορὰν.

ἄς ἢ ¹⁰⁾ ἀνάγκη τῆς τύχης μάλλον, ἢ ἢ μνήμη τῆς ἐμπειρίας ὑποβάλλει.

ΚΕΦ. λγ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΑΥΤΟΧΕΙΡΙ
ΠΟΛΕΜΕΙΝ.

Μαχέσθω δὲ ὁ στρατηγὸς αὐτὸς προμηθέστερον, ἢ μὴ τολμηρότερον, ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀπεχέσθω ἰσῆτοις πολεμίοις εἰς χεῖρας ἵεναι. καὶ γὰρ εἰ καὶ κατὰ ἰσῆ ἀγῶνας ¹⁾ ἀνυπέμβλητον ἀνδρίαν εἰσηνέγκατο, τοσῶτον ἔδεν ὠφελῆσαι δύναται στρατεύμα μαχόμενος, ὅσον ἀποθανῶν βλάβη. στρατηγῶ γὰρ γνώμη πλέον ἰσχύει βίωσις. σώματος μὲν γὰρ ἀνδρία δρασταί τι μέγα καὶ στρατιώτης δύναται· γνώμης δὲ προμηθεΐα βελύσσει τι κρείττον, ἢ ἄλλος. Ὅνπερ δ' ἂν τρόπον, εἰ κυβερνήτης ἀφειμένος ἴων ²⁾ οἰάκων, ἢ ³⁾ δεῖ τοὺς ναύτας ποιῆν, αὐτὸς πράττει, κινδυνεύειν ἂν συμβαίῃ τὸ σκάφος· τῶτο ποιῆ στρατηγὸς, εἰ ἀποσᾶς τῆ γνώμη τι βελέειν, ἐπὶ τὰς ἴων στρα-

τιω-

¹⁰ ἀνάγκη τῆς τύχης) Adpositissimus est ille de Fortuna locus Horatii L. I. Od. XXXV. 20.

Te semper anteit saeva necessitas.

Clavos trabales et cuneos manu

Gestans abena, nec saevius

Vncus abest liquidumque plumbum.

Frequens autem est uocis huius apud Graecos usus. Sic apud Euripid. in Electr. Act. V. u. 1301. est Μοίρα ἀνάγκη. Onosandr. c. X. S. I. ἀγῶνων ἀνάγκη. Orph. hymn. in Mercur. p. 154. κωκυτῆ ἀνάγκη. Anacreont. Od. XXXVI. Ρητόρων ἀνάγκη.

CAP. XXXIII.

¹ ἀνυπέμβλητον) Vulgata adhuc lectio fuit ὑπέμβλητον, qua uero melior omnino uidetur illa, quam Cod. Med. prae se fert ἀνυπέμβλητον, quam exinde in textum recipiendam duxi.

² οἰάκων) Nemini amplius, ut opinor, securum mouebit, si uni naui duo πηδάλια, gubernacula; uel duo οἰάκας, clavos tribui legerit, cum id uiri doctissimi extra omnem posuerint dubitationem. Sic etiam Alciphron. L. I. ep. I. τῆ τύχη τὰς οἰάκας ἐπιτρέψαντες φέρεσθαι. Adum omnino agerem, si his pluribus immorari uellem. u. Perizonius

ad Aelian. V. H. L. XI. c. XL. et Graeu. ad Hesiod. Erg. u. 45. Wolf. ad Aeth. c. XXVII. u. 40.

³ δεῖ τὰς ναύτας.) In plerisque Codd. Mss. nec non in omnibus libris typis adhuc euulgatis legebatur δεῖ τοῖς ναύταις: quae scriptura sane diu animum ancipitem tenuit. Quamquam enim ex Grammaticorum canone omnino τὰς ναύτας legendum sit: certum tamen est, esse exempla licet rariora, quae τὸ, δεῖ, Dativum interdum iungi, probare possunt: sicuti contra Accusativum, uel etiam Nominativum cum hac uoce coniuncti reperiuntur, ubi Aristarchi filii uel Dativum, uel Genitivum postulant. Dicitur enim δεῖ σέ τινος, δεῖ σοί τινος, et δεῖ σοί τι, ut recte notauit Barnes. ad Euripidis Herc. fur. u. 1170. et cl. Reizius ad Lucian. T. III. p. 277. Sic Xenoph. L. III. K. A. p. 174. δεῖ ἐπιστάξει τὸν ἵππον Πέρση ἀνδρὶ. Exemplum, quod ad p. IV. n. 12. attuli, induci uelim. Melius enim illud σοι ad μέλειν referri possit. Eodem modo etiam τὸ, χρὴ Dativum pro Accusativo secum habet coniunctum. Exempla sunt apud Sophoclem in Antigone. u. 747. ut iam Thomas Mag. obseruauit p. 918. et Lucianus T. I. p. 798. quem locum cl. Oudendorpius ad Thomam citauit. Quae cum ita sint. malui tamen sequi Cod. Mor. auctoritatem, qui meliorem pleniorumque seruat scripturam: & δεῖ τὰς ναύ-

τιωτῶν καταβάινει χρέιας. ἢ γὰρ τῶν 4) ἀμεινόνων ἀκυβέρνητος ἀμέλεια τὴν ἀναγκαιοτέραν ἀπρακτον ποιήσει βοήθειαν. ὅμοιον δὲ κρίνω τὸν στρατηγὸν ἐμπαρβαλέσθαι τῇ ἑαυτῆ ψυχῇ τὸ τῆς συμπάσης, εἰ πείσεται ἡ, δυνάμει ἀκηδεῖν. 5) εἰ γὰρ, ἐν ᾧ τῆς σύμπαντος ἢ σωτηρία στρατεύματός ἐστιν, ἔτος ἔδεν, εἰ λελθῆξεται πεφρόντικε, τὸ πᾶν αἰρεῖται συνδιαφθεῖραι καὶ ὀρθῶς ἀντὶς αἰτιάσασθαι τῆτον, ὡς ἀπρακτον στρατηγὸν μᾶλλον, ἢ ἀνδρεῖον. Ὁ μὲν γὰρ πολλὰ γνώμη στρατηγίας, ἀρκεδῆσέλαι σεμνυόμενος ἐπι ταῖς ἀπὸ ψυχῆς εὐπραγίας. ὅσις δ' ἔτος ἀπειρόκαλός ἐστιν, ὡσε, εἰ μὴ διὰ μάχης εἰς χεῖρας ἔλθοι 6) τοῖς πολεμίοις, ἔδεν αὐτὸν ἀξίον 7) εἰργάσθαι νομιζεν, ἐκ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ καὶ τολμηρός ἐστιν. ὅθεν ὑποφαίνειν μὲν δεῖ τῷ

πλή-

τας ποιῆν; quamque a magno Scaligero ex alio codice quodam uideo iam confirmari.

4 ἀμεινόνων) Hanc lectionem in suo codice habuisse uidetur Camerarius, qui hunc locum ita reddit: *negligentia enim, qua fit, ut meliora careant gubernatione: quae si uera est, suppressam habet uocem πραγμάτων.* Cotta habet: *de maggiori et superiori di dignita:* quo sensu forsan Onofander c. XLII, f. 2. militum Duces, τὰς κρείττονας, appellat. Sic Iustinus L. XIII, c. 1. *principes et miligus* militum sibi inuicem opponit, quorum priores L. XIII, c. 4. etiam *proceres*, τὰς ἀμεινονας, appellat, quemadmodum contra *minor ordine* est apud Ouidium ex Pont. L. IV. VIII, 49. Cod. Med. prae se fert ἀμυνόντων, quam lectionem ferri posse censet Rigaltius: recte quidem mea sententia. Nam, ut Nepos habet in uit. Thraf. c. 1. §. 4. *in praelii concursu abites a consilio ad uires uimque pugnantium:* siquidem, iudice Polybio, multum differunt ἐμπειρία μεθοδικὴ καὶ στρατηγικὴ δύναμις et ἀπειρία καὶ τριβὴ ἄλογος στρατιωτικῆ. Vere autem milites dici possunt ἀμυνόντες, quorum praecipuum officium est *fortiter pugnanado patriam tueri:* unde apud ueteres Romanos milites *tituli*, uel *tutuli*, teste Festo, appellati fuerunt. Sic *defensores* pro militibus posuit Iustin. L. XXV, c. 2. et *Heكتور* ab Ouid. Met. L. XIII, u. 274. *defensor* dicitur. Nec minus in re militari, apud Graecos, medio acuo, Δεφένσωρες noti fuerunt, de quibus Leo c. IV, §. 21. quique ab auxilio *Cursoribus*, siue *lenis armaturae equitibus* ferendo, κατ' ἐξοχὴν ita appellati fuisse uidentur. Quisque suo fruatur iudicio. Equidem, cum in nullo alio codice huius uarietatis uestigia deprehenderim, in recepta lectione adquietendum putauī.

5 εἰ γὰρ ἐν ᾧ) Quae sequuntur uerba, a τῷ σύμπαντος usque ad τελθῆξεται, teste Rigaltio,

desiderantur in uet. Membr. et L. R. et uersione Camerarii, quibus ego addere possum Codd. Bau. et Nag. Feliciter tamen hanc lacunam Cod. Med. restituit.

6 τοῖς πολεμίοις) In libris scriptis et impressis est τῶν πολεμίων: pro quo ex Cod. Mor. reuocandum duximus τοῖς πολεμίοις. Sic etiam Lucian. T. II p. 907. καὶ εἰς χεῖρας ἔλθουσιν τοῖς πολεμίοις: et Onofander ab initio huius capituli: ἢ καὶ τὸ παρῆπαν ἀπεχέσθω τῷ τοῖς πολεμίοις εἰς χεῖρας ἰέναι: pro qua phrasi a scriptoribus ἐγχειρεῖν etiam cum Datio usurpatur. Sic Xenoph. L. VII, K. II. p. 398. ἡνίκα δ' ἂν ἡμεῖς ἐγχειρωμένους τοῖς πολεμίοις: et Onofand. c. XXXII. καὶ μὴ παραβόλοις ἐγχειρήσωσι στρατηγίας. Altera enim illa phrasis significat potius *in potestatem hostium uenire:* quae hic locum non habet.

7 εἰργάσθαι) Vitiosa antea fuit scriptura εἰργασαι, quam tamen omnes libri tam scripti quam excusi pertinaciter tuentur; nisi quod Cod. M. multo corruptius habet ἡργασαι: ei nimirum in η, ut saepe alibi, deprauato. Bene autem iam Portus uiderat legendum esse εἰργάσθαι. Aetiuam autem esse ἀττικῶς uocis huius significationem quilibet uidet, exemplisque facile comprobatur. Sic occurrit apud Thucyd. L. I. p. 91. εἰργασμῶν. Diodor. Sic: L. XIV, p. 244. κατεἰργάσθαι. Lys. Orat. p. 172. πολλὰ κατὰ εἰργασμένους εἰσι: et interiectis aliquot lineis: ἀλλὰ τὰς πλεῖστα ὑμᾶς εἰργασμένους. Xenoph. L. VI, K. A. p. 334. τὴν σωτηρίαν σφῶν κατεἰργασμένων L. VII, p. 447. τὸν καὶ τὴν βασιλείαν σοὶ κατεἰργασμένον. Xenoph. Eph. p. 76. ἴσως ἀνάγκη τι εἰργασαι. Euripid. in Iphig. u. 468. ὅς μ' εἰργασαι τάδε. Sophoc. in Aiac. u. 22. εἴπερ εἰργασαι τάδε. Plutarch. in Poplic. T. I. p. 100. ἔργον εἰργασμένος. Onofand. c. XXXIV, τῶν ἤδη

C C

πλήθει τὸ φιλοκίνδυνον, ἵνα τὴν προθυμίαν 8) ἐκκαλήται τῶν στρατιωτῶν, ἀγωνίζεσθαι δὲ ἀσφαλέστερον· καὶ τοῦ θανάτου μὲν καταφρονεῖν, εἰ τι πάσχοι τὸ στράτευμα, μηδὲ αὐτὸν αἰρέμενον ζῆν· σωζόμενα δὲ, τὴν ἰδίαν φυλάττειν ψυχὴν. ἤδη γὰρ ἐπικυδέστερα τὰ τῶν φίλων ὄντα ποτὲ στρατηγὸς ἀποθανῶν ἐμέωσεν. οἱ μὲν γὰρ πλείοντες ἐπανεθάρρησαν τὸ ἀνίπαλον ἀστρατήγητον ἰδόντες· οἱ δ' ἐλυχοῦντες ἐδωδύμησαν, τὸν ἴδιον ἡγεμόνα ζητοῦντες. 9) Στρατηγὸς δ' ἔστι, τὸ παρῖππάζεσθαι ταῖς τάξεσιν, ἐπιφάνεσθαι τοῖς κινδυνεύουσιν, ἐπαινεῖν τοὺς ἀνδριζομένους, ἀπειλεῖν τοῖς ἀποδειλιῶσιν, παρακαλεῖν τοὺς μέλλοντας, ἀναπληροῦν τὸ ἐλλείπον, ἀνιμείλαγειν, εἰ δέοι, λόχον, ἐπαμύνειν τοῖς κάμνεσι, προορᾶσθαι τὸν καιρὸν, τὴν ὥραν, τὸ μέλλον.

OFFI-

τὸ γενναῖον εἰργασμένοις. Quam dicendi rationem Romani quoque scriptores interdum imitantur. Sic Virgil. Aen. L. XI. u. 660.

Pulsant, et pictis bellantur Amazones armis.

ubi uidetis Seruium, qui alia exempla affert. Sueton in vit. August. c. XXI. Neque *rebellantes grauiore unquam multatus est poena.*

8 ἐκκαλήται) In libris editis legitur ἐκκαλεῖται, pro quo cum Porto rescribendum censuimus ἐκκαλήται, quod etiam in Scaligeri emendationibus iam reperimus. u. not. ad p. 27. n. 7.

9 Στρατηγὸς δ' ἔστι) Hanc Ducis boni uirtutem, elegantī Luciferi, modo apparentis, modo intra nu-

bes se eondentis imagine exprimit Homer. Iliad. Λ. u. 62.

Οἷος δ' ἐκ νεφέων ἀναφαίνεται ἕλιος ἀστὴρ
Παμφαίνων, τότε δ' αὖθις ἔδω νέφεα σιό-
εντα.

Sic PHILOPOEMEN non existimabat decere fortem ducem Phalangem praecedere; sed nunc apud primos, nunc apud postremos, aliquando etiam per medios παρῖππύων καὶ πάντας ἐφορῶν, αἰεὶ τὸ ἀμαρτανόμενον ἐπανορθῆτο. Polyæn. L. VI. c. 4. Vnde etiam VIRTUS BELLICA equitantis imagine in nummis potissimum Augustorum expressa conspicitur; cuiusmodi nummos uarios exhibet antiquitas; ex quibus unicum saltem Septimii Seueri delineandum curauimus, quem sistit Begerus in Thesouro Palat. sel. p. 316.

OFFICIUM IMPERATORIS PVGNA
DIREMΤΑ.

Ἀνακαλεσάμενος δ' ἐκ τῆς μάχης, πρῶτον μὲν ἀποδιδότω τοῖς θεοῖς θυσίας, καὶ πομπὰς, αἷς ἐκ τῆς καιρῶ 10) χρῆσθαι πάρεσι, τὰ 11) νομιζόμενα χαριστήρια μετὰ τὴν τῆς πολέμου παντελῆ νίκην ἐπαγγειλάμενος ἀποδώσειν. ἔπειτα τὰς μὲν ἀρίστους ἐν τοῖς κινδύνοις ἐξεταθέντας τιμάτω 12) δωρεαῖς καὶ τιμαῖς, 13) αἷς νόμος· τὰς δὲ κακὰς φανέντας, κολαζέτω.

C c 2

76-

10 χρῆσθαι πάρεσι) Perquam eommode pro χρῆσθαι, uti adhuc legebatur, Cod. Mor. servat χρῆσθαι, quae dubio procul vera est lectio; uti Xenophon, ex quo tamquam fonte haec denuo hausit Onofander, nullo negotio probat. L. IV. K. Π. p. 200. Ἄνδρες Πέρσαι, πρῶτον μὲν τὰς θεὰς ἐγώτε ἐπαινῶ, ὅσον δύναμαι, καὶ ὑμεῖς πάντες, ὅτι νίκης τε γὰρ τετυχήκαμεν καὶ σωτηρίας. τῶν μὲν ἔν χερὶ χαριστήρια, ΩΝ ΑΝ ΕΧΩΜΕΝ, τοῖς θεοῖς ἀποτελεῖν. Quod enim Xenophon dicit ὡν ἂν ἔχωμεν: pro eo Onofander utitur χρῆσθαι πάρεσι. Idem certe Xenophon L. I. K. Π. p. 2. pro ἔχειν habet χρῆσθαι: et ibid. p. 57. ὅ, τι χρῆσθαι. Id. L. IV. K. A. p. 218. ἔ δὲ παρὴν μετρεῖν τὸ βᾶθος τῆς χιόνος. Sic Onofand. c. 1. S. XI. ΠΑΡΕΣΤΙ κληρονομημένη ΑΠΟΧΡΗΣΘΑΙ δόξη. Pari modo τὸ, ἐστὶ usurpatur. e. g. Thucyd. L. VII. c. 71. ἦντε ἐν τῷ αὐτῷ πάντα ὁμῶ ἀνῆσαι. Charit. p. 27. l. 12. τότε δὲ ἦν ἰδεῖν. Sic Graeci ἐστὶ, ἐξέστὶ, ἐνεστὶ, περὶ ἐστὶ, πάρεσι solent usurpare ἑλλοπῶς, subaudita uoce ἐξέστει, uel δύναμις. Bene autem addit αἷς ἐκ τῆς καιρῶ χρῆσθαι πάρεσι: siquidem alias in eiusmodi pompis summa fuit apparatus magnificentia, uti Antiochi Epiphanis et Ptolemaei Philadelphii declarant, quas describit Aethnaeus L. V. c. 6.

11 νομιζόμενα χαριστήρια) Cum Graeci, tum Romani post partam uictoriam, animorum gratitudinem uictimis atque supplicationibus λαμπρῶς καὶ πολυδαπάνως Diis declararunt, easque χαριστήρια sub: θύματα appellarunt. Sic apud Polybium in Exc. Legat. XVI. ἐλινύκας ἀγειν ἡμέρας καὶ θύσειν τοῖς θεοῖς χαριστήρια. Id. T. I. p. 506. τοῖς θεοῖς εὐχαι χαριστήρια. Cum uero eiusmodi χαριστήρια legibus essent praescripta: νόμιμα inde, uel νομιζόμενα dicebantur. Nimirum νόμιμα et νομιζόμενα uocantur, quae in rebus potissimum sacris, patriis institutis et legibus conuenienter sunt sancita. Inde εὐχαι νενομισμέναι apud Iosephum de Bell. Iud. L.

VII. c. 24. et Xenoph. L. V. K. Π. p. 288. εἰ ἔν ἐφθ, τοῖς θεοῖς ἐξελόντες τὰ νομιζόμενα. Nec minus etiam solemnes ludos ob uictoriam reportatam, uarii populi et urbes in honorem imperatorum et uictoriae memoriam instituerunt, de quibus Vaillant: Numism. Imperat. p. 334.

12 δωρεαῖς) Eiusmodi munera ἀριστεία a Graecis dicebantur, quod ὅι ἀριστεύσαντες ἐν τῇ μάχῃ ea acceperunt, uti scribit Dionys. Hal. L. VI. p. 352. et p. 414. Sic Diodor. Sic. L. XI. p. 22. ἐτίμησαν αὐτὸν διπλασίοις δωρεαῖς τῶν τὰ ἀριστεία εἰληφόντων. Hinc Ouidius Epist. ex Pont. L. II. El. 1. u. 29. 30.

Atque ita uictorem cum magno uocis honore
BELLICA laudatis DONA dedisse uiris.

Erant autem haec dona militaria cum apud Graecos, tum Romanos, antiquioribus potissimum temporibus, rara et tenuia e. g. electi equi, phalerae, torques, tripodes, mulieres formosiores, arma insigniora et imprimis coronae: neque tamen secius gloriosissima maximisque triumphis aequalia habebantur. Vnde de Augusto Sueton. c. XXV. Dona militaria aliquanto facilius, phaleras et torques, et quidquid auro argentoque constaret, quam uallares ac murales coronas, quae honore praecellerent, dabat. Quare idem c. XXIV. Augustum multa in re militari commutasse et ad antiquum morem reuocasse testatur. Eiusmodi ἀριστείοις etiam equites Romani in sollempni illa transuectionis pompa, tamquam uirtutis suae insignibus erant ornati, ut testis est Dionys. Hal. L. VI. p. 351. Exemplum fortissimi militis ac ducis, munerumque eiusmodi militarium, praeter alios, praebet Siccus apud eundem L. X. p. 662. quam integram orationem ad hunc locum euoluisse non poenitebit.

13 αἷς νόμος) Pro eo frequens est illud Homericum ἢ θεμὶς ἐστὶ. Iliad. B. u. 73. et alibi. Sic etiam Hesiodus Θεογ. u. 396.

Τιμῆς καὶ γερῶν ἐπιβησέμεν, ἢ θεμὶς ἐστὶ.

τιμαὶ δ' ἔσωσαν μὲν καὶ αἱ κατὰ ¹⁴⁾ τὰ πάτρια, καὶ παρ' ἐκάστοις νόμιμα. ¹⁵⁾ Στρατηγικαὶ δὲ αὐτὰ πανοπλῖαι, κόσμοι, λαφύρων ¹⁶⁾ δόσεις, πεντηκονταρχία, ἑκατονταρχία, λοχαγία, τάξεως ἀφηγήσεις, καὶ ἄλλα αἱ κατὰ νόμους παρ' ἐκάστοις ἡγεμονία.

ΚΕΦ. ΛΔ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΕΙΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΕΤΡΟΝ ΕΝΑ
ΕΚΑΣΤΟΝ ΤΟΝ ΑΝΔΡΑΓΑΘΟΥΝΤΑ.

Τῶν μὲν ἰδιωτῶν τοῖς ἀνδραγαθήσασιν αἱ ἥτις ἐξουσίαι τῶν δὲ ἡγεμόνων τοῖς ¹⁾ ἀριεύσασιν, αἱ μείζους ἡγεμονία. αὐταὶ γὰρ αἱ ²⁾ ἀμοιβαί τε καὶ μεγαλόψυχοι τοῖς ἤδη τὸ γενναῖον εἰργασμένοις, προτροπαί τε ἀναγκαῖαι τοῖς τῶν αὐτῶν ἐπιθυμῶσιν. ³⁾ ὅπως δὲ τιμὴ μὲν ἀποδίδο-

¹⁴ κατὰ τὰ πάτρια) Cod. Med. Bau. et Nag. pro κατὰ πάτρια, uti prius absque articulo ferebatur, rectius seruant, κατὰ τὰ πάτρια, quem ab ultima syllaba τῶ, κατὰ, absorptum, adeo in pristinam sedem restituendum existimauit. Sic Plato Epist. VII. p. 336. ζῆν κατὰ τὰ πάτρια. Polyb. T. I. p. 403. κατὰ τὰ πάτρια τῶς ἐπιχωρῆς ἥρωας καὶ Θεῶς ὑμῶσι. T. II. p. 976. οἱ μὲν Ρωμαῖοι κατὰ τὰ πάτρια συναλαλάξαντες. Hinc Dorica contractione apud Thucydid. L. V. c. 77. κατὰ πάτρια. Ipsam hanc locutionem ellipticam explicant Porphyrius de abst. L. II. §. 59. Δύσειν κατὰ τὰ πάτρια, κατὰ τὸ ἔθος τῶν πατέρων, Aelian. V. H. L. VII. c. 19. κατὰ τὸ πάτριον αὐτοῖς ἔθος. Pollux L. III. c. 10. πράττειν τι ἐκ τῶν πατρίων ἔθων.

¹⁵ στρατηγικαὶ πανοπλῖαι.) Corrupte antea in editis fuit στρατηγικαῖς πανοπλῖαις. Quisque uero, uel me non monente, uidet, Nominandi casum requirere orationis structuram. Siquid coniectere licet, equidem hunc errorem ex oscitantia librarii barbaro-Graeci profluxisse putem, qui ita Nominatiuum formant. Qua de re merito ex L. K. Bau. Nag. στρατηγικαὶ πανοπλῖαι reponendum uidetur.

¹⁶ δόσεις) Ante hac uulgo editum legebatur: δώσεις, pro quo recte Scaliger in emendationibus reuocat δόσεις: quem adeo nos in exprimenda hac uoce sequi uoluimus.

CAP. XXXIV.

¹ ἀριεύσασιν) Editiones olim typis uulgatae habent ἀριεύσασιν; cui uero praefendum putamus ἀριεύσασιν: quam scripturam, cum ob ἀνδραγαθήσασιν, quod praecessit; tum ob ipsum orationis contextum conuenientiore Codd. Mor. Bau. et Nag. tuentur. Ipsum hoc praecceptum ex Xenophonis L. II. K. II. p. 96. denuo hausit Onofander.

² ἀμοιβαί) Manca haec uerborum compositio, atque uox aliqua excidisse uidetur, quem defectum particulae, τε et καί, συζευκτικαί, coniuunctiuαε, facile produnt: quem uero nec commentatorum aliquem obseruasse; nec in ullo codice eius uestigium reperiri, mirum omnino uideatur. Equidem aptam aliquam uocem e. g. καλὰί, ἀξιαί, ἐξαιρέτοι, πρέπασαι, interferendam putem: quae apud alios scriptores huic uoci iunctae reperiuntur. Sic καλὰς ἀμοιβαίς habet Dionys. Hal. L. VI. p. 397. ἀξιας, Chariton L. I. p. 19. πρεπέσας. Synes. ep. XXXI. ἐξαιρέτες. Herodian. L. VII. c. I. §. 25. Ex hisce tamen τὸ, καλὰί, reliquis praetulerim, quod ob soni similitudinem in priori syllaba et καί, librarii alicuius incuria, facile potuit excidere.

³ ὅπως δὲ τιμὴ) Hoc longe prudentissimum praecceptum, non solum ad Martis; sed et Mineruae castra pertinens, omnium temporum maximorumque ducum atque Maecenatum exemplis nullo negotio comprobatur. Ipsum Iouem ex regulis antiquissimae Strategicae iis, qui aduersus Titanas secum pugna-

δίδοιαι τοῖς ἀγαθοῖς, τιμωρία δ' εἰς παραπέμπελαι τῶν κακῶν, ἐνταῦθα καλὰς ἐλπίδας ἔχειν ἀνάγκη τὸ στρατόπεδον· οἱ μὲν γὰρ ἐφοβήθησαν ἀμαρτάνειν, οἱ δὲ ἐφιλοτιμήθησαν ἀνδραγαθεῖν. Ἐνταῦθα μὲν τοι χρὴ καὶ νικῶντα μὴ κατ' ἄνδρα μόνον ἀμοιβὰς ἐκτείνειν, ἀλλὰ καὶ τῷ σύμπαντι στρατεύματι τῶν κινδύνων 4) ἐπικαρπίαν ἀποδιδόναι τὰ τῶν πολεμίων. Ἐπιτρέπτω δὲ τοῖς στρατιώταις διαρπάζειν, εἰ χάρακος, ἢ ἀποσκευῆς, ἢ φρερῆς κυριεύσειεν, 5) ὅτε δὲ καὶ πόλεως· εἰ μὴ ἴι μέλλοι περὶ αὐτῆς χρηστότερον βεβλέπειν. ἔτῳς γὰρ ἂν καὶ μάλισα μήπω τέλος εἰληφότος ἔσ' πολέμου, συνοίσει πρὸς τὰ μέλλοντα, προθυμότερον ἐπὶ τὰς μάχας αὐτῶν ἐξιόντων· εἰ μὴ 6) νομίζομεν, τῆς μὲν θηρευτικῆς κύνας δελεάζειν ἀναγκάσιον εἶναι τοῖς 7) κυνηγῶσι αἵματι θηρίων, καὶ τοῖς ἔσ' συλληφθέντος ζώου σπλάγχνοις· τοῖς δὲ νικῶσι στρατιώταις, τὰ τῶν ἠττημένων εἰς προνομὴν εἰ μάλισα δὴ συμφέρον ἀποδιδόναι.

ΚΕΦ.

turū forent, praemia atque honores promississe, memorat Hesiodus Θεογ. u. 74. et u. 392. Cui addere licet Xenoph. L. VIII. K. Π. p. 108. et 509. Polyb. T. I. p. 14. 643. Dionys. Hal. L. V. p. 303.

4 ἐπικαρπίαν) Codices quidam, V. Med. L. R. Bau. Nag. nullo plane sensu exhibent ἐπὶ καρδίαν. Vera autem est scriptura Cod. Med. qui habet ἐπικαρπίαν; pro qua uoce Xenoph. L. VII. K. Π. p. 415. habet καρπὸν τῶν πόνων; uel ὠφέλεια Onofand. c. XXXV. Occurrit ἐπικαρπία etiam apud Dionys. Hal. L. III. p. 193. et Alciphron. L. I. ep. 4. Forsan Onofander hic respexit ad illa Cypri uerba apud Xenophont. L. II. K. Π. p. 115. τὰ δ' ἄλλα τῆς νίκης οἷτε πολέμοιοι ἂν ἡμέτεροι, καὶ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα.

5 ὅτε δὲ καὶ) Codices quidam et libri editi habent ὅτι; alii, ut R. L. Bau. Nag. ἔτι. Non quidem dubitari potest, ἔτι δὲ in longiore inductione usurpari: et exempla ubiuis reperiuntur. Equidem tamen ueram censeo scripturam, quam Cod. Med. seruat; ὅτε δὲ καὶ πόλεως. "Ὅτε enim antiqui scripserunt pro ὅτε, ut docet ex Eustathio ad Hom.

IIad. Σ. ε. 1226. l. 31. cl. Dukerus ad Thucyd. L. VII. c. 27.

6 νομίζομεν) Codd. Bau. Nag. sifunt νομίζομεν. Forte νομίζοιμεν, qua structura ipse utitur Onofander c. VI. εἰ ἀσφαλές εἶναι νομίζοι. et c. X. εἰ μὴ ἴσι τῶν ἡγεμόνων ἀναγκάσιον εἶναι νομίζοι.

7 κυνηγῶσι) Sic uenatores catulos ad uenandum feras instituere solebant. Virgil. Aen. L. VII. u. 479.

Hic subitam canibus rabiem Cocytia uirgo

Obiicit, et noto naris contingit odore.

et Horatius L. I. ep. II. u. 65.

uenaticus ex quo

Tempore cerninam pellem latrauit in aula.

Themistius in adhortat. ad Valentin. p. 121. D. καλὰ μὲν δὲ ταῦτα, καὶ βασιλικά τὰ παιδεύματα, γέυεσθαι ὡσπερ σκύλακα αἵματος θηρίων.

D d

ΟΥ ΧΡΗ ΠΑΝΤΟΤΕ ΕΠΙΤΡΕΠΕΙΝ ΤΑΣ ΑΡΠΑΓΑΣ,
ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΟΥ ΧΡΗ ΑΡΠΑΖΕΙΝ,
ΑΛΛΑ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΠΙΠΡΑΣ-
ΚΕΙΝ.

Τὰς δ' ἀρπαγὰς ἔτ' ἐπὶ πάσης μάχης ἐπιτρέπλεον, ἔδ' ἐπὶ πάντων. ἀλλ' ὧν μὲν, ὧν δὲ ἔ. Ἰῶν δὲ ¹⁾ σωμάτων ἦκιστα. ταῦτα δὲ πιπράσκειν τὸν στρατηγόν. εἰ δὲ χρημάτων δέοι, καὶ δαπάνης κοινῆς καὶ μεγάλης, καὶ ὅσα ²⁾ ἄγεται καὶ φέρεται, πάντα ὡς αὐτὸν ἀναπέμπεσθαι κινεῖται. Γνώμη δ' ἂν αὐτὸς ἄριστα πρὸς ἴσους καὶ ἄλλους, εἴτε πάντα δέοι λαμβάνειν, εἴτ' ἐκ μέρους, εἴτε μηδὲν ³⁾ ὧν ἔτυχεν ⁴⁾ ἔ γέ μὴν ἐστὶ πολέμου, καὶ τοῖς ⁵⁾ κοι-

CAP. XXXV.

Hæc epigraphe, teste Rigaltio, est tantum in veteribus membranis: nec ego in Bau. uel Nag.prehendi. Ab initio addi possit ὅτι, quod in sequentibus statim additum apparet.

1 Σωμάτων) Σῶμα, quod est uocabulum πολύσημον, hoc quidem in loco *captium, mancipium* significat, qua significatione sæpe apud LXX. occurrit. Sic Leo c. XVI. §. 10. καὶ τὰ μὲν ΑΙΧΜΑΛΩΤΑ ΣΩΜΑΤΑ πιπράσκειν τὸν στρατὸν: ubi pro στρατὸν legendum στρατηγόν. Alias apud Atticos σῶμα generaliter de persona tam virili, quam muliebri usurpatur. e. g. Thucyd. L. I. c. 143. τὴν τε ὀλοφύρην μὴ οἰκίων καὶ γῆς ποιῆσθαι, ἀλλὰ τῶν σωμάτων: quemadmodum etiam ANHP in nouo Foedere de *stroque sexu* occurrit, u. Luc. XI. 31.

2 ἄγεται καὶ φέρεται) Ἄγειν καὶ φέρειν est perfræquens locutio apud Atticos, eorumque colonos Ionas; idemque est ac διακράζειν, διαφθερίζειν, quibus noster paullo ante usus est, Thucydides L. I. c. I. eodem sensu φέρειν absque ἄγειν utitur: ἔφερον γὰρ ἀλλήλους, ubi Schol. Gr. explicat per ἐλήξευον. Contra uero ἄγειν absque φέρειν habet Xenophon L. I. K. Π. p. 41. ἄγειν ἡμῶν τὰ χρήματα. Coniunctim idem L. III. K. Π. p. 165. τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἄγετε καὶ ἐφέρετε. Sic præter alios, ac imprimis Herodotum, etiam Homerus Iliad. ε. u. 483.

Οἶον ἢ γέ φέροιεν Ἀχαιοὶ, ἦκεν ἄγοιεν.

quemadmodum etiam Virgilius ad imitationem forte *Poetae*. Aeneid. L. II. u. 374.

- - alii rapiunt incensa feruntque

Eadem tamen φράσις alio sensu occurrit apud Dionys. Hal. L. III. p. 172. ἄγοντάς τε τὰ ἐαυτῶν χρήματα καὶ φέροντας: *suasque omnia, quas moueri poterant, asportabant*. De differentia inter ἄγειν et φέρειν, quam tamen scriptores non semper obseruant. uid. Ammonius p. 2. et Eranius Philo p. 158.

3 μηδὲν, ὧν ἔτυχεν) In libris editis deest ὧν, quod uero bene supplet Cod. Med. Possit etiam legi ὡς ἔτυχεν, dummodo eodæm auctoritas accesserit; prouti legisse uidetur Camerarius, qui interpretatus est: *re ita poscente*.

4 ἔ γέ μὴν) Corrupte, ut uidetur, in libris adhuc editis legitur ἔ γέ: pro quo omnino legendum ἔ γέ μὴν: hunc in modum procedente oratione: ἔ γέ μὴν ἐστὶ πολέμου. Est enim illa elliptica ac satis trita locutio, in qua ἔργον subauditur, quod expressum habet ipse Onofander c. XLII. S. III. στρατηγὸς δὲ ἰδίως ἀγκυνοίας ἔργον τοιόνδε ἂν εἴη. Themist. Orat. VIII. p. 107. βασιλέως δὲ ἔργον τὸ σῶζειν ἐστὶ. Sic Plinius Paneg. c. LXIX. cuius (Caesaris) hoc est: ubi opus debet subaudiri; quod idem expressum habet c. LXXIII. §. 7. *mariti hoc opus, qui ita imbuit*.

5) κοινῶς εἶναι χρημάτων δαψίλειαν, καὶ τοῖς στρατιώταις 6) ἐπικωλυτὸν ὠφέλειαν. ἤδη δὲ καὶ παρὰ τοῖς τῶν ἠττημένων πλέτεσ, καὶ παρὰ τὰς τῶν τόπων εὐδαιμονίας αἱ ὠφέλειαι σφίσι δαψιλέεσσαι γίνονται.

DE CAPTIVIS.

Τὸς δὲ 7) αἰχμαλώτεσ, εἰάν ὁ πόλεμος ἔτι 8) συνεχῶσ ᾗ, μὴ κτεινέτω
Dd 2 μάλι-

5 τοῖς κοινῶς) Τὸ κοινὸν et τὰ κοινὰ, ponitur ἑλλειπῶσ pro Republica. Plena locutio est apud Orosiandr. c. I. S. 9. συγκατορθῶσι τὰ κοινὰ πράγματα. Dionys. Hal. L. XI. p. 698. ἐπὶ τὰ κοινὰ τῆσ πόλεωσ πράγματα μεταφέρουσι. Hinc KOINA et IOIA apud Scriptores Graecos sibi inuicem opposita saepe reperiuntur. Sic Xenoph. L. I. K. Π. p. 15. διακρίνουσι τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια. In primis frequens uocis huius usus est in nummis, quorum magna adhuc copia in antiquitatum thesauris reperitur. Sic apud Vaillant. in Numism. Imp. Gr. p. 26. nummus occurrit, in cuius aduersa parte sistitur caput Neruae laureatum cum inscriptione: in auersa autem eiusdem area templum sex columnis instructum; cuius ipsam formam hic exhibendam duximus.

τὶ τῶν θηλυκῶν, ὡσ κρείττοσι καὶ δυνατωτέροισ. Sic Thucyd. L. II. c. 41. ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατὸν τῇ ἡμετέρῃ τίλμη. Xenoph. L. I. K. Π. p. 68. τὴν στρατιὰν ἀργὸν τρέφειν. Hesiod. Erg. u. 464. ἱερὸν ἀκτὴν. Homer. Iliad. B. u. 742. κλυτὸς ἵπποδάμεια: ut aliis exemplis parcamus. Quare Doruillius in Vanno Crit. p. 600. recte reprehendit de Pauv, qui in Aristaeon. L. I. ep. I. pro μελάντατοι posuit μελάνταται κόρησ: quam priorem adeo scripturam recte reuocauit cl. Abresch in elegantissima sua editione. Denique uocabulum ἐπικωλυτὸσ nec in Steph. Thes. Gr. L. nec in Scoti append. reperitur.

7 τὸς δὲ αἰχμαλώτεσ) Morem redimendi uel permutandi captiuos antiquissimis iam temporibus

Eadem uero dicendi ratio apud Romanos quoque obtinuit. Horatius L. II. Od. XV. u. 13.

*Prinatus illis census erat breuis
Commune magnum.*

Frontin. Strateg. L. III. c. II. §. 6. diu tamquam de rebus ad commune pertinentibus disseruit. Item plene apud Ciceron. ad diuers. L. I. ep. 8. de toto statu rerum communium cognosces.

6 ἐπικωλυτὸν ὠφέλειαν) De hac loquendi forma Dionys. Hal. de Homeri poes. §. VIII. σύνηδες ἦν τοῖς παλαιῶισ, χρῆσθαι τοῖς ἀρσενικῶισ καὶ ἀν-

obtinuisse, ex Homero apparet, qui ab initio statim sui operis, Chrysen scribit, pro redimenda filia ἀπερξέισι ἀποινα attulisse, Iliad. A. u. 13. E. 427. X. 50. Pretium uero hoc uarium fuisse atque pro uictoris arbitrio constitutum ex ueterum monumentis apparet. Apud Peloponnesios pro singulis uiris captis binas minas fuisse testatur Herodotus L. VI. c. 79. Saepc uero captiuos utrimque uiritim permutarunt. Thucyd. L. II. c. 103. et L. V. c. 3. οἱ ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸσ ἐλύθησαν. Qui uero generosioris fuerunt indolis uictores, captiuos uel sine dato pretio libertati redonarunt, quales olim fuisse, memorantur Cyris apud Xenophon. L. III. K. Π.

μάλις μὲν ἴσως, 9) πρὸς ἃς ἔστιν ὁ πόλεμος, καὶ δοκῆσιν τοῖς συμμαχοῖς ἀναγεῖν· ἥκιστα δὲ καὶ ἴσως ἐνδοξοτάτως καὶ λαμπρῶς παρὰ τοῖς πολεμικοῖς ἐνθυμώμενος τὰ ἀδήλα τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ 10) παλίντροπον ἴσως δαμονίως ἐπιλοῦντος ὡς τὰ πολλὰ νεμεσᾶν. 11) ἵνα, εἰ τινῶν αὐτοῖς ἢ σωματῶν, ὧν πο. ὑς πόθος, ἢ φρεσίου κρατήσαιεν, ἵκανὰ ἀντικαταλλάγματα δὲς, ἔχη κομίσασθαι 12) τὰ τῶν φίλων. ἢ λόγε μὴ βελομένων, ἐνδίκως εἰς ἴσον ἀμυνήται. Μετὰ δὲ τὰ κατορθώματα καὶ ἴσως κινδύνους ἐπιτρεπέδωσαν αὐτοῖς

ἔυω-

p. 158. *Philippus* apud Polyb. T. I. p. 502. *Scipio Africanus* T. I. p. 827. *Pyrrhus*, cuius regalem plane, et dignam Aeacidarum genere sententiam de reddendis captiuis ex Ennio avertit Cicero de offic. L. I. c. 12.

8 συνεχῶς) In editionibus typis vulgatis adhuc fuit συνεχῶς: quae corrupta scriptura ex uno codice in alium fuit translata, siquidem V. M. Cod. Med. Bau. Nag. eandem uentur. Nec uero συνεχῶς, quod in uar. lect. avertit Rigaltius locum habet. Veram lectionem, συνεχῶς, et Cod. Mor. auctoritate, et Scaligeri quoque Vossiique suffragiis iam confirmari uidemus. Sic Polyb. T. I. p. 616. καὶ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ συνεχῶσι πολέμοις προσέχειν τὸν νῦν. Id. p. 615. καὶ τὸ μέγεθος τῆ συνεχῶτος πολέμου. Dionys. Hal. L. I. p. 16. πόλεμον ἔτι συνεχῶτα πολλῇ προθυμίᾳ συνδιέφερον; ut exempla non cumulemus. Leo hanc locutionem Onofandri, his uerbis explicare uoluisse uidetur. c. XVI. §. 11. πρὸ τῆ τσελῆως καταπαῦσαι τὸν πῆλεμον.

9 πρὸς ἃς ἔστιν ὁ πόλεμος) Haec uerba quid sibi uelint, non uidere me lubens profiteor. Qui enim alii sunt occidendi, quam aduersus quos bellum nobis geritur? Forfan hostium socii? At enim uero, aduersus hos quoque nobis bellum est, dum hostibus nostris auxilium contra nos ferunt. Nec ullum horum uerborum uestigium in Leone, qui hunc Onofandri locum pressit, apparet. Viderint me acutiores, quid de hoc loco statuendum.

10 παλίντροπον) Male uox haec in ueteribus Membranis disiuncta legebatur: πάλιν τρόπον: quo eodem errore legitur etiam apud Mauricium p. 197. Videtis, quae notauimus ad u. προσδῆν c. II. p. 22. Coniunctim recte exhibent L. R. Bau. et Nag. παλίντροπον. u. Leo. c. XVI. §. 11. Polyb. T. I. p. 508. De incerta Fortunae in bellis alea, bene sapienterque legati illi Romani ad Pyrrhum uisorem, apud Dionys. Hal. in Exc. Leg. p. 744. ἀτέμαρτον πρᾶγμα τύχη, καὶ ταχέαι τῶν πολέμων αἰ τροπαί. Cicero ad diu. L. VI. ep. 4. *omnis certe*

belli Mars communis, et semper incerti exitus praetiorum sunt. Qua de re Homerus Iliad. P. u. 889. Martem ἄλλοπρῶσλλον: et Maximus Tyrius Orat. XXXVI. p. 431. belli Ducem δᾶλον τῆς ἀδῆλας τύχης scite uocarunt. Ita Catti, Germaniae populus, fortunam inter dubia, uirtutem inter certa numerant, teste Tacito de mor. Germ. c. XXX.

11 ἵνα, εἰ τινῶν) In libris typis excusis legitur ἢ τινῶν, absqua particula ἵνα. Mancam uero hanc, et ex parte corruptam scripturam pleniorum atque correctiorum exhibet Cod. Mor. ἵνα εἰ τινῶν. De εἰ in η deprauato nos ad u. δοκῆ, p. 27. Sic apud Alciphronem L. II. ep. 3. pro ἢ τινῶν Berglerus itidem recte reponit εἰ τινῶν. Continent haec uerba rationem, cur ex hostibus non statim occidendi sint, qui capti in manus nostras uenerunt, sed finito potius bello cum iis, qui ex nostris in potestatem hostium uenerunt, permutandi. Videtur autem hic locus non hac saltem parte fuisse corruptus: sed pro αὐτοῖς, uti adhuc legebatur, refingendum αὐτοῖ: pro κρατήσαι legendum κρατήσαιεν, quod Cod. Mor. seruat. u. not. ad u. πρᾶξι p. 5. Porro ἔχει in ἔχη: et ἀμύνεται in ἀμύνεται, Cod. Mor. denuo auctoritate commutandum uidetur. u. not. ad u. δοκῆ. p. 27.

12 τὰ τῶν φίλων) Asterisco praeter rationem hunc locum notarunt librarii, qui bene recteque se habere mihi quidem uidetur. Est enim Attica illa loquendi ratio τὰ τῶν φίλων, pro τὰς φίλους. Sic Polybaen. L. VIII. c. 12. τὰ τῆς ἀδενείας. Diodor. Sic. L. III. p. 174. τὰ τῆς τροφῆς. Id. L. XIII. p. 206. τὰ τῆς πολιορκίας. Polyb. T. II. p. 1346. τὰ τῆς ἀποδειρίας. Herodian. L. III. c. 4. τὰ τῶν βαρβάρων. Maximus Tyr. Orat. X. p. 103. τὰ τῆς ποιητικῆς. Interdum utuntur Praepositione aliqua c. g. περὶ, κατὰ cet. scriptores. Sic Thucyd. L. I. c. 138. τὰ κατὰ τὸν Πανσανίαν, et τὰ κατὰ Θεμισοκλέα. Charit. L. I. c. VIII. τὰ περὶ τὴν Καλλιφρόην. L. II. c. VII. τὰ περὶ τὴν κτησίαν.

εὐωχίαι τε καὶ κλισίαι, καὶ πόνων ¹³⁾ ἀνέσεις ἢ εἰδότες, οἷον ἴελος ἐστὶ, ἴεος
μαχομένους νικᾶν, ὑπομένωσιν τὰ δυσχερῆ πάντα πρὸ ἴε νικᾶν.

Κ Ε Φ. λς'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΑΠΤΕΙΝ ΤΟΥΣ ΕΝ ΠΟΛΕΜΩΙ
ΑΝΑΙΡΟΥΜΕΝΟΥΣ.

Προνοεῖσθω δὲ τῆς τῶν νεκρῶν κηδείας. μήτε καιρὸν, μήτ' ὥραν, μήτε φό-
βον προφασίζομενος, ἂν τε τύχη νικῶν, ἂν τε ἠττώμενος. Ὅσῃ μὲν
γὰρ καὶ ἡ πρὸς ἴεος ἀποικομένους εὐσέβεια ἀναγκαία δὲ καὶ ἡ πρὸς ἴεος ζῶν-
τας ἀπόδειξις. ἕκαστος γὰρ τῶν στρατιωτῶν, ὡς αὐτὸς ἀμελέμενος, εἰ πεσὼν
ἔτυχε, παρ' ὀφθαλμοῖς ὄρων τὴν τύχην, καὶ ὑπὲρ ἴε μέλλοντος καταμαν-
τευόμενος, ὡς εἶδ' αὐτὸς, ¹⁾ εἰ τεθνήσκῃ, λαφυσόμενος, ἐπαχθῶς φέρει τὴν
ἀτύμβευτον ὕβριν.

DE CLADIBVS ACCEPΤIS SARCIENDIS.

Εἰ δὲ ἠτλῶνται, παραμυθησόμενος ἴεος ἐκ τῆς μάχης ἀνασωθέντας, ἐφε-
δρευέτω ²⁾ καιρὸν, ἔνθα πρὸ καὶ μᾶλλον οἰόμενος ἐπανορθώσασθαι τὴν ἐλάτ-
τωσιν.

¹³ ἀνέσεις) L. R. corrupte ἀνέσεις. Recte au-
tem in textu ἀνέσεις locum sibi vindicat, quo ipse
Onofander utitur c. X. p. 44. ἰκανὴ γὰρ στρατοπέ-
δοις ἀνέσεις.

CAP. XXXVI.

¹ εἰ τεθνήσκῃ) Facile contextus docet, particu-
lam π, quae in editis adhuc obtinuit, non habere
locum; sed pro ea reponendum εἰ, quod seruat Cod.
Mor. Sic Onofand. c. XXXIII. εἰ τεθνήσκῃ, εἰ τε-
θνήσκῃ, πεφρόντις. Summam et ad superstitionem
usque curam, in sepeliendis mortuis, ueteres Graeci,
et in primis Athenienses habuerunt. Vnde fortis-
sissimi illi duces, qui classem Lacedaemoniorum ad
Arginusas paene omnem deleuerant, domum reuerfi
capitis damnati fuerunt, quod, grauissima licet tem-
pestate impediti, in acie caesis iusta non soluisent:
ut tradit Diodor. Sic. L. XIII. p. 219. Sic Homerus
Iliad. A. u. 4. inter alia mala, quae Achillis ira Grae-
corum exercitui attulit, etiam hoc addit: ἐλώριε
τεύχε κύνεσσιν. Nec minus, Romanos maximam

sepulturae curam habuisse, abunde constat. Quare
etiam Feclialis in sollemni illa iuris iurandi forma
per *Iouem lapidem* facta, inter alias contestationes,
etiam τῶν ταφῶν fecit mentionem, cuius formu-
lam habet Polybius T. I. p. 251.

² καιρὸν) Miror omnino, librorum tam scripto-
rum, quam impressorum, in tuenda hac corrupta scri-
ptura, consensum; nec quidquam de ea monuisse do-
ctos Onofandri commentatores. Quamquam equi-
dem contra tot librorum auctoritatem nil mouere
ausim; neuisquam tamen animum inducere possum,
ut calculo meo eam comprobem; cum nullum me-
minerim locum, ubi τὸ, ἐφεδρεύειν, Accusatiuo Iun-
ctum reperiatur. Cum Datio ipse habet Onofander
c. VIII. καιρῶν ἐφεδρεύων βελτίοσιν. Polyb. T.
I. p. 334. ἐφεδρεύει τοῖς τόποις καὶ καιροῖς. Id.
T. II. p. 1276. τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύοντα. Pro hac
locutione est apud Polyb. T. I. p. 233. ἐφεδρὸς και-
ρῶν et T. II. p. 1533. ἐφεδρὸν γίνεσθαι τοῖς και-
ροῖς. Quare et hic pro καιρὸν mallet reponere
καιρῶν: idque eo magis, quod etiam supra c. II. p.

E e

ἴωσιν. εἰώθει γὰρ ὡς τὰ πολλὰ 3) μετ' εὐπραγίας οἱ στρατιῶται ραθυμώτερον ἐκλύεσθαι περίλας φυλακὰς. ἢ γὰρ τῶν πέλας καταφρόνησις, ἀμέλεια σφίσι γίγνεται τῶν οἰκείων· ἔτις τε πολλάκις τὰ εὐτυχήματα πλείον ἔβλαψε τῶν δυσυχημάτων. ὁ μὲν γὰρ πταίσας ἐδιδάχθη καὶ 4) φυλάξασθαι τὸ μέλλον, ἐξ ὧν ἔπαθεν· ὁ δὲ τῆς δυστυχίης ἀπειρος, ἔχ' ὡς δεῖ φυλάξαι τὰς εὐπραγίας ἔμαθεν. ἔτ' αὐτικῶν τὴν αὐτὴν ἔχει προμήθειαν, ὑπὲρ τῆς μὴ παθεῖν ἀμελῶν, ἣν ἀρ' ἐς τὸ δράσαι τὰς ἐχθρὰς ραθυμῶντας εἰσηνέγκατο. 5) Φόβος γὰρ ἔυκαιρος, ἀσφάλεια προμηθείης· καὶ καταφρόνησις ἀκαίρος, ἐπιβέβλητος τόλμα.

ΚΕΦ. λζ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΗ ΑΦΥΛΑΚΤΩΣ
ΕΙΝΑΙ.

Ἀνοχὰς δὲ ποιησάμενος, μήτ' ἐπιτιθέσθω, μήτ' αὐτὸς ἀφύλακτος ἔσω· ἀλλὰ τὸ μὲν ἡσυχον ἔχέτω πρὸς τὰς πολεμίας, ὡς ἐν εἰρήνῃ· τὸ δ' ἀσφαλὲς εἰς τὸ μὴ παθεῖν, ὡς ἐν πολέμῳ. δεῖ γὰρ ἐκ ἀσύνθηκον ἐν σπονδαῖς εἶναι, ἔτε αὐτὸν τὴ φθάνειν ἀσεβὲς δρωῖν· ἀλλ' ἵ) ὑποπτον, ὡς φυλάττεσθαι τὸ ἀπὸ

23. καιρὸν pro καιρῷ corrupte positum deprehendimus.

3 μετ' εὐπραγίας) V. Med. habet μετ' εὐπραγίας. Cum uero reliqui codices nostrae adsentiantur scripturae: alteraque illa mere sit poetica, non est quod uulgatam deferamus.

4 Φυλάξασθαι) Vulgatae habent Φυλάξας τὸ: qua quidem scriptura *Participium* pro *Infinitiuo*, ut interdum reperitur, positum uidetur. Codd. Bau. et Nag. sistant Φυλάξαι, quod ipsum post aliquot lineas habet Onofander: ἔχως δεῖ Φυλάξαι. Optimam tamen equidem scripturam crediderim Cod. Mor. Φυλάξασθαι, qua forma et scriptores Attici, et ipse Onofander saepius utitur. u. not. n. 29, p. 9. ex qua uero, librarii forte incuria, uulgata illa Φυλάξας τὸ originem traxit, cuius modi malam eiusdem uocis diuisionem habuimus l. c. p. 9. Fruatur quisque suo iudicio.

5 Φόβος γὰρ ἔυκαιρος) Haec uerba, tamquam ex uetere quodam *Tactico* depraemta, qui uero, ut hic uidemus, est Onofander, citat Leo c. XVI. §. 16.

CAP. XXXVII.

Elegantem commentationem in hoc Onofandri caput, suppeditare potest Polyb. T. I. p. 583. et 710. sqq. Exempla et formulae foederum percussorum hic illic apud ueteres historicos occurrunt, e. g. Thucyd. L. V. c. 18. 23. 47. 77. Polybium T. I. p. 245. 248. et imprimis p. 250. ubi memorabilis illa iurisiurandi formula per *Iouem lapidem* reperitur. Insigne prorsus perfidiae in frangendo foedere exemplum memorat Herodotus L. IV. c. 201. et Xenophon. L. II. K. A. p. 116.

1 ὑποπτον) Libri typis excusi sistant αὐτοπτον, quod hic quidem commodum locum non habet. Nec enim facile aliquis possit esse insidiarum sibi imminentium αὐτόπτης. Quare dubium mihi non est, pro hac uoce ex Cod. Mor. reuocandum esse

ἀπὸ τῶν πολεμίων 2) ὑπελον. ἀδῆλοι γὰρ αἱ τῶν σπείσαμένων γνώμαι. καὶ
 παρὰ σοὶ μὲν ἔσω τὸ βέβαιον ἴσῃ μὴ 3) ἀδικῆσαι, διὰ τὸ εὐσεβές· παρὰ δὲ
 τοῖς πολεμίοις ὑπονοεῖσθω τὸ μὴ πισόν, διὰ τὸ 4) ἀπέχθες. ἀσφαλῆς γὰρ
 5) ἔτος καὶ προσηθής, ὅς ἐδὲ βυληθεῖσι τοῖς πολεμίοις ἐπιθέσθαι, τὸν ἴσῃ δύ-
 ναθαι παρασπονδῆσαι καιρὸν ἐπιλείποι. Οἵτινες δ' 6) ἐπὶ τὰς θεὰς ποιῶν-
 ται τὴν ὑπὲρ ὧν ἀν πάθωσιν ἐκδικίαν, εὐσεβῆ μὲν φρονῶσιν, ἔ μὴν ἀσφαλῆ.
 κομιδῇ γὰρ ἀνόητόν ἐστιν, ἐλπίδι ἴσῃ παρασπονδῆσαντας ἐκτίσειν δίκας,
 ἀπρονοήτως ἔχειν ἴσῃ περὶ σφῶν κινδύν· ὥσπερ αὐτὰς σώζεσθαι μέλλοντας
 ἅμα τῶ. ἴσῃ ἐχθρὸς ἀπόλλυσθαι. ἐξ ὧν μετὰ τῆς ἰδίων πρᾶγματῶν ἀσφα-
 λείας, πείραν λαμβάνειν τῆς τῶν πολεμίων ἀσεβείας. ἔτως γὰρ αὐτοῖτε δια-
 τὸ προσηθὲς ἐκ ἀν πταίσαιεν ἐπιβυλευθέντες· ἀσεβήσασί τε οἱ πολέμιοι
 τῶ ἐπιχειρῆσαι, καὶ δοκεῖν πεποικέναι, καὶ εἰ ἐδυνήθησαν.

ΚΕΦ. λή.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΠΡΟΣΑΓΟΜΕΝΑΣ ΠΟΛΕΙΣ
 ΕΝ ΑΔΕΙΑ ΕΧΕΙΝ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ.

Ταῖς δὲ προσχωρέσαις πόλεσιν, εἰ τινες ἐπιτρέποιεν αὐτάς 1) ἀρξάμε-
 ναί

Εε 2

ὑποπτον, qualis debet esse is, qui a uersutia et fraude hostium sibi uult cauere. Praeterea hanc scri-
 pturam confirmat Leo c. XVI. §. 18. ἀλλ' εἶναι
 "ΤΗΟΠΤΟΝ, ὡς φυλάττεσθαι τὸ τῶν πολε-
 μίων δολερὸν καὶ ὑπελον: et Onofander, qui et
 ipse post aliquot lineas habet: ὑπονοεῖσθω τὸ μὴ
 πισόν. Adde Thucyd. L. V. c. 25. et L. VI. c. 89.
 Xenophon. L. III. K. A. p. 160. De reliquo, tenen-
 dum τὸ, ὑποπτον tam Ἀθῆναι, quam Ράσιναι ad-
 hiberi, ut monet Thomas Mag. p. 876.

2 ὑπελον) De uaria et huius, et aliarum eius-
 modi uocum scriptura e. g. ἀγροῖκος et ἀγροικος:
 ἀγελᾶιος et ἀγέλαιος: ἀγορᾶιος et ἀγορᾶιος cet.
 u. Iungermann. ad Polluc. L. IX. 12. et cl. Hemster-
 huf. ad Thomam Mag. p. 7.

3 ἀδικῆσαι) Codices MSS. a Rigaltio olim ex-
 cussī, quibus nos addimus Codd. Bau. et Nag. nec
 non libri impressi habent ἀδικεῖσθαι: corrupte. Ve-
 ram seruat scripturam Cod. Mor. ἀδικῆσαι, quam
 et sensus postulat; et Leonis auctoritas confirmat c.
 XVI. §. 18. καὶ σὺ μὲν ἔχε τὸ βέβαιον, ὡς μὴ

ἌΔΙΚΗΣΑΙ διὰ τὸ εὐσεβές. Sic de Coryla, Pa-
 rthlagoniae Principe, Xenophon. L. VI. K. A. p. 321.
 ὅτι Κορύλας ἔτοιμος εἶη, μὴτ' ἌΔΙΚΕΙΝ, μὴτ'
 αὐτὸς ἌΔΙΚΕΙΣΘΑΙ.

4 ἀπέχθες) Verior haec est atque longe con-
 uenientior lectio, quam L. R. Bau. et Nag. exhibent,
 quam illa ἀπαχθές, quam uulgatae tuentur. Sic
 Polyb. T. I. p. 415. διὰ τὴν πρὸς Αἰτωλὸς ἀπέχ-
 θειαν. Id p. 422. ἐποίησεν δὲ ταῦτα διὰ τὴν πρὸς
 Ἀχαιὸς ἀπέχθειαν: istae autem uoces ob simili-
 tudinem facile a librariis potuerunt permutari,

5 ἔτος) Antea fuit ἔτως. Ipsa autem orationis
 series postulat, ut pro ἔτως legatur ἔτος, quod L.
 R. praefert.

6 ἐπὶ τὰς θεὰς ποιῶνται.) Haec ita explicat
 Leo c. XVI. §. 19. τὸ γὰρ πάντα ἀναφέρειν εἰς
 τὴν ἀπὸ τῆς θεᾶς ἐκδικίαν. Vñtatius alias in hac
 significatione, ποιῶσθαι ἐπὶ τινι loqui amant scri-
 ptiores. u. Lucian. T. I. p. 612.

CAP. XXXVIII.

1 ἀρξάμεναι) Vocabulum ἀρξάμεναι, recte cum

για φιλανθρωπῶς καὶ χρηστῶς προσφereῖω. προσάγοιτο γὰρ ἂν ἔτως καὶ τὰς ἄλλας. ἢ γὰρ ἐλπίς ἴστων αὐτῶν 2) τεύξεσθαι δελεάζουσα, προσάγει ἴς πολλὰς, 3) αὐτὰς ἐκόντας ἐγχειρίζει. ὅσις δὲ πικρὸς εὐθύς καὶ πολεμικὸς προσφέρεται, κύριος γενόμενος πόλεως, ἢ διαρπαζῶν ἢ κτείνων, ἢ κατακόπτων, ἀλλοτριωτέρας διατίθησι τὰς ἄλλας πόλεις ὥστε καὶ τὸν πόλεμον ἐπίπονον αὐτῷ, καὶ τὴν νίκην δύσελπιν κατασκευάζειν. εἰδότες γὰρ ὡς ἀπαραίτητός ἐστιν ἡ τῶν 4) ὑποχειρίων πρὸς ἴς κρατήσαντας ἱμωρία, πᾶν ὀλίγον ὑπομένουσι καὶ ποιεῖν, καὶ πάσχειν, ὑπὲρ ἴσ μὴ παραδῆναι τὰς πόλεις. εἴθεν γὰρ ἔτως κατασκευάζει γενναίως, ὡς φόβος, ὧν μέλλουσι πείσεσθαι κακῶς εἰζάντες. ἢ γὰρ προσδοκία τῶν δεινῶν ἐκ ἴσ καταφυγεῖσθαι τὰ σφέτερα, δεινὴν ἐντίθησι φιλοτιμίαν ἐν τοῖς κινδύνοις. Χαλεπαὶ δὲ αἱ πρὸς ἴς ἀπεγνωσμένως πείραι μάχης. εἴθεν γὰρ χρηστότερον ἐλπίζοντες ἐκ ἴσ παραχωρεῖν, ὧν πείσονται, κινδυνεύοντες αἰρῶνται μεία ἴσ πολλὰ δρᾶν, καὶ πάσχειν. ὅθεν αἱ πολιορκίαι τοιοῦσδε στρατηγῶσι ἀφροσι, καὶ 5) τεθρηιωμένοις γίνονται, καὶ

antecedentibus coniunctum in MSS. Bau. et Nag. male disiunctum exhibent libri impressi. Ἀρχόμενοι enim non sine elegantia ponitur pro ἐν ἀρχῇ. Sic Thucyd. L. III. c. 18. περὶ τὸ Φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον: circa autumni initium. Onofand. c. XXXIX. τὰ πρῶτα καὶ ἀρχόμενα. Primum initium. Id. c. XLII. S. IV. νυκτὸς ἀρχόμενος εὐθύς: primo noctis initio. Ita certe illa Arati Φαινομ.: u. 558. ἀρχομένης ἀπὸ νυκτὸς Cicero reddit: prima de nocte. et u. 266. θέρους ἀρχομένοιο: ad aestatis primordia.

2 τεύξεσθαι) Omnes adhuc excussi codices Mss. et libri impressi, facta quasi conspiratione iuentur τὸ, τεύξεσθαι: pro quo omnino legendum τεύξεσθαι, mire uariant in uocis huius scriptura Codd. MSS. qui saepe exhibent τεύξεσθαι pro τεύξεσθαι: et uice uersa. Τεύξεσθαι enim ponitur, quando significat κατασκευάσαι, facere: τεύξεσθαι autem, cum idem est, quod consequi. u. Thomas Mag. p. 843. et Hesychius in u. τεύξει. Vt posterioris saltem significationis aliquot exempla afferamus. Onofand. c. X. S. 9. τιμῆς καὶ δωρεῶς τεύξεσθαι. Polyb. T. I. p. 501. τῆς ὁμοίας ἐκείνοις τεύξεσθαι δόξης. Id. p. 380. καὶ κοινῆς αὐτὰς ἐπιστροφῆς εἶπεν τεύξεσθαι. Xenoph. L. I. K. II. p. 58. ἐλπίζεις δὲ μάλλον τεύξεσθαι, ὧν ἂν δέη. ibid. p. 117. τιμῆς τεύξεσθαι. L. VI. p. 368. ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι. Thucyd. L. IV. c. 28. δύειν ἀγαθῶν τῶν ἑτέρων τεύξεσθαι. Quanta uero commoda

parere solet uictoris clementia in uictos, ostendunt luculenter Xenophon L. III. K. II. p. 157. sqq. et p. 166. Polyb. T. I. p. 500. Diodor. Sic. L. XIII. p. 151.

3 αὐτὰς ἐκόντας) Lesio uulgata habet ἔτως ἔχοντας: quae licet quodammodo ferri possit, magis tamen probatur Cod. Mor. qui habet: αὐτὰς ἐκόντας: quam scripturam praeferunt etiam Rigaltius et Scaliger. Sic Onofand. c. XXXIX. ἢ ταχὺ καὶ ἄκοντα ὑπέταξαν, ἢ ποιεῖν ἔκοντα ἠναγκάσαντο τὰ προταπτόμενα. Xenophon Ephes. p. 17. μηκέτι φόνους τὰς ἔκοντα ὑποχειρέεις σοι γενομένους. Huic locutioni opponitur ἀνάγκη πείσεσθαι apud Xenophont. L. I. K. II. p. 70.

4 ὑποχειρίων) In uulgatis legitur ὑποχειρίων: in quo equidem, incuria scribarum, τὸ, ἰ, excidisse crediderim; quod idem accidisse uidetur proximo sequenti τεθρηιωμένοις. Quamquam enim τὸ, ὑποχειρίων, analogiae non repugnat; cum etiam dici solet ἀχειρος, εὐχειρος, πρόχειρος: nullum tamen illius scripturae exemplum apud probatum quemquam scriptorem reperietur. Quare non temere forsitan, ὑποχειρίων, excudendum curavi, quo ipse utitur Onofander c. XXXIV; quodque cum apud alios; tum in primis Xenophontem et Polybium est longe frequentissimum.

5 τεθρηιωμένοις) Ita rescribendum ex Cod. Med. censui pro τεθρηιωμένοις, quod uulgatae exhibent. Sic legitur apud Leonem, ubi suo more

καὶ πολυχρόνιοι, πολλαὶ δὲ καὶ ἀτελεῖς· ἔχ' ἤκιστα δὲ σφαιρωτέρας καὶ ἐπικίνδυνοι.

FIDEM PRODITORIBVS ESSE
SERVANDAM.

Τοῖς δὲ προδοταῖς τὰς τε πίσεις καὶ τὰς ⁶⁾ ἐπαγγελίας φυλαττέτω, μηδὲ διὰ τὰς γεγονότας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἐσομένας· ἵνα εἰδότες, ὡς ⁷⁾ ὀφείλεται σφίσι χάρις ἐλομένοις τὰ τῶν πολεμίων, ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἐνεργεσίας ⁸⁾ τρέπωνται. λαμβάνει γάρ τι μᾶλλον ὁ προδοτὴ διδῶς, ἢ χαρίζεται. διὸ χεὶρ προθύμως ἐκτείνειν τὰς ἀμοιβὰς· ἔ γάρ δικαστὴς τῆς ἀδικηθείσης πόλεως ἐστίν, ἀλλὰ στρατηγὸς τῆς ἑαυτῷ πατρίδος.

Κ Ε Φ. λθ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΕΝ ΓΝΩΣΕΙ ΕΙΝΑΙ
ΤΟΥ ΑΣΤΡΩΟΥ ΚΙΝΗΣΕΩΣ.

Πρὸς δὲ τὰς ἐπιθέσεις, καὶ τὰς ἐκ ¹⁾ προδοσίας νυκτερινὰς καταλήψεις ²⁾ τῶν

denuo sequitur Onofandrum c. XV. §. 40. τεθρηωμένη γνώμη. Perquam commode etiam, si quid iudicare possum, Cod. Mor. inter τεθρηωμένοις et γίγνονται interserit uocem ταλαιπώροι: quod supplementum et ipsa res, nimirum *diuturna obsidio*: et membrorum huius periodi connexio probare uidentur. Vere enim habet Thucydid. L. I. c. 78. μηκυνόμενος γὰρ (πόλεμος) Φιλῆι εἰς τύχας τὰ πολλὰ περιίστασθαι. Huc porro accedit, quod uocis huius uestigia etiam latere uidentur in illis Leonis c. XV. §. 40. καὶ ταλαιπωρήσεις πολιορκητῶν, καὶ μηδὲν ἀνύων: quibus rationibus adductus, eam textui uindicari, non alienum iudicarem. Denique uero pro πολλοὶ legendum πόλλαι; quippe respicit illud, πολιορκίαι, quarum alias dicit esse πολυχρόνιος et ταλαιπώρος; multas plane ἀτελεῖς. u. Homer. Iliad. E. u. 298.

^{6) ἐπαγγελίας}) In Rigaltii editione, manifesto scripturae uitio fuit ἐπαγγελίας, pro qua et hic; et c. XLII. §. 6. ex Codd. Bau. et Nag. ἐπαγγελίας substitui debet.

^{7) ὀφείλεται}) Editio Rigaltiana corrupte ha-

buīt ἐφίλεται: pro quo Codd. Bau. et Nag. recte seruant ὀφείλεται: cui et locum suum reddere uoluimus cum Chokierio. Ceterum proditores patriae apud Athenienses morte luebant; nec intra fines Atticae sepeliri eos fas erat: ut docet Petitus ad Leg. Att. L. VII. Tit. IV. Apud Germanos, *proditores et transfugas arboribus suspensos fuisse*, testatur Tacitus de mor. Germ. c. XII. De proditoribus prudenter differit Polybius T. I. p. 307. 399. T. II. p. 1424.

^{8) τρέπωνται}) Ita malim ex Scaligeri emendationibus pro τρέπονται, uti recte iam habet editio Chokieriana, u. not. ad. c. IV. n. 7.

CAP. XXXIX.

Inscriptio haec deest in Codd. Med. Bau. Nag. L. R. In hoc capite Onofander ducem habuisse uidetur Polybium, qui de fiderum cognitione exercitus duci necessaria uberius differit T. I. p. 769. et p. 775. qui uero et ipse uidetur secutus Thucydidem L. VII. c. 51. ut utrumque auctorem, in historia Niciae Atheniensium ducis, conferenti facile, opinor, patebit.

^{1) ἐκ προδοσίας}) In libris typis expressis cor-

F f

2) τῶν πόλεων, οὐκ ἄπειρον εἶναι δεῖ τῆς ὑπεργείας κατὰ τὴν νύκτα φορᾶς 3) τῶν ἀπλανῶν. ἐπεὶ πολλάκις ἀπράκτους ἔξει τὰς 4) ἐπιβολὰς. ἔστι γὰρ ὅτε συνιέτακται τις τῶν προδοτῶν λείτην, ἢ λείαθην, ἢ 5) ὀποσὴν ἂν τις ἔυκαιρον ὥραν νομίζῃ τῆς νυκτὸς, ἀνοίξειν τὰς πύλας, ἢ ἴνας κατασφάξιν τῶν ἐπὶ τῆς πόλεως 6) ἀντιπραττόντων, ἢ φρερᾶ τῶν ἐνδὸν πολεμίων ἐπιθήσεσθαι 7) κατὰ δύειν

rupte adhuc legebatur: ἐκ προδοσίας; pro quo, auspiciis L. R. Bau. et Nag. rescribendum ἐκ προδοσίας, quod etiam Scaliger et Vossius confirmant. Sic ipse Onofander paullo infra: πόλεις ἐκ προδοσίας ληψόμενος. et Dionys. Hal. L. V. pag. 285. εἴτ' ἐκ προδοσίας, εἴτε πολέμῳ. Pro eo habet Thucyd. L. VIII. c. 60. προδοσία.

2 τῶν πόλεων) Ita sane pro vulgata: τῶν πολεμίων, in textu exprimendum curauimus, quamquam maximus Codd. Mss. consensus in tuenda corrupta ista lectione obstare uideatur. Hanc meam coniecturam ipse confirmat Onofand. c. XLII. S. 8. ἐν δὲ νίκαις καὶ καταλήψει ΠΟΛΕΩΝ. et c. XXXIX. πόλεις ἐκ προδοσίας ληψόμενος. Sic apud Iulium Afric. c. LXX. ἀπάγειν τῶν πολεμίων: pro quo itidem legendum, τῶν πόλεων. Contra ea uero est apud nostrum c. XLI. ἐκδρομὰς τῶν πόλεων: ubi omnino pro πόλεων legendum est πολεμίων. Has uoces saepius in libris antiquis inter se confundi, docent Canterus in Synt. de emendand. Gr. Script. p. 626. et Doruillius ad Chariton. p. 702.

3 τῶν ἀπλανῶν) Ἐλλιπῶς, ut in ἔσπερος, Φωσφόρος, ἑωσφόρος, οἱ διαίσροντες. Plene est apud Athenagor. in Leg. pro Christian. cap. XXI. τὰς τε πλανήτας καὶ τὰς ἀπλανεῖς ἀστέρους. Diodor. Sic. L. II. pag. 116. τῶν ἄλλων ἀστέρων ἀπλανῶν ὄντων.

4 ἐπιβολὰς) Quamquam non inepta plane est uulgata: ἐπιβολὰς, atque libri scripti et impressi tantum non omnes eidem fauent: certissime tamen mihi est persuasum, ἐπιβολὰς, germanam esse scripturam, pro qua altera illa, librariorum oscitantia, textum inuasit: de qua permutatione nos iam monuimus ad c. VI. n. 3. p. 31. Est autem ἐπιβολὴ uox Polybio in primis frequentissima. Sic T. I. p. 770. ἀποτυγχάνει τῆς ἐπιβολῆς: quem locum ipse forsitan Onofander ob oculos habuit. Id. T. I. p. 323. εἰ δὲ διεσφάλη τῆς ἐπιβολῆς. p. 774. εἰ ἂν διεψεύθη τῆς ἐπιβολῆς. Diodor. Sic. L. XIII. p. 137. μή ποτε τῆς ἐπιβολῆς ἀποτύχωσιν. Anonymus inter Mathemat. uet. p. 323. l. 1. ἤσχεσε τῆς ἐπιβολῆς. ibid. p. 227. l. 10. ἀπράκτους παρεσκύεαζε πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιβολὰς. Quae omnes locutio-

nes idem significant, quod nostri Onofandri locutio: ἀπράκτους ἔχειν τὰς ἐπιβολὰς. In exemplis autem hisce afferendis, uel ea de causa paullo largior esse uolui, ut appareret, quam pertinaciter error imprudentis alicuius librarii, in tot codices, ac per tot saecula propagari possit.

5 ἢ ὀποσὴν) Corrupta in uulgatis est lectio, ὅπως τὴν: quam ex librariorum incuria ortam esse, dubitari non potest; qui cum forte uocem ὀποσὴν rarius obuiam minus caperent: uel potius, alio uerba praecedente, notiores illas uoces ὅπως τὴν mente conciperent, in apographum suum ita disiunctim positas transtulerunt. Occurrit autem ὀποσὴς apud Aristotel. Polit. II. 2. ὀποσὴς τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν ὧν. et Aelian. V. H. L. XIV. 43. ὀποσὴς δὲ, αὐτὸν εἶναι δεῖ. Vnde Porto accedere non possum, qui in not. ad h. l. ὀποσὴς scribendum censet; idque eo magis, quod Analogiae ratio nostram scripturam uidetur comprobare posse. Ita πολλοσὴς etiam scriptum reperitur apud Aristidem T. II. p. 3. et Themistium p. 40. D.

6 ἀντιπραττόντων) Ita quidem ex Cod. Med. rescribendum putauimus, cum alii libri manuscripti et impressi prae se ferunt ἀντιπρακαττόντων. Quemadmodum enim πράττειν de insidiis et fraudulentis molitione usurpatur: unde internam urbis proditio- nem Polybius πράξιν et πραξινόπησιν appellat: ita etiam τὸ, συμπράττειν; eiusque oppositum ἀντιπράττειν, a scriptoribus solent usurpari. Sic Diodor. Sic. L. XVIII. p. 618. καὶ τὰς τῶν ἐπιμελητῶν ἐπιβολαῖς ἀντιπραττόντας. Id. L. XII. p. 88. καὶ τὰς ἀντιπράττοντας αὐτοῖς ἐξέβαλον ἐκ τῆς πόλεως. Id. L. XII. p. 90. Φυγαδευσάσης πολλὰς τῶν ἀντιπραττόντων. Aeneas Tacl. p. 1657. eiusmodi ciues dicit τὰ ἐναντία φρονῶντας τοῖς παρεῖσι πράγμασι. Nec tamen altera illa lectio prorsus est reuicula: siquidem τὸ, ἀντιπρακατ- τειν, quod proprie est: aciem contra hostes instruere: μεταφορικῶς pro ἀντιπράττειν interdum positum reperitur. Vnde ἀντιπαρατάξις τῆς γνώμης apud Iosephum Antiquit. Iud. L. XVIII. c. VIII. §. 4. Ac sane ex fraudulentis ciuium malorum molitionibus, saepe manifestas eiusmodi ἀντιπρα-

δυῖν θάτερον συμβέβηκεν, εἴτε θᾶτον ἢ ἔδει προσπελάσαντα τῷ ἴων πο-
 λεμίων 8) στρατηγῶ, κατάφωρον γενέσθαι, πρηνή ἰς προσδότας εἶναι,
 καὶ ἔτως ἀποκωλυθῆναι τῆς πρᾶξεως ἢ 9) ὑσερήσαντα τοῖς μὲν προσδόταις
 αἴτιον γενέσθαι θανάτου φωραθεῖσιν, αὐτὸν δὲ μηδὲν ἴων 10) προκειμένων
 ἀνύσαι. Διόπερ χρητὴν ὁδὸν τεκμαιρόμενον, ὅσον ἐξοδέυσαι δεῖ σαδίων,
 καὶ τὴν ὥραν σοχαζόμενον, ὅσπιν εἰς πορείαν ἀναλώσει, καὶ ἀπὸ ἴων ἀσπε-
 ρῶντα, πόσον τὸ παρωχητικὸς ἤδη καὶ τὸ ἀπολειπόμενον μέρος, ἔτως ἀκρι-
 βῶς 11) συλλογισάμενον, ἵνα μήτε φθάση, μήτε βραδύνη, πρὸς αὐτὴν

F f 2

ἡκειν

τάξεις in urbe obsessa fieri, probant Dionys. Hal. L. VI. p. 359. et Diodor. Sic. L. XII. p. 116.

7 κατὰ δυῖν) L. R. Bau. Nag. habent κατὰ δυῖν per oi, quod prae illo probat Rigaltius, illo forte Grammaticorum canone adductus, de quo nos in not. ad c. XXI. n. 16. p. 81. Cod. Mor. sinit καπειτα δυῖν θάτερον. Quam quam uero, quantum equidem memini, δυῖν θάτερον, frequentius occurrit, quam cum adiecta praepositione ἐπὶ: est tamen reuera elliptica dicendi ratio, ut olim notauit Budaeus in Commentar. Gr. L. p. 995.

8 στρατηγῶ) Rigaltius ex L. R. scribendum suadet στρατῶ: cui et nos merito accedimus. u. c. VII. n. 1. p. 39.

9 ὑσερήσαντα) Editiones uulgatae seruant ὑσερήσαντας: pro quo ex L. R. rescribere malui ὑσερήσαντα, ut ad ipsum ducem referatur. Quam scripturam τὸ, προσπελάσαντα, quod proxime antecessit; et sequentes statim uoces, αἴτιον, et αὐτὸν; adeoque omnis orationis naxus facile probant. Pro ὑσερήσαντα forte legi possit ὑσερήσαν, quam uocem exhibent Codd. Mss. apud Herodotum L. VI. c. 89. ὑσερήσαν ἡμέρη μὴ τῆς συγκειμένης.

10 προκειμένων) L. R. προειρημένων. Nostram uero lectionem ipse confirmat Onofander cap. XL. πράττει τι τῶν προκειμένων. Polyb. T. I. p. 463. εἶχετο τῶν προκειμένων.

11 συλλογισάμενον) Hanc lectionem Cod. Mor. et Scaliger in emendationibus prae se ferunt, quae cum reliquis Accusatiuis, qui antecesserunt, optime conspirat: pro qua in uulgatis adhuc fuit συλλογισάμενος. Quodsi tamen alicui in editis recepta lectio magis placuerit, non ualde refragabimur. Quam enim pertinaciter Nominatiuum sedentur Graeci, exinde apparet, quod is uel reliquorum omnium casuum uice interdum fungi solet. Nos in praesenti, reliquis missis, ea saltem asseremus, quae ad huius

scripturae probationem facere uidentur. Sic Accusatiuus commutatur in Nominatiuum apud Homerum Iliad. A. u. 170.

ἔδδ' ὅτω

Ἐνθάδ' ΑΤΙΜΟΣ ΕΩΝ, ἀφενος καὶ πλετόν ἀφύζειν.

et ibid. u. 350.

Φημί γὰρ ἔν κατὰνεῦσαι ΤΠΕΡΜΕΝΕΑ ΚΡΟΝΙΩΝΑ

ἌΣΤΡΑΠΤΩΝ ἐπιδέξι, ἐνάσιμα σήματα ΦΑΙΝΩΝ.

ubi u. Eustathius T. I. p. 179. l. 1. Dionysius Hal. de Poesi Homer. §. VII. Aliud eiusmodi exemplum affert Lesbonax p. 188. λέγεται Αλεξάνδρον Μακεδόνα τρώσαι τῆς Πέρσης ΕΛΘΩΝ ἐς χωρίον τῆς Περσίδος, ἀντὶ τῶ ἐλθόντα. Sic etiam ναίων pro ναίωντα positum esse apud Pindarum Pyth. Od. VII. u. 6. existimat Graecus Scholiastes. Porro Iuulentum eiusmodi ἀνακολάθη exemplum habet Longus Pastor. L. II. pag. 32. κῆπος ἐστὶ μοι τῶν ἐμῶν χειρῶν - - πάντα ἔχων ἐν αὐτῷ. ἦρος ῥόδα, κρένα, καὶ ὑάκινθος. cet. ubi eisi de nouo debet subaudiri. Quam συντάξεως μεταβολὴν interdum imitantur etiam Latini scriptores. Sic Virgil. Aen. L. II. u. 357.

- - - sensit medios delapsus in hostes.

pro se delapsus. ubi Seruius: ergo Nominatiuum pro Accusatiuo posuit. cet. Sic uice uersa Nominatiuus transit in Accusatiuum apud Homer. Iliad. A. u. 133.

Ἡ ἐθέλεις, ὅφρ' αὐτὸς ἔχης γέρας, αὐτὰρ ἐμ' αὐτῶς

Ἥσται δευόμενον.

Videtur etiam τὸ, συλλογισάμενος, non male cum sequentibus uerbis coniungi posse, ita ut

ἤκειν τὴν ὥραν ἔσυντεταγμένε καμρῶ· καὶ ἔτι προσιόντας ἀκρέδα, καὶ ἐντὸς εἶναι τῶν λειχῶν.

Εἰ δ' ἡμέρας ἀναστήσας ἄγοι στρατεύματα, πόλεις ἐκ προσδοσίας ληψόμενος, κατὰ τὴν συγκειμένην ὥραν, ἔς κατὰ τὴν ὁδὸν ὑποπίπτοντας ἅπαντας, προαποσέλλων ἱππεῖς, συλλαμβανέτω, μή τις τῶν ἐπὶ τῆς χώρας φθάσας ἀποδραμῶν, μνηύσῃ τὴν ἐφοδὸν τῶν πολεμίων, ἀλλ' αἰφνιδίως ἀφυλάκτοις ἢ ἐπιφάνεια γίγνηται ἔσρατεύματος· ἐπελθόντα δ' ἐξαίφνης ἀπροσδοκῆτοις χρεῖ, καὶ μὴ κατὰ προσδοσίαν μέλλη λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκ προῤῥήσεως ἀγωνίζεσθαι διὰ μάχης, μὴ ἀναβάλλεσθαι, ἀλλ' ὅτι μάλισα φθάνειν προσβάλλοντα, εἴτε φρεσίω, εἴτε χάρακι, εἴτε πόλει· μάλισα δὲ, ὅταν ὀλίγον εἶναι δοκῇ τὸ φίλιον στρατεύματα, καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐλαττέμενον· αἱ γὰρ ἀπρόσληπτοι ¹²⁾ τῶν πολεμίων ἐπιφάνειαι, διὰ τὸ παράλογον ἐκπλήττει τὸς ἐναντίους, καὶ ὥσι κρείττους. ὡς ἄνγε συνθεωρήσωσιν αὐτούς, καὶ βελεύεσθαι καὶ ἀναθάρρησθαι καιρὸν λάβωσι, κατὰ μικρὸν ἀναγκάζονται κατὰ φρονεῖν. ἔτως ἐνίοτε τὰ πρῶτα καὶ ἀρχόμενα φοβερώτερα τῶν χρονοζομένων εἶναι δοκεῖ. διὸ πολλάκις ἤδη τινες τῶ παραδόξω τῆς ἐπιφανείας κατὰ πληξάμενοι τὸς ἐναντίους, ἢ ταχὺ καὶ ἄκοντας ὑπέλαξαν, ἢ ποιεῖν ἐκόντας ἠνάγκασαν τὰ προσλαττόμενα.

ΚΕΦ. μ.

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ.

Πολιορκία δὲ στρατηγῶν ἀνδρίαν ἐπιζητεῖ, καὶ στρατηγικὴν ἐπίνοιαν, καὶ ¹⁾ μηχανημάτων παρασκευὴν. ἀσφαλῆς μέντοι, καὶ μὴ ἦττον ἀπροόρατος τῶν

τὸ, φθάσει potius, quam antecedentia orationis respiciat: quo ἀνακόλλεσθαι illud, si mauis, euaneſcet.

12 ἀπρόσληπτοι) Ἀπρόσληπτος idem hic significat, quod αἰφνιδίος, quo in eadem re utitur Thucydides L. VI. c. 49. αἰφνιδίος δὲ ἦν προσπέσωσιν: uel ἀπροόρατος, quod habet Onofand. c. XL. qui et ipse paullo infra explicat: τῶ παραδόξω τῆς ἐπιφανείας. Haec autem Onofandri deducta uidentur ex Xenophontis L. III, K, Π. pag. 184. sqq.

CAP. XL.

Hic titulus deest in Cod. Med. L. R. et uersione Camerarii, uti Rigaltius in uar. lect. notat: quibus nos addimus Codd. Flor. Bau. Nag. qui itidem eo carent.

1 μηχανημάτων) Quamquam belli Troiani tempore, praecipuas saltem urbes cum alibi, tum in Graecia muris cinctas fuisse, ex Homero satis constat; qui eas hic illic ἐνπύργος, ἐντειχέος appellat: nullam tamen nachinarum polioreticarum mentionem apud eum, em reperimus. Qua de re dubium non est, urbium isto tempore oppugnationes

τῶν πολιορκημένων ἔσω. τὸ γὰρ ἐπιβλεπόμενον, ὅτ' ἂν, 2) οἱ κακῶ τυγχάνει, γιγνώσκη, τηρεῖ μάλλον. τὸ 3) ἐπιβλεπόμενον γὰρ ἔξω κινδύνος 4) δοκῶν εἶναι, πρᾶτλει τῶν προκειμένων, ὁπότ' ἂν αὐτῶ δόξῃ 5). ὁ δ' ἐν αὐτῶ τῶ κινδυνεύειν ὑπάρχων, ζητεῖ φθάσαι, καὶ π. δεῦρα, ὁπότ' ἂν καιρὸν λάβῃ. διὸ χρητὸν πολιορκουῖντα, καὶ λάφρω, καὶ χάρακι, καὶ φυλακαῖς τὸ ἴδιον ἀσφαλίζεσθαι στρατόπεδον. Καὶ γὰρ οἱ μὲν πολιορκουῖντες, ὅ, π. ἂν μέλλωσι πρᾶτλει, ὁρῶνται τοῖς ἀπὸ τῆ τείχους· οἱ δὲ πολιορκούμενοι, πρὸ βλημάτων τῆ τείχους ἔχοντες, ἀόρατοι πολλάκις ἐκχυθέντες διὰ πυλῶν, ἢ

μη-

προσκαθεδρῶν tantum, quam Romani proprie *obsidionem* appellant, factas fuisse. Haec autem uariis modis fiebat, et quidem Homeri, ut uidetur, aetate ταφρεύσει, fossis circa urbem obsessam ductis: χαραινῶσει, uallis circa eandem excitatis: et denique σαυρώσει: palis in terram defixis: quibus operibus oppidanos inclusos omni comaeatu, auxilioque externo intercludere; suaque castra aduersus eorumdem eruptiones munire studuerunt: ut diserte testatur Homerus *Iliad.* H. u. 440. qui et alibi saepe τῶν τάφρων et σκολόπων in obsidenda Troia facit mentionem. Praeterea in urbium obsidionibus utebantur περιτειχίσει, nomine a re facto, cum nimirum *muris ac turribus exstructis* urbem circumcinxerunt. Sic Athenienses urbem SCIONEN περιτειχίσαι memorat Thucydides L. IV. c. 132. MITYLENEN. L. III. c. 18. Peloponnesiorum autem murus, quo Plataeas obsessas cinxerunt, δύο τὰς περιβόλους, duplicem ambitum habuisse dicitur ab eodem L. III. c. 21. Eiusmodi uero obsessio πολιορκία χρόνιος; uel χρόνω γινομένη dicebatur: cui opponitur ἐκπύρσις κατὰ κράτος, ut loquitur Onofander c. XLII. S. IX.

2 οἱ κακῶ) In L. R. legitur ὁ, τι κακῶ: In Bau. et Nag. εἰ κακῶ: quae deprauatae lectiones ex minus a librariis percepta uoce οἱ profuissent uidentur, quae omnino ex Cod. Med. in pristinam suam sedem est reuocanda; uti a nobis iam factum c. XI. n. 7. p. 61. Hanc nostram scripturam aliorum auctorum exemplis facile licet comprobare. Sic Xenophon Ephes. p. 5. ἐγνώσαν τότε, οἱ κακῶν ἐγεγόνεισαν, ita enim ibi legendum, non οἱ, uti minus recte est expressum, Id. pag. 74. συνεῖς οἱ κακῶν ἐγεγόνει: pro quo Chariton L. III. c. 9. οἱ καθεύθηκε δεινῶ: quibus aequipollent illa apud Dionys. Hal. L. I. p. 53. ἐν οἷς κακῶς: et Xenophontem Ephes. pag. 49. ἐν οἷς κακῶς: uel Demosthenem in Aristocr. p. 750. C. εἴ ἦν κακῶ. Xenophon. L. III. K. Π. pag. 166. ἑλλιπῶς habet ἐν οἷς, sub, κακῶ. Notandum de-

niq̄ue a tironibus, ὅ, non esse particulam, ut quidam falso crediderunt, sed *Ablatiuum antiquum* pro ὡ: ut recte censet Bosius in *Ellips.* p. 351. Adde, si lubet, not. ad c. I. n. 36. p. 20.

3 ἐπιβλεπόμενον) Corrupte in uulgatis legitur ἐπιβλεπόμενον, quod forte librarii incuria ex antecedentibus hic fuit repetitum. Sunt enim τὸ, ἐπιβλεπόμενον; et τὸ, ἐπιβλεπόμενον, sibi opposita: quorum hoc *opponitiores*; illud *obsessos* significat: uti etiam c. XLII. S. 3. τὸ πολιορκούμενον; et τὸ, πολιορκῶν inuicem opposita leguntur. Est autem Attica dicendi forma τὸ, ἐπιβλεπόμενον, pro οἱ ἐπιβλεπόντες, uti habet Thucyd. L. III. c. 68. uel ἐπίβλοιοι, ut est apud Chariton. L. V. c. 10. p. 88. aeque ac apud nostrum c. XLII. f. 3. τὸ κινδυνεύον, pro οἱ κινδυνεύοντες: et τὸ, πολιορκῶν, pro οἱ πολιορκῶντες: nec non τὸ, πολιορκούμενον, pro οἱ πολιορκούμενοι. Nostram autem scripturam tuetur quoque Cod. Med. qui diserte habet ἐπιβλεπόμενον; cui etiam fauet Scaliger in emendationibus; quamque sine ulla dubitatione et ego amplectendam existimaui.

4 δοκῶν) Portus legendum censuit δοκῶν, ut etiam Scaliger habet in emendat. ita ut respiciat τὸ, ἐπιβλεπόμενον, quod proxime antecessit: quibus facile accederem, si Codicum manuscriptorum auctoritas accederet. Forsan est illa Enallage generis, Atticis perquam usitata? uid. not. ad c. X. n. 2. p. 44. Sic Plato in Tim. p. 1044. γεννήματα καὶ παιδευματα Θεῶν ὄντας. Herodot. L. VII. τρετέων δὲ τοσάδε ἔθνεά ἐσι, οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμῖνος, καὶ Ἀθηναίων, οἱ δὲ ἀπὸ Ἀργαδίας.

5 δόξῃ) Ita equidem pro uulgata δόξει reponendum putauī, quod et Scaliger habet in emendationibus; et ipse Onofander probat, qui statim ὁπότ' ἂν λάβῃ. Error ortus uidetur ex simili sono τῆ, εἰ et η, de quo uid. not. ad c. IV. n. 7. p. 27.

G g

μηχανὰς ἐνέπρησαν, ἢ στρατιώτας ἐφόνευσαν, ἢ ὅ, τι κατὰ χεῖρας σφίσι ἐῖη, τῆτο ἐποίησαν.

ΚΕΦ. μά.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΧΕΙΝ ΕΝΕΔΡΑΣ ΤΟΝ ΠΟΛΙΟΡΚΟΥΝΤΑ
ΠΡΟ ΤΩΝ ΠΥΛΩΝ.

Ἡκιστα δ' ἂν τῆτο ἰολμήσαιεν, εἰ παρὰ ταῖς πύλαις, καὶ πυλίσσι μικραῖς, λόχος ὁ πολιορκῶν προκαθίσῃ στρατηγός, ἴσως ἴσως αἰφνιδίως ἐκδρομαῖς τῶν πολεμίων ¹⁾ ἀποκωλύσοντας, ἐπεὶ καὶ πολλάκις λάθοιεν ἐπιθέμενοι τοῖς ἐκτός. Χρήσιμοι δὲ ἴα πολλά νύκτωρ τοῖς πολιορκῶσι αἰ προσβολαί. τοῖς γὰρ ἔνδρον εἰ δυναμένοις ὁρᾶν ἴα γιγνόμενα διὰ τὸ σκότος, δεινότερα δοκεῖ ἴα πρᾶττόμενα, καὶ τὴν πρόσληψιν ἀναγκάζονται χαλεπώτεραν ἔχειν τῶν κατ' ἀλήθειαν ἐνεργημένων. ὅθεν ταραχαί, καὶ φόρυβοι γίνονται, οὐδενὸς δυναμένως σωφρονεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν οὐ δρωμένων γίνεσθαι λεγόντων, ἔθ' ²⁾ ὅτε προσβάλλουσιν εἰδέναι δυναμένων, ὅθ' ὁποίοις ³⁾ κλίμασι. διαδρομαὶ δὲ δεῦρο κἀκεῖσε, καὶ βοαί, καὶ θάμβη πανικὸν ἔχοντα ἴαραχον.

ΚΕΦ.

CAP. XLII.

Haec inscriptio in L. R. Bau. Nag. et Camerarii versione non reperitur.

1 τῶν πολεμίων) Vulgatae habent τῶν πόλεων: corrupte. uíd. not. ad c. XXXIX.

2 ὅτε προσβάλλουσιν) Non placet τὸ, ὅτι, quod sane commodum sensum non habet. Legendum omnino ex Scaligeri emendat: ὅτε, quando, quo tempore. Sic quidem Sabini aliquot a Romanis intercepti atque interrogati, quid parerent ipsorum imperator, responderunt: *scalas et pontes fabricare*: id uero sibi non constare: ὅπῃ καὶ ὁπότε μέλλει χρῆσθαι. u. Dionysius Halic. L. V. p. 309.

3 κλίμασι) Codd. Bau. Nag. corrupte habent κλήμασι: scriptura pronunciationis errore corrupta. Porro legendum putat κλίμαξι, cui ego assentiri haud possum. Quamquam enim in oppugnationibus urbium, creherrimus τῶν κλιμάκων usus: non tamen orationis contextus; nec libri antiqui huius coniecturae adstipulantur. Quid

enim prodest obsessis nosse, ὁποίοις κλίμαξι ad inuadenda moenia hostis utatur? quid inde διαδρομαὶ δεῦρο κἀκεῖσε? Vnicum sane praesidium ipsis in uirtute est repositum, ut hostes a moenibus fortiter depellant. Quare uulgatam lectionem Codd. Mss. auctoritate comprobata omnino germanam arbitror. Cum enim praesidia non semper sufficiant ad omnes urbis munitiones ac partes aequè defendendas, praesertim, si urbs maioris est ambitus, ut ipse Onosander docet c. XLII. S. 3. maxime dispendendum est, qua potissimum urbis parte hostes impetum sint facturi, quo maxima uis ad eos depellendos eo conferatur; ἢν τε πρὸς ἔσω, ἢν τε πρὸς ἐσπέραν, ἢν τε πρὸς ἄρκτον, ἢν τε πρὸς μεσημβρίαν, ut cum Xenophonte loquamur L. I. K. II. p. 5. Id si nesciunt oppidani, tunc reuera, ut poster dicit, διαδρομαὶ fiunt. Quare ὁποίοις κλίμασι idem hic uidetur esse, quod ὁποίοις μέρεσι καὶ τόποις: uel uti captiui Sabini in loco supra citato dixerunt ὅπῃ. Sic uox haec occurrit apud Athenaeum de Machin. p. 9. ἵνα ἐν παντὶ ΚΛΙΜΑΤΙ σαλεύοντος τῆ κλύδιως ὀρθὸν μένη τὸ μηχανήμα.

Κ Ε Φ. μ β'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ Ο ΦΟΒΟΣ ΨΕΥΔΗΣ ΜΑΝΤΙΣ
ΕΣΤΙΝ.

Ο γὰρ φόβος, ψευδῆς μάντις, ἀ δέδοικε, τὰ ὅλα οἰήσεται καὶ γίνεσθαι· καὶ πᾶν τὸ ἐν νυκτι, καὶ μικρὸν ἢ, φοβερώτερον τοῖς πολιορκημένοις. Οὐδεὶς γὰρ ὁ βλέπει λέγει, διὰ τὸ σκότος, ἀλλὰ πᾶς, ὁ ἀκούει. Καὶ ἐνός που φανένιος, ἢ δυοῖν ἐπὶ τείχους πολεμίων, τὸ πᾶν ἤδη στρατεύμα τῶν τειχῶν ἐπιβεβηκέναι δόξαντες, ἀνείραπυσαν ἐρήμους καλαλιπόνηες ἐπάλξεις καὶ 1) πύλας.

IMPERATOR SVO EXEMPLO MILITES
PROVOCET.

Εἰ δέ τι διὰ χειρὸς ὁ στρατηγὸς ἐξεργάσασθαι σπεύδοι, 2) κινείτω πρῶτος αὐτὸς ὀφθῆναι ποιῶν. οὐ γὰρ οὕτως ταῖς ἀπὸ τῶν κρείλλων ἀπειλαῖς ἀναγκαζόμενοι τι ποιῶσιν, ὡς ταῖς ἀπὸ τῶν σεμνοτέρων διατροπαῖς. ἰδὼν δέ τις τὸν ἡγεμόνα πρῶτον ἐγχειροῦντα, καὶ ὅτι δεῖ σπεύδειν ἔμαθεν, καὶ

G g 2 μὴ

Dion. Halic. L. I. p. 8. ἀπὸ δὲ μεσημβρινῶν ΚΛΙΜΑΤΟΣ ὁ Λίρις Μιντῆραν παραμειβόμενος. Quando de urbibus in collibus positus sermo est: qualis fuit *Alesia* apud Caesar. L. VIII. de B. G. c. 69. uel *Vxellodunum* apud eundem L. VIII. c. 49. uel *Sardes* apud Herodot. L. I. c. 84. et Xenophont. L. VII. K. Π. p. 413: per κλίματα intelligi possunt *clini* et *praerupti accessus*: quo sensu occurrit apud Polyb. T. 1. p. 778. cuiusmodi loca κρημνώδη καὶ πέτραις ἀποτόμοις ὀχυρώτερα dicit Onosander C. XLII. S. 6.

CAP. XLII.

1 πύλας) Libri plerique ueteres Mss. et omnes typis impressi sistunt πέλαις, quod locum habere non potest. Quodsi enim urbs, ut plerumque fieri solet, omni ex parte ab hoste obfisione cineta est, quomodo in oppidanorum est potestate, urbem relinquere, ac fuga potius, quam uirtute salutem petere? Reponendum igitur ex Cod. Mor. τὰς πύλας, quam scripturam aperte confirmat ipse Onosander C. XLII. S. 7. ὡς τὰς ΠΥΛΑΣ καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπολιπόντας Φεύγειν. Sic

de Troiae expugnatione, nocturno tempore a Graecis facta Virgil. Aen. L. II. u. 334. 335.

nix primi praelia tentant

Portarum uigiles, et caeco Marte resistunt.

CAP. XLII. Sect. II.

Omnes, qui in uulgatis editionibus sequuntur tituli Latini in Codd. Bau. et Nag. non reperiuntur, quos tamen, Rigaltium secutus, in nostra hac editione exhibere non alienum iudicauimus.

2 κινείτω) Sic omnes collati adhuc codices, et libri typis exscripti prae se ferunt, praeter Cod. Mor. qui pro κινείτω habet μὴ ὀκνεῖτω. At enim uero, nolim ob reliquorum librorum ueterum consensum quidquam mutare, cum et uulgata contextui sit perquam adcommodata. Κινεῖν idem hic est, quod Latinorum *mouere*, quod de eo, qui *primus aliquid facit*, saepius usurpatur. Sic ipse Onosander hac uoce uidetur usus C. XLII. S. 4. καὶ πᾶν, ὅσον ἐντειχίδιον ἐστὶ, ΚΕΚΙΝΗΤΑΙ: de corporis enim potius motu ac festinatione ad depellendos

μη ποιεῖν ἠδέσθῃ, καὶ ἀπειθεῖν ἐφοβήθῃ. Καὶ οὐκ ἔτι ὡς δούλον ἐπιλαττόμενον διετέθη τὸ πλῆθος, ἀλλ' ὡς ἐπίσου παρακαλούμενον διετράπη.

DE MACHINIS AD OPPUGNATIONEM.

Πολλῶν δὲ καὶ ποικίλων ὄντων μηχανημάτων πολιορκηθῆναι, χρῆσθαι τοῖς κατὰ δύναμιν ὁ στρατηγός. Οὐ γὰρ ἐπ' ἐμοὶ τὸ λέγειν, ὅτι 3) δεῖ κριούς ἔχειν καὶ ἐλεπόλεις, ἢ σαμβύκας, ἢ 4) πύργους ὑποτρόχους, ἢ χελώνας χωσρίδας, ἢ καλάπέλλιας. τῆς γὰρ τῶν πολεμουμένων λύχης, καὶ πλούτου, καὶ δυνάμεως ἴδια ταῦτα, καὶ τῆς τῶν ἐπομένων ἀρχιτεκτονικῶν ἐπινοίας εἰς τὰς ὀργανικὰς κατασκευὰς. Στρατηγοῦ δὲ ἰδίας ἀγχινοίας ἔργον τοιόνδε ἀνέειν, εἶγε βούλοιο 5) προσβάλλειν μηχανὰς· καθ' ἓν μὲν ἀποχρήσθω μέρος τοῖς

hostes intelligi hic malim, quam de mente ob nimium metum e sede sua deiecta. Huic addimus Thucyd. L. I. c. 93. καὶ διὰ τῆτο πάντα ὁμοίως κινῶντες, ἠπειγόντο. Id. L. IV. c. 55. καὶ πᾶν, ὃ, τι κινήσειαν, ὦντο ἀμνηστέον. Cic. L. X. ad. diu. ep. 17. ad omnia pericula princeps esse non recusabat. Est etiam τὸ, κινεῖν, uox Stoicorum propria, ut in illis Zenonis: κινεῖν κατ' ἀρετὴν, et κινεῖν κατὰ κακίαν apud Diogen. Laert. L. VII. 104. Quod ad ipsum hoc praeceptum attinet, exemplo esse possunt Germani, qui Reges quidem suos ex nobilitate; duces uero ex uirtute sumserunt, quos exemplo potius, quam imperio praesse uoluerunt, ut testatur Tacitus de mor. Germ. C. VII. qua uero de re etiam apud eosdem infame in omnem uitam ac probrosam fuit comiti, superstitem Principi suo ex acie recessisse, ut est ibidem C. XIV.

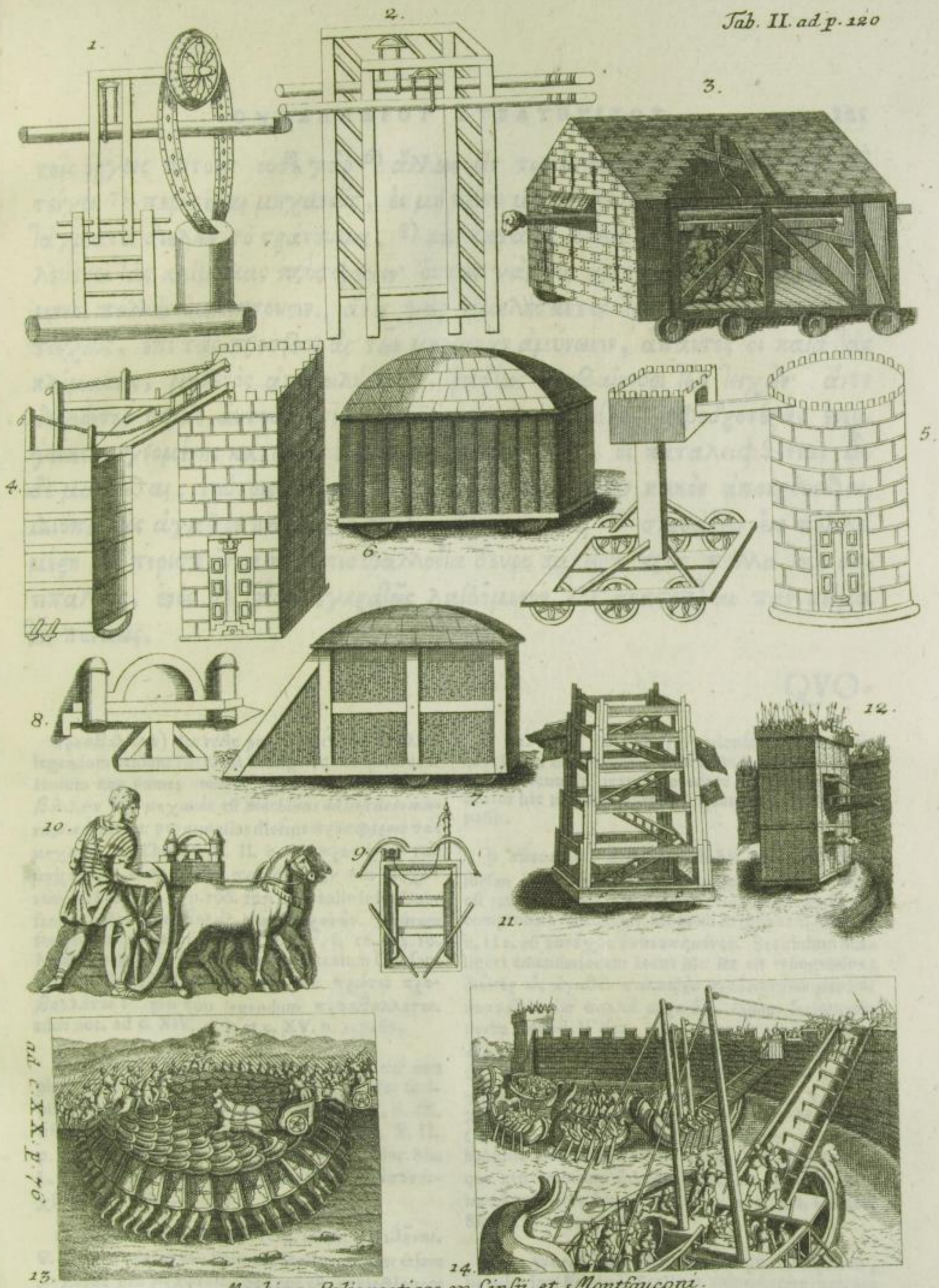
Sec. III.

3 ὅτι δεῖ κριούς) Plenior lectio Cod. Mor. ὅτι δεῖ κριούς ἔχειν: quam omnino probandam existimem. Non enim absolute dicitur δεῖ κριούς: sed δεῖ κριῶν. De inuentione et constructione arietis u. Athenaeus de machin. p. 3. de Helepoli id. p. 7. et Biton. de mach. p. 108. de Sambuca id. p. 110. sqq. de Turribus, Testudinibus, Catapultis aliisque machinis, cum alii antiquitatum scriptores; tum Lipsius in Poliorceticis, quae memoratu digna sunt tradiderunt; et imprimis cl. Guischart Memoir. Milit. T. II. p. 10. ubi inter alia de Ballistis et Catapultis ita scribit: Les Mathematiciens Grecs et presque tous les Auteurs appelloient Balistes les Ma-

chines, qui jettoient des pierres sur une ligne parabolique, et Catapultes celles, dont on tiroit horizontalement; quibus uero hic afferendis nos recte supersedere posse arbitror. Figuras tamen istarum machinarum in tironum gratiam hic delineandas curauimus, prouti in antiquis monumentis reperiuntur.

4 ἢ πύργους ὑποτρόχους) In uulgatis adhuc legebatur: ἢ πύργους, ἢ ὑποτρόχους, quod alterum ἢ etiam Codd. Bau. et Nag. male uentur. Equidem uero istud dudum censui delendum, quam meam coniecturam iam uideo Scaligeri suffragio confirmari. Quamquam enim τὸ, ὑπότροχον, aliis quoque machinis, quae rotis agebantur, tribuitur: u. g. apud Apollodor. in Poliorc. p. 4. κριός ὑπότροχος et p. 18. Χελῶνας ὑπότροχοι. Athenaeum de machin. p. 3. ὑπότροχος σχεδιά, et ὑπότροχον σκέπασμα. Polyb. T. I. p. 750. πορεῖα ὑπέτροχα: hic tamen aperte turres illae innuuntur, quae rotis mechanica arte subitus insinuctae ad oppugnatae urbis muros admouebantur; quaeque a Latinis ambulatoriae; a Graecis ὑπότροχοι appellatae fuerunt. Pro ὑποτρόχους habet Diodor. Sic. L. XIV. p. 276. τὰς ὑπὸ τῶν τροχῶν πύργους. Hanc nostram coniecturam confirmat etiam Leo. C. XV. §. 30.

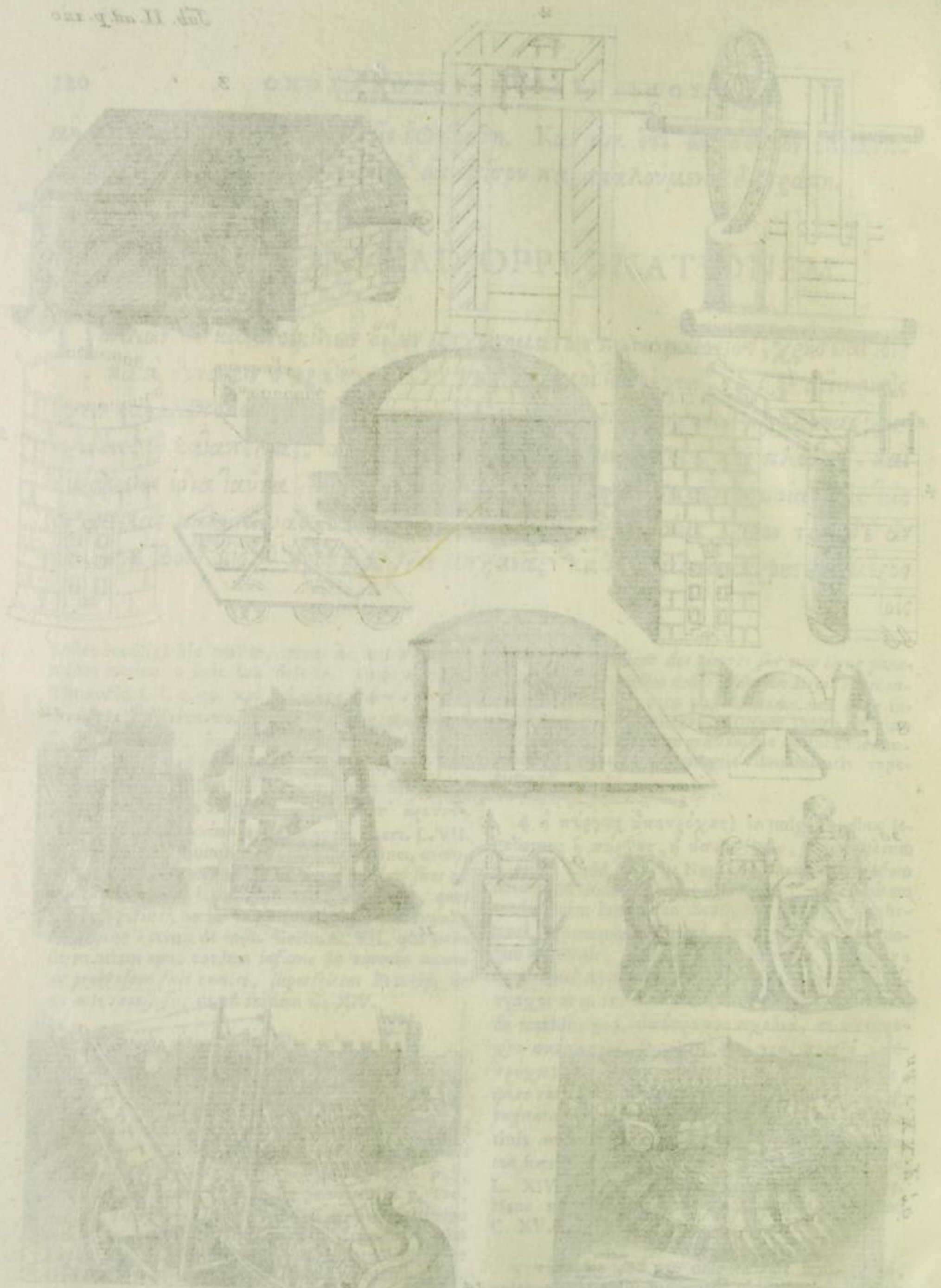
5 τῆς) Ita sane pro uulgata τοῖς scribendum, quisque, uel nullo monente, uidet: quod respicit uocem proxime sequentem ἐπινοίας.

ad c. XX. P. 70

Machinae Poliorceticae ex Lipsi et Montfauconi. antiquitatibus depromptae.

1. 2. Duo Arietes suspensi 3. Aries testudine tectus 4. 5. Heleopoles. 6. Testudo simplex. 7. Testudo rostrata. 8. 9. Catapultae. 10. Catapulta curru vecta. 11. Turris mobilis cum gradibus suis ad tabulata singula. 12. Turris Vegetii cum ponte et ariete. 13. Milites clypeis testudinem formantes. 14. Sambuca Polybii.

1. Ein Pferd, das einen Wagen zieht.
 2. Ein Pferd, das einen Pflug zieht.
 3. Ein Pferd, das einen Wagen zieht.
 4. Ein Pferd, das einen Pflug zieht.
 5. Ein Pferd, das einen Wagen zieht.
 6. Ein Pferd, das einen Pflug zieht.
 7. Ein Pferd, das einen Wagen zieht.
 8. Ein Pferd, das einen Pflug zieht.
 9. Ein Pferd, das einen Wagen zieht.
 10. Ein Pferd, das einen Pflug zieht.

τοῖς ἔργοις αὐτοῖς· οὐδὲ γὰρ 6) ἄλλως ἂν τις εὐπορήσειε κύκλω παντὶ τῷ τείχει 7) περιστῆσαι μηχαναῖς, εἰ μὴ πάνυ μικρὰ πόλις ἔσῃ· εἰς πολλὰ δὲ τὰ γμάτα διελὼν τὸ σφάτευμα, 8) καὶ κατὰ τὰ ἄλλα τοῦ τείχους μέρη κελεύετω τὰς κλίμακας προσφέρειν· οὕτως γὰρ εἰς ἀμηχανίαν οἱ πολιορκούμενοι πολλὴν ἐμπίπτουσιν. ἄντε γὰρ ἀμελήσαντες τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ τείχους, ἐπὶ τὰς προσβολὰς τῶν μηχανῶν ἀμύνωσιν, ἅπαντες οἱ κατὰ τὰς κλίμακας, μηδενὸς ἀποκωλύοντος, ῥαδίως ἐπιβαίνουσι τῶν τειχῶν· ἄντε διελόντες σφᾶς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ βοηθήσῃ κατὰ μέρος, σφοδρότερας ἐνεργείας γιγνομένης κατὰ τὰς ἐμβολὰς τῶν ὀργάνων, οἱ καταλειφθέντες ὠδε μάχεσθαι, τούτοις ἀδυνατήσουσι τὸ ἐπιφερόμενον κακὸν ἀποκρῦεσθαι. Διόπερ ὡς ἀγαθὸν παλαιστὴν προδεικνύειν μὲν καὶ 9) σκευάζειν εἰς πολλὰ μέρη δεῖ περισπῶντα καὶ ἐπισφάλλουτα δεῦρο κακείσε πρὸς πολλὰ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνὸς δὲ ζῆλιν ἐγκρατῶς λαβόμενον 10) ἀνατρέψαι πᾶν σῶμα τῆς πόλεως.

QVO-

προσβάλλειν) Ita recte pro uulgata προσβάλλειν legendum censent Portus et Scaliger, quamquam eam tantum non omnes codices uidentur tueri. Προσβάλλειν τὰς μηχανὰς est *machinas ad hostilem murum ad mouere*: pro quo alias dicitur προσφέρειν τὰς μηχανὰς. u. Thucyd. L. II. c. 58. προσάγειν τὰς μηχανὰς, et ποιεῖσθαι πρόσαγωγήν τῶν μηχανῶν. u. Polyb. T. I. p. 796. 797. Sic paullo infra Onofander habet προσβολὰς τῶν μηχανῶν. Nostram scripturam probat etiam Leo. c. XV. §. 16. et §. 19. Mauricius p. 239. Eadem corruptela textum Onofandri inuasit c. XLII. S. IV. τῷ μὲν πρώτῳ προσβαλλέτω: pro quo legendum προσβαλλέτω. adde not. ad c. XIV. n. 8. et c. XV. n. 3. p. 69.

6 ἄλλως) Quamquam uulgata ἄλλως τις non plane est reiicienda, magis tamen mihi arridet scriptura L. R. ἄλλως. Sic ipse Onofand. c. X. S. IX. ἄλλως δὲ ἐκ ἑσὶ πράξει. Xenoph. L. VII. K. Π. p. 396. ἃ γὰρ εἰς ἄλλως κυκλῶσθαι. Diodor. Sic. L. XIII. p. 142. ἄλλως γὰρ ἃ δυνατὸν ἦν ἀποτειχίσαι τὴν πόλιν.

7 περιστῆσαι) L. R. Bau. Nag. sistunt περιστῆσαι. C. Med. παραστῆσαι. Portus et Scaliger notant etiam μηχανὰς pro μηχαναῖς. Sed non est, cur lectionem nostram deferamus; cum utrumque dici possit: περιστῆσαι τῷ τείχει τὰς μηχανὰς et ταῖς μηχαναῖς.

8 καὶ κατὰ τὰ ἄλλα) Particula κατὰ in reliquis libris deest: quam uero recte habet Cod. Mor. nec ei locum in textu concedere dubitamus, cum durior hic uideatur ellipsis, quam ut auribus ferri possit.

9 σκευάζειν) Cod. Mor. habet σκιάζειν; quod forsitan illam lustratorum σκιαμαχίαν respicit. Non est tamen, quod a lectione tot codicum consensu comprobata recedamus. Sic apud Aristophan. Acharn. u. 121. est εὐνῆχος ἐσκευασμένος. Secundum Scaligeri emendationem locus hic ita est resingendus: διόπερ ὡς ἀγαθὸν παλαιστὴν προδεικνύειν μὲν καὶ σκευάζειν εἰς πολλὰ μέρη δεῖ. Quam scripturam uerba Mauricii pag. 194. uidentur comprobare, δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐν ταῖς πράξεσιν, ὡς περ ἀγαθὸν παλαιστὴν, δεικνύειν μὲν ἕτερα, καὶ τῶν πειρᾶσθαι τὰς ἐναντίας ἐξαπατᾶν. Adde Leon. c. XX. §. 124. Quemadmodum uero Leo et Mauricius Onofandrum secuti sunt: ita Onofander ob oculos habuisse uidentur Polybium, qui duces peritos longoque usu bellorum subactos appellat ἀθλητὰς τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων. T. II. p. 971. add. Diodor. Sic. L. XII. p. 123.

10 ἀνατρέψαι) Usitatius longe ἀνατρέψαι, ut olim iam Portus et Scaliger animaduertunt. Sic Dionys. Hal. L. IX. p. 624. μήτε ὑπορυττομένων δεμελίον ἀνατραπῆναι. Id. L. XI. p. 698. ἀνατρέψαι τὴν πατρίδα. At enim uero, cum Hesychius

H h

QUOMODO OPPUGNATIO ACRITER
VRGENDO CONTINVARI
POSSIT.

Εἰ δὲ ἐν τάχει σπεύδει τις ἐξελεῖν φρούριον, ἢ πόλιν, ἢ χάρακα, καὶ αὐτῷ κάμνοι ἢ δύναμις μηδὲ ¹¹⁾ μίαν ὥραν ἀποσῆναι βουλομένων τῶν ἐρυμάτων, εἰς ¹²⁾ τάγματα διελθὼν τὸ στρατεύμα, ὅτ' ἂν ἰκανὰ εἶναι δοκῇ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πλήθους, καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τῆς πολιορκουμένης πόλεως, νυκτὸς ἀρξάμενος εὐθύς, τῷ μὲν πρώτῳ ¹³⁾ προσβαλλέτω τάγματι, τῷ δευτέρῳ κελεύσας ἐφεδρεύειν καὶ ⁴¹⁾ ἐτοιμῶ εἶναι, τῷ δὲ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ, καὶ εἰ ἴσχυι πέμπτον ὄν, παραγγελλέτω ἰστέπεισθαι κατὰ κοῖλον. εἶτα, ὅταν τῷ πρώτῳ καλαπειράσῃ ἰνὰ χρόνον, τούτους μὲν ἀνακαλεσάμενος ἀποπεμπέτω κοιμησομένους, σημαίνετω δὲ τῷ δευτέρῳ προΐεναι τοῦ χάρακος· ὁ δὲ τρίτος τάγματάρχης ἀναστήσας ἐν τούτῳ, καθοπλιζέτω τὸ ὑφ' αὐτὸν τάγμα. Καὶ μετὰ τὸ τούτους δευτέρους τὴν ἴσην ὥραν τοῖς πρώτοις ἀγωνίζεσθαι, ἄξει τὸ τρίτον· κοιμάσθαι δὲ τὸ δεύτερον. μετὰ τοῦτο δὲ αὐτὸ τέταρτον· εἶτα ἐξῆς τὸ πέμπτον, ἐν μέρει τῶν στρατιωτῶν

ἀνατρέπειν explicet per ἀναστρέφειν: et uice uersa ἀναστρέφειν per ἀνατρέπειν: praetereaue Codd. Mss. consensus uulgatae faueat, non quidquam temere uolumus mutare. Sic apud Biton. de Machin. p. 105. τὰς προβολὰς (l. προσβολὰς) τῶν πολέμων ὀργάνων ῥαδίως ἀναστρέψεις: Quare etiam illud ἀνέστρεψα Ioann. c. II. u. 15, loco suo non auisim mouere: quamquam τρέπειν et στρέφειν, et uerba inde composita, in libris antiquis saepe turbantur, ut notauit Doruillius ad Chariton. p. 406. et 566.

Scd. IV.

II μίαν ὥραν) Eleganti formula, ὥρα μία denotat breuissimum temporis spacium. Sic illa dulcissimi nostri Seruatoris uerba sunt accipienda Matth. XXVI. u. 40. μίαν ὥραν γρηγορῆσαι. coll. Ioann. V. u. 35. et ad Philem. u. 15. Eadem locutio sub finem huius sectionis denuo occurrit: μηδὲ μίαν ὥραν ἀνάπυλαν ἴσχοντας. Sic etiam Liuius L. I. c. 29. unaque hora quadringentorum annorum opus, quibus Alba steterat, excidio ac ruinis dedit.

12 Τάγματα) Vox τάγμα, quae uarias apud scriptores Tacitos admittit significationes, hoc quidem loco idem est, quod μέρος, qua ipsa uoce Mauricius, ubi hunc nostri auctoris locum ob oculos habuit, utitur. p. 239. Sic Philippus, ad oppugnandas Thebas, exercitum εἰς τρία μέρη diuisisse dicitur a Polybio T. I. p. 610. Apud sequioris acui Tacitos, Leonem, Mauriciam aliosque, τάγμα idem facpe est, quod Βάνδον: quod teste Constantino Tacit. p. XX. in paruo exercitu fuit *militum trecentorum*: in maiori autem *quadringentorum*. Plura de hac uoce uid. apud du Fresne in Glossar. Gr. barb. in u. τάγμα: et Schelium in not. ad Polybii castra pag. 297. 199.

13 προσβαλλέτω) Pro uulgata προσβαλλέτω reposuimus προσβαλλέτω. u. S. III. n. 5.

14 ἐτοιμῶ εἶναι) Forma loquendi optimis scriptoribus frequens ac trita. Sic Xenoph. L. VII. K. A. p. 383. νῦν σοι ἐξέσιν, ὦ Ξενοφῶν, ἀνδρὶ γενέσθαι. Aelian. L. IX. V. H. c. 9. ἐμελε δὲ αὐτῷ καὶ καλῶ εἶναι. Quam etiam Latini frequenter imitantur. Sic Hor. Sat. L. I. 119, atqui licet esse beatis.

τιωτῶν ἀναπαυομένων. ὁμοίως δ' ἐπισυναπτύσεως τῆς ἡμέρας, οἱ πρῶτοι τῆ νυκτὶ προσβάλλοντες, ἔωθεν πρῶτοι πάλιν ¹⁵⁾ προσαγόντων. εἴθ' ὥρας, εἰ μὲν ἐξ εἴη τάγματα, δύο κινδυνεύσαντες· εἰ δὲ πέντε, δύοιν ἔτι μικρὸν ἐπιθέντες· εἰ δὲ τέτταρα, τρεῖς· εἰ δὲ ¹⁶⁾ τρία, τέτταρας, ἀπιόντες ἀριστεροποιείωσαν. ἐξῆς δὲ οἱ μετ' αὐτοὺς, καὶ πάλιν οἱ μετὰ τούτους, ἄχρι τῶν τελευταίων· ὡσεὶ ¹⁷⁾ κύκλῳ τινὶ περιάγεσθαι. τῆτου γὰρ συμβαινόντος, ἀμφοτέρωθεν ἂν γίγνοιτο· καὶ προσβολαὶ καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἀδιάλειπτοι προσαχθήσονται, καὶ οἱ προσβάλλοντες ἀκμηῆτες καὶ νεαροὶ, τὰς ἀναπάσεις ἐν μέρει ποιούμενοι μαχοῦνται. Τοὺς μὲν τοὶ πολιορκουμένους, μηδ' ἂν πάνυ πολλοὶ λυγχανῶσιν, οἰέσθω τις τῷ αὐτῷ στρατηγῆματι ἀντιλάσσεσθαι. τὸ γὰρ κινδυνεῦον εἰδ' ἂν ἐπιβέβη τις, ὑπνω χαρίζεσθαι βούλει. φόβῳ γὰρ τοῦ δεινοῦ, ¹⁸⁾ παρ' ὃν ἀναπαύεται χρόνον, ὡς ἀλωσομένης πόλεως ἐγρήγορον. καὶ τὸ πολιορκούμενον, καὶ ὀλίγον ἢ τὸ πολιορκεῖν αὐτὸ, πάσῃ σπουδῇ προσαμύνει, καὶ πᾶν ὅσον ἐντειχιδίον ἐστὶ, κεκίνηται· ὅτι καὶ τὸ μέλλον φοβερώτερον, ὡς, εἰ παρὰ μικρὸν ἀμελήσαιν, ἀπολούμενοι πάντες. ὅθεν δὴ ¹⁹⁾ πᾶσα ἀνάγκη τρυχομένους αὐτοὺς, καὶ μηδ' ἓ μίαν ὥραν ἀνάπαυαν ἴσχοντας, ἀλλὰ καὶ ἀγρυπνίας καὶ πόνοις κάμνοντας, ἢ καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα τεταλαιπωρηκότας ἀσθενέστερον τοῖς σφετέροις προσαμύνει· ἢ τὲς δεησομένους καὶ παραδῶσοντας τὴν πόλιν ἐκπέμπειν.

H h 2

QVO

15 προσαγόντων) Lubens equidem praeferrem proagόντων, uti paullo ante dixit προῖέναι τε χάρωνος: nisi et uulgata aliquem sensum haberet; et tantum non omnium librorum auctoritas obstaret. Forte etiam subaudiri possit τὰς προσβολὰς, uti paullo infra: προσβολαὶ προσαχθήσονται. De ipsa loquendi forma uid. not. ad u. Φυλασσόντων ad c. X. n. 3. p. 50.

16 εἰ δὲ τρεῖς) Ita prorsus rescribendum pro τρεῖς, quod in uulgatis habetur: respicit enim τὸ, τάγματα. Error uidetur ortus ex τρεῖς, quod proxime antecessit, atque librarii forte menti adhuc obuersabatur.

17 κύκλῳ τινὶ) In uulgatis corrupte legitur κύκλῳ τινά, uti etiam in Codd. Bau. et Nag. reperitur. Vnde rectius Cod. Mor. κύκλον prae se fert. Equidem uero germanam censeo esse lectionem κύκλω; pro τινὶ κερρονendum τινί. Sic noster S. III.

p. 121. κύκλω περιεῖναι. et c. X. S. 8. ἐν κύκλω περιεγχαφόμενων. S. XI. κύκλω τὰ μετέωρα πάντα κατασχόντες. Est tamen etiam κατὰ κύκλον apud eundem c. X. S. 8. unde perinde est, utram lectionem amplectaris. Ipsam rem ita exprimit Diodor. Sic. L. XII. pag. 113. ἐν διαδοχῆς προσβάλλειν. Polyb. T. I. p. 611. ποιεῖσθαι τὴν ἐργασίαν ἐκ διαδοχῆς: quod est Virgilio Aen. L. IX. u. 164. *uariare uices et ibid u. 15. exercere uices.* Georg. L. II. u. 401. *labor aëtus in orbem.*

18 παρ' ὃν) V. M. et Cod. Med. male coniunctim habent παρὸν, quod ipsum tamen disiuncte de nouo occurrit Sect. V. u. not. n. 29. p. 9.

19 δὴ) Libri cum scripti, tum impressi manifesta corruptione exhibent δῆι, pro quo omnino legendum δὴ. u. not. ad c. III. n. 2. Sic in Epicteti enchirid. c. XIII. πᾶσα ἀνάγκη. Sophocli. Electr. u. 314. πολλήγ' ἀνάγκη.

QVO PACTO IMPERATOR QUIESCERE
A LABORIBVS ALIQVANDO
POSSIT.

Ἄνθρωπος οὖν ὁ στρατηγός, ἴσως φήσει τις ἐξ ²⁰⁾ ἀδάμαντος, ἢ σιδήρου κε-
χάλκευται; μόνος ἄγρυπνος ἔσω ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἔργοις; οὐ δῆτα
ἀλλὰ, παρ' ὃν ἀναπάυεται χρόνον, ὅσος δ' ὀλίγος ἔσω καὶ σύντομος, ἕνα
τῶν ἐν δόξῃ πισολάτων καὶ ἀνδρειοτάτων ἡγεμόνων, τῶν καὶ ²¹⁾ τὰ δεύ-
τερα τῆς στρατηγικῆς ἀρχῆς ἐχόντων, ἐπισησάτω τοῖς ἔργοις.

LOCA QVAE OBSESSI INACCESSA EX-
ISTIMANT OBSIDENTIBVS
SAEPENVMERO PRO-
DESSE.

Ἐνίοτε δὲ τὰ δοκοῦντα μέρη τῆς πόλεως εἶναι κρημνώδη, καὶ πέτραις ἀπο-
τόμοις ὀχυρώτερα τῶν διὰ χειρὸς ἀνεσηκότεων λειχῶν, ἔδωκε τοῖς πο-
λιοκοῦσιν ἀφορμὰς μείζους εἰς τὸ νικᾶν. εἶωθε γάρ πως, ὡς τὰ πολλὰ
τὰ ²²⁾ τοιαῦτα τῶν πόλεων, ὅσα φύσει πισεύεται ²³⁾ τὸ ἐρυμνόν, ἀφυλακ-
τεῖσθαι.

Señ. V.

²⁰ ἐξ ἀδάμαντος) Est haec comparatio frequens
in ueterum scriptis. u. Dionys. Hal. L. VI. p. 45c.
Themist. Orat. II. p. 26. XIII. p. 168. Est autem, ubi
adamans etiam pro ferro ponitur. e. g. Hesiod.
Θεογ. II. 188. ἀποτμήξας ἀδάμαντι. Horat. L. I.
Od. VI. 13.

*Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit.*

Est enim tunica tectus adamantina idem, quod Grae-
cis χαλκοχίτων, quod epitheton Homerus Grae-
cis saepius tribuit, qui et Martem χάλκρον appellat
Iliad. E. II. 704.

²¹ τὰ δεύτερα) Eiusmodi ducem ὑποστρατη-
γὸν uocat Leo c. IV. §. 7.

Señ. VI.

²² τὰ τοιαῦτα) Corrupte in libris editis adhuc

legebatur τὰ ποιῶντα, quod etiam in Codd. Bau. et
Nag. deprehendi. Feliciter hunc locum restituit
Cod. Mor. qui habet τὰ τοιαῦτα; quam lectionem
etiam confirmat Leo c. XV. §. 20. qui habet: τὰς
τοιᾶτας τόπας; et Scaliger in emendationibus ei-
dem scripturae adstipulatur. Sic Onofander, ubi de
loco castris ponendis apto agit c. VIII. τὰ τοιαῦτα
cet. Herodot. L. I. c. 84. κατὰ τὴν τῆς ἀκροπό-
λιος. Polyb. T. I. p. 270. ποίοις τῶν τόπων. To-
tum uero hoc praeceptum ex Xenophontis L. VII.
K. II. c. II. est deriuatum. Hanc ob causam Sardes
expugnatae fuerunt, u. Herodot. L. I. c. 84. et Lace-
daemonii in insula Pylo, cum ob praeruptum adi-
tum, χωρὶς ἰσχυρῶν πισεύσαντες, nullas egissent
custodias, ab Atheniensibus circumuenti fuerunt, ut
memorat Thucyd. L. IV. c. 36.

²³ ὅσα πισεύεται τὸ ἐρυμνόν) Pro τὸ ἐρυ-
μνόν, Scaliger in emendationibus habet τὰ ἐρυμνά.
Non est uero, quod uulgatam relinquamus, cum

τεῖσθαι, καὶ ἥκιστα φροντίδι παραγευπνεῖσθαι στρατιωτῶν. ἔνθα στρατηγὸς ἀγαθὸς ἐνόησεν, ὃ 24) δεῖ ποιῆσαι, καὶ λίνας τῶν εὐτολμοτάτων παρακαλέσας ἐπαγγελίας καὶ λιμαῖς 25) ὀλίγους, οἷς ῥᾶον 26) ἀναβαίνειν, εἴτε δι' αὐτῆς τῆς δυσχερείας, εἴτε διὰ κλιμάκων ἐκράτησε τῆς πράξεως. ὑποβάντες γὰρ ἐντὸς τοῦ τείχους, ἢ πυλίδα διέκοψαν, ἢ πύλην ἀνέωξαν.

QVID VALEAT TVBICINIS OPERA IN
EXPVGNATIONE.

Μέγα δ' ἂν ἐνόησειεν καὶ τοῖ τοιούτωνδε συνεπινοηθέν, εἰ καὶ σάλπιγγας οἱ φθάσαντες ἐπιβῆναι τοῦ λείχους ἀνιμῆσαιεν. ἀκουσθεῖσα γὰρ πολεμία σάλπιγξ ἀπὸ λειχῶν ἐν νυκτὶ, πολλὴν ἐκπληξιν ἐπιφέρει τοῖς πολιορκουμένοις, ὡς ἦδη κατὰ κράτος ἐαλωκόσιν, ὡς ἰὰς πύλας καὶ ἰὰς ἐπάλξεις ἀπολιπόντας φεύγειν. ὅθεν δῆκου συμβαίνει γίνεσθαι τοῖς ἔξω στρατιώ-
ταις

eadem loquendi formam apud alios quoque probatissimos scriptores reperiamus. Sic Diodor. Sic. L. XII. p. 105. τῶν χρημάτων, ἕσα ΔΥΝΑΤΟΝ ἦν. Thucydid. L. IV. c. 68. αἱ οἰκίαι - - ὑπὲρ ἄρον ΕΡΥΜΑ. Xenoph. L. II. K. Π. p. 95. ὅποσα ἐγίνωσκον ΛΓΑΘΟΝ εἶναι. Id. L. V. K. A. pag. 289. ΧΡΗΣΙΜΟΝ ἂν ἐδόκεν εἶναι οἱ Σινωπεῖς ἠγόμενοι. Id. L. III. K. A. p. 175. ταῦτα δὲ πάντα ΧΑΛΕΠΟΝ νυκτός.

24 ὃ δεῖ ποιῆσαι.) Ita commode L. R. Bau. Nag. δεῖ exhibent pro δῆ, quod in libris editis adhuc circumferebatur: cui correctioni etiam Vossius et Scaliger accedunt. Contra uero S. IV. δεῖ minus recte fuit pro δῆ. u. not. n. 12. p. 5.

25 ὀλίγους) Pro hac scriptura L. R. Bau. et Nag. habent ὀλίγους; quod etiam Vossius et Scaliger in emendationibus suis afferunt, et Camerarius in sua uersione secutus est. Equidem uero recte se habere uulgatam censeo, ita quidem, ut τὸ, ὀλίγους respiciat uoces, τινὰς τῶν εὐτολμοτάτων. Est enim sane eiusmodi uocum traiectio, quamquam durior quibusdam uideatur, Atticis perquam familiaris; quos uero et alii scriptores saepe imitantur. Sic Xenoph. L. I. K. Π. p. 2. πολλὰς δ' ἐδοκῆμεν καταμεμαθημένοι - - τὰς δεσπότας. Xenoph. Ephes. p. 18. μεταδόμενος - - ἄλλας τὲ τινὰς

τῶν οἰκετῶν ΟΛΙΓΟΤΣ. Onofand. c. XII. εἰ μὲν ἐφ' ἑαυτῶ νομίζη - - εἶναι. Id. c. XXXI. ἀπὸ λείχου φθῶσαν - - στρατιώται. Praeterea uero et ipse sensus nostrae lectioni fauere uidetur. Pauci enim omnino sunt, qui praecipites eiusmodi et abruptas rupes adscendere audent: uel etiam, ausi licet, ualent: quae uero Onofander addit: τινὰς τῶν εὐτολμοτάτων. Certe ex reliquis militibus audaciores tantum ad id adsuesacti fuisse uidentur, ut colligimus ex Diodori Sic. L. II. p. 95. διόπερ παραλαβῆσα τῶν στρατιωτῶν τὰς ΠΕΤΡΟΒΑΤΕΙΝ εἰσδρότας. Nec sane rationi conuenit, ἐπαγγελίας καὶ τιμὰς ὀλίγους, milites ad eiusmodi coepta cum praesentissimo uitae periculo coniuncta excitare. Quid? quod denique amplissima potius praemia eiusmodi militibus proposita fuisse, ueterum monumenta satis testantur. Alexander magnus cuiusdam, qui ad superandam petram *Aornum*, aditum se monstraturum promiserat, LXXX. talenta constituit, uti testis est Curtius L. VIII. c. XI. Arrian. L. IV. c. 28. sqq. add. Anonymus de obsidion. toleranda p. 363.

26 ἀναβαίνειν) Praeter consultos a Rigaltio libros, etiam Codd. Bau. et Nag. habent; ἀναβαίνειν: et ita in impressis quoque reperimus. Pro corrupta autem hac, ueram seruat scripturam Cod. Mor. ἀναβαίνειν, quam etiam probat Leo. c. XV. §. 20. οἱ γὰρ ἀναβάντες. cet.

ταις ραδίαν ἴην τε ἰῶν πυλῶν ἐκκοπήν, καὶ ἴην ἐπὶ τὰ λείχη διὰ ἰῶν κλιμάκων ἀνάβασιν, οὐδένος ἔτι τῶν πολεμίων ἀπείργοντος. οὕτως που δυνατόν ἐνὶ καὶ ἀνόπλῳ σαλπικτῇ πόλιν ἀλῶναι.

QVID DEBEAT AGERE IMPERATOR
IN VRBEM EXPVGNATAM
INVADENDO.

Εἰ δὲ δὴ τινα ἀκμάζουσιν ἐπὶ πλήθει τε καὶ δυνάμει πόλιν ἐρρωμένην ἐλῶν, εἰς φόβον, ἢ ὑπόνοιαν ἦκοι, μήποτε κατὰ τάγματα καὶ συσροφὰς ὑπάντιαζοντες ἀμύνοντο τοὺς ἐπιπίπτουσας, ἢ τὰ μετέωρα καταλαμβάνοντες καὶ τὰ ἄκρα τῆς πόλεως, ἐνθεν ²⁷⁾ ἀντεπίοιεν ἐπὶ πολὺ κακώσαντες τοὺς πολεμίους, κηρυττέτω τοὺς ἀνόπλους μὴ κτείνειν. ²⁸⁾ ὁ γὰρ ἕκαστος ἐλπίζει ληφθεὶς ἰεθνήξασθαι, βούλεται φθάσειν δράσας, καὶ πάσχων ἄλλό τι καὶ δρᾶν. πολλοί τε ἤδη πολεμίους εἰσχεχυμένους ἐξήλασαν· ἢ μὴ δυναθέντες, εἰς ἀκρόπολιν ἐρυμνήν ²⁹⁾ κατειλήθησαν, ἐνθεν αὖτις εἰς πόνον καὶ ἰαλαπωρίαν κατεσήσαντο τοὺς πολεμίους, ὥς εὖ δευτέραν ἐπαναρεῖσθαι πολιορκίαν, ³⁰⁾ ἢ καὶ πόλυχρονωτέραν, ἔσι δ' ὅτε καὶ ἐπαλγεσέσθαι μεία πολ-

Señ. VIII.

²⁷ Ἀντεπίοιεν) L. R. sistit ἀντεπιτείνοιεν, cum quo etiam Bau. et Nag. conspirant; quod uero nulla auctoritate se tueri potest. Non est, quod dubitemus, ueram scripturam seruare Codd. Med. et Mor. ἀντεπίοιεν, quod etiam Scaliger in emendationibus habet. Sic apud Onofandrum denuo occurrit c. XXI. ἀντεπιῶν et ἀντεπιέναι. Heliodor. in Aethiop. L. IX. p. 434. ἁολαίτερον ἀντεπιέναι προσέταττε. Polyæn. L. II. c. 38. Μακεδόνες ἀντεπιόντες ἠεροβολίσαντο.

²⁸ ὁ γὰρ ἕκαστος) Libri a Rigaltio excussi; ut et Codd. Bau. et Nag. prae se ferunt ὁ: pro quo uero scribendum ὁ, suppressa praepositione κατὰ. uti est Roman. c. VI. u. 10. ὁ γὰρ ἀπέθανε: et ὁ δὲ ζῆ: Τὸ, ἐλπίζει autem, quod apud Graecos, aequae ac sperare apud Latinos in utramque partem usurpatur. hoc quidem loco ponitur pro metuit. u. Thucyd. Scholiast. ad L. I. c. I.

²⁹ κατειλήθησαν) Mire uariant in uocis huius scriptura libri ueteres. Cod. Med. legit κατηλείθη-

σαν. L. R. Bau. et Nag. κατηυλίθησαν, quod etiam Vossius affert in emendationibus. Ego autem ueram scripturam esse arbitror Cod. Mor. κατειλήθησαν, ex qua dubio procul illa Cod. Med. κατηλείθησαν, pronunciationis errore profuxit. Sic apud Xenophont. L. IV. K. Π. p. 229. ἐν τῷ στρατοπέδῳ ΚΑΤΕΙΛΗΜΜΕΝΟΙ: et apud Thucyd. L. VII. c. 81. ἀνειληθέντες ἐς τι χωρίον. Hinc Romanis plus negotii cum semiruta Carthagine, quam integra fuisse scribit Florus L. II. c. 15. §. 13. compulsis enim in unam arcem hostibus, portum quoque Romanus obsederat. Sic de Termessensibus Liuius L. XXXVIII. c. 15. Termessenses eo tempore Isondensium arcem, urbe capta, oppugnabant: inclusi, cum alia spes auxilii nulla esset, legatos ad consulem orantes opem miserunt, cum coniugibus ac liberis, in arce inclusos (κατειληθέντας εἰς ἀκρόπολιν) se mortem in dies aut ferro aut fame patiendam expectare.

³⁰ ἢ καὶ) Hiulca mihi quidem hinc oratio, et uocula aliqua ante ἢ καὶ excidisse uidetur: qualis

πολλῆς πείρας κακῶν. εἰ δὲ διαβοηθείη τὸ κήρυγμα, τάχα μὲν καὶ πάντες, ὡς δὲ πρόδηλον εἶπεν, οἷγε πλείους τὰ ὄπλα ρίψουσιν. τῶν τε γὰρ βελομένων δὲ ὀργῆς ἕκαστος εἰς ἀμυναν ἵεναι, δεδιώς τὸν πέλας, μήποτε ἔχῃ 31) αὐτῶν ταυτὰ 32) φρονῆ, ρίπτειν ἀναγκαδίεται ὥστε, καὶ πάντες βέλονται τὰ ὄπλα φυλάττειν, διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑπόνοιαν, αὐτὸν ἕκαστον δεδιώς, μὴ μόνος ὀπλισμένος ληφθείη, σπεύδειν ἀπολιθεῖται. οἱ γὰρ ὀξεῖς καιροὶ καιρὴν γνώμην ἐκ ἑῶσι φανεράν γίγνεσθαι. οἱ τε ἔτοιμοι πρὸς τὸ σῶζεσθαι, μέχρι μὲν ἔδεν εἰς ἐλπίδα κεκήρυκται σωτηρίας, καὶ μὴ γνώμη, ἀνάγκη τὸ ἐπιὸν ἀμύνοντα κακόν· ἐπειδὴν δὲ μικρὰν ἐλπίδα τῆς σῶζεσθαι λάβωσιν, ἰκέται λοιπὸν ἀντὶ πολεμίων ὑπαντῶσιν. ἔτως τε ὁ μὲν κηρύξας καὶ τὰς τὰ ὄπλα φυλάττειν βελομένους ρίπτειν παρασκευάζει. Στρατιωτῶν δὲ θάνατος ἐν μάχαις 33) ἀπαραμύθητος· δοκεῖ γὰρ τῆς νικᾶν ἕνεκεν γεγονέναι.

1 i 2

ἐν

uero illa fuerit, uel alii libri ueteres, uel medio- res desinant.

31 αὐτῶ ταυτὰ) In omnibus libris tam scriptis, quam impressis legitur ταυτὰ, excepto Cod. Mor. in cuius ora fuit ταυτὰ, quod etiam Scaliger confirmat; et olim uidit Portus. Certè ταυτὰ et ταυτὰ frequenter in libris antiquis turbari, uiri eruditi dudum obseruarunt; nec exempla ubiuis obuia dubitare sinunt. Sic apud Lucian. T. II. pag. 215. κατὰ ταυτὰ τοῖς βρέφεισιν: pro quo legendum κατὰ ταυτὰ. Nec minus pro ταυτὰ est ταυτὰ I. Cor. IX. u. 8. et I. Thess. c. II. u. 14. Nostram scripturam plurima ueterum exempla facile possunt comprobare. Sic in Excerpt. Vales. p. 658. τὰ αὐτὰ ἑτέροις δειῶν. Dionys. Hal. L. IX. p. 567. τὸ αὐτὸ ποιῶντες ἐμοῖ. Diodor. Sic. L. XIII. p. 184. μὴ ταυτὰ πάθωσι τοῖς Σελινεντίοις. Plato. T. II. p. 468. πεισόμεθα ἄρα ταυτὰ γε Ομήρω. Lysias. p. 172. τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον ἐμοῖ. Xenoph. Ephes. p. 62. τὰ αὐτὰ Αβροκόμη σοι πάσχω. ut alia non addamus. Quam loquendi formam apud Latinos quoque obuiam, ac uiris quibusdam eruditis minus exploratam nebulas offudisse scribit Wasseus ad Sallust. B. I. c. LXXXVIII.

32 φρονῆ) Sic pro φρονεῖ, quod in uulgatis habetur, censui reponendum. u. not. ad c. IV. n. 7.

33 ἀπαραμύθητος) Forte ἐπαραμύθητος: quomodo etiam legisse uidetur Cotta. qui hunc locum ita reddit: *in niun modo habisogno di compassione*. Sane enim insolabiliter lugendi non sunt, qui pro patriae salute exitum uitae pulcherrimum, gratique posteritatis memoria commendandum habent. Vnde recte Cyrus apud Xenophont. L. VII. K. Π.

p. 434. ἔχει τὸ κάλλιστον τέλος. ΝΙΚΩΝ ΤΑΡ ΤΕΤΕΛΕΤΗΚΕ, quem locum forsitan hic Onosander ob oculos habuit. Quid? quod Homerus strenuorum eiusmodi militum mortem, obfirmato animo ferendam; lacrimisque unum tantum diem prosequendam monet. Iliad. T. u. 2: 8. sqq. Add. Platonem T. II. p. 468. Polyb. T. I. p. 298. Quodsi haec non placeant, per gradationem puta procedere orationem: nimirum mortem in pugna occumbentium iam esse ἀπαραμύθητον: uictorum uero post tot exantlatos labores atque molestias omnino οἰκτιρον. Cur uero militum mors, uictis iam hostibus et eorumdem urbibus expugnatis, acerbissima merito uideatur, facile, exinde intelligi potest, quod Ducis potissimum imprudentia et temeritate uitam perderunt; nec sperata uirtutis suae praemia percipere potuerunt. In primis autem Romanos milites commiseratione dignissimos fuisse, si ipsis morte tam tristi fuit occumbendum, illa facile comprobare possunt, quae de grauissimis laboribus molestisque nullo non militiae tempore ab ipsis perferendis affert Cicero Tuscul. Disput. L. II. c. 15. *Nostri exercitus primum, unde nomen habeant, uides: deinde qui labor, quantusque agminis, ferre plus dimidiati mensis cibaria: ferre, si quid ad usum uelint: ferre uallum? nam scutum, galeam, in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus: arma enim, membra militis esse ducunt; quae quidem ita gerunt apte, ut, si usus ferat, abiectis oneribus, expeditis armis, ut membris pugnare possint.* Hinc Virgilius L. III. Georg. u. 346.

*Non secus ac patriis aetern Romanus in armis
Iniusto sub fasce uiam cum carpit, et hosti
Ante expectatum positus stas in agmine castris.*

ἐν δὲ νίκαις καὶ καταλήψεσι πόλεων, τοῖς νικῶσιν ὀκλίσιος, ἀφροσύνης τε μᾶλλον, ἢ ἀνδρείας 34) μαρτυρεῖν. εἰ γὰρ πως μνησικᾶπως ἔχει τοῖς ἠτλημένοις στρατηγός, μὴ παρὰ λόγον οἰέσθω τι φέρεσθαι βλάβος, ὅτι τοῖς ἐντυγχάνοντας μὴ εὐθὺς κλείουσι. σχολῇ γὰρ βεβλήσεται, μετὰ τῷ ἀκινδύνῳ τὴν ἀμυναν 35) ἀνανταγώνισον 36) ἔχων, τί χρὴ διαθεῖναι τοῖς ἐαλωκότας.

IM-

Imaginem eiusmodi militis Romani, uel potius muli Mariani, uasa et cibaria in fasciculos aptata furcisque imposita ferentis exhibet Lipsius de milit. Rom. L.V. c. XI, cuius delineationem et hic conspici lubet.

καὶ οὐδὲς. Sophocl. Electr. u. 319. τῷ κασιγνήτῳ τὴν Φῆς et ibid. cer. u. 1081. τὸν αἰεὶ πατρός Δειλία σενάχου, ad quae loca Gr. Schol. λείπει ἢ περι. Adde Homer. Iliad. M. u. 155. coll. u. 142. et 170. ubi quoque in ἀμύνεσθαι modo omisiam; modo ad-

34 μαρτυρεῖν) Cod. Mor. sistit μαρτυρεῖν: quae si uera est scriptura, illud v. librariorum incuria, ut saepius solet, in textum fuit illatum. u. not. ad c. X. n. 4. p. 56. Scaliger in emendationibus pro eo habet μαρτυρεῖον, quam lectionem equidem, tamquam structurae uerborum convenientissimam lubens praeferebam, si ueterum codicum auctoritate posset comprobari. Cum uero uulgatum quoque μαρτυρεῖν, cui omnes excussi adhuc codices fauent, sensum admittat, eam deserere non sustinui. Infinitiuus nimirum hic pendere uidetur ex uoce δοκεῖ; quae ex antecedentibus ἀπὸ κοινῆ est repetenda; cuiusmodi exempla multa apud Scriptores reperiuntur. Sic apud Thucydid. L. I. c. 35. Infinitiuus βοηθεῖν a δίκαιον, quod paullo ante praecessit, pendet: et apud Xenophontem L. I. K. II. p. 19. τὸ φάναι pertinet ad superius positum ἔφασαν, quod omnino cum illo connecti debet. u. not. ad c. X. p. 56. n. 4. Quod uero ad Genitiuos cum μαρτυρεῖν coniunctos attinet, uidetur in iis subaudiri Praepositio περι, quae non raro supprimitur. Sic apud Homerum Odyss. A. u. 173. εἰπέ δὲ μοι πατρός τε

ditam habet Praepositionem περι. Quisque suo fruatur iudicio.

35 ἀνανταγώνισον.) Mendo laborasse uideatur lectio uulgata ἀνταγώνισον: pro qua cum Scaligero et Porto ex Cod. Mor. ἀνανταγώνισον reponere non alienum iudicauim. Eandem corruptelam in hac uoce apud Aristidem notauit olim Canterus in Syntagma. p. 627. Sic apud Thucydidem L. IV. c. 92. pro ἀναγώνισοι Cod. Clarend. habet ἀνανταγώνισοι: quam uocem apud Suidam et Hesychium non tantum; sed apud alios quoque scriptores adhuc reperimus. Cyrillo inprimis frequentem esse eius usum notat cl. Hemsterhus. ad Lucian. T. I. p. 449. Forsan aliis placeat ἀναγώνισοι, quod et apud Xenophont. L. I. K. II. p. 53. occurrit. Indicem uocum, in quibus librarii passim medias syllabas neglexerunt, affert Doruillius ad Charit. p. 693.

36 ἔχων, τί χρὴ) Mirum omnino, nullum uirorum eruditorum, qui in edendo, uel illustrando hoc Onofandri libro operam collocarunt, manifestam corruptelam, quae priores obsidet editiones, animaduertisse. In uulgatis nimirum coniunctam

IMBELLES CAPTIVOS REMITTENDOS SI
FAME VRBS PREMENDA SIT.

Εἰ δὲ τὴν κατὰ κράτος ἀπεγνωκῶς ἐκπόρευθῃσιν εἰς χρόνιον καταβαίνοι πολιορκίαν, οἰόμενος λιμῶ τὴν πόλιν αἰρήσειν, ἂν τινὰ ἐπὶ τῆς χώρας καταλάβῃ σώματα, ἰέτων τὰ μὲν ἐρρωμένα καὶ ἀκμάζοντα ταῖς ἡλικίαις εἰς ἀμυναν πολέμου λαβῶν, ὅ, τι περὶ αὐτῶ δόξῃ διαθέσθω. γυναῖκα δὲ καὶ ἀδενεῖς ἀνθρώπους καὶ γεγηρακότας ἐκὼν εἰς τὴν πόλιν ἀποπεμπέτω. Ταῦτα γὰρ ἀχρηστὰ μὲν εἰς τὰς πράξεις τὰς 37) παρασκευασμένας, τοῖς δὲ ἐνδον τὰς 38) τροφὰς συαναλώσει θάττον, καὶ πολεμίων μᾶλλον ἢ φίλων ἔξει 39) τρόπον.

QUALIS ESSE DEBEAT IMPERATOR
PARTA VICTORIA.

Εἰ δὲ 40) τὴν πᾶν κατὰ δαίμονα καὶ νῦν χωρήσειεν, ὡς ἐ τοῖς ὅλοις ἐπιθεῖναι τῆς πολέμου πράγμασι τέλος, ἔσω μὴ βαρὺς ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἀλλ' ἀφυετος. μὴ δὲ ἴψον ἀπηνῆ περιφέρων, ἀλλ' εὐμένειαν προσφιλή. ἐκίνα μὲν γὰρ φθόρον ἐγέννησαν· ταῦτα δὲ (τὴν 41) ἐπεσπάσατο. Φθόρος μὲν

ἔχοντι scriptum reperitur, pro quo absque ulla haesitatione, ἔχων, τί χρῆ διαθεῖναι, est legendum, u. not. ad c. II. n. 4. et ad c. IV. n. 15.

Sect. IX.

37 παρασκευασμένας) Quamquam hanc uocem ita quoque reperimus apud Iul. Afric. c. II. παρασκευασμένας σιδῆρω εἰ τῶ παντὶ παρασκευασμένας: mallet tamen cum Scaligero et Porro παρασκευασμένας, si codicum auctoritas adstipularetur.

38 τὰς τροφὰς) Itaque uulgata τὰς τροφὰς legendum esse, quisque uidet. Id confirmat Leo c. XV. §. 23. καὶ τὰς τροφὰς διακνήσει: si tamen opus est auctoritate in re plane aperta, u. not. p. 9. n. 4. et ad c. XXX. n. 2.

39 Τρόπον) Scaliger in emendationibus perquam adposite habet τρόπον: uti est 1 Corinth. XIV. u. 16. Cum uero nullus omnino codex hanc lectionem referat, et ego ab ea abstinendum in textu putavi.

Sect. X.

40 Εἰ δὲ τῶ) Libri typis expressi referunt: εἰ δὲ τῶ, Attico more pro τινὶ sub: στρατηγῶ. Sic frequenter in primis loqui amat Thucydides e. g. L. VI. c. 33. L. III. c. 9. et 12. Xenophon L. I. K. II. p. 62. εἰ τῶ σπείσαιτο, καὶ εἰ τῶ συνθεῖτο, καὶ εἰ τῶ ὑπόσχοιτό τι. Scaliger in emendationibus notat αὐτῶ, quod ipsum Chokier in textum recepit. Sine codicibus nihil uolui mutare.

41 ἐπεσπάσατο) Libri editi habent ἐνσπάσατο, quod quidem uerbum scriptoris alicuius probati auctoritate tueri haud possum. L. R. sistit ἐσπάσατο. Codd. Bau. et Nag. ἐσπάσαντο: quae lectiones non adrident. Ego ueram scripturam censeam ἐπεσπάσατο, quod frequens est apud probatissimos auctores. Ut aliquot saltem exemplis coniecturae nostrae fidem faciamus. Sic Herodot. L. III. c. 72. ἵνα τῇ ἀληθείῃ ἐπισπασῶνται κέρδος. Polyb. T. I. p. 8. Ταρυντίνων --- ἐπισπασαμένων Πύρρον. Id. T. I. p. 793. ἐπισπᾶσθαι κατὰ Φιλίππου. Dionys. Hal. L. VI. p. 365. Φθόρον μὲν ἐτι μεί-

K k

μὲν ἔν ἐσιν ὀδύνη ἰῶν πρὸς ἰῶς πέλας ἀγαθῶν· Ζῆλος δὲ μίμησις ἰῶν παρ
 42) ἄλλοις καλῶν. τοσῶτον δὲ τι διενήνοχεν ἀλλήλων, ὡσεὶ τὸ μὲν 43) Φθον-
 εῖν, εὐχὴν εἶναι ἰῶ καὶ παρ' ἄλλω ἰε καλὸν μὴ εἶναι· τὸ δὲ ζῆλον, ἐπιθυμίαν
 τῆς ἰῶν ἰσων κτήσεως. Ἀνὴρ ἔν ἀγαθὸς ἔ μόνον πατρίδος ἰε καὶ στρατιωτικῆ
 πλήθους ἀριστος ἡγεμῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν εἰς αἰεὶ εὐδο-
 ξίας ἀκινδύνου ἔκ ἀνόητος στρατηγός.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ.

ζονα παρὰ τῶν πατρικίων ἐπεσπάσατο. Sophocl. in Aiac. u. 780. πέποιθα τῆτ' ἐπισπάσειν κλέος. Pro eo uocem poeticam ἐπισπῆιν habet Homerus Iliad. B. u. 359. H. u. H. u. 52. Ψ. u. 100.

42 ἄλλοις) Editiones priores corrupte habent ἀλλήλοις: pro quo rectius Cod. Med. prae se fert ἄλλοις, quod adeo in textum recepimus. Permutatas inter se haec uoces, ἄλλας et ἀλλήλους, probare possunt loca apud Lucian. T. I. p. 765. Thucydid. L. VII. c. 12. Polyæn. L. VII. c. 35. Maxim. Tyr. Orat. XXXII. S. IV.

43 Φθονεῖν) Sub finem denique sui libri Onofander, his allatis definitionibus, Platonis scholae se

addictum aperte probat. Sic Plato T. II. pag. 242. Φθόνον et ζῆλον coniungit, coll. T. II. p. 731. Eadem τῆ Φθόνου definitiones habent Speusippus, Platonis in Academia successor, apud Alcinoum p. 92. et Aristophanis Schol. ad Plut. u. 87. Aduersus mordaces uero iniquorum obtrectatorum calumnias opus suum tutum sperauit Onofander in προοίμ. p. 10. τῆναντίον δὲ προείληφα τόντ' ἐπαινον ἀνεπίφθονον ἔχειν, καὶ τὴν πίσιν ἀσυκοφάντητον: in quo quidem spes eum neutiquam sefellit, siquidem non uiri solum eruditionis laude conspicui; sed summi quoque, artisque militaris peritissimi Imperatores, istud semper maximi fecerunt, summisque laudibus condecorarunt.

INDEX

INDEX RERVM
IN
ONOSANDRVM.

A. α.	
A cies disposita in figuram τζ C. pag. 81	Bellorum principia ualide stabilienda. 28
Acies fornicata. 82	Belli tempestas. 99
Aciei instruendae figurae uariae. 68	Bellum terra marique gerere. 29
Acies obliqua. 82	
Aciei sinus. 80	C.
Adamantinus et ferreus Imperator. 124	C aptiui inlustres non interficiendi. 107
Aemulatio. 130	Captiui imbelles. 66
Aër ab excrementis corrumpitur. 42	Captiui. 66
Αλαλαγμός. 93	Captiui generosi ac feroces illico interficiendi. 66
Ab aliis recte tradita non contemnenda. 8	Captiuorum corpora Imperator adseruet, uendat, commutet. 106
Amari a suis optare debet Imperator. 15	quomodo ex Captiuis hostibus Imp. militibus suis animos addere possit. 67
Amici in pugna una disponendi. 88	Captiui qui et quando remittendi. 116, 117
Ἀμφιπρόσωπος μάχη. 45	Castra crebro mutanda. 42
Ἀμφίσημος μάχη. 78	Castra custodienda. 97
Anathemata. 3	Castra in lineam ac sepem disposita. 54
Angusta loca praeoccupanda sunt. 39	Castra in montibus. 54
Ἀπληκτα. 42	Castra metari oportet in locis sanis. 41
Armata plebs. 37	Castra quando mouenda. 35
Armorum conflictus. 90	de Castris clam mouendis. 51
Armorum desertio. 127	e Castris quo modo erumpendum. 55
Arietes. 120	Castrorum circularis forma. 54
Astrorum cognitio Imperatori utilis. 114	Castrorum hostilium situs considerandus. 54
Athleta strenuus Imp. 121	Canes uenatici. 105
Ἀτύμβευτος ὕβρις. 109	Catapultae. 120
Auaritia et nummorum fulgor excaecat fortissimos. 14	Cauere nouit pericula qui scit inferre. 55
	Caestibus depugnare. 46
B. β.	Cibum sumere quo tempore milites debeant. 63
B άθος. 33	Circularis castrorum positio. 54
Barritus. 93	Ciuitates unde rebelles fiant. 112
Bella iniusta diis odiosa. 26	Ciuitates subactas ab Imp. esse benigne et humaniter accipiendas. 112
Belli causam iustam esse debere. 25	Cladem accepisse prodest. 110
Bellicarum exercitationum cum musicis comparatio. 45	
Belli fulgur. 94	K k 2
Bellica de re disputationes sunt Anathemata et donaria strenuis militibus et Paçi. 6	de

- de Cladibus acceptis farciendis. 109
 Clypei ad humanam staturam oblongi. 76
 Clypeis quasi imbricibus contra uelites utebantur. 76
 de Collocutionibus Imperatorum. 52
 Color aëris. 75
 Conciones Imp. in bello ualde utiles. 17
 Comparationes. 17. 28. 45. 98. 100
 Concupiscentiae, ὄρμησι ἀνατάχστοι. 12
 Consilia ab aliis capienda. 24
 Consilia arcana esse debere. Ducibus solum quibusdam patefacienda. 55
 Consiliiarii et adseffores Imperatorum. 24
 Consules στρατηγικῆς ἐξουσίᾳς κοσμημένοι. 3
 Consiliis prudentia adhibenda. 25
 pugna in Cornu. 69
 Cornu dextrum: Cornu laeuum. 86
 quando in bello minime Cunctandum. 116
- D.
- D**esperatio, ignauos alioqui, fortes facit. 112
 cum Desperatis arduum certamen. 112
 Deus συναγωγῆς. 26
 Deorum fidei auxilioque omnia credere ignaui est. 111
 Direptiones non ubique permittendae. 106
 Direptiones in sociorum regionibus non permittendae. 37
 Diues Imperator an utilior sit paupere. 19
 quando eligendus. 23
 Diues Imp. ueluti aurea armatura. 19
 Duces eligantur locupletissimi ac nobilissimi. 22
 Duellica arte milites aliquando inter se decertent. 97
- E. ε.
- E**γκρήματα. 84
 Eloquentia utilis Imperatori. 16
 Ensum coruscationes. 94
 Excubiae stent. 50
 Excubiae et uigiliae per uices. 50
 Excubiarum ignes. 51
 Exempla Ducum uerecundiam militum pulsant. 119
 Exemplo suo Imperator milites prouocet. 119
 Exercitationes cibum iucundiores efficiunt. 47
- Exercitationes militum in hybernis 44. et deinceps.
 Exercitus ducendus per hostium regiones. 38
 Expertis plerumque fides adhibetur. 8
 Exploratores aliquando ad suos remittendi. 50
 Exta inspicienda. 57
 Exta laeta animos addunt militibus: nec concertandum, nisi ea laeta sint. 58
 Extispicium uaria uariis momentis portendit. 59
- F.
- F**ames optimum condimentum. 47
 Ferreus et adamantinus Imperator. 124
 in Fertili et ubere solo multae illecebrae. 37
 Ferulae, rudes. 46
 Fides proditoribus seruanda. 113
 Filii Imp. aut obfides, aut fidissimi consiliorum arbitri esse possunt. 16
 Fornicata acies. 82
 Foedifragi. 110
 Fortuna. 108
 Fortuna in bello. 6
 Clades et victoriae non solum ab Fortuna, sed etiam ab Imp. pendent. 7
 Fugam simulare utile. 60. 82
 quando in Fuga nulla spes. 86
 Fugae cum nulla spes est, audentiores aliquando fiunt milites. 98
 Fugientes hostes non temere insequendi. 59
 Funda. 71
 Fundis plumbeos globos emittebant. 75
 Funditores uelutum optimi. 75
 Furtum belli. 115
 Funerum religiosa. 109
- G. γ.
- G**albei. 104
 Glebis depugnare. 46
 Gubernator remigum munere fungi non debet. 100
 Generosi homines. 20
- H.
- H**astae inclinatio. 90
 Helepoles. 120
 Hostiae et exta inspiciantur. 57
 Hostiae multae eodem die mactandae. 58
 Hostium agri vastandi. 37
- I. Ιε.

I.

Ieiuni milites ad pugnam minime ducendi. 63
 Ignauia. 66
 Ignauī poena adficiendi. 105
 Ignis. 35
 Ignobiles uirtutem amplecti potius solent quam nobiles. 21
 Ignobilis Imperatoris molestum imperium. 18
 Impedimenta quando in media acie collocanda. 34
 Imbrices, clypei. 76
 Imperator curet amari a suis. 15
 Imperator sit ἀφιλάργυρος. 14
 Imperator sit affabilis. 22
 Imperator athleta. 121
 Imperator equo per exercitum uehatur. 86
 Imperator qualis eligendus. 11
 Imperator ipse pugnare non debet. 100
 Imperatoris officium passim. 119
 Imperator manum operi primus admoueat. 119
 Imperator noctu consilia meditetur. 12
 Imperator ne sit ferox. 117
 Imperator non solum periculum inferre hostibus, sed etiam cauere debet. 40
 Imperator sit castus. 12
 Imperator sit frugi. 12
 Imperator ultimus cesset a labore. 13
 Impetus repentini hostes admodum quam terrent. 116
 Inceptis turpe desistere uictum. 29
 Inclamanda esse laeta pugnantibus militibus. 86
 Induciarum tempore custodiae habendae. 110
 Induciae non uiolandae. 110
 INERMES NE OCCIDVNTOR. 114
 Infantes oestri et philtia. 16
 Initia terribilia. 116
 Insepultum iacere contumelia est. 109
 Infidiae detegendae. 34
 Infidiae. 84. 114. 115
 Interualla inter ordines. 73
 Infidias ante obsessae urbis portas esse collocandas. 118
 Inuadendum in hostes pedetentim. 36. 55
 Inuenta uaria uariis euentis. 98
 ex Inuentis propriis an maior laus quam ex alienis. 10

Inuidia. 10. 129. 130
 Iuuenis Imperator temerarius. 15

K.

Καῖσαρ Σεβαστός. 2
 Καλλιστεῖν. 58
 Κέρως. 32
 Κόλπος. 80
 Κόντος. 73
 Κόσμοι. 104

L.

Leuis armatura collocanda in locis asperis. 72
 Leuis armatura esse debet in fronte, ut pugnam incipiat. 70
 Litare. 57. 58. 59
 Loca angusta quando utilia. 96
 Loca machinis accommoda seligat Imp. 120
 Loca quae obsessi inaccessa existimant, obsidentibus saepenumero prodesse. 124
 Loca sana. 41
 Loca tuta. 79
 Longum agmen minus firmum. 77
 Lunati exercitus. 82
 Lustratio exercitus. 29

M. μ.

Machinae ad oppugnationem. 120
 Magnanimum esse debere Imperatorem in rebus aduersis. 64
 Maiorum uirtutes nostrae non sunt. 20
 Mechanici. 120
 Medici in comitatu exercitus. 17
 Medicus morbum ante consideret, quam adhibeat remedia. 96
 Medici uulnerarii. 17
 Mercatoribus ad exercitum liber pateat aditus. 39
 Mercaturae et caeteris huiusmodi artibus dediti, stolidi saepe sunt. 19
 Mentiri licet Imp. ut animos suis addat. 86
 Metum aliquando suis militibus incutere debet Imperator. 65
 Metus, ἀθυμία, animi morbus. 18
 Metus cautiore facit milites. 65
 Metus ciuium in expugnatione. 119
 Metus falsus uates. 92. 93
 Metus per oculos iniicitur. 67
 Metus rerum inuisarum aut inauditarum. 110
 Metus tempestiuus. 32
 Μέτωπον. 42. 43
 Milites in hiberna missi exercendi. L 1
 Mina-

- Minari antequam facere. 37
 Mors Imperatoris uictoriam saepe ad ho-
 stes transfert. 102
 Mulieres captivae remittendae. 129
 Musica. 45
- N.
- N**aturales ac necessariae excretiones. 42
 Nemesis. 108
 Nobilis Imperator quando eligendus. 23
 Nox obsidentibus amica. 118
 Nox formidinem inficit. 119
 Nuncii semper admittendi. 62
- O. ο.
- O**bliquam agmen. 82
 quomodo Obsessio acriter urgendo
 continuari possit. 122
 Obsessorum improvisae eruptiones. 117
 Obsessi curis uigiliisque attenuantur. 123
 Obsidentium consilia occulta esse debent. 116
 in Obsidione diuidendus in plures partes
 exercitus. 122, 123
 de Obsidionibus. 116
 Ocium militum animos frangit. 43
 Ordines coartati tutiores. 32
 Ordines in artum colligendi. 32
 Ordines numquam esse soluendos. 91
 Ordo in exercitu seruandus. 30
 Ὀρεμι ἀκατάχρηστοι. 12
 Ὀυραγία. 33
- P. π.
- P**abulationes. 49
 Paci anathema. 6
 Panici terrores. 33, 118
 Planities nuda. 35
 Plebs armata. 37
 Παρὰ σύνθημα. 89, 90
 De parte totum. 53
 Pauper Imperator an melior diuite. 19
 Pauper Imp. est ueluti ferrea armatura. 19
 Plumbum aëri concolor. 75
 - - - - - agitatum in aëre ignescit. 75
 Praeda impertienda militibus. 105
 Praedam omnem non penes se habeat Imp. 106
 Praeda. 49
 Praemia militibus pro uirili cuiusque parte
 tribuenda. 104
- Praemia militaria. 104
 Proditores in furto belli comprehensi. 115
 Proditori dare accipere est. 113
 Proditoribus fides seruanda. 113
 Proditoribus utendum. 113
 Puppim ferire. 29
 Πρύμναν προύσθαι. prouerb. 29
 Prudentis Imperatoris cum medico com-
 paratio. 96
 Prudentia in imperatore potior robore. 100
 Πρωτοπορεία. 33
 Pudor militum. 119
 Pugna bifrons. 45
 Pugna sine ferro. 46
 Pugnare solidum diem. 64
 Puluis. 35
 Pugna in Cornu. 69
- Q.
- Q**uadratum agmen tutissimum. 33
 Quaestuariae artes. 19
 Quietem milites per uices in obsidione quo
 modo capere possint. 122, 123
 Quo pacto Imperator quiescere a labori-
 bus aliquando possit. 124
- R.
- R**eligiosa funerum. 109
 Rhombus, turbo. 71
 Romani optimi rerum bellicarum arbitri. 1, 2, 3
 Romani ad orbis usque terminos Imperium
 propagauerunt. 6
 Rudes, ferulae. 46
- S. σ.
- S**acrificandum pugna dirempta 103
 Sambuca. 120
 Scalae. 118
 Sagittarii. 70
 Senex Imperator infirmus. 15
 Sepeliendos esse interfectos in praelio. 109
 C. σίγμα antiquum. 81
 Signa a quo danda. 89
 Signa alia praeter tesseram dari debere. 90
 Signa custodiarum. 90
 Signa per faces. 90
- Signo-

Signorum quaedam uoce, quaedam nutu dantur.	90	Tubicines in expugnatione.	113
Signa, συνθήματα.	89	Turres.	120
Sinus aciei.	80		
Sobrii sint milites.	63	V.	
Socii alienigenae.	91	Vallum muniendum.	40
Somnus sine sensu in membra irrepit.	50	Velites coniectis telis se ad postremos recipiant.	74
Speculatores et custodiae ante uallum.	41	Velites hostium latera optime urgent.	75
Speculatores.	50	Velitum optimi funditores.	75
Splendere debet exercitus.	92	Q. Veranius.	1
Stare in uigiliis.	50	Victoriae et clades non solum a fortuna, sed etiam ab Imperatore pendent.	7
Strategemata.	passim.	Victoria parta, feriae militibus concedan- tur.	108. 109
Subsidiarii.	84	Vir uirum legit.	80
Συμμαχίαι ἑτερόγλωσσοι.	91	Vnius sententia parum firma.	25
Σύνθημα.	89	Vota nuncupanda pugna diremta.	103
Suprema pericula in bello non tentanda, nisi in extremis periculis.	97	Vultu Imperator sit laeto.	64
		Vultum uarie conformare sciat Impera- tor.	64
T.		Y.	
Τάγμα.	122	Υποστρατηγός.	124
Temporis momenta in bello confide- randa.	115		
Tergistites opido quoque muniendi.	34. 78	Z.	
a Tergo irruptio.	85	Zelus, aemulatio.	129
Testudines.	120		
Tibiae.	46		
Totum ex parte.	53		
Transfugae.	53. 57		

INDEX VERBORUM ET FORMARUM LOQVENDI MEMORABILIVM.

A.

- A** βαθής) i. e. ουκ ἔχων βάθος u. p. 32. ὡς ἐπάμπαν ἀσθενῆ καὶ ἀβαθῆ ποιῆσαι τὴν φάλαγγα. quod fiebat, si ἐπὶ μῆκος ἐξετείνετο ἡ δύναμις. 77. cf. c. V. p. 32. lin. ult. et penult.
- Accusatiuus cum ὡς**, uel ὡσπερ pro Genituo, ponitur, ut: καὶ μακρὰν εἶναι νομίζη τοὺς πολεμίους, ὡς ἐγγυὲς ὄντας. u. not. p. 41
- Ἄγαθός fortis.** de duce: οὐδὲ τὸν ἀπαιδα παραιτούμενος, ἀν ἄγαθός ἤ. 16. ὁ δὲ πλούσιος sc. στρατηγός, ἀγαθός ὢν 19. Ζηλούσῳ - ἡμῖν στρατηγός ἀγαθός 22. deinde generatim, qui in aliqua re excellit, ut: ὡσπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην. - 28 στρατηγός ἀγαθός ἐνόησεν, ὁ δεῖ ποιῆσαι. 125
- Ἄγειν)** confusum cum ἄττειν. quid sit u. not. 13. ἄγειν καὶ φέρειν, i. e. διαρπάζειν - καὶ ὅσα ἄγεται καὶ φέρεται. u. not. 106 ὡς ἐπὶ γῆς ἄγειν τὸ στρατεύμα. alias ἐξάγειν 29. ἀναστῆσας ἄγει τὸν στρατὸν. 60. et alibi.
- Ἄγεννης)** εἰ δὲ ἀσθενεῖς καὶ ἀγεννεῖς. differentiam inter ἀγεννης et ἀγενής u. 66. et 67. ἀγεννεῖς καὶ οὐδενός ἀξιοί. 67
- Ἄγμητός)** ἀττικιώτερον pro ἀκμητός. σώματα γίνεσθαι ἀγμητά. 48
- Ἄγοραῖοι et τὸ καπηλικὸν unum idemque sunt.** u. not. 17
- Ἄγχινοια)** τῆς ἰδίας ἀγχινοίας τὰ στρατηγήματα δοκεῖν εἶναι sc. μάλλον ἀντις εἶλατο. 10. στρατηγοῦ δὲ ἰδίας ἀγχινοίας ἔργον τοῖόν δε ἀν εἶη. 120
- Ἄγχινους)** ἀγχίνους μὲν γὰρ sc. στρατηγός. 78
- Ἄγωνες.)** καὶ (δι) ἀληθινῶν ἀγώνων κεχωρηκότα. quid sint ἀγῶνες ἀλ. u. not. 9. αἱ τῶν ἐκ παρατάξεως ἀγώνων ἀνάγκαι. 44
- Ἄγωνισμα.)** ἡ - εἰς τὸ ἀληθινὸν ἀγωνισμα πείρα. 44
- Ἀδάμας)** ὁ στρατηγός - ἐξ ἀδάμαντος - καὶ σιδήρου κεχάλκευται. 124
- Ἄδηλος)** διδόσῳ δὲ sc. συνθήματα πρὸς τὰς ἀδηλοὺς τετραχάς. 91. τὴν ἀδηλον ἐκκυβέυειν τύχην οὐ δοκιμάζω. 98. τολμᾶν ἐπ' ἀδηλῶ. ibid. τοῖς δὲ μένουσιν ἀδηλος ὁ θάνατος ἀμυνομένοις. ib. τὰ ἀδηλα τῆς τύχης. 108. ἀδηλοὶ γὰρ αἱ τῶν σπείσαμένων γνῶμαι. 111
- Ἄδωροδοκίτως.)** ἀδωρ. καὶ μεγαλοφρόνως προῖσασθαι τῶν πραγμάτων. 14
- Ἄδρῆω)** ἐν σκότῳ τυγχάνοντες οὐκ ἀδρῆσονται. 51
- Ἄδρῶζω.)** περὶ τῶν στρατηγημάτων ἠδρῶσιμένων τοσοῦτον προειπεῖν. 8
- Ἄθῶος)** οὐκ ἔν ἀμάρτοι (sc. ἠγεμών) ποτε καὶ ἀθῶους ἀποπέμψας. i. e. speculatores impunes remittat. 50
- Ἄιδεομαι)** καὶ μὴ ποιεῖν ἠδέσθῃ. 120
- Ἄιδυγμα.)** λόχοι τοῖς τῶν ὀπλων αἰδύγμασιν. u. not. 92
- Ἄιρειν)** βραδύ μὲν αἰρουσι τοὺς δακτύλους, βραδύ δὲ τιθέασιν 46. βώλους - αἰρουτας βαλεῖν. ib. ὑπὲρ κεφαλῆς ἀράμενοι τοὺς θυρεοὺς. 76
- Ἄιρεῖσθαι)** τὸν στρατηγόν. 11 αἰρεθεῖς δὲ στρατηγός. 22. et 24. l. 4. οἱ δὲ ἐγρήγορσιν αἰρεῶνται. De hac lect. u. not. 50. μηδὲ αὐτὸν αἰρούμενον ζῆν 102
- Ἄιρεῖν.)** τὴν πόλιν λιμῶ. cap. ult. πόλιν ἐρῶμένην ἐλεῖν. 126

Ἄκα-

INDEX

112

- Ἄκρη) ἐν ἀκρεῖ elegantē, momento uel puncto temporis u. not. 59
- Ἄκατάπληκτος) στρατηγός - ἰλαρός, - καὶ ἀκατάπληκτος. 65
- Ἄκατασκήνωτος.) de uallis, in montibus speciem magnitudinis habentibus: πολλά δὲ τραχέα καὶ ἀκατασκήνωτα. 54
- Ἄκατάσχετος) ἀκατάσχετοι γίνονται πρὸς τὰς ἐπιθυμίας. 12
- Ἄκηδεῖν) τὸ τῆς συμπάσης, εἰ πείσεται τι, δυνάμει ἀκηδεῖν. 101
- Ἄκημα) τοῖς πολεμίοις ἐκλελυμένοις ἀκμάζοντες ἐπέθεντο 84. ἀκμάζεσαν - πλήθει πόλιν. 126
- Ἄκημη) ὁ κόπος ἐδαπάνησε τὴν ἀκμὴν τῶν σωμάτων. 36
- Ἄκημη) indefessus: καὶ ἄλλως οὐκ ὀλίγον ἴωνησαν ἀκμηῆτες 84. οἱ προσβάλλοντες ἀκμηῆτες καὶ νεαροὶ de oppugnatione urbis. 123
- Ἄκοντις) ἀκοντιστὰς - πρῶτους πρὸ τῆς Φάλαγγος ἕσει. 70
- Ἄκούω) ἢ μὴδ' ὀλίγων ἀκούοντα. elegans usus huius uocis et Lat. audire. u. in not. p. 25.
- Ἄκροβολίζεσθαι) ἀκροβολιζέσθωσαν τοῖς ἀντιπάλοις. i. e. eminus uelitaribus armis pugnent. u. not. 77.
- Ἄκροβολισμός) lapidum et aliorum missilium coniectus. - ἀκροβολισμοὺς ἐν ταῖς ἐπιπέδοις. 48
- Ἄκυβέρνητος) τῶν ἀμεινόνων ἀκυβέρνητος ἀμέλεια. uid. de hoc loco not. 101
- Ἄλαλαγμός) ἐπαγέτω τὸ στρατεύμα σὺν ἀλαλαγμῷ i. e. clamore ad terrorem hostibus incutiendum. u. not. 93. ἀλαλάζειν ibid.
- Ἄλίσκω) ἔτις περὶ δυνάτων - πόλιν ἀλίσκω. 126
- Ἄλλος) ἄλλοι πρὸς ἄλλους φερόμενοι ut lat. alius alium. 31
- Ἄλλοιόμορφος) uox rarior Lexicis ignota, ἀλλοιομόρφω θεωρία προσημαίνειν. 59
- Ἄλλως) confusum cum ἄλλος. 121
- Ἄλλοτριώ) μὴ τε τοῖς φόβοις ἀλλοτριώση sc. τὸ στρατόπεδον. 22.
- Ἄμα) ἅμα τῷ σύνοπτον γενέσθαι τοῖς πολεμίοις. notanda constructio τοῦ ἅμα cum inf. u. not. 36. ἅμα γὰρ οἱ ἡγεμόνες ἀκούουσι καὶ οἱ ὑποτεταγμένοι simul ac, quam primum. de usu h. part. u. not. 57
- Ἄμαθες) τὸ μὲν ἅμαθες τῆς ψυχῆς. pro ἀμάθεια. u. not. 4
- Ἄμαρτάνειν) de duce arrogante: ἢ μὴδ' ὀλίγων ἀκούοντα - πολλά καὶ ἀμαρτάνειν. 25. οὐκ ἂν ἀμάρτοι. 50. et 82. οὗτοί μοι δοκοῦσιν ἀμαρτάνειν. 98. οἱ μὲν γὰρ ἐφοβήθησαν ἀμαρτάνειν. 105
- Ἄμεινονες) Duces militum. ἢ γὰρ τῶν ἀμεινόνων ἀκυβέρνητος ἀμέλεια not. 101
- Ἄμετανός) ἀμεταν. ἢ τοιαύτη καὶ ἀσφαλῆς στρατοπεδεία. 41
- Ἄμοιβη) αὐταὶ γὰρ αἱ ἀμοιβαὶ καὶ μεγαλόψυχοι. 104. κατ' ἀνδρα-ἀμοιβὰς ἐκτείνειν. 105. χρῆ προθύμως ἐκτείνειν πᾶς ἀμοιβὰς. 113
- Ἄμυνα) ἐπισρεψάντων γὰρ αὐτῶν εἰς Φάλαγγα πρὸς ἄμυναν. 32. ἢ δὲ σφενδόνης ἄμυνα χαλεπωτάτη. 75. εἰς ἄμυναν ἰέναι. 127. ἄμυναν ἀνανταγώνισον ἔχων. 128
- Ἄμύνομαι.) εἰδότες, ὡς οὐκ ἄρχουσιν, ἀλλ' ἀμύνονται. 76. τοῖς δὲ μένουσιν ἀδελος ὁ θάνατος ἀμυνομένοις. 98. ἐνδίκως εἰς ἴσον ἀμύνηται. 108. ἀνάγκη ἀμύνονται κακόν. 127. et 126
- Ἄμυνη) ἀμυνοῦνται τοῖς τοιούτοις ἀμυνηταῖς. 77
- Ἄμύνω) ἐπὶ τὰς προσβολὰς τῶν μηχανῶν ἀμύνωσιν. 121
- Ἄμφιπρόσωπος) μάχη. c. XXI. ἀμφίσημον appellat u. not. 45
- Ἄν f. εἰς) particula potentialis u. not. 85
- Ἄναβαίνειν) librar. ἀναβαίνειν substituerunt. u. not. 125
- Ἄναβάλλεσθαι) ἀναβαλλόμενοι καὶ δυσπρόσιτοι i. e. procrastinantes. u. not. 62. μὴ ἀναβάλλεσθαι. 116
- Ἄνάβασις) τὴν ἐπὶ τὰ τεῖχη διὰ τῶν κλιμάκων ἀνάβασιν. 126
- Ἄναβιβάζω) καὶ τὰ παρὰ κέρατα τῆς Φάλαγγος ἀναβιβάζει ἐκατέρωθεν. 78
- Ἄνάγκη) πᾶσα δὲ ἀνάγκη 18. εἰς ἀνάγκην ἐλθεῖν τῷ μάχεσθαι. 52. κατ' ἀνάγκην συμμίζουσι. 82. πᾶσα ἀνάγκη τρυχομένους αὐτοὺς - - προσαμύνειν. u. not. 123
- Ἄνάγω) οἱ κυβερνῆται πρὸς τὸν πλοῦν ἀνάγονται. 99
- Ἄναδαρρεῖν) στρατηγοῦ ἰλαρὸν βλέποντος ἀναδαρρεῖ καὶ στρατόπεδον 65. οἱ τε γὰρ φίλοι τοὺς σφετέρους ἀκούοντες - ἀναδαρρεῖσι. 87 καὶ βουλευσάσθαι καὶ ἀναδαρρεῖσθαι καιρὸν λάβωσι. 116. ἐπαναδαρρεῖν occurrit 67. unde.

M m

Ἄναδαρ-

- Ἀναθάρρησις) ἐν χειρῶν στρατεύματος ἀναθάρρησις ὠνήσεν 65
- Ἀνακλήσις) καὶ γὰρ ἀνακλήσεις ἐκδιδασκέτω. scil. εἰ οἱ κατ' οὐρανὸν ἐπιστρέψαντες πρὸς τοὺς κυκλουμένους μάχονται. 45
- Ἀνακομιδῆ) ἵνα ἀσφαλῆς σφίσι ἡ ἀνακομιδὴ γίγνηται i. e. reditus. 62
- Ἀνακόπτειν) eleganter de famulis, qui non admittunt homines ad dominos suos. καὶ τοῖς ὑπηρεταῖς τοὺς προσιόντας ἀνακόπτειν κελεύοντες 63.
- Ἀναλογία) κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πλήθους i. e. secundum rationem, proportionem militum 122
- Ἀνανδρος) ἡ δὲ ῥαθυμία τὰς ψυχὰς ἀνανδρους καὶ δειλὰς ἐποίησεν 43
- Ἀνανταγώνιστος) ἀμυναν ἀνανταγώνιστον ἔχων. 128
- Ἀνάπαυλα) μηδὲ μίαν ὥραν ἀνάπαυλαν ἔχοντας. 123
- Ἀναπαύομαι) καὶ ἀναπαυόμενος sc. admittat nuntios. 62. τῶν στρατιωτῶν ἀναπαυόμενων 123. παρ' ὧν ἀναπαύεται χρόνον ibid.
- Ἀνάπαυσις) τὰς ἀναπαύσεις ἐν μέρει ποιούμενοι 123
- Ἀναπέμπειν) πάντα ὡς αὐτὸν ἀναπέμπεσθαι κηρυττέτω 106. ἀτμοὺς διεφθορότας ἀναπέμπουσαι sc. αἱ τῶν ἀναγκῆ. ἐκκρίσεις. 42
- Ἀναπληροῦν) οὗτοι (sc. οἷς οὐδεμ. προὑπάρχει δόξα προγόν.) τὴν ἐκ προγόνων ἐλάττωσιν ἐλθόντες ἀναπληρῶσαι τὴ σφετέρᾳ προθυμίᾳ 21. τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληρῶσαι τῆς τύχης. ib. ἀναπληροῦν τὸ ἐλλεῖπον 102
- Ἀνάπτωσις) αἱ γὰρ καθεδραὶ καὶ ἀναπτώσεις. 51
- Ἀναρρώννυμι) ἡ τοῦ λόγου παρεγορίᾳ τὰς ψυχὰς ἀνέρρωσε. 17
- Ἀνασῆσαι) οἰοί τε ἀνασῆσαι θυμὸν. 16. λόγος - - ἐν ἀγῶνι ῥηθεῖς ἀκμάζουσαν ἀνέστησε - - διάνοιαν 17. τοὺς ἐρρωμένους ἀνέστησεν. sc. dux. 18. νύκτωρ ἀνασῆσαι τὸ στρατεύμα. 51. ἀνασῆσας ἄγει τὸν στρατὸν 60. τότε πυθομένους παρὰ τῶν σκοπῶν, ἀνασῆσαντας ἐπέιγεσθαι. 84. ἀνασάντες ἐκ τῆς ἐνέδρας. 85. εἰ δ' ἡμέρας ἀνασῆσας ἄγοι στρατεύμα 116. ὁ - - ταγματάρχης ἀνασῆσας ἐν τούτῳ 122. τῶν διὰ χειρὸς ἀνεσηκίτων τειχῶν 124
- Ἀναστρέφω) οἱ πολέμιοι καταφρονήσαντες - τῶν ἐναντίων - ῥαθυμότερον ἀναστρέφισαν 55. ἀναστρέψαι πᾶν σῶμα τῆς πόλεως. Confusum a librariis hoc uerbum cum ἀνατρέπω u. not. 121
- Ἀνάτασις) ἀνατ. τῶν σκελῶν ἐγρηγόρησιν ἐντίθησι. 51. Κατὰ τὴν ἀνάτασιν τῶν ἀκόντων. 71
- Ἀνατεινῶ) ἀνατεινόντων - - ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μετέωρα τὰ ξίφη. 94
- Ἀνατιθέναι) ἀνέθηκα δὲ πρῶτοις σφίσι τὸν δετὸν λόγον. solemne uerbum hac in re. 3. unde ἀνάθημα. 7. ἀνατιθέναι τῇ τύχῃ τὴν χάριν. ibid.
- Ἀνατρέπω) τὸ πᾶν ἔδη στρατεύμα - - ἀνετράπησαν - - 119
- Ἀναφαίνεσθαι) Κοινοῦτος ἀναφανόμενος dicitur et ἀναφερόμενος. u. not. 35
- Ἀναφορὰ.) τὰ γὰρ τοιαῦτα ταῖς ἀναφοραῖς - - νόσους ἐμβάλλει. 41
- Ἀνδρομύκης) ὡς σκέπειν ὅλα τὰ σώματα τοῖς ἀνδρομύκησιν sc. θυρεοῖς. u. not. 76
- Ἀνδραγαθεῖν) τῶν ἰδιωτῶν τοῖς ἀνδραγαθήσασιν. 104. ἐφιλοτιμήθησαν ἀνδραγαθεῖν. 105
- Ἀνελπισία) ἀνελπ. τῶν δεινῶν ἀμελεστέρους ἐποίησε τοὺς στρατιώτας 55
- Ἀνεμεσήτως) ἀνεμεσήτως ἔπεισιν citra inuidiam inuadit. 27
- Ἀνεπικούρητος) γνώμη, ἡ μὲν ἀνεπικούρητος μονομένη. 25
- Ἀνεπιτηδεύτως.) οἱ δ' ἐν μελέτῃ τῆς μουσικῆς, ἀνεπιτηδεύτως cet. de musicis, qui sine multa cura, quod iam exercitati sunt, instrumenta tractare possunt. 46
- Ἀνεσις) ἱκανὴ γὰρ στρατοπέδοις ἀνεσις. 44. πόνων ἀνέσεις. 109
- Ἀνθελκεσθαι) ἵνα ταῖς φυσικαῖς μὴ ἀνθελκόμενος ἡδοναῖς. 12
- Ἀνιμάω) loreo fune sursum traho. εἰ σάλπιγγι τὰς οἱ φθάσαντες ἐπιβῆναι τοῦ τείχους ἀνιμάσαιεν. 125
- Ἀνῆρ) κατ' ἄνδρα βουλομένους συνάπτειν uiritim, opp. τῷ ὁμιλαδὸν μάχεσθαι. 80
- Ἀνοχαι) induciae. ἀνοχὰς δὲ ποιησάμενος. 110
- Ἀντεπάγειν) de medico: προκατανοήσαντα νόσον - - ἀντεπάγειν τὰ ἀλεξήματα. 96

Ἄντέ-

- Ἀντέπειμι) πρὸς τὴν κύκλωσιν οὕτως ἀντεπιών 82. ἀντεπιέναι τοῖς ἐπιούσιν 83. ἐνθεν ἀντεπίοιεν ἐπίπολὸν κακώσαντες τοὺς πολέμους. 126.
- Ἀντιβλέπω) idem quod ἀντεφθαλμῆν. ἀσπίσι πολλαῖς καὶ δόρασιν ἀντιβλέπειν 14. u. not. 15
- Ἀντικατάλλαγμα) remuneratio. ἰκανὰ ἀντικατάλλαγμα δούς 108
- Ἀντικαταπλήττειν) καὶ τάυτη (i. e. οὕτως) μὲν εἰ γίγνοιτο καὶ παρὰ τοῖς πολεμ. ἀντικαταπλήττειν ἀναγκαῖον. 94
- Ἀντιμετάγειν) λόχον 102
- Ἀντικρῦ) τοὺς ψιλοὺς - - κατ' ἀντικρῦ ταττέτω. 82
- Ἀντίπαλος) τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἀντιπάλων 50. πρῶτοι - - ἀεροβολιζέσθωσαν τοῖς ἀντιπάλους 77. οἱ πταίοντες ἐπανεθάβησαν, τὸ ἀντίπαλον ἀσρατῆγητον εἶναι i. e. τοὺς ἀντιπάλους. u. not. p. 4. ἐπισφάλλοντα - - τοὺς ἀντιπάλους. 121
- Ἀντιπαρετάττειν) ὅποτε προκίρουνται - - τὰ ὅπλα λαμβάνειν καὶ ἀντιπαρετάττειν. 63. τοῖς εἰς τὸν μέσον κόλπον τοῦ μηναιοῦς ἀντιπαρεταττομένοις ἐναντίοις. 81. οὐκ ἀχρησον δὲ ποτε καὶ ἀντιπαρεταξάμενον 82. Confusum a librar. hoc uerbum cum ἀντιπράττω cf. not. 114
- Ἀντιπέμπειν) δεινὴν ἀσραπὴν πολέμου ἀντιπέμπει. 94
- Ἀντιπολέμιος) παρὰ τοὺς στρατευσαμένους, καὶ παρὰ τοὺς ἀντιπολεμίους. 68
- Ἀντιπόλεμος) idem signif. ut : τὸ ἀντιπόλεμον ἰππικόν. 69. τὰ δὲ ὄψεως δείγματα - - παρὰ ττὴν τὸ ἀντιπόλεμον. u. not. 92
- Ἀντιστρατηγήσεις) αἱ ἐπίνοιαὶ καὶ ἀντιστρατηγήσεις. 98
- Ἀντιστρατοπεδέω) μὴ τε δεικνύτω τοῖς ἀντιστρατοπεδευκόσι 55. ἀντιστρατοπεδέων πολεμίων χάρακι 63
- Ἀντιτάσσειν) ἀνδρωποὶ προθυμότερον ἀντιτάττονται τοῖς δεινοῖς 26. πρὸς οὓς ἀντίσκητόν. notanda constructio. u. not. 81. τίνας τίσιν ἀντιτάσσειν χρῆ 95. τῶ αὐτῷ στρατηγήματι ἀντιτάσσειν. 123.
- Ἀνυπέμβλητος) εἰ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἀνυπέμβλητον ἀνδρῖαν εἰσηγήκατο. 100
- Ἀνυπόκριτος) ὅψιν δὲ θαρσοῦσαν ἀνυπόκριτον εἶναι νομίζοντες. 65
- Ἀξιούμενα) ἐν τῷ μὴ συγκραταβαίνειν τοῖς ἀξιουμένοις τοὺς ἐναντίους u. not. 27
- Ἀξίωσις) προγόνων ἀξίωσις. 3. προγόνων λαμπρὰν ἀξίωσιν ἀγαπᾶν δεῖ - - 20
- Ἀπάγω) permutatum est hoc uerbum a libr. cum ἐπάγειν. ἀπάγειν τοὺς ἀνδρας τῶν πόνων. u. not. 43
- Ἀπαντάω) μῆτι δεινὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀπαντήσσειν μέλλει 26. de imperatore, colloqui cum altero cupiente : ἐκλεξάμενος τοὺς κρατίστους τῶν νέων - - ἀπαντάτω. 53
- Ἀπαραίτητος) ἀπαραίτητός ἐστιν ἡ τῶν υποχειρίων - - τιμωρία. inevitabilis, necessario iubeunda. 112
- Ἀπαρμύθητος) στρατιωτῶν θάνατος u. not. 127
- Ἀπειρος) ἰδιώτου καὶ ἀπείρου κομιδῆ καθέστηκεν. 89. δυστυχεῖν ἀπειρος. 110. οὐκ ἀπειρον εἶναι τῆς ὑπεργείας κατὰ τὴν νύκτα φορᾶς. 114
- Ἀπειροβάλος) uox rarior. ὅσις οὕτως ἀπειροβάλος ἐστιν, ineptus. 101
- Ἀπειροβάτως) καὶ μὴ ἀπειροβάτως ἔχεσθαι 62
- Ἀπείρω) ὀνδενὸς τῶν πολεμίων ἀπείρωγοντος. 126
- Ἀπεχθῆς) παρὰ τοῖς πολεμίοις ὑπονοεῖσθω τὸ μὴ πισόν, διὰ τὸ ἀπεχθῆς. hanc uocem permutatam esse cum ἀπαχθῆς patet ex not. 111
- Ἀπλανῆς) ἑλλιπῶς. ἀπειρον εἶναι τῆς φορᾶς τῶν ἀπλανῶν. 114
- Ἀπλοῦν) τὴν οὐραγίαν i. e. extremum agmen extendere. 78. ἐκ τοῦ σιγματοειδοῦς ἀπλούμενοι σχήματος 81
- Ἀποδειλιάω) ἀπειλεῖν τοῖς ἀποδειλιώσιν. 102
- Ἀπογινώσκω) despero. χαλεπαὶ αἱ πρὸς τοὺς ἀπεγνωσμένους πείραι μάχης. 112
- Ἀπόγονος) ὢν ἀπόγονον ὑπάρχει Ῥωμαίων ἀπεν τῷ γένει - - u. not. 8
- Ἀποδίδωμι) αἰδόμενος μὴ ἀποδοῦναι χάριν ὢν ἐυπέπονθεν 88. ἀποδιδότω τοῖς θεοῖς θυσίας 103. χαριστήρια ἀποδώσειν ibid. ὅπου τιμὴ ἀποδίδεται τοῖς ἀγαθοῖς. 105. ἐπικαρπίαν ἐπιδιδόναι. 105. τὰ τῶν ἡττημένων ἀποδιδόναι. ib.
- Ἀποδιοπομπέω) uox rarior i. e. ἀποικαθάριεσθαι porricere. εἰ τις ἢ δημοσίᾳ κηλῖς - - σύνεσιν ἀποδιοπομπούμενος. 30
- Ἀποδοκιμάζω) οὐδ' ἕτερον - - ἀποδοκιμασεῖν διὰ τὴν τύχην. 19. μὴ ἀποδοκιμασεῖσθω πένης μετὰ ἀρετῆς. 22

- Ἀποθείωσις) in plur. occurrit. uox uide-
tur rarior. 59
- Ἀποίχομαι) ἢ πρὸς τοὺς ἀποίχομένους εὐσέ-
βειζ. i. e. mortuos. 109
- Ἀποκλείειν) ἀποκλείσθαι τοὺς πολεμίους
ἐπίσφραγιόντας ἐν προνοήτων. 40. ἀπεκλεί-
σθαι τῆς ἐμβολῆς. u. not. de usu h. u.
60. αὐτοῖς τοῖς ὄρεσιν ἀποκλείσει τοὺς - -
79
- Ἀποκομίζω.) ἀταράχως ἐπὶ τὴν ὕραγιν ἀπο-
κομιδῶσιν. 74
- Ἀποκρούσθαι) τὸ ἐπιφερόμενον κακὸν ἀπο-
κρούσθαι. 121
- Ἀποκωλύω) ἀποκωλύουσιν οἱ κατ' ὕραν τὰς
κυκλώσεις. 78. τοὺς ἀποκωλύοντας ὑπὲρ
κεφαλῆν ἀναβάνας. 79
- Ἀποκωλυθῆναι) τῆς πράξεως. 115. τοὺς τὰς
αἰφνιδίους ἐκδρομὰς τῶν πολεμίων ἀποκωλύ-
οντας. 118. μηδενὸς ἀποκωλύοντος. 121
- Ἀπολαμβάνω) Intercipio, καὶ μέσας ἀπολα-
βόντες. 74
- Ἀπομάχεσθαι) μὴ δυνάμενος. 61
- Ἀπορήτος) πῖσοι τῶν ἀπορήτων ὑπηρεταὶ γι-
γνόμενοι. 16. ἐπὶ τι τῶν ἀπορήτων. 55
- Ἀποσκευῶν) impedimenta exercitus: λαμβανέ-
ντιω - - ὑποζύγια, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἀ-
πασαν. 34. ἢ ἀποσκευῆς κυριεύσειεν. 105
- Ἀποσπεῖν) καὶ ἀποσατοῦντας τῆς ἰδίας παρεμ-
βολῆς 66. ἀποσατοῦντας τοῦ ἰῶν πολεμίων
ἡγεμόνας. 87
- Ἀποτίθεμαι) omitto, σπέυδειν ἀποτίθεσθαι.
127
- Ἀποφράττω) Intersepio, obstruo, ἀποφράτ-
των ἴαε φυγὰς ἰῶν φίλων. 98
- Ἀποχεῖσθαι) ἔχωσιν ἀποχεῖσθαι ἢ τῆς ἰππι-
κῆς ἐπιστήμης i. e. liberius uti. uid. not.
70. ἀποχεῖσθαι τοῖς βέλεσιν. 77. σκῆδαις
ὅποσιν ἀν ἀποχεῖν δοκῆ αὐτῶ: ab ἀπόχερ
Sufficit. 84. ἀποχεῖσθαι τοιοῦτοις στρατηγήμα-
σιν. 98. καὶ ἐν ἀποχεῖσθαι μέρος τοῖς ἐργοῖς
αὐτοῖς. 120
- Ἀποχωρέω) ταχὺ δὲ παρεάσαντες ἀποχωροῦσι.
44. διὰ τὸ βαρεῖς εἶναι τοὺς ἀποχωροῦντας.
49
- Ἀπραγῆς) δαπανῶσιν χρόνον ἀπρακτον εἰς - -
τὴν ἰουφῆν. 12. ἀπραγῆν ἔξουσι τὴν ἰδίαν
ἐμπειρίαν 71. ἀπραγῆν μηδὲν δεῶντες ἐσῆ-
ξονται 81. ἀπραγῆν ποιῆσει βοήθειαν 101.
ὡς ἀπραγῆν στρατηγὸν μᾶλλον ἢ ἀνδρείον, 101.
ἀπραγῆτος ἔξει τὰς ἐπιβολὰς. 114
- Ἀπρονοήτως) incaute: ἀπρονοήτους ἔχειν τοῦ
περὶ σφῶν κινδύνου. 111
- Ἀπροόρατος) μέρος τῆς στρατείας ἀπροόρατον
τοῖς πολεμίοις. 48. ἀπροόρατος τῶν πολιορ-
κουμένων ἔσω. 117
- Ἀπροοράτως) ὡς ἀπροοράτως - - ἐμπίπτειν
τοῖς σώμασι 75
- Ἀπροσδόκητος) ἀπροσδοκῆτοι ταραχῆ. 14.
ἀπροσδοκῆτοι τοῦ μελλοντος 55. αἰφνιδίους
καὶ ἀπροσδοκῆτους ἐπιβολὰς. 41. ἐπελθόν-
τα ἐξίφνης ἀπροσδοκῆτοις. 116
- Ἀπρόσληπτος) idem quod αἰφνιδίος. ἀπρόσ-
ληπτοι τῶν πολεμίων ἐπιφάνειαι u. not.
116
- Ἀπτεσθαι) τῶν γονάτων de re u. not. 67
- Ἀργεῖν) μὴτ' ἀργεῖν εἶων, μήτε φαθυμεῖν 43.
unde.
- Ἀργία) ἢ μὲν ἀργία τὰ σώματα μαλθακὰ κα-
τεσκεύασεν. 43
- Ἀριεῦω) τῶν ἡγεμόνων τοῖς ἀριεῦσασιν.
104
- Ἀρισοκρατία) τοῖς τὴν συγκλητικὴν ἀρισοκρα-
τίαν λελογχῶσι. u. not. 22
- Ἀριστοποιεῖσθαι) παραγγελέτω ταῖς δυνάμειν
ἀριστοποιεῖσθαι prandere. 63. ἀπίοντες ἀ-
ριστοποιεῖσθαι. 123. et subinde.
- Ἀριεῶν) ἀριεῶν ἔσεται σεμνυνόμενος ἐπὶ ταῖς
ψυχῆς εὐπραγίας. 101
- Ἀρμόζω) δεῖ τὸν στρατηγὸν ἡρμόσθαι καὶ εἰδέναι
66. ἢ δεῖ οὐχ' ἡκιστα πολλὰς ἀρμόζειν παρα-
τάξεις 69. τόπους ἀρμόζοντας πράγμασι
67
- Ἀρχω) εἰδότες γὰρ ὡς οὐκ ἀρχουσιν. de for-
ma ἀρχεῖν uel ὑπάρχειν χειρῶν ἀδίκων. u.
not. 26
- Ἀρχομαι) ταῖς προσχωρούσαις πόλεσιν, εἰ τι-
νες ἐπιτρέποιεν αὐτὰς ἀρξάμεναι i. e. ἐν
ἀρχῇ u. not. 111. et 112. τὰ πρῶτα καὶ
ἀρχόμενα i. e. primum initium. 116
- Ἀρχισερεῖς) in primariis Asiae urbibus cer-
tamina et ludos suis sumtibus institue-
runt. u. not. 12
- Ἀσθμα) πνεύματι καὶ ἀσθματι συγγυμναζό-
μενα. 48
- Ἀσίδηρος) διελὼν τὰ στρατεύματα πρὸς ἀλλή-
λους ἀσίδηρον μάχην συναγέτω. 46
- Ἀσπίς) differentiam inter ἀσπίδα et θυρεὸν
u. not. 76
- Ἀσυκοφάντης) πῖσιν ἀσυκοφάντητον. 10
- Ἀσυνήθης) οἱ μὲν γὰρ ἀσυνήθεις καὶ ἀνάσκητοι
τῆς τάξεως 46

Ἀσύν-

- Ἄσύνδηκτος) δεῖ οὐκ ἄσύνδηκτον ἐν σπονδαῖς εἶναι. uox uidetur rarior. 110
- Ἀσφαλίζεσθαι) τὸ σφαλίσειν. 117
- Ἀσχάλλω) τοῖς ἀδόξοις ἀσχάλλει τὸ πλῆθος ὑποταττόμενον 18
- Ἄτακτος) πολλάκις γὰρ ἀτάκτοις καὶ σποράσι ἐπιπεσόντες. 49
- Ἄτάκτως) ἀφυλάκτως καὶ ἀτάκτως προϊόντες παρεμβολῆς. 55
- Ἄταρχος) ὁ στρατηγὸς ἔσω - ἀταρχος. 22
- Ἀταρχίως) καὶ ἀταρχίως ἐπὶ τὴν οὐραγίαν ἀποκομίζουσιν. 74
- Ἄτελής) ἀφρων καὶ ἀτελής. 56
- Ἄττα) ἄττα i. e. ἄτινα differt ab ἄττα. u. not. 73
- Ἄττω) Proprie de lapsu serpentum; deinde trop. ut de duce: ἐπὶ πᾶν ἄττοντα δι' ὠκύτητος ψυχῆς. u. not. 13
- Ἄτύμβευτος) ἐπαχθῶς φέρει τὴν ἀτύμβευτον ὕβριν. de infepultis. 109
- Ἄυθάδης) μήθ' ἄτως αὐθάδης. 25
- Ἄυτόματος) αὐτομάτῳ διανοίας ἐμπτώσει, sc. quem homines diligunt. 15. αὐτόματον φέρονται πρὸς τὴν τάξιν. 46. αὐτόματον ὕπνον ἐπελθεῖν. 50
- Ἄυτομολεύω) παρὰ τοὺς τοιοῦτους αὐτομολεύσι καιροῦς. 57
- Ἄυτομόλος) τῶν δὲ αὐτομόλων εἰ τινες, ἢ καιρὸν ἀφικνοῦνται μηνύσοντες. 53
- Ἄυτοστρατέω) εἰ τις ἐν πολέμοις αὐτοστρατεύσασκενος. 10
- Ἄυτός) ἔχει περὶ αὐτὸν pro αὐτὸν, ἄττικῶς. 52
- Ἄυχν) ἀυχένας τῶν ὄρων. 62
- Ἄφίημι) κυβερνήτης ἀφειμένος τῶν οἰκίων. 100.
- Ἄφορμη) ἔδωκε τοῖς πολιορκουμένοις ἀφορμὰς μείζους εἰς τὸ νικᾶν. 124
- Ἄφυλακτεῖσθαι) ὅσα φύσει πιστεύεται τὸ ἐρυμνόν, ἀφυλακτεῖσθαι. 124
- Ἄφυρτος. vox Lexicis ignota. Pro contextu, humanus, civilis.
- Ἄχρησοι) στρατηγούς διὰ τοὺς προγόνους αἰρεῖσθαι, καὶ ὧσιν ἄχρησοι. 21

B.

- Βαθύς) ὡς βαθυάττω δύεται τῆς σαρκὸς sc. βέλος 75
- Βάραθρον) βάραθρα κατόπιν ποιούμενος τῶν φίλων. 97

- Βέλος) ἄχρις ἂν ἐντὸς γένωνται βέλους i. e. intra teli iactum 76
- Βλάβος) μὴ παρὰ τοῦτο οἰέσθω φέρεσθαι βλάβος. 128
- Βλάπτω) ἵνα ἥττόν τε σφαλλόμενοι βλάπτονται u. de hoc loco not. 91
- Βουνοῦς) δείξας αὐτοῖς - ὄρθιους βουνοῦς u. not. 47 unde.
- Βουνοειδής) βουνοειδεῖς ἔχουσι τόπους. 72
- Βωλάζειν) uox rarior, quam Lexica praetermiserunt. εἰ δέ τινα καὶ βεβωλασμένα πεδία εἶη. u. not. 46.

Γ.

Genitius Plur. partic. praef. pro Imper. Ἄττικῶς. 51

- Γενναῖος) τοσοῦτον διόισι τοῦ γενναίου πένητος. 19. γενναίως τοῖς φρονήμασι καταμάθοι. 66 .opp. ἀγεννεῖ. ibid.
- Γνώμη) ἐν νυκτὶ - στρατηγῶν γνώμη τελειοῦται. 12. γνώμη ἢ μὲν ἀνεπιτήρητος μονομένη πταίει. 25. παρὰ γνώμην - praeter opinionem 50. στρατηγῶν γὰρ γνώμη πλέον ἰσχύει βίωσις. 100. ἀδελφοὶ γὰρ αἱ τῶν σπεισαμένων γνώμη. 111.
- Γυμνασιάρχαι) quid eorum fuerit. u. 12.

Δ.

Datius cum Infinit. ἐτόμω εἶναι. u. not. 122

- Δαπανᾶω) θεραπεῖαι δαπανᾶσαι τὸν χρόνον ἀπρακτον εἰς τὴν - τρυφήν. 12. ὁ κόπος ἐδαπάνησε ἀκμὴν τῶν σωμάτων 36
- Δαπάνη) εἰ δέοι δαπάνης κοινῆς καὶ μεγάλης. 106
- Δαψιλής) εἰ μὲν εἶη δαψιλῆς καὶ εὐδαίμων sc. χώρα. 38. αἱ ὠφέλειαι σφίσι δαψιλέσθαι γίνονται 107
- Δεῖ) Δεῖ et δὴ frequenter confundi in uetustis libris u. not. 5. et 40. et 64
- Δεῖγμα) πολλὰ τὰ δι' ὀψείως δεῖγματα. uid. de hoc loco not. 92
- Δειλός) τοὺς μὲν δειλοὺς ἀνδρείους ποιεῖ 65

Nπ

Δεινός)

- Δεινός) τῶν δεινῶν καταφρονεῖν 17. καὶ σύντροφον ποιεῖτω τοῖς δεινοῖς. 43. ἀνδρωποὶ προθυμότερον ἀντιτάττονται τοῖς δεινοῖς. 26. μηδὲ πείσασθαι τι δεινὸν 98. occurrit et p. 48, 65, 66, et 112
- Δελεάζειν) αἰ ἡδοναὶ δελεάζονται - - τὰς ἐπιθυμίας 43. τοὺς κύνας θηρευτικούς δελεάζειν 105
- Δέξασθαι) pro capere : καὶ πλείους δύναται δέξασθαι τὸ ἐν αὐτῷ περιγραφόμενον ἔυρος 54
- Δεύτερος) τῶν γὰρ δεύτερα τῆς στρατ. ἀρχῆς ἔχόντων. 124
- Δε) de confusione huius part. cum δεῖ iam supra. u. δεῖ.
- Διὰ) post. δι' ἡμέρας ὅλης λαμβάνει τὸ τέλος u. not. 64
- Διαβαίνω) ἢ ποταμούς διαβαίνοντας 97
- Διαδρομαί) - - καὶ βοαί - - καὶ θάμβη 118
- Διαιρεῖν) εἶτα διελὼν γὰρ στρατεύματα πρὸς ἀλλήλους. 46
- Διαιρέσεις) Sic Inscriptio c. II. περὶ ἀγαθοῦ στρατηγῶν διαίσεις. γὰς κατὰ λόχους διαίσεις. 45
- Διακατέχω) ὁχθῶδεις διακατέχει τόπους i. q. κατέχει, occupat. 72
- Διακόπτω) γαχὺ διέσπασαν αὐτῶν τὴν πορείαν καὶ διέκοψαν. 34. ἢ πυλῖδα διέκοψαν. 125
- Διακροβολίζονται) uelitari: εἰ δυναθῆ ἐφόδω λαβεῖν ἀιχμαλώτους - - διακροβολισάμενος. 66
- Διαμαρτάνω) οἱ γὰρ - - διαμαρτάνουσι πραγμάτων 63
- Διαμόλυσμα) εἶτις ἢ δημοσία κηλὶς, ἢ διαμόλυσμα ἐκᾶστω. 30
- Διάνοια) λόγος - - ῥηθεῖς ἀκμάζουσαν ἀνέστησε πρὸς γὰρ δεινὰ τὴν διάνοιαν. 17. συγκαταπίπτει ταῖς διανοίαις. 87
- Δίαπρονος) inter uirtutes imperatoris numeratur 11. et 13
- Διαπράττεσθαι) ὅτε τὸ στρατεύμα - - διαπράττεται τῷ φόβῳ i. e. timore confectus est. u. annot. 66
- Διαπρεπής) ὅπλοις διαπρεπέσι κοσμήσας 52
- Διαρρήγνυμι) συμβαίνει τοὺς πολεμίους διαρρήξαντας αὐτὴν sc. Φάλαγγα. 77
- Διασπᾶω) διέσπασαν τὴν πορείαν. 32
- Διάσασις) οὐ κατὰ τὴν ἁρμονικὴν διάσασιν. 46
- Διάσημα) in acie : διασημάτα καὶ πυκνώσεις. 45. διασημάτα τῶν χορδῶν. 64
- Διατίθημι) οὐ δυναθῆντας διαθεῖναι. de hoc uerbo u. not. 92. Κυρίου ἐποίησε τοὺς πολεμίους τοῦ, ὅ, τι βούλονται, διαθεῖναι. u. not. 61. πλείονα κακὰ διαθήσεται τοὺς ἰδίους 71.
- Διατρέπεσθαι) οὐκ ἔτι ὡς δούλον ἐπιταττόμενον διετέθη τὸ πλῆθος, ἀλλ' ὡς ἐπίσου παρακαλούμενον διετέθη. 120
- Διατροπή) confectio u. not. 66. ὡς ταῖς ἀπὸ τῶν σεμνοτέρων διατροπαῖς. 119
- Διαφέρω) τοσοῦτον διοίσει τοῦ γενναίου πένητος. 19
- Δίειμι) ταῦτα ὡς ἐν κεφαλῶν διειμι. 69
- Διεκβολή) exitus ex loco angusto. μὴ φθάσαντες οἱ πολεμιοὶ κωλύσωσι τὴν διεκβολὴν ποιεῖσθαι. 40
- Διεκπίπτω) ἀλλὰ διεκπεσόντας μέσας κατὰ νότου γίνεσθαι τῶν ἐναντίων. 77
- Διερρεναίω) προπεμπέτω ἰσπεῖς τοὺς διερρευνησομένους τὰς ὁδοὺς. 34
- Δίκαιος) παρὰ τὸ δίκαιον ἐκφέρειν πόλεμον. 26
- Διοδέω) διοδέων δὲ συμμαχίδα γῆν. 37
- Δίοδος) συμβαίνει τοὺς πολεμίους διαρρήξαντας αὐτὴν sc. Φάλαγγα, δίοδον ποιεῖσθαι. 77
- Διοικέω) πολλὰ καὶ ῥαθυμότερον διοικῶσι. 21
- Διώγματα) ἀμίλλας ποιοῦμενος καὶ διώγματα. 48
- Δόξα) οἷς οὐδεμία προὔπτεχει δόξα προγόνων 21
- Δραῖν) οὐτ' ἐκ παντὸς τρόπου τὰ δεινὰ δεῖσαι προηρημένος τοὺς πολεμίους. u. not. de construct. τοῦ δραῖν Cum Dat. et acc. 27. σώματος ἀνδρῶν δεῖσαι τι μέγα καὶ στρατιώτης δύναται. 100. κυνδινεύοντες αἰρούνται μετὰ τοῦ πολλὰ δραῖν, καὶ πάσχειν. 112
- Δραστήριος) δεινὸν γὰρ πολεμίοις ὄπλον τοῦτο sc. χρυσός, καὶ δραστήριον εἰς τὸ νικᾶν i. e. efficax. 14. αἱ sc. πονοπλῖαι - - αὐτῶ μόνω τῷ δραστηρίῳ διαγωνίζονται. 19. et 32. ἐκπληκτικωτάτη καὶ δραστηριωτάτη ἢ κατὰ νότου τῶν πολεμ. αἰφνίδιος ἐπιβολή. 85
- Δυνασεία) - - βεβαιώσασθαι χρέοις ἀκίνητον δυνασειάν. 6
- Δύο) notanda orthographia δυεῖν u. not. 81. καὶ πῖ δυεῖν θάτερον συμβέβηκεν. 115
- Δύσελπις) τὴν νίκην δύσελπιν κατασκευάζειν. 112

Δυσθυμέω) οἱ δὲ εὐτυχοῦντες ἐδυσθύμησαν.
102

Δυσθυμία) ὅτ' ἂν δέ τις ἐμπέσῃ δυσθυμία στρα-
τεύμασι καὶ φόβος. 64. ἐν μὲν γὰρ ταῖς
δυσθυμίαις παρρεῖν ἀναγκασίον. 65

Δυσκολία) - - τόπου loci iniquitas : εἰς
ἐλθῶσιν εἰς δυσκολίας u. not. 60

Δυσπρόσιτος) difficilis accessu : ἀναβαλλό-
μενοι καὶ δυσπρόσιτοι. 63

Δυσφημέω) ἢ ὑπὲρ πάντων καλλιέργησις τοῦς
ἰδίᾳ δυσφημοῦντας ἀνέβρωσεν. 58

Δυσχερής) τὰ ἀόρατα νοσήματα τῶν ὀρωμένων
δυσχερесеῖραν ἔχει τὴν θεραπείαν. 18

Δύω) ὡς βαθυτάτω δύεται τῆς σαρκός. 75

Δωρεά) τοῦς ἀρίστους τιμάτω δωρεαῖς καὶ τι-
μαῖς u. not. 103

E.

Ἐγείρω) σάλπιγγ' ἐνηχῆσα ἐγείρει τὰς ψυ-
χὰς 17

Ἐγκλίνω) τὰ νῶτα τοῖς τῶν προηγεμένων νῶ-
τοις ἐγκλίνοντας. 78

Ἐγκλισίς) ἐγκλίσεις ἐπὶ λαίᾳ καὶ δεξιᾳ. 45

Ἐγχειρέω) καὶ μὴ παρὰ βέλοισι ἐγχειρήσωσι στρα-
τηγίαις. 89

Ἐγχειρίζειν) de transfugis : τοῖς σφστέροις
ἐγχειρίσαι βουλόμενοι τὸ στρατεύμα. 54

Ἐγχερονίζειν) μήτ' ἐπὶ τῆς συμμαχίδος καθε-
ζόμενος ἐγχερονίζέτω χώρας. 38

Ἐθός) Tactic. est ratio disciplinae uel
aciei instruendae apud hunc uel illum
populum usitata. u. not. 96

Ἐισβάλλω) μηδ' εἰσβάλλειν, ἀλλ' ἀποτρέπε-
σθαι τῆς πορείας. 62

Ἐισχέω) πολλοὶ πολεμίους εἰσχεχυμένους ἐξή-
λασαν. 126

Ἐκδεδητημένοι) u. not. 43

Ἐκηβόλος) τοῦς ψιλοὺς καὶ ἐκηβόλους κατ' ἀν-
τικρὸν ταπτέτω. 82

Ἐκθλίβω) ἀλλήλους ἐκθλίψουσι. 81

Ἐκκαλέομαι) ἵνα τὴν προθυμίαν ἐκκαλήται τῶν
στρατιωτῶν. 102

Ἐκκενώω) ἵν' ἐπειδὴν ἐκκενώσωσιν τὰ βέλη u.
not. 74

Ἐκκοπή) τὴν τῶν πυλῶν ἐκκοπήν. 126

Ἐκκρίσεις) αἱ γὰρ τῶν ἀναγκάσιων ἐκκρίσεις
quaelibet excretiones corporis. 42

Ἐκκυβέυειν) τὴν ἀδηλον τύχην ἐκκυβέυειν. 98

Ἐκλύω) ἵνα μήτε ταῖς χάρισις ἐκλύσῃ τὸ στρα-
τόπεδον. 22. ῥαθυμότερον ἐκλύεσθαι περὶ
τὰς φυλακίας. 110

Ἐκπεριέρχεται) ἐκπεριελθεῖν κελεύσκει τοῦς
πολεμίους. 85

Ἐκπίπτω) τοῦς μείναντας ἐπαινείτω καὶ μὴ
ἐκπεσόντας. 47

Ἐκπλήττω) ἐπιφάνειαι πολεμίων ἀπειράσων
ἐκπλήττουσι τὰς ψυχὰς. uid. not. 85

Ἐκπυρῶ) τὸ βέλος ἐκπυρῶθεν. 75

Ἐκτασις) τὰς δὲ ἐκτάσεις καὶ συσολάς. 45

Ἐκτάττειν) τὸ στρατεύμα πρὸς μάχην ἐκτάττειν
63. λαμπρὸν ἐκτάττειν τὸ στρατεύμα τοῖς
ὄπλοις. u. not. 92

Ἐκτείνειν) τὰς τάξεις - - ἐπὶ μήκισον ἐκτα-
θεῖεν. 32. τὴν ἐπὶ μήκος ἐκτείνουσαν sc.
μάχην. 45. χρὴ ἐκτείνειν τὰς ἀμοιβὰς. 113

Ἐκτίειν) παρασπονδήσαντας ἐκτίσειν δίκας. 111

Ἐκλύω) ἀπροσδόκητοι τοῦ μέλλοντος ἐκχυθεῖ-
σθαι πλήθους. 55. πολλάκις ἐκχυθέντες
διὰ πυλῶν. 117

Ἐλαττούσθαι) τῶν ἐχθρῶν ἐλαττούμενον sc.
στρατεύμα. 116

Ἐλάττωμα) οἱ ἐχθροὶ τὰ σφῶν αὐτῶν ἐλατ-
τώματα πυνηθάνομενοι. 87. ἢ μικροῖς ἐλατ-
τώμασι περιέπεσον. 98

Ἐλάττωσις) ἐπανορθώσασθαι τὴν ἐλάττωσιν
109

Ἐλλείπω) τὸ ἐλλείπον ἀναπληρῶσαι τῆς τύ-
χης σπεύδοντες. ib. ἀναπληροῦν τὸ ἐλλεί-
πον. 102

Ἐλέπωλις) sc. μηχανὴ machina obsidiona-
lis 120

Ἐλπίς) καλὰς ἐλπίδας ἔχειν ἀνάγκη. 105

Ἐλπίζειν) οὐτ' ἐλπίζειν, οὔτε φέρειν τοῦς κινδύ-
νους δυνάμενοι. 44

Ἐλώδης) palustris : ἐκλεγέτω χωρία μὴ ἐλώδη.
41

Ἐμβάλλω) τὰ γὰρ τοιαῦτα χωρία νόσους
καὶ λιμοὺς ἐμβάλλει τοῖς στρατεύμασιν. 42.

Ἐμβολή) impressio et locus impressiois ut
ἀπεκλείσθῃ τῆς ἐμβολῆς u. not. 60

Ἐμβοᾶν) ἐμβοησάτω τοῖς φίλοις. 86

Ἐμπαράβαλλειν) ἐμπαράβαλέσθαι τῆ ἑαυτοῦ
ψυχῇ 101

Ἐμπειρία.) ὄψει καὶ οὐκ ἐμπειρία στρατηγικῇ
τὰ παγμάτα κρίνοντες. 55. αἱ τοῖς ἐν τῇ
στρατη-
N n 2

- στρατηγικὴν ἐμπειρίαν ὑσικηκόσιν 98.
 Ἐμπίπτω) ἀφυλάκτοις τοῖς τῶν πολεμίων ἐμπίπτειν σώμασιν 75. εἰς ἀμηχανίαν οἱ πολιορκούμενοι ἐμπίπτουσιν. 121
 Ἐμποισίη) τῆραχον ἐμποισίη ταῖς τάξεσιν 75
 Ἐμπρήθω) μηχανὰς ἐνέπρησαν. 118
 Ἐμπτωσις) uox nulla auctoritate munita in Steph. Thef. αὐτομάτῳ διανοίας ἐμπλώσει 16. αὐτῆς τῆς ἐμπτώσεως σφοδρᾶς ἔσης. 75
 Ἐμφορῖζω) μὴ πολὺν ἐμφορῖσαι τῇ γαστρὶ κόρον 64
 Ἐναλλαγὴ) Temporum: fut. med. pro Fut. pass. αἰρήσεται στρατηγὸς 8. modorum: Infinit. pro imperat. τούτων φεῖδεσθαι 37. de enallage temporum u. not. 53. cf. et not. 72. ubi enall. modi occurrit. De enallage temporum u. exempla 44. et 117.
 Ἐναπολαμβάνω) Intercludo: εἶτα κατὰ τὸ ἡμικύκλιον εἰς ὁδὸν κυρτούμενοι ἐναπολήψονται τῷ περιέχοντι κόλπῳ 80
 Ἐναντίος) οἱ ἐξ ἐναντίας i. e. οἱ ἐναντίοι. u. not. 82
 Ἐναρμόνιος) ἐναρμόνιον τινα καὶ καλὴν ἀποπληροῦντες ὄψιν 46
 Ἐνδεής) εἰ δὲ αὐτὸς ἐνδεής εἴη τῆς τῶν ψιλῶν συμμαχίας. 76
 Ἐνέδραι) infidiae. Eued. et ἐγκρύμματα συνονύμως a Tact. adhibentur. u. not. 34. λαβεῖν ἀιχμαλώτους - - ἀπὸ ἐνέδρας 66.
 Ἐνσείω) ἄλλου πρὸς ἄλλον ἐνσεύοντος 75
 Ἐνσεμνύνειν) τοὺς οὐκ ἔχοντας ἐνσεμνύνεσθαι προγόνοις 21
 Ἐντειχίδιος) qui muris se continet. πᾶν ἔσον ἐντειχίδιον εἶσι, κενίηται 123
 Ἐντελής) ἐὰν κεχρημένος ἢ παρασκευαῖς ἐντελέσι. 50. ἐντελὴ τὴν ἀνδρίαν εἰσφέρονται. 26
 Ἐντίθημι) ἐγρήγορσιν ἐντίθησι τῇ διανοίᾳ. 51. δεινὴν ἐντίθησι φιλοτιμίαν ἐν τοῖς κινδύνοις. 112
 Ἐντὸς) ἄχρις ἂν ἐντὸς γένωνται βέλους uid. not. 76
 Ἐξάγειν) τὴν δύναμιν ἐξάγειν πολεμῶσαν. 37. τὸ στρατεύμα εἰς πορείαν. 57
 Ἐξαιρεῖν) euertere, expugnare: ἐξελεῖν φρούριον. 122
 Ἐξαρθύω) πάντα ἐξηρτυμένοι κατὰ τὴν ναῦν. confunditur saepe cum ἐξαρθάω. uid. not. 99
 Ἐξετάζειν) τοὺς ἀρίστους ἐν τοῖς κινδύνοις ἐξετάζοντας. 103
 Ἐξιώναι) ἐξιώναι ἐπὶ τοὺς κινδύνους. 58. ἐπὶ τὰς μάχας. 105
 Ἐξοδεύω) ὅσον ἐξοδεῦσαι δεῖ στρατίων. 115
 Ἐξομηρέυεσθαι) Φίλτρα - - ἐξομηρέυσασθαι δυνάμενα στρατηγὸν πρὸς πατρίδα. 16
 Ἐξοσία) ἐξοσίαις στρατηγικαῖς κοσμουμένοις. 3
 Ἐπαγγέλλομαι) τὰ νομιζόμενα χαριστήρια - - ἐπαγγελάμενος ἀποδώσειν. 103
 Ἐπαγγελία) καὶ τινὰς τῶν εὐτολμοτάτων παρακαλέσας ἐπαγγελίας καὶ τιμαῖς. 125
 Ἐπάγειν) copias aduersus hostem ducere κατὰ τούτους ἐπαγέτω τοὺς ψιλοὺς uid. not. 72. ἐπαγέτω τὸ στρατεύμα σὺν ἀλλαγμῷ. 93. hoc uerbum saepe confusum cum ἀπάγειν. u. not. 72. interdum et cum ἐπείγειν. uid. not. 99
 Ἐπάλλεις) pinnac murorum: ἐρήμους καταλιπόντες ἐπάλλεις καὶ πύλας. 119. ὥσε τὰς πύλας καὶ τὰς ἐπάλλεις ἀπολιπόντας φεύγειν. 125
 Ἐπαμύνειν) τοῖς κάμνουσι. 102
 Ἐπαναθάρρειν) οἱ μὲν πταίοντες ἐπανεθάρρηνσαν. 102
 Ἐπαναθῶω) haec uox in Lexic. non occurrit, et ἰδιάζουσα Onof. uidetur. ἵνα μὴ ἐν ὄξει καιρῶ δορυβήμενοι καὶ ἐπαναθῶοντες - - 31. ῥᾶσα δὲ τοῖς ἀνάντεσιν ἐπαναθῶουσιν. 73
 Ἐπαναιρεῖσθαι) suscipere. ὥσε δευτέραν ἐπαναιρεῖσθαι πολιορκίαν. 126
 Ἐπανορθῶω) ἐπανορθῶσασθαι τὴν ἐλάττωσιν. 109
 Ἐπαχθῶω) ἐπαχθῶω φέρει τὴν ἀλύμβευλον ὕβριν. 109
 Ἐπείγειν) ἐπείγοντα κίνδυνον ἐυλόλμως παραβαλλόμενοι. 99. interdum pro ἐπείγειν librarii substituerunt ἐπάγειν u. not. 99. et ubi ἀπάγειν debebat esse, ἐπείγειν. 35
 Ἐπειμι) τῆς παρατάξεως ἐπιέναι. 80. πλεῖον ἐπιέναι πλῆθος νομίζοντες. 85. ἀνάγκη τὸ ἐπιὸν ἀμύνονταί κακόν. 127
 Ἐπεξέρχεσθαι) inuadere: ὥσε οὐ τολμησάντων σφίσι τῶν πολεμίων ἐπεξελεύσεσθαι. 55
 Ἐπέρχεσθαι) ἐπελθόντες ἤδη κενοπιακόσι. 84. ἐπελθόντα δ' ἐξάιφνης ἀπροσδοκήτοις χρεῖ - - 116
 Ἐπί) οὐ γὰρ ἐπ' ἐμοὶ τὸ λέγειν. - - 120
 Ἐπιβαίνω) τὸ πᾶν στρατεύμα τῶν τειχῶν ἐπιβεβηκέναι δόξαντες. 129. ῥαδίως ἐπιβαίνουσι τῶν τειχῶν. 121
 Ἐπιβάλλω) πρὶν ἢ συμμίξαι τοὺς ἐπιβάλλοντας qui nam sint ἐπιβάλλοντες uid. not. 85

Ἐπιβο-

- Ἐπιβολή) est uox Polyb. frequentissima, confusa saepe cum ἐπιβουλή. u. not. 114. πρὸς γὰρ ἐξίφνης ἐπιβολὰς i. e. repentinas in cursiones u. not. 31
- Ἐπιβουλεύω) τὸ ἐπιβουλεύειν, ἀττικῶς pro οἱ ἐπιβελούοντες i. e. insidiatores. τὸ ἐπιβουλεύειν ἔξω κινδύνου δοκῶν εἶναι. u. not. 117
- Ἐπιδέξιος) ἀλλ' ἐς πορείαν ὧσιν ἐπιδέξιοι 31
- Ἐπιδρομή) ἐξ ἐπιδρομῆς βάλλειν. 71
- Ἐπιεικής) clemens, facilis. μὴ οὕτως ἐπιεικής. 11
- Ἐπίθεσις) ἢ ὄραν ἐπίθεσις - - ἐπ' αὐτῶν λονται. 53. cf. not. 31
- Ἐπικερπία) τῶν κινδύνων ἐπικερπίαν ἀποδιδόναι. 105
- Ἐπικεῖσθαι) δοκῶν ἐπικεῖσθαι φυγομαχοῦσι τοῖς πολεμίοις. 61. ἐπικεῖνται προσηδίωντες ἄλλων ἄλλοι imminent, instant. u. not. 83
- Ἐπικερεῖν) ἴν' ἐξ ἐτοίμης τὰς ἐπικερήσαντας ἐπάγη. 84
- Ἐπικυδερσέρως) uox Polyb. secundiore fortuna utens: φίλιοι, τοὺς σφετέρους ἀκούοντες ἐπικυδερσέρως ἀναθάρσσει 87. ἐπικυδερσέρως τὰ τῶν φίλων ὄντα. 102
- Ἐπικωλυτός) οὐ μὴν ἐς πολέμου - - καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπικωλυτὸν ὠφέλειαν. u. not. 107
- Ἐπιμύειν) τὸν ὄγκον ἐπιμύειν. 75
- Ἐπίνοια) πλείονα θηρώμενος ἔπαινον - - ἢ ἀπὸ τῆς ἀλλοτρείας ἐπίνοιας. 10. αἱ παρ' αὐτὸν ἴης μάχης καιρὸν ἐπίνοιαι. 98
- Ἐπιπολῆς) de hac uoce, ut et de eius orthographia u. not. 18. φανερὰν ἐξ ἐπιπολῆς στραπέυειν νόσον ibid.
- Ἐπισκίεπτεσθαι) - - ἐμπείρωσ τὰ ἰσρά. 57
- Ἐπιστρέφω) κἄν ἐπιστρέψῃ δὲ τολμήσωσιν εἰς μέτωπον. 33. οὐδ' εἰς λούπισσω δυναμένοις ἐπιστραφῆναι. 86
- Ἐπισυνάπτω) γὰρ ἰδίαις κεραῖς ἐπισυνάπτουτες ἀλλήλοις εἰς κύκλου σχῆμα. 81. ἐπισυναπτῆσθαι τῆς ἡμέρας. 123
- Ἐπιτήδειος) παρκαομίζωσι εἰς τὰ ἐπιτήδεια φόρτον. 39. εἰς ἂν ἐπιτηδείας εὐρη τόπους. 97
- Ἐπιτήδευμα) institutum. μηδὲν ἐσχηκέναι ἰῶν κελῶν ἐπιτηδευμάτων. 20
- Ἐπιτηδέω) ἐπετήδευσε τοιαύτων ἐπιτυχεῖν ἰσίων. 78
- Ἐπιτιθέναι) ἐπιθέντες οἱ πολέμοι ἴην ἀνάγκην τοῦ μάχεσθαι. 63. καὶ τοῖς πολεμίοις ἐκκελυμένοις ἀκμάζοντες ἐπέθεντο. 84. τοῖς πολεμίοις ἐπιθέσθαι. 111
- Ἐπιτρέπω) est uox nautica. ἐπιτρέπειν χρῆσθαι τῇ τύχῃ. quamquam uulg. lect. est ἐπιτρέχειν u. not. 28. στρατιώταις - - φιλοτίμως κινδυνεύειν ἐπιτραπτέον νομίζω. 97
- Ἐπιτυχεῖν) ἐξελέξατο τοιοῦτων ἐπιτυχεῖν ἰσίων. 78. δεῖ γὰρ ἐπιτυχεῖν τοιαύτων χωρίων. 79
- Ἐπιφέρω) ἀτάκτως ἐπιφερομένους οἱ πολέμοι δεσκάμενοι. 91. οὐ τὴν ἀπὸ τῆς μελέτης ἐπιφερόμενοι μνήμην. 99
- Ἐπιφροσύνη) Κατὰ τὴν τῆς σεβαστοῦ Καίσαρος ἐπιφροσύνην. 2
- Ἐπιχειρέω) ἀσεβήσουσιν οἱ πολέμοι τῷ ἐπιχειρήσει - - 111
- Ἐπω) ὡς εἰπεῖν, ut ita dicam. u. annot. 76
- Ἐργάζομαι) οὐδὲν αὐτὸν ἀξίον ἐργάζομαι νομίζεν. uid. not. actiu. uim habet ἀττικῶς. 101. τοῖς ἰσίων γενναῖον ἐργασμένοις. 104
- Ἐργον) Tacticis est uel pugna, proelii concursus l. opera et machinae bellicae. διὰ πείρας ἔργων. 8
- Ἐρυμα) propugnaculum, praesidium. τὰ ἴδια καθαιρούντας ἐρύματα στρατηγούς. 97
- Ἐρυμνός) ὅσα φύσει πιστεύεται ἰσίων ἐρυμνόν i. e. natura munitum. de hac loquendi consuetudine u. not. 124
- Ἐρχομαι) πάντα διὰ πείρας ἔργων ἐλήλυθεν. 8. ἴην ἐκ προγόνων ἐλάττωσιν ἐλθόντες ἀναπληρῶσαι τῇ σφετέρῃ προθυμίᾳ. de hoc idiot. u. not. 21
- Ἐσάτω) alii ἰσάτω: sed prius praefendum, positum pro ἐσακέτω, ἀττικῶς. uid. not. 81
- Ἐσῆνω) uox Syracul. μηδὲν δρωῖντες ἐσῆνονται. 81
- Ἐσι) εἰσιν ὅτε τὰ ὅλα συνέτριψαν i. e. interdum. 35. εἰς γὰρ ὅτε συντέτακται τις. - - 114
- Ἐτερογλωσσος) πρὸς τὰς ἐτερογλώσσους συμμαχίας τῶν ἔθνων. 91
- Ἐτοιμος) τῷ δευτέρῳ κελύσας, καὶ ἐτοίμω εἶναι u. not. 122
- Ἐυδαίμων) εἰ μὲν εἴη δαψιλῆς καὶ εὐδαίμων ἰσίων.

- χώρα. 38. ἐπειδὴν εἰς εὐδαίμονα πολεμίων
εἰσβάλη χώραν. 49
- Ἐυδαιμονία) - - τῶν τόπων. 107
- Ἐδοκιμέω) ὄγε μὴν εὐδοκιμῶν οὐ μικρὰ τοὺς
ἐλομένους ὠνήσε. 15
- Ἐεξία) πολλῶν μὲν ἐνάκωσε τὰς εὐεξίας. 42.
καὶ εὐεξία σωμάτων sc. κηχημένος ἢ 50
- Ἐεπιβύλευτος) cui facile infidiae frui pos-
sunt. εὐεπιβουλ. 7όλμκ. 110
- Ἐεθυμος) καὶ στρατηγῶ μὲν εὐθύμω καὶ ἰλα-
ρὸν βλέποντος. 64
- Ἐεθύς) εἰ βούλοιντο προάγειν φαλαγγηδὸν
εἰς εὐθεΐαν γραμμὴν. quid sit τὰξίς ἐπὶ
μίαν εὐθεΐαν u. not. 81. οὐχ οἶον τὸ ἡμι-
κύκλιον εἰς εὐθεΐαν ἐλθεῖν. 82
- Ἐευκαίρος) εὐκαίρῳ ποτὲ στρατηγία χρησάσθω
i. e. istiusmodi scientia rei militaris,
quam suo loco, et tempore adhibere
possit. unde paullo post: καίρῳ ἀρπά-
ζειν. 55. φόβος εὐκαίρος. 110. ὅποσῃν ἂν
τις εὐκαιρον ὥραν τῆς νυκτὸς νομίζῃ. 114
- Ἐευμενής) θεὸς συναγωνιστῆς εὐμενῆς. 26
- Ἐευμεταχείριτος) non difficilis, iungitur
τῷ ἀσφαλεῖ. 33
- Ἐευνης) εὐνεσάτους τῇ πατρίδι. 22. εὐνεσερα
παρασκευάζει τὰ πλήθη. 23
- Ἐευπορέω) οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἂν τις εὐπορήσει -
- 121
- Ἐευπορος) locuples. λοχαγούς καθιστάτω -
- τοὺς εὐπορωτάτους. 22
- Ἐευπραγέω) οἶτε εὐπραγῆσαντες ἠγέρθησαν εἰς
δόξαν. 6
- Ἐευπραγία) ἀρεσθῆσεται σεμνυνόμενος ἐπὶ λαῖς
ἀπὸ ψυχῆς εὐπραγίαις. 101. εἰώθασι -
- μετ' εὐπραγίας οἱ στρατιῶται βραδυμότερον
ἐκλύεσθαι περὶ τὰς φυλακίας. 110. φυλά-
ξαι τὰς εὐπραγίας. ibid.
- Ἐεῦρος) περιγραφόμενον εὔρος. 54
- Ἐευρωσος) λοχαγούς καθιστάτω εὐρωσοτάτους.
22. occurrit et 52
- Ἐευτρεπής) εἰς μάχην εὐτρεπεῖς. librarii sub-
stituerunt εὐτρεπεῖς. uid. not. 32
- Ἐευτυχήματα) τὰ εὐτυχήματα πλείον ἐβλα-
ψε τῶν δυσυχημάτων. 110
- Ἐευχεσθαι) συνεπιλαμβάνεσθαι μὲν γὰρ εὐχε-
σθαι δεῖ καὶ τὴν τύχην. 7. Sine dubio
legendum, εὐξονται, loco τεύξονται, in
illis: αὐτοὶ γὰρ ὅ, τι τεύξονται - - u.
not. ubi et de nuncupandorum uoto-
rum more tempore belli. 58
- Ἐευωχία) μετὰ τὰ κατορθώματα - - ἐπι-
- τρεπέσθωσαν αὐτοῖς εὐωχίαι. 109
- Ἐφεδρεία) φοβεροποιῶντα τὴν ἐκείνων ἐφε-
- δρείαν. 65
- Ἐφεδρεύειν) captare occasionem, cum Dat.
καιροῖς ἐφεδρεύων βελτίοσιν. 41. ἐφεδρε-
- υέτω καιρὸν u. not. 109. τῷ δευτέρῳ
κελεύσας ἐφεδρεύειν καὶ ἐτοίμῳ εἶναι.
122
- Ἐφεδρος) τῷ τρίτῳ τάγματι καὶ ἐφείρω -
- - - quid sint ἐφεδροί. u. not. 82.
ὡσπερ ἐφείδρους τοῦ πολέμου. 84
- Ἐφίσημι) ποτὲ δὲ καὶ ἐπισήσας ἐπὶ αὐτῶν
sc. βουνῶν ἢ τόπων, τινὰς τῶν στρατι-
- τῶν. 47. ὀλίγους ἐπισήσας ἐπὶ τῶν ὑψη-
- λῶν. 79. ἐπισησάτω τοῖς ἐργοῖς. 124
- Ἐφ' ὅσον) - - δυνατὸν ἐστὶ. 48
- Ἐχειν) οὐκ ἔχειν ἐνσεμνύνεσθαι τοῖς προγό-
- νοῖς. 21. ὅπως εὐγενείας ἔχει u. not.
20. οὔτε ἐπαινεῖν, οὔτε ψέγειν ἔχω. 97.
εἰ πάντας ἄνωγος ἔχειν γνώμης πέσει στρατη-
- γός. 98. ἀπρονοήτως ἔχειν τοῦ περὶ σφῶν
κινδύνου. 111
- Ἐχεσθαι) οἷς πόθος ἔχεσθαι τοιῶνδε ἐργῶν. 1.
τῶν ὑποκειμένων ἀνδρείως ἔχεσθαι πράγ-
- μάτων. 55

Z.

Zηλόω) Ζηλάσθω ἡμῖν στρατηγός ἀγαθός.
22

Ζημία) Ζημία γὰρ χρημάτων, καὶ κερπῶν ἐν-
- δεικται μείοι πόλεμον. 37

Ζωγρεῖον) ὡσπερ ἐν ζωγρείῳ τινὶ συνεπέδη-
- σαν τοὺς πολεμίους. de toto hoc loco u.
annot. 61

H.

H, εἰ et i confundi saepe a librariis in-
- ter se u. not. 5, 17, 27 et 55. de
pronuntiatione et sono simili τοῦ η et
ει u. 27 et 117

Ἐγε-

Ἡγεμονία) αἱ κατὰ νόμους παρ' ἐκάστοις ἡγεμονίαι. 104
 Ἡκίσα) οὐχ' ἡκίσα i. e. μάλιχα uid. not. 62
 Ἡμέρα) μεθ' ἡμέραν κιοιορτός ἀναφανόμενος i. e. interdiu ἀπτικῶς u. not. 35
 Ἡμικύκλιον) εἶτα κατὰ τὸ ἡμικύκλιον εἰς ὁδὸν κερτούμενοι - - 80. οὐχ' οἶόν τε τὸ ἡμικύκλιον εἰς ἐνδοξαίν ἐλθεῖν. 82

Θ.

Θάπτω) - - ὡς οὐδ' αὐτός, εἰ τεθναίη, ταφισόμενος u. not. 109
 Θαρσεῖν) θαρσεῖν, θαρρύνειν et θαρτύνειν, ἀπτικῶς u. not. 5
 Θάυμα) ὡς θαῦμα καὶ τοὺς πολέμους κατακτείν. u. not. 87
 Θεός) καὶ θεός συναγωνιστῆς τοῖς στρατεύμασιν εὐμενῆς καθεύσεται. 26
 Θεραπεία) πολυελεῖς cernuntur ἐν σίλοις καὶ πότοις. alias: famulitium, Seruitium. 13. δυσχερες ἐρεαν ἔχει τὴν θεραπείαν. 18. λαμβανέτω δὲ τὴν θεραπείαν, καὶ τὰ ὑποζύγια. 34
 Θεωρία) στρατιωτικῆς δὲ περὶ θεωρίας 1. et 2. τῆς ἐξ ἀναλόγου σερεομετρημένης θεωρίας. 54. ἀλλοιομορφῶ θεωρία. 59
 Θήγειν) - - τὰ ξίφη. 92
 Θηρᾶσθαι) πλείονα θηρώμενος ἔπαινον. 10
 Θηρευτικός) τοὺς μὲν θηρευτικὰς κύνας δελεάζειν. 105
 Θηριώ) στρατηγῶσι ἀφροσι καὶ γεθηριωμένοις 112
 Θράυω) ὁ τοῦ πολέμου χειμῶν πολλὰ θράυων. 99
 Θυρεός) Scutum oblongum: ἔχοντες ἐπιμήκειας θυρεός. differentiam inter ἀσπίδα et θυρεὸν u. 76. ὑπὲρ κεφαλῆς ἀράμενοι τοὺς θυρεός ibid.
 Θῦται) ἀκολοθεύωντων ἀυτῶ θῦται καὶ μάντις. 57. de more sacrificandi, antequam in proelium irent. 58

I.

Ἰδέα) πολλὰς καὶ παντοίας εἶναι ιδέας τόπων. 59

Ἰδιότητος) τὴν ἀρετὴν ἰδιότητον οἰκειώσασθαι. 22
 Ἰδιότης) τῶν μὲν ἰδιωτῶν τοῖς ἀνδραγαθήσασιν. i. e. gregariis militibus. 104
 Ἰδρῶς) u. not. 48
 Ἰέναι) εἰς χεῖρας ἰέναι. 100. εἰς ἀμυναν ἰέναι. 127
 Ἰερεὺς) de familiis, quae propria sibi sacerdotia habuere u. not. 11
 Ἰερα) ἐμπείρως ἐπισιπέσθαι - - τὰ ἰερα. 57. γενομένων τε καλῶν ἰεραῶν - - καλὰ ἰερα dicebantur, quibus litatum esset. 58
 Ἰκανός) ἰκανὸν λέγειν 11. et 16. ἰκανὸν στρατοπέδοις ἀνεσις. 44. ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν πόνων λιμός - - ἰκανὸν ὄψον ποιεῖ. 47. ἰκανὰ ἀντικαταλλάγματα δοῦς. 108. ὅτ' ἂν ἰκανὰ εἶναι δοῖη ἱε. τάγματα. 122
 Ἰκνέομαι) ἡγοῦμαι τὸ μέγιστον ὠφελείας ἰζεσθαι διὰ στρατεύματος. 17
 Ἰλαρός) ὁ στρατηγός - - ἰλαρός καὶ γεγηθῶς φαίνεσθαι. 64. στρατηγῶ ἰλαρὸν βλέποντος. ibid.
 Ἰνα) interdum Indicat. iungitur, quod σχῆμα κορίνθιον appellatur. uid. not. 27
 Infinitivus pro Imperat. ἄττα - - φίλοις ἔσαι, τούτων φείδεσθαι. u. not. 37. cf. not. 64

Ἰππικός) Ἰππικῶν μὲ λόγων - - προσφώνησιν ἡγοῦμαι πρέπειν ἀνδρ. 1. πρὸς τὸ ἀντιπολέμον ἰππικὸν καὶ τὸ ἴδιον εἴσει. 69. ἀποχρησθαι τι τῆς ἰππικῆς ἐπιστήμης. 70

Ἰπποκρατέω) ἰπποκρατῆντων δὲ τῶν πολέμων i. e. πρωτερευόντων τῶ ἰππικῶ. 96

Ἰσημι) τοῖς εἰς τὸν μέσον κόλπον τοῦ μηνοειδῆς ἀντιπαρατατ. ἐναντίως ἐσάτω pro - - ἐσακέτω. 81

Ἰσχυροποιέω) hoc uerbum in Steph. Thes. sine auctoritate reperitur. u. not. 78

K.

Καθαίρειω) τοὺς - - τὰ ἴδια καθαίρειντας ἐρύματα στρατηγούς. 97

Καθάριστος) οἷς μάντις ὑφηγούνται καθαρσίους i. e. Sacrificiis piacularibus. 30. καθάρσιος Ζεὺς. ibid. in not.

- Κάθεδρα) αἱ γὰρ καθέδραι καὶ ἀναπτώσεις. 50
- Καθίστημι) λοχαγούς δὲ καθιστάτω. 22. θεός - - εὐμενῆς τοῖς στρατεύμασιν καθίσταται. 26. καθιστάτω δὲ φύλακας. 41. ἰδιώτῃ καὶ ἀπίστῃ κομιδῇ καθίστηεν. 89. ἐκ μεταβολῆς αὐτῶν καταστάντες εἰς τάξιν. 91
- Καθυστρέω) ὅταν - - σωμαχία τοῦ καιροῦ καθυστρέῃ. 85
- Καθυφίημι) ἐκ τοῦ καθυφισθῆναι τὰ σφέτερον. 112
- Καί) καὶ τὰ νῦν, καὶ πρόθεν - - . Καί, καὶ i. e. ὡς - - ὡς l. ἄτως. quemadmodum, ita. u. not. 20 et 21. καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκτοξεύουσι i. e. ὡς. u. not. 72
- Καιρός) βραδεία ἢ ἀφίξις, καὶ οὐ κατὰ καιρὸν γίγνεται. 33. εἴαν μὴ - - sc. παρεμβολῇ - - καὶ τοῖς σκηνώμασι διὰ τὴν ὥραν τοῦ καιροῦ πεπολισμένη Ἰουχάνη. 42. δεῖ τὸν καιρὸν ἀρπάζαντας i. e. tempus opportunum. 55. ὅταν μὴ ἐν ὀξείᾳ καιρῷ κρήνηται τὰ τῆς μάχης. 64. ἐκ τῶν καιρῶν βοήθειαν sc. ἐπιφερόμενοι. 99. ἐφεδρευέτω καιρὸν. u. not. 109. ὅπότ' ἂν καιρὸν λάβῃ. 117
- Καιόω) καὶ πολλῶν ἐκάνωσε τὰς ἐυεξίας. 42. ἐπὶ πολὺ καιώσαντες τοὺς πολεμίας. 126
- Καλλιέρησις) ἢ δὲ ὑπὲρ πάντων καλλιέρησις. 58
- Καλλιερεῖν) ἀνάγκη καλλιερεῖν i. e. Sacrificare, usquedum litatum est. 58
- Καλός) γενομένων δὲ καλῶν ἰερῶν. u. not. 57 et 58
- Κατὰ) κατὰ τὸν Ὅμηρον. 13. κατ' ἓνα πάντες ad unum omnes 90. κατ' ἄνδρα uiritim 91. κατὰ τὰ πάτρια. 104
- Κατακάμπειν) καὶ κατακάμπειν κατὰ κέρας ἀσφαλές ἐστίν. 74
- Καταλαμβάνειν) - - τόπους κελυέτω σὺν δρόμῳ καταλαμβάνεσθαι. 47. ἢ ἄκραν, ἢ παρόδους καταληψόμενον. 56. καὶ αὐτὸς τὰ πεδινὰ κατειλημμένος ἢ 72. τοῦτο sc. σύνθημα δύνανται καὶ πολέμιοι καταλαβεῖσθαι πολλὰς ἀκούοντες. 91. καταληψόμενους τὸ χωρίον. 97. τὰ μετέωρα καταλαμβανόμενοι. 126
- Κατάληψις) νυκτερινὰς καταλήψεις τῶν πόλεων. 113
- Καταμαντεύομαι) ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος καταμαντεύομενος. 109
- Καταπειράζω) καταπειράσῃ τινὰ χεῖρον. 122
- Καταπλήσσω) μήτ' ἂν καὶ παραμήνη, καταπλητέσθω. 55. καταπεπληχθῆναι πολεμίας actiu: h. l. timere. u. not. 66. ὑπὸ πόδα τῶν στρατεύματι χωρεῖν ὡς καταπεπληγμένων. u. not. de hoc loco. 82. θαρσεῖν καταπληξάμενους. 83. τῷ παραδόξῳ τῆς ἐπιφανείας καταπληξάμενοι τοὺς ἐναντίους. 116
- Καταπονέω) ἐχέτω στρατιώτας, λογάδας - - πρὸς τὰ καταπονόμενα μέρη τῆς δυνάμεως: ut Latin. laborantes, i. e. qui in periculo sunt. 84.
- Καταπτήσσω) κατεπτηχῆτος δὲ καὶ λυπημένου sc. στρατηγοῦ ἐν δυσπραγίαις. 65
- Κατασκευεῖν) uox rarior. ἐπειδὴ κατασκευεῖν αἱ πολυτελεῖς στρατεῖαι. u. de hoc loco not. 12
- Κατασκευάζειν) τὰ σώματα - - ἀσθενῶν κατασκευάσειν. 43. τὰ χρήσιμα κατασκευάζειν. 44. τὴν νίκην δύσπελιν κατασκευάζειν. 112. οὐδὲν γὰρ ἄτως κατασκευάζει γενναίως. 112. τοῦ πολέμου τὰς ἀρχὰς δεῖ κατασκευασάμενον ἰσχυρῶς. 28. οὐ γὰρ αὐτῷ γε κατασκευάσασθαι δυνατόν τοὺς τόπους. 79.
- Ἐπισκευῆ) εἰς τὰς ὀργανικὰς ἐπισκευὰς. 120
- Καταστρατηγεῖν) ταῦτα δὲ εἰρησθῆναι καὶ περὶ τοῦ καταστρατηγεῖν ἄτως, ὡς ἐνεκα καὶ τοῦ μὴ καταστρατηγεῖσθαι. 62. καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων καταστρατηγῆται. 55.
- Καταστρατοπεδέυειν) - - ἐν τῇ πολεμίᾳ. 37. ἐν δὲ τῇ τῶν ἐχθρῶν καταστρατοπεδέυων. 40. καταστρατοπεδέυσας ἐν ὀλίγῳ. 55
- Κατάφωρος) κατάφωρον γενέσθαι. 115
- Κατεπείγω) κατεπειγόντων τῶν πολεμίων. confusum cum κατεπιόντων. u. not. 41
- Κατέχω) καὶ κύκλω τὰ μετέωρα πάντα κατασχόντες, occupantes. 60. δύνανται ἐντὸς τοῦ χάρακος κατέχειν. 95
- Κατοπτέυειν) ἄχρις ἂν κατοπτέυσῃ τὴν τῶν πολεμίων παράταξιν. 95
- Κατόπιον) a tergo. εἴαν δὲ τοῖς κατόπιον προφανῆ ποιεῖται τὸν ὀλεθρον. 32. Saepius occurrit, ueluti: 33, 71, 76, 78, 35, 90, et 97
- Κατορθώματα) haec uox, obuia in optimis Scriptoribus, immerito damnatur a Gramm. τὰ κατορθώματα ταύτης sc. τύχης - - ἡγουμένων. 7. μετὰ τὰ κατορθώματα καὶ τοὺς κινδύνους - - 108.
- Κατορθῶ) ἀμάρτυρον ἐπὶ τοσῶτον ἐπαίνοιον τὸν κατορθῶντα περιορῶν. 7. παρ' ἄλλῳ κατορθῶμενον.

ἔχμενον.

- Θέμενον 4. πλείονα κατορθύντες, 91
 Κατορθώδεις) uox nulla auctoritate in Lexic. nec in Steph. Thef. suffulta. ὡς κατορθώδεις ἐπεται. 60
 Κεῖμαι) παρεμβολή, ἐν ἐπιπέδῳ καὶ κατὰ κύκλον κειμένη. 54
 Κελεύων) βώλους τε κελύων ἄροντας βαλεῖν. 46
 Κεραία) τὰς ἰδίας κεραίας ἐπισυνάπτοντες. 81
 Κεράννυμι) κατ' ὀλίγως κεραθῆσονται. 82
 Κεραμίζω) κεραμίζοντες οὐδὲν πείπονται δεινὸν i. e. milites cum sublatis supra capita scutis. 76
 Κέρως) ταπτίτω - - ἐπὶ κέρως. ubi librar. ἐπιτικίως substituerunt u. not. 69, ἐπὶ τοῦ δεξιᾶ τύχη κέρως ὦν. 86
 Κεφάλαιον) τὰυτα ὡς ἐν κεφαλῶν δίδειμι. i. e. κεφαλαϊωδῶς u. not. 69
 Κεφαλή) ὑπὲρ κεφαλῆς ἀράμενοι τοὺς θυρεούς. u. not. 76
 Κηλῖς) facinus, macula: εἰ τις ἢ δημοσία κηλῖς, ἢ διαμόλυσμα ἐκάστω. 30
 Κινεῖν) κινεῖτω πρῶτος αὐτὸς ὀφθῆναι ποιῶν. de uerbo κινεῖν u. not. 119
 Κλίμα) Clima, regio, interdum cliuus et prae-ruptus accessus. οὐδ' ὁποῖοις κλίμασι. 118
 Κλίμαξ) κελυέτω τὰς κλίμακας προσφέρειν. 121
 Κόϊλος) ἐὰν μένουσιν ἐπὶ τοῦ κοίλα σχήματος. 82
 Κοινά) respublica: τοῖς κοινοῖς εἶναι χρημάτων διαψίλειαν. u. not. 107. συγκαταθεῖσιν ἢ κοινὰ πράγματα. 16
 Κοινολογέομαι) colloquor: τῷ τῶν πολεμίων στρατηγῶ κοινολογησόμενος. 52
 Κοῖτος) somnus: τρέπεσθαι κατὰ κοῖτον. 122
 Κόλπος) τῷ περιέχοντι κόλπω - - 80. τοῖς εἰς τὸν μέσον κόλπον τῆς μηχανῆς ἀντιπαρεταπτομένοις. 81
 Κοπιῶ) ἐπελθόντες ἤδη κεκοπιηκῶσι. 84. τοὺς κεκοπιηκῶτας ἤδη τῶν φίλων ἀνέλαβον. 84
 Κοντός) ἐντὸς τῶν κοντῶν, inter hastatos. u. not. 73
 Κοσμεῖω) στρατηγικαῖς ἐξουσίαις κοσμημένοις. 3. τὰ ἴδια στρατεύματα κοσμεῖν καὶ παρατάττειν. 96
 Κραμα) γλυκὺ κραμα. de hoc uerbo u. not. 47
 Κρατύνω) οὕτε βασιλεὺς - - μείζον ἡγεμονίας ἐκρατύνατο μέγεθος. 6
 Κρημνώδης) μέρη τῆς πόλεως κρημνώδη. 124
 Κρηπίς) καὶ κρηπίδα περιθέμενον ἀσφαλείας. 28
 Κρίνειν) ὅταν μὴ ἐν ὄξει κριεῖ κρινῆται τὰ τῆς μάχης. 64. unde
 Κρίσις) - - ἀδελος. 66
 Κριός) ὅτι δεῖ κριεῖς ἔχειν. de hac machina bell. u. not. 120
 Κρυμνός) uox rarior. alias enim κρυμνός - - κρυμνοῖς ὑπαίθεροις συγγυμναζόμενα. 48
 Κυδαίνομαι) οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ πατράσι κυδαινόμενοι. 21
 Κυκλεύειν) οὕτε γὰρ κυκλεύειν αὐτοὺς ἅπαν τὸ στρατεύμα. 74
 Κύκλος) Κύκλος τῶν λίνων ἀποτελεῖν τῆς σφενδόνης, i. e. σφενδονίζειν. u. not. 71
 Κυκλοειδής) μένοντες ἐπὶ τοῦ κυκλοειδῆς σχήματος. 81
 Κυκλώω) οἱ τοὺς ἐπὶ κέρως ὄντας - - κυκλώμενοι. 32. παραγγεῖλαι τοῖς ἐφθασμένοις ἤδη κυκλωθῆναι. 78
 Κύκλωσις) τὰς δὲ κυκλώσεις φυλάττεσθαι βουλόμενος. 77. μηκέτι παρὰ κέρως ἐνεργεῖν τοῖς κυκλώσεσιν. ibid. ἀποκωλύσιν κατ' οὐρανόν. 78. πρὸς τὴν ἐκ τοῦ μηχανῆς σχήματος κύκλωσιν. 82. ἀπωθεῖται - - τὴν κύκλωσιν τῶν πολεμίων. 79
 Κυνηγός) κύνας δελεάζειν ἀναγκασίον εἶναι τοῖς κυνηγοῖς αἵματι θηρίων. cf. not. 105
 Κύριος) τὸ μὴ αὐτὸν ἴσθαι (αὐτομόλον) εἶναι τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς κύριον. 54. κυρίως ἐποίησε τοὺς πολεμίας. 61
 Κυρτώω) εἶτα κατὰ τὸ ἡμικύκλιον εἰς ὄδον κυρτῶμενοι. u. not. 80.
 Κύρτωμα) - - τοῖς ἀπὸ τοῦ μέσθ κυρτώματος προάγειν. male antea προσαγ. u. not. 82

Λ.

- Λαγχάνω) τοῖς τὴν συγλητικὴν ἀριστοκρατίαν λογοχόσι. u. not. 2
 Λαιός) ἐγγλίσεις ἐπὶ λαία καὶ δεξιά. u. not. 45. οἱ ἐπὶ τοῦ λαίῃ κέρως. 86

P P

Λαμ-

Λαμβάνω) καλόν - - τὸ λαβεῖν ἄνω δύνασθαι πολεμίας, ἀναγκάϊον δὲ τὸ μὴ ληφθῆναι. 62. τὰ ὅπλα λαμβάνειν. 63. λαμβάνει τὸ τέλος. 64. μήπω τέλος εἰληφότος τοῦ πολέμου. 105. πείραν λαμβάνειν τῆς - - ἀσβεΐας. 111. πόλεις ἐν προδοσίᾳ ληψόμενος. 116. Κκιρὸν λάβωσι. ib. et 117.

Λαμπρὸς) τοὺς ἐκ προγόνων λαμπροὺς. 21. et 22. ἀπ' ἑ λαμπρῶς τῆς ἀλλοτριᾶς ἱς. χώρας ἔξει τὰ πλεονεκτήματα. de hac uoce u. not. 39. λαμπρὸν ἐκτάττειν τὸ σρατεύμα τοῖς ὅπλοις. 92. λαμπρὰ ξίφη. 94. ἔνις τὰς ἐνδοξοτάτας καὶ λαμπρὰς παρὰ τοῖς πολεμίοις. 108.

Λαμπρύνω) κἄν μὴ γένοι λαμπρύνονται. 21

Λανθάνω) λανθάνων τοὺς πολεμίας. notum est hoc uerbum aduerbialiscere : clam. 51. διὰ τάχως λαθεῖν τοὺς πολεμίας. 56. λανθάνει φερόμενος ἱ. μόλιβδος. 75. ἐπεὶ - - λάθοιεν ἐπιθέμενοι τοῖς ἐκτός. 118.

Λάφυρον) λαφύρων δόσεις. 104

Λιτός) πᾶν δ', ὅ, τι οὖν, ἥδιον ἐοΐσει καὶ πίνει, κἄν τι λιτόν ἦ u. not. 47

Λογάδες) ἐχέτω δὲ που καὶ σρατιώτας λογάδας ἱ. e. lectissimos milites. u. not. 84.

Λόγος) liber, tractatus. u. cap. 1. περὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ σρατηγημάτων. 8. ἀνέστηκα πρώτοις σφίσι τόνδε τὸν λόγον. 3. λόγῳ περιβαλεῖν. u. de h. l. not. 5

Λοξός) εἰ λοξῆ πάσῃ τῇ ἰδίᾳ φάλαγγι προσβάλλῃ κατὰ θάτερον μέρος. 82. διὰ τὴν λοξὴν ἔφοδον. ibid.

Λοχαγοὶ) ductores turmae : alias λοχαγέται. u. not. 22. unde λοχαγία, turmae praefectura. 104

Λόχος.) συμφυλάττειν τοὺς ἰδίως λόχους. 31. quid sit λόχος u. not. 22

Λυμάνω) τὴν γε Φιλίαν ἔ λυμανεῖται. 39. πλείονα λυμάνονται τὰς πολεμίας. 75

Λυπεῖν) καὶ παθόντες οὐδὲν τοσούτον ἐλύπησαν. 98. λυπήσειν μέλλοντες τοὺς πολεμίας. ibid.

Λύω) λύσσει τὴν τάξιν. 81. sic et occurrit 82, 83, et 91

M.

Μαραίνω) αἰ καθέδραι - - μαραίνουσιν εἰς ὕπνον. 51

Μάχη) τὴν ἐπὶ Φάλαγγα, καὶ τὴν ἐπὶ βάθος ὑποσέλλασαν, καὶ τὴν ἐπὶ μήκος ἐκτείνασαν, καὶ τὴν ἀμφιπρόσωπον. u. not. 45. εἰς μάχην εὐτρεπείς. 32. ἀσθενῆς μάχη ib. κατὰ νῶτα δεινὴ μάχη. 33. πρὸ τῆς ἐκ χειρὸς μάχης. 77

Μεγίσος) ἀπολείπει τὴν ὑπὲρ τῶν μεγίστων φροντίδα. quae sint illa μέγιστα. u. 12

Μειώω) καρπῶν ἐνδεία μειοὶ πόλεμον. 37. ἐπικυδέσσερα τῶν φίλων ὄντα σρατηγὸς ἀποθανῶν ἐμείωσε. 102

Μελετᾶν) ὡς δὴ, ἂ ἐνόησαν, μελετᾶν. 25

Μελέτη) ἴν' ἐκ μελέτης σφίσι ἢ τὸ μένειν ἐν τάξει. 45. οἱ ἐν μελέτῃ τῆς μασικῆς. 46. καὶ ἐμπειρία μεμελετημένη. 50

Μέλλειν) ὡς μελλῆσαι προσβάλλειν ὡς ἐχθροῖς. Saepe permutatum est τὸ μελλῆσαι cum μελήσαι. u. not. 33. παρακαλεῖν τοὺς μέλλοντας, ἱ. e. cunctantes. 102. interdum et fut. huic uerbo iungitur. ut: κἄν μήτι δεινὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀπαντήσειν μέλλει. u. not. 26

Μέσος) κρατίστη δ' ἢ αἰρεσις τοῦ μέσου. uis τοῦ μέσου u. in not. 15

Μεταβάλλω) εἶτα αὐδὶς μεταβαλλόμενον ἀντεπιέναι τοῖς ἐπιῆσιν. quid sit μεταβάλλειν et μεταβάλλεσθαι. u. not. 83

Μετάβολος) ἱ. e. κἀπηλος. - - λέγω δὲ ὀβολοσάτην, μετάβολον. u. not. 19

Μεταγωγή) λόχων μεταγωγὰς. 45

Μετέωρα) τὰ μετέωρα πάντα κατασχόντες. 60. ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μετέωρα τὰ ξίφη. 94. τὰ μετέωρα - - καὶ ἀνερα τῆς πόλεως. 126

Μη) usum huius particulae, adiectae substantiuis, ut et τοῦ, ἔ. u. c. ἔ περιτέχισις, ὅυ διάλυσις τῶν γεφυρῶν. u. 44. et 45

Μηνοειδής) σχῆμα μηνοειδὲς ποιήσαντες 97. u. et 81, et 82

Μηνύω) τῶν αὐτομόλων εἰ τινες ἢ καιρὸν ἀφικνεῖνται μηνύσοντες. 53. πῆσις αὐτομόλου τὴν μηνύοντες. 54. παρ' ἑς ἐρῶντές τι καὶ μηνύσοντες. 57

Μηχανᾶσθαι) δι' ὧν ἐμηχανήσαντο δεῖσαι u. not. 9

Μηχανή) προσβάλλειν μηχανὰς. 120. τῷ τέλει περιεῖναι μηχαναῖς. ἱ. μηχανὰς. u. not. 121.

Μηχά-

- Μηχάνημα) μηχανημάτων παρασκευή. 116.
μηχανημάτων πολιορκητηρίων. 120
Μικροψυχος) ἀγεννείς καὶ μικροψύχες. 66
Μνησικακίως) εἰ - - μνησικακίως ἔχει τοῖς ἠτ-
τημένοις στρατηγός. 128
Μονή) pro hac uoce interdum legitur νο-
μή - - ἢ ἐπὶ τῷ φθεῖραν τὴν χώραν
ποιεῖμενος τὴν μονήν. u. not. 41
Μόνον) interdum omittitur. de hac ellipsi
u. not. 40
Μύωπες) δεινοὶ καὶ ὀξεῖς μύωπες πατρὸς u.
not. ib.
Μωρέζινω) καὶ μεμωρημένως περὶ τὸν πορισμὸν
τῶν χρημάτων. u. de hoc loco not. 20

N.

- N.** Saepe omissum et adiectum ultimis
Syllabis. uid. not. 76.
Νάρθηξ) νάρθηκας, ἡ σύρκακας ἀκοντίων ἀναδι-
δός. 46
Νεῖκος.) ὅπως μέγα νεῖκος ὄρωρεν. u. not. 86
Νεμεσᾶν) νεμεσῆσαι τὸ θεῖον. 26. τὸ πάλιν-
τροπον τῆ δαιμονίᾳ φιλοῦντος, ὡς τὰ πολ-
λὰ νεμεσᾶν. 108.
Νομίζω.) νομιζόμενα χειρίζεσθαι. i. e. patriis
legibus et institutis conuenienter san-
cita. u. not. 103
Nominatiuus absolute positus. u. not.
16
Νόμος) τοὺς ἀρίστους τιμάτω τιμαῖς, αἷς νόμος i.
e. ἢ θεμῖς ἐστὶ. u. not. 103. unde
Νόμιμα) τὰ παρ' ἐκάστοις νόμιμα. 104
Νύκτωρ) ἀττικῶς: καὶ πυρακτάμενα νύκτωρ
ἐπύρσευσαν. 35. et 36. occurrit et 51,
55, 85. et alibi.

Ξ.

- Ξ**υνιέναι) ἄτε ξυνιέναι δυνάμενοι φωνῆς ἀλ-
λοτριῆς. 91

O.

- O**) ὁ μὲν νέος. notandum. Nom. absolu-
te esse positum. u. not. 15. ὁ μὲν
- - ἑ δὲ alter, alter. 89

- Ὀβολοσάτης) u. not. 19
Ὀγκος) ἀπὸ χρημάτων μετ' εὐγενείας ὄγκος.
23. τὸν ὄγκον ἐπιμύειν. 75
Ὀι) οἱ προσελθόν. 61. οἱ κακῶς τυγχάνει. no-
tandum οἱ esse ablat. antiquum pro ὦ
u. not. 117. confunditur cum οἱ u.
61
Ὀικτες) clauī. κυβερνήτης ἀφειμένος τῶν οἰ-
κίων u. not. 100
Ὀϊος.) οἰόντε ἀναστῆσαι θυμὸν i. e. qui pos-
sunt. occurrit 48, et 82
Ὀλος) τὰ ὅλα i. e. Summa rerum. πταίον-
τα τοῖς ὅλοις. u. not. 7. τοῖς ὅλοις ῥαθυ-
μῆντες σφάλλονται. 63. u. et 97
Ὀμόχρους) μόλιβδος ὁμόχρους ὦν τῷ ἀέρι.
75
Ὀξύς) ἐν ὀξεῖ καιρῷ. u. not. 23. ἐν ὀξεῖ και-
ρῷ. not. Genit. 31. ὑπ' ὀξὺ παράγγελμα
πάντες ὄσιν ἐν τάξει. 45. 63. 64. absolu-
te occurrit ὡς ἐν ὀξεῖ. 90
Ὀποςός) quotus. uox rarior: uulgo scribi-
tur accentus in penult. ὀποςὸν ἂν τις εὐ-
κκισρον ἄραν νομίζῃ τῆς νυκτός. u. not. 114
Ὀπτομαι) καὶ ὀφθῆναι ὁποῖον δεῖ. i. e. con-
spiciendum se praebeat. u. et 119
Ὀπως.) ὅπως εὐγενείας. de hac attica locu-
tione u. not. 20
Ὀρμάω.) εἰς φυγὴν ὀρμάσαιεν. 85. et 87
Ὀρρωδέω) ἐκδεδιγημένοι ταχὺ μὲν ὀρρωδέσιν.
43. compos. occurrit. 60
Ὀρω.) ὅπως μέγα νεῖκος ὄρωρεν. 86
Ὀσιος.) ὅσιν μὲν γὰρ ἢ πρὸς τοὺς ἀποικομέ-
νας εὐσέβεια. 109
Ὀτε.) ἔστιν ὅτε interdum. 87. 98. ὅτε an-
tiqui scripserunt pro ὅτε. u. not. 105
Ὀυ) hanc partic. ut et τὸ μὴ librarii saepe
omiserunt. u. not. p. 4
Ὀυ μὲν) - - ἀλλὰ enim uero. 82
Ὀυρανίος) confusio huius nominis cum
Ὀυρανίᾳ. u. not. 2
Ὀυραγία) extremum agmen. 33, 34. ἀπλώ-
σας τὴν Ὀυραγίαν. 78. et 85. unde.
Ὀυραγός) u. not. 22
Ὀυτω.) ἄτω στρατηγεῖν. hanc Scripturam
pro ἄτως probat Hesych. u. not. 55
Ὀυχ ἡκισκ) i. e. μάκισκ. u. not. 65. occur-
rit et 69.
Ὀφθαλμός) παρ' ὀφθαλμοῖς ὄρων τὴν τύχην;
plane ut nos loquimur. 109
Ὀφρὺς.) ἐν οἷς sc. τόποις ἢ παρὰ ποταμίαν
ὄφρυν ταξάμενος - - u. ἀηροτ. 79
Ὀχθῶ-

Ὀχθώδης) cliuofus. ὀχθώδεις δικητέχει λό-
πους. 72

Ὀψις) ἡ ἐγγύς ὄψις τῶν ἀγαθῶν. 37. εἰς
εἰς ὄψιν ἔρχεται - - 52. πᾶς γὰρ κύκλος
ἐλάττω τὴν τῆς σχήματος ὄψιν ἔχει. 54.
εἰ ἰδὼν τις ὄψις τεκμαίρεται. 54. τῆς στρα-
πεδείας ἡ ὄψις μεγάλη φαίνεται. 54. ὄψις
καὶ οὐκ ἐμπειρία στρατηγική. 55. καλεῖται
τὰς ἡγεμόνας ἐπὶ τὴν ὄψιν τῶν ἱερῶν, ad in-
spectiōnem Sacrorum. 57. αἱ ὄψεις τῶν
ἡγεμόνων - - 64. ὄψιν θρασυῶσαν. 65. et
67. ὄψις ὀπλων. 93. ἡ τῶν ἀποβαινόντων
ἐν ὀφθαλμοῖς ὄψις. 99.

Π.

Παιδικά, amafius. ἐργασίας παρὰ παιδιοῖς.
u. not. 88

Πάλιν) librarii πάλιν et πάνυ inter se per-
mutarunt: de usu huius uocis u. 34.
οἷον βοῆσαι πάλιν αὖ, iterum iterumque
u. not. 86, et 87

Παλίντροπος.) παλίντροπον ἐποίησαντο τὴν
δίωξιν, antea legebatur παλίτροπον. u.
not. 91. τὸ παλίντροπον τῆς δαιμονίας
108

Πανικός) πανικὰ καὶ πτοίαις ποίας τινος ἐπιπί-
πτειν. u. not. 33. θάμβη πανικὸν ἔχοντα τά-
ραχον. 118

Πανοπλία) κητάχρυσοι πανοπλίας. 19. στρατη-
γικὴ πανοπλία. 104

Πανστρατιᾶ) πανστρατιᾶ κωλυόμενοι. 82

Πάνυ) μὴ πάνυ, non admodum. u. not. 34.

Παραβάλλομαι) i. e. τολμηρῶς ἐπέερχομαι.
Sic κίνδυνον εὐτόλμως παραβαλλόμενοι. u.
not. 99

Παράβολος) temerarius, καὶ μὴ παραβόλοις
ἐγχειρήσωσι στρατηγίαις. 98

Παράγγελμα) de duce praecipiente quid
data occasione subito faciendum sit.
- - διδόντω τὸ παράγγελμα. 56. πᾶν πα-
ράγγελμα διδόντω διὰ τῶν ἡγεμόνων. 89,
et 90

Παραθλίβω) comprimo. παραθλίψαι τῆς ἀ-
ναπνοῆς. 46

Πραιτία) uox Polyb. frequens. u. not.
14

Παρακέλευσις) ἡ τῆς λόγου. 17

Παράλογος) inopinatus. αἱ ἀπρόσληπτοι τῶν
πολεμίων ἐπιφάνειαι διὰ τὸ παράλογον ἐκ-
πλέττασι. 116

Παραμαρμαίρω) ξίφη, πρὸς ἀλλήλους παραμαρ-
μαίροντα πρὸς ἀνταύγειαν ἤλιξ. 94

Παραμήτης) ἡ πάνυ παραμήτης sc. πορεία. 33.
et 55

Παραπέμπομαι) omitto. τιμωρία οὐ παραπέμ-
πεται τῶν κακῶν. 105

Παραπλήσιον) aduerbialiter. παραπλήσιον τοῖς
φροντιστέσι. u. not. 90

Παραπομπή) τῆς τῶν ἐμπόρων - - παραπομ-
πῆς. 39

Παρασπονδῆσαι) τὸν τῆς παρασπονδῆσαι κει-
ρὸν ἐπιλείπει. 111. παρασπονδῆσαντας ἐκ-
τίσειν δίκης ibid.

Παρασύνθημα) Signum mutum: πᾶν σύνθη-
μα καὶ παρασύνθημα διδόντω διὰ τῶν ἡγεμό-
νων. u. not. 89. τὸ δὲ παρασύνθημα μὴ διὰ
φωνῆς λεγέτω. 90, et 91

Παρατάττειν) στρατεύματα κοσμεῖν καὶ παρα-
τάττειν. 96

Παραφορᾶ) παραφορᾶ ξίφους sc. fiat παρα-
σύνθημα. 90

Παραχωρεῖν.) ὡν τε βούλεται τυχεῖν, καὶ ὡν
μὴ παραχωρεῖται 26. οὐδὲν γὰρ χρεστότερον
ἐλπίζοντες ἐκ τῆς παραχωρεῖν. 112

Παραψάλλω) παραψάλλει χορδῆς. de uariis
lect. h. l. et de uerbo u. not. 46

Παρεμβολή) παρεμβολὴν θύσειν i. e. στρατό-
πεδον. 40. τίθεσθαι παρεμβολὴν πολυχρό-
νιον. 41

Παρόν) Saepe omiffum τὸ πρὸς, subinde
adiectum u. annot. 56

Παροραῖν) οὐδὲ παρορατέον τὴν τῶν τοιούτων
πρόνοιαν. 63

Παροίχομαι.) παρωχητός, praeteritum: πόσον
τὸ παρωχητός ἤδη καὶ τὸ ἀπολειπόμενον μέ-
ρος. 115

Παρόριος) temere a Steph. cum i scri-
ptum damnatur. - - καὶ παρόριος ἦν ἡ
ἰππάσιμα. 97

Participii praef. Gen. pro Imper. u. not.
50, et 51

Παρώρεια) παρώρεια ἐκλεξάμενος. 79

Πάσχω.) πολλά καὶ δεινὰ πάθωσι. 31, et
55, 58, 76, ὑπολαμβάνεται γὰρ τι χεῖρον,
ὡν πείσσονται. u. not. 85, 89, 101, 110, 111.
δραῖν et πάσχειν sibi in uicem opponun-
tur, ut 98, et 172, et passim,

Πάτα-

- Πάταγος) πάταγος ὀπλων ἐξίσησι τὰς διανοίας.
uid. not. 93
- Πάτριος) κατὰ τὰ πάτρια, i. e. κατὰ τὸ ἔθος
των πατέρων. uid. not. 104
- Παιθήνιος) obsequens. καὶ παιθηνίω στρατεύμα-
τι sc. κεχηρημένος ἤ. 50
- Περαιῶσαι) διὰ μακρῶς ὁδῶν περαιῶσαι. 30
- Πέρας) ἐπὶ πέρατα γῆς ἐντείνειν τὴν σφετέρην
ἀρχὴν. uid. not. 7
- Περιάγεσθαι) ὡσεὶ κύκλῳ τινὶ περιάγεσθαι
123
- Περιβάλλειν) λόγῳ περιβαλεῖν. frequens er-
ror librariorum in permutandis uerbis
περιβαλεῖν et περιλαβεῖν. u. not. 5. χάρ-
ακα περιβάλλειν. 40
- Περιβλέπειν) de militibus captis quasi in
cauea: μετὰ δὲ ταῦτα περιβλεψάμενος
πρόσω καὶ ὀπίσω. 61. περιβλέπεσθαι μάλ-
λον τοὺς τόπους. 62
- Περιειλέω) τοὺς ἐν αὐτῇ sc. στρατοπεδείᾳ πε-
ρειλημένους ἀνδρας. 54
- Περιποιέω) περιποιήσαντο νίκας. 98
- Περιέχω) οὐδὲν ἐσχεδιασμένον ἀπολέμω - -
τόδε περιέχει σύνταγμα. 8. ἐλάττους
ἢ κατὰ τὴν ὄψιν, ἀνδρας περιέχεσιν. 54.
τῷ περιέχοντι κόλπῳ. uid. not. 80
- Περικλείω) περικεκλεισμένως λόφοις ἐρημίας.
- - u. not. 34
- Περισηῆναι) ταχὺ γὰρ αὐτοὺς περισηῆσονται. 33.
ἐπειδὴν ὁ 7ε πολέμῳ περισηῆ χειμῶν. 99.
7ῷ τείχει περισηῆναι μηχανῶς. uid. not.
121
- Πισῆμι.) ἐπισώσαντο τὴν ἀφοβίαν. 65
- Πλάγιον) καὶ ἐκ πλαγίων προσβάλλοντες. 69.
ἐκ πλαγίων ἀκοντιζόντων. 75. et 77
- Πλάσσω) λόγοις - - τοῦ καιροῦ πεπλασμένοις
ἐνεκεν. 65
- Πλατῦς) πλατύτεροι τεταγμένοι. 32
- Πλεονέκτημα) τὰ γὰρ πλεονεκτήματα τῶν ἀν-
τιπάλων ἀγγελλόμενα. 50. opp. τοῖς ἐλατ-
τώμασι. occurrit et 39
- Πλεονεκτήειν) αἱ μὲν sc. πανοπλίαι τῷ κόσμῳ
πλεονεκτήσιν. 19
- Ποιέομαι) οἷτινες ἐπὶ τοὺς θεῶς ποιῶνται τὴν
- - ἐκδικίαν. uid. not. 111
- Πολίσειν) urbem condere. Eleganter de
castris: ἐὰν μὴ - - τοῖς σκηνώμασι - -
πεπολισμένη τυγχάνη. uid. not. 42
- Πολιορκέω) de obsidendarum urbium ratio-
ne apud antiquos. uid. not. p. 117
- Πολιορκητήριος) uox rarior uidetur. μηχαν-
ημάτων πολιορκητηρίων. 120
- Πομπή) ἀποδιδότω τοῖς θεοῖς θυσίας καὶ πομ-
πᾶς. i. e. solemnes apparatus, specta-
cula solemnia in modum triumphi.
103
- Ποτέ) ἢ ὅστις ἂν ποτε ἤ. not. elegans usus
huius part. quisquis is tandem fit. 87
- Πῶς) τὰς πρώτας τοῖς ὑπὸ πόδα - - σημαίνον-
τας - - ὑπὸ πόδα i. e. ἀνὰ πόδα, retro. u.
de huius loci lectione. 90
- Πρανῆς) κατὰ πρανῆς ἵππάζεσθαι. uid. not.
48
- Προάγειν) absolute saepe, idemque signi-
ficat, ac προάγειν τὸν στρατὸν, i. τὰς δυνά-
μεις. 5. προάγειν εἰ δεῖ νύκτωρ. u. not. 56.
et 74. εἰ βούλοιο προάγειν Φαλαγγηδόν.
81. Saepe confusum est hoc uerbum
cum προσάγειν. u. not. 82
- Προανατείνεσθαι) προανατεινέσθω πρῶτον sc.
ἀπειλᾶς. antea leg. προανατιθέσθω. u.
not. 37
- Πρόβλημα) τεῖχος i. e. murale, muni-
mentum. πρόβλημα τὸ τεῖχος ἔχοντες.
117
- Προεπλήττειν) opp. τῷ ἀντικαταπλήττειν.
94
- Προηρημένος) - - τοὺς πολεμίας, ἐνεργητικῶς.
u. not. 28
- Προκαταλαμβάνειν) - - νεσθαι τὰς ὑπερβο-
λᾶς. 40. τόπος. 51. et 60
- Προκατανοέω) προκατανοήσαντα νόσον σώμα-
τος. notandum, antea lectum esse κατα-
προνοήσαντα. Sed uerbum hoc auctori-
tate caret. uid. not. 96. προκατανοεῖν oc-
currit. 67
- Πρόληψις) anticipatio. τῶν δὲ ἐκ προλήψεως
- - ἐπινοημένων - - 98. et 118
- Προμηθεῖς) prouidus. δεῖσαι τι φρόνιμος εἶσαι,
καὶ φυλάξασθαι προμηθεῖς. 55. 65. et 100
- Πρὸς) absol. πρὸς δὲ, praeterea. 91
- Προσάγομαι.) ὅτι προσάγονται τοὺς πολεμίας.
80. προσάγοιτο ἔτιωσ καὶ τὰς ἄλλας. sc.
πόλεις. 112

Προσβάλλω) ὡσε μελλῆσαι προσβάλλειν ὡς ἐχθροῖς. 33. ἐκ πλαγίων προσβάλλοντες. legitur saepe προσβάλλειν, pro προσβάλλειν. u. not. 69. et 120. ἴψ ἰρίτω ἰάγματι - - προσβαλλέτω - - antea legebatur περιβαλλέτω. u. not. 82. occurrit et 122, et 123

Προσβολή.) χρήσιμοι - - τοῖς πολιορκησῖαι αἱ προσβολαί. 118. ἐπὶ ἰὰς προσβολὰς τῶν μηχανῶν ἀμύνωσιν. 121. et 123

Προσεμπίπτω) δείγματα προσεμπίπτοντα ἰαῖς ψυχαῖς. 92

Προσκαλεῖσθαι) λόγῳ καὶ πρὸς βείαις προσκαλεῖσθαι πρῶτον. uid. de h. l. not. 26, et 27

Προσφέρω) κλίμακας προσφέρειν. 121. in medio, tracto. ταῖς πόλεσιν φιλανθρωπῶς - - προσφερέσθω. 112. ὅσιν πικρὸς - - καὶ πολεμικὸς προσφέρεται. 112

Προσχωρέω) ταῖς δὲ προσχωρέσασιν πόλεσιν. 111

Πρόσωπον) ἴνα καὶ κατὰ πρόσωπον προσβάλλοντες cet. cui iungitur, ἐκ πλαγίων. 69

Προφασίζομαι) μήτε φόβον προφασίζομενος. 109

Πρόφασις) caussa, praetextus. κατὰ πολλὰς προφάσεις. 57

Πρύμνα) πρύμναν κρούεσθαι, auertere puppes. uid. not. 29

Πρωτοπορεία) primum agmen in bello. τοῖς ἐν πρωτοπορείᾳ τεταγμένοις. bis occurrit. 33, et 34

Πρωτοσάτης) et προσάτης saepius inter se permutantur. uid. not. 78. occurrit et 76

Πταίειν) ὅτε πταίσαντες ἐσφάλησαν - - 6. πταίοντα τοῖς ὅλοις. sc. πράγμασι. uid. not. 7. ἴνα μὴ διὰ τὴν ἀλόγισον πταίση ἰόλμαν. 15. πταίει περὶ τὴν ἰδίαν αἴρεσιν. 25. occurrit et 102, 110, et 111

Πτερὸν) ὡσεὶ πτερὸν ἢ νόημα. uid. not. 14

Πύκνωσις) quid sit πύκνωσις. uid. not. 45

Πυρακτέω et ὄω.) uox rarior. καὶ πυρακτέμενα νύκτωρ ἐπύρσευσαν τὴν ἐγγυὲς στρατοπέδισιν. uid. not. de hoc uerbo. 35. et 36

Πύργος) πύργοι ὑπότροχοι. u. not. 120

Πυρσεύειν) idem quod φρυκτωρεῖν l. αἰρεῖν

τὸν φρυκτὸν. uid. not. 90. unde πυρσευτής. uid. not. 36

P.

Ροῖζος) ὑπὸ ροῖζα τριβόμενον ἐν τῷ ἀέρι τὸ βέλος. 75

Ρόμβος.) καὶ πρὸς τὸν ρόμβον ἀντιπιπτόνων. 71

Ρυθμίζω) ἔρρυθμισμένη τῇ χειρὶ. i. e. manu rythmos musicos bene obseruante. 46

Σ.

Σαμβύνη. l. σαμβύνης) machina oppugnantis urbibus idonea. 120

Σεβασός.) solenne nomen imperatorum - - - τοῦ σεβασῆ Καίσαρος. uid. not. 2. et 3

Σιγματοειδής) ἐκ τῆς σίγματοειδῆς σχήματος ἀπλάμενοι. 81

Σιευάζειν) παλαιστὴν σιευάζειν εἰς πολλὰ μέρη. u. not. 121

Σκοπή) σκοπαὶ et σκοπιαί. i. e. τόποι ὑψηλοὶ - - - διὰ σκοπῶν ἀορατῶν. uid. not. 53

Σκοπός.) Κατὰ σκοπὸν ἐκτοξεύουσι τὰ βέλη. 72. πυρομένους παρὰ τῶν σκοπῶν. uid. not. 84

Σκολιός) σκολιαὶ καὶ πολυγώνιοι. sc. πλευραὶ τοῦ χάρακος. 54

Σμήχειν) abstergere, τοὺς θώρακας. 92. ἐσμηγμέναι αἰχμαῖ. 94

Στρεσομετρέω) τῆς ἐξ ἀναλόγου στρεσομετρομένης θεωρίας. 54

Στοχάζομαι) στρατηγικῆς ἐσοχασάμην. 4. τὴν ὥραν σοχάζομενον. 115

Στρατηγία) - - εὐκαιρος. 55

Στατηγικός.) sc. λόγος. uid. not. 1, στρατηγικὰς συνεταξάμην ὑφηγήσεις. 4. στρατηγικῆς δὲ περὶ θεωρίας - - uid. not. 3

Στρατηγική) - - ἐμπειρία. 55. et 98. στρατηγ. φρόνησις. 79. στρατηγικαὶ πανοπλῖαι. 104. πολιορκία ἐπιζητεῖ στρατηγικὴν ἐπίνοιαν. 116

Στρατιά) exercitus: sed στρατεία expeditio ipsa. Confusa sunt haec uerba passim.

Ἐν

- Ἐν κόσμῳ τὴν στρατιὰν ἐπιδειχόμενος. uid. not. 50. ἀγειλὴν στρατιὰν. 56. et alibi.
- Στρατόπεδον) significat et exercitum et castra. ἰκανὴ γὰρ στρατοπέδοις ἀνεσις. uid. not. 44. πολλάκις ἤττήθη στρατόπεδα. 64
- Στρατὸς) ἀγειν τὸν στρατὸν. Saepe στρατὸς et στρατηγὸς permutata a librariis. u. not. 40. γυμνάζειν τὸν στρατὸν. 44
- Στραχὴ) Hastile, f. iaculilignum. νάρθηκας ἢ στραχὰς ἀκοντίων. 46
- Συγκυκαπίπτω) συγκυκαπίπτει ταῖς διανοίαις. sc. milites, desperantibus ducibus. 65. et 87
- Σύγκειμαι) κατὰ τὴν συγκειμένην ὥραν. i. e. horam, de qua conuenit. 116
- Συγκροτέω) συγκροτημένοι διὰ τάχους. 46
- Σύγκρησις) - - τῶν ὀπλων. 90
- Συλλαμβάνω) εἰ δὲ συλλαβοὶ ποτὲ κατασκόπευ. 50. εἰ μὴν ἢ στρατηγικὴ φρόνησις - - συλλαμβάνεται. i. e. adiunat. 79. τοῖς τοῦ συλληφθέντος ζώε σπλάγχχουσι. 105
- Συλλογίζεσθαι) συλλογιζόμενος τὸν τόπον καὶ τὸ σχῆμα. 55. περὶ τοῦ ποτὲ συλλογισάμενον. uid. not. 95. ἔτιως ἀκριβῶς συλλογισάμενον. uid. not. 115
- Συλλύω) αἱ γὰρ καθεῖδαι συλλύεσαι τὰ σώματα. 51
- Συμβάλλειν) - - τινί, pugnare cum aliquo. καὶν μήπω μέλλῃ συμβάλλειν. 30. ἐπειδὴν συμβάλλῃ τοῖς ἐναντίοις. 84. ἐκ προλήψεως - - συμβάλλειν. 98
- Σημειασχηματίζω.) αἱ γὰρ ὄψεις τῶν ἡγεμόνων σημειασχηματίζουσι τὰς ψυχὰς τῶν ὑποτεταγμένων. 64
- Συμπεδᾶν) uox rarior: compede quasi uinctum tenere. συνεπέδησαν τὰς πολεμίας. 61
- Συμφυῆς) οἱ ἐπὶ τῶν ὄρων - - χάραιες, εἰ μὴ μὴ συμφυεῖς ὡσιν πάντη. 54.
- Συναγωνιστὴς) - - θεός. 26
- Συνάπτειν) καὶ κατ' ἀνδραβουλομένους. sc. πολεμίας συνάπτειν. 80
- Σύνεδρος) αἰρεῖσθαι - - συνέδρους, οἱ μετέξεσσιν αὐτῷ πάσης βελῆς. 24
- Σύνεσις) σύνεσιν ἀποδιοπομπόμενος. uid. not. 30
- Συνήθη) καὶ ταῖς ὄψεσι καὶ τοῖς ὀνόμασι συνήθεις ἀλλήλοις γίνονται. 45. opp. ἀσυνήθεις καὶ ἀνάσκητοι τῆς τάξεως. 46
- Σύνθημα) Tessera militaris. ἔχοντες καὶ τὸ σύνθημα. 32. πᾶν σύνθημα - - - διδόντω διὰ τῶν ἡγεμόνων. uid. not. 89. παρασύνθημα. ib. Signum mutum. πιστεύσωσι τῷ λεγομένῳ συνδήματι. 91
- Συνίστημι) εἰάν ὁ πόλεμος ἔτι συνεχῶς εἴη. uid. not. 107
- Σύνταξις) εἰς περὶ τὸν μῆμη παραθέμενος εἰς σύνταξιν ἡγάγεν. 10
- Σύντροφος) Mss. et impressi, σύσροφα. u. not. 43.
- Συσελλεῖν) - - περὶ τὴν πορείαν τοῦ στρατεύματος. i. e. ducere exercitum pilatim, strictim, uid. not. 32. ἢ συνεχῶς αλμένη πορεία. 33. ἐν συνεχῶς αλμένῳ χάραι. 54. μὴ ἔτιως ἐπ' ὄραν συσελλέτω τὴν παρατάξιν. 77. unde.
- Συσολῆ) καὶ τὰς δὲ ἐκτάσεις καὶ συσολὰς. sc. aciei. 45
- Σφάλλομαι) οἷτε πταίσαντες ἐσφάλθησαν τῶν στρατηγησαντων. 6. τοῖς ὄλοις - - σφάλονται. 63. u. et 91, et 97
- Σύσροφος) uid. σύντροφος.
- Συσροφή) κατὰ τάγματα καὶ συσροφὰς. 126
- Σφενδομιστὴς) σφενδομιστὴς πρῶτους πρὸ τῆς φάλαγγος εἴσει. 70
- Σφενδοῦνται) ὀνδὲ μὲν οἱ σφενδον. κύκλους τῶν λίνων ἀποτελεῖν τῆς σφενδόνης. i. e. σφενδοῦνται. uid. not. 71
- Σχεδιάζω) οὐδὲν ἐσχεδιασμένον ἀπολέμω - - τὸδε περιέχει τὸ σύνταγμα. 8
- Σχῆμα.) πᾶς κύκλος ἐλάττω τὴν τοῦ σχήματος ὄψιν ἔχει. 54. et 55. σχήματα sunt etiam positiones Signorum atque constellationes. σχημάτων ἐγκλίσεις. uid. not. 59. χρεὶ πλέον τῷ σχήματι τοῦ προσώπου στρατηγεῖν - - 65. μηνοειδὲς σχῆμα. 81. ἐπὶ κοίλου σχήματος. 82
- Σχολῆ) σχολῆ προίτω. opp. δρόμω. omiff. συν. uid. not. 36

Σῶμα) mancipium, captiuus. uid. not.
106. εἰς τινῶν αὐτοῖ ἢ σωματίων κρατήσασιν.
108. ἀναστρέψαι πᾶν σῶμα τῆς πόλεως.

T.

Τᾶ) τὰ τῶν φίλων. i. e. φίλοι. u. not.
108

Τάγμα) εἰς τάγματα διελὼν τὸ στρατεύμα. u.
not. 122. occurrit et 123

Ταγματάρχης) ὁ δὲ πρῶτος ταγματάρχης.
122

Ταλαιπωρέω) πρὸς τὰ μέλλοντα τεταλαιπω-
ρησώμενος. 123

Ταλαίπωρος) κἄν σφόδρα ταλαίπωροι ᾦσιν. u.
not. 44

Ταξίαρχοι) duces τῆς τάξεως. u. not. 22

Τάξις) uiros centum et duo de triginta
complectebatur. u. not. 22. occurrit
et 32. bis. ὅτι διαφοραὶ πολλαὶ τῶν τά-
ξεων. u. not. 68. ἔσω δὲ διάστημα κατὰ
τὰς τάξεις. u. not. 73. λύσσει τὴν τάξιν.
81. καταλιπεῖν et φυλάττειν τὴν τάξιν.
98. τάξεως ἀφηγήσεις. 104

Τάττειν.) οἱ πολέμιοι πλατύτεροι τεταγμέ-
νοι. 32. occurrit et 69, 70, 88

Ταυτὰ) ταῦτα et ταυτὰ frequenter in li-
bris antiquis turbantur. u. not. 127

Ταύτη) καὶ ταύτη μὲν εἰ γίγνοιτο i. e. τοῦ-
τω τῷ ἰσόπῳ. u. uid. 94

Τεκμαίρεσθαι) coniectura assequi. ἢ ἰδιῶν ἵς
ὄψει τεκμαίρεται. 54. αἱ γὰρ ἰδίαι πρὸς
τὸ λυπεῖν ἐμπειρίαι, καὶ τὰς τῶν πέλας
ἐπινοίας τεκμαίρονται. 55. τὴν ὁδὸν τεκ-
μαιρόμενον. 115.

Temporum diuerforum coniunctio. u.
not. 53

Τίθημι) de uallo: τοῦ δὲ χάρακος πρὸ τῶν
ἀνθρώπων τιθεμένου. 54. πολυχρόνιον τίθε-
σθαι τὴν παρεμβολήν. 41. χάρακα. 54.
οὐκ ἐν σμικρῷ θετέον. 63

Τίς) ἀπτικῶς iungitur substantiuus. u. not.
33

Τόνος) intensio. ἢ δὲ ἀνάτασις ἰῶν σκελῶν καὶ
ὁ τόνος. 51. ὥς πρὸς μὲν τὴν ἀναφορὰν ἰσ-
νον ἔχειν τὸ βέλος. 72

Traiectio uocum. u. not. 63

Τρέπεσθαι) βραδίως αὐτὰς τρέπονται. ellipt.
locutio scil. εἰς φυγὴν. u. not. 32. ple-
ne legitur haec forma. 83. τρέπεσθαι κατὰ
τὰ κοῖτον. 122

Τρίβω) ὑπὸ τοῦ ῥοίξε τριβόμενον ἐν ἰῶ ἀέρι τὸ
βέλος. 75

Τριχῶ) τριχῶ δὲ διελὼν ἴην ἰδίαν δύναμιν i. e.
in aciem tripartitam diuidens. u. not.
81

Τροφή) commeatus, quaecunque exerci-
tui alendo sunt necessaria: saepe confu-
sum hoc uerbum cum τροφή. u. not.
38

Τυγχάνω) ἂν τύχη. 11. ἀρχῆς μέλλει τυγ-
χάνειν. 12. πλεσιώτατος ὢν τύχη. notus
graecismus, h. u. 29. occurrit et 63,
70, 86, 98. μηδὲν ὢν ἔτυχεν. u. not.
106. 109. bis. τεύξεσθαι. consequi. ἢ γὰρ
ἐλπίς ἰστίων αὐτῶν τεύξεσθαι δελεάζεσθαι. u.
not. 112

Τύχη.) an omnia in bello ad fortunam re-
ferri debeant. u. not. 6

Υ.

Υἰοὶ παιδρος) κρυμνοῖς ὑπαίθεροις συγγυμναζό-
μενα. u. not. 48

Υπατοί) u. not. 3

Υπέρ) ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μετέωρα τὰ ξίφη
ἀνατεινόντων. notandum hac ui praep.
acc. iungi. u. not. 94

Υπεραίρειν.) ὑπεραίραντες τοὺς τῆς Ἰταλίας ὄ-
ρους. u. not. 6

Υπεργίαιος) οὐκ ἀπειρον εἶναι τῆς ὑπεργίαιος φο-
ρᾶς τῶν ἀπλανῶν. u. not. 114

Υπερκαθέζεσθαι.) uox paullo rarior. ἐνέ-
δραι πολεμίων ὑπερκαθέζονται. not. praep.
ὑπὲρ in comp. permutatam esse cum
ὑπὸ, ut in hoc uerbo; de quo u. not.
34

Υπερκεράω) i. e. unico cornu hostem su-
pero. - - τοὺς πολεμίους ὑπερκερασαντας.
u. not. 78. occurrit et 79

Υποβάλλω) ἄς sc. ἐπινοίας ἢ ἀνάγκη τῆς ἰσ-
χῆς - - ὑποβάλλει, subiicit, suppeditat.
100

Υποπτος) Act, et pass. adhibetur. u. not.
110

Υποσέλ-

ὑποσέλλω) τὴν ἐπὶ βάρους ὑποσέλλασκεν. sc. μάχην. 45

ὑπελός) subdolos. φυλάττεσθαι τὸ ἀπὸ τῶν πολεμίων ὑπελόν. u. not. 111

ὑποφαίνειν) ostendere, declarare, ὅθεν ὑποφαίνειν μὲν δεῖ τῷ πλῆθει τὸ φιλοκίνδυνον. 101

ὑποχειρίος) ἡ τῶν υποχειρίων πρὸς τοὺς κρατίσαντας τιμωρία. de scriptura h. u. u. not. 112

ὑφίστασθαι) - - τὸν θεμέλιον. 28

φρυκτός) ὅταν ὁ πρῶτος ἄρῃ τὸν φρυκτὸν. i. e. faces tollat. 90. unde φρυκτωροί. u. not. 36

φρυκτωρέω) παραπλησίον τῷ παραγγέλιματος τοῖς φρυκτωρῶσι γινόμενα. u. not. 90

φυλάττειν) in med. cauere. ἅτε γὰρ ποιήσαντες ἐφυλάσσοντο παθεῖν. u. not. 9. οὐ γὰρ δὴ δρᾶσαι μὲν χρεῖσιμοι, φυλάσσειν δὲ. 40, 66, 77. τὴν ἰσχυρὰν φυλάττειν ψυχὴν. 102. φυλάσσει τὰς εὐπραγίας. 110. φυλάσσει τὸ μέλλον. u. not. ibid.

Φ.

φάλαγγξ) u. not. 14. τὴν τῶν πεζῶν φάλαγγα. 77. οἱ κατὰ μέσην φάλαγγα τεταγμένοι. 81. unde.

φαλαγγηδόν) προάγειν φαλαγγηδόν εἰς εὐθειαν. 81

φασηναι) ἐν ὀξεί τὸ δυνάμενον καιρῷ φασηναι. quod a φημι rarius occurrit. u. 63

φέρω.) οἶομαι τελαττον ἐπαινῶν οἴσεισθαι. 10. ἀτακτως φέρεσθαι πρὸς τὰς ὠφελείας. 49. εἰς τὸ πρόσω φέρεσθαι. 86. ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι. de hac locutione u. not. 106

φθάσειν) huius uerbi elegans usus cum part. notus est, et aduerbiafcit. respondet iat. occupare. μηδὲν ἀνύσσει φθάσαντες. 31. μὴ φθάσωσιν - - οἱ πολέμοι τὴν ἀνάγκην τοῦ μάχεσθαι. 63, 74, 78, 94, 110, 116. φθάσας ἀποδραμῶν. ib. et 125

φθειρω) τὴν δὲ τῶν πολεμίων φθειρέτω. sc. χῶραν. 37. bis. et 41

φιλέω) h. l. Soleo. τοῦ δαμιονίᾳ φιλεῖντος νεμεσᾶν. 108.

φίλος) pro suus. ἅττα ἀναγκαῖα φυλαχθέντα τοῖς φίλοις εἶσαι. u. not. 37. τὰ τῶν φίλων. i. e. φίλοι. u. not. 108

φορᾶ) de motu uehementiori. οὐκ ἄπειρον εἶναι δεῖ τῆς ὑπεργείᾳ φορᾶς τῶν ἀπλανῶν. 114

Χ.

Χαριστήρια) τὰ νομιζόμενα χαριστήρια. i. e. patriis legibus et institutis sancita. u. not. 103

Χειμαδέω) uox rarior. εἴαν μὴ χειμαδέω. u. not. 42

Χειμαδιος) ἐν δὲ ταῖς χειμαδίαις forte χειμασίαις. u. not. 42

Χειμών) εἴαν ἐμπέσῃ χειμῶν. i. e. tempestas. 99. ὁ τοῦ πολέμου χειμῶν. ibid.

Χεῖρ) εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. 33. pro hac loquendi forma dicunt etiam Graeci, ἐγχειρεῖν cum Dat. Notanda differentia inter locutiones: ἐλθεῖν εἰς χεῖρας τοῖς πολεμίοις et τῶν πολεμίων. u. not. 101, 51, 74, εἰς χεῖρας ἰέναι. 82, 94, 100, 101, 118, 119

Χελῶναι) - - - χωσρίδες. testudines ad aggeres faciendos pertinentes. 120

Χρηματιστής) uocabulum μέσον signif. οἰκονόμον ἀγαθὸν et φιλοχρηματιστήν. u. not. 19

Χρονίζω.) τὰ πρῶτα - - - φοβερώτερα τῶν χρονιζομένων εἶναι δοκεῖ. 116

Χωρεῖν) πρὸς τὰ πολεμικὰ χωρεῖν. 43. ὑπὸ πόδα τῷ στρατεύματι χωρεῖν. 82. πάντα διὰ πράξεων καὶ ἀληθινῶν ἀγώνων κεχωρηκότα. 9

Χωσρίδες) epitheton uineae f. teiuiuinis. χελῶναι χωσρίδες. 120

R r

Ψιλός)

Ψ.

Ψιλός) ψιλός πρώτος πρὸ τῆς Φάλαγγος
σῶσει. uid. not. 70. τοὺς ψιλὸς ἐν τοῖς
τραχέσι ταπτέτω. 72, et 77

Ψυχὴ) σάλπιγξ ἐγείρει ψυχὰς. 71. εἶναι τῆς
ἑαυτῆ ψυχῆς κύριον. 54. hebraism. sapere
uidetur; ibi enim ψδν pronom. loco
adhibetur, cf. Bion. Id. 1. u. 47. τὴν
ιδίαν φυλάττειν ψυχὴν. 102. et alibi.

Ω.

Ω. Saepe cum o confusum. uid. not.
2

Ωρα) διὰ τὴν ὥραν τῆ καιρῆ. 42. μία ὥρα.
breuissimum temporis spatium. uid. not.
122

Ως) Ellipsis τῆ, πρὸς, ἀπτικῶς. πάντα ὡς αὐ-
τὴν. 106

Ωσε) Cum Indic. iunctum. uid. not.
75

Ωφέλεια.) τὸ μέγιστον ὠφελείας ἵξεσθαι. 17.
ἀτάκτως φέρεσθαι πρὸς τὰς ὠφελείας,
49. τοὺς ἀποχωρῶντας ταῖς ὠφελείαις.
ibid.

FINIS INDICIS.

LE
GENERAL
D'ARMÉE,
PAR ONOSANDER.

Ouvrage traduit du Grec

PAR

M. le Baron DE ZUR-LAUBEN,
Chevalier de l'Ordre Militaire de S. Louis, Brigadier ès
Armées du Roi, Capitaine au Régiment des Gardes - Suisses
de Sa Majesté, et Associé - Correspondant - Honoraire
de l'Académie Royale des Inscriptions et
Belles - Lettres.

A PARIS,
Chez VINCENT, Imprimeur - Libraire, rue S. Severin,
à l'Ange.

M D C C L V I I .
Avec Approbation, et Privilège du Roi.

LE
G E M E I N E
B I B L I O T H E K

D R A S I E

P R O N O M I N A

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

U N D

A MONSEIGNEUR
LE
DAUPHIN.

MONSEIGNEUR,

La protection dont Vous honorez les Sciences et les Lettres, m'enhardit à Vous offrir avec confiance une nouvelle Traduction d'un Ouvrage, qui renferme la plus brillante et l'une des plus utiles de toutes les Sciences. C'est celle qui forme les Héros, qui assure la durée des Empires, qui en étend les limites, et qui venge les Etats opprimés. De tous les Peuples de l'Antiquité, les Grecs et les Romains ont porté le plus loin l'Art militaire, et c'est à cette science approfondie qu'ils étoient redevables de leurs victoires et de leurs conquêtes; mais de toutes les Monarchies qui partagent aujourd'hui le monde entier, la France est celle qui approche le plus de la gloire des Romains, et qui conserve le plus exactement les vrais principes de l'Art militaire: sans avoir recours à des Régnes éloignés, le siècle de LOUIS LE GRAND,

a 2

et

et celui de LOUIS LE BIEN-AIME, sont de sûrs garants du parallele des François et des Romains.

Né du plus auguste sang de l'Univers, Vous avez toujours pensé, MONSEIGNEUR, que l'Art de la Guerre étoit l'étude la plus digne d'un Prince: des l'âge le plus tendre, Vous en avez fait votre occupation; et les Plaines de Fontenoy, témoins de cette valeur héréditaire, qui de tous les tems a immortalisé les BOURBONS, apprendront à la postérité la plus reculée, que LOUIS ET SON FILS ont enlevé par leur intrépidité à de superbes ennemis, la Victoire la plus mémorable.

Onofander croyoit illustrer son Traité sur l'Art militaire, en le dédiant à un Consul Romain, habile et expérimenté. Quel éclat nouveau ne feroit-ce pas y ajouter, si un Prince tel que Vous, MONSEIGNEUR, si le digne Fils du plus grand Roi du monde daignoit agréer la Traduction nouvelle d'un Ouvrage utile, trois fois traduit, trois fois il auroit la gloire d'avoir été protégé (a) de L' AUGUSTE MAISON DE FRANCE. Les plus grands Capitaines en ont reconnu tout le mérite: le Maréchal de Saxe, ce Héros dont la mémoire Vous est chere, que la France et son auguste Roi honorent de leurs regrets, et toute l'Europe de son estime, avouoit avec plaisir que les principes et les règles contenues dans ce Traité, étoient capables de former un grand Général d'Armée.

L'amour du bien public m'a fait entreprendre cette nouvelle Traduction, et le desir d'offrir mon travail à un Prince, qui par ses vertus s'attire l'amour de toute la France, m'a fait surmonter toutes les difficultés, nécessairement attachées à ces sortes d'Ouvrages, trop heureux, si Vous daignez agréer mes foibles efforts.

Je suis avec un profond respect,

MONSEIGNEUR,

Votre très - humble et très-
obéissant serviteur,
le Baron DE ZUR-LAUBEN.

(a) Henri II. étant Dauphin, et Henri le Grand permirent qu'on leur dédiât Onofander.

P R É F A C E
D U T R A D U C T E U R.

. *Juvat antiquos accedere fontes.*

Les grands principes de la Guerre n'ont pas varié : Montecuculi , Turène, Condé, Rohan et Coligni avoient appris des Grecs et des Romains la science du parfait Général d'Armée ; et Polybe , César et Végece avoient été leurs premiers maîtres dans cet Art qui perpétue les Héros , qui soutient l'éclat des Empires, étend leurs limites, et qui venge les Etats opprimés. Malgré les changemens arrivés dans quelques parties de la Tactique militaire par l'invention des bouches à feu, les mêmes principes de guerre qui régloient les opérations de Miltiade , de Pyrrhus , de Scipion et de Fabius , conservent encore leur vigueur. Tant il est vrai de dire, que dans les sciences il y a des principes fixes et invariables; et le Comte de Saxe en étoit si persuadé, qu'il avouoit avec plaisir, qu'il devoit ses premières notions de la conduite du Général d'Armée à la lecture d'Onofander traduit par Vigenere , éloge bien flateur pour l'Auteur Grec , dont nous osons donner une nouvelle traduction.

Avant que de rendre compte de notre travail, nous parlerons d'Onofander, et de son style, et nous citerons les différentes éditions et versions de son Ouvrage. *Onofander*, ou selon l'Empereur Leon (a), *Onesander* étoit Grec de naissance ou d'extraction, et Philosophe Platonicien. Suidas, qui vivoit sur la fin du dixième siècle (b), nous apprend qu'il avoit composé plusieurs Ouvrages; un Traité de la Tactique ou de l'Art militaire; un autre des Stratagemes de Guerre, et des Commentaires sur la République de Platon. Onofander sembloit donc réunir à la fois et Feuquieres et Montesquieu ; mais de toutes ses productions, le tems ne nous a laissé que le Traité de l'Art militaire, ou du Général d'Armée, et encore le texte grec est-il parvenu jusqu'à nous, très-défectueux dans plusieurs endroits. Onofander dédia cet Ouvrage à *Quintus Veranius*. Si nous sommes assez heureux de fixer le tems où vivoit ce Romain, nous saurons placer Onofander dans sa véritable époque. Voici comme ce dernier s'exprime dans son Epître dédicatoire. *La science de la Guerre appartient de droit aux Romains,*

(a) *Leonis Imperatoris de bellicò apparatu liber, editus cum notis à Jo. Meursio, juncta Jo. Checi versione lat. Leyd. Elzevir, 1613. in-40.*
à graeco in latinum conversus à Joan. Checo Cantabrigiensi. Cap. XIV. Sect. 110. Basileae apud Michael. Isingrinium 1554. in - 16. Eiusdem (b) *Lexicon T. II. pag. 699. graecè et lat. Cantabrigiae 1705. in-fol.*

b

maïns, et sur-tout à ceux d'entr'eux qui ont été Sénateurs, et qui, par le choix sage et prudent de l'Empereur, ont été élevés au Consulat et aux Charges militaires, tant à cause de la grande expérience qu'ils y ont acquise, qu'en considération de leur naissance; c'est aux premiers que je consacre cet Ouvrage, non pour leur apprendre des règles qu'ils ignorent, mais parce qu'ils sont très-aguerris. Quintus Veranius (a), dont on lit le nom à la tête de cette Épître, étoit Romain, illustre par sa naissance, ses dignités et ses actions. La famille de Verania étoit distinguée à Rome; et Gruter nous a transmis plusieurs Inscriptions dressées en son honneur (b). On lit sur l'une (c), que Quintus Veranius avoit élevé ce monument à la mémoire de sa femme Verania Thaumaste. L'infortuné Lucius Pison Frugi Licinianus, qui descendoit de Crassus et de Pompée, le même Romain que l'Empereur Galba avoit créé César, le 10. Janvier de l'an 69. de Jesus-Christ, et qui fut peu après tué à l'âge de trente et un ans avec ce Prince, le 15. du même mois, en la même année, avoit épousé (d) Verania ou Verannia, soeur de Scribonien, et la même Dame dont Pline le jeune parle (e) en un endroit. Cette Princesse racheta la tête de Pison, et la brûla avec le corps.

La première (f) année de l'Empire de Claude, l'an quarante-un de Jesus-Christ, le Sénat députa vers Claude, Agrippa et les Tribuns Veranius et Brochus, pour lui persuader de quitter l'Empire: on peut voir dans Tillemont le détail de ces instances, et leur foible succès. Le Tribun Veranius paroît avoir été le même que Quintus Veranius Nepos, qui fut fait (g) Consul avec Cn. ou C. Pompeius Longinus l'an quarante-neuf de Jesus-Christ, et la neuvième année de l'Empire de Claude, et par conséquent Quintus Veranius, à qui Onofander dédia son Ouvrage, comme à un Romain qui avoit été décoré du Consulat, paroît avoir été le même que le Tribun Veranius.

Onofander semble (h) dire dans son Épître dédicatoire, qu'il écrit dans un tems de paix. Depuis l'an quarante-neuf de Jesus-Christ, qui est la date du Consulat de Veranius, jusqu'en cinquante-neuf, qui est l'année de la mort de ce Consul, on trouve une seule année remarquable par la paix générale dont jouissoit l'Empire Romain, la cinquante-troisième qui étoit la treizième de l'Em-

(a) Un Manuscrit des *Strategiques* d'Onofander, que l'on voit à la Bibliothèque d'Yorck en Angleterre, porte qu'il étoit dédié à *Quintus Uranius*: ce qui est le même nom que Veranius. Le texte grec de Rigaut donne ὁ Κόιντος Οὐράνιος. *Dom Montfaucon Bibliotheca Bibliothecarum*, T. 11. pag. 682. n. 5038, Parisiis 1739. in fol.

(b) *Inscript. antiq. nova Editio, curante Johanne Georgio Graevio. Amstelædami, 1707. in fol.* Fig. p. LXXXIII. 5. p. CVIII. 7. p. DCCCXXXIX. 7. pag. DCCCXXV. 22. p. M. 1. et pag. MCXXXVIII. 14.

Suetone rapporte dans la Vie d'Auguste un jugement de ce Prince sur le style de Veranius Flaccus. *Hist. Augustae Scriptores*, p. 140. *Hanoviae 1611. in fol.*

(c) *Ibidem*, MXLVII. 1.

(d) *Tacit. Histor. lib. pag. 396. cum Observat. Boxhornii. Amstelædami, 1643. in 12.* Tillemont

Hist. des Emper. T. 1. pag. 405. et 411. Paris 1690. in 4to.

(e) *Lib. 11. Ep. 20. pag. XL. et XLI. cum Commentariis Joannis Mariae Catanaci. Badius, 1537. in fol.*

(f) *Josephi antiq. Jud. lib. XIX. Cap. 111. p. 939. T. 1. Amstelædami, 1726. in fol.* Tillemont, *ibidem*, pag. 218. et 258.

(g) Tillemont, *ibidem*, pag. 258.

(h) Jean Charrier qui traduisoit Onofander en françois l'an 1546. lui fait dire formellement dans l'Épître dédicatoire: *Parquoy si je puis une fois cognoistre que ce mien labeur soit approuvé de telles gens, je ne douterai meshuy de dire ouvertement que j'ay cueilly en ce temps de paix, et mis dedans mon oeuvre les conseilz, les desseings et entreprises des vaillans Capitaines.* J'ai suivi littéralement le texte grec. Charrier en avoit saisi l'esprit, sans s'assujettir au laconisme de l'Original.

l'Empire de Claude; cette année paroît être celle dans laquelle Onofander a fait son Traité du parfait Général d'Armée.

Tacite (a) écrit, que Didius Gallus qui gouvernoit dans la Grande-Bretagne les Pays que l'Empereur Claude y avoit conquis, étant mort, Veranius lui succéda, mais que ce dernier étant mort en moins d'un an, Suetonius Paulinus le remplaça dans ce Gouvernement. Tillemont (b) rapporte la mort de Didius Gallus, vers l'an 58. de *Jesus-Christ*, et celle de Veranius l'année suivante. Tacite (c) nous apprend que Veranius, pendant la courte durée de son Gouvernement, fit quelques incursions sur les terres des Silures; que la mort arrêta ses succès; que, pendant qu'il vivoit, il avoit eu la réputation d'un homme intègre et austère, mais que dans son testament il dévoiloit son ambition, y ayant trop flaté l'Empereur Néron, et ayant même osé y avancer que s'il vivoit encore un an, il lui soumettroit toute la Grande-Bretagne.

Après avoir fixé le tems où vivoit Onofander, nous parlerons de ses qualités personnelles et de son style. La philosophie de Platon qu'il avoit préférée à toute autre, marquoit son discernement et la pureté de ses mœurs. En effet son attachement pour la doctrine d'un Philosophe à qui le Paganisme donnoit le surnom de *Divin*, et que le Christianisme même a comblé d'éloges, lui prêtoit des idées sublimes; et ses reflexions claires, précises et énergiques respiroient cette chaleur vivifiante de persuasion qui animoit les Ecrits du disciple de Socrate. Son Traité de l'Art militaire trace les préceptes de la plus rigide vertu parmi les maximes militaires, et on y trouve une morale presque toujours épurée, les sentimens du véritable Citoyen, beaucoup de respect pour la Divinité et pour la Religion alors dominante. En un mot, Onofander paroît dans cet Ouvrage un digne disciple de Platon; et si son maître donna des leçons souvent utiles sur l'art de gouverner dans un Ouvrage systématique et idéal, le disciple encore plus heureux que son maître, traita de l'Art militaire, d'après des principes certains et nullement imaginaires, tous puisés dans la conduite des plus grands Capitaines de Rome. La République de Platon offroit un plan de Gouvernement parfait, mais au dessus de l'humanité; et le Traité militaire d'Onofander présentoit des principes, qui suivis, formeront les plus grands Généraux. L'Ouvrage de Platon est une spéculation, et celui d'Onofander, un précis de maximes, toutes dictées par l'expérience.

On ne poussera pas plus loin le parallele. On ajoutera seulement, qu'Onofander, sans citer aucun trait d'Histoire, développe dans le cours de ses maximes la science qui avoit élevé le plus vaste Empire de l'Univers, et que l'on découvre dans son Ouvrage le plan admirable de la Tactique militaire des Romains.

Nous allons faire quelques Observations sur le style d'Onofander. L'original grec, quoique parvenu à nous avec des variantes et des lacunes, et même avec un désordre visible dans la liaison des Chapitres, conserve dans sa diction une beauté majestueuse, une élégance nerveuse, et une clarté perçante; et si le texte grec n'est pas de la force ni de l'aménité de celui d'Herodote, de Thucydide, ou de Xenophon, il semble du moins égaler celui de Plutarque.

b 2

Ono-

(a) *Agricola*, pag. 614-615. *Eadem editio Boxhornii*.

(b) *Ibidem*, pag. 272. et 315.

(c) *Annal. lib. XIV.* pag. 300. *Eadem editio*.

Onofander vivoit d'ailleurs dans un siècle, qui trop voisin d'Auguste, n'avoit pas encore ressenti une décadence assez frappante dans les Sciences et les Belles Lettres. Un sçavant (a), qui écrivoit en 1583. au célèbre Melchior Goldast, qu'Onofander avoit été traduit en latin par Nicolas Saguntinus, et qu'il avoit des Manuscrits grecs et latins de ce Philosophe Platonicien, s'exprimoit en ces termes sur le style de l'Auteur. *Onofandro (b) certè nihil potest aut doctius, aut brevius, aut fructuosius in arte militari reperiri, ut mirari satis non possim tamdiu latere potuisse.* ON NE PEUT TROUVER SUR L'ART MILITAIRE UN TRAITÉ PLUS APPROFONDI, PLUS LACONIQUE, OÙ PLUS UTILE, QUE CELUI D'ONOSANDER; ENSORTE QUE JE NE SCAUROIS ASSEZ M'ETONNER, QU'UN AUTEUR AÜSSI ESTIMABLE AIT RESTÉ SI LONG-TEMPS DANS LES TENEBRES.

Onofander avoit éprouvé presque le même sort que Trogue - Pompée. Les Empereurs Maurice et Leon, qui ont écrit sur la Tactique, ne s'étoient pas contenté de consulter l'Ouvrage du Philosophe Platonicien; mais ils avoient adopté ses préceptes. Le seul ménagement qu'ils garderent pour diminuer le reproche de Plagiaire, fut de rapporter dans le mauvais grec de leur tems ce qu'Onofander avoit dit plus élégamment sous l'Empire de Claude ou de Néron. Maurice n'a jamais nommé Onofander dans ses *Stratégiques*, (c), malgré les obligations qu'il lui avoit; et Leon, (d), quoique Philosophe, ne l'a cité (e) qu'une fois, et encore pour le critiquer avec peu de solidité. Quelle idée doit-on avoir de la noblesse de penser de ces Princes? Pour devenir Auteurs, ils dépouilloient un ancien, se paroient de ses maximes, ne lui marquoient aucune reconnoissance; et esclaves d'une vanité bizarre, ils s'étudioient même à cacher leurs larcins littéraires, sous l'affectation d'un grec corrompu, et étranger à la pureté du style de leur modèle.

Leon dit que les Tacticiens qui ont vécu depuis *Onofander*, pensent que l'on ne doit pas tenir l'Armée brillamment armée avant le tems de la Guerre, et que jusqu'à ce moment, il faut cacher à l'ennemi futur tout l'éclat des armes, pour ne pas faire naître des discours et des raisonnemens. *Mais Onofander (f), ajoute Leon, paroît d'un sentiment plutôt différent dans ses Ecrits sur l'Art militaire: il conseille que l'Armée soit en tout tems dans un état brillant. Pour moi je crois, ou qu'Onofander ignore que le bruit public se répand trop loin, ou qu'il passe sous silence la conduite que l'on doit tenir avant le tems de la guerre. Mon sentiment, conforme à celui des Tacticiens modernes, est que l'on doit tout-à-coup et conjointement étaler le brillant des armes, mais seulement au moment de la bataille; un pareil spectacle ainsi dirigé, épouvantera beaucoup plus les ennemis. Jusqu'alors ils ne croyoient pas que leurs voisins étoient si superbement équipés; autrement ils se seroient préparés d'avance à leur état brillant, et même ils se seroient comme familiarisés avec leur éclat. Mais il n'en est pas de même, lorsqu'une Armée que l'ennemi croyoit très-misérablement pourvue d'armes, paroît tout-à-coup brillante à ses yeux; l'ennemi en tire un présage qui le trouble.* il sera donc utile

(a) François Guillimann, de Fribourg en Suisse.

(b) *Viror. claror. et doctor. ad Melchiorum Goldastum Epistolae, collectore Henrico Gunthero Thullemario, pag. M. 210. Francofurti, 1688. in 4to. Gabrielis Naudaei Parisini Bibliographiamilitaris, pag. 470. 501. et 502. Apud Thomam Crenium Collect. varior tractat. de eruditione comparanda. Lugduni Batavorum, 1699. in 4to.*

(c) Cet Ouvrage parut la première fois en grec en 1664. in 8. avec la Version latine de Jean Scheffer. L'Empereur Maurice fut décapité par ordre du tyran Phocas, le 27. Novembre 602.

(d) Leon mourut en 911.

(e) *Cap. XIV. Sect. 110. et 111.*

(f) Voyez le Chap. XXVIII.

utile au Général, de ne pas étaler l'Armée avant le tems de la guerre, et avant qu'il sçache l'état des troupes qu'il aura à combattre.

Nous demandons de bonne foi à tout Militaire ce qu'on penseroit aujourd'hui d'un Général qui avanceroit la maxime de Leon.

Onofander, tantôt copié (a), et tantôt défiguré par des Plagiaires, étoit resté dans l'oubli jusque dans le XVI. siècle. Nicolas Saguntinus (b), ayant découvert un Manuscrit grec de ce Tacticien, le traduisit le premier en latin; mais sans saisir ni l'esprit ni le style de l'original. Sa Traduction parut à Basle en 1541. in 12; elle y fut réimprimée en 1558. et en 1570. Voici quel en étoit le titre: *Onofandri Platonici de optimo Imperatore ejusque officio.*

En 1546. parut la première Traduction de cet Ouvrage en François. *L'Art de la guerre composé par Nicolas Machiavelli; l'état aussi et charge d'un Lieutenant - Général d'Armée, par Onofander, ancien Philosophe Platonique: le tout traduit en vulgaire François, par Jehan Charrier natif d'Apt en Provence, et par luy adressé à Très - Haut et Très - Excellent Prince Monseigneur le Dauphin. Paris, 1546. in fol. Ont lit ces vers à la tête du frontispice:*

Gens, armes, chevaux, hardiesse, et vaillance,
De bien peu servent sans conseil et prudence.

On lit (c) également à la fin de la Traduction d'Onofander ce Distique latin de Charrier.

Arma, viros et equos habeas, sis fortis et audax:
Si non sis prudens, miles ineptus eris.

Charrier avoit assez bien saisi l'esprit d'Onofander, l'Exemplaire qu'on a de son Ouvrage à la Bibliothèque du Roi, est le même que celui qu'il avoit présenté au Dauphin, fils du Roi François I. et depuis Roi sous le nom de Henri II.

Depuis que Saguntinus eut donné la première version latine d'Onofander, le sçavant Joachim Camerarius déterra un Manuscrit grec du même Auteur, mais moins correct que celui de Saguntinus. Il travailla à une nouvelle traduction en latin, et ses fils la publièrent à Nuremberg en 1595. in 8vo. Cette Version a été peu estimée, quoiqu'élégante.

Jusqu'alors Onofander n'avoit pas encore paru dans sa langue originale. La gloire d'en donner la première édition grecque étoit réservée à un François, au célèbre Nicolas Rigaut de Paris. Cet homme à qui la République des Lettres a tant d'obligations, fit imprimer le texte grec avec une Version latine, et
des

(a) Vegece même a copié et imité Onofander dans plusieurs endroits de ses Institutions militaires, sans faire néanmoins jamais à Onofander l'honneur de le nommer.

(b) Jo. Alberti Fabricii Bibliothecae Graecae. Lib. 111. pag. 766. 767. Hamburgi, 1707. in 4to. Naudaei Bibliographia militaris. pag. 497. et 509.
(c) Pag. 130.

des notes, à Paris, en 1599. in 4to. Il dédia l'Ouvrage au Roi Henri IV. le modèle des grands Rois et des grands Capitaines. Sa Version latine, quoique plus correcte que celles de Saguntinus et de Camerarius, s'écarte néanmoins trop de la concision nerveuse d'Onofander: elle s'abandonne à des licences, et elle prête quelquefois à l'Auteur des maximes ou définitions très-étrangères au texte grec; mais on a une grande obligation à Rigaut (a) de nous avoir donné les Variantes des quatre Manuscrits (b) qu'il avoit consulté, et dont deux très-anciens, sur parchemin, étoient de la Bibliothèque de Catherine de Medicis; un autre plus récent, devoit avoir servi à Camerarius, et un quatrième que possédoit Frederic Morel, Professeur en langue grecque, et célèbre Imprimeur: outre les Variantes, Rigaut commenta Onofander. Mais quelques-unes de ses notes, trop chargées d'érudition, s'éloignent de l'objet d'Onofander. Son édition fut réimprimée par Commelin, en 1600. in 4to; et ce dernier y ajouta les Observations critiques d'*Æmilius Portus*. En 1619. la Version latine de Rigaut fut imprimée séparément à Helmstad, in 4to.

Le fameux Antiquaire Janus Gruter, qui mourut en 1627. avoit aussi composé un Commentaire politique sur le *Strategicus* d'Onofander; mais Fabricius dit que, malgré toutes ses recherches, il n'a pu trouver ce Commentaire. En 1605. Blaise de Vigenere avoit donné à Paris, in 4to. une Traduction (c) françoise d'Onofander, avec des notes: cette Traduction qui paroît souvent être plutôt la Version du latin de Rigaut, que du grec d'Onofander, seroit assez fidèle, si elle ne péchoit par la prolixité. A l'égard des Observations de Vigenere, l'extrait qu'on en feroit, seroit très-utile à tout Militaire qui aspire au grand; mais noyées dans une érudition trop chargée, elles dégoutent le Lecteur.

Il avoit déjà paru à Venise en 1548. une Traduction italienne d'Onofander; et François Cotta, que Naudé a cru avoir été le même quae Fabius Cotta de Rome, étoit l'Auteur de cette Version et des Commentaires dont elle est ornée. Diegan ou Don Diegue Gratian avoit aussi donné Onofander en Espagnol, à Barcelone, en 1567. in 4to.

Jean de Chokier, de Surlet, Chanoine et Vicaire - Général de Liège, Conseiller de l'Electeur de Cologne, et Abbé de Vifet, composa des Dissertations politiques sur la Traduction latine d'Onofander par Rigaut. Elles furent imprimées

(a) Il est aussi Auteur du Glossaire tactique. Edit. Paris, 1601, in 4to.

(b) Dom Monfaucon cite trois Manuscrits grecs des *Stratégiques* d'Onofander, de la Bibliothèque du Roi; un autre du même Ouvrage, aussi en grec, de la Bibliothèque de Selincourt, au Diocèse d'Amiens; deux Manuscrits grecs, dont l'un très-ancien, du même Traité, qui se trouvent à la Bibliothèque Ambrosienne de Milan, et un autre du même Ouvrage, à la Bibliothèque de Laurent de Medicis à Florence. Les Bibliothèques de l'Electeur de Bavière, de l'E-

scorial en Espagne, de Padoue, et du Vatican, possèdent également des Manuscrits grecs du même Traité. *Bibliotheca Bibliothecar. Tom. I. pag. 108. 201. 344. 485. 502. 529. 591. 591. 682. et Tom. II. p. 729. 736. 773. et 1200.*

(c) Elle a pour titre: L'Art militaire d'Onofander Auteur Grec, où il traite de l'office et devoir d'un bon Chef de guerre, mis en langue françoise, et illustré d'annotations, par Blaise de Vigenere. Paris, 1605. in 4to. Dédié à Maximilian de Bethune, Marquis de Rosny, Grand Maître de l'Artillerie.

imprimées avec cette Version, et avec les Variantes des Manuscrits de Rome, en 1611. à Rome, in 4to. à Mayence, en 1613. in 4to. et dans la seconde partie du Trésor des Aphorismes politiques de Chokier, à Liège, en 1643. in fol. et à Cologne, 1653. in 4to. Ces Dissertations font présumer que, si Chokier eût embrassé l'état militaire, il y auroit fait une fortune brillante. Ce Chanoine connoissoit d'ailleurs très-bien l'antiquité sacrée et profane, comme on le juge par ses Aphorismes, et par d'autres productions de sa plume.

Saumaïse, le pere de la critique (a), se plaignoit que le texte grec d'Onofander avoit été altéré dans plus d'un endroit; et si nous en croyons Naudé, il vouloit en donner une nouvelle édition dans le Recueil des Ecrivains de l'ancienne Milice de la Grece, Ouvrage dont il avoit formé le projet.

Nous avons suivi l'édition de Rigaut, sans négliger les corrections des autres Commentateurs. Nous aurions pu charger le texte d'observations militaires et historiques; mais à l'exemple du Traducteur élégant de Vegece, nous avons préféré de présenter notre Auteur dans sa parure naturelle, sans l'emprunt de l'ornement étranger. Nous pensons tout naïvement, que si on aime des Observations, Frontin, Polyen, Feuquieres, Santa-Cruz, Follard, etc. pourront contenter les curieux, l'application des maximes, et des traits brillans de ces illustres Ecrivains avec le texte d'Onofander, étant fort facile: d'ailleurs le respect pour l'édition de Rigaut, a arrêté notre première idée de corriger le désordre qui régné dans la chaîne des Chapitres d'Onofander; désordre qu'on ne doit rejeter que sur l'ignorance, ou la présomption des Copistes. En un mot, nous avons cru devoir tracer l'original tel qu'il nous est parvenu; et pour remplir ce devoir, nous nous sommes assujettis à donner une traduction plus littérale qu'élégante, mais toujours analogue au style didactique, ou de maximes. D'Ablancourt a été un Traducteur élégant, mais peu fidèle. César et Tacite dont il a traduit les Ouvrages avec beaucoup d'aménité, se plaindroient certainement de son inexactitude, s'ils revenoient au monde; au reste nous avons consulté des Sçavans (b); et ce n'a été qu'après leur examen, que nous avons hazardé de publier Onofander en françois.

Parmi les Anciens qu'Onofander paroît avoir imité, Xenophon mérite le premier rang. La Cyropédie et la Retraite des dix mille, Ouvrages immortels, inspiroient les plus grandes idées au Philosophe Platonicien; et ces idées animées par les maximes militaires des Romains, ne pouvoient produire qu'un Traité intéressant et très-instructif sur la guerre. Le grand homme n'ignore point les détails, mais il n'en est point occupé; son courage et sa grande ame le portent beaucoup au de-là, et lui font prendre un vol plus élevé. Les notions subalternes n'entrent que pour un accessoire dans ses grandes vues, et il les fait

C 2

servir

(a) *Ad Spartian. Tom. I. pag. 96.*

(b) Entr'autres Don Etienne Brice, Bénédictin de la Congrégation de S. Maur, qui est mort à Paris le 13. Novembre 1755. âgé de 58. ans. Ce Sçavant Religieux qui préparoit une Traduction des Lettres de S. Basile le Grand, et à qui

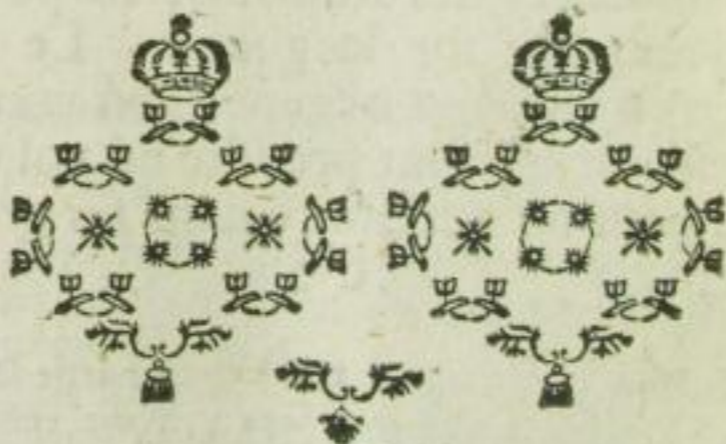
on doit en partie la continuation du *Gallia Christiana*, avoit regardé mon Ouvrage comme le sien, et il m'avoit soutenu au milieu des épines de la Traduction. C'est un aveu que je dois à sa mémoire, à ses lumieres et à son amitié, ayant eu le regret de le perdre, avant que mon travail ait paru.

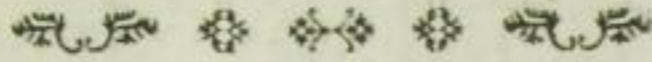
fervir de premiere marche et de degré pour y arriver. Telle a été la conduite d'Onofander dans la composition de son Ouvrage. Il se souvenoit sans doute de l'admirable entretien de Cambyse avec le jeune Cyrus. *Vos Maîtres*, lui disoit Cambyse, *vous ont-ils appris la maniere dont il faut pourvoir aux besoins d'une Armée, à connoître les nécessités du soldat, à prévenir ses maladies? Vous ont-ils accoutumé à vous former le coup d'oeil pour l'assiette d'un camp, et à sçavoir profiter de ses avantages, à sçavoir se faire obéir, se faire estimer et se faire aimer des troupes, à exciter parmi elles de l'émulation, etc.* Cyrus répondit qu'on ne lui avoit jamais dit un mot de tout cela. *Hé! que vous ont ils donc montré, ajouta le Roi? à faire des armes, à tirer de l'arc, à lancer un javelot, desligner un camp, tracer un plan de Fortification, ranger des troupes en bataille, et les exercer aux évolutions, etc.* Cambyse se mit à rire, et fit entendre à son fils qu'on ne lui avoit rien appris de ce qu'il y a de plus essentiel pour former un habile Général.

Le Génie d'Onofander n'étoit point retréci par les petits détails; il ne travailloit qu'en grand. L'étendue de ses idées lui fournissoit à la fois et les plus grands desseins, et les moyens les plus faciles de les exécuter.

Onofander vivoit d'ailleurs dans un siècle, qui étoit celui de Germanicus, de Corbulon et de Verginius. Il seroit à souhaiter que tous ceux qui écrivent sur l'Art militaire, sans avoir eu des commandemens considérables à l'Armée, fussent plus réservés dans leurs jugemens. Une confiance marquée dans les avis des plus grands Généraux de nos jours, leur éviteroit le reproche de beaucoup d'erreurs, qui ne montrent que leur présomption, ou leur ignorance. On peut naître brave; mais la science du parfait Général ne s'acquiert que par l'étude et par les commandemens de la premiere distinction. Ainsi nous ne pouvons louer les Militaires, qui, sans être parvenus à ces commandemens, osent juger des Généraux infiniment respectables, des Turennes et des Maurices. Loin d'établir leur propre réputation auprès des Connoisseurs, ils se dégradent aux yeux de tout Militaire qui réfléchit. Pour peindre Alexandre, il falloit un Apelles; pour critiquer Schwerin, il faudroit être Daun.

Nous estimerions peu le *Traité d'Onofander*, s'il n'étoit pas écrit d'après les plus célèbres Capitaines de Rome.

T A B L E

DES CHAPITRES.

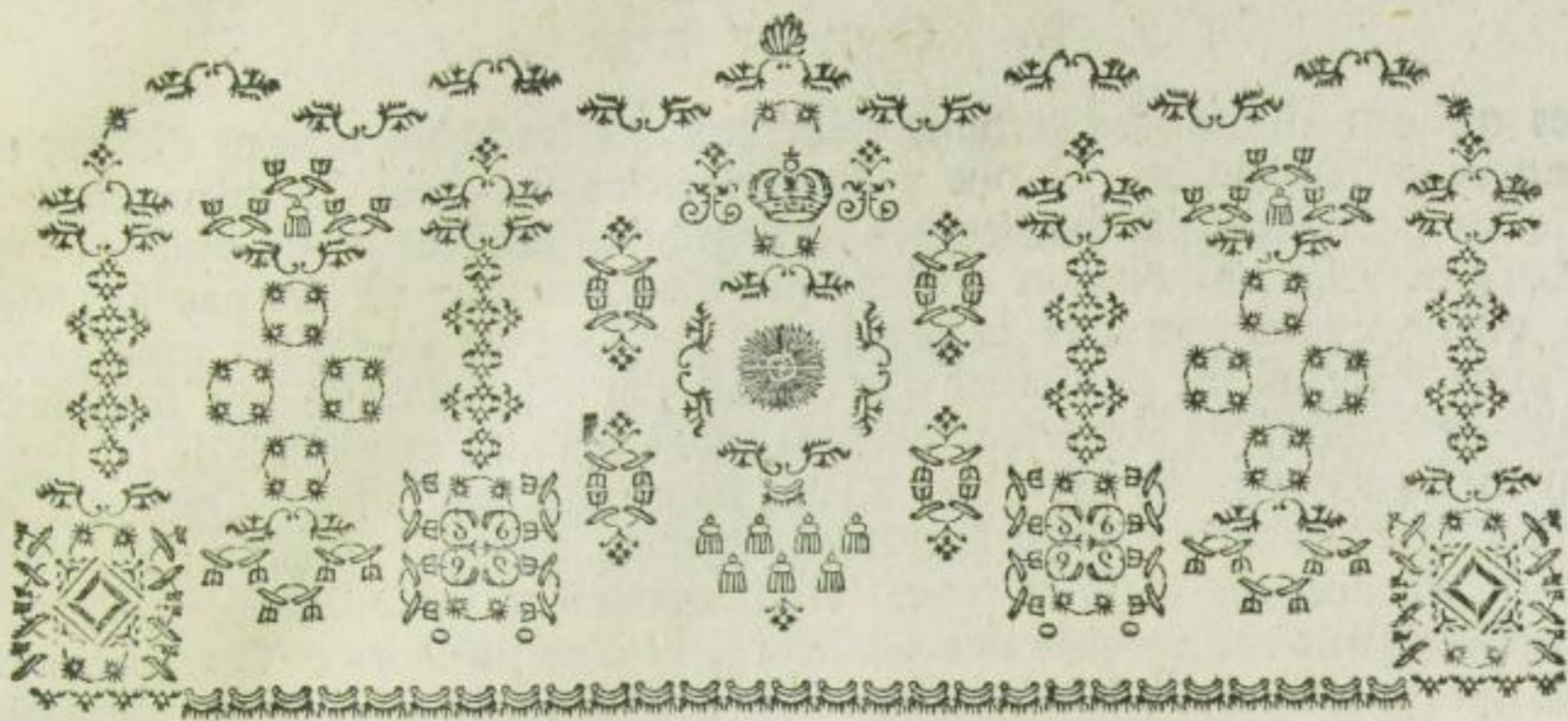
D ISCOURS préliminaire d'Onofander.		CHAP. XVII.	De la disposition des Troupes légères.	33	
	Page 15	CHAP. XVIII.	Disposition des Troupes légères dans un terrain de difficile accès.	Ibid.	
CHAPITRE I.	Du choix du Général d'Armée.	17	CHAP. XIX.	Intervalles dans les rangs, pour la retraite des Troupes légères.	34
CHAP. II.	Définition du parfait Général.	19	CHAP. XX.	Comment il faut attaquer les Ennemis, quand on manque de Troupes légères, et qu'ils en ont un grand nombre.	Ibid.
CHAP. III.	Du Conseil du Général.	20	CHAP. XXI.	Il ne faut pas trop étendre en longueur la Pbalange, de peur que les Ennemis ne l'investissent.	35
CHAP. IV.	Des Motifs de la Guerre.	Ibid.	CHAP. XXII.	L'on doit avoir en réserve des troupes d'élite, pour soutenir ceux des combattans qui sont fatigués et qui souffrent; et il faut aussi tenir prêtes des embuscades.	36
CHAP. V.	De l'Expiation de l'Armée, avant que d'entrer en campagne.	21	CHAP. XXIII.	Il est utile, qu'au milieu du combat, le Général annonce aux soldats des nouvelles agréables, quand même elles seroient fausses.	37
CHAP. VI.	De la Marche de l'Armée.	Ibid.	CHAP. XXIV.	On doit placer dans les rangs les amis avec les amis, et les gens de connoissance avec les gens de leur connoissance.	Ibid.
CHAP. VII.	De la Marche des Troupes dans les défilés.	23	CHAP. XXV.	Le Général doit donner le signal du combat, ou de toute autre manoeuvre militaire, non par lui même, mais par ses Lieutenans, ou Officiers - Généraux.	38
CHAP. VIII.	Du Retranchement.	24	CHAP. XXVI.	L'on doit ajouter au mot des signaux militaires,	Ibid.
CHAP. IX.	Du fréquent Décampement.	Ibid.	CHAP. XXVII.	Les soldats ne doivent point quitter les rangs, soit que l'Armée reste en place, soit qu'elle se retire.	Ibid.
CHAP. X.	De l'Exercice des Troupes.	25	CHAP. XXVIII.	Le Général doit avoir attention que son Armée marche en bataille dans un ordre brillant.	39
- - - -	Des Fourrages.	26	CHAP. XXIX.	Il faut que les soldats crient en combattant.	Ibid.
- - - -	Des Espions.	Ibid.	CHAP. XXX.	Avant le combat, le Général doit faire son plan de bataille relatif à celui des	des
- - - -	Des Sentinelles de nuit.	27			
- - - -	Du Décampement dérobé.	Ibid.			
- - - -	Des Entrevues.	Ibid.			
- - - -	Des Transfuges.	Ibid.			
- - - -	Reconnoître le camp des Ennemis.	28			
- - - -	Du Secret.	29			
- - - -	De l'Inspection des entrailles des Victimes, avant le combat.	Ibid.			
CHAP. XI.	De la Poursuite des Ennemis.	30			
- - - -	De l'Audiance.	Ibid.			
CHAP. XII.	Du tems des Repas.	31			
CHAP. XIII.	De la Fermeté dans l'adversité.	Ibid.			
CHAP. XIV.	Dans quelle occasion le Général doit inspirer de la crainte des Ennemis à son Armée.	32			
- - - -	Que l'on peut encourager les Soldats par la vue des Prisonniers.	Ibid.			
CHAP. XV.	Des différentes Ordonnances de bataille.	Ibid.			
CHAP. XVI.	De la disposition de la Cavalerie.	33			

<i>des Ennemis , et marquer la place de tous les Officiers - Généraux.</i>	Page 39	CHAP. XL. <i>Des Siéges.</i>	47
CHAP. XXXI. <i>Il faut prendre des positions de difficile accès, si les ennemis sont plus fort en Cavalerie.</i>	40	CHAP. XLI. <i>Des Embuscades devant les portes d'une Ville assiégée.</i>	Ibid.
CHAP. XXXII. <i>Le Général ne doit rien faire pour tenter le danger.</i>	Ibid.	CHAP. XLII. <i>La crainte est un faux devin.</i>	Ibid.
CHAP. XXXIII. <i>Le Général ne doit pas en venir aux mains en personne dans une bataille.</i>	41	- - - - <i>Le Général animera les soldats par son exemple.</i>	48
CHAP. XXXIV. <i>Des Récompenses.</i>	42	- - - - <i>Des Machines de guerre pour l'attaque d'une Ville.</i>	Ibid.
CHAP. XXXV. <i>Du Pillage.</i>	43	- - - - <i>Comment on peut continuer l'attaque par des efforts redoublés.</i>	Ibid.
- - - - <i>Des Prisonniers de guerre.</i>	Ibid.	- - - - <i>Du Repos du Général.</i>	49
CHAP. XXXVI. <i>De la Sépulture de ceux qui ont été tués dans une bataille.</i>	44	- - - - <i>Les endroits que les Assiégés regardent comme inaccessibles, ont très-souvent été utiles aux Assiégeans.</i>	50
- - - - <i>De la maniere dont il faut réparer les défaites.</i>	Ibid.	- - - - <i>Du service des Trompettes à un Assaut.</i>	Ibid.
CHAP. XXXVII. <i>Des précautions à prendre pendant la paix.</i>	Ibid.	- - - - <i>Ce que le Général doit faire, lorsqu'il emporte d'assaut une Place.</i>	Ibid.
CHAP. XXXVIII. <i>De la maniere de traiter les Villes réduites.</i>	45	- - - - <i>Lorsqu'on veut forcer une Place par famine, on y renverra tous les prisonniers d'une complexion foible.</i>	51
- - - - <i>Conduite envers les Traîtres.</i>	Ibid.	- - - - <i>De la conduite du Général après la Victoire.</i>	Ibid.
CHAP. XXXIX. <i>Des Surprises de nuit, et que pour en assurer le succès, il est nécessaire que le Général connoisse le cours des Astres.</i>	46		
- - - - <i>De la maniere de prendre une Ville pendant le jour.</i>	Ibid.		

Fin de la Table des Chapitres.

L E
G E N E R A L
D' A R M É E,
P A R O N O S A N D E R.

QUINTUS VERANIUS, je crois que, comme il convient de dédier les Traités de l'exercice du cheval, de la chasse, de la pêche, et de l'agriculture aux personnes qui ont du goût pour ces occupations, la science de la guerre appartient de droit aux Romains, et sur-tout à ceux d'entr'eux qui ont été Sénateurs, et qui, par le choix sage et prudent de l'Empereur, ont été élevés au Consulat et aux charges militaires, tant à cause de la grande expérience qu'ils y ont acquise, qu'en considération de leur naissance. C'est aux premiers que je consacre cet Ouvrage, non pour leur apprendre des regles qu'ils ignorent, mais parce qu'ils sont très-expérimentés à la guerre. L'ignorant n'est pas en état de juger du bien que font les autres, au lieu que l'habile homme rend justice à ce qui est bien. C'est pourquoi quand je ne dirois rien de nouveau et qui n'ait été dit avant moi, je ne serois pas moins flatté, non-seulement d'avoir fait un Traité sur l'Art militaire, mais encore d'avoir cherché à m'instruire de cette science; et je parviendrai à ce but, si je montre assez de capacité pour décrire les actions de valeur des Romains, et si je puis obtenir l'approbation de ces grands hommes. Puisque je fais tant que d'entreprendre cet Ouvrage, je ne ferai pas difficulté de dire que ce Traité sera une école pour les braves Officiers, et un hommage que les anciens Généraux feront à la Paix. Nous y apprendrons encore, entre autres observations, les

d 2 fautes

fautes qui ont deshonoré certains Généraux, et les belles actions qui ont mis les autres en réputation. Nous y considérerons sur-tout la valeur avec laquelle les Romains sont parvenus à ce degré de grandeur et de puissance que ni Roi, ni Ville, ni Nation quelconque n'ont pu, je ne dis pas surpasser, mais même égaler, et que la révolution de tant de siècles n'a pu ébranler. Car je ne sçauois me persuader que ce soit par hazard qu'ils ont franchi les bornes de l'Italie, et porté leur domination jusqu'aux extrémités de la Terre; ils en sont encore plus redevables à leurs hauts faits militaires. Quoiqu'il soit à désirer, que la Fortune favorise nos entreprises, il ne faut pourtant pas s'imaginer qu'elle soit maîtresse de tout. Il est également déraisonnable de rendre la Fortune seule responsable des malheurs, et d'en justifier les Chefs, comme de lui faire honneur des heureux succès au préjudice de l'expérience des Généraux. Car de même qu'il n'est pas juste d'excuser le Général de la perte d'une bataille pour l'attribuer à la Fortune, il est aussi contraire à l'équité de priver le Général des louanges que méritent ses belles actions, et d'en rapporter toute la gloire à la Fortune. Mais comme les hommes sont naturellement portés à ajouter foi aux Ecrits fondés sur l'expérience, quand même ils seroient composés d'un style foible; au lieu qu'ils se défient des projets qui n'ont pas encore été exécutés, quelque possibles qu'ils soient, je juge nécessaire d'avertir, que dans ce Traité militaire il n'y a rien d'avancé qui ne soit arrivé, et qui n'ait eu pour auteurs ces grands hommes dont descendent tout les Romains qui ont été jusqu'à ce jour les plus vaillans peuples de la Terre. Ce Traité ne contient rien d'hazardé par des jeunes gens sans expérience. J'ai ramassé tous les faits et les combats véritables auxquels les Romains sur-tout ont eu part, les mesures qu'ils ont prises pour se garantir des dangers, et les moyens qu'ils ont employé pour remporter la victoire. Je sçais bien qu'il y en a qui aimeroient mieux que ces faits parussent être des productions de leur propre esprit, dans l'espérance qu'ils leur feroient plus d'honneur auprès de leurs partisans, que les faits des autres. Pour moi, je ne m'en crois pas plus deshonoré: car un Général qui s'occuperoit du même objet, ne seroit pas moins estimable de mettre en ordre les belles actions des autres, qu'il auroit retenues de mémoire, que de rapporter les inventions de son propre génie. Je ne crois pas non plus, que je sois moins approuvé pour avouer que je n'ai point tiré de mon fond tout ce que j'avance; au contraire les louanges que j'en retirerai seront moins exposées à l'envie, et j'acquerrai une autorité sans reproche.

CHA-

CHAPITRE PREMIER.

Du choix du Général d'Armée.

Je dis donc que dans le choix d'un Général d'Armée, on ne doit avoir égard ni à la naissance, comme pour les Prêtres, ni à la fortune comme pour les *Gymnasiarques* (a), mais qu'il faut faire attention qu'il soit chaste, modéré, sobre, frugal, laborieux, intelligent, désintéressé, ni jeune ni vieux, qu'il ait des enfans, s'il se peut, de l'éloquence et de la réputation.

I. Qu'il soit chaste, de peur que distrait par les plaisirs des sens, il ne néglige le soin des affaires importantes.

II. Qu'il soit modéré, puisqu'il doit remplir un si grand poste. Car les caractères impétueux qui ont toute liberté d'agir, se laissent emporter à leurs passions.

III. Qu'il soit sobre, afin de pouvoir veiller aux grandes affaires. C'est principalement pendant la nuit lorsque l'esprit est tranquille, que le Général forme des projets, et perfectionne ses résolutions.

IV. Qu'il soit frugal, parce que le raffinement de la table ruine et épuise l'esprit, et consume inutilement le tems pour le luxe des Généraux.

V. Qu'il soit laborieux, en sorte qu'il ne soit pas le premier, mais le dernier de l'Armée à se laisser du travail.

VI. Qu'il soit intelligent : car il faut qu'un Général soit pénétrant, et qu'il se porte à tout par l'activité de son esprit. *La pensée, dit Homère, a des ailes.* En effet il arrive souvent des accidens imprévus, qui obligent le Général à y remédier promptement.

VII. On aura principalement égard au désintéressement, comme étant la source et le principe du commandement intégrè et généreux. Il y en a beaucoup qui ont le courage de regarder fixement une quantité de boucliers et de piques, mais qui sont éblouis de l'éclat de l'or. Le désintéressement est une arme terrible contre les ennemis, et bien puissante pour remporter la victoire.

VIII. Que le Général ne soit ni jeune ni vieux, parce que l'un étant suspect, sans expérience, et l'autre foible, on ne peut se fier ni à l'un ni à l'autre ; au jeune, de peur qu'il ne pèche par la témérité ; et au vieux de crainte qu'il ne manque par la foiblesse de la nature. L'âge mitoyen vaut mieux, parce que la vigueur se trouve dans celui qui n'est pas encore parvenu à la vieillesse, et la prudence dans celui qui n'est plus si jeune. C'est ne rien faire que de s'arrêter à la force du corps sans la prudence, ou à la prudence sans la force : séparées l'une de l'autre, la prudence ne prend aucun bon parti, et la force n'exécute rien. Mais le Général qui possédera ces deux qualités, peut être de grande utilité à ceux qui l'auront choisi, parce que portés d'inclination pour lui, ils obéissent sur le champ à ses ordres, ajoutent foi à ses paroles, et partagent tous les dangers avec lui.

IX. J'ai

(a) Magistrats qui avoient inspection sur les Jeux, sur les Spectacles.

IX. J'ai préféré un Général qui ait des enfans à celui qui n'en auroit pas, non que je rejette celui-ci, pourvu qu'il ait les qualités du parfait Général, mais parce que si les enfans sont en bas âge, ce sont des gages précieux qui attachent le Général à la Patrie, et que semblables à des Taons, les fils sont en état par leurs aiguillons d'animer leur pere contre les ennemis. Et s'ils sont parvenus à l'âge viril, ils lui serviront de Conseil, de Lieutenans et de Ministres, surs des affaires secretes, pour l'honneur et le soutien de la Patrie.

X. Qu'il ait de l'éloquence: car je crois qu'il en reviendra un grand avantage à l'Armée: en effet si dans le moment qu'il la range en bataille, il fait un discours, il inspirera du mépris pour les dangers, et excitera de l'émulation pour les actions de valeur. Le son de la trompette reçu par les oreilles n'anime pas les coeurs au combat, autant qu'un discours prononcé avant la bataille pour animer le courage à surmonter les dangers; et s'il arrive un échec à l'Armée, le Général par la parole seule ranimera et rétablira les troupes. Cette parole, quand elle est assez puissante pour consoler une Armée de ses pertes, est bien plus efficace que l'art des Chirurgiens qui sont à la suite de l'Armée pour panser les blessés. Car ceux-ci se bornent à traiter les plaies, au lieu que le Général ranime les esprits abbatus, et encourage les braves; et comme les maladies cachées sont plus difficiles à traiter que celles que l'on connoît, de même il est moins aisé de guérir l'ame de l'abattement par des discours pathétiques, que de traiter une maladie qui se manifeste par plusieurs symptomes; et si jamais Ville n'enverra d'Armée sans Général, jamais aussi on ne choisira de Général qui n'ait le don de la parole.

XI. Enfin qu'il ait de la réputation, parce que la plupart voient avec peine à leur tête ceux qui n'en ont point, personne n'aimant à être dominé par un Maître, et par un Chef qu'on estime au-dessous de soi. Mais il n'est pas possible que le Général soit tel que je l'ai représenté, doué de toutes ces belles qualités, sans qu'il ait de la réputation. Je dis cependant que celui qui ne les posséderoit pas, fût-il très-opulent, ne doit point être choisi pour ses richesses, et par la même raison on ne doit pas rejeter, à cause de sa pauvreté, celui qui n'est pas favorisé de la fortune, si d'ailleurs il a les qualités du Général. Il ne faut donc rejeter ni le pauvre ni le riche: il faut employer l'un et l'autre; mais dans le choix de l'un ou de l'autre, il ne faut avoir égard qu'aux qualités personnelles et non à la fortune. Il n'y a de différence entre le Général riche qui est brave, et le pauvre qui est courageux, que celle qui se trouve entre des armes d'or et d'argent, et des armes de cuivre et de fer; les unes l'emportent par l'éclat, les autres leur disputent la force et la solidité. Encore ne faut-il pas qu'il exerce aucun trafic. Je ne conseillerois jamais qu'on choisît un homme de cette espece, quelque riche qu'il fût. J'entens par trafiquant, un usurier, un commerçant, un marchand ou ceux qui font quelque négoce. Car il est de toute nécessité que ces sortes de gens aient l'ame basse, qu'ils soient avides du gain, qu'ils fassent bien des bassesses pour acquérir des richesses, en un mot, qu'ils n'aient aucune belle ame.

A l'égard des titres distingués de famille, il faut les respecter quand on les trouve dans le Général; mais on ne doit pas les exiger quand il ne les a pas,
ni

ni en inférer que tels sont propres à commander une Armée, uniquement parce qu'ils sont d'une famille titrée. Il faut juger de la noblesse des hommes comme nous jugeons de l'excellence des animaux, par leurs propres qualités. Il seroit absurde de rechercher les belles actions qu'ont fait les ancêtres de ceux qu'on veut choisir, et de ne point prévoir celles qu'ils pourront faire eux-mêmes, comme si ceux qui nous ont précédé, pouvoient nous défendre, et soutenir aujourd'hui l'Etat comme ils ont fait autrefois. D'ailleurs n'est-il pas ridicule de n'avoir égard qu'aux actions de valeur des soldats, et non à leur extraction, lorsqu'il s'agit de les récompenser; et dans le choix des Généraux, de ne considérer que la gloire de leurs peres, fussent-ils même doués des qualités personnelles du Général, et non leur propre mérite, quand même ils ne seroient pas relevés par leur extraction? C'est un avantage de plus pour un Général qui réuniroit l'un et l'autre; au lieu que celui qui n'auroit que de la naissance sans mérite, n'est bon à rien. On pourroit peut-être même espérer que des Généraux qui n'ont point à se glorifier de leur extraction, en deviendroient meilleurs. Car ceux qui tirent leur illustration de leurs ancêtres, persuadés que s'ils viennent à dégénérer, ils conserveront toujours la gloire qu'ils tiennent de leurs ayeux, font leur devoir avec bien plus de nonchalance; tandis que ceux qui ne sont point d'une naissance illustre, pour réparer le vice de leur origine affrontent les périls avec la plus grande ardeur. Et comme les pauvres se donnent bien plus de mouvemens que les riches pour se procurer les besoins de la vie, et remplir les vuides de la fortune; de même ceux qui ne doivent aucune illustration à leurs ancêtres, prennent le parti de se faire un mérite qui leur soit propre et personnel.

C H A P I T R E II.

Définition du parfait Général.

FAISONS donc cas d'un Général doué des qualités personnelles, noble et riche, sans cependant rejeter celui qui joindroit le mérite à la pauvreté, ne fût-il pas même de condition? Quel qu'il soit, il faut que le Général élu soit bon, affable, toujours prêt à agir, intrépide; qu'il prenne garde de se faire mépriser par une trop grande douceur, ni de se faire haïr par la dureté, d'amollir l'Armée par le relâche d'attention, ni d'aliéner les esprits par des hauteurs? Que dans le choix qu'il fera de tous les Lieutenans ou Officiers Généraux, qui lui sont nécessaires; il donne la préférence à ceux qui sont les plus affectionnés à la Patrie, les plus assurés, les plus vigoureux; rien n'empêche même qu'il ne prenne les plus nobles et les plus riches. Car quoique les richesses et la naissance donnent de l'orgueil et de la vanité, il n'est pas aisé dans une si grande quantité d'Officiers de juger par les qualités personnelles, comme si l'on n'en avoit que quelques-uns à choisir. C'est pourquoi le noble et le riche sont préférables aux autres; l'un pour les coups de main, et l'autre parce que les gens riches sont en état de faire de la dépense, et de donner de l'argent aux soldats. Or les moindres largesses faites par les Lieutenans à ceux qui leur sont subordonnés, attachent bien autrement la multitude, et assurent les grandes affaires

affaires dans les périls éminens, pour peu que le Général soit d'un caractère généreux et libéral.

C H A P I T R E III.

Du Conseil du Général.

Que le Général choisisse encore un Conseil qui ait part à toutes ses délibérations, et à qui il communique ses vues. C'est pourquoi ce Conseil le suivra toujours, sinon il assemblera les plus distingués d'entre les Officiers-Généraux de l'Armée pour les consulter. Il faut à la vérité réfléchir sur ses idées; mais seul on n'établit que rarement avec solidité son sentiment. Car un avis qui n'est appuyé de qui que ce soit, pèche par sa singularité, au lieu que l'avis qui a le suffrage de plusieurs, est regardé comme solide. Cependant il ne faut pas que le Général soit ni si indécis, qu'il se défie entièrement de lui-même, ni assez présomptueux, pour s'imaginer que personne ne puisse penser mieux que lui. Car il ne peut manquer d'arriver, ou qu'en se rapportant à tout le monde, il fasse bien des démarches inutiles, ou que n'écoutant que soi, il tombe dans beaucoup de fautes.

C H A P I T R E IV.

Des motifs de la Guerre.

Je pense qu'il faut entr'autres choses établir la nécessité de la guerre avec beaucoup de prudence, et manifester à tout le monde la justice des motifs qui la font entreprendre. C'est le moyen de se rendre la Divinité favorable, d'obtenir l'assistance du Ciel, et d'encourager les troupes à affronter les dangers. Car des hommes qui n'ont rien à se reprocher, persuadés qu'ils ne sont pas les agresseurs, et qu'ils ne sont que sur la défensive, s'y portent de toutes leurs forces; au lieu que la seule pensée que les guerres entreprises injustement irritent la Divinité, fait trembler ceux qui d'ailleurs n'auroient rien à craindre de leurs ennemis. Il faut donc que le Général employe d'abord les négociations et les ambassades pour obtenir ce qu'il désire, et refuser ce qu'on prétend exiger de lui, afin que si les ennemis n'acquiescent pas à ses justes demandes, il paroisse que c'est la nécessité et non la mauvaise volonté qui l'a obligé de lever des troupes. Qu'il prenne Dieu à témoin de la droiture de ses intentions, et que s'il déclare la guerre, ce n'est pas qu'il fasse peu de cas des maux qu'elle entraîne après elle, ni qu'il ait un dessein formé d'attaquer ses ennemis, uniquement pour avoir le plaisir de leur faire du mal? Il doit sçavoir encore, que comme pour bâtir une maison et élever un mur, il faut poser les fondemens les plus solides, autrement s'ils sont foibles, la maison croulera et le mur tombera, de même il faut assurer solidement les fondemens de la guerre, et en établir la consistance et la fermeté, avant que de mettre les troupes en campagne, de peur que si ces fondemens étoient foibles et insuffisans, ils ne pussent supporter le grand poids de la guerre, ne fussent bientôt écrasés, affaîlés, et ne croulassent. Un bon pilote ne néglige rien de ce qui est en lui pour équiper son vais-

vais-

vaisseau, avant que de sortir du port et de s'exposer au sort de la fortune. Il seroit très-honteux et même dangereux pour un Général, après avoir fait un grand étalage de préparatifs de guerre, et couvert la terre et la mer de troupes, de faire retraite; il s'exposeroit à la risée de tout le monde, chacun se moqueroit de sa folie et de sa témérité, et mépriseroit sa foiblesse. Les ennemis même, quels qu'ils fussent, n'eussent-ils encore reçu aucun dommage, le détesteroient à juste titre, comme ayant eu la volonté de leur nuire, mais ne l'ayant pu exécuter.

C H A P I T R E V.

De l'expiation de l'Armée, avant que d'entrer en campagne.

QUE le Général, avant que de mettre ses troupes en campagne, ait soin de les faire purifier de toutes les fautes et les taches générales ou particulières, par les sacrifices qui sont ordonnés par les Loix divines et par les Augures.

C H A P I T R E VI.

De la Marche de l'Armée.

QUAND le Général ne devoit pas livrer bataille, s'il a une longue route à faire et plusieurs jours de marche, qu'il conduise toute son Armée en ordre, même sur les terres des Alliés, afin d'accoutumer les soldats à garder leurs rangs, à rester dans leurs troupes et à suivre leurs Commandans. Cette attention doit être encore plus grande, lorsqu'ils traversent le pays ennemi, de peur qu'étant tout d'un coup surpris, ils ne précipitent leurs pas, et ne se renversent les uns sur les autres, et qu'au lieu de retirer quelques avantages, ils ne souffrent plusieurs échecs. Mais qu'ils marchent tous ensemble, et toujours prêts à combattre, ayant le mot du guet, et ne perdant pas de vue leurs camarades qui sont en ordre. Que dans la marche le Général tâche de resserrer son Armée, qu'il mene les rangs par des endroits où ils ne soient ni à l'étroit ni si resserrés, qu'ils ne puissent s'étendre par la droite et la gauche; autrement ils seront exposés aux attaques imprévues des ennemis, sans pouvoir faire de résistance. En effet soit que les ennemis les attaquent de front, étant plus étendus, ils les mettront en fuite avec la même facilité qu'on enveloppe les ailes dans les batailles; soit qu'ils les prennent en flanc par le côté, ils les dissiperont bientôt et rompront leur marche. Que si le Général forme dans ce moment les rangs en Phalange (a), ou Bataillon quarré, leur défense sera alors foible, parce

(a) *Phalange*, chez les Grecs, étoit toute une Armée réunie en un seul corps. Les Soldats qui composoient la Phalange y étoient extrêmement pressés, et les divisions qui y pouvoient être ne laissoient entr'elles aucuns intervalles bien marqués. Quinte-Curce dit que la Phalange des Macédoniens

étoit un gros d'hommes serrés dans leurs rangs. Cette multitude d'hommes mise en masse, et hérissée dans toutes les faces de plusieurs rangs de sarisses ou de piques, tomboit si pesamment sur ce qui lui étoit opposé, que rien ne devoit être capable de résister à son choc. Mais aussi il falloit

f

parce que ce bataillon n'aura pas assez de profondeur. Par la même raison si les ennemis prennent ces rangs par derrière, le combat sera vif et meurtrier, parce qu'ils n'ont pas de fond, et s'ils étoient assez hardis que de faire volte-face, pareille *catastrophe* leur arriveroit qu'à ceux qui menent la marche; ils seront bientôt enveloppés. Les renforts même en ces occasions deviennent difficiles et inutiles; soit que la queue veuille venir au secours de la tête, ou que la tête veuille secourir la queue; parce qu'étant séparés les uns des autres, de plusieurs stades (a), quelque ardeur qu'ils aient, ils n'arriveront que tard et jamais à tems.

Mais en tout tems il est bien plus aisé et plus sûr pour les Troupes de marcher ferrées et en bataillon carré, qu'étendues en longues files; car cette grande étendue a quelquefois produit et causé des terreurs paniques, des doutes, et des perplexités, parce qu'il est arrivé qu'à la descente des montagnes, dans des lieux découverts et des plaines, les premiers appercevans les derniers rangs descendre, se sont imaginés que les ennemis venoient les attaquer, se sont empressés de courir à leur rencontre, et même que quelques-uns les ont chargés. Que le Général place les valets, les bêtes de charges, et tout le bagage au centre de l'Armée séparément, s'il est sûr, n'y qu'il a rien à craindre, et que tout est tranquille à l'arrière-garde. Sinon, qu'il forme son arrière-garde de tout ce qu'il a de troupes les plus vigoureuses et les plus courageuses, persuadé que quant aux événemens qui peuvent arriver, il n'y a point de différence entre l'avant et l'arrière-garde. Qu'il envoie en avant de la Cavalerie pour battre l'estrade, sur-tout s'il y a des bois à passer et des lieux inhabités, fermés de collines. Car les ennemis y dressent quelquefois des embuscades, qui étant cachées et inconnues, peuvent ruiner et détruire toute une Armée; mais qui étant découvertes avec un peu de foin, assurent au Général la réputation d'un homme sage et expérimenté.

Quant aux Pays plats et découverts, tout le monde les voit, il n'est pas besoin de battre l'estrade pour les connoître. La poussière élevée en l'air, de jour, avertit de tous les mouvemens des ennemis, et les feux qu'ils allument pendant la nuit, éclairent et désignent la proximité de leur camp.

Que le Général parte et décampe de jour, s'il n'a pas à combattre, et même

à la Phalange un terrain qui lui convînt. Un corps aussi gros, aussi pesant, qui ne se partageoit point, avoit besoin d'un vaste champ pour manoeuvrer; et s'il se trouvoit à l'étroit, ou sur un terrain inégal, il devenoit bien moins redoutable. La Phalange étoit plus ou moins nombreuse; mais on ne donnoit gueres ce nom à un corps moindre de sept à huit mille hommes. Quand l'infanterie d'une Armée étoit trop nombreuse, on la partageoit au moins en trois Phalanges, qui se mettoient sur une ligne ou en section l'une sur l'autre, quand on étoit dans un lieu étroit; ce qui formoit trois especes de lignes. C'est de la coutume de diviser une Armée en trois grosses Phalanges, qu'est venue depuis celle de partager les Armées en trois corps principaux, dont celui du milieu s'appelle *Corps de Bataille*,

et les deux autres *les ailes*. Dans l'Armée d'Alexandre le Grand, qui ne formoit qu'une Phalange, la Cavalerie et les Soldats armés à la légère, mis par petites troupes, garnissoient le devant et les côtés de la Phalange. Les arrangemens différens que pouvoient prendre les Phalanges d'une Armée, avoient des noms significatifs à ces arrangemens.

(a) La mesure du *stadium* d'Olympie, étoit la mesure du stade employé dans les mesures itinéraires, du moins de celui qui paroît le plus ordinaire, et qui est le mieux connu. On sçait que les huit stades grecs répondoient communément à un mille romain.

même de nuit, s'il a quelque coup de main à faire, pourvu qu'il croye le pouvoir faire sûrement; mais les jours qu'il doit livrer bataille, dès qu'il sera à portée de la vue des ennemis, qu'il fasse ses dispositions à loisir, et qu'il ne fatigue pas ses soldats: car la fatigue et le travail avant l'action, diminuent l'ardeur des soldats, et énervent leur vigueur.

Qu'en traversant les terres de ses Alliés, il ordonne à ses soldats de les épargner, de ne toucher à rien, de ne faire aucun dégât. Toute multitude armée, pour peu qu'on lui lâche la bride, ne garde aucune mesure. D'ailleurs les biens, qu'on a sous les yeux, sont un puissant attrait pour des gens qui ont un désir violent de s'enrichir. Mais aussi le moindre sujet de plainte suffit pour aliéner des Alliés, et pour en faire des ennemis déclarés.

A l'égard des terres des ennemis, que le Général les pille, qu'il les brûle, qu'il les ravage. La perte des richesses et la disette de vivres ralentissent la guerre, comme l'abondance l'entretient.

Mais que le Général, avant que d'en venir à cette extrémité, leur donne avis de ce qu'il doit faire. Souvent la crainte d'un péril éminent oblige ceux qu'il menace, d'en passer par des conditions, qu'ils n'avoient pas voulu accepter d'abord. Mais dès qu'une fois ils ont reçu le dommage qu'ils appréhendoient, ils ne font aucun compte de tout le reste, comme si on ne pouvoit leur faire pis.

Si le Général doit séjourner long-tems dans le pays ennemi, qu'il ravage tels et tels cantons qui ne pourront lui servir, mais qu'il épargne ceux qui pourront être de quelque utilité à ses Alliés. Lorsqu'il aura rassemblé toutes ses troupes, qu'il s'arrête le moins qu'il pourra sur les terres de ses Alliés, de peur qu'en y consommant leurs propres provisions, il ne leur cause un plus grand dommage qu'à ses ennemis; qu'il en décampe donc au plutôt, s'il le peut, sans courir de risque. Qu'il entre sur les terres des ennemis, et si elles sont grasses et fertiles, il vivra dans l'abondance et dans les délices. Du moins il ne ruinera pas ses Alliés; mais toujours il retirera de grands avantages du pays ennemi, quand même il ne seroit pas si abondant.

Que le Général veille aussi sur l'approvisionnement, qu'il favorise les Marchands, tant de terre que de mer, afin qu'ils puissent en sûreté et en diligence apporter toutes les munitions nécessaires à l'Armée.

C H A P I T R E VII.

De la Marche des Troupes dans les Défilés.

SI l'on doit faire marcher l'Armée à travers des défilés, ou par un pays plein de montagnes et de chemins impraticables, il est nécessaire d'envoyer en avant quelques troupes pour occuper les hauteurs et l'entrée des défilés, de peur que les ennemis ne s'y postent les premiers, et ne coupent le passage; il faut user de la même précaution, lorsqu'on craint une attaque de la part des ennemis. Car autant qu'il est utile d'entreprendre et de tenter toujours quelque nouvel acte d'hostilité contr'eux, autant il est nécessaire d'être en garde

contre leurs entreprises, et le Général ne doit pas seulement s'empresse à envahir le premier les terres des ennemis; il doit encore ne pas négliger de leur fermer l'entrée de son pays, et les empêcher d'y pénétrer.

C H A P I T R E V I I I .

Du Retranchement.

LORSQUE le Général aura fixé son camp sur le territoire ennemi, quand même il ne voudroit s'y arrêter que peu de tems, qu'il ait soin de fortifier son camp par un retranchement et par un fossé; il ne se repentira jamais d'avoir ainsi pourvu à la sûreté du camp, et cette précaution le mettra à l'abri de toutes attaques soudaines et imprévues. Que le Général place aussi des sentinelles, comme si les ennemis étoient proches, quand même il les croiroit fort éloignés; mais si ceux-ci demeurans dans l'inaction, il veut séjourner long-tems dans le même camp, ou qu'il s'arrête pour ravager le pays, ou qu'il épie les occasions favorables; il faut dans ces cas, qu'il choisisse une position, qui ne soit ni humide ni mal-saine: car les exhalaisons et les mauvaises odeurs causent les maladies et la contagion; elles affectent les tempéramens les plus robustes, tuent beaucoup de monde, et diminuent le nombre et les forces des soldats.

C H A P I T R E I X .

Du fréquent Décampement.

IL est quelquefois avantageux et salutaire à l'Armée de ne pas faire un long séjour dans le même camp, à moins qu'elle n'y passe l'hiver, et qu'il ne soit réglé qu'on y dressera des baraques à cause de la saison avancée; parce que les excréments rendus dans les mêmes lieux, exhalent des vapeurs corrompues qui infectent l'air. Mais que dans les quartiers d'hiver le Général ait soin d'exercer ses soldats; qu'il les rende guerriers et les familiarise avec les dangers, sans souffrir qu'ils soient oisifs ni paresseux? Car l'oisiveté amollit et affoiblit les corps, comme la paresse abbat et énerve les coeur, parce que les plaisirs goûtés journellement amorcent l'ame, et qu'ils abbattent le courage le plus déterminé. Il faut donc bien prendre garde de laisser long-tems dans le repos les gens de coeur; il est à craindre qu'en les rappelant peu après aux exercices militaires, ils ne s'y prêtent pas volontiers, et que loin d'y perséverer, la crainte ne les laisse tout-à-coup, avant même que d'éprouver les dangers, et que, dès qu'ils seront exposés, ils ne se retirent sans espérance, et sans faire aucune résistance.

C H A-

CHAPITRE X.

De l'Exercice des Troupes.

C'EST pourquoi un habile Général profitera du tems qu'il ne sera pas obligé de combattre en bataille rangée, pour faire des dispositions, qu'il croira avantageuses, et pour donner des ordres inutiles sur l'heure, afin d'exercer ses soldats. Car quelque fatigués qu'ils soient, ils doivent regarder, comme un grand relâche, d'apprendre la vraie maniere de combattre, sans craindre ni risque ni péril : or voici comment il faut faire l'exercice. Qu'on commence par donner des armes à tous les soldats, et qu'on les range en ordre de bataille, afin qu'ils s'étudient à garder leurs rangs, et qu'ils s'accoutument à se connoître les uns et les autres, de vue et de nom, qu'ils sçachent à qui ils ont à faire, quel est celui qui les commande, où ils sont, combien ils sont, et qu'au premier commandement ils soient tous en ordre. Qu'on leur apprenne à s'étendre, à se resserrer, à faire des quarts de conversion à droite et à gauche, à changer les rangs, à se diviser, à se rejoindre, à s'approcher, à s'éloigner les uns des autres. Qu'on leur apprenne les sections et les dispositions des troupes pour combattre en *Phalange* (a), ou bataillon quarré, en bataillon profond, bataillon allongé (colonne), à deux faces, ce qui arrive lorsque les soldats de l'arriere garde font un demi-tour à droite pour faire face aux ennemis qui s'efforcent de les entourer; enfin qu'on leur apprenne à faire retraite.

De même que ceux qui commencent à apprendre à jouer des instrumens de musique, en plaçant les doigts sur les trous des flutes, et sur les touches des cordes, les posent quelquefois où ils ne devroient pas, qu'ils pechent contre les règles de l'harmonie; qu'ils ont en outre bien de la peine à étendre leurs doigts, qu'ils les levent et les baissent pesamment, tandis que les habiles musiciens qui par le long usage ont la main réglée, changent sans difficulté et promptement; soit qu'ils veuillent donner plus ou moins de volume à leur sons, étendre ou resserrer les cordes. De même ceux qui sont neufs dans le service militaire, ne peuvent prendre leur rangs sans beaucoup de confusion, ni sans peine. Ils tombent les uns sur les autres, et perdent beaucoup de tems; au lieu que les autres qui s'entendent, s'arrangent tout d'un-coup, et pour ainsi dire naturellement, et forment un ordre de bataille, qui frappe la vue par sa belle harmonie.

Le Général partagera ensuite son Armée, et fera combattre soldats contre soldats, sans épées, mais avec des cannes et des bâtons de pique, dont il les fournira, et s'il se trouve des mottes de terre, qu'il leur en fasse arracher, pour se les jeter les uns aux autres, et qu'il leur donne pour cette exercice des cestes

(a) Les Grecs donnoient diverses formes à leurs *Phalanges*; il y en avoit de pleines dans leurs centre; d'autres dont le centre étoit vuide, pour y pouvoir placer de la Cavalerie, des machines de guerre et du bagage d'autres *Phalanges* étoient des quarrés parfaits, d'autres présentoient un grand front, et devenoient des quarrés longs sur leurs faces; d'autres au contraire

étoient des quarrés étroits sur la face présentée, et formoient des especes de colonnes. D'autres enfin prenoient des figures triangulaires demi-sphériques, ou d'un quarré à trois côtés, c'est-à-dire, qui restoient ouvertes, ou sur le devant, ou sur le derriere. *Dict. militaire*, Tome 11. pag. 229. Paris, 1745. in 12.

cestes de buffe, s'il en a. Qu'il leur indique des collines, des hauteurs, des lieux escarpés, avec ordre d'y monter en courant, pour s'en saisir. Qu'alors il envoie après eux quelques soldats armés de la manière que j'ai dit, pour en chasser les autres, et qu'il ne manque pas de donner des louanges, soit à ceux qui se feront maintenus avec courage, ou à ceux qui auront supplanté les autres. Cette sorte d'exercice est salutaire à l'Armée; les soldats trouvent du goût dans tout ce qu'ils mangent et boivent, quelque simple qu'il soit, et ils ne recherchent rien de plus exquis. Car la faim et la soif, qui sont procurés par le travail, tiennent lieu des meilleurs assaisonnemens et des plus agréables boissons. Les corps s'endurcissent, deviennent plus vigoureux, et se familiarisent avec les fatigues à venir, en suant, en s'agitant, en soufflant, en supportant la chaleur au grand soleil, et le froid au grand air.

Il faut de même exercer la Cavalerie à se battre les uns contre les autres; se poursuivre, se mêler, escarmoucher dans les plaines, au pied des collines, et à tâter ou essayer les lieux difficiles, autant que faire se pourra. Car il n'est pas possible de les forcer de grimper des endroits escarpés, ni de descendre par des précipices.

Des Fourrages.

Que le Général use d'une extrême circonspection dans les fourrages; et lorsqu'il se trouvera dans un bon pays des ennemis, qu'il ne permette pas aux troupes de s'y répandre confusément pour y piller; car il en arrive de grands inconvéniens. En effet l'on a vu souvent les ennemis tomber sur ces troupes mal en ordre, et tumultuairement dispersées çà et là pour fourrager; et ces détachemens en désordre, chargés de leur fourrage, ne pouvant ni se retirer ni faire usage de leurs armes, ni porter du secours à leurs camarades, plusieurs ont été taillés en pièces. Il faut donc punir ceux qui seroient assez hardis pour aller au fourrage sans l'ordre du Général; mais aussi lorsque le Général y enverra, il fera escorter les fourrageurs qui seront sans armes et sans défense, par de la Cavalerie et de l'Infanterie, qui sans s'amuser à piller, demeureront en ordre de bataille, pour couvrir les fourrageurs, et leur ménager une retraite assurée.

Des Espions.

S'il arrive, que le Général surprenne des espions, qu'il ne les traite pas tous de la même manière. Car s'il croit que ses forces soient inférieures à celles des ennemis, il doit les faire mourir. Mais si son Armée est bien équipée, s'il a fini ses dispositions, s'il a beaucoup de troupes en bonne santé et bien disciplinées, s'il a d'habiles Lieutenans et d'une expérience consommée; il ne fera pas mal de prendre les espions, de leur montrer son Armée dans tout son lustre, et de les renvoyer sans leur faire de mal. Les rapports avantageux qu'ils feront de la supériorité de l'Armée, jetteront l'épouvante parmi les ennemis; au lieu qu'ils prendroient courage, s'ils apprenoient, qu'elle leur est inférieure.

Des

Des Sentinelles de nuit.

Que le Général place un grand nombre de Sentinelles , qui partagent entr'elles tout le tems de la nuit pour dormir et pour veiller : car on ne peut obliger les mêmes à veiller toute la nuit, et on ne doit point ajouter foi à ceux qui le promettoient, parce qu'il arrive quelquefois, que les membres venant à succomber, le sommeil nous surprend naturellement malgré nous. C'est pourquoi il faut que les sentinelles se tiennent debout, parce que si elles étoient assises, ou couchées, les corps amollis par le repos se laisseroient abattre par le sommeil ; au lieu que les jambes droites et tendues tiennent les esprits éveillés. Au reste les sentinelles auront soin d'allumer des feux éloignés du camp, afin qu'elles puissent appercevoir de loin les ennemis à la lueur du feu, et qu'étant dans les ténèbres, elles ne puissent être apperçues de ceux qui sont au-delà de la lumière, qu'au moment qu'ils tomberont entre leurs mains.

Du Décampement dérobé.

Si le Général vouloit quelquefois décamper à l'insçu des ennemis, soit pour s'emparer le premier de certains postes, ou pour quitter celui où il est, ou pour éviter d'en venir aux mains malgré lui, qu'il ait soin d'allumer beaucoup de feux, avant que de se retirer, parce que tant que les ennemis verront de la lumière, ils seront persuadés qu'il reste dans le pays; au lieu que si le camp n'est plus éclairé, ils le soupçonneront de prendre la fuite, lui dresseront des embûches, et le poursuivront.

De Entrevues.

Mais si demeurant dans la même position, le Général veut avoir une entrevue avec le Général de l'Armée ennemie, pour faire, ou pour entendre quelques propositions, qu'il prenne les jeunes gens les plus distingués, les plus recommandables, tous vigoureux, de bonne mine, de belle taille, équipés magnifiquement, et qu'il les mène avec lui. On a souvent jugé du tout en voyant une partie, et tel Général qui n'a pas été déterminé par les rapports qu'on lui a fait, a craint d'agir, après avoir vu.

De Transfuges.

S'il vient quelques transfuges avertir du tems et de l'heure que les ennemis doivent attaquer l'Armée, montrer le chemin et conduire aux ennemis par des routes inconnues, le Général s'assurera de leurs personnes, et leur déclarera, que, s'ils disent la vérité, et qu'ils n'ayent en vue que la sûreté et l'avantage de l'Armée, il les relâchera et les récompensera comme ils méritent; mais que s'ils le trompent, qu'ils ne disent pas vrai, et qu'ils aient dessein de livrer l'Armée aux ennemis, ils seront mis à mort dans la prison, dès que l'Armée sera en danger. Le plus court moyen de s'assurer d'un transfuge qui

vient donner un avis, c'est de ne pas le laisser maître de son sort; mais de le remettre à la discrétion des Officiers Généraux.

Reconnoître le camp des ennemis.

Que le Général observe en habile homme la position des ennemis; et de ce que leur camp forme un cercle dans la plaine, qu'il se donne de garde d'en conclure qu'ils sont en petit nombre, parce que le retranchement est rond et ramassé. Car tout cercle paroît moindre à l'oeil qu'il ne l'est, lorsqu'on l'examine par proportion suivant les règles des solides, et dans sa largeur intérieure il peut contenir plus de monde qu'on n'en jugeroit à la vue. Il ne faut pas s'imaginer non plus qu'il y a plus de troupes, parce que le retranchement est allongé par les côtés, étroit en quelques endroits, qu'il a des repos, des vuides et des angles. L'Armée à la vérité y paroît plus étendue; mais il n'y a pas plus de soldats qu'il n'en tiendrait dans un camp de figure circulaire. Par la même raison les retranchemens dressés sur des montagnes et sur des collines, à moins qu'ils ne soient tout-à-fait ferrés et ramassés ensemble, paroissent à la vérité plus considérables que ceux qui sont assis dans les plaines; mais ils renferment moins d'hommes qu'il ne paroît, parce qu'il y a bien des places vuides. En effet il est nécessaire qu'il s'y trouve des creux, des endroits raboteux, et où l'on ne peut dresser de tentes. En un mot le retranchement étant destiné pour contenir l'Armée, on en doit régler la longueur sur le nombre des troupes. Ainsi il faut que le Général, eût égard au lieu et à la figure, ne méprise point un camp des ennemis qui paroîtroit petit et ramassé, et qu'il ne s'épouvante pas non plus d'un autre qui seroit étendu en longueur.

Muni de ces connoissances, que le Général profite de l'occasion favorable, et après avoir campé son Armée dans un court espace, suivant la figure susdite, et s'il le faut même, l'ayant resserrée, qu'il n'avance pas et ne sorte pas de son camp pour attaquer les ennemis qui son campés vis-à-vis, quand même ils le provoqueroient au combat, et qu'il fasse même semblant de craindre. Souvent les ennemis par mépris pour le petit nombre de leurs adversaires, et jugeant des choses plutôt à l'oeil que par l'expérience, sortent négligemment de leur camp, sans précaution et sans ordre, ne s'imaginant pas que leurs adversaires soient assez hardis pour venir à eux; ou ils attaquent le retranchement, sans sçavoir qu'il en doit sortir tant de monde: car les soldats sont bien moins attentifs à se précautionner contre les maux qu'ils ne prévoient pas. Le Général saisira alors l'occasion pour faire sortir ses troupes en bon ordre, par les différentes portes du retranchement; par leur valeur elles repousseront les ennemis, et remporteront la victoire. Un Général qui se règle par ces principes, apprendra encore, quand il trouveroit la même conduite dans les ennemis: il sera circonspect pour entreprendre, et attentif à se garantir; et en sçachant de lui-même ce qu'il doit faire, il connoitra par l'exemple d'autrui ce qu'il faut éviter: car il pourra juger de leurs desseins par les efforts qu'il fait pour leur nuire.

Du

Du Secret.

Lorsqu'il s'agira de quelque expédition secrète de nuit ou de jour, comme de surprendre un Fort, une Ville, une Citadelle, ou des passages; ou lorsqu'on voudra former quelqu'autre entreprise qui demande de la célérité, afin que les ennemis n'en aient pas de connoissance, et dont on ne peut venir à bout autrement, le Général fera très-attentif à ne dire à qui que ce soit où il conduit l'Armée, et à cacher son dessein, à moins qu'il ne juge nécessaire d'en prévenir quelques-uns des Officiers-Généraux. Mais lorsqu'il approchera du lieu choisi pour l'expédition, et que le moment d'agir sera arrivé, sur le champ il donnera l'ordre, et déclarera ce qu'il faut faire. Cela fera de courte durée et ne tiendra pas long-tems: car dès que les Officiers - Généraux seront informés, ils en instruiront bientôt les subalternes. Il faut être insensé et mal-avisé pour communiquer ses desseins à tout le monde, avant le tems. Les mal-intentionnés sur-tout profitent de ces occasions pour passer du côté des ennemis, afin d'en obtenir des emplois, et des profits pour récompense de leurs avis. Il n'y a pas d'Armée d'où il ne passe des esclaves et même des gens libres au parti contraire, sous différens prétextes que la guerre fournit nécessairement.

De l'Inspection des entrailles des Victimes, avant le combat.

Que le Général ne manque pas d'offrir des Sacrifices, avant que de mettre l'Armée en campagne, et de la ranger en bataille. Pour cet effet, qu'il ait à sa suite, des Prêtres et des Augures; il seroit même bon, qu'il fût en état d'observer par lui-même les entrailles des victimes, ce qu'il apprendroit aisément en peu de tems, et qu'il pût prendre de lui-même un bon conseil. Lorsque les victimes seront favorables, il commencera ses opérations par inviter tous les Lieutenans à venir eux-mêmes les voir, afin qu'ils soient en état d'encourager les soldats, et de leur annoncer que la volonté des Dieux est qu'on livre la bataille. Car les troupes affrontent hardiment les périls, lorsqu'elles sont persuadées que les Dieux les autorisent. Chacun en particulier assuré de la victoire, sera attentif aux marques du signal, et aux commandemens. Rien n'est plus capable de relever les courages abatus, que lorsque les sacrifices offerts pour toute l'Armée sont agréables aux Dieux. Mais si les victimes étoient contraires, il faut attendre et ne pas s'exposer aux dangers les plus évidens; parce qu'il n'en peut arriver de plus fâcheux que ceux que les Dieux annoncent, comme il est nécessaire que les victimes soient favorables, pour en tirer un pronostic heureux. C'est pourquoi il ne faut pas se borner à un seul sacrifice par jour. Une heure, un moment suffit pour nuire à quiconque prévient ou manque l'occasion favorable. Il en est à mon avis de l'inspection des entrailles des victimes, comme du cours des astres dans le Ciel, qui annoncent d'une manière différente la destinée des hommes, par leur mouvement, leur lever, leur coucher; par la déclinaison de leurs figures triangulaires, quarrées, rectilignes, et dont les moindres différences, les forces et les significations peuvent faire en un

un jour, et même dans une heure, les Rois et les esclaves. Mais puisque les Sacrifices favorables déterminent souvent ceux qui les offrent, à hazarder le combat, et qu'ils annoncent quelquefois la ruine totale des Armées, s'ils combattent, j'ai cru qu'il étoit nécessaire d'en dire quelque chose.

C H A P I T R E XI.

De la poursuite des Ennemis.

IL y a tant de positions différentes sur toute la terre, qu'on ne peut sçavoir lesquelles seront prises pour combattre; d'ailleurs tel qui connoît parfaitement son propre pays, est totalement étranger dans les autres. Un Général apprendra que l'Armée des ennemis n'est éloignée que d'une journée de chemin; s'il prend leur retraite simulée et leurs mouvemens pour une fuite; si alors il se met à les suivre, et que, tandis qu'ils continuent leur feinte jusqu'à ce qu'ils soient parvenus à des passages difficiles, et à des lieux renfermés de montagnes, il les poursuive inconsidérément; il tombera dans ces mêmes défilés, où il se trouvera investi par les ennemis. En effet dès que son Armée y sera arrivée, les ennemis s'empareront des avenues, occuperont toutes les hauteurs des environs, et le tiendront enfermé comme dans une cage. Cependant le Général qui croit poursuivre des fuyards, se laisse emporter par son ardeur, sans sçavoir où il va; mais ensuite lorsqu'il jette les yeux autour de lui, il voit tout rempli d'ennemis, devant, derrière et à côté; alors il faut, ou qu'il soit accablé avec l'Armée par les traits des ennemis, ou que, s'il est hors d'état de se défendre, et qu'il ne veuille pas se rendre, qu'il fasse périr de faim ses troupes, ou que, s'il se rend, il s'abandonne à la discrétion des ennemis: c'est pourquoi les retraites des ennemis doivent être suspectes, et il ne faut pas s'y laisser tromper. On doit faire encore plus d'attention au local qu'aux ennemis, s'attacher à connoître le pays où l'on marche, pourvoir au retour, et ne pas se mettre en route, et même l'éviter, ou si l'on s'y met, prendre ses mesures et laisser des troupes pour garder les hauteurs et les gorges des montagnes, afin de s'assurer le retour. Ce que je dis non-seulement pour pouvoir tromper les ennemis, mais encore pour éviter les surprises. Car autant qu'il est beau de pouvoir surprendre de cette sorte les ennemis, autant est-il nécessaire de tâcher de n'en être pas enveloppé.

De l'Audiance.

Que le Général donne audience à quiconque aura quelque avis à lui donner, soit esclave, soit libre, de nuit et de jour, en route et dans sa tente, couché, dans le bain, à table; les Généraux qui diffèrent, qui sont inaccessibles, qui ordonnent à leurs domestiques de maltraiter les personnes qui demandent à leur parler, manquent souvent et avec justice de grandes affaires, et perdent tout par leur négligence. En effet on reçoit quelquefois certains avis, dont on peut profiter sur l'heure.

CHA-

C H A P I T R E XII.

Du tems des Repas.

Si le Général campe son Armée vis-à-vis du retranchement des ennemis, il doit être attentif à faire prendre de la nourriture aux soldats, dans le tems qu'il faut. Car lorsqu'il croit être le maître de faire marcher au combat, quand il lui plaît, il peut leur prescrire telle heure qu'il juge à propos, pour manger. Mais si par la position des lieux, ou par la foiblesse du retranchement de son camp, ou par quelque autre cause, il est réduit à telle extrémité, que les ennemis soient les maîtres de sortir de leur retranchement, quand ils voudront, et de l'obliger à prendre les armes pour se défendre, alors il ne doit pas hésiter de faire rafraîchir l'Armée dès la pointe du jour, afin, qu'elle ne soit pas obligée de combattre à jeun. En Général, c'est une attention qu'il ne faut ni mépriser ni négliger. Car les soldats qui ont pris de la nourriture avec modération, sans surcharger la nature, sont plus vigoureux dans l'action; et il est arrivé plusieurs fois que des Armées ont été battues, parce que les troupes manquoient de forces, faute de nourriture, sur-tout lorsque l'action n'est pas terminée dans un court espace de tems, mais qu'elle dure pendant toute une journée.

C H A P I T R E XIII.

De la fermeté dans l'adversité.

LORSQUE l'abbatement et la crainte s'emparent de l'Armée, soit que les ennemis aient reçu un renfort, ou qu'ils aient eu quelque avantage, c'est principalement alors que le Général doit montrer aux soldats un air gai, tranquille, et intrépide, parce que les esprits des inférieurs se plient sur la contenance de leurs Chefs, et que les soldats voyans leur Général sans inquiétude, et de bonne humeur, se rassurent, persuadés qu'ils n'ont rien à craindre, et qu'au contraire lorsqu'il paroît épouvanté et attristé, ils perdent courage, comme s'ils étoient menacés de quelque grand danger. C'est pourquoi l'air du visage du Général est bien plus propre à tranquilliser la multitude, que les exhortations et les discours. En effet la plus grande partie n'y ont pas de foi, et les regardent comme des harangues faites à dessein; au lieu qu'ils se fient sur l'air assuré du Général, et qu'alors ils sont persuadés qu'il n'ont rien à appréhender. Mais il est bon de posséder les deux qualités; celle de sçavoir parler à propos, et celle de sçavoir composer son visage. Car il s'est trouvé telle circonstance où il a été expédient de rassurer l'Armée, et d'autres où il a été avantageux de l'intimider.

Dans quelle occasion le Général doit inspirer de la
crainte des ennemis à son Armée.

Si l'Armée venoit à se relâcher, et à se révolter contre les Officiers-Généraux, il faut que le Général lui remette devant les yeux le danger qui la menace, et qu'il l'épouvante, en lui représentant qu'elle est sur le point d'être attaquée. Ce n'est point alors la rendre timide, mais circonspecte : car comme il est nécessaire de rassurer ceux qui s'abattent, il faut aussi intimider les audacieux. Par ce moyen, on relève les timides, et les présomptueux deviennent plus sages : car l'un et l'autre arrive, et que les soldats redoutent si fort l'ennemi, qu'ils ne veulent rien entreprendre ; et qu'ils en font si peu de cas, qu'ils ne prennent aucune précaution. Dans l'un et l'autre cas, il faut que le Général compose son air et ses paroles, pour pouvoir diminuer ou exagérer le danger, suivant les circonstances.

Que l'on peut encourager les soldats par la vue
des prisonniers.

A la veille d'une action, lorsque l'Armée, dans l'incertitude du succès, est troublée par la crainte, que le Général tâche de faire quelques prisonniers, soit de vive force ou par embuscade, par escarmouche, ou enfin hors des lignes des ennemis ; et s'il apprend qu'il soient braves et de belle taille, qu'il les fasse mourir sur le champ, ou qu'il les donne à garder à ceux qui ont la charge des prisonniers, avec ordre de ne les pas faire voir. Mais s'ils sont sans force, sans courage et sans coeur, après les avoir menacés dans sa propre tente, et les avoir attérés par la crainte ; qu'il les produise en public les larmes aux yeux et dans la posture de supplians ; qu'il représente et dise à ses soldats que ce sont des lâches et des misérables, et que tels sont ceux à qui ils auront à faire, gens si frappés de la crainte de la mort, qu'ils embrassent les genoux, et se jettent aux pieds de tout le monde. Ce spectacle rassure l'Armée qui étoit déjà prévenue par l'air, et les dispositions des ennemis : car l'espérance grossit toujours les objets qu'on n'a point encore vus, et la crainte enfle les périls et les fait voir tout autres qu'ils ne sont.

C H A P I T R E XV.

Des différentes Ordonnances de bataille.

Il y a plusieurs manières différentes de ranger une Armée en bataille, il faut faire attention aux armes, aux soldats, au local, et aux troupes des ennemis. Le Général saura peser tous ces divers objets de considération, suivant que l'occasion paroîtra l'exiger. Je vais parcourir en raccourci ce qui peut convenir à plusieurs dispositions de troupes, sans néanmoins entrer dans un examen détaillé de chacune de ces dispositions. CHA.

C H A P I T R E X V I.

De la disposition de la Cavalerie.

Le Général disposera sa Cavalerie, non à sa phantaisie; mais selon que la nécessité le demandera, et il l'opposera à celle des ennemis. Mais il faut qu'il fasse son ordonnance de bataille à l'ordinaire sur deux ailes, afin que la Cavalerie puisse agir, tant au front que sur les flancs, et qu'ayant plus d'espace, puisqu'elle n'a personne à son dos, elle soit en état de manier le cheval à son aise.

C H A P I T R E X V I I.

De la disposition des Troupes légères.

Le Général placera les troupes légères, sçavoir, les gens de trait, les archers et les frondeurs au premier rang. En effet s'ils étoient placés à la queue, ils nuiroient plus aux leurs qu'aux ennemis; et s'ils étoient au centre, toute leur adresse deviendroit inutile, parce qu'ils ne pourroient ni rétrograder pour tirer avec force, ni s'élancer en avant, à cause de ceux qui sont devant et auprès d'eux. Les frondeurs non plus, environnés et ferrés de tous côtés par leurs camarades, ne pourront donner à leurs frondes les tours nécessaires. Mais si l'on place les archers à la tête de l'Armée, ils tireront sur les ennemis comme à un but; au lieu que rangés à la queue ou au centre, ils tireroient en l'air; de sorte que toute la force de la flèche porteroit en haut, et que quand elle retomberoit sur la tête des ennemis, elle seroit aussi-tôt amortie, et ne pourroit leur faire aucun mal.

C H A P I T R E X V I I I.

Disposition des Troupes légères dans un terrain de difficile accès.

Si le Général est obligé de combattre dans des pays semés de plaines et de collines, il aura grande attention à placer ses troupes légères dans les endroits de difficile accès. Mais s'il a occupé la plaine, et qu'une partie de l'Armée ennemie soit établie sur les hauteurs, il les y rappellera: car il est aisé à ces sortes de troupes en lançant leurs traits, de sortir des endroits difficiles où elles sont, et plus aisé encore, si elles sont agiles, d'assaillir les hauteurs.

Intervalles dans les rangs, pour la retraite des
Troupes légères.

Il faut laisser aussi quelque espace entre les rangs, afin que si les ennemis continuoient à avancer, après qu'on aura épuisé contr'eux tous les traits, les Vélites puissent, en faisant volte face, traverser toute l'Armée en bon ordre, et gagner sûrement les derniers rangs, avant que les ennemis en viennent aux prises; car de faire le circuit de toute l'Armée, et de se replier sur les ailes; c'est une manoeuvre qui ne seroit pas assurée, parce que les ennemis gagnans les devants, les préviendroient et les couperoient si bien dans leur course, que non seulement ils ne pourroient pas forcer des troupes serrées, mais qu'en tombant sur celles de leur propre Armée, ils en troubleroient les rangs, en s'entrechoquans mutuellement; au lieu que, lorsque les troupes légères attaquent l'ennemi par les ailes, elles peuvent fort l'endommager, parce que dans cette position elles le prennent en travers, et le frappent tout à découvert. Mais de toutes les armes de trait, la fronde est la plus meurtrière. Car le plomb étant de la couleur de l'air, la balle en partant trompe la vue, et tombe tout-à-coup sur les ennemis qui ne s'y attendent pas, et par la violence de la chute, agitée dans l'air avec bruit, elle s'enflamme et pénètre si avant dans les chairs, qu'on ne peut plus la découvrir, étant cachée par la tumeur de la plaie, qui dans l'instant la couvre.

C H A P I T R E XX.

Comment il faut attaquer les ennemis, quand on
manque de Troupes légères, et qu'ils en
ont un grand nombre.

LORSQUE le Général est dénué du secours des troupes légères, et que les ennemis en ont un grand nombre, qu'il fasse avancer les soldats du premier rangs serrés les uns contre les autres, et armés de boucliers assez longs pour pouvoir couvrir tout le corps d'un homme, et ainsi des autres qui les suivent jusqu'au dernier rang, portant tous leurs boucliers sur la tête, tant qu'ils seront à la portée des traits. De cette manière étant couverts d'une espèce de toit, ils n'en souffriront aucun mal; mais si les deux Armées sont fournies également de Vélites, que le Général fasse en sorte que les siens lancent les premiers leurs traits contre les ennemis, avant que d'en venir aux mains, ou qu'après que l'affaire aura été engagée, ils les prennent en flanc et les chargent. Par cette manoeuvre ils les réduiront à l'étroit, et les jetteront dans le trouble et la confusion.

CHA.

C H A P I T R E XXI.

Il ne faut pas trop étendre en longueur la Phalange,
de peur que les ennemis ne l'investissent.

Si le Général veut éviter que les ennemis ne l'enveloppent, il ne doit pas seulement allonger sa Phalange, qu'il l'affoiblisse entièrement et la dégarnisse, parce qu'ainsi allongée, les ennemis pourroient la rompre bientôt, et s'ouvrir un passage à travers; et qu'au lieu d'investir les ailes, ils tomberoient sur ses soldats et les prendroient par derrière, ce que le Général doit tâcher de prévenir, mais encore de pratiquer lui-même, s'il sent que son Infanterie est foible et trop peu fournie: qu'il prenne bien garde encore en portant sa Phalange en hauteur, de trop resserrer les derniers rangs; en sorte qu'ils puissent être facilement enveloppés par les ennemis: car il n'est pas moins obligé de fortifier la queue de la Phalange et les flancs des ailes, que la tête même, parce que ceux qui sont dans les derniers rangs peuvent empêcher les ennemis d'envelopper, comme ceux qui sont étendus vers les ailes, pourvu que le Général prévenant ce qui peut arriver, ait soin d'étendre le dernier rang, et d'élargir les deux ailes, de manière que de part et d'autre les derniers soldats soient en face des ennemis, ou qu'il ordonne à ceux que les ennemis commenceroient déjà d'envelopper, de tourner le dos aux premiers rangs, afin de combattre ainsi des deux côtés. Un habile Général qui voit la supériorité des ennemis, et qu'il ne peut sans risque leur opposer qu'une poignée de monde, s'attachera à choisir et à occuper une position avantageuse, où il puisse fermer aux ennemis le passage par derrière; telle que le long d'une rivière, ou le pied des montagnes, et il postera sur les hauteurs quelques troupes pour empêcher les ennemis d'y monter, et de s'établir sur la tête de ses soldats. Il est vrai que ces positions ne dépendent pas de la sagacité seule du Général, et que le hazard y a beaucoup de part: car il faut les trouver, il n'y a pas moyen de se les procurer; mais un habile homme sçait de toutes celles qui se présentent, choisir les meilleures, et distinguer les plus avantageuses.

Il arrive souvent que des Généraux qui se trouvent à la tête d'Armées considérables, forment leur ordre de bataille en croissant, persuadés que par ce moyen ils engageront les ennemis à se battre un à un, et qu'ensuite marchant en demi-cercle, ils réuniront les deux pointes, et les enfermeront dans le cercle. Pour éluder cette ruse, il ne faut pas employer le même ordre de bataille, mais partager ses forces en trois divisions, dont deux serviront à attaquer chacune des deux ailes des ennemis, et la troisième placée en face du centre du croissant, demeurera tranquille. Par cette manoeuvre, si les ennemis veulent garder leur ordre circulaire, le centre de leur Phalange restera sans rien faire; ou s'ils marchent en avant, et qu'ils veuillent attaquer par bandes, et convertir leur ligne circulaire en une ligne droite, ils se presseront les uns les autres, et rompront leur ordre. Car tant que les soldats de l'aile garderont leur position, et qu'ils combattent, il est impossible que le demi-cercle devienne ligne droite. Alors quand tous les rangs seront rompus et confondus, la troisième division qui sert de corps auxiliaire, fondra sur les trou-

pes du centre qui marchent confusément en avant. Mais si l'Armée des ennemis se soutient dans sa position concave, le Général lui opposera les Vélites et les Archers qui les incommoderont fort avec leurs traits. Il ne fera pas mal aussi, pour empêcher que les ennemis ne l'enferment dans leur cercle, d'attaquer une de leurs ailes de travers avec toute son Armée; car dans l'impossibilité de se réunir pendant long-tems pour en venir aux mains, ils seront accablés peu-à-peu, parce qu'il n'y aura que les troupes d'une seule aile qui combattront, et qui y seront forcées les premières par l'attaque oblique et en travers.

Il ne fera pas inutile encore, lorsque les deux Armées seront en présence, que le Général fasse reculer la sienne comme s'il étoit épouvanté, ou que par un demi-tour à droite il feigne une retraite semblable à la fuite, mais en ordre, et qu'ensuite tout-à-coup, faisant volte-face, il retombe sur l'ennemi qui fuit. Car il y en a quelquefois qui, s'imaginant que c'est une véritable fuite, et transportés de joie, ils se débandent pour courir sur l'ennemi à l'envi les uns des autres. Il n'y a pas de danger alors de retourner et de les attaquer. Car frappés de la hardiesse de ceux qu'ils poursuivoient, qui osent demeurer de pied ferme, contre leur attente, ils prendront la fuite à leur tour.

C H A P I T R E XXII.

L'on doit avoir en réserve des troupes d'élite, pour soutenir ceux des Combattans qui sont fatigués, et qui souffrent; et il faut aussi tenir prêtes des embuscades.

QUE le Général ait quelque part un corps de soldats d'élite, séparé de l'ordre de bataille, comme corps de réserve, pour être tout prêt à envoyer du secours aux parties qui souffrent. Ce corps peut être encore d'une grande ressource, tombant sur des troupes déjà fatiguées: car outre qu'elles releveront leurs camarades qui sont déjà las de combattre, elles attaqueront toutes fraîches des ennemis qui sont abbatus. Il sera encore plus avantageux de poster dans un terrain autant éloigné du champ de bataille que le jugera le Général, un corps de troupes à l'insçu des ennemis, avec ordre, lorsque le combat aura été engagé, (ce que l'on sçaura aisément par les sentinelles) de tomber tout-à-coup sur les ennemis; manoeuvre qu'il faudra principalement exécuter, lorsque l'on attend un renfort qui n'arrive pas dans le tems marqué: car les ennemis persuadés que c'est le renfort qui arrive à leurs adversaires, qui pourroit bien les attaquer dans leur marche avant le combat, et croyant ce renfort plus considérable qu'il ne l'est en lui-même, prendront la fuite. D'ailleurs l'arrivée de nouveaux ennemis qu'on ne prévoyoit pas, saisit les esprits dans le moment; on soupçonne quelque chose de pis que ce que l'on souffre déjà, et l'on craint que le danger ne devienne plus considérable. Mais il n'y a rien de plus terrible et de plus efficace que d'attaquer subitement les ennemis

mis

mis par derriere; pour cet effet il faut, s'il est possible, envoyer de nuit en avant quelques troupes, qui, après avoir dépassé les ennemis, se postent en embuscade derriere eux, et qui, après que le combat aura été engagé le lendemain matin, tombent tout-à-coup sur les derniers rang des ennemis. Dans cet embarras, il ne restera pas même aux ennemis l'espérance de se sauver par la fuite; ils ne pourront pas non plus se retirer en arriere, à cause de ceux qui les combattent en face, ni s'avancer contre les ennemis qu'ils ont en tête, à cause de ceux qui les harceleront et attaqueront en queue.

C H A P I T R E XXIII.

Il est utile qu'au milieu du combat le Général annonce aux soldats des nouvelles agréables, quand même elles seroient fausses.

LORSQUE le Général sera à cheval, s'il se trouve à l'aile droite de son Armée, qu'il s'écrie quelquefois: *Les soldats de la gauche battent l'aile droite des ennemis.* Et s'il se trouve à l'aile gauche, qu'il annonce que les soldats de la droite ont le dessus, soit que cela soit vrai ou non: car il faut dire que la feinte est nécessaire dans une grande bataille. Suivant la même maxime, si le Général des ennemis est éloigné, ou qu'il soit à l'autre aile, ou au centre de son Armée, le Général opposé doit de nouveau s'écrier: *Le Général des ennemis, ou leur Roi, ou leur Chef vient d'être tué.* Il faut qu'il publie cette nouvelle d'une voix assez élevée, pour être même entendue des ennemis, parce que les soldats, en apprenant que leurs camarades ont par leur valeur la supériorité sur les ennemis, s'animent d'une vigueur encore plus mâle et plus active, tandis que les ennemis, instruits de la défaite des leurs, perdent courage et s'abbattent; de sorte qu'on en a vu qui, à de pareilles nouvelles, ont pris aussitôt la fuite. Il est donc quelquefois avantageux de tromper en même tems les siens, et les ennemis; les siens par une nouvelle agréable, et les ennemis par une nouvelle affligeante et disgracieuse.

C H A P I T R E XXIV.

On doit placer dans les rangs les amis avec les amis, et les gens de connoissance avec les gens de leur connoissance.

Il est d'un Général prudent, de disposer les rangs de maniere que les freres se trouvent auprès des freres, et les amis auprès des amis, parce que, si celui qui est en danger, a son ami à côté de lui, il est nécessaire que son ami s'intéresse à sa conservation, et s'expose pour le défendre. Alors celui qui a été secouru, et qui craint de manquer à la reconnoissance, auroit honte d'abandonner son bienfaicteur, et de fuir le premier.

CHA.

k

Le Général doit donner le signal du combat, ou de toute autre manoeuvre militaire, non par lui-même, mais par ses Lieutenans, ou Officiers-Généraux.

C'EST aux Officiers-Généraux à donner l'ordre, le mot, et à fixer les signaux militaires. Il faudroit qu'un Général fût bien simple et bien neuf pour se charger du détail d'annoncer lui-même ses ordres à toute l'Armée; il y perdrait tout son tems, et mettroit le trouble parmi ses soldats, qui s'entre-demanderoient les uns aux autres ce que l'on a dit. D'ailleurs l'un ajouteroit aux ordres du Général, et l'autre en retrancheroit par ignorance. Il faut donc donner les ordres aux Lieutenans, qui les rendront aux Officiers, et ceux-ci à ceux qui les suivent, et ainsi de suite, jusqu'aux derniers; enforte que les premiers instruisent leurs subalternes. De cette maniere, les commandemens seront entendus avec autant de promptitude, d'ordre et de silence, que les avertissemens que l'on donne aux sentinelles. Dès que la premiere sentinelle a élevé son fanal, aussi-tôt celle qui la suit, allume le sien, et ainsi des autres jusqu'à la dernière. Avec cette attention, le signal donné par le premier, parvient à la connoissance de tous les soldats en très-peu de tems, quelle que soit la distance.

C H A P I T R E XXVI.

L'on doit ajouter (a) au mot des signaux militaires.

AL'égard du signal, il ne faudra pas le donner de vive voix, mais par un mouvement de corps comme un geste de la main, par le cliquetis des armes, en baissant la pique, ou en montrant l'épée, afin que s'il s'élevoit quelque confusion, les soldats ne s'arrêtent pas au mot du guet, que les ennemis peuvent connoître en l'entendant plusieurs fois répéter, mais qu'ils attendent encore quelque autre signal. Il sera aussi d'un très-grand secours aux Alliés, qui sont dans l'Armée, et qui parlent diverses langues, parce que ne pouvant parler ni comprendre une langue étrangere, ils distingueront au signal leurs Alliés et leurs Amis des ennemis. On doit également le donner aux soldats dans les camps, même à ceux qui ne doivent pas combattre, pour prévenir les désordres qui peuvent survenir, et qu'on ne peut prévoir.

C H A P I T R E XXVII.

Les soldats ne doivent point quitter les rangs, soit que l'Armée reste en place, soit qu'elle se retire.

QUE le Général ordonne expressément que les retraites et les poursuites se fassent en ordre de bataille. Par cette attention, ses soldats n'étant point disper-

(a) On trouve des Observations curieuses sur les signaux militaires, dans les institutions de Vegete. *Liv. III. Chap. 1. Sect. V. p. 112 - 115. Traduction de M. DE SIGRAIS.*

dispersés, auront moins à souffrir des ennemis dans la fuite, et s'ils poursuivent les ennemis, ils leur paroîtront plus redoutables par leur exacte discipline, et même plus assurés, et leur causeront une plus grande perte. Car il arrive souvent que les ennemis voyant en désordre ceux qui les poursuivent, reprennent aussitôt de concert leurs rangs, font volte-face, et poursuivent à leur tour ceux qui les poursuivoient. Aussi l'on convient généralement, qu'il n'est rien de mieux que de garder les rangs, et qu'au contraire, il n'est rien de plus dangereux que de les rompre.

C H A P I T R E XXVIII.

Le Général doit avoir attention que son Armée marche en bataille dans un ordre brillant.

QUE le Général ait soin, que son Armée rangée en bataille, brille par l'éclat des armes; c'est une attention qui est très-facile: il ne s'agit que de faire aiguïser les épées, et nettoyer les casques et les cuirasses. Les soldats paroissent en effet plus terribles, quand leurs armes jettent de l'éclat, et les rayons qui en partent, passent des yeux dans l'ame et effraient les ennemis.

C H A P I T R E XXIX.

Il faut que les Soldats crient en combattant.

QUE le Général conduise les troupes au combat en criant, et quelquefois en courant: car la vue, les cris, et le bruit des armes répandent dans les ennemis la terreur et l'épouvante. Mais quand tous seront rassemblés pour les approcher, avant que les soldats en viennent aux mains, qu'ils élèvent leurs épées au-dessus de leurs têtes, et qu'ils les tournent continuellement au soleil, parce que les lances polies et les épées luisantes, étant encore frappées de la réflexion des rayons du soleil, dardent et lancent un éclat réciproque qui renvoie un terrible éclair de guerre. Si les ennemis en usent de même, il est nécessaire de leur répondre et de les épouvanter aussi: sinon, il faut les prévenir.

Il est quelquefois utile dans l'occasion de ne pas se presser de ranger l'Armée en bataille, mais cependant de faire halte le long du retranchement du camp, jusqu'à ce qu'on ait reconnu les dispositions, l'état, et la situation de l'Armée des ennemis.

C H A P I T R E XXX.

Avant le combat, le Général doit faire son plan de bataille relatif à celui des ennemis, et marquer la place de tous les Officiers-Généraux.

ALORS le Général réfléchira en lui-même sur le choix de ceux qu'il opposera aux ennemis dans l'ordre de bataille, et sur la place qu'il leur assignera.

nera, semblable au prudent Médecin qui n'ordonne le remède qu'après avoir examiné auparavant la maladie du corps. Enfin il conduira ses troupes à l'ennemi, selon qu'il l'aura jugé le plus avantageux : car la plupart du tems, les Généraux sont obligés d'armer et de ranger leurs troupes, relativement aux armes des ennemis, au génie et aux moeurs des Nations.

C H A P I T R E XXXI.

Il faut prendre des positions de difficile accès, si les ennemis sont plus forts en Cavalerie.

Si le Général apperçoit que les ennemis soient supérieurs en Cavalerie, qu'il choisisse, s'il le peut, des endroits escarpés, étroits, adossés à des montagnes, impénétrables à la Cavalerie; ou qu'il évite, tant qu'il pourra, le combat, jusqu'à ce qu'il ait trouvé des endroits convenables, et une position favorable. Qu'il laisse cependant au retranchement des troupes pour la garde du camp et du bagage, de peur que si le Général des ennemis faisoit attention qu'ils sont abandonnés et sans défense, il ne mît des troupes en campagne, pour piller tout ce qu'elles y trouveroient, et pour s'emparer du terrain.

C H A P I T R E XXXII.

Le Général ne doit rien faire pour tenter le danger.

Je ne prétens ni approuver absolument, ni blâmer ceux qui détruisent leurs propres fortifications, qui font passer des rivieres à leurs troupes, ou qui mettent derriere elles des précipices et des abysses, afin de les obliger à vaincre de pied ferme, ou de faire périr les fuyards. Tout ce qui est hazardé avec un danger manifeste, doit être attribué à la témérité et à l'audace, plutôt qu'à la prudence, et dépend plus de la fortune que du jugement. En effet, quand il faut ou gagner la victoire pour tout gagner, ou tout perdre en la perdant, comment peut-on attribuer la victoire à la prudence, ou imputer la défaite à un dessein prémédité? Je veux qu'on permette à quelques soldats de s'exposer par vanité et par ostentation, parce que, s'ils réussissent, la victoire peut être très-utile, et que, s'ils succombent, la perte ne sera pas si considérable; mais de tenter avec toutes les forces de l'Armée une entreprise incertaine et hazardeuse, c'est ce que je ne puis approuver : ceux-là sur-tout me paroissent répréhensibles qui abusent de ces tentatives, quoi-qu'ils soient persuadés qu'en gagnant la victoire, ils ne feront pas grand mal aux ennemis, et qu'en la perdant ils causeront un préjudice considérable à leur Patrie.

Mais si la perte de l'Armée est inévitable, supposé qu'on n'eût pas recours à ces entreprises hazardeuses, et que les ennemis soient menacés d'une destruction certaine, s'ils perdent la bataille, alors je ne puis blâmer le Général qui fermeroit à ses soldats tout moyen de s'enfuir : car il vaut mieux entreprendre dans l'incertitude pour se mettre à l'abri du danger, et tâcher de battre

tre

tre les ennemis, que de demeurer tranquille et à rien faire, lorsqu'il est évident que tous ceux qui ne risqueront rien, périront. Au reste ce n'est pas seulement dans les endroits où il n'y a réellement aucune espérance pour ceux qui fuient; mais c'est par-tout et dans toutes les batailles, que le Général doit montrer à ses soldats, par plusieurs raisons, que ceux qui prennent la fuite, sont menacés d'une mort assurée, parce que les ennemis les poursuivent déjà avec avantage et sans trouver de résistance, et qu'ils peuvent les tailler en pièces, s'ils sont une fois mis en déroute; au lieu que ceux qui demeurent fermes, et qui se défendent vaillamment, ont encore espérance de se sauver. En effet persuadés dans les actions, que les fuyards périssent honteusement, et que ceux qui résistent obtiennent une fin honorable et glorieuse, et qu'il y a plus à perdre en quittant les rangs, qu'en les gardant, ils se montrent très-vaillans et très-constans à affronter les dangers. Le Général fera donc bien d'inspirer ces sentimens à tous ses soldats. Par ce moyen le plus souvent, ou ils remporteront une victoire complète, ou s'ils reçoivent des échecs, ils feront bien moins considérables.

Les Généraux, qui sçavent le métier de la guerre, préfèrent quelquefois les projets et les manoeuvres qu'ils imaginent sur le champ de bataille, qu'il n'est pas possible de remarquer ni de prévoir, à ceux qu'ils ont prémédité avant le combat, semblables aux Pilotes qui prennent toutes les mesures nécessaires pour assurer leur navigation, avant que de quitter le port, et de prendre le large. Assaillis par la tempête, ils font, non ce qu'ils veulent, mais ce que la nécessité exige, affrontant avec courage les risques où le hazard les précipite, et sans égard pour les règles de leur art, ils ne tirent de secours que des circonstances; ainsi les Généraux arrangeront bien leurs troupes dans l'ordre qu'ils croient le plus avantageux et le plus favorable. Mais lorsque le combat est engagé, tout est changé, tout est renversé, les circonstances varient, et il se présente des événemens qui demandent sur l'heure des arrangemens relatifs, que le hazard met dans la nécessité de prendre, et que n'offrent pas les lumières de l'expérience.

C H A P I T R E XXXIII.

Le Général ne doit pas en venir aux mains en personne dans une bataille.

Si le Général veut combattre en personne, qu'il se batte avec plus de précaution que de hardiesse, ou plutôt qu'il s'abstienne absolument d'en venir aux mains avec l'ennemi: car quand il donneroit des preuves éclatantes de valeur, il ne sera pas aussi utile aux siens en combattant, qu'il pourroit leur nuire, s'il venoit à être tué, parce que la science du Général est bien supérieure à toute la force du corps. Tout soldat fort et vigoureux peut faire une action de valeur; mais il n'y a que le Général qui soit en état, par sa science et par sa sagesse, de former une entreprise considérable. Un Pilote, qui abandonneroit le gouvernail, pour faire la manoeuvre des matelots, exposerait son vaisseau; c'est ce que fait un Général qui, laissant à part le soin du commandement, s'ab-

baisse

baissé aux fonctions des simples soldats : car en négligeant l'objet principal, les secours les plus nécessaires deviennent inutiles. Il en est de même, que si un Général se mettoit dans la tête de peu s'embarraffer de toutes ses troupes, en cas qu'il arrivât malheur : car si celui, de qui dépend le salut de toute l'Armée, ne s'inquiète pas de mourir, il consent aussi que tous périssent, et il passera avec justice pour un homme inutile et inepte, plutôt que pour un homme courageux et brave. La gloire qui rejaillit d'une conduite prudente et sage, doit suffire au Général ; mais celui qui est assez insensé pour croire qu'il n'a rien fait de grand, s'il n'est venu lui-même aux mains avec les ennemis, n'est pas un brave, mais un téméraire. Ainsi il faut que le Général se montre intrépide à la multitude, s'il veut animer ses soldats ; mais qu'il soit très-réservé à combattre ; qu'il méprise la vie, et ne veuille pas survivre au désastre de son Armée ; mais qu'il se conserve, si elle est hors du danger. Car la mort du Général a diminué quelquefois de la gloire qu'une Armée avoit déjà acquise, parce que les ennemis, prêts à perdre la bataille, ont repris courage, en voyant leurs adversaires sans Général ; tandis que ceux-ci dans les plus grands succès se sont laissés abbatre par la perte de leur Chef. Mais le devoir d'un Général est de monter à cheval, et de parcourir les rangs de son Armée, de soutenir ceux qui sont en danger, de donner des louanges aux braves, de menacer les lâches et les poltrons, d'encourager les paresseux, de réparer par d'autres soldats les brèches arrivées dans les rangs, d'en changer même quelque uns, si le besoin le demande, de porter du secours aux rangs qui sont fatigués, et de prévoir les occasions, les momens et les événemens.

C H A P I T R E XXXIV.

Des Récompenses.

QU'AU retour du combat le Général commence par rendre grâces aux Dieux par des sacrifices et des fêtes, tels que le tems le permettra, avec promesse d'observer les cérémonies prescrites par les loix, quand il aura remporté une Victoire entière : qu'ensuite il fasse des présens, et donne des marques de distinction permises à ceux qu'il sçaura s'être comportés avec valeur dans les occasions, et qu'il punisse au contraire les lâches et les poltrons. Quant aux marques de distinction, elles doivent être conformes aux loix du pays, et proportionnées à chacun, comme sont des équipages de guerre complets, des parts au butin et aux dépouilles, des Manipules de cinquante, de cent hommes, des commandemens de troupes et autres suivant les loix, et l'état de chacun.

Accordez aux simples soldats qui se sont conduits avec courage les postes subalternes de l'Armée, et conférez les commandemens plus relevés aux braves Officiers qui se distinguent. Ces récompenses font honneur à ceux qui ont déjà donné des preuves de leur valeur, et elles servent nécessairement d'aiguillon à ceux qui desirent les obtenir. D'ailleurs lorsqu'on honore les gens de mérite, et qu'on a soin de punir les lâches, il est nécessaire que l'Armée en conçoive

çoive

çoive une bonne espérance ; parce que les uns craindront de manquer, et que les autres ambitionneront la gloire par des actions de valeur. Cependant le Vainqueur ne doit pas borner ses récompenses à quelques particuliers, il faut qu'il fasse part de la dépouille des ennemis à toute l'Armée qui a partagé le péril. Qu'il permette donc le pillage du retranchement, du bagage, des fortifications, et même de la Ville dont il se fera rendu maître, s'il n'a des vues plus utiles sur elle. Par ce moyen il arrivera que les soldats seront plus disposés à combattre dans la suite, sur-tout si la guerre n'est pas finie, à moins qu'on ne pense qu'il est nécessaire d'amorcer les chiens de chasse par le sang, et la curée des bêtes qu'ils ont pris, mais qu'il n'est pas expédient d'abandonner aux soldats les dépouilles des ennemis qu'ils ont vaincus, pour les partager entr'eux.

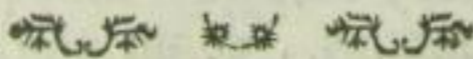
C H A P I T R E XXXV.

Du Pillage.

Le Général ne doit pas souffrir que les soldats pillent indistinctement, et dans toutes les occasions. Il y a des choses qu'il doit permettre, et d'autres qu'il doit défendre, sur-tout qu'il n'abandonne pas à leur discrétion les prisonniers de guerre : car s'il manquoit d'argent, pour survenir à de grandes dépenses pour le bien de l'Etat, il pourroit les vendre ; mais qu'il fasse publier qu'on ait à lui montrer tout le butin généralement, et qu'il sçache discerner, suivant les circonstances, ce qu'il doit garder, ou le tout, ou une partie, ou même s'il ne doit rien retenir, parce qu'il est contraire aux loix de la guerre de priver les soldats de tout profit, lorsqu'il y a abondance générale de toutes choses, et qu'on tire les plus grandes aisances, tant des richesses des vaincus, que de la bonté de leur pays.

Des Prisonniers de guerre.

Tant que la guerre dure, que le Général se garde de faire mourir les prisonniers, sur-tout ceux contre qui la guerre a été d'abord entreprise, quand même ses Alliés seroient d'un avis opposé. Qu'il épargne principalement ceux qui sont distingués parmi les ennemis, par leurs dignités et leur mérite. Qu'il se rappelle les caprices du sort, et qu'il pense que la vengeance divine éclate ordinairement à son tour contre ces cruautés ; mais en cédant, ou les prisonniers qui tiennent le plus à coeur aux ennemis, ou quelque forteresse, il pourra par des échanges équivalens retirer les siens, et si les ennemis ne veulent pas en passer par ces conditions, il sera en droit de les traiter en toute rigueur. Enfin après avoir obtenu de brillans succès, et avoir surmonté les dangers, le Général donnera aux soldats des régales, des spectacles et des jours de repos, afin que considérant quels sont les fruits de la Victoire, ils supportent courageusement tout ce qu'il y a de plus pénible, pour l'obtenir.

De la sepulture de ceux qui ont été tués dans une
bataille.

QUE le Général ait été victorieux, ou qu'il ait été vaincu, il faut qu'il ait soin de faire enterrer les soldats tués, et qu'il ne s'en dispense, ni à cause des circonstances, ni pour le tems, ni par la crainte; cette attention envers les morts est un devoir sacré et religieux, et d'un exemple intéressant pour ceux qui leur survivent. Chaque soldat se représente en effet, que, s'il périssoit à la guerre, il seroit traité avec la même négligence, et jugeant de l'avenir par ce qui se passe sous ses yeux, il en conclut que, s'il venoit à mourir, il resteroit sans sépulture, et cette idée lui présente une infamie.

De la maniere, dont il faut réparer les défaites.

Si le Général, dont l'Armée a été battue, veut consoler et ranimer ceux qui sont échappés à la défaite, il faut qu'il épie l'occasion favorable de réparer les pertes et les échecs qu'il a essuies. Car il arrive souvent, qu'après la Victoire les soldats se tiennent moins sur leurs gardes, et que méprisant les vaincus qui sont auprès d'eux, ils négligent leur propre sûreté: ce qui fait que les succès nuisent quelquefois plus que les revers, parce que celui qui les a une fois éprouvés, a appris à s'en prémunir pour la suite; au lieu que celui qui ne les connoît pas, ignore l'art de conserver ses avantages, et que s'il est victorieux, il n'aura pas la même attention à éviter les périls, qu'il avoit marquée pour accabler des ennemis qui n'étoient pas sur leurs gardes. C'est pourquoi une crainte raisonnable est une prudente sécurité; mais le mépris hors de saison est une témérité très-dangereuse.

C H A P I T R E X X X V I I .

Des précautions à prendre pendant la Paix.

Si le Général a fait des trêves, que pendant leur durée il ne fasse aucun acte d'hostilité; mais que néanmoins il se tienne sur ses gardes. Qu'il vive tranquillement et paisiblement avec les ennemis, comme si on étoit en paix, mais que cependant il prévienne par une attention prévoyante et prudente les événemens comme s'il étoit en guerre: car quoiqu'il doive observer religieusement les Traités, et ne rien entreprendre pour les enfreindre, cela n'empêche pas qu'il ne soit très clair-voyant, et qu'il ne se tienne en garde contre les ruses secrètes des ennemis, d'autant plus qu'on ne connoît point parfaitement les esprits de ceux avec lesquels on a conclu des Traités. Que le Général ait donc pour maxime constante, de respecter la religion des Traités, et de ne faire aucun tort aux ennemis pendant leur durée, mais qu'il soupçonne néanmoins toujours dans les ennemis des sentimens ennemis, et un esprit infidèle. Par ce moyen, il pourra

pourra

pourra être en sûreté; en sorte même qu'il ôtera aux ennemis qui voudroient rompre les Traités, l'occasion de les violer. Au reste ceux qui se flattent que les Dieux vengeront l'injustice de leurs adversaires, pensent, il est vrai, d'une manière religieuse. Mais cette confiance n'est nullement assurée, et c'est une très-grande absurdité de se flater que les infractions seront châtiés par la Divinité, et de négliger cependant de se mettre à l'abri des dangers menaçans, comme si on étoit sauvé, dès que les ennemis auront reçu la punition de leur perfidie. Ce n'est qu'après avoir assuré l'état de ses affaires, qu'il faut mettre à l'épreuve l'irréligion des ennemis. Ceux qui usent de cette précaution, ne sont pas ordinairement faciles à tromper, et ils découvrent la noirceur des ennemis qui leur auroient fait du mal, s'ils en avoient eu le pouvoir.

C H A P I T R E XXXVIII.

De la manière de traiter les Villes réduites.

Le Général, qui traite avec douceur et bonté les Villes qui se rendent, en engage d'autres par ses manières à suivre leur exemple; car l'espérance d'être traitées aussi favorablement, attire la plupart de celles qui se trouvent dans la même situation, et les porte à se soumettre; mais celui qui, d'abord après la conquête d'une Ville, se montre difficile, implacable, qui pille, tue et massacre, indispose les autres Villes, et elles lui préparent alors une guerre très-difficile, et la plus grande incertitude pour la Victoire, parce que voyant les Vainqueurs inexorables envers les vaincus, elles feront, elles souffriront tout plutôt que de se rendre. En effet rien ne relève plus le courage, que la crainte des maux dont on est menacé dans une situation critique; et ceux qu'on appréhende en se rendant, affermissent dans les dangers. Or il est fâcheux d'avoir à faire à des gens désespérés, qui, ne trouvant aucun avantage dans la soumission, préfèrent de tout faire et de tout souffrir, plutôt que de se rendre. Avec de tels Généraux, insensés et féroces, les sièges deviennent très-longs et souvent interminables, pour ne pas dire incertains et dangereux.

Conduite envers les Traîtres.

Tenez aux Traîtres la parole que vous leur avez donnée, et les promesses que vous leur avez faites, non pas tant pour l'amour d'eux, que pour en attirer d'autres qui, voyant que les ennemis leur ont obligation d'avoir pris leur parti, se laisseront entraîner par l'appas des mêmes bienfaits. Qui donne à un traître, en reçoit plus qu'il ne donne. Montrez-vous donc prompt à les récompenser, persuadé que vous n'avez pas tant été établi pour venger le tort fait à une Ville trahie, que pour commander en Chef les troupes de votre propre Patrie.

m

CHA.

Des surprises de nuit, et que pour en assurer le succès,
il est nécessaire que le Général connoisse le
cours des Astres.

POUR attaquer et surprendre par trahison les Villes pendant la nuit, il est nécessaire que le Général ait quelque connoissance du cours des Astres, qui éclairent la terre durant la nuit, si non il sera exposé à dresser souvent des embuscades inutiles, parce qu'il arrive quelque fois, que le traître étant convenu de la troisième ou quatrième, ou de toute autre heure de la nuit qu'il aura cru la plus favorable pour ouvrir les portes, ou pour égorger les sentinelles de la place, ou pour attaquer la garnison: de deux choses l'une; ou l'on s'approche trop tôt de l'ennemi, et on est découvert avant que les traîtres soient prêts, et l'on manque son coup; ou bien en tardant trop, l'on est cause que les traîtres sont surpris et mis à mort, et pour lors le Général ne réussit pas dans son projet. Il faut donc qu'il mesure le chemin qu'il a à faire, qu'il calcule le tems qui lui est nécessaire, et qu'il juge par l'inspection des Astres (a), de celui qu'il a déjà employé et de celui qui lui reste. Par cette exacte supputation, il n'arrivera ni trop tôt ni trop tard, à l'heure dont on est convenu, et il fera dans la Ville qu'on dira encore qu'il approche.

De la maniere de prendre une Ville pendant le jour.

Mais si le Général désire de mettre son Armée en mouvement pendant le jour, pour s'emparer d'une Ville à l'heure dont il sera convenu avec les traîtres, il doit détacher en avant quelques cavaliers, avec ordre de saisir tous ceux qu'ils rencontreront, pour les empêcher de courir annoncer dans la Ville l'arrivée de l'ennemi, et l'Armée doit paroître tout-à-coup devant la place, avant même que les habitans en aient soupçonné l'approche. Quiconque a déterminé de combattre, indépendamment de la trahison, doit se jeter tout-d'un-coup sur les ennemis, dans le moment qu'ils s'y attendent le moins, ne pas perdre de tems, et tomber en toute diligence sur les postes, le rempart et la Ville, sur tout si le nombre des assaillans est inférieur à celui des ennemis: car les attaques imprévues étonnent les ennemis, qui sont même supérieurs en nombre et en forces. Mais quand ils se reconnoissent, et qu'ils ont le tems de se consulter et de se rassurer, ils sont bientôt forcés de mépriser ceux qui les attaquent; c'est pourquoi les entreprises hardies et subites sont quelquefois plus à redouter que celles qui traînent en longueur. En effet on en a vu plusieurs, qui, par leur arrivée imprévue, ont jetté une telle épouvante parmi leurs ennemis, qu'ils les ont bientôt soumis malgré eux, ou qu'ils les ont obligé de subir de bon gré la loi du Vainqueur.

CHA-

(a) On ne connoissoit point alors ni les Montres, ni les Horloges portatives.

C H A P I T R E XL.

Des Siéges.

L'ATTAQUE des Villes demande dans les Généraux du courage, de la prévoyance et de grands préparatifs. Que le Général soit donc précautionné et aussi prévoyant que les Assiégés: car ceux à qui l'on dresse des embûches, se tiennent d'autant plus sur leurs gardes, qu'ils connoissent le danger qui les menace; au lieu que ceux qui les dressent, se croyant à l'abri de tout peril, exécutent ce qu'ils ont projeté, quand bon leur semble. Mais ceux qui sont dans le danger, cherchent à s'en délivrer, et épient l'occasion d'agir. Il faut donc que le Général qui veut assiéger une Ville, assure d'abord son Armée par des retranchemens et des postes, parce qu'on voit des murailles tout ce que les Assiégeans veulent faire. Les Assiégés au contraire à la faveur des mêmes murailles qui les couvrent, font des sorties, sans être apperçus, brûlent les machines, tuent les soldats, et font tout ce qui se présente à faire.

C H A P I T R E XLII.

Des embuscades devant les portes d'une Ville assiégée.

CELA n'arrivera pas, si le Général a soin de placer en avant des soldats aux portes et aux poternes, pour empêcher les sorties imprévues des ennemis, qui trompent et surprennent souvent les Assiégeans. Mais les attaques de nuit sont ordinairement favorables à ceux-ci, parce que les Assiégés ne pouvant apercevoir dans les ténèbres ce qui se passe, s'imaginent tout autre chose que ce qui est, et sont obligés de prendre des idées bien au-dessous de la vérité. De là naissent les troubles et l'émotion, il ne se trouve personne de sang froid, on dit bien des choses qui ne sont pas, et l'on ne peut savoir ni si l'ennemi forme l'assaut, ni de quelles échelles il se sert; ce qui cause des allées et des venues, des cris et l'épouvante, même des terreurs paniques.

C H A P I T R E XLIII.

La crainte est un faux devin.

LA crainte est un faux devin, qui croira tout ce qu'il appréhende, même avant qu'il arrive. Tout, la moindre chose jette l'effroi parmi les Assiégés pendant la nuit. Personne n'a vu, à cause de l'obscurité: ils ont tous entendu; et s'il arrive qu'un, ou deux ennemis, ait paru sur les murailles, persuadés que toute l'Armée est montée à l'assaut, ils abandonnent et Fortifications et Ville, et prennent la fuite.

Le Général animera les soldats par son exemple.

Si le Général veut faire quelque coup de main, qu'il tâche de se montrer le premier à l'ouvrage: car les menaces n'ont pas la même force pour faire agir la multitude, que l'exemple des personnes constituées en dignité. En effet, quand les soldats voient le Général à leur tête le premier à l'ouvrage, ils sentent qu'il faut presser la besogne; ils ont honte de ne pas travailler, et ils craignent de ne pas exécuter les ordres. Alors ils ne se regardent plus comme des esclaves qui ont été commandés, mais comme des égaux qui ont été invités au travail.

Des Machines de guerre pour l'attaque d'une Ville.

Comme il y a un grand nombre de machines différentes pour les sièges, le Général se servira de celles qu'il pourra faire construire. Au reste je ne me suis pas proposé de parler des Béliers, des Hélepoles, des Sambuques, des Tours ambulantes sur des chariots, des Tortues ni des Catapultes (a), parce que ces machines dependent de l'état des moyens et des facultés des Assiégeans, et de la science mécanique des ouvriers qui suivent l'Armée. Mais le soin particulier du Général qui voudra employer des machines, et de choisir l'endroit où il les placera pour ses operations, avec le plus d'avantage: car il n'est pas facile d'entourer toute un Ville de machines à moins qu'elle ne soit extrêmement petite. Mais que le Général partage son Armée en plusieurs divisions, et qu'il fasse planter des échelles à quelques endroits des murailles. Cette manoeuvre jettera les Assiégés dans un grand embarras, parce que si en abandonnant les autres parties de leurs murs, ils accourent pour rendre l'action des machines inutile, alors tous ceux des Assiégeans qui seront sur les échelles, pourront aisément escalader les murs, sans trouver de résistance; ou si les Assiégés se partagent en plusieurs corps pour porter chacun du secours en différens endroits, ceux d'entr'eux qui auront été laissés pour les défendre, ne pourront ni résister à l'effort redoublé des machines, ni en détourner les effets. Que le Général donc, à l'exemple d'un athlète habile, fasse son possible pour diviser les forces des ennemis en plusieurs bandes et pour les tromper, en leur donnant le change, tantôt d'un côté, tantôt de l'autre, et que cependant toute sa conduite ait pour unique objet d'emporter de vive force tout le corps de la Place, et de la ruiner.

Comment on peut continuer l'attaque par des efforts redoublés.

Un Général qui désire d'emporter promptement un Fort, une Ville ou un Retranchement, et qui craint que les forces ne lui manquent, parce qu'il ne veut pas quitter un seul moment son attaque, doit partager ses troupes en plusieurs corps. Des qu'il les aura formé suivant leur nombre et l'étendue de la

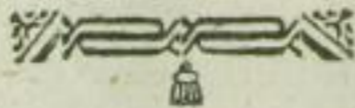
Ville

(a) Follard, le Pere Daniel dans sa Milice Française, etc, ont traité de la forme et des effets surprenans de ces machines.

Ville, qu'à l'entrée de la nuit il commence l'attaque par son premier corps, avec ordre au second de s'arrêter et de se tenir prêt; mais qu'il fasse dormir le troisieme, le quatrieme, et même le cinquieme, s'il y en a un; et ainsi après que le premier corps aura pendant quelque tems tenté l'attaque, il le rapellera et l'enverra dormir, et donnera en même tems au second corps le signal de sortir du camp. Cependant le Commandant du troisieme corps réveillera son détachement, et lui fera prendre les armes; et après que les soldats de la seconde division auront resté à l'attaque autant que les premiers, on fera marcher le troisieme corps, avec ordre au second d'aller prendre du repos. Ensuite on éveillera le quatrieme, et ainsi successivement le cinquieme, chacun de ces corps prenant alternativement du repos. De même à la pointe du jour, ceux qui auront attaqué les premiers dans la nuit, retourneront les premiers à la charge le matin l'espace de deux heures, s'il y a six divisions; mais s'il n'y en a que cinq, ils resteront un peu plus long-tems; s'il y en a quatre, pendant trois heures; et s'il n'y en a que trois, ils continueront l'attaque pendant quatre heures. Au retour, on les fera manger, et on en usera ainsi à l'égard des autres jusqu'à la dernière division, en sorte qu'ils se succèdent les uns aux autres. Par cette manoeuvre on obtiendra deux avantages: les attaques de jour et de nuit seront continuelles, et les Assiégeans prenant alternativement du repos, combattront toujours avec une nouvelle vigueur et de nouvelles forces. Il n'en est pas des Assiégés; quand ils seroient en plus grand nombre, ils ne pourroient employer le même stratagème: car lorsqu'on se croit en danger, on n'ose se livrer au sommeil, quand même il seroit permis, parce que la crainte du péril tient éveillé même dans le tems qu'on repose, comme si la Place alloit être prise. Les Assiégés s'efforcent d'ailleurs de repousser avec la plus grande activité les Assiégeans, quand même le nombre de ces derniers seroit peu considérable. En un mot, tous ceux qui sont dans la Place, sont dans l'agitation, parce qu'ils craignent incessamment que la moindre négligence ne leur cause une perte générale; de sorte qu'il faut de toute nécessité qu'extenués et n'ayant pas un moment de repos, accablés par les veilles et les fatigues, et inquiets sur les succès, ou qu'ils se défendent plus foiblement, ou qu'ils envoient traiter avec les Assiégeans pour la reddition de la Place.

Du Repos du Général.

L'on dira peut-être que le Général n'est pas d'un tempérament aussi dur que le fer et le diamant, pour pouvoir seul veiller à toutes ces opérations: non sans doute. Qu'il se repose donc; mais que son repos soit de courte durée, et que cependant il confie le commandement à un des Chefs du second rang qui soit également distingué par sa fidélité et par sa valeur.

n

Les

Les endroits que les Affiégés regardent comme inaccessibles , ont très-souvent été utiles aux Affiégeans.

Quelquefois les endroits de la Ville qui paroissent escarpés , et plus fortifiés par leur situation naturelle que les murs élevés par la main des hommes, on facilité la victoire aux Affiégeans : car on néglige ordinairement les endroits qu'on croit défendus par la nature et faire la force des Villes , et les soldats y portent moins d'attention. C'est-là qu'un Général habile doit dresser sa batterie. Il faut que par promesses et par récompenses il engage quelques-uns des plus déterminés , qui grimpent aisément , à surmonter ces lieux difficiles , ou à escalader les murs. Arrivés dans la Ville , ils briseront la poterne et ouvriront la porte.

Du service des Trompettes à un Assaut.

Voici encore un stratagème qui aura bien son utilité ; c'est que ceux qui vont à l'escalade emmenent avec eux des trompettes : car le bruit de la trompette des Affiégeans , entendu des murs pendant la nuit , jette une telle épouvante parmi les Affiégés , qu'ils se croient déjà forcés , et qu'abandonnant et portes et retranchemens , ils prennent la fuite. Il est aisé pour lors aux soldats qui sont au dehors , et qui ne trouvent point de résistance , de briser les portes et d'escalader les murs. C'est ainsi qu'un seul trompette peut prendre sans armes une Ville entiere.

Ce que le Général doit faire , lorsqu'il emporte d'assaut une Place.

Si la Ville prise est une Ville florissante et considérable par le nombre des habitans et par ses forces , et que le Général craigne ou soupçonne que les habitans ne s'attroupent et ne tombent par bandes sur les Affiégeans , ou qu'ils ne gagnent les hauteurs de la Place , et les forts d'où ils pourroient par leur résistance beaucoup incommoder leurs ennemis , qu'il accorde la vie à ceux qui mettront les armes bas ; en effet quiconque s'attend à mourir , s'il vient à tomber au pouvoir des ennemis , veut auparavant faire quelque tentative , souffrir et même agir ; et il est arrivé plusieurs fois que des habitans ont chassé les ennemis qui étoient déjà répandus dans leur Ville , ou que ne pouvant en venir à bout , il se sont retirés dans une forte Citadelle d'où ils ont donné bien de l'embarras , et du travail aux ennemis , qui ont été obligés de recommencer un nouveau siège bien plus long , et même bien plus fâcheux et très-pénible. Mais si l'on publie le ban dont j'ai parlé , la plupart , pour ne pas dire tous les

les

les habitans , mettront les armes bas. Car chacun dans le premier mouvement voulant se défendre , sera obligé de les quitter , dans la crainte que son voisin ne pense pas de même ; enforte que quand ils voudroient tous les garder , se défiant les uns des autres , ils s'empresent de les poser , parce que chacun craint en particulier d'être pris seul les armes à la main. Les circonstances subites ne permettent pas alors de manifester une nouvelle résolution. C'est pourquoi ceux qui sont disposés à conserver leur vie , tant qu'ils n'entendent publier rien de favorable ni qui leur donne bonne espérance , repoussent nécessairement le mal présent , quand ils seroient d'un sentiment différent ; mais dès qu'ils apperçoivent la moindre lueur de salut , d'ennemis ils deviennent supplians. C'est ainsi qu'en publiant un pardon général , on détermine ceux qui vouloient se défendre , à mettre les armes bas.

Au reste la perte des soldats dans les batailles n'est pas susceptible de consolation , parce qu'on ne pouvoit vaincre autrement. Mais lorsque la victoire est remportée et la Ville prise , ce seroit une action digne des larmes des Vainqueurs que de massacrer les habitans , et qui tiendrait plus de la bassesse que de la valeur. En effet , quand le Général auroit du ressentiment contre les vaincus , il ne doit pas croire que sa victoire n'est pas complète , parce qu'il ne les fait point passer au fil de l'épée , puisqu'il a la vengeance en main , et qu'en les faisant prisonniers il pourra à loisir et sans péril délibérer du sort qu'il leur fera.

Lorsqu'on veut forcer une Place par famine , on y renverra tous les prisonniers d'une complexion foible.

Si le Général désespere de forcer la place , que le siège traîne en longueur , et qu'il croie pouvoir affamer la Ville , que parmi les prisonniers qu'il aura faits dans le Pays , il choisisse les plus vigoureux et ceux qui sont dans la force de l'âge , et qu'il les employe à tel service qu'il jugera à propos , mais qu'il renvoye dans la Ville sans regret les femmes , les enfans , les malades et les vieillards : car outre qu'ils ne lui seroient d'aucune utilité pour les opérations du siège , ils consomment plutôt les provisions des Assiégés , et feront par ce moyen auprès d'eux l'office d'ennemis encore plus que d'amis.

De la conduite du Général après la Victoire.

Après que la guerre aura été terminée avec tout le succès désiré , que le Général , loin de s'en enorgueillir , ait attention de se montrer gracieux et affable , qu'il n'étale pas un faste insolent , mais qu'il témoigne à tout le monde de la bonté et de l'amitié , persuadé que l'orgueil excite l'envie , comme la

bonté fait naître l'émulation : or l'envie est un chagrin causé par les succès d'autrui , et l'émulation un désir d'imiter les vertus des autres : et il y a cette différence entre ces deux affections , que l'envieux voudroit que personne ne réussît ; au lieu que celui qui a de l'émulation, souhaite jouir des mêmes avantages que les autres. Par ces considérations, l'homme sage et prudent sera non-seulement un très-excellent Général des troupes dont on lui a confié le commandement pour le service de la Patrie ; mais il sera encore très-attentif à conserver toujours entiere la gloire qu'il aura acquise par ses belles actions.

F I N.

TABLE

T A B L E
 ALPHABETIQUE
DES MATIERES

A.

A bbatement de l'ame, difficile guérison, page 18	
<i>Abondance</i> , (l') entretient la Guerre,	23
<i>Adversité</i> , (fermeté dans l')	31
<i>Affabilité</i> du Général,	19
<i>Agriculture</i> ,	15
<i>Ailes</i> , (ordonnance de bataille sur deux)	33
<i>Alexandre le Grand</i> , (Phalange d')	22
<i>Alliés</i> ; leurs terres, 21. Elles exigent des précautions, 23. Ménagemens pour les Aliés.	23
<i>Ambassades</i> ,	20
<i>Amis</i> , placer dans les rangs les amis avec les amis,	37
<i>Angles</i> ,	28
<i>Approvisionnement</i> de l'Armée,	23
<i>Archers</i> ,	33
<i>Armée</i> , (marche de l') 21. et suiv. Division de l'Armée en trois corps principaux; quelle en est l'origine, 22. Circonstances où il est avantageux d'intimider l'Armée, 31. Manieres de ranger une Armée en bataille, 32. Quant il faut rassurer l'Armée,	31
<i>Armes</i> ; difference des Armes d'or et d'argent, et des Armes de cuivre et de fer,	18
<i>Armes</i> , qui jettent de l'éclat; leur effet,	39
<i>Arrangemens</i> relatifs aux événemens,	41
<i>Arriere-Garde</i> ,	22
<i>Assaut</i> , (Service des Trompettes à un) 50. Ce que le Général doit faire, lorsqu'il emporte d'assaut une Place,	50. 51
<i>Assiégés</i> , (sommeil des) peu tranquille,	49
<i>Astres</i> , leur cours, 29. Le Général doit le connoître, et pourquoi?	46
<i>Attaque</i> imprévue, 21. Subite 36. Continuer l'attaque des Villes par des efforts redoublés, et comment,	48. 49

<i>Avant-garde</i> ,	21-22
<i>Audace</i> ,	40
<i>Audacieux</i> ; les intimider,	32
<i>Audiance</i> ,	30
<i>Augures</i> ,	21
<i>Avis</i> , (profiter des) 30. Avis non appuyé, péche par la singularité.	20

B.

<i>Bagage</i> , (Garde du Camp et du)	40
<i>Balle</i> , (effet de la)	34
<i>Bataille</i> , (Ordonnance de) 32. Ordre de bataille en croissant, 35. Marcher en bataille dans un ordre brillant,	39
<i>Bataillon</i> allongé, ou Colonne, 25. A deux faces, <i>ibid.</i> Profond, <i>ibid.</i> Quarré,	21. 22. 25
<i>Bâtir</i> une Maison, (Règles pour)	20
<i>Béliers</i> ,	48
<i>Biens</i> qu'on a sous les yeux, sont un puissant attrait,	23
<i>Bon</i> , (le Général doit être)	19
<i>Bonté</i> , fait naître l'émulation,	51
<i>Boucliers</i> longs. Leur utilité,	34

C.

<i>Camp</i> , (Règles pour choisir un) 24. Le fortifier par un retranchement et un fossé, 24. Allumer des feux éloignés du Camp, pendant la nuit, et pourquoi? 27. Comment il faut reconnoître le Camp des Ennemis, 28. La Garde du Camp,	40
<i>Catapultes</i> ,	48
<i>Cavalerie</i> , (Exercice de la) 26. Disposition de la Cavalerie, 33. Que faire, si les Ennemis sont plus forts en Cavalerie,	40
o	
<i>Chasse</i>	

<i>Chasse</i> , (la)	15	<i>Embuscades</i> , 22. 36. Devant les portes d'une Ville Assiégée,	47
<i>Cheval</i> , (Exercice du) 15. Manier le cheval,	33	<i>Empereur</i> ,	15
<i>Chirurgiens</i> , (Art des) moins utile que l'éloquence du Général,	18	<i>Emulation</i> , (cause de l')	52
<i>Choc</i> ,	21	<i>Enfans</i> du Général, des gages précieux à la Patrie. Et pourquoi?	18
<i>Cercle</i> , (tout) paroît moindre à l'oeil qu'il ne l'est,	28	<i>Entrevues</i> , Suite du Général aux Entrevues,	27
<i>Collines</i> ,	22	<i>Envie</i> , (la cause de l') 52. En quoi elle diffère de l'émulation?	<i>ibid.</i>
<i>Colonne</i> , ou Bataillon allongé,	25	<i>Esclaves</i> , 29. Rois et esclaves dans la même heure,	30
<i>Combat</i> , (signal du) 38. Il faut que les soldats crient en combattant,	39	<i>Escorter</i> les Fourrageurs,	26
<i>Commerçant</i> , (Exclusion du) pour le choix du Général,	18	<i>Esperance</i> (l') grossit les objets qu'on n'a point encore vu,	32
<i>Conseil</i> du Général,	20	<i>Espions</i> arrêtés, comment il faut les traiter,	26
<i>Consulat</i> ,	15	<i>Estrade</i> (battre l')	22
<i>Contenance</i> de leurs Chefs. (Inférieurs se plient sur la)	31	<i>Etendue</i> de l'Armée,	21
<i>Corps</i> s'endurcissent, (comment les)	26	<i>Exercer</i> les soldats,	24
<i>Courage</i> (motifs de la Guerre augmentent le)	20	<i>Exercice</i> , grand relâche, 25. Méthode des Romains pour l'exercice militaire, <i>ibid. et suiv.</i>	
<i>Crainte</i> (la) est un faux devin, 47. Enfle les périls, 32. Effets de la crainte d'un péril eminent, 23. La crainte des maux relève le courage, 45. Crainte raisonnable, prudente sécurité, 44. Dans quelle occasion le Général doit inspirer de la crainte des Ennemis à son Armée,	32	<i>Exercice</i> des Troupes,	24. 26
<i>Croissant</i> , (Ordre de bataille en)	35	<i>Expedition</i> secrète,	29
		<i>Expiation</i> de l'Armée,	21
		F.	
		<i>Face</i> (faire) à l'ennemi de deux côtés,	35
		<i>Famine</i> , (forcer une Place par)	51
		<i>Fanal</i> , (Sentinelle qui élève son)	38
		<i>Fatiguer</i> (ne pas) les soldats avant l'action, et pourquoi?	23
		<i>Feux</i> pendant la nuit,	22
		<i>Fermeté</i> dans l'adversité,	31
		<i>Files</i> , (Troupes étendues en longues)	22
		<i>Flèche</i> (la force de la)	33
		<i>Fondemens</i> d'une Maison,	20
		<i>Force</i> du corps sans la prudence,	17. 18
		<i>Forcer</i> une Place par famine, et comment?	51
		<i>Fortune</i> . S'il faut la rendre seule responsable des malheurs,	16
		<i>Fourrages</i> . (des) Ordre que l'on doit y observer,	26
		<i>Fronde</i> , l'arme la plus meurtrière,	34
		<i>Frondeurs</i> ,	33
		<i>Fuir</i> , (Comment empêcher les soldats de)	41
		G.	
		<i>Général d'Armée</i> , (Qualités du) 17. Chaste,	
		<i>ibid.</i> Modéré, <i>ibid.</i> Sobre Frugal, <i>ibid.</i> Laborieux, <i>ibid.</i> Intelligent; <i>ibid.</i> Désintéressé, <i>ibid.</i> Ni jeune, ni vieux, <i>ibid.</i> Qu'il ait des enfans, <i>ibid.</i> De l'éloquence, 18. De la réputation, <i>ibid.</i> Ne doit pas être choisi, uniquement à cause de sa naissance, <i>ibid. et suiv.</i> Différence entre le Général riche et le Général pauvre, <i>ibid.</i> Exclusion du Trafiquant pour le choix du Général, <i>ibid.</i> Le Général n'amol-	

D.

<i>Danger</i> , le diminuer ou l'exagérer, suivant les circonstances, 32. Le Général ne doit point le tenter,	35. 41
<i>Décampement</i> dérobé, 27. Décamper de jour,	22.
Fréquent Décampement,	24
<i>Défaites</i> , comment il faut les réparer, 44. Comment rassurer les soldats dans la défaite,	31
<i>Défilés</i> ,	23
<i>Dépouilles</i> des Ennemis. S'il est expédient de les abandonner aux soldats,	43
<i>Désertion</i> dans les Armées,	29
<i>Désintéressement</i> , son éloge,	17
<i>Dieux</i> ; leur rendre grâces,	42
<i>Difficultés</i> , (premières) pour ceux qui sont neufs dans le service militaire,	25. 26
<i>Difette</i> ralentit la Guerre,	23
<i>Divinité</i> ; se la rendre favorable, 20. Guerres injustes l'irritent,	<i>ibid.</i>
<i>Dommage</i> reçu; ses effets sur l'esprit de l'ennemi,	23
<i>Douceur</i> , (la trope grande) condamnable dans le Général,	19

E.

<i>Echange</i> des prisonniers,	43
<i>Eloquence</i> du Général. Son éloge,	18

G.

<i>Général d'Armée</i> , (Qualités du) 17. Chaste,	
<i>ibid.</i> Modéré, <i>ibid.</i> Sobre Frugal, <i>ibid.</i> Laborieux, <i>ibid.</i> Intelligent; <i>ibid.</i> Désintéressé, <i>ibid.</i> Ni jeune, ni vieux, <i>ibid.</i> Qu'il ait des enfans, <i>ibid.</i> De l'éloquence, 18. De la réputation, <i>ibid.</i> Ne doit pas être choisi, uniquement à cause de sa naissance, <i>ibid. et suiv.</i> Différence entre le Général riche et le Général pauvre, <i>ibid.</i> Exclusion du Trafiquant pour le choix du Général, <i>ibid.</i> Le Général n'amol-	

n'amollira pas l'Armée par la relâche d'attention, 19. Il n'aliénera pas les esprits par des hauteurs, *ibid.* Le Général doit toujours être prêt à agir, *ibid.* Définition du parfait Général, *ibid.* Générosité du Général, *ibid.* Général, qui se défie entièrement de lui même, *ibid.* Général qui n'écoute que soi, 20. Général qui se rapporte à tout le monde, *ibid.* Général attentif à se garantir, 28. Circonspect pour entreprendre, *ibid.* Epouvanté et attristé; effets, 31. Air gai, tranquille et intrépide du Général dans l'adversité, *ibid.* Le Général doit savoir parler à propos, et savoir composer son visage, 31. Au milieu du combat, le Général doit annoncer aux soldats des nouvelles agréables, quand même elles seroient fausses, 37. Le Général doit donner le signal du combat par ses Lieutenans, 38. Il ne doit pas en venir aux mains en personne dans vne bataille, 41-42. Devoir du Général le jour d'une bataille, *ibid.* Il animera les soldats par son exemple, 48. Il doit suivre l'exemple d'un athlète habile, 48. Conduite du Général après la victoire, 51.
Généraux, (incapacité de certains) 16
Goût. Comment faire trouver aux soldats du goût dans tout ce qu'ils mangent et boivent, 26
Guerre. A qui appartient de droit la science de la Guerre, 15. Motifs de la Guerre, 20
Guet, (mot du) 21
Gymnasiarques, 17

H.

Hauteurs, (garder les) 30
Hélépoles, 48
Homere. Passage de ce Poëte sur l'activité de la pensée, 17

I.

Jeunesse; ses défauts, 17
Inaccessibles, (ce qui arrive aux Généraux) 30 Endroits, que les Assiégés regardent comme inaccessibles, ont très-souvent été utiles aux Assiégeans. 50
Indécis, (Général) blâmable, 20
Infanterie. Quand elle est foible, que faire? 35
Inhabités, (lieux) 22
Intervalles dans les rangs pour la retraite des Troupes légères, 34
Intrépide, (le General doit être) 19
Investir une Armée, 30

L.

Légère, (soldats armés à la) 22
Légères, (Disposition des Troupes) et dans un terrain de difficile accès, 33. Intervalles

dans les rangs pour la retraite des Troupes légères, 34. Comment il faut attaquer les ennemis, quand on manque de troupes légères, et qu'ils en ont un grand nombre, 34
Lieutenans, (choix des) ou des Officiers Généraux, 19. Le Général doit donner le signal du combat par ses Lieutenans, 38
Local, (Connoissance du) 30. 32

M.

Macédoniens, Leur Phalange, 21
Machines de guerre pour l'attaque d'une Ville, 48
Manipules, ou Compagnies, 42
Marchand, (exclusion du) pour le choix du Général, 18. Il faut favoriser les Marchands, et pourquoi? 23
Marche de l'Armée, 21. *et suiv.* Dans les défilés, 23-24
Médecin; sa conduite avant que d'ordonner les remèdes, 40
Mépris hors de saison; témérité très-dangereuse, 44
Mille Romain, 22
Montagnes, (Guerre des) 23. Gorges des Montagnes, 30
Montres, Horloges portatives, inconnues du tems des Romains, 46
Mot, (le) 38. Ajouter au mot des signaux militaires, *ibid.*
Musique. Premières difficultés, pour apprendre à jouer des instrumens de Musique, 25

N.

Naissance (la) ne doit pas être le seul motif du choix du Général, 18. Gens d'une naissance obscure, actifs et pourquoi? 19
Nécessité, de la Guerre, 20
Négociant; son exclusion dans le choix du Général, 18. Défauts des Négocians, *ibid.*
Negociations, 20
Noble, (le) en quoi doit-il être préféré? 19
Noblesse, (Quelle est la) des hommes, 19. Inconvéniens de la Noblesse, *ibid.*
Nourriture du soldat, 31. Prendre de la nourriture avec modération, *ibid.* Faut de nourriture, ce qui en arrive, *ibid.*
Nouvelles. Au milieu du combat, le Général doit annoncer aux soldats des nouvelles agréables, quand même elles seroient fausses, 37
Nuit; (Attaques de) leurs effets, 47. Décamper de nuit, 22

56 TABLE ALPHABETIQUE DES MATIERES.

O.

Officiers - Généraux, (choix des) 19. Leur devoir, 38
Oisiveté, amollit et affoiblit les corps, 24
Olympie, (*Stadium* d') 22
Onofander, Motifs qui le portent à écrire de la Guerre, 15-16. A qui il a recours, pour composer son Traité, *ibid.* Pour quelles personnes il écrit, 15. But d'Onofander en écrivant, 16
Ordonnances, de Bataille, 32
Ordre brillant, (Marcher en Bataille dans un) 39
Orgueil excite l'envie, 11

P.

Pays ennemis précautions en le traversant, 21
Parang général; ses effets, 51
Parole, (tenir la) aux Traîtres, et pourquoi? 45
Partage des Travailleurs ou Attaquans à un siège, 49
Passages, difficiles, 30
Pauvres, plus actifs que les Riches, 19
Pauvreté, (On ne doit pas rejeter le Général, à cause de sa) 18
Pays plats, 22
Pêche, (la) 15
Phalange; sa forme, 21. Ses variations, *ibid.* Sa division, *ibid.* Combattre en Phalange, 25. Diverses formes des Phalanges, 25. et 35. Ne pas trop étendre en longueur la Phalange, et pourquoi? 35
Pillage, 43
Piller, les terres des Ennemis, 23
Pilote. Sa conduite, 20. et 41. A quoi il s'expose, lorsqu'il fait la manoeuvre des Matelots, 41. 42
Piques, 21
Plaisirs, (Inconvéniens des) goûtés journellement, 24
Plan de bataille, relatif à celui des Ennemis, 39
Plomb. Son effet, 34
Position (choisir une) avantageuse, 35. Prendre des Positions de difficile accès, si les ennemis sont plus forts en Cavalerie, 40
Poursuite des Ennemis, 30. et 38
Poussière élevée en l'air de jour avertit, 22
Précautions prises par les soldats, 28. Précautions pendant la paix, 44. 45
Préparatifs de Guerre; leur étalage, 20
Présomptueux (Général) 20. Rendre les présomptueux plus sages, 32

Prêtres, (ce qui déterminoit les Romains pour le choix des) 17
Prisonniers de Guerre, (Conduite envers les) 32. Leur vue encourage les soldats, *ibid.* Soins pour les Prisonniers de guerre, 43. 51. Prisonniers d'une complexion foible; ce qu'il en faut faire à un siège, 51
Projets prémédités avant le combat, 41. Imaginés sur le Champ de bataille, *ibid.*
Prudence sans la force du corps, 17
Provisions, (soin pour les) 23
Provoquer. Si les Ennemis provoquent au combat, que doit-on faire? 28

Q.

Quartiers d'Hyver, 24

R.

Rafraichir l'Armée dès la pointe du jour, 31
Rangs, (Intervalles dans les) pour la retraite des troupes légères, 34. Placer dans les rangs les amis avec les amis, 37. Les soldats ne doivent point quitter les rangs, 38. 39
Récompenses militaires; leur effet, 42. 43. 50
Renfort, 36
Répas, (Temps des) 31
Repos long, (Danger du) 24. Repos du Général, 49. Précautions qu'il exige, *ibid.*
Réserve de l'Armée, 36. Composée de troupes d'élite, 36
Retraite des Ennemis, 30. Retraite, 38. Simulée, 36. Intervalles dans les rangs pour la retraite des Troupes légères, 34
Retranchement, 24. Sur des montagnes et des collines, 28
Retour, (Pourvoir au) 30
Révolte, (Armée qui se) 32
Riche. (le) Quand mérite-t-il de la préférence? 16
Richesses. Le Général ne doit pas être choisi pour ses richesses, 18
Rois et Esclaves dans la même heure, 30
Romains. Eloge de leur vertu militaire, 15. 16. Leur valeur, 15. Grandeur de leur Empire, *ibid.*
Ruses secrettes des Ennemis pendant la paix, 44

S.

Sacrifices, 21
Sambuques, 48
Sarisses, 21
Secret, 29
Sections

A P P R O B A T I O N .

J'Ai lu par ordre de Monseigneur le Chancelier la Traduction françoise d'un Ouvrage grec, qui a pour titre : *Le Général d' Armée, par Onofander.* Ce Traité a toujours été fort estimé des Connoisseurs: une nouvelle Traduction plus fidèle que les précédentes, peut donc être utile à tout Militaire, qui aspire au Commandement des Armées. A Paris, le 7. Septembre 1757.

B E L L E Y .

